

Journal of MCU Peace Studies

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร

ISSN : 2985-1556 (Online)

หลักสูตรสันติศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Vol. 12 No. 2

(March-April 2024)

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2

(มีนาคม-เมษายน 2567)

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร

Journal of MCU Peace Studies

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (มีนาคม - เมษายน 2567)

Vol. 12 No. 2 (March – April 2024)

ISSN: 2985-1556 (Online)

● วัตถุประสงค์

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร กำหนดเผยแพร่ปีละ 6 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม - กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน, ฉบับที่ 3 พฤษภาคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม และ ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน - ธันวาคม) ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา

วารสารมุ่งเน้นบทความทางด้านพระพุทธศาสนา สันติศึกษา สังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร

The Journal of MCU Peace Studies published 7 time per year (1st issue January - February, 2nd issue March - April, 3rd issue May - June, 4th issue July - August, 5th issue September - October and 6th issue November- December). It aims to promote research and disseminate academic and research articles for researchers, academicians, lecturers and graduate students.

The Journal focuses on Buddhism, Peace Studies, Sociology, Liberal Arts and Multidisciplinary of Humanities and Social Sciences. All the articles published are peer-reviewed by at least two experts. The articles are in both Thai and English.

The articles, submitted for The Journal of MCU Peace Studies, should not be Previously published or under consideration of any other journals. The author should carefully follow the submission instructions of The Journal of MCU Peace Studies including the reference style and format.

Views and opinions expressed in the articles published by The Journal of MCU Peace Studies, are of responsibility by such authors but not the editors and do not necessarily reflect those of the editors.

● **เจ้าของ**

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ห้อง D 423 79 หมู่ที่ 1
ถนนพหลโยธิน ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทรศัพท์ 035248000 ต่อ 8528,
084-320-3962, 082-551-5991
journalpeacemcu@gmail.com
โทรสาร: 035-248000 ต่อ 8528
<https://www.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace>

● **ที่ปรึกษา**

อธิการบดี
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
คณบดีคณะพุทธศาสตร์
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า
เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม

● **บรรณาธิการบริหาร**

พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

● **กองบรรณาธิการ**

พระครูนิติธรรมบัณฑิต, ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระปราโมทย์ วาทโกวิโท, ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

● **Owner**

Master of Arts Program in Peace Studies,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Zone D, D423 4th floor, School Building,
79 M.1, Phahon Yothin Road, Lam Sai,
Wang Noi, Phra Nakhon Si Ayutthaya,
13170, Thailand.
Tel: + 66 35 248 000 ext. 8528
084-320-3962, 082-551-5991
journalpeacemcu@gmail.com
Fax: + 66 35 248 000 ext. 8528
<https://www.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace>

● **Advisors**

The Rector
Vice-Rector for Academic Affairs
Dean, Faculty of Buddhism
Dean, Graduate School
The Secretary-General of King Prajadhipok's Institute
The Secretary-General of the Office of the Judiciary

● **Executive Editor**

Prof.Dr. Phra Medhivajarpundit
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

● **Editorial Board**

Dr.Phrakru Nitithambundit
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Dr.Phra Pramote Vadakovido
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

พระครูปลัดอดิศักดิ์ วชิรปญโญ, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.ชนทอง วัฒนประดิษฐ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นายสุชนา ศิริธัญญาร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.อุทัย สติมัน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร.รัตน์ ปัญญาภา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รศ.ดร.นิศานาจ โสภภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผศ.ดร.ไกรฤกษ์ ศีลาคม

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ผศ.ดร.ปราโมทย์ ยอดแก้ว

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผศ.ดร.พัทธธีรา นาคอุไรรัตน์

มหาวิทยาลัยมหิดล

ดร.ชลัท ประเทืองรัตน

สถาบันพระปกเกล้า

รศ.ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.สุรัชย์ พุดชู

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

● **ฝ่ายประสานงานและจัดการ**

พระสมพร ปสนโน (หลังแก้ว),

มือถือ: 084-320-3962 Line ID: Tom77725

อีเมลล์: Somporn.lang@mcu.ac.th

ดร.ประดิษฐ์ ประคองสาย,

มือถือ: 082-551-5991 Line ID: ohho456

Phrakrupalad Adisak Vajirapañño

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst.Prof.Dr.Khantong Wattanapradith

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Mr.Suchaya Siritanyaporn

Mahachulalongkornrajavidyalaya, University

Asst.Prof.Dr.Uthai Satiman

Mahachulalongkornrajavidyalaya, University

Assoc.Prof.Dr.Rattana Panyapa

Ubon Ratchathani Rajabhat University

Assoc.Prof.Dr.Nisanart Sopapol

Ubon Ratchathani Rajabhat University

Asst.Prof.Dr.Krairoek Silakom

Udon Thani Rajabhat University

Asst.Prof.Dr.Pramote Yotkaew

Suan Dusit University

Dr.Sanya Kenaphoom

Rajabhat mahasarakham University

Asst.Prof.Dr.Padtheera Narkurairattana

Mahidol University

Dr.Chalat Pratheuangrattana

King Prajadhipok's Institute

Assoc.Prof.Dr.Pimolpun Phetsombat

Rajamangala University of Technology Thanyaburi

Asst.Prof.Dr.Phamaha Maghavin Purisuttamo

Mahamakut Buddhist University

Dr.Surachai Phutchu

Mahamakut Buddhist University

Coordination and Management

Phra Somporn Pasanno (Langkeaw),

Tel. 084-320-3962 ID line: Tom77725

Email: Somporn.lang@mcu.ac.th

Dr. Pradisist Prakongsai,

Tel. 082-551-5991 Line ID: ohho456

อีเมลล์: Pradisist.pra@mcu.ac.th

Email: Pradisist.pra@mcu.ac.th

- ฝ่ายกฎหมาย (Law Department)

ดร.คชาภรณ์ คำสอนทา: Dr.Kachaporn Kumsonta

- ออกแบบปก (Cover designed)

พระมหาปิยะนัฐ ปิยรัตน์ (โสมมา): Phramaha Piyanat Piyaratano (Soma)

- จัดรูปเล่ม (Content designed)

พระสมพร ปสนโน (หลังแก้ว), ผู้ช่วยบรรณาธิการ: Phra Somporn Pasanno (Langkaew)

ดร.ประติสิษฐ์ ประคองสาย, ผู้ช่วยบรรณาธิการ: Dr. Pradisist Prakongsai

กำหนดออกเผยแพร่

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

วารสารกำหนดระบบการอ้างอิงเป็น APA เอกสารอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายบทความผู้เขียนจะต้อง
ปรับเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด เพื่อพัฒนาวารสารในการเตรียมเพื่อเข้าสู่ฐาน ACI และ Scopus ต่อไป

ตั้งแต่ ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2562) เป็นต้นไป ได้ยกเลิกการตีพิมพ์รูปเล่มที่เป็น
เอกสาร โดยจะเผยแพร่เฉพาะฉบับออนไลน์เพียงช่องทางเดียว สามารถดาวน์โหลดได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/index>

บทบรรณาธิการ

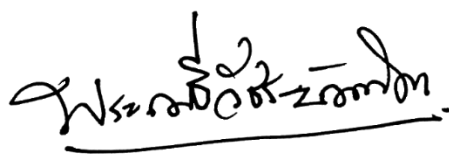
วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะสนับสนุน ส่งเสริมให้คณาจารย์บุคลากร
เจ้าหน้าที่ นิสิต และผู้สนใจ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยได้เสนอและเผยแพร่บทความ ได้แก่
บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความหนังสือ บทความปริทรรศน์ และบทความพิเศษ ที่ได้มาตรฐาน
สู่สาธารณชน รวมทั้งยกระดับผลงานทางวิชาการให้ได้รับการยอมรับในระดับชาติและนานาชาติ ด้วยหวังให้
เป็นตลาดแห่งองค์ความรู้ที่สามารถค้นคว้า ถ้อยทอด และแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านต่างๆ อย่างหลากหลาย
และที่สำคัญองค์ความรู้ดังกล่าวจะเป็นแนวทางไปสู่การบูรณาการ เพื่อการพัฒนาส่งเสริมสันติวิธี เนื่องจาก
สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จนเกิดช่องว่างทางเศรษฐกิจ
และความเหลื่อมล้ำในสังคม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาการอยู่ร่วมกันของสมาชิก

ที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและภาษา เป็นต้น อันก่อให้เกิดแนวโน้มนำไปสู่ความขัดแย้งเชิงโครงสร้างของสังคม หลักสูตรสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้เห็นถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้จัดทำวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร เพื่อให้เป็นตลาดวิชาการ และเป็นช่องทางแห่งการค้นคว้าและรวบรวม แนวคิด ทฤษฎี หลักการ แนวทาง กระบวนการ วิธีการ ขั้นตอนในการจัดการความขัดแย้ง และหลักการ แนวทางในการเสริมสร้างสันติวิธี เพื่อพัฒนาไปสู่สันติสุขหรือสันติภาพ ดังนั้น ชุดองค์ความรู้จากบทความวิชาการ บทความวิจัย เป็นต้น ที่ทางวารสารได้รับตีพิมพ์เผยแพร่จากผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ หลากหลายสาขามาไว้ด้วยกัน จะเกิดการสร้างสรรค์และค้นพบเครื่องมือการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี จะทำให้บุคคล องค์กร สังคม ชุมชน สังคม หรือประเทศชาติให้เกิดสันติสุขได้ อีกทั้งยังเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันหรือเตรียมความพร้อมให้กับบุคคลหรือสังคมเพื่อเผชิญหน้ากับสถานการณ์ความขัดแย้ง ความรุนแรงที่จะตามมา

ทั้งนี้ วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ได้เปิดรับบทความด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา สันติศึกษา สังคมวิทยา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ มานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม การพัฒนาชุมชน การศึกษา จิตวิทยา และรวมถึงสหวิทยาการเชิงประยุกต์ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับๆ ละ 33 บทความ โดยบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่าน ทั้งนี้เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (มีนาคม - เมษายน 2567) เป็นฉบับที่ผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิ จัดว่าเป็นผลงานที่ผ่านการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องในเชิงวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่มุ่งพัฒนามหาวิทยาลัย เป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาระดับนานาชาติ โดยจัดการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ให้นำไปสู่การพัฒนาจิตใจและสังคมอย่างยั่งยืนซึ่งวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ได้รับความไว้วางใจ และความเชื่อถือของนักวิชาการ ดังจะเห็นได้จากบทความที่นำมาเผยแพร่เป็นบทความวิจัย และบทความวิชาการที่มาจากหลากหลายสถาบันหรือหน่วยงานที่ได้เข้าร่วมตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ซึ่งเป็นการเอื้อเพื่อแบ่งปันชุดองค์ความรู้เชิงวิชาการ เพื่อจะร่วมกันพัฒนาชีวิต องค์กร ชุม และสังคม ให้เจริญก้าวหน้าอยู่อย่างอารยธรรมยิ่งขึ้นไป

กองบรรณาธิการวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ ตลอดจนนิสิต นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่ให้ความสนใจส่งบทความวิชาการเข้ามาร่วมตีพิมพ์เผยแพร่ในครั้งนี้ และกองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกผู้ติดตามอ่านทุกท่าน หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นกองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

(พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.)

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(5)
บทความวิจัย: Research Articles	
The Competitive Advantages of Administrative Policy and Education Quality Management Process Innovation for Chinese Students in Thailand.....	410-424
<i>Xin Liu, Tanapol Kortana, Bundit Pungnirund and Chompoo Saisama</i>	
Guidelines for Developing the Potential of Farmer Organizations for Sustainable Self-Reliance.....	425-439
<i>Konit Srithong and Wason Limrattanaphattarakun</i>	
บทความวิชาการ : Articles	
Language Teaching Efficiency through E-pedagogy between Learners and Teachers Collaboration toward English Education Movement in Southeast Asia.....	440-448
<i>Kittiya Keadplang</i>	
บทความวิจัย: Research Articles	
ชุมชนชาวจีนก๊กมินตั๋งในพลวัตความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์บนดอยแม่สลอง: The Kuomintang Chinese Community in Dynamic Ethnic Relations on Doi Mae Salong.....	449-461
<i>ซียู วู และ มาลี สิทธิเกรียงไกร:</i>	
<i>Siyu Wu and Malee Sitthikriengkrai</i>	

เรื่อง	หน้า
แนวทางการนํานโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไปสู่การปฏิบัติของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี: Guidelines for Implementing Foreign Language Learning Management Policy of Schools under the Pathum Thani Secondary Educational Service Area Office.....	462-472
ศิริมาดา ร่มเนตร และ สูดาร์ตัน สารสว่าง: <i>Sirimada Rumnet and Sudarat Samswang</i>	
ทุนทางสังคมกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน: Social Capital and Strengthening the Community's Foundation Economy.....	473-484
ปณณิกา งามเจริญ: Pannika Ngamcharoen	
การวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาชั้น พื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี: Discriminant Analysis of Factors Influencing Learner Qualities in the Digital Age of Primary Schools in Phetchaburi Province.....	485-494
จิตติโชติ แจ่มแจ่ม, นวรัตน์ ประทุมตา และ อภิชาติ เสนะนันท์: <i>Chittichot Chaemchaeng, Nawarat Pratoomta and Apichat Lenanan</i>	
การพัฒนาแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิง วิทยาการคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสู่ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์: Developing a Model of the Learning Experience Management Process to Develop Computational Thinking Skills for Early Childhood Children to Creative Innovations.....	495-506
กมลวรรณ อังศรีสุรพร: Kamolwan Angsrisuraporn	
ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: The Economic Development Strategies of Sekong Province, Lao People's Democratic Republic.....	507-519
สากอน ฟอนปะเลิด, มาลี ไชยเสนา และ นิสานาจ โสภภาพล: <i>Sakon Phonepaseut, Malee Chaisena and Nisanart Sophapol</i>	
รูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ อาชีวศึกษา: The Administration Model of Guidance in Education Institutes under the Office of Vocational Education Commission.....	520-533
เจตนา พงษ์พยุหะ, สถิรพร เขานชัย, ฉลอง ชาตรุประชีวิน และ วิทยา จันทร์ศิลา: <i>Jetana Pongpayuha, Sathiraporn Chaowachai, Chalong Chatruprachewin and Vithaya Jansila</i>	

เรื่อง	หน้า
กระบวนการพัฒนาจิตอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกงเพื่อยกระดับการให้บริการแรงงานไทยโดยพุทธสันติวิธี: The Process of Developing the Volunteer Spirit of Thai Regional Alliance in Hong Kong to Enhance the Service of Thai Workers by Buddhist Peaceful Means.....	534-545
บังอร ธรรมสอน และ พระปราโมทย์ วาทโกวิโท: <i>Bungon Tamasorn and Phra Pramote Vadakovidho</i>	
แนวทางการสื่อสารของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบตามหลักพุทธสันติวิธี Communication Guidelines for Model Mediators in the Public Sector Using Buddhist Peaceful Means.....	546-555
สุดาพร สกุลดี และ ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์: <i>Sudaporn Sakuldee and Khantong Wattanapradith</i>	
แนวทางการเสริมสร้างศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาตามหลักพุทธสันติวิธีของชาวพุทธ เชนอเรนซ์หน่วย: Guidelines to Faith Enhancement in Buddhism by Buddhist Peaceful Means of Y-Generation Buddhists.....	556-566
ภัททิยา คำโยธาทูบดี และ ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์: <i>Pattiya Khamyothaphubadee and Khantong Wattanapradith</i>	
รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา: Model for Developing Entrepreneurial Competency of Students in Educational Institutions under Office of the Vocational Education Commission.....	567-581
จิรศักดิ์ จันทัน, ฉลอง ชาตรูปะชีวิน และ สติรพร เขาวนชัย: <i>Chirasak Chankan, Chalong Chatruprachewin and Sathiraporn Chaowachai</i>	
แนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย: Guidelines for Developing Operational Potential of Community Enterprise Groups, Mueang Sub-district, Mueang Loei District, Loei Province.....	582-592
รวัฒน์ มันทรา, เหมวดี ภายใหญ่, เยาวริธิดา รัตนพลแสน และ เมทยา อิมเอิบ: <i>Rawat Mantra, Hemwadee Kaiyai, Yaothida Rattanaphonsaen and Methaya Imerb</i>	

เรื่อง	หน้า
ระบบวิธีพิจารณาและการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีเลือกตั้ง: Procedural System and Fact-finding in Election Cases.....	593-605
ณัฐวุฒิ วงศ์เนียม และ สมภพ ระวังบุทกซ์: <i>Natthawut Wongneam and Sompob Rangubtook</i>	
ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้มีส่วนร่วมกับความเหนื่อยหน่ายในการเรียนของ นักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ชาวไทย: ทูทางจิตวิทยาสำหรับการบริหารจัดการ ทางจิตวิทยา: The Relationship between Learning Participation and Learning Burnout among Thai Students in Printmaking Program: Psychological Capital for Psychological Management.....	606-618
หลิว เต๋อจิน: <i>Liu Dejin</i>	
การศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติกรรมฐานกับจิต 6 ในพระไตรปิฎก: An Analytical Study of the Relationship between Meditation Practice and the Six Natures (Cirita) in the Tripitaka.....	619-627
พระสมุห์สง่าชัย สมรูป และ พระมหาจิรวัฒน์ กันจู: <i>Phrasamu Sangachai Somroob and Phramaha Chiravat Kanjoo</i>	
การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หน่วยไฟฟ้า โดยการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK: Development of Science Process Skills and Learning Achievement of Mathayomsuksa 3 Students on the Unit of Electricity by Using STAD Technique with TPACK.....	628-640
จิราพร ภูวันนา, อนันต์ ปานศุภวัชร และ ถาดทอง ปานศุภวัชร: <i>Chiraporn Phuwanna, Anun Pansuppawat</i> <i>and Thardthong Pansuppawat</i>	
การพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคการ ตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน: The Development of Analytical Reading Skills of the Fifth Year Secondary School Students by Using 5W1H Questioning Technique with Classroom.....	641-653
กรรณิการ์ กรุณา, สรียกานต์ ยี่แก้งเอี่ยม และ ปิยาภรณ์ พิษญาภิรัตน์: <i>Kannika Karuna, Sariyagan Yeekengaem and Piyaporn Pitchayapirat</i>	

เรื่อง	หน้า
การพัฒนาแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงาน ในสถานศึกษาอาชีวศึกษา: The Development of Management Model of Supervisors to Enhance the Quality of Administration in Vocational Colleges.....	654-666
เชาวลิต ยุทธนาวา, ไพโรจน์ สติรยากร และ พิสิฐ เมธาทิร: <i>Chaowalit Yutthanava, Pairote Stirayakorn and Pisit Methapatara</i>	
รูปแบบการพัฒนาคูณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล: A Model for Developing the Quality of Life in Elderly Residences in Metropolitan Areas...	667-680
ลลิตา สิริพัชรนันท์, เพ็ญศรี ฉิรินัง, อุดมวิทย์ ไชยสกุลเกียรติ และ วรเดช จันทรรคร: <i>Lalita Siripatcharanan, Pensri Chirinang, Udomvit Chaisakulkiet</i> <i>and Voradej Chandarasorn</i>	
แนวทางการทำโคกหนองนาสู่การพัฒนาเศรษฐกิจครัวเรือนตามหลักพุทธสันติวิธี ของ เกษตรกรต้นแบบ อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ: Guidelines of Making Khok Nong Na for Household Economic Improvement by Buddhist Peaceful Means of Role Model Farmers Prang Ku District, Sisaket Province.....	681-692
นพพล คำลือฤทธิ์ และ ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์: <i>Nopphon Klamlerit and Khantong Wattanapradith</i>	
กระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรมโดยพุทธสันติวิธี: Management Process of Phra Khanong Criminal Court in the Administration of Justice by Buddhist Peaceful Means.....	693-707
สุทธิธรรม รัตนแสนยานุภาพ และ อุดุลย์ ชันทอง: <i>Suttitham Rattanasanyanuphap and Adul Khanthong</i>	
การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธ รัฐมหาราษฏร์ ประเทศ อินเดีย โดยพุทธสันติวิธี: Strengthening the Network of Buddhist Community Leaders by Buddhist Peaceful Means in the State of Maharashtra, India.....	707-718
ณัฐกิตติ์ ชัยเฉลิมมงคล, พระธรรมวัชรบัณฑิต และ ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์: <i>Nattakit Chaichalermmongkhon, Phra Dhamvatcharabundit</i> <i>and Khanthong Wattanapradith</i>	

เรื่อง	หน้า
การพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยพุทธสันติวิธี: The Development of Wat Mai (Yai Paen) Public Sector Mediation Center, Bangkok Noi District, Bangkok, Based on Buddhist Peaceful Means.....	719-732
สุนทร วิภากรณ์พรรณ และ อุดุลย์ ชันทอง: <i>Sunthorn Wipapornpun and Adul Khunthong</i>	
กระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) โดยพุทธสันติวิธี: A Process for Developing Volunteer Mediators to Manage Family Conflict in Wat Mai (Yai Paen) Community by Buddhist Peaceful Means.....	733-745
สุวรรณี เนตรรักษ์สกุล และ อุดุลย์ ชันทอง: <i>Suwannee Neadruksakul and Adul Kunthong</i>	
กระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อสร้างความสมานฉันท์โดยพุทธสันติวิธี: ศึกษากรณีสะพานข้ามเข้าโรงเรียนนานาชาติฮาร์โรว์ เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร: The Mediation Process for Building Reconciliation Based on Buddhist Peaceful Means: A Case Study of the Bridge Across to Harrow International School, Don Mueang District, Bangkok.....	746-760
วิวัฒน์ พัฒนสิน และ อุดุลย์ ชันทอง: <i>Vipat Pathanasin and Adul Khunthong</i>	
กระบวนการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวัน ผ่านการโค้ชที่มีสติเป็นฐาน: Mindfulness Cultivation Process in Daily Life through Mindfulness-Based Coaching.....	761-774
วารภรณ์ ศิริโอวัฒนนะ และ พระปราโมทย์ วาทโกวิโท: <i>Varaporn Siriowattana and Phra Pramote Vadakovido</i>	
แนวทางการแก้ปัญหายาเสพติดตามหลักพุทธสันติวิธีของชุมชนกุฎีจีน: Guidelines for Solving Drug Problems According to Buddhist Peaceful Means of Kudi Jeen Community.....	775-786
सरसेरिय ศรีบุระพันธ์ และ ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์: <i>Sansem Sriburaphan and Khantong Wattanapradith</i>	

เรื่อง	หน้า

บทความวิชาการ : Articles

หลักพุทธธรรมในการสร้างองค์กรสันติสุข: Buddhist Principle in Creating a Peaceful Organization.....	787-800
<i>รภัสสา ธนวุฒินาตุล: Rapassa Thanavutthanadul</i>	
แนวทางการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร: Guidelines for Developing Human Resource Professional to Become Business Partners of the Organization.....	801-812
<i>กาญจนา จินดานิล และ ชิตีพัทธ์ ชิตสกุล: Kanchana Jindanil and Chitipat Chitsakul</i>	
การบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้วยหลักธรรม “อริยวัตน 5” อย่างมีประสิทธิภาพ: The Efficient Human Resource Management Based on Ariyā Vaḍḍhi.....	813-821
<i>พระครูโสภณวีรบัณฑิต และ พระพิชฌนพล สุวณฺณรุโป (รูปทอง): Phrakrusophonveerabunthit and Phra Pisanupol Suvannarupo (Rooptong)</i>	

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร
เป็นสมาชิกเครือข่ายวารสารวิชาการ
ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (JSH)

The Competitive Advantages of Administrative Policy and Education Quality Management Process Innovation for Chinese Students in Thailand*

¹Xin Liu, Tanapol Kortana, Bundit Pungnirund and Chompoo Saisama

College of Innovation and Management, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: s62484945021@ssru.ac.th

Abstract

The objectives of this research were 1. to study the level of administrative policy variables quality management process Innovation and competitive advantage educational management of Chinese students in Thailand; 2. to study the influence of administrative policy variables quality management and process innovation towards competitive advantage educational management of Chinese students in Thailand; 3. To create a competitive advantage model educational management of Chinese students. This research uses a combination of methods between quantitative and qualitative research, in quantitative research sample is the project leader educational management of 320 Chinese students in Thailand. The size of the sample was determined by using the 20 times the observation variable criterion. The proportional random sampling method was used a questionnaire to collect data. Data was analyzed by structural equation modeling. For qualitative research, in-depth interviews were used. The main contributor was the project leader educational management of 24 Chinese students in Thailand. The research results were found as follows; 1. Administrative policy, variables quality, management process innovation, competitive advantage, Education management of Chinese students in Thailand at a high level. 2. Administrative policies quality management process innovation influencing competitive advantage education management of Chinese students in Thailand statistically significant at the .05 level. 3. The competitive advantage model, educational management of Chinese students developed by the researcher called the PQI Model.

Keywords: Administrative Policy; Competitive Advantage; Education Management; Chinese Students in Thailand

Introduction

Since 2017, Thailand has a population structure trend that is expected to decrease in the school age population. As a result, the quantitative expansion of higher education institutions across the country changed their goals of accepting more international students especially Chinese students who are more interested in studying in Thailand than students

*Received March 29, 2024; Revised April 28, 2024; Accepted April 30, 2024

from other countries (Rangsan et al. 2021). And before that, China's Ministry of Education (2019) has published information on Chinese study abroad. The total number of Chinese students studying abroad in 2018 totaled 662,100; 30,200 people sent by the Chinese government, 35,600 people sent by agencies and 596,300 people to study abroad at their own expense, more than in 2017 in 53,700 people, an increase of 8.83 %. the number of returnees increased by 38,500, an increase of 8.00 %. the number of people studying abroad continued to increase and studying abroad has become a common practice in China changing in the number of people studying abroad in China. First, Studying abroad allows students to build a global perspective and gain life experiences. This is more important than book knowledge. Second, according to last year's data, more and more Chinese international students choose to return to China after graduation being an opportunity for development. The domestic market and the rise of innovation and entrepreneurship in China learning habits, thinking styles, and communication and collaboration skills are developed by students during their studies abroad, they can be used in the workplace. An executive of a well-known company in China once said that "Studying abroad allows Chinese students to see the world making the way of thinking more universal and diverse help with patience having a mind according to the pattern of the world understanding the world's languages and values, enabling them to stand on the global stage and work or compete with world-class talent for titles. " The number of students studying abroad is increasing and increasing every year. During the global epidemic, the number of people studying abroad is increasing instead of decreasing. In 2019, the number of Chinese people studying abroad was 703,500, a year-on-year increase of 6.3 percent. The number of Chinese returning from study abroad totaled 580,300, up 11.7 percent year on year. The United States had the highest number of Chinese students studying abroad in 2019 with 369,500 students, followed closely by Australia and the United Kingdom. From the point of view of age studying abroad, in 2020, the number of going abroad in China will be 18-21 years old, accounting for 48 percent of the number of students studying abroad. From the point of view of the number of overseas students in China East China will have the highest number of students studying abroad in 2020, accounting for 29 percent of the total number of students studying abroad in 2020. It will be seen a large number of Chinese students studying in the UK, with 34 per cent studying at secondary school, 33 per cent at undergraduate level and 46 per cent at postgraduate level. At present, students intending to study in China are still mainly undergraduate students. The main destinations for studying abroad in 2020 are the United States, Canada, the United Kingdom, Australia, New Zealand and Japan. Students apply to institutions based on rankings and also taking into account factors such as the school's geographical location. More importantly, it is to match students' personal interests with their majors at universities, graduation future employment situation Including immigration policies, etc., to cultivate new

opportunities, open up new opportunities and build an open and high-quality education system of students in China to study abroad.

During the past time, Thailand has the highest number of Chinese students compared to other nationalities. With Thai educational institutions, the cost is not too expensive, more convenient access to the country, including cooperation under the Belt and Road Initiative (BRI) . In Thailand, it is popular with Chinese students causing many Thai higher education institutions to adjust their curriculum and market to create incentives for Chinese students to study more (Rangsan et al. 2021) , while the enrollment of Thai students in higher education has decreased (Yang, and Thaima, 2021) thus causing higher education institutions across the country to accelerate the development of education management to meet the needs of more international students especially Chinese students. This has resulted in more competition in accepting Chinese students. Therefore, creating a competitive advantage is important to higher education institutions in Thailand.

Education management in Thailand is to raise the quality level. equity and efficiency in education by taking advantage of technology to effectively manage educational resources and promote lifelong learning. The advancement of digital technology and the prevalence of internet access help expand educational and learning opportunities that are not limited to the classroom, such as distance learning, lifelong learning supports individual potential that will play a key role in responding to rapidly changing labor market demands. To enable Thailand to have a competent, modern, flexible government sector that meets the needs of the people can be a factor pushing for the transformation of the country to make society progress value-creating economy sustainably able to keep pace with the dynamics of the world (Office of the National Economic and Social Development Council Office of the Prime Minister, 2022).

International exchanges and educational cooperation are facing a new period of development opportunities, and it is urgent to spread the new development power, the development and widespread application of emerging digital information technologies make innovative international exchanges in a more diverse and progressive way, and have also participated in international scientific research cooperation that has brought changes. International educators should take advantage of the situation deeply analyze and judge international changes, seize and take advantage of the important strategic opportunities of global education today, providing a truly new era of international exchange and education cooperation between China and the country around the world. (Jinpeng, 2021).

Therefore, the researcher is interested in studying the administration policy quality management and process innovation towards competitive advantage education management of Chinese students in Thailand to develop the capability of higher education institutions for having a competitive advantage in education management of Chinese students in Thailand.

Objectives of the Research

1. To study the level of administrative policy variables quality management process innovation and competitive advantage education management of Chinese students in Thailand.
2. To study the influence of administrative policy variables quality management and process innovation towards competitive advantage education management of Chinese students in Thailand.
3. To create a competitive advantage education management of Chinese students in Thailand.

Research Methodology

This research was conducted on the subject of “ Administrative Policy Quality Management and Process Innovation to Competitive Advantage Education Management of Chinese Students in Thailand” it was a mixed methods research using quantitative research methods and qualitative research methods. The details appear according to the research process as follows:

1st step: The researcher conducted the research using quantitative research methodology by reviewing the document literature and research related to the variables that affect competitive advantage in education management of Chinese students in Thailand consisting of administrative policies quality management and process innovation. Data synthesis is summarized as definitions of terminology in research and determine indicators of variables according and the research concept. Then create a questionnaire according to the 5-level rating scale (Rating Scale) according to Likert 's (Likert , 1932) guidelines , with a test for validity (validity) , reliability (reliability) of the gauge before using it to store data leading to statistical analysis by using the analytical technique of structural equation modeling (SEM)

2nd step: The researcher conducted the research using a qualitative research methodology. The researcher used in-depth interviews from project leaders. For education management of Chinese students in Thailand, 20 students from higher education institutes were selected by purposive sampling to compile qualitative data categorizing and analyzing, interpreting, linking information to draw conclusions to explain the results of the quantitative analysis with more depth and reasoning

3rd step: Key informants are:

3.1 Population and sample

In this research, the population is the project leader education management of Chinese students in Thailand from institutions of higher education, numbering 571 people (Office of the Permanent Secretary for Higher Education Science Research and Innovation , 2020)

3.2 Sample group

For qualitative research, the researchers used in-depth interviews from project leaders education management of Chinese students in Thailand; 24 students from higher education institutes were selected by purposive sampling to compile qualitative data. categorizing and analyzing, interpreting, linking information to draw conclusions to explain the results of the quantitative analysis with more depth and reasoning.

For quantitative research this research is a study using a structural equation model to analyze the causal relationship between the variables. This is the use of advanced research statistics. Therefore, the size of the sample must be considered to be appropriate. Starting from considering the number of observed variables (Nunnally, Bernstein, and Berge, 1967), the size of the sample must not be less than 20 times the number of observed variables (Hair, Ringle, and Sarstedt, 2011). For this research, there were 16 observational variables, the researcher therefore determined the sample size of 320 samples.

4th step: Tools and methods used in the study

This research study is a combined method research. For quantitative research, the researcher used questionnaires as a tool for data collection. by asking from the project leader education management of Chinese students in Thailand from institutions of higher education. For qualitative research, The researcher conducted the research by himself with an interview form, and interview questions. The notebook uses observations and interviews were as the basis for collecting interview data. An in-depth interview will be used to obtain in-depth information. The interview will follow the questions of the research objectives, but will be open to answers. The key questions will include variables that affect competitive advantage education management of Chinese students in Thailand, including administrative policies quality management and process innovation. Once the interview form is completed, it will be taken to receive a recommendation from an advisor for further accuracy.

5th step: Data collection

The researcher has coordinated with the project leader education management of Chinese students in Thailand from institutions of higher education for permission to collect information online compilation of questionnaire data within the specified period of time totaling 320. When the questionnaire was returned, the researcher checked the completeness of the questionnaire again before processing and analyzing the data.

For qualitative Data collection procedures, the researcher sought to understand the subject factors affecting competitive advantage education management of Chinese students in Thailand from real practitioners who provide key informants through observations and in-depth interviews based on research question, searching for research objectives. to take the advantages and disadvantages of qualitative research to supplement the results of quantitative research to gain more knowledge and understanding about the studied phenomenon and whether any variables affect competitive advantage. Organize the

education of Chinese students in Thailand. In addition to the variables used by the researcher in quantitative research, and enable the researcher to use qualitative data to confirm the findings in this research. By using data from many sources, many types to drive quantitative research and support with qualitative research.

Request for an in-depth interview, the researcher has made a letter from Suan Sunandha Rajabhat University to contact and request to meet with key informants, explaining the purpose of the research and the benefits of the research, and ask the key informant's willingness to do so. When the key informant consented to the interview, the researcher then proceeded with the interview.

6th step: Research tools

6.1 Research tools were questionnaires. The researcher conducted a search for the quality of the tools as detailed below.

The researcher tested the questionnaire quality by dividing into 2 aspects as follows:

1. Content validity and 2. Reliability of the measure.

1. Content validity, the researcher has defined an action definition based on characteristics or variables to measure each side and create a gauge until completion. After that, the researcher brings the developed tools to seek advice from advisor to be adjusted to be more accurate. Once the questionnaire has been edited, the researcher therefore brought the questionnaire to the relevant experts as follows: 1) experts in social science research process; 2) experts in social science research process and statistics; 3) experts in education management of Chinese students in Thailand in which all experts will consider the coverage of the content and the consistency of the content with various issues whether they are consistent or not and then use the questionnaire to calculate to find the coefficient of consistency (index of item objective congruence : IOC) (Rovinelli and Hambleton, 1976) . The results of the consideration of all 5 experts showed that all questions had an IOC value greater than 0.50, indicating that the questionnaire is a research tool with content accuracy.

2. Meter reliability, The researcher brought a questionnaire to measure the accuracy of the content from experts. It has been modified and tested with the project leader education management of Chinese students in Thailand from institutions of higher education who were not selected from the lottery and whose qualifications were similar to the project leader education management of Chinese students in Thailand from institutions of higher education which is a sample of 50 people by way of asking face to face, If in doubt, it will be explained or corrected according to the understanding of the respondents and consistent with the content to be measured. After that, the obtained results were tested for the reliability of the instrument by Cronbach 's alpha method. (Cronbach, 1951). If the gauge is greater than 0.70 or more, it indicates that this gauge is reliable. The test results show that every variable measure is greater than 0.70 or more, indicating that the measure of the variable is reliable. When verifying the accuracy of the contents and reliability of the meter,

the researcher therefore led completed questionnaires that were collected from the project leader sample. Education management of Chinese students in Thailand from institutions of higher education were randomly selected for a total of 320 samples.

7th step: Data analysis

The researcher's data analysis was performed in the following order.

7.1 Conducting quantitative data analysis :

7.1.1 Descriptive statistics used mean and standard deviation to answer the first objective of the research to explain the level of variables affecting competitive advantage. Education management of Chinese students in Thailand, namely administrative policies. quality management and process innovation. The researcher used the tool to collect data on a estimation scale by averaging from the answer scores of scaled measures, each measure variable was compared with the criteria for interpreting the data.

7.1.2 Statistics for analysis Structural equation modeling (SEM) was used to analyze variables affecting competitive advantage education management of Chinese students in Thailand, which is the second objective of the research, examining the harmony between the developed structural equation model and the empirical data.

7.2 Implementation of qualitative data analysis

Operation summary and synthesize findings obtained from data analysis to provide guidelines for operational application by examining the guidelines used and make suggestions by interview in order to confirm the essence of applying as much as possible in giving advice and jointly propose guidelines for adaptation to find guidelines for further application in the target group.

8th step: Summary of research results and presentation of research results

The researcher has summarized the research findings from the analysis of quantitative and qualitative data in order as follows:

The researchers used descriptive statistics to determine the mean and standard deviation to answer the first objective of the research to explain the level of variables affecting competitive advantage education management of Chinese students in Thailand, namely administrative policies quality management and process innovation. The researcher used the tool to collect data on a estimation scale by averaging from the answer scores of scaled measures, each measure variable was compared with the criteria for interpreting the data. And statistics for analysis Structural equation modeling (SEM) was used to analyze variables affecting competitive advantage education management of Chinese students in Thailand, which is the second objective of the research, examining the harmony between the developed structural equation model and the empirical data.

For presentation of qualitative data, the researcher summarizes and synthesizes the findings obtained from the data analysis to guide their application in operations by examining the guidelines used and make suggestions by interview in order to confirm the essence of

applying as much as possible in giving advice and jointly propose guidelines for adaptation to find guidelines for further application in the target group.

Research Results

The 1st objective to study the level of administrative policy variables quality management process innovation and competitive advantage education management of Chinese students in Thailand, the results showed that a study of the variable level of administrative policy quality management process innovation and competitive advantage educational management of Chinese students in Thailand found that administrative policy ($M = 3.97$), quality management ($M = 4.02$), process innovation ($M = 4.24$) and competitive advantage of educational management of Chinese students in Thailand. ($M = 4.18$) were all at a high level.

The 2nd objective to study the influence of administrative policy variables quality management and process innovation towards competitive advantage education management of Chinese students in Thailand, it was found the analysis of the structural equation model of the influence of administrative policy variables quality management and process innovation towards competitive advantage education management of Chinese students in Thailand has been developed and adjusted (Adjust Model). It was found that there was harmony with empirical data at an acceptable level having a harmonious index as follows: $\chi^2 = 161.31$, $df = .91$, $p\text{-value} = .00001$, $\chi^2/df = 1.77$, $RMSEA = .049$, $RMR = .034$, $SRMR = .045$, $CFI = .98$, $GFI = .94$, $AGFI = .91$, $CN = 246.13$. It was in accordance with all the research hypotheses as follows: (1) Administrative Policy (MNGPOL) had a direct influence on competitive advantage in educational management of Chinese students in Thailand (CAEMCS) at the coefficient of influence equal to .40 with a statistical significance at the .05 level (2) Administrative Policy (MNGPOL) directly influenced process innovation (PRCINV) with a coefficient of influence equal to .49 with a statistical significance at the .05 level. (3) Quality management (QLYMNG) directly influenced Process innovation (PRCINV) with a coefficient of influence equal to .39 with a statistical significance at the .05 level (4) Quality management (QLYMNG) directly influenced Competitive advantage in education management of Chinese students in Thailand (CAEMCS) with a coefficient of influence of .61. (5) Process innovation (PRCINV) directly influences Competitive advantage in education management of Chinese students in Thailand (CAEMCS) with a coefficient of influence equal to .73 with statistical significance at the .05 level and (6) Process Innovation (PRCINV) Administrative Policy (MNGPOL) . Quality Management (QLYMNG) can be predictively shared. The Competitive Advantage of Chinese Student Education in Thailand (CAEMCS) is 83%.

The 3rd objective to create a competitive advantage model Education management of Chinese students in Thailand. It was found that the development of a model of competitive advantage in education management of Chinese students in Thailand. After

conducting the study quantitative information and qualitative information obtained from experts, together with a review of relevant documents and literature the researcher has developed a model competitive advantage education management of Chinese students in Thailand. It came out in the form of **the PQI Model** (P means a clear policy to focus on providing education for Chinese students; Policy focuses on teaching Chinese students, Q means development of a quality management system; Development of quality management system, Means Development of process innovation; Development of management innovation).

The New Body of Knowledge

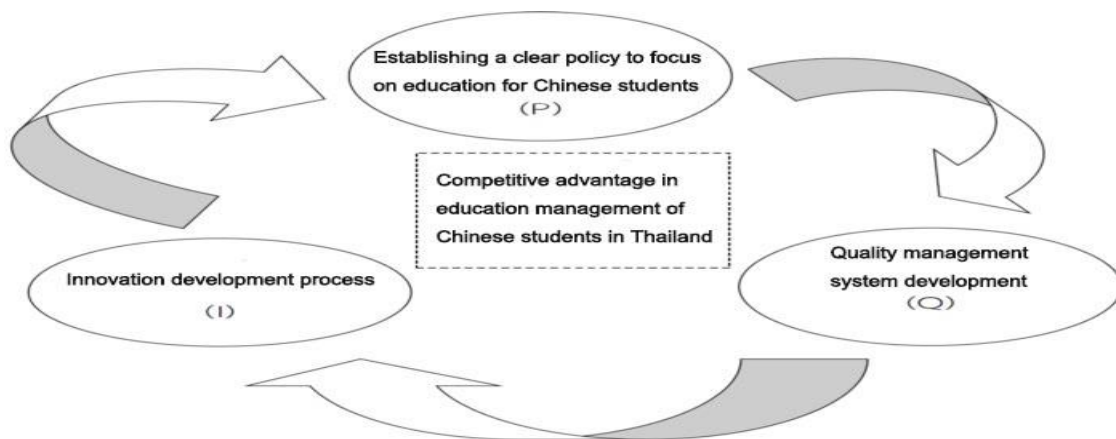

Figure 1: PQI Model

From the knowledge diagram obtained from the research, it can be explained the survey result of the management policy quality management process innovation and competitive advantage education management of Chinese students in Thailand. All of them were found to be at moderate levels. This is a reflection of Chinese students entering higher education in Thailand. At present, the number has begun to increase being a consequence of both. The Chinese government's foreign education promotion policy and internal factors of Thai universities. At present, the number of Thai students has decreased significantly, according to the decreasing structure of the Thai population together with the universities of Thailand starting log off and having their own rules. Therefore, they need to pay more attention to the market, which is a group of Chinese students, making competition developing university advantage strategies to accommodate Chinese students including the determination of management policies. Improving university quality management system to support Chinese students market until improving process innovation to reduce work steps. began to be seen clearly more and more.

Discussion of Research Results

From the results of data analysis according to the research objectives set with the mixed research process (Mixed Method), the researcher has discussed the research results as follows.

From the research result of the 1st objective, it was found the results showed that a study of the variable level of administrative policy quality management process innovation and competitive advantage educational management of Chinese students in Thailand being found that administrative policy ($M = 3.97$), quality management ($M = 4.02$), process innovation ($M = 4.24$) and competitive advantage of educational management of Chinese students in Thailand ($M = 4.18$) were all at a high level. This may be, at present, education in Thailand began to be popular with a large number of Chinese students. But it was still not at the highest level obtained. Popularity with Chinese students like universities in the United States Australia including countries in Europe that are highly competitive has been popular gradually increasing of Chinese students towards universities in Thailand. It is important that the universities in Thailand have sufficient potential. start to process and develop in various fields In order to prepare for accepting Chinese students. It can be seen that the variables were studied still in moderate level. There is still not much competition compared to developed countries, which is consistent with the research of Rangsan et al. (2021) have studied. A Preliminary Study of Chinese Students in Thailand under the social spearhead strategic plan Thai people 4.0 plan supported by the National Research Council of Thailand (NRCT) found It arises from the fact that higher education institutions in Thailand provide a variety of curriculum's to attract Chinese students in both the language of instruction and subject areas. as well as increasing the flexibility of teaching and learning to facilitate Chinese students to complete their studies. And in accordance with Noda, Hou, Shibui, and Chou (2018) have studied restructuring quality assurance frameworks: A comparative study between NIAD-QE in Japan and HEEACT in Taiwan. It was found that an institution having passed the educational quality that assurance assessment criteria can build confidence among students in their choice of courses and enhance the competitiveness of the institution resulting from the accreditation of the standard assessment. All aspects of service quality affect graduate satisfaction can be used as a strategy compete appropriately. And in accordance with Martínez-Usarralde, and Fernández-García (2019) have studied comparative and international education in Western Europe", Wolhuter, CC and Wiseman, AW (Ed.) It was found that educational institution policies can create attractiveness responding to students in terms of both curriculum and service quality at the level of educational policy variables quality management process innovation and competitive advantage.

From the research result of the 2nd objective, it was found that the results of the research revealed structural equation model analysis.

The influence of administrative policy variables quality management and process innovation towards competitive advantage education management of Chinese students in Thailand that has been developed and has been adjusted (Adjust Model). It was found that there was harmony with the empirical data. at an acceptable level has a harmonious index as follows: $\chi^2 = 161.31$, $df = 91$, $p\text{-value} = .00001$, $\chi^2/df = 1.77$, $RMSEA = .049$, $RMR = .034$, $SRMR = .045$, $CFI = .98$, $GFI = .94$, $AGFI = .91$, $CN = 246.13$. It was in accordance with all the research hypotheses as follows: (1) Administrative policy (MNGPOL) had a direct influence on competitive advantage in educational management of Chinese students in Thailand (CAEMCS) at the coefficient of influence equal to .40 with a statistical significance at the .05 level (2) Administrative Policy (MNGPOL) directly influenced process innovation (PRCINV) with a coefficient of influence equal to .49 with a statistical significance at the .05 level. (3) Quality management (QLYMNG) directly influenced process innovation (PRCINV) with a coefficient of influence equal to .39 with a statistical significance at the .05 level (4) Quality management (QLYMNG) directly influenced competitive advantage in education management of Chinese students in Thailand (CAEMCS) with a coefficient of influence of .61 (5) Process innovation (PRCINV) directly influences competitive advantage in education management of Chinese students in Thailand (CAEMCS) with a coefficient of influence equal to .73 with statistical significance at the .05 level and (6) Process Innovation (PRCINV) Administrative Policy (MNGPOL) Quality Management (QLYMNG) can be predicatively shared. the competitive advantage of Chinese student education in Thailand (CAEMCS) is 83%. This may be because the ability to effectively create competitiveness of higher education institutions is trusted by stakeholders. There are professional tutors who can develop students to meet the potential goals of the market by relying on the knowledge and cooperation of the educational network to operate under the policy of providing education for international students. Making students and stakeholders trust the curriculum and educational institutions, the number of students is increasing which is consistent with the research of Mallika, and Torii (2019) who studied the impact of loyalty on the student satisfaction in higher education: A structural equation modeling analysis found the ability to compete in the education market for international students effectively because of meeting the needs of students by providing courses to choose according to the students' expectations and needs. It is one of the academic services that students decide to continue studying in that higher education institution and in accordance with the research of Arrieta, and Avolio (2020) who has studied factors of higher education quality service: the case of a Peruvian university. It was found that the quality and variety of curriculum is important to make higher education institutions more effective in accepting students more national from responding to the needs of the international market which can build confidence for students to study until they succeed and lead to a career (Makhoul, 2019). On the other hand, Hung (2021) studied higher education accreditation, quality assurance and their impact to teaching and learning enhancement. It was found that a quality

assurance has an impact on teaching and learning efficiency because accreditation of higher education and the promotion of teaching and learning in educational institutions was defined by an internationally recognized certification body. External quality audits and verification can influence higher education institutions based on effective assessment criteria for learning quality that can build confidence among students and stakeholders which is a competitive advantage in education management

From the research result of the 3rd objective, it is was found that the competitive advantage model education management of Chinese students in Thailand came out in the form of **the PQI Model** (P means a clear policy to focus on providing education for Chinese students; policy focuses on teaching Chinese students, Q means development of a quality management system; development of quality management system, I refers to the development of process innovation; development of management innovation) . This may be due to the policy of the Chinese government including studying abroad that will give Chinese students a new perspective being adapted to work in both government and business sectors in China, from the demand of Chinese students towards Thailand: A Model for creating competitive advantages in education management of Chinese students in Thailand. Therefore, it is important to pay attention to the global social context that is changing rapidly both in social dimensions economy and politics including the need to pay attention to the expectations of Chinese students towards studying in Thailand. The development of the university to create a competitive advantage must be a starting point from the policy level. The university administrators must set clear objectives to carry out such missions. This is consistent with the research of Malhotra et al. (2020). studying the effects of mediating service quality and organizational engagement on the effects of administrative process management on performance in higher education in Makassar, Indonesia with a purpose to analyze the relationship between the organization of the management process service quality commitment to the organization and works of higher education being a quantitative study. The sample consisted of 312 people. The results showed that There was a significant effect of the mediating variables of service quality (M1) and organizational engagement (M2) on the relationship between management process alignment (X) and high academic performance (Y) in Makassar city , Indonesia.

Conclusion

The study demonstrates that competitive advantage model education management of Chinese students in Thailand that will be an important mechanism for universities. To gain competitive advantages, it should pay attention to Establish a clear policy focusing on education for Chinese students, having development of quality management system and process innovation, on the other hand, Implementing state-of-the-art process innovation in universities to serve Chinese students. It can also increase the competitive advantage of

Chinese students' education in Thailand. This leads to positive word-of-mouth generation and ultimately student satisfaction.

Suggestions

From the results of the research, the researcher has the suggestions as follows:

1. The suggestions from the research

Result of the 1st objective, it was found that the key factor that directly affects the competitive advantage of Chinese students in education in Thailand is process innovation which suggests that the university stands out for process innovation. It can help create a competitive advantage for the University as well. Therefore, the researcher suggests that the government should urgently focus on the development of process innovation for universities including tax measures in the event that the university has brought technology or innovation from abroad to use in teaching and learning and measures to promote and drive the university to have developing innovations for themselves.

Result of the 2nd objective, it was found that the level of administrative policy, the mean was the smallest among all studied variables in the model which indicate that management policy on creating a competitive advantage in education management of Chinese students in Thailand of university is still lacking clarity. Therefore, the researcher suggests that according to the university administration should focus on setting a clear policy to give priority to recruitment as well as teaching and learning for Chinese students. The curriculum development policy has been set to be clear. It is a curriculum developed to support Chinese students including the policy of providing educational services aimed at Chinese students in order to the overall operation of the University for having a clear direction and getting the point as much as possible.

2. The suggestions for future research

Future research should involve the following issue:

2.1 To study loyalty of Chinese students towards higher education institutions in Thailand to find what aspects of the university's service can drive loyalty.

2.2 To study what areas of characteristics and types of teaching and learning process innovation of universities in Thailand can be able to promote and drive for Chinese students to decide to study in institutes of higher education in Thailand.

2.3 To study about style of the educational services and environment being appropriate and consistent with the social context of Chinese students in Thailand, Using such information to improve the service system of universities that manage teaching and learning for Chinese students to be most effective.

References

- Arrieta, MdC, & Avolio, B. (2020). Factors of Higher Education Quality Service: The Case of a Peruvian University. *Quality Assurance in Education*, 28(4), 219-238.
- China's Ministry of Education. (2019). China's International Higher Education Policies 2010-2019: Multiple Logics and HEI Responses. *Higher Education*, 83(3), 695-710.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient Alpha and the Internal Structure of Test. *Psychometrika*, 16(3), 297-334.
- Hair, J. F., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2011). PLS-SEM: Indeed a Silver Bullet. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 19(2), 139-152.
- Hung, N.T. (2021). Higher Education in Business: A Model for International Students' Choice. *Business Process Management Journal*, 27(6), 1804-1821.
- Likert, R. (1932). A Technique for the Measurement of Attitudes. *Archives of Psychology*, 22(140), 1-55.
- Makhoul, S.A. (2019). Higher Education Accreditation, Quality Assurance and their Impact to Teaching and Learning Enhancement. *Journal of Economic and Administrative Sciences*, 35(4), 235-250.
- Mallika, K. S., & Torii, H. (2019). The Impact of Loyalty on the Student Satisfaction in Higher Education: A Structural Equation Modeling Analysis. *Higher Education Evaluation and Development*, 13(2), 82-96.
- Martínez-Usarralde, M. J., & Fernández-García, C. M. (2019). Comparative and International Education in Western Europe. In *Comparative and International Education: Survey of an Infinite Field* (pp. 137-156). Emerald Publishing Limited.
- Noda, A. , Hou, AYC. , Shibui, S., & Chou, H.-C. (2018). Restructuring Quality Assurance Frameworks: A Comparative Study between NIAD-QE in Japan and HEEACT in Taiwan. *Higher Education Evaluation and Development*, 12(1), 2-18.
- Nukitragarn, K. et al. (2021). *Preliminary Study of Chinese Students in Thailand*. (Research Report). Bangkok: National Research Council of Thailand (NRCT).
- Nunnally, J., Bernstein, I., & Berge, J. T. (1967). *Psychometric Theory* (Vol. 226): JSTOR. New York: McGraw-Hill.
- Office of the National Economic and Social Development Council, Office of the Prime Minister. (2022). The National Development Plans after the SDGs: Steering Implications of the Global Goals towards National Development Planning. *Earth System Governance*, 12, 100136.
- Office of the Permanent Secretary for Higher Education Science Research and Innovation. (2020). Strategic Development of a City University for Higher Education Institutes (HEIs) under the Special Local Government Organization. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 43(4), 867-872.

- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1976). On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion-referenced Test Item Validity. Retrieved May 3, 2023, from <https://eric.ed.gov/?id=ED121845>
- Yang, L., & Thaima, W. (2021). The Growth of Chinese Students and the Diversity of Educational Programs of Higher Education Institutions in Thailand. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation*, 7(6), 331-346.

Guidelines for Developing the Potential of Farmer Organizations for Sustainable Self-Reliance*

¹Konit Srithong and Wason Limrattanaphattarakun

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: konit.sri@mcu.ac.th

Abstract

Farmer organizations serve as vital pillars in advancing and sustaining agricultural practices, particularly in fostering autonomy within farming communities. This mixed research endeavor adopts a comprehensive approach to address the pressing issue of agricultural household indebtedness and evaluate the effectiveness of the Farmer Rehabilitation and Development Project. The study aims to achieve objectives: 1). to scrutinize the status of farmers' household debt and assess the outcomes of the Farmer Rehabilitation and Development Project; 2). to analyze the data and impacts stemming from the rehabilitation initiative on farmers; and 3). to provide recommendations for enhancing community organizations' capacity for sustainable self-sufficiency. The quantitative dimension of the study encompasses 3,587 members of farmer associations and stakeholders spanning 77 provinces, with a purposive sample size of 2,788 individuals.

The outcomes portray a worrisome situation, emphasizing a persistent increase in debt levels within Thai farmer associations. However, inherent capabilities are apparent among the farmer collectives, establishing the foundation for possible progress. A total of four main tactics are specified for fostering this potential: 1) Leadership Development: Empowering individuals within farmer groups with the necessary skills and expertise to effectively address challenges. 2) Farmer Group Potential Development: Fostering the inherent potential of farmer groups through capacity development and resource allocation. 3) Social Networking Development: Cultivating strong networks and partnerships to facilitate knowledge sharing, cooperation, and assistance. 4) Development of Modern Information Technology: Embracing technological progress to streamline processes, access markets, and enhance decision-making. As Thailand plans its trajectory for the ensuing two decades, this strategic blueprint acts as a guide, directing policymakers, stakeholders, and farmer communities toward a future characterized by resilience, prosperity, and sustainable agricultural progress.

The quest for sustainable self-reliance in agriculture necessitates a multifaceted approach, as delineated through the objectives of this study. By delving into the realms of household debt, project evaluation, and community organization development, a holistic framework emerges, poised to guide farmer organizations toward sustainable growth and resilience. Through concerted efforts guided by these principles, farmer organizations can

*Received March 29, 2024; Revised April 28, 2024; Accepted April 30, 2024

emerge as vanguards of agricultural sustainability, empowering farming communities to thrive amidst the challenges of the 21st century.

Keywords: Development Competency; Farmer Organization; Farmers Rehabilitation and Development Fund; Self-reliance

Introduction

Given Thailand's 20-Year National Strategy (2018-2037) and the Sustainable Development Goals (SDGs), farmer organizations are increasingly acknowledged as pivotal actors in propelling the nation's agricultural development agenda and accomplishing global sustainability objectives (Office of the National Economic and Social Development Council, 2018). These entities assume a central role in fostering rural development, poverty alleviation, and food security, closely aligning with the overarching aims delineated in both the national strategy and the SDGs (Sathapatyanon et al., 2018). Agriculture, a prominent profession with a lineage spanning millennia, caters to the essential human need for sustenance. The progression in Thailand's agricultural sector is noteworthy, transitioning from subsistence farming to commercial agricultural practices. Despite the presumed financial prosperity associated with agricultural pursuits due to the universal demand for agricultural commodities, Thai farmers face escalating debts and financial challenges. Research conducted by the Thailand Development Research Institute (TDRI) in 2014, commissioned by the Ministry of Agriculture and Cooperatives, delved into the debt burdens of farmers and strategies to enhance financial efficacy. The findings revealed a staggering total debt of 1.32 trillion baht, significantly impacting various facets of livelihood such as nutrition, healthcare, education, and overall consumer access.

Despite the notable contributions made, farmer organizations in Thailand frequently encounter barriers hindering their sustainable self-sufficiency, such as resource limitations, restricted market entry, and dependence on external support systems (Rodthong et al., 2020). Acknowledging the necessity of tackling these hurdles, the objective of this article is to offer customized recommendations to enhance the sustainable self-sufficiency of farmer organizations within the Thai context.

Under Thailand's 20-Year National Strategy and the SDGs, the suggested recommendations underscore the significance of fostering economic stability, independence, market penetration, and resilience among farmer organizations (Office of the National Economic and Social Development Council, 2018). Through addressing these fundamental aspects, farmer organizations can not only contribute to national development goals but also propel advancements towards the SDGs, particularly those of poverty eradication (SDG 1), sustainable agriculture (SDG 2), and rural development (SDG 9) (Asim et al, 2024).

By executing these recommendations, aligned with Thailand's 20-Year National Strategy and the SDGs, farmer organizations can evolve into resilient, self-sufficient entities capable of instigating transformative changes within the agricultural domain while supporting broader sustainable development targets. Through fostering cooperation among policymakers,

development practitioners, and stakeholders, we can collaboratively strive towards realizing the vision of a thriving, inclusive, and sustainable future for Thailand.

In response to the prevalent issue of farmer indebtedness, an organization specializing in farmer rehabilitation and development has been established to mitigate the financial burdens faced by agricultural communities. As of May 2022, data from the Office of the Farmers Development and Rehabilitation Fund website disclosed the existence of 55,958 registered farmers' organizations, comprising a cumulative membership of 5,707,021 individuals. Access to the fund is contingent upon the submission of a rehabilitation and development proposal by farmers' organizations. Upon approval, the Farmers Rehabilitation and Development Fund undertakes the responsibility of monitoring and evaluating the outcomes associated with the rehabilitation efforts, with a focus on improving livelihoods and fostering agricultural knowledge among farmer groups. Reportedly, a total of 11,361 projects have received support from the fund, amounting to 1,194,992,422 baht. This allocation is distributed among 1,803 projects in the form of loans, totaling 787,135,058 baht, and 9,558 projects receiving subsidies, amounting to 407,857,364 baht. However, a mere 248 projects exhibited the potential to fully repay their debts, constituting approximately 13% of the total loan projects, with a combined sum of 80,824,791 baht. Consequently, there persists a deficit of approximately 706,310,267 baht, underscoring a notable deficiency in the self-sustainability of farmer organizations (Office of the Farmers Rehabilitation and Development Fund, 2019). Given the substantial proportion of the national populace engaged in agriculture, as evidenced by Ministry of Agriculture and Cooperatives (2022) data indicating 9,202,664 individuals out of a total population of 66,171,439 (Forecast Statistics Division, National Statistical Office, 2021), representing approximately 13.907% of the overall population, it is imperative to bolster the capacities of farmer organizations. Addressing this imperative necessitates strategic interventions aimed at enhancing the financial resilience and operational efficacy of farmer groups, thereby fostering their long-term viability and contribution to national agricultural development.

In the pursuit of sustainable agricultural development, the potential of farmer organizations to foster self-reliance among farming communities has emerged as a critical area of inquiry. Chantararat et al. (2023) illuminate the intricate dynamics of debt cycles among Thai agricultural households, underscoring the challenges posed to economic resilience. Abraham et al. (2022) offer insights into aggregation models and their implications for small farm commercialization on a global scale, shedding light on strategies for enhancing market access and economic viability. Abraham et al. (2022) advocate for inclusive agribusiness models as catalysts for transforming food systems towards sustainability, emphasizing the potential of farmer organizations to drive environmental stewardship and social inclusion within agricultural value chains. Complementing these perspectives, it provides nuanced evidence on the efficacy of farmer organizations in improving livelihoods, particularly focusing on the Thai rice sector. These papers lay the groundwork for exploring guidelines aimed at harnessing the potential of farmer organizations for sustainable self-reliance.

For these rationales, researchers examined the research on "Guidelines for developing the potential of farmer organizations for sustainable self-reliance" to investigate the farmer household debt situation and assess the effectiveness of the farmer rehabilitation and development project. The aim was to scrutinize the implementation of the rehabilitation project and the consequences of executing the farmer rehabilitation and development project, as well as to propose guidelines for developing the potential of farmer organizations for sustainable self-reliance.

Objectives of the Research

1. To study the situation of farmers' household debt and to monitor and evaluate the results of the Farmer Rehabilitation and Development Project.
2. To study and analyze Information from the implementation of the rehabilitation project and Impacts from the implementation of the rehabilitation and development of farmers
3. To present guidelines for developing the potential of community organizations for sustainable self-reliance

Research Methodology

Population and Sample is Purposive Sampling

The population in the research was 9,588 organizations from 4 regions, 11 groups, and 77 provinces across the country according to the order of the Farmers Rehabilitation and Development Fund No. 1/2564 on December 4, 2021.

The sample group was divided into Farmers' Organization Members, and stakeholders from the work of the Farmers Rehabilitation and Development Fund as follows:

Qualitative data

1. Representatives from organizations that have approved loans, are divided into 2 groups: those who have fully repaid their loans, 248 projects, and those who are in the process of 877 projects, totaling 1,125 people.
2. Sub-committee of the Provincial Farmers Rehabilitation and Development Fund, all 77 provinces, a total of 16 x 77 provinces, a total of 1,232 people.
3. Employees and contracted employees from branch offices and provincial branches in all 77 provinces, in total 406 people.
4. Rehabilitation office staff (Director, Deputy, Section Head, employees, and contracted employees), a total of 23 people.
5. Fund Office Executives (General Secretary /Deputy), total 2 people

The total key informants were 2,788 people

Quantitative data

Members of farmer organizations that have been approved for loans in 45 sets x 77 provinces = 3,465 people (according to the contract criteria) but the actual data collection is 3,587 people.

Research tools

Tools were used to collect data divided into 2 categories as follows:

The questionnaire is a tool for monitoring and evaluating the performance of the Farmers Rehabilitation and Development Fund which is used to measure the level of strength and readiness of farmer organizations, it is divided into 3 parts: Part 1. General information Part 2. Monitoring and evaluation in 5 aspects: 1. Strength or readiness of farmer organizations 2. Plan implementation or farmer rehabilitation and development projects 3. Regulations and laws that support operations for farmer rehabilitation and development projects 4. Personnel and structures both quantitatively and qualitatively (knowledge and skills) 5. Economic benefits of the farmer rehabilitation and development project in terms of cost reduction, income increase, ability to manage debt of farmers, efficiency of project implementation, and part 3. Additional suggestions.

The interview form is a tool for conducting in-depth interviews with key informants. It is divided into 3 parts, where the questionnaire is a tool to measure the level of strength and readiness of farmer organizations, in 5 aspects: 1. Strength or readiness of farmer organizations 2. Plan implementation or farmer rehabilitation and development projects 3. Regulations and laws that support operations for farmer rehabilitation and development projects 4. Personnel and structures both quantitatively and qualitatively (knowledge and skills) 5. Economic benefits of the farmer rehabilitation and development project in terms of cost reduction, income increase, and ability to manage the debt of farmers, the efficiency of project implementation.

Data analysis

Analytical method

a. The study employs Likert's 5-level scale to quantitatively evaluate the strength and readiness levels of farmer organizations, comparing them with the performance of the Office of the Farmer's Rehabilitation and Development Fund. Mean (μ) and standard deviation (σ) are computed across five aspects. The Likert scale, ranging from 1.00 to 5.00, delineates distinct levels of strength and readiness within farmer organizations (Likert, 1961).

b. Interview form (Qualitative data) The researcher will use the data from the key informant to summarize the issues by Content Analysis which covers all 5 aspects under the framework of the CIPP Model analysis, including various suggestions and presenting as narrative discussion.

c. Focus group meetings, presenting research results as a reflecting process to listen to suggestions and feedback information from the meeting participants.

Research Results

The 1st objective: From studying the situation of farmers' household debt and monitoring and evaluating the results of the Farmer Rehabilitation and Development Project found that:

1) Farmer's household debt situation

At present, there are 8,037,932 farmers in Thailand, 9,202,664 farmers registered with the Ministry of Agriculture, 4,437,527 crop farmers, 783,353 animal husbandry farmers, 47,627 aquaculture farmers, and 2,331,568 households of animal husbandry and crop farmers 214,741 households of crop farmers and aquaculture, 15,408 households of animal farmers and aquaculture, 207,708 mixed farms (Office of Agricultural Economics, Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2022). Although agricultural occupations can generate constant income for farmers during the year 2019, it was found that farmers have decreased in debt from 2013, from 70.3% to 62.8 % in 2019, and is likely to continue to decline. Moreover, it is found that the debt value of agricultural households tends to increase progressively due to the value of exports decreasing, causing farmers to sell more domestic products. As a result, agricultural products are oversupply in the market, which causes product prices to continue declining. Therefore, farmers have insufficient income to cover their high expenses. And the farmers have to borrow money to invest in the production process. According to the consumption report in 2019, there was an export value of 675,198 million baht, but farmers had a debt value of agricultural households as high as 253,295 million baht, representing 37.5% of total income. (National Statistical Office, 2021)

2) Performance of the Farmers Rehabilitation and Development Fund

The work of the Farmers Rehabilitation and Development Fund from 2012 to 2021, has the main objective of solving the debt problem of farmers groups and strengthening farmer development through farmers groups by approving the farmer rehabilitation and development project for a group of farmer organizations across the country. It was found that during that year, a group of farmers' organizations registered to the funds in a total of 56,284 organizations and 5,670,659 farmers as members, representing 61.19% of the total number of farmers in the country. A total of 11,361 projects for the rehabilitation and development of farmers have been approved, with a total of 557,408 farmers receiving benefits, in a total amount of 1,194,992,422 baht divided into subsidies (i.e., grants to strengthen and support the strength of farmers) in the amount of 9,558 projects, around 407,857,364 baht, and 1,803 loan projects, as of 787,135,364 baht.

3) Results of monitoring and evaluating the performance of the Farmers Rehabilitation and Development Fund in 77 provinces.

aspect 1; Strength or readiness of farmer organizations **with a total mean of 4.06**, for example, farmers have established a management committee or a group/organizational working group structure. There is a clear scope of work, practical, group work has clear goals by allowing members to participate in every step, members of the group have learned more new knowledge to develop the group to be stronger, the group/organization has leaders or potential practitioners who are ready to lead the group well, the operation of the group has clear disclosure of financial and resource expenditure that is transparent and verifiable,

aspect 2: Implementation of plans or projects for rehabilitation and development of farmers. **The overall average was 3.95**, namely groups/organizations had a systematic work

plan before implementation, groups/organizations had allocated budget, resources, manpower, and equipment, groups/organizations had performance monitoring since the start, group members are more learning in new knowledge to develop the group to be stronger, the group/organization has a leader or potential practitioner ready to lead the group well, the group/organization has monitoring and evaluation of the work during implementing and ending process, the work performed by the group is efficient and effectiveness clearly under the action plan and objectives of the group/organization,

aspect 3: Regulations and laws that are tools to support operations in the rehabilitation project and develop farmers, **The total average was 3.88**, through requesting for registration of farmer organizations in term of request subsidies or support which is not complicated and convenient, form for proposing plans and rehabilitation projects that are easy to understand and convenient for preparing budget proposals for groups of farmers, regulations and the law is promoted for supporting and facilitating the work of farmers groups and agricultural career development of farmers in effectively, Criteria for approval of rehabilitation plans and projects are in line with the real needs of farmers, consideration and process for approving is not complicated and convenient, the process of reporting results is not complicated, regulations and practices in term of finance is support and assist the work of farmers groups efficiently, budget regulations for procurement and equipment also practical and efficiently,

aspect 4: Personnel potential and structure, both quantitatively and qualitatively found that **the total mean was 3.91**, namely groups/organizations that created values, goals and guidelines for the organization's operations. concretely, having vision, and being able to control the operations of the group Effectively, farmers' groups/organizations have potential members, who can learn and develop themselves regularly, farmers' have members who are honest, disciplined, moral, and ethical in their work, The group has a meeting to share knowledge and listen to group members for suggestions to resolve problems. For the self-potential development of group members, the group has guidelines for a sustainable quality of life development of members by organizing a welfare system for members such as medical welfare benefits. Loan welfare, etc., Group members are proud which makes the operation more efficient,

aspect 5; economic benefits of the farmer rehabilitation and development project on farmers in terms of reducing costs, increasing income, and being able to manage farmer debt. **The total mean was 3.94**, groups/organizations to be supported, promoted, or facilitated by various funds to make groups/organizations gaining economic security benefits, groups/organizations Supported, promoted, or facilitated in Capital can result in reductions in production costs, groups/organizations have been supported, promoted or facilitated by various funds resulting in strengthening the income of farmers groups more concretely, the group/organization has been supported, promoted or facilitated by various funds enabling farmers to effectively resolve debt problems, groups/organizations have been supported, promoted or facilitated by various capitals to expand the economic opportunities of the farmers' group concretely. It was concluded that overall, the strength or readiness of farmers'

organizations in all aspects had an **average of 5 aspects at 3.94**, which is interpreted as a **high level** in all aspects.

The 2nd objective: From a qualitative study, combine the answers from the key informants and analyze the data by aspects (with CIPP MODEL in terms of context or environment, Input (primary factor), Process, Product) to compare successful farmer organizations with farmer organizations that still need to be developed to conclude.

Context (context or environment) found that agricultural products are still in demand in domestic and international markets together with the government's policy that wants to develop the country into a world kitchen including the factors of geography and climate of Thailand which suitable for farming. The policies of the Ministry of Agriculture and Cooperatives, and the Office of the Agricultural Development and Rehabilitation Fund have a clear goal to solve problems for farmers by promoting the strength or readiness of farmer organizations. But there is still a major problem in terms of the fluctuation of agricultural prices which directly affects the income of farmers' organizations. For successful farmers' organizations, it is found that most of them are already strong organizations and it is possible to take advantage of such opportunities in working together as a teamwork, able to build the ability to create jobs or careers which results in tangible revolving income within the group or organization. The farmers' organizations that still need to be developed are those that have been newly established and members lack organizational experience. Therefore, there is still a lack of potential to bring such opportunities to help in enhancing the potential of the group. Moreover, it was deteriorated by the price of agricultural products which can reflect the potential to repay the debt. However, the success of farmers' organizations also depends on visionary Leadership potential combined with the environment and readiness.

Input (primary factor) The assessment of input factors various resources such as laws, manpower, technology, and budgets found that although the input is still very limited, successful farmers' organizations have the potential to follow regulations and adopt the laws to support the work very well, because of member participation and strong leadership. the farmer's organization still needs to be developed is still a lack of knowledge and understanding of various systems in the work. The members are not a serious grouping, but a grouping according to regulations to access the project budget, when the project has been approved, they will depart for their own business without participation in the development of the organization. Moreover, the leader still lacks leadership, causing the development of the organization in terms of lack of the potential for continuous working, while the human resources for the funds are still insufficient to provide mentors or coaching to farmers' organizations due to limited budget and lack of technology experts to help support the work to be more flexible.

Process: found that successful farmer organizations have a structured system for management and work procedures in line with the project plan proposed to the funds. Role and responsibility are shared among members and it works in a network with outsiders including efficient resource allocation according to the plan while farmer organizations that

still need to be developed, it still depends on many other factors. This is because most farmers' organization members tend to be the elderly who are traditional farmers. Organizational leaders lack leadership skills which causes limitations in building a learning and development process. Members of the organization still do not understand the system or the funds regulation nor project plans that request support and subsidies especially the paperwork according to various government regulations is a very effective obstacle.

Product: the operations of the funds are affected by cost reductions, increase in income, and increasing the farmers' ability to repay debts. It was found that successful farmers' organizations can use economic benefits in terms of reducing costs, increasing income, and farmers' ability to pay debts. The data is consistent with the quantitative study data that affects the level of strength and readiness of farmer organizations in the operation of the Office of the Farmers Rehabilitation and Development Fund at a high level while farmers' organizations that still need to be developed found that they are still unable to fully utilize the support because their operations do not in line with plan. Also, the abandonment of the group during the operation and the death of the organization's leader cause the organization to be in a state of weakness as well as a lack of new generation members to continue learning and developing.

The findings from both quantitative and qualitative research underscore the critical role of competent organizational leadership and vision in the success of farmer organizations. Additionally, fostering the potential of organization members through continuous learning of new technologies is identified as another key success factor, given the interconnected nature of farmer organizations within society. Moreover, the need to establish robust social networks to fortify organizational strength is highlighted. However, a notable challenge arises from the predominance of elderly members within farmer organizations, leading to a weakness in adapting to modern technology. Addressing this technological gap emerges as a crucial success factor for organizational development. Consequently, the research points towards the necessity of formulating guidelines for community organization self-management, which will be addressed in Objective 3 of the study.

The 3rd objective: The research delineates a developmental framework for farmer organizations, contrasting successful and unsuccessful paradigms, which culminates in the formulation of a structured guideline termed the "LAMS Model." This model comprises four essential components; 1) *Leadership Development*: Effective organizational leadership is pivotal for success. Prioritizing the cultivation of leadership skills among leaders is paramount, constituting the foundational step for any community organization. 2) *Potential Development*: The formation of cohesive farmer teams, composed of members from diverse backgrounds, is essential. However, ensuring the continuous development of members' skills and potential to enhance efficiency is equally critical. 3) *Network Development*: Coexistence within society necessitates the establishment of robust social networks. Given the evolving social landscape, continuous development and engagement with other societal groups are imperative. Leveraging the cognitive strength of external social networks augments the resilience and

potential of farmer groups. 4) *Technology Development*: Embracing and integrating information technology systems into organizational operations enhances efficiency. As technology becomes increasingly pervasive, its adoption represents a strategic imperative for organizational advancement.

Through the implementation of the LAMS Model, farmer organizations can navigate the intricacies of development, fostering resilience, efficiency, and adaptability in an ever-evolving agricultural landscape.

The New Body of Knowledge

The innovative LAMS Model presents a holistic and all-encompassing strategy that intricately navigates the intricate path of fostering the growth and evolution of farmer associations. This unique model astutely acknowledges and values the pivotal role played by effective leadership, untapped potential, interwoven networks, and cutting-edge technology in propelling and attaining prosperity and progress in the realm of agricultural societies. (as figure 1)

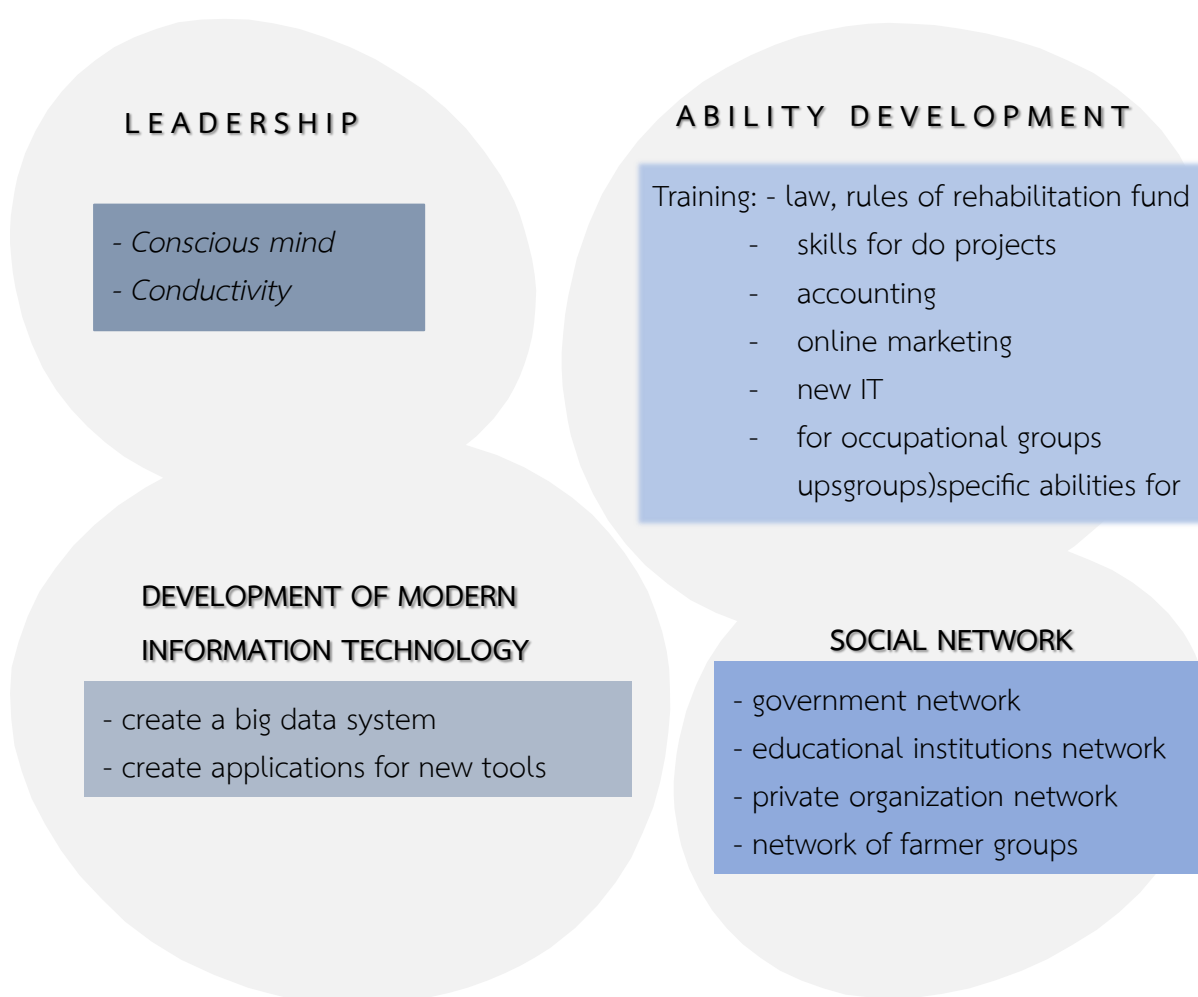

Figure 1 “LAMS MODEL”

The LAMS Model, an acronym for Leadership, Associations, Networks, and Technology, represents an innovative approach designed to holistically address the challenges and opportunities facing farmer associations. This model emphasizes the critical importance of effective leadership within these associations, recognizing that strong and visionary leadership is essential for guiding the organization toward its goals. Additionally, the LAMS Model highlights the significance of fostering and nurturing farmer associations, recognizing them as crucial vehicles for collective action and empowerment within agricultural societies. By emphasizing the need to strengthen interwoven networks, the model acknowledges the value of collaboration and partnerships in maximizing impact and reaching broader objectives. Furthermore, the integration of cutting-edge technology is a central tenet of the LAMS Model, recognizing its potential to enhance efficiency, productivity, and access to markets and information for farmer associations. Overall, the LAMS Model presents a comprehensive and forward-thinking strategy for fostering the growth and evolution of farmer associations, ultimately contributing to the prosperity and progress of agricultural communities.

Discussion of Research Results

The research findings from the first objective underscore the critical issue of farmer's household debt in Thailand, significantly impacting the socioeconomic well-being of rural communities. Promkhambut et al. (2023) offer a nuanced examination of the agrarian transition in Southeast Asia, providing context to the challenges confronting Thai farmers and emphasizing the significance of initiatives like the Rehabilitation and Development Fund. Conversely, Ratanavararak and Chantararat (2022) shed light on the intricate nature of addressing farmers' financial vulnerabilities, underscoring the necessity for effective interventions like the fund. Through such integration of research outcomes and practical data, policymakers can devise targeted strategies to address the multifaceted challenges faced by farmers, thereby fostering sustainable development and resilience within rural communities.

The findings of the second objective highlight the interconnected themes of leadership, network dynamics, and technological adaptation in addressing access-related challenges within the global agricultural landscape. Wang (2024), presents a comprehensive understanding of the interplay between leadership, network dynamics, and technological advancements. Wang's study, which specifically delves into rice farming in rural Thailand, underscores the pivotal role of effective leadership in navigating the structural barriers that impede farmers' access to crucial markets and resources. Within farmer organizations, adept leadership is deemed indispensable for orchestrating collective action, advocating for policy reforms, and fostering collaboration with external stakeholders, thereby surmounting barriers to market entry and resource allocation. Moreover, Tansuchat et al.'s (2022) investigation into the repercussions of the COVID-19 pandemic on sustainable agricultural value chains in Thailand further elucidates the importance of resilient networks in mitigating vulnerabilities and adapting to external disruptions. The research underscores the indispensable role played by robust social networks among farmers, government agencies, NGOs, and other pertinent

actors in disseminating critical information, sharing essential resources, and mobilizing support during periods of crisis. Within these networks, effective leadership is crucial for facilitating coordination, fostering trust, and mobilizing collective responses to emergent challenges, such as those precipitated by the pandemic. The amalgamation of insights derived from Wang's analysis of access-related challenges, Tansuchat et al.'s examination of pandemic impacts on agricultural value chains, and empirical data pertinent to the Farmer Rehabilitation and Development Project culminates in a nuanced understanding of strategies aimed at strengthening farmer organizations, fostering resilient networks, and harnessing technology to enhance the efficacy of development interventions. This interdisciplinary approach holds promise for promoting sustainable agricultural livelihoods and advancing rural development initiatives in Thailand.

The findings from the investigation of the third objective reveal that the assessment and monitoring of the Farmer's Rehabilitation and Development Fund in various provinces of Thailand provide valuable perspectives on regional efficacy. Through data analysis, nuances and obstacles are identified to reducing debts, generating income, and levels of participation. Such analysis aids in pinpointing exemplary approaches and areas necessitating enhancement to establish precise interventions. Discrepancies in the fund's impacts across regions contribute to devising resource distribution strategies for farmers facing vulnerabilities. This aligns with the scholarly work of Chantarasombat (2021) and Agsonsua (2022), which delves into the realm of knowledge management and participatory action research to cultivate self-reliance and sustainable progress within Thai communities. Their work furnishes recommendations for fortifying community entities by utilizing the sufficiency economy philosophy and innovative methodologies. Furthermore, the study conducted by Prabipu (2023) focusing on small-scale farming households offers suggestions for enhancing the resilience of rural communities. By amalgamating insights from these inquiries and the Farmer Rehabilitation and Development Project, it is plausible to steer grassroots empowerment and sustainable rural advancement in Thai society. This amalgamation of research endeavors aids in formulating evidence-driven approaches to foster socio-economic welfare and resilience among rural populations.

Conclusion

In conclusion, the complexity of farmer indebtedness is influenced by a myriad of factors, encompassing both external market dynamics and internal organizational capabilities within farmers' organizations. While external factors such as market conditions and interventions play a significant role, internal factors relating to leadership, knowledge base, group dynamics, and technological integration within farmers' organizations are equally crucial. Despite the challenges, monitoring and evaluation data indicate that farmers' organizations excel in key areas, paving the way for categorized groupings based on the CIPP Model. Robust organizations exhibit strong membership, potential for advancement, and a proactive approach to development, while others are still in the process of unlocking their full potential. Drawing from research insights, a comprehensive guideline for nurturing the potential of farmer

organizations emerges, encapsulated within the “LAMS Model.” This model underscores the importance of Leadership Development, Potential Development, Network Development, and Technology Development as key dimensions for organizational growth and resilience. By focusing on these dimensions, farmers’ organizations can enhance their capacity, foster sustainable agricultural practices, and effectively address the challenges posed by farmer indebtedness. Through strategic interventions and collaborative efforts, stakeholders can support the development of farmers’ organizations, thereby promoting inclusive growth, resilience, and sustainable agricultural practices in Thailand and beyond.

Suggestions

From the study, the researcher has the following suggestions:

1. The suggestions from the research

The recommendations for the development of farmer organizations are focused on enhancing operational continuity, strengthening organizational capacity, and ensuring member welfare.

1.1 it is advised that farmer organizations adopt a network-based approach to facilitate knowledge transfer between generations, fostering integrated farming practices that blend traditional wisdom with modern technology.

1.2 To bolster the resilience of farmer organizations, they should transition from mere labor producers to entrepreneurial entities involved in both production and distribution, thereby reducing dependence on middlemen and stabilizing product prices.

1.3 The establishment of a "Farmer and Organization Welfare Fund" is proposed to provide financial support and welfare benefits to members, ensuring organizational sustainability.

2. The Suggestions for future research

For further research, it is recommended to explore factors that incentivize self-learning and self-development among farmers, promoting continuous improvement and sustainability. Additionally, investigating the beliefs, values, and actions that drive participation in group development can unlock the potential of group members for further growth. Finally, collaborative efforts between government, private, and public sectors should be studied, with a focus on implementing tangible and continuous activities in pilot areas that can be scaled up to cover broader regions, fostering holistic agricultural development.

Acknowledgment

The researchers would like to thank gratitude towards the Farmers Rehabilitation and Development Fund for their financial support, as well as all primary sources of information, organizational leaders, and personnel of the Provincial Office of the Farmers Rehabilitation and Development Fund for their collaboration in data gathering throughout the study. Appreciation is also extended to the research teams in various regions for their valuable assistance in quantitative data collection.

References

- Aaltonen, W. (2021). *Building a Capable Farmers' Organization towards Livelihood Improvement: Evidence from Three Thai Rice Farmers' Organizational Models*. (Doctoral Dissertation). SOAS University. London.
- Abraham, M. et al. (2022). Aggregation Models and Small Farm Commercialization—A Scoping Review of the Global Literature. *Food Policy*, 110, 102299.
- Asim, M. et al. (2024). Sustainable Agriculture and the SDGs: A Convergence Approach. In *Sustainable Practices for Agriculture and Marketing Convergence* (pp. 1-26). IGI Global.
- Chantarasombat, C., & Agsonsua, P. (2021). KM, PAR, Sufficiency Economy Philosophy, Growing and Producing Phak Waan Pah for Self-reliance. *Multicultural Education*, 7(7), 222-236.
- Chantarasombat, C., & Agsonsua, P. (2022). Knowledge Management, PAR, Sufficiency Economy Philosophy and Growing Phak Wan Pah for Self-reliance in Thailand. *London Journal of Research in Humanities and Social Sciences*, 22(2), 31-54.
- Chantararat, S. et al. (2023). *Financial Lives and the Vicious Cycle of Debt among Thai Agricultural Households*. The Puey Ungphakorn Institute for Economic Research, Discussion Paper No. 204.
- Commissioner for Social Reform. (2015). *The Concept of Strengthening Communities in the Social Reform Act Creates Citizen Power and Strong Social Power*. Retrieved June 23, 2023, from https://mehealthpromotion.com/upload/forum/mebook_FWHN.pdf
- Forecast Statistics Division National Statistical Office. (2020). *Debt of Farmer Households 2019*. Retrieved July 14, 2023, from http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/pubs/e-book/Agri_Household_Deb62/157/index.html
- Likert, R. A. (1961). *New Patterns of Management*. New York: McGraw-Hill Book Company Inc.
- Office of Agricultural Economics Ministry of Agriculture and Cooperatives. (2022). *Number of Farmers, Proportion of Households Separated by Activity Groups*. Retrieved August 8, 2023, from <https://data.moac.go.th/?p=farmer>
- Office of the Farmers Development and Rehabilitation Fund. (2018). *Farmer's Debt Remedial Project Manual, Member of the Sustainable Farmers Development and Rehabilitation Fund*. Bangkok: Office of the Farmer's Rehabilitation and Development Fund.
- Office of the Farmers Development and Rehabilitation Fund. (2019). *Annual Report 2018*. Bangkok: Office of the Farmers Development and Rehabilitation Fund.
- Office of the Farmers Rehabilitation and Development Fund. (2020). *4-Year Strategy, Office of the Farmers Recovery and Development Fund (2020 - 2024)*. Retrieved August 8, 2023, from <https://frdfund.org/th/wp-content/uploads/2021/02/81.2563-2567-edit-24-2-64.pdf>
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2018). *Thailand's 20-Year National Strategy (2018-2037)*. Retrieved July 23, 2023, from http://nscr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2023/06/NS_SumPlanOct2018.pdf

- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Commerce (2020). *Price of agricultural crops in 2019*. Retrieved July 23, 2023, from <https://www.oae.go.th/assets/portals/1/files/journal/2020/yearbook62edit.pdf>
- Prabripu, P. (2023). Sustainability of Small Farming Households: An Outcome of their Being a Sufficiency Economy Unit. *Journal of Applied Economics and Management Strategy*, 10(1), 222-238.
- Promkhambut, A. et al. (2023). Rethinking Agrarian Transition in Southeast Asia through Rice Farming in Thailand. *World Development*, 169, 106309.
- Ratanavararak, L., & Chantararat, S. (2022). *Do Agricultural Debt Moratoriums Help or Hurt? The Heterogenous Impacts on Rural Households in Thailand* (No. 195). Puey Ungphakorn Institute for Economic Research.
- Rodthong, W. et al. (2020). Factors Influencing the Intensity of Adoption of the Roundtable on Sustainable Palm Oil Practices by Smallholder Farmers in Thailand. *Environmental Management*, 66, 377-394.
- Sathapatyanon, J. et al. (2018). The Role of Farmer Organizations and Networks in the Rice Supply Chain in Thailand. *Journal of Agribusiness in Developing and Emerging Economies*, 8(3), 554-578.
- Tansuchat, R. et al. (2022). Impacts of COVID-19 on Sustainable Agriculture Value Chain Development in Thailand and ASEAN. *Sustainability*, 14(20), 12985.
- Thailand Development Research Institute Foundation. (2015). *Farmer Debt Study Project and Potential Improvement Guidelines*. Fund Operations under the Supervision of the Ministry of Agriculture and Cooperatives, Office of Agricultural Economics.
- United Nations. (n.d.). *Sustainable Development Goals*. Retrieved June 15, 2023, from <https://sdgs.un.org/>
- Wang, K. C. (2024). Struggling for Access in the Global Era: The Cases of Edamame and Rice Agriculture in Rural Thailand. *Food, Culture & Society*, 1-21.
- Yalegama, S., Chileshe, N., & Ma, T. (2016). Critical Success Factors for Community-driven Development Projects: A Sri Lankan Community Perspective. *International Journal of Project Management*, 34(4), 643-659.

Language Teaching Efficiency through E-pedagogy between Learners and Teachers Collaboration toward English Education Movement in Southeast Asia*

Kittiya Keadplang

Liberal of Arts, Panyapiwat Institute of Management, Thailand.

Corresponding Author's Email: kitkoko27@gmail.com

Abstract

This article examines the efficiency of e-pedagogy in fostering collaboration between learners and teachers in the context of the English education movement in Southeast Asia. With the rapid advancement of technology and the increasing demand for English proficiency, educational institutions have been compelled to adopt e-pedagogy as an alternative mode of instruction. However, there is a need to assess the effectiveness of this approach in promoting collaborative learning in the face of new challenges. This study also reveals the challenges and opportunities encountered by learners and teachers. Preliminary discussions reveal that e-pedagogy facilitates greater collaboration by providing a platform for interactive discussions, shared resources, and instant feedback. Moreover, e-pedagogy empowers learners to take ownership of their learning process, enhances their communication skills, and promotes self-directed learning. However, this also uncovers various challenges, including technological barriers, and the need for pedagogical support. The outcomes contribute to the understanding of the efficacy of e-pedagogy in Southeast Asian English education context. The conclusion and suggestions inform educational policymakers, institutions, and educators on the potential of e-pedagogy to foster collaboration and address the evolving challenges of the English education movement in Southeast Asia.

Keywords: Collaboration; Educator's Responsibility; English Education Movement (EEM); E-pedagogy; Language Teaching Efficiency (LTE)

Introduction

The English education movement in Southeast Asia has gained substantial momentum in recent years, driven by the increasing importance of English proficiency in various aspects of life. With the region's growing involvement in international trade, tourism, and academia, the demand for English language skills has surged. This demand, coupled with the rapid advancement of technology, has led educational institutions to embrace e-pedagogy as an innovative approach to English language instruction (Cheng, 1999). E-pedagogy involves

*Received June 29, 2023; Revised September 27, 2023; Accepted September 28, 2023

integrating electronic tools, platforms, and resources into the teaching and learning process, enabling learners and teachers to collaborate and engage in virtual learning activities. However, the implementation of e-pedagogy within the English education movement in Southeast Asia have to navigate the challenges posed by the Volatile, Uncertain, Complex, and Ambiguous (VUCA) world we currently inhabit. The VUCA environment, characterized by rapid changes, globalization, and information overload, presents unique obstacles for educators seeking to enhance collaborative learning experiences. Understanding the efficiency of e-pedagogy in promoting collaboration between learners and teachers within this context is crucial for optimizing English language learning outcomes in Southeast Asia (Cerya, Wahid, Maulidina, and Hildayati, 2021). To assess the efficiency of e-pedagogy in facilitating collaboration between learners and teachers in the English education movement of Southeast Asia is taking into account the challenges posed by the VUCA world.

Additionally, the academic concept aims to uncover the specific challenges and opportunities that arise when implementing e-pedagogy. The discussion will contribute to the understanding of how e-pedagogy can effectively enhance collaboration between learners and teachers in the English education movement, as well as, the motivation and reasons for the study. The insights gained from this study will inform educational policymakers, institutions, and educators about the potential of e-pedagogy to address the evolving challenges of the modern world and foster English language proficiency in Southeast Asia's dynamic and diverse educational context.

Language Teaching Efficiency (LTE)

The theory of Language Teaching Efficiency (LTE) encompasses various approaches and principles that aim to maximize the effectiveness of language instruction. This emphasizes the importance of employing instructional strategies and methodologies that optimize learning outcomes for students. The several theories and frameworks contribute to understanding language teaching efficiency, including communicative language teaching, cognitive approaches, and socio-cultural theory (Johnson, and Golombek, 2020). First, Communicative Language Teaching (CLT) is a widely recognized approach that prioritizes the development of students' communicative competence. This emphasizes meaningful interaction, authentic language use, and the integration of the four language skills: speaking, listening, reading, and writing. CLT emphasizes learner-centered activities that involve real-life communication tasks, enhancing students' ability to use the target language authentically. This approach focuses on practical language use, contributing to effective language teaching. In contrast, cognitive approaches to language teaching draw from theories of language acquisition and cognitive psychology. They highlight the significance of learners' mental processes, memory, and problem-solving skills in language learning. Cognitive strategies like attention, memory retrieval, and metacognition are pivotal in optimizing learning efficiency (Nunan, 1987). By

focusing on language in use, CLT provides a practical framework for language teaching efficiency. Second, cognitive approaches to language teaching draw on theories of language acquisition and cognitive psychology. These approaches emphasize the role of learners' mental processes, memory, and problem-solving skills in language learning. Cognitive strategies such as attention, memory retrieval, and metacognition play a crucial role in optimizing learning efficiency (Sun, and Wang, 2003). Effective language teaching involves techniques that stimulate learners' cognitive processes, boosting their ability to retain, understand, and apply linguistic knowledge. Additionally, socio-cultural theory highlights the social and cultural aspects of language acquisition. It emphasizes meaningful interactions, collaboration, and authentic language use in learning. Creating a supportive, culturally immersive environment can optimize language teaching by leveraging these dimensions of language acquisition (Ellis, 2000). Therefore, teaching efficiency in language education is influenced by multiple factors, including learner motivation, individual differences, instructional materials, assessment methods, and technology integration. It's a complex concept that varies with learner age, proficiency, culture, and learning goals. To enhance teaching efficiency, educators should adopt diverse theories and strategies, tailoring instruction to meet learners' needs. This involves integrating communicative language teaching, cognitive methods, socio-cultural theory, and other relevant factors. Continuous professional development, reflective practice, and research-informed teaching are essential for adapting instruction to evolving learner needs and the language learning context.

E-Pedagogy

Pedagogy and education methodology are essential for effective teaching and learning. They involve systematic approaches and strategies used by educators to help learners acquire knowledge and skills. This introduction emphasizes the significance of pedagogical methodologies in education. E-pedagogy theory is highlighted for its efficiency in leveraging technology to enhance the teaching and learning process. It recognizes the transformative potential of digital tools, offering innovative ways to engage learners and improve outcomes. E-pedagogy's learner-centered focus encourages personalized instruction through multimedia resources and collaborative platforms, promoting deeper understanding and retention of knowledge (Mbat, and Minnaar, 2015). Furthermore, E-pedagogy emphasizes flexibility and accessibility in education through the use of digital technologies. Learning can occur anytime and anywhere, breaking free from traditional classroom constraints. This flexibility allows learners to access materials, engage in discussions, and complete assignments at their own pace. E-pedagogy promotes inclusive education, accommodating diverse abilities and backgrounds. It also enhances communication and collaboration through digital tools, facilitating effective feedback, collaborative projects, and peer learning. Additionally, e-pedagogy supports data-driven decision-making and assessment.

Digital platforms offer valuable insights by collecting and analyzing learner data, allowing for timely interventions, personalized feedback, and targeted instruction, thereby enhancing learning efficiency. The e-pedagogy theory leverages technology to create learner-centered, flexible, and inclusive educational experiences. Integrating digital tools empowers educators to boost engagement, facilitate personalized learning, encourage collaboration, and make informed, data-driven decisions, ultimately optimizing the teaching and learning process and improving educational outcomes. Integrating digital tools and platforms into education enables dynamic and engaging learning experiences, fostering active participation, personalized instruction, and collaboration. E-pedagogy theory efficiency is exemplified in various ways: 1. Flipped Classroom: This approach uses technology to deliver content outside of class, freeing up class time for interactive activities and discussions, promoting higher-order thinking. 2. Online Discussions and Collaboration: Online forums and collaborative platforms facilitate meaningful discussions and peer learning, irrespective of location, promoting active participation and deeper understanding. 3. Adaptive Learning Systems: These tailor instruction to individual student needs through data analysis, personalized feedback, and targeted resources, optimizing learning efficiency. 4. Gamification: Incorporating gamification elements, like points and challenges, enhances engagement and motivation in learning, creating immersive experiences.

Incorporating game elements into education enhances students' intrinsic motivation, fosters a sense of achievement, and encourages active participation and healthy competition. Additionally, Virtual Reality (VR) and Augmented Reality (AR) technologies provide immersive and experiential learning experiences that transcend traditional classrooms. VR immerses students in virtual environments for exploration, while AR overlays digital information onto the real world for interactive and contextualized learning. These technologies increase engagement, promote experiential learning, and facilitate a deeper understanding of complex concepts, contributing to efficient learning. In conclusion, E-pedagogy theory harnesses the efficiency of technology to create engaging, personalized, and collaborative learning experiences. Flipped classrooms, online discussion platforms, adaptive learning systems, gamification, and VR/AR technologies are just a few examples of how E-pedagogy theory can enhance the efficiency of teaching and learning, leading to improved educational outcomes.

E-Pedagogy Implementation

The application of e-pedagogy has garnered attention for promoting collaboration between learners and teachers. It creates opportunities for them to engage in collaborative activities, communicate, and share knowledge through online interactions, effectively transforming traditional classrooms into dynamic virtual learning environments. E-pedagogy offers multifaceted benefits for collaboration: it supports both asynchronous and synchronous interactions, breaking down time and space barriers, encourages interactive communication,

and fosters learner autonomy. However, implementing e-pedagogy presents challenges like technological barriers and the need for digital literacy skills. To optimize online collaboration, teachers must design purposeful activities, foster a sense of community, and provide guidance within a supportive virtual environment. Research highlights e-pedagogy's advantages, including improved learning outcomes and learner-centered instruction. In conclusion, e-pedagogy holds great promise for enhancing learner-teacher collaboration. Its incorporation into language education facilitates interactive communication, encourages learner autonomy, and surpasses the constraints of traditional classrooms. Nevertheless, realizing these benefits necessitates addressing technological hurdles, ensuring inclusivity, and offering pedagogical guidance. Future research should explore effective strategies, best practices, and the broader impact of e-pedagogy on collaboration in diverse educational settings.

Learner's and Teacher's Collaboration

Learner's and teacher's collaboration is a fundamental aspect of education that emphasizes the importance of active participation, shared responsibilities, and mutual engagement between learners and teachers. It is rooted in constructivist learning theories and social constructivist perspectives, which posit that knowledge is constructed through interactions and collaborative efforts (Mitchell, 1997). In language teaching and learning, learner-teacher collaboration plays a pivotal role in fostering meaningful language development and improving overall learning outcomes. Collaborative learning emphasizes the value of learners working together in groups, engaging in discussions, and jointly constructing knowledge. Such activities promote peer interaction, cooperative problem-solving, and idea exchange, leading to a deeper understanding and language skill acquisition. Collaboration allows learners to negotiate meaning, clarify concepts, and support each other's language development, resulting in a more comprehensive learning experience. Teachers are vital in this process, serving as facilitators who guide and support learners, provide scaffolding, encourage effective communication, and create a conducive learning environment. Teachers, through facilitating learner-teacher collaboration, stimulate critical thinking, creativity, and active participation while also mediating conflicts and maintaining a positive learning atmosphere. Integrating technology into this collaboration is increasingly relevant, enabling connections, resource sharing, and collaboration regardless of location. Technology offers both asynchronous and synchronous interactions, encouraging engagement and building a sense of community among learners. Research consistently highlights the myriad benefits both of learner-teacher collaboration in class (Razali et al. 2015). Collaborative learning enhances learners' critical thinking skills, problem-solving abilities, and language proficiency. It promotes higher-order thinking and encourages learners to take ownership of their learning process. Additionally, learner's and teacher's collaboration contribute to the development of social skills, such as effective communication, teamwork, and empathy. However, challenges may

arise in learner's and teacher's collaboration. Diverse learner backgrounds, language proficiency levels, and personal dynamics within groups can impact the effectiveness of collaboration. Teachers need to be mindful of these factors and provide appropriate support and guidance to ensure equal participation and inclusion. Technological challenges, such as access to devices and internet connectivity, can also pose obstacles to effective collaboration, particularly in resource-constrained settings.

In conclusion, learner-teacher collaboration is a valuable approach in language education, aligned with constructivist and social constructivist theories. It encourages active engagement, knowledge construction, and language development. Teachers, by facilitating collaboration, create dynamic learning environments. Integrating technology further enhances collaboration possibilities. Future research should focus on strategies and tools to optimize collaboration, considering diverse learner needs and contexts.

English Education Movement (EEM)

The English education movement, encompassing various initiatives and reforms, holds significant importance in society. It plays a crucial role in shaping individuals, communities, and nations by providing access to knowledge, skills, and opportunities for personal and societal growth. The English Education Movement (EEM) refers to the initiatives and reforms aimed at improving the teaching and learning of English language skills (Zein, 2019). This movement has gained significant momentum globally, as English has become a dominant language in many aspects of life, including international communication, business, education, and technology (Keadplang, 2021; Keadplang et al. 2020). There are several key aspects and discussions related to the EEM. First, globalization and English: English has emerged as a lingua franca of globalization, facilitating communication and interaction among people from different linguistic and cultural backgrounds. As a result, there has been a growing emphasis on English language education to equip individuals with the skills needed to participate in the globalized world effectively (Nunan, 2003). Second, English as a Second/Foreign Language: The EEM focuses on teaching English as a second or foreign language, particularly in countries where English is not the primary language. It involves developing curriculum frameworks, language proficiency standards, and teaching methodologies to enhance students' English language skills. Third, communicative approach: One prominent discussion within the English Education Movement is the shift from traditional grammar-focused approaches to more communicative and interactive methods. The communicative approach emphasizes the practical use of language for meaningful communication, focusing on speaking, listening, reading, and writing skills in authentic contexts (Holliday, 1994). Then, technology and English learning: The integration of technology in English language education has been a significant aspect of the English Education Movement. Digital tools, online platforms, language learning apps, and virtual classrooms have expanded access to English learning resources and

opportunities, enabling self-paced learning, multimedia materials, and global collaboration (Chang, Yan, and Tseng, 2012). Next, English Proficiency Testing: Standardized English proficiency tests, such as TOEFL (Test of English as a Foreign Language) and IELTS (International English Language Testing System), play a crucial role in assessing language skills and establishing benchmarks for proficiency levels. These tests have become integral to academic admissions, job requirements, and immigration processes (Cheng, 2008).

English for Specific Purposes (ESP) is a critical aspect of the English Education Movement, focusing on tailoring language skills to specific professional contexts like business, medicine, or engineering. Overall, this movement underscores the global recognition of English's significance in an interconnected world. It addresses various facets like communicative methods, technology integration, cultural awareness, and equity, all aimed at enhancing English language education and empowering learners for global engagement

Educators' Responsibility

Educators hold a profound responsibility within the education movement, particularly in English education. They are pivotal in ensuring the efficiency and effectiveness of education, extending their influence beyond classrooms to shape the world's future. By equipping students with essential knowledge, skills, and values, educators empower them to navigate the complexities of the modern world. Firstly, Educators have a crucial role in nurturing a global mindset in students. In today's interconnected world, fostering cultural sensitivity, empathy, and a profound understanding of global issues is vital. This can be achieved by integrating multicultural perspectives, embracing diversity, and fostering cross-border dialogues (Dweck, and Yeager, 2021). Secondly, Educators are tasked with nurturing critical thinking and problem-solving abilities in students, which are paramount in addressing today's rapidly evolving challenges. Encouraging inquiry-based learning, fostering research skills, and offering real-world problem-solving opportunities are key strategies to achieve this goal. Furthermore, educators bear the responsibility of nurturing a sense of social responsibility and ethical values in their students. They must instill qualities such as empathy, respect, and integrity, and guide students towards becoming responsible global. Educators have the power to inspire students to enact positive change by incorporating ethical discussions and encouraging civic engagement. They also play a critical role in equipping students with digital literacy and technological competence, given the digitalized nature of our world. This involves integrating technology seamlessly into the learning process, guiding responsible internet usage, and enabling students to adapt to emerging technologies effectively (Weninger 2017). Lastly, educators must advocate for equitable, accessible, and inclusive educational policies and reforms. They should actively engage in discussions regarding standards, curriculum development, and resource allocation to guarantee that every student has equal access to quality education (West, and Shepherd, 2016).

In conclusion, educators bear a vital role in the global education movement. Their responsibilities extend beyond the classroom, encompassing the nurturing of a global perspective, fostering critical thinking, instilling ethical values, promoting digital literacy, and advocating for equitable education. Through these efforts, educators contribute to shaping an inclusive, informed, and empowered generation capable of addressing global challenges.

Conclusion

In conclusion, the integration of e-pedagogy for learner and teacher collaboration has significant potential for enhancing language teaching efficiency, particularly in Southeast Asia's English education landscape. Combining e-pedagogy with collaborative learning approaches creates a dynamic, interactive learning environment, transcending geographical constraints and fostering engagement and the exchange of ideas. E-pedagogy empowers learners, promotes autonomy, and offers personalized learning experiences. However, addressing technology access and digital literacy challenges is crucial. Policymakers, institutions, and teachers should provide support and professional development for e-pedagogy. Further study should explore best practices and assess the long-term impact of e-pedagogy on language proficiency and intercultural competence. Embracing e-pedagogy and fostering collaboration offers an innovative and inclusive approach to English language education in Southeast Asia, helping learners and teachers adapt and succeed in a dynamic educational landscape.

References

- Cerya, E., Wahid, R. N., Maulidina, Y., & Hildayati, A. (2021). The Use of Digital Economy Learning Media in the VUCA Era: A Literature Review. In Appolloni, A. et al. (Eds.), *Proceedings of the Seventh Padang International Conference on Economics Education, Economics, Business and Management, Accounting and Entrepreneurship (PICEEBA 2021)* (pp. 290-295). Dordrecht: Atlantis Press.
- Chang, C. C., Yan, C. F., & Tseng, J. Sh. (2012). Perceived Convenience in an Extended Technology Acceptance Model: Mobile Technology and English Learning for College Students. *Australasian Journal of Educational Technology*, 28(5), 809-826.
- Cheng, L. (2008). The Key to Success: English Language Testing in China. *Language Testing*, 25(1), 15-37.
- Cheng, Y. C. (1999). Recent Education Developments in Southeast Asia: An Introduction. *School Effectiveness and School Improvement*, 10(1), 3-9.
- Dweck, C. S., & Yeager, D. (2021). Global Mindset Initiative Introduction: Envisioning the Future of Growth Mindset Research in Education. *SSRN Electronic Journal*, 1-19.
- Ellis, R. (2000). Task-based Research and Language Pedagogy. *Language Teaching Research*, 4(3), 193-220.

- Holliday, A. (1994). The House of TESEP and the Communicative Approach: The Special Needs of State English Language Education. *ELT Journal*, 48(1), 3-11.
- Johnson, K. E., & Golombek, P.R. (2020). Informing and Transforming Language Teacher Education Pedagogy. *Language Teaching Research*, 24(1), 116-27.
- Keadplang, K. (2021). Applying Constructive Alignment through 3Os Platforms for Graduate Students during COVID-19 in Thailand: English for Events and Exhibitions Course (ESP). *Rajapark Journal*, 15(43), 25-37.
- Keadplang, K., Kamolnate, T., Tiyaratannachai, P., & Srisai, P. (2020). Developing Competencies of Graduates through Work-based Education. *Journal of Graduate Studies Valaya Alongkron Rajabhat University*, 14(3), 1-11.
- Mbati, L., & Minnaar, A. (2015). Guidelines towards the Facilitation of Interactive Online Learning Programmes in Higher Education. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 16(2), 282-287.
- Mitchell, A. (1997). Teacher Identity: A Key to Increased Collaboration. *Action in Teacher Education*, 19(3), 1-14.
- Nunan, D. (1987). Communicative Language Teaching: Making It Work. *ELT Journal*, 41(2), 136-145.
- Nunan, D. (2003). The Impact of English as a Global Language on Educational Policies and Practices in the Asia-Pacific Region. *TESOL Quarterly*, 37(4), 589-613.
- Razali, S. N., Shahbodin, F., Hussin, H., & Bakar, N. (2015). Online Collaborative Learning Elements to Propose an Online Project Based Collaborative Learning Model. *Journal Teknologi*, 77(23), 55-60.
- Sun, Y. C., & Wang, L. Y. (2003). Concordancers in the EFL Classroom: Cognitive Approaches and Collocation Difficulty. *Computer Assisted Language Learning*, 16(1), 83-94.
- Weninger, C. (2017). The 'Vernacularization' of Global Education Policy: Media and Digital Literacy as Twenty-First Century Skills in Singapore. *Asia Pacific Journal of Education*, 37(4), 500-516.
- West, J. E., & Shepherd, K. G. (2016). Closing Reflections: Public Policy, Advocacy, and Special Educators. *Teacher Education and Special Education*, 39(2), 150-53.
- Zein, S. (2019). English, Multilingualism and Globalisation in Indonesia: A Love Triangle: Why Indonesia Should Move towards Multilingual Education. *English Today*, 35(1), 48-53.

ชุมชนชาวจีนก๊กมินตั๋งในพลวัตความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์บนดอยแม่สลอง*

The Kuomintang Chinese Community in Dynamic Ethnic Relations on Doi Mae Salong

¹จิยู วู และ มาลี สิทธิเกรียงไกร

¹Siyu Wu and Malee Sittthikriengkrai

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Faculty of Social sciences, Chiangmai University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: 1525910840@qq.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์การสร้างเครือข่ายทางสังคมของชาวจีนก๊กมินตั๋ง 2) วิเคราะห์การสะสมทุนของชาวจีนก๊กมินตั๋งในหมู่บ้านสันติคีรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยเป็นประชากรของหมู่บ้านสันติคีรีจำนวน 45 คน แบ่งเป็นชาวจีนก๊กมินตั๋งจำนวน 30 คน และชาวอาข่าจำนวน 15 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ชาวจีนยูนนานก๊กมินตั๋งบนดอยแม่สลอง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสัมภาษณ์ชาวจีนยูนนานก๊กมินตั๋งบนดอยแม่สลอง

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชาวจีนก๊กมินตั๋งมีการสร้างเครือข่ายทางสังคมภายใต้รัฐไทย โดยมีความช่วยเหลือจากไต้หวันและจีน อันจะนำไปสู่การสะสมทุนของชาวจีนก๊กมินตั๋งของแต่ละรุ่น กระบวนการก่อตั้งกลุ่มชาติพันธุ์นี้ มีการเปลี่ยนผ่านจากผู้ลี้ภัยสู่การได้รับสัญชาติไทยอย่างถูกกฎหมาย การสร้างเครือข่ายทางสังคมของชาวจีนก๊กมินตั๋งแบ่งเป็น 3 รุ่น รุ่นที่ 1 เน้นความสามัคคีกันภายในกลุ่ม รุ่นที่ 2 เริ่มมีการสร้างเครือข่ายทางสังคมภายนอก ทั้งไต้หวัน ไทย และจีน มีการเปลี่ยนทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมให้เป็นทุนทางเศรษฐกิจ สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์อื่น รุ่นที่ 3 มีกระบวนการขัดเกลาทางสังคมทำให้บูรณาการเข้ากับสังคมไทยมากขึ้น อีกทั้งยังสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ใหม่อีกด้วย 2) สำหรับการวิเคราะห์การสะสมทุนและการใช้ทุน พบว่ามีการสะสมทุนทางสังคม 3 รูปแบบ คือ ทุนวัฒนธรรม ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางสังคม โดยรุ่นที่ 1 มีการสะสมทุนในรูปแบบที่ดิน เริ่มพัฒนาการเกษตร แต่ยังไม่ได้เปลี่ยนเครือข่ายสังคมเป็นทุนทางเศรษฐกิจ รุ่นที่ 2 ไต้หวันให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษา การเกษตร และการท่องเที่ยว ส่งผลให้สะสมทุนได้มากยิ่งขึ้น และยังรวมถึงความสัมพันธ์กับชาติพันธุ์อาข่า ทำให้สร้างเครือข่ายทางสังคมและส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยว เปลี่ยนทุนทางวัฒนธรรมให้เป็นทุนทางเศรษฐกิจ และส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ รุ่นที่ 3 ส่วนใหญ่มีการโยกย้ายไปยังเมืองใหญ่ เนื่องจากต้องการพัฒนาทางการศึกษาและการทำงานที่สามารถสะสมทุนได้มากกว่าการทำงานที่แม่สลอง

คำสำคัญ: ก๊กมินตั๋ง; การสะสมทุน; เครือข่ายทางสังคม; แม่สลอง; หมู่บ้านสันติคีรี

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to analyze the establishment of social network of the Kuomintang Chinese; and 2) to analyze the capital accumulation of the Kuomintang Chinese in Santi Kiri village. The study used a qualitative research approach with 45 key informants, 30 Kuomintang Chinese and 15 Akha people selected through purposive sampling. Data were collected using an interview form provided by the Chinese Yunnan Kuomintang on Doi Mae Salong. The data gathered from the interview were evaluated.

From the study, the following results were found: 1) The Kuomintang Chinese formed their social network under the Thai government, with assistance from Taiwan and China, resulting in capital accumulation for each generation of Kuomintang Chinese. The process of establishing this ethnic group has progressed from refugee status to legal Thai nationality. The social networks of the Kuomintang Chinese were built in three generations: (1) The first generation emphasized group solidarity; (2) The second generation built an external social network that included Taiwan, Thailand, and China. There was a transformation of social and cultural capital into economic capital, and interactions between ethnic groups took place; and (3) Socialization was undertaken in order to integrate into Thai society while forming a new ethnic identity, 2) The analysis of capital accumulation and capital utilisation revealed three forms of social capital accumulation: cultural capital, economic capital and social capital. The first generation accumulated capital in the form of land, developed agriculture, but did not convert social networks into economic capital. The second generation, in which Taiwan provided support in education, agriculture and tourism, led to increased capital accumulation and relations with the Akha group, which in turn led to more social network and tourism promotion, a shift from cultural capital to economic capital, and the promotion of economic development. And finally, the third generation, in which many of them moved to the big cities to get an education and advance professionally, where they could accumulate more capital than in Doi Mae Salong.

Keywords: Kuomintang; Capital Accumulation; Social Networks; Mae Salong; Santi Kiri Village

บทนำ

สงครามการปฏิวัติคอมมิวนิสต์จีน พ.ศ. 2492 ทำให้กองทหารก๊กมินตั๋งบางส่วนเข้ามาอาศัยในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่บ้านสันติคีรี หมู่ที่ 1 ของดอยแม่สลอง ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ซึ่งขณะนี้มีประชากรจำนวนถึง 7,416 คน จาก 543 ครัวเรือน (Highland Research and Development institute, Mae Salong Royal Project, 2019) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทหารในกองทัพก๊กมินตั๋ง (กองทัพที่ 5) และชาวจีนยูนนาน ที่มีแนวคิดต่อต้านการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ ในช่วงแรกสภาพสังคมเป็นสังคมเกษตรกรรมมีการเพาะปลูก เพื่อยังชีพ ไม่มีการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนภายนอก และไม่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการจากรัฐบาลไทย สอดคล้องกับ กาญจนะ ประภาศวุฒิสาร ได้กล่าวถึง

บริบททางสังคมของก๊กมินตั๋งขณะนั้นว่า ก๊กมินตั๋งยังไม่ได้ปรับตัวเข้ากับสังคมไทย ใช้วัฒนธรรมประเพณีแบบดั้งเดิมของตนเอง ก๊กมินตั๋งยังไม่ได้พัฒนาการเกษตร ดังนั้นเมื่อชาติพันธุ์กลุ่มอื่นลงจากภูเขา เพื่อไปขายผักและข้าว ก๊กมินตั๋งจะซื้ออาหารจากชาติพันธุ์บางกลุ่ม แต่ก๊กมินตั๋งยังไม่มี การเชื่อมต่อกับชาติพันธุ์อื่น (Prakadwuttisan, 2003) เมื่อรัฐบาลไทยมีปัญหาคความขัดแย้งกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จึงมีนโยบายให้ก๊กมินตั๋งเข้ามาช่วยปราบปรามฝ่ายคอมมิวนิสต์ หลังการปราบปรามเสร็จสิ้น รัฐบาลได้มอบสิทธิทำกินและสิทธิอาศัยในพื้นที่ประเทศไทยให้กองกำลังก๊กมินตั๋ง เมื่อได้รับสิทธิดังกล่าวทำให้ก๊กมินตั๋งเริ่มมีการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนภายนอก และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในพื้นที่มากขึ้น มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ากับชาติพันธุ์อาข่า ลาหู่ และลีซู โดยในช่วงแรกที่กองทหารของของพรรคก๊กมินตั๋งเข้ามาอยู่ในพื้นที่เป็นช่วงเวลาที่ยังได้รับผลกระทบจากภาวะสงคราม ในช่วงแรกชาวจีนก๊กมินตั๋งประกอบธุรกิจการวานขนส่งสินค้าเพื่อความอยู่รอดของกองทหารก๊กมินตั๋ง อุปสรรคสำคัญที่ไม่สามารถเข้าร่วมกับสังคมไทยได้ คือ ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ โดยยังคงรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของยูนนาน

จากบริบทของสถานการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ชาวจีนก๊กมินตั๋งได้เข้ามาในพื้นที่ของประเทศไทยท่ามกลางปัญหาความขัดแย้งทางแนวคิดทางการเมือง ปัญหาเสียดิต รวมทั้งการที่ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับอาณาเขตของประเทศต่างๆ และเป็นพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาต่างๆ ด้วย ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาหลายสิบปีในการต่อสู้ การเจรจา และฝ่าฟันอุปสรรคที่มีความซับซ้อนและละเอียดอ่อนเป็นอย่างมาก จนท้ายที่สุดจึงได้รับสัญชาติไทย และสิทธิทำกินในพื้นที่ ตามที่ โรม บุนนาค ได้กล่าวถึง ผลการเจรจาระหว่างรัฐบาลไทยกับผู้นำของชาวจีนก๊กมินตั๋งในพื้นที่ การเจรจายืดเยื้อมาเกือบ 20 ปี จึงได้ข้อสรุปที่สำคัญคือรัฐบาลไทยได้มอบสัญชาติไทยเป็นกรณีพิเศษ เพื่อแลกกับสัญญาข้อใหม่ที่เป็นสัญญาสุภาพบุรุษกับรัฐบาลไทยว่าจะไม่ทำการค้าและล่าเลี้ยงผืนอีกต่อไป โดยฝ่ายก๊กมินตั๋งได้มอบผืนดินที่ยังตกค้างอยู่ในครอบครอง ถึง 40 ดัน ให้รัฐบาลไทยเผาทำลาย Bunnag (2016) ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ แต่ละช่วงเวลาที่มีความแตกต่างกัน การก่อตัวของระบบความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ได้รับผลกระทบจากปัจจัยต่างๆ ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับภูมิภาค กล่าวคือ ในระดับท้องถิ่นมีการพัฒนาการเกษตรและ การท่องเที่ยว ในระดับประเทศ ส่วนในระดับภูมิภาค ได้รับอิทธิพลการพัฒนาสังคมจากใต้หวันและจีนแผ่นดินใหญ่ ด้วยการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ของคนรุ่นใหม่ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเกี่ยวกับพลวัตความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์หมู่บ้านสันติคีรีในช่วงเวลาต่างๆ ในบริบทที่พวกเขาเผชิญ โดยเฉพาะภายใต้นโยบายของรัฐบาลต่างๆ ทั้งรัฐบาลไทย ใต้หวัน และจีน จึงเป็นที่มาของการศึกษาพลวัตความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ของชาวจีนก๊กมินตั๋งในหมู่บ้านสันติคีรี ดังนั้น ความหมายของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ต่อชาวจีนจึงไม่ใช่การสืบทอดวัฒนธรรมอีกต่อไป แต่อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ได้กลายเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้พวกเขาพัฒนาได้ดีขึ้น เมื่อนำประสบการณ์ชีวิตของแต่ละรุ่น ในช่วงเวลาต่างๆ มาศึกษาเปรียบเทียบ จะสามารถวิเคราะห์ผลกระทบของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่มีต่อชุมชนชาวจีนในบริบทของเครือข่ายความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับบริบทของเหตุการณ์และพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มาเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งแนวคิดของ Roosens (1989) ที่กล่าวถึงลักษณะทางวัฒนธรรมในอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ชาวจีนพยายามที่จะรักษาอัตลักษณ์ของชาวจีนผ่านวัฒนธรรมและประเพณีของครอบครัว และสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตัวเอง และแนวคิดของ Auansakul (1995) ได้ศึกษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่สรุปได้ว่าอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์เกี่ยวข้องกับสถานะทางสังคม การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย ทางสังคมซึ่งเป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมที่เชื่อมต่อชาติพันธุ์ของตนเองกับชาติพันธุ์อื่นๆ เพื่อนำมาใช้

ในการพัฒนาชาติพันธุ์ของตน ทั้งนี้ Chang (2000) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การอพยพ ของชาวจีน ยูนนานโดยมุ่งศึกษาอัตลักษณ์ของกองทัพก๊กมินตั๋ง รวมถึงวิธีสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ของตนเองระหว่าง สิทธิทางการเมืองต่างๆ และอิทธิพลของเครือข่ายที่มีต่อชุมชนชาวจีน และยังมีแนวคิดที่ว่าตั้งแต่การก่อตั้ง หมู่บ้านชาวจีนในปี พ.ศ. 2503 จนถึง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2523 การพัฒนาของชุมชน ชาวจีนก๊กมินตั๋งได้รับผลกระทบจากภายในและภายนอก ก๊กมินตั๋งมองว่ากองทัพเป็นเสมือนครอบครัวใหญ่ ความรักดีและความเป็นลูกกตัญญู ถือเป็นหลักการทางวัฒนธรรมของการจัดการและการควบคุม ทางทหาร อย่างไรก็ตาม เมื่อสภาพแวดล้อมทางสังคมเปลี่ยนไป เครือข่ายความสัมพันธ์ของชุมชนชาวจีน ก็เปลี่ยนแปลง ไปด้วย ในส่วนของการสะสมทุน ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทุนซึ่ง Bourdieu ได้แบ่งทุน เป็น 3 ประเภท ได้แก่ ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม โดยแนวคิดหลักทุนมีทฤษฎีที่ว่า พื้นที่ทางสังคม เปรียบเสมือนระบบเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม ผู้คนสะสมทุนประเภทต่างๆ ในรูปแบบเครือข่าย ความสัมพันธ์ทางสังคมตามความต้องการที่แตกต่างกัน ดังนั้น ทุนจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยวิเคราะห์อิทธิพลของ วัฒนธรรม เศรษฐกิจและเครือข่ายทางสังคมต่อการพัฒนาของกลุ่มชาวจีนในพื้นที่แม่ฮ่องสอน และทุนสามารถ เปลี่ยนแปลงได้ กล่าวคือ ทุนทางวัฒนธรรมสามารถเปลี่ยนเป็นทุนทางเศรษฐกิจได้ Bourdieu (1997)

ที่ผ่านมาการศึกษาการอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยซึ่งมีหลากหลายกลุ่ม อาทิ อาข่า ลีซอ และชาวจีน เป็นต้น ด้วยเหตุปัจจัยที่หลากหลาย ทั้งภาวะสงคราม เศรษฐกิจตกต่ำ และความ ขัดแย้งทางการเมือง จึงเป็นที่น่าสนใจว่าหลังจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ของจีนได้อพยพมาลงในประเทศไทย มีการ สร้างความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ที่หลากหลาย โดยได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายในและภายนอก ดังนั้น ความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ในช่วงเวลาต่างๆ จึงเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงลักษณะและการปฏิบัติที่แตกต่างกันในการ พัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยการศึกษาเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม ตามที่ผู้วิจัย ต้องการที่จะวิเคราะห์ความสำคัญของเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง ของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยใช้พื้นที่หมู่บ้านสันติคีรี เป็นพื้นที่ในการศึกษา เนื่องจากมีที่ตั้งอยู่ใกล้กับหมู่บ้าน กลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนก๊กมินตั๋งและกลุ่มชาติพันธุ์ อื่นๆ และเป็นหมู่บ้านที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของจีนยูนนานไว้เป็นอย่างดี อีกทั้งประชากรในหมู่บ้าน สันติคีรีส่วนใหญ่เป็นชาวจีนก๊กมินตั๋งเกือบทั้งหมดทำให้ได้รับความช่วยเหลือจากจีน และได้วันมากที่สุด นอกจากนี้ งานวิจัยเกี่ยวกับชาวจีนในประเทศไทยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นไปที่ชาวจีนรุ่นเก่า ไม่ปรากฏงานวิจัย เกี่ยวกับชาวจีนรุ่นใหม่ และความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา เกี่ยวกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคมของชาวจีนก๊กมินตั๋งว่ามีปัจจัยใดที่มีผลต่อ การสร้างเครือข่ายทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ ภาคเหนือ และประเทศไทยอย่างไร บทความวิจัยนี้จะได้นำเสนอผลการศึกษาระบบการสะสมทุน ทั้งการ สะสมทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางเศรษฐกิจ และการใช้ทุนต่างๆ ว่ามีการกระบวนกรและการ เปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างไร มีผลกระทบต่อชุมชน และสังคมอย่างไร โดยผู้วิจัยต้องการศึกษาว่าในบริบทเช่นนี้ ก๊กมินตั๋ง แต่ละรุ่นมีการปรับตัว สถานะทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองอย่างไร และความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ กับประเทศ การเมือง องค์กรต่างๆ อย่างไร เมื่อเทียบกับคนรุ่นเก่า ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อ ความเปลี่ยนแปลงและทิศทางการพัฒนาของชุมชนชาวจีนก๊กมินตั๋ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์การสร้างเครือข่ายทางสังคมของชาวจีนก๊กมินตั๋งในหมู่บ้านสันติคีรี หมู่ที่ 1 ตำบลแม่ สะลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

2. เพื่อวิเคราะห์การสะสมทุนและการใช้ทุนต่างๆ ในการพัฒนาชุมชนของชาวจีนก๊กมินตั๋งในหมู่บ้านสันติคีรี หมู่ที่ 1 ตำบลแม่สะลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม หลังจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม และแนวคิดทุน ผ่านกระบวนการหลัก 4 ขั้นตอน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนเตรียมการวิจัย มีการวางแผนกำหนด หัวข้อและขอบเขตการวิจัย ศึกษาเอกสาร บทความ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ประวัติ ความเป็นมา การพัฒนาเศรษฐกิจ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชุมชนชาวจีนก๊กมินตั๋ง และสร้างแบบสัมภาษณ์ชาวจีนยูนนานก๊กมินตั๋งบนดอยแม่สลอง มีประการเมินคุณภาพของแบบสัมภาษณ์โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญสอดคล้องกับบริบทของการศึกษาในด้านสังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และการใช้ภาษาในการสื่อสาร รวมทั้งสร้างเกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูลให้องกับกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล 2 วิธี คือ วิธีที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นประชากรของหมู่บ้านสันติคีรีจำนวน 45 คน แบ่งเป็นชาวจีนก๊กมินตั๋งจำนวน 30 คน และชาวอาข่าจำนวน 15 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากชาวจีน ก๊กมินตั๋งรุ่นที่สองที่มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาพื้นที่ของดอยแม่สลองมาโดยตลอด และชาวอาข่าที่เคยเรียนในโรงเรียนจีน และได้เข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชาวจีนก๊กมินตั๋ง

วิธีที่ 2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเพื่อรวบรวมข้อมูล เช่น การเก็บเกี่ยวชา เทศกาลปีใหม่ เทศกาลไหว้เทพเจ้าภูเขา และเทศกาลไหว้บรรพบุรุษ เป็นต้น ทำให้คนในชาวจีนก๊กมินตั๋งให้ความสนใจและยอมรับผู้วิจัย จึงสามารถถ่ายทอดข้อมูลต่างๆ ได้อย่างละเอียดลึกซึ้งและครอบคลุมทุกมิติ

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล ประเด็นเรื่องการสร้างเครือข่ายทางสังคมใช้แนวคิดเกี่ยวเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม ประเด็นด้านการสะสมทุนและการใช้ทุนต่างๆ ในการพัฒนาชุมชนของชาวจีนก๊กมินตั๋ง ใช้แนวคิดเรื่องทุน

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล เป็นขั้นสุดท้ายที่นำข้อมูลทั้งหมดมาเรียบเรียง วิเคราะห์เนื้อหาของบทความ เพื่อสร้างผลสรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 การสร้างเครือข่ายทางสังคมของชาวจีนก๊กมินตั๋งพบว่า ชาวจีนก๊กมินตั๋งมีการสร้างเครือข่ายทางสังคมภายใต้รัฐไทย โดยมีความช่วยเหลือจากไต้หวันและจีน อันจะนำไปสู่การสะสมทุนของชาวจีนก๊กมินตั๋งของแต่ละรุ่น ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 การสร้างเครือข่ายทางสังคมของชาวจีนก๊กมินตั๋ง รุ่นที่ 1

ชาวจีนก๊กมินตั๋งรุ่นที่ 1 เคยต่อสู้เพื่อสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) แต่ผลของสงครามจึงถูกไต้หวันทอดทิ้งทำให้พวกเขาเรียกตัวเองว่า “กองทัพโดดเดี่ยว” ซึ่งเป็นอิสระจากไต้หวัน โดยมีนายพลต้วน (Duan) เดินทางจากประเทศจีน ผ่านเมียนมาร์ และมาถึงประเทศไทยที่ดอยแม่สลอง จังหวัดเชียงราย ในช่วงเวลานี้ การสร้าง

เครือข่ายทางสังคมภายนอกเกิดขึ้นในรูปแบบการช่วยเหลือและสนับสนุนประเทศไทยในการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย หลังจากการต่อสู้สิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2523 ทำให้รัฐบาลไทยให้สัญชาติไทยและให้สิทธิทำกิน ในพื้นที่ 15,000 ไร่ ครอบคลุมดอยแม่สลอง ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างเครือข่ายทางสังคมภายนอกระหว่างชาวจีนก๊กมินตั๋ง รุ่นที่ 1 กับกลุ่มชาติพันธุ์ภายนอก

ด้วยนโยบายการปฏิบัติต่อชาวจีนก๊กมินตั๋งของประเทศไทย ความทุณกันดารของพื้นที่ รวมถึงความขาดแคลนสาธารณูปโภคที่จำเป็นต่างๆ ในช่วงเวลานี้ ส่งผลให้ชาวจีนก๊กมินตั๋งมีความสมัครสมานรักใคร่กลมเกลียว รวมกลุ่มกันเพื่อให้อำนาจชาวจีนก๊กมินตั๋งเข้มแข็งพร้อมต่อการพัฒนาชุมชนให้ลูกหลานต่อไป โดยในช่วงเริ่มต้น ก่อนปี พ.ศ. 2523 ชาวจีนก๊กมินตั๋งยังมีอาวุธที่ใช้และนำติดตัวมาจากประเทศจีน จึงมีการรวมตัวกันเพื่อทำธุรกิจการวานคัมกันสินค้าเกี่ยวกับฝิ่น เพื่อหารายได้เข้ามาใช้จ่ายในการพัฒนาชุมชนและการดำรงชีวิต

1.2 การสร้างเครือข่ายทางสังคมของชาวจีนก๊กมินตั๋ง รุ่นที่ 2

การพัฒนาเครือข่ายทางสังคมของก๊กมินตั๋งรุ่นที่ 2 ซึ่งส่วนใหญ่เกิดในประเทศเมียนมาร์ และไทย แต่ยังคงเติบโตภายใต้การดูแลของกองทัพที่นายพลต่วนเป็นผู้นำ โดยนายพลต่วนมีแนวคิดให้ความสำคัญกับการศึกษาจึงมีการก่อตั้งโรงเรียนจีนแห่งแรกในประเทศไทย ชื่อว่าโรงเรียน Xinghua ดำเนินการจัดการเรียนการสอนสำหรับก๊กมินตั๋งรุ่นที่ 2 และยังรับนักเรียนจากชาติพันธุ์จีนในพื้นที่อื่นรวมทั้งเยาวชนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ซึ่งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง การจัดการเรียนการสอนเน้นไปที่ภาษาและวัฒนธรรมจีน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนไปศึกษาต่อยังประเทศไต้หวัน อย่างไรก็ตาม มีการสอนเนื้อหาเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมไทยควบคู่ไปด้วย จึงสร้างความสัมพันธ์ทางเครือข่ายทั้งจีน ไทย สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) และกลุ่มชาติพันธุ์ใกล้เคียงเป็นอย่างดี

เมื่อสงครามปฏิวัติประชาชนสงบลง รวมทั้งอิทธิพลจากนวนิยายเรื่อง “War novel” ของป๋อ หยาง (Bo, 1985) ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับทางประวัติศาสตร์ก๊กมินตั๋งตั้งแต่จัดตั้งกองทัพในยูนนานจนกระทั่งมาตั้งถิ่นฐานที่แม่สลอง ทำให้ชาวจีนในสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ได้กลับให้ความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญของกองทัพก๊กมินตั๋งที่นายพลต่วนเป็นผู้บัญชาการ จึงเข้ามาติดต่อรื้อฟื้นความสัมพันธ์และให้ความช่วยเหลือลูกหลานก๊กมินตั๋งในด้านต่างๆ เช่น การสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน ถนน ไฟฟ้า ประปา และคลินิก

ทั้งนี้ยังมีการให้คำแนะนำและความรู้เกี่ยวกับการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เทคนิคการปลูกชาให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับสำหรับการส่งออก และเกิดการพัฒนาไปสู่การเป็นชุมชนผู้ผลิตชารายใหญ่ของไทย ในกระบวนการผลิตชาที่เองทำให้เกิดการจ้างแรงงานจากกลุ่มชาติพันธุ์ใกล้เคียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาติพันธุ์อาข่า ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายภายนอกกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นให้กว้างขวางมากขึ้น หลังจากพัฒนาด้านเกษตรให้เป็นที่รู้จักเกี่ยวกับการผลิตชาแล้ว ชุมชนชาวจีนก๊กมินตั๋งเริ่มมีการพัฒนาจากสังคมเกษตรสู่สังคมเชิงท่องเที่ยว โดยมีลักษณะเป็นการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ควบคู่กับการส่งออกผลิตภัณฑ์ชา สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นมนต์เสน่ห์ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวจากภายนอกสนใจเข้ามาเยี่ยมชมและซื้อผลิตภัณฑ์ชาของชาวจีนก๊กมินตั๋งสร้างความมั่งคั่งและมั่นคงทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก และเกิดเครือข่ายทางสังคมที่เพิ่มขึ้นไปวงกว้าง

สำหรับการสนับสนุนทุนการศึกษาให้ไปศึกษาต่อที่สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ซึ่งถือเป็นการสร้างเครือข่ายทางสังคมภายนอกที่สำคัญของชุมชนสำหรับการได้รับสนับสนุนทุนการศึกษาให้ไปศึกษาต่อที่สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ยังเป็นการสร้างเครือข่ายทางสังคมของชาวจีนก๊กมินตั๋งที่แน่นแฟ้นขึ้น เพราะทำให้เครือข่ายที่ก๊กมินตั๋งได้กลับมาพบอีกครั้งหลังจากพลัดพรากจากผลของสงคราม ลูกหลานก๊กมินตั๋งได้กลับมาเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมอีกครั้ง รวมทั้งยังมีบางคนเมื่อได้โอกาสไปศึกษาต่อที่ไต้หวัน ได้สร้างเครือข่ายทางธุรกิจ เครือข่ายทางการศึกษา และบางคนแต่งงานและสร้างครอบครัวที่ไต้หวัน

สถาบันครอบครัวและระบบเครือญาติที่ยังคงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชาวจีนมีผลต่อการสร้างเครือข่ายทางสังคมของชาวจีนก็กมินตั้งมีความเข้มแข็งมากขึ้น กล่าวคือ ด้านอุตสาหกรรมชา มีการทำธุรกิจชาในระบบเครือญาติ ทั้งการทำสวนชา สร้างโรงงานแปรรูปชา โรงแรมและร้านอาหารที่มีการใช้ผลิตภัณฑ์จากชาเป็นเครื่องดึงดูดนักท่องเที่ยว

ถึงแม้การทำธุรกิจจะมีการแข่งขันกันระหว่างคนในชุมชน แต่ด้วยความที่มีความรักและเปรียบเสมือนครอบครัวเดียวกันทำให้มีการช่วยเหลือกัน แบ่งปันความรู้ และข้อมูลระหว่างกันและกัน อาทิ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ชาแบบสัญลักษณ์ และรวมตัวกันเพื่อนำชาไปค้าขายยังภูมิภาคต่างๆ การกระทำเช่นนี้ยังทำให้ธุรกิจชามีการพัฒนาและเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นอีกทั้งยังคงรักษาไว้ซึ่งความสามัคคีภายในเครือข่ายชาวจีนก็กมินตั้งอีกด้วย

1.3 การสร้างเครือข่ายทางสังคมของชาวจีนก็กมินตั้ง รุ่นที่ 3

สภาพสังคมและการได้รับการศึกษาจากระบบการศึกษาของไทยของชาวจีนก็กมินตั้ง รุ่นที่ 3 ได้รับการศึกษาของไทยในเมืองใหญ่ เช่น จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ และกรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาในโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทย และโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรการศึกษานานาชาติ แต่มีการเรียนภาษาจีนในเวลาเย็น หรือเสาร์อาทิตย์ และยังคงใช้ภาษาจีนในการสื่อสารกับคนในครอบครัวเป็นหลัก มีความคิดความเชื่อตามวัฒนธรรมจีนดั้งเดิม รวมทั้งมีการผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรม ประเพณีแบบไทยที่ได้รับมาจากโรงเรียน และการไม่ได้มีประสบการณ์ตรงที่ได้อาศัยอยู่ในไต้หวัน และจีนยูนนานทำให้รุ่นที่ 3 มีทัศนคติต่อจีนแผ่นดินใหญ่และไต้หวันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ มีการเข้าร่วมประเพณีวัฒนธรรมตามบรรพบุรุษแต่ไม่มีความหมายที่แท้จริง

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายทางสังคมภายนอกรูปแบบใหม่และขยายตัวมากยิ่งขึ้น อาทิ เกิดความสัมพันธ์กับเครือข่ายชุมชนชาวจีนกลุ่มต่างๆ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ เช่นมีการติดต่อกับกลุ่มยูนนาน และกลุ่มกวางตุ้ง เป็นต้น เพื่อประโยชน์ทางธุรกิจและเกิดความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนด้วยกัน นอกจากนี้เทคโนโลยียังช่วยให้สามารถสร้างเครือข่ายทางสังคมได้รวมเร็วมากยิ่งขึ้นผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ตบนแพลตฟอร์มต่างๆ ที่ได้รับความนิยม

หลังจากรุ่นที่ 3 สำเร็จการศึกษาแล้ว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพและสร้างครอบครัวใหม่อยู่ในเมืองเนื่องจากโอกาสทางธุรกิจ และประสบการณ์ใหม่ๆ ความก้าวหน้าในอาชีพการงาน ทำให้ไม่กลับแม่ฮ่องสอน อย่างไรก็ตามผลกระทบของสถานการณ์โควิด ทำให้ รุ่นที่ 3 ต้องกลับไปแม่ฮ่องสอน และหันมาทำการค้าขายออนไลน์ ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมนิวอร์มอล มีการรวมกลุ่มกันระหว่างคนจีนกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในไทย สร้างเป็นเครือข่ายทางสังคม เพื่อสงขลา น้ำผึ้ง กาแฟ และผลิตภัณฑ์จากแม่ฮ่องสอนไปจำหน่ายให้แก่ชาวจีน

รุ่นที่ 3 เป็นช่วงที่ไต้หวันไม่ให้ความช่วยเหลือแม่ฮ่องสอนอีกต่อไป รุ่นที่ 3 จึงเกิดและอาศัยอยู่ในแม่ฮ่องสอน และได้รับการศึกษาในโรงเรียนไทย มีบัตรประจำตัวประชาชนเช่นเดียวกับคนไทย การใช้ทักษะภาษาจีนมิใช่เพื่อการสื่อสารกับคนในครอบครัวเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพ จะเห็นได้ว่าขอบเขตทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมการดำรงชีวิตไม่มีอีกต่อไป มีความสนใจในวัฒนธรรมจีนประเพณีจีนเพียงเล็กน้อย จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจมากขึ้น และการช่วยเหลือของจีนต่อแม่ฮ่องสอน เศรษฐกิจของจีน คนจีนนิยมเดินทางมายังประเทศไทย ทำให้มีโอกาสมากขึ้นสำหรับผู้ที่ได้สองภาษาทั้งภาษาจีนและภาษาไทย สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อรุ่นที่ 3

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์การสะสมทุนและการใช้ทุนต่างๆ ในการพัฒนาชุมชนของชาวจีนก็กมินตั้งในหมู่บ้านสันติคีรี ตำบลแม่ฮ่องสอนนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย พบว่า ก็กมินตั้งแต่ละรุ่นมีการสะสมทุนและการใช้ทุนต่างๆ แตกต่างกัน ดังนี้

2.1 การสะสมทุนและการใช้ทุนของก๊กมินตั๋งรุ่นที่ 1

ก๊กมินตั๋งรุ่นที่ 1 เป็นกลุ่มที่เผชิญกับสงครามกลางเมืองในจีน และช่วยประเทศไทยต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์ หลังจากเอาชนะพรรคคอมมิวนิสต์ได้ ในหลวงรัชกาลที่ 9 พระราชทานสัญชาติไทยและให้สิทธิทำกินทำให้เกิดการสะสมทุนในรูปแบบที่ดิน และเปลี่ยนจากการปลูกฝิ่นมาปลูกผักผลไม้ตามโครงการพระราชดำริของรัชกาลที่ 9 แต่ทว่ายังไม่มีมีการเปลี่ยนเครือข่ายสังคมเป็นทุนทางเศรษฐกิจ

2.2 การสะสมทุนและการใช้ทุนของก๊กมินตั๋งรุ่นที่ 2

การสะสมทุนของก๊กมินตั๋งรุ่นที่ 2 นั้นได้รับความช่วยเหลือจากไต้หวันเป็นหลัก โดยให้ความช่วยเหลือหลายๆ ด้าน ทั้งด้านการเกษตรมีการจัดตั้งฟาร์มเกษตรและปศุสัตว์ โรงผลิตอาหารสัตว์ ด้านสาธารณสุขเปิดพื้นฐานมีการสร้างถนน สะพาน อ่างเก็บน้ำ วางระบบไฟฟ้าและประปาภูเขา ด้านสาธารณสุขมีการจัดตั้งสถานีนอนามัย มอบแขนขาเทียมแก่ผู้พิการ ด้านการศึกษามีการมอบทุนการศึกษา อาคารเรียน อุปกรณ์การเรียน และด้านสังคมสงเคราะห์มีการมอบบ้านพัก เครื่องนุ่งห่ม และผักผลไม้ ความช่วยเหลือเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาพื้นที่ดอยแม่สลอง เพราะเป็นการช่วยเหลือพัฒนาและสร้างขวัญกำลังใจให้กับคนในพื้นที่เป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ การที่มีโอกาสศึกษาและทำงานในไต้หวันไม่เพียงแต่ช่วยขยายเครือข่ายทางสังคม แต่ยังช่วยให้ชาวไต้หวันเข้าใจชาวจีนในแม่สลองมากขึ้น อีกทั้งอิทธิพลจากภาพยนตร์เรื่อง Lost in Thailand ทำให้ชาวจีนเดินทางมาเที่ยวแม่สลองมากขึ้น โดยมีธุรกิจการท่องเที่ยวชุมชนและผลิตภัณฑ์ชาเป็นสิ่งที่ดึงดูด

ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในไต้หวันส่งผลให้ไต้หวันหยุดให้ความช่วยเหลือ พวกเขาจำเป็นต้องจัดตั้งเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมของตนเองเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจให้ยั่งยืนต่อไป ดังนั้นจึงสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับชาติพันธุ์อื่นๆ โดยเฉพาะชาติพันธุ์อาข่า เนื่องจากอาข่าได้ส่งลูกหลานมาเรียนในโรงเรียนชิงหั่ว

นอกจากนี้ รุ่นที่ 2 มีการสืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวจีนยูนนาน โดยจัดกิจกรรมต่างๆ ในเทศกาลสำคัญๆ และจะเชิญชวนให้ชาติพันธุ์ต่างๆ เข้าร่วมด้วย ดังนั้นในเทศกาลของจีนยูนนาน ไม่เพียงแต่มีวัฒนธรรมยูนนานเท่านั้น แต่ยังเป็นการผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวทำให้แม่สลองเป็นพื้นที่พหุวัฒนธรรม และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือในช่วงเทศกาลจะมีตลาดขนาดใหญ่ซึ่งไม่เพียงแต่จะส่งเสริมชาและกาแฟแม่สลองเท่านั้น แต่ยังช่วยเป็นการสร้างรายได้ให้มากขึ้นอีกด้วย ดังนั้น การส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวสามารถเปลี่ยนทุนทางวัฒนธรรมให้เป็นทุนทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในแม่สลองหยุดชะงักลงตั้งแต่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชากลายเป็นธุรกิจหลัก และเน้นการจำหน่ายผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งส่งผลให้ชาแม่สลองเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายมากขึ้น ส่งผลให้สามารถสะสมเงินทุนได้เป็นจำนวนมาก อีกทั้งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการผลิตและการสื่อสาร รวมทั้งระบบการขนส่งที่ทันสมัย ทำให้มีช่องทางในการจำหน่ายชาที่มากขึ้น ธุรกิจจึงมีแนวโน้มที่ดีขึ้นเรื่อยๆ

2.3 การสะสมทุนและการใช้ทุนของก๊กมินตั๋งรุ่นที่ 3

ก๊กมินตั๋งรุ่นที่ 3 ส่วนใหญ่มีการโยกย้ายไปยังเมืองใหญ่ เนื่องจากต้องการพัฒนาทางการศึกษาและการทำงานที่สามารถสะสมทุนได้มากกว่าการทำงานที่แม่สลอง สิ่งเหล่านี้กลายเป็นช่องทางในการสะสมทุนทางเศรษฐกิจ ก๊กมินตั๋งรุ่นที่ 3 ไม่พอใจกับชีวิตที่น่าเบื่อหน่ายของแม่สลอง อีกทั้งไม่สนใจการทำเกษตร อีกทั้งยังได้รับการศึกษาแบบในโรงเรียนไทยมาตั้งแต่เด็กๆ เด็กจึงมีความคุ้นเคยกับสังคมและวัฒนธรรมไทยมากขึ้น ส่วนใหญ่จึงเลือกทำงานที่เมืองใหญ่ เพราะในแม่สลองไม่มีตำแหน่งงานที่เพียงพอ เมื่อมีการจัดตั้งโรงงานจากจีนมากขึ้นในประเทศไทย ความต้องการของตลาดแรงงานสำหรับผู้มีความสามารถในการสื่อสาร

ภาษาจีนและภาษาไทยก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน ทำให้รุ่นที่ 3 มีโอกาสในการพัฒนาที่ดีในเมืองใหญ่ รวมถึงต่างประเทศด้วย

องค์ความรู้ใหม่

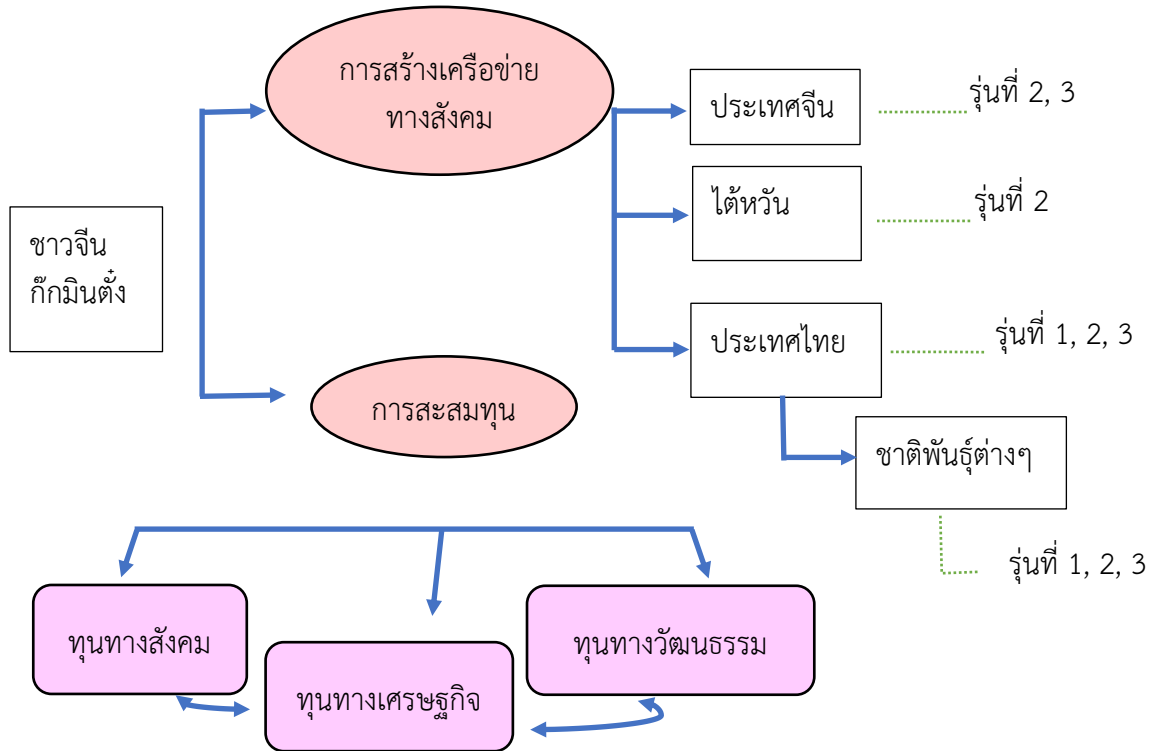

Figure 1: The New Body of Knowledge

การศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาหมู่บ้านสันติคีรี ตำบลแม่สะลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย คือ ชาวจีนกักมินตั้งทั้ง 3 รุ่น มีการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่แตกต่างกันตามสภาพสังคมและการเมืองในช่วงเวลานั้นๆ โดยรุ่นที่ 1 มีการสร้างเครือข่ายทางสังคมกับรัฐไทยด้านการปราบปรามคอมมิวนิสต์ รุ่นที่ 2 มีการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่กว้างขวางขึ้นโดยสร้างเครือข่ายทางสังคมกับ ไทย จีน ไต้หวัน และกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เป็นช่วงเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนชาวจีนกักมินตั้งมากที่สุด สำหรับรุ่นที่ 3 ได้สร้างเครือข่ายทางสังคมกับประเทศจีน ประเทศไทย และกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทั้งนี้การสร้างเครือข่ายทางสังคมก่อให้เกิดการสะสมทุนที่ต่างกัน ซึ่งทุนที่พบมี 3 ชนิด คือทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ทุนทั้ง 3 สามารถเปลี่ยนแปลงได้ กล่าวคือ ทุนทางสังคมสามารถเปลี่ยนเป็นทุนทางเศรษฐกิจได้ ทุนทางวัฒนธรรมเองก็สามารถเปลี่ยนเป็นทุนทางเศรษฐกิจได้เช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการเกิดเครือข่ายชาวจีนกลุ่มต่างๆ ขึ้น ซึ่งนำไปสู่การติดต่อสัมพันธ์กันทางธุรกิจ หรือมีการรวมกลุ่มทางธุรกิจเพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า เช่น กลุ่มชาวจีนกักมินตั้งที่ทำธุรกิจขายได้ส่งออกผลิตภัณฑ์ชาไปยังชาวจีนที่อยู่ในภูมิภาคอื่นผ่านกิจกรรมการแสดงสินค้าและเครือข่ายออนไลน์ หรือการที่ชาวจีนกักมินตั้งได้นำเสนอการค้าเดินวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมจีนบนพื้นที่ดอยแม่สะลองซึ่งมีบริบทแวดล้อมสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มีลักษณะเป็นพหุวัฒนธรรม และอยู่นอกอาณาเขตของประเทศจีน เป็นเครื่องดึงดูดนักท่องเที่ยวและพัฒนาเป็นทุนทางเศรษฐกิจ จึงกล่าวได้ว่าทุนแต่ละชนิดจะมีความเชื่อมโยงกันและแปรเปลี่ยนไปตามสภาพสังคมวัฒนธรรม และบริบทของเหตุการณ์แวดล้อมในแต่ละช่วงเวลา

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลที่มีความสำคัญทางสังคมและประวัติศาสตร์เป็นอย่างมาก เพราะทำให้ทราบว่าชาวจีนก๊กมินตั๋งที่ได้อพยพมาอยู่ในหมู่บ้านสันติคีรี บนดอยแม่สลองมีประวัติความเป็นมาอย่างไร มีการดำเนินชีวิต และพัฒนาชุมชนภายใต้สังคมไทยอย่างไร รวมถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงของโลก ที่ทำให้แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องของความขัดแย้งของชาวจีนกลุ่มนี้กับกลุ่มที่อยู่ในประเทศจีนแผ่นดินใหญ่นั้นเริ่มมีความเปลี่ยนแปลงแนวคิดที่ไม่ยอมรับชาวจีนก๊กมินตั๋งหรือว่าแนวคิดที่บอกว่าชาวจีนก๊กมินตั๋งเป็นกลุ่มคนขายชาติก็เริ่มลดน้อยลง และให้การยอมรับกับชาวจีนกลุ่มนี้รวมทั้งอาจจะดึงกลุ่มนี้กลับประเทศหรือมีการติดต่อสร้างความสัมพันธ์กันในฐานะรุ่นพี่รุ่นน้องของชาวจีนของกลุ่มของชาวจีนอีกครั้งหนึ่ง ทำให้สามารถสร้างมิตรภาพที่ตระหว่งประเทศไทยกับประเทศจีน รวมไปถึงได้หัวนด้วย ซึ่งกลุ่มนี้อาจจะเป็นกลุ่มชาวจีนก๊กมินตั๋งในไทยจะเป็นกลุ่มที่สามารถเชื่อมโยงแล้วก็สร้างสร้างภาพลักษณ์ความสัมพันธ์อันดีของจีนกับไต้หวันให้กลับมาดีอีกครั้งหนึ่ง แม้จะยังอยู่ภายใต้นโยบายจีนเดียว นอกจากนั้นยังช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศไทยหลังจากผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 (COVID-19) ซึ่งถือเป็นผลดีกับทุกประเทศด้วย แสดงให้เห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 (COVID-19) ได้คลี่คลายลง

นอกจากนี้ผลงานวิจัยในครั้งนี้ทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม การสะสมทุนของชาวจีนก๊กมินตั๋ง สามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่ดอยแม่สลอง หรือพื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียงขององค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่รวมถึงรัฐบาลไทยหรือรัฐบาลจีนหรือรัฐบาลไต้หวันที่มีส่วนเกี่ยวข้องกันในกับคนกลุ่มนี้ สามารถวางแผนหรือกำหนดนโยบายในการบริหารงานและการพัฒนาพื้นที่ต่างๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถอภิปรายผลได้ว่า ชาวจีนก๊กมินตั๋งรุ่นที่ 1 มีการสร้างเครือข่ายทางสังคมกันภายในกลุ่ม ทั้งนี้เพราะมีข้อจำกัดด้านการสื่อสาร สมาชิกในกลุ่มก๊กมินตั๋งอยู่รวมตัวกันเหมือนคนในครอบครัว ใช้ระบบการจัดการกองทัพในการดูแลครอบครัว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chang (2000) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติการอพยพของชาวยุโรปที่ได้กล่าวถึงก๊กมินตั๋งว่ามีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ของตนเองระหว่างสิทธิการเมืองต่างๆ และอิทธิพลของเครือข่ายที่มีต่อชุมชนชาวจีน โดยช่วงแรกเกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการของทหารก๊กมินตั๋งและระบบครอบครัวจีนดั้งเดิมจะใช้วิธีการจัดการของทหาร อย่างไรก็ตาม รุ่นที่ 1 ยังมีการสร้างเครือข่ายทางสังคมกับรัฐไทย โดยช่วยเหลือและสนับสนุนประเทศไทยในการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ทำให้ได้รับสัญชาติไทยและสิทธิทำกิน

สำหรับการสร้างเครือข่ายทางสังคมของก๊กมินตั๋งรุ่นที่ 2 ซึ่งส่วนใหญ่เกิดในประเทศเมียนมาร์ และไทย มีการสร้างความสัมพันธ์ทางเครือข่ายทั้งจีน ไทย สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) และกลุ่มชาติพันธุ์ใกล้เคียงเป็นอย่างดี เป็นช่วงเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในแม่สลอง โดยได้รับความช่วยเหลือจากไต้หวันมากที่สุด ทั้งนี้เพราะอิทธิพลจากนวนิยายเรื่อง “War novel” ของป้อหยาง (Bo,1985) ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับทางประวัติศาสตร์ก๊กมินตั๋งตั้งแต่การจัดตั้งกองทัพในยุคนานจนกระทั่งมาตั้งถิ่นฐานที่แม่สลอง ที่มีความยากลำบาก มีอันตรายอย่างมาก แต่สำเร็จได้ด้วยความสำเร็จ ทำให้ชาวจีนในสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ได้กลับให้ความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญของกองทัพก๊กมินตั๋งที่นายพลต้วนบัญชาการ จึงกลับเข้ามาติดต่อรู้ฟื้นความสัมพันธ์และให้ความช่วยเหลือลูกหลานก๊กมินตั๋ง ทั้งด้านการสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน ถนน ไฟฟ้า ประปา และคลินิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษา และการพัฒนาด้านการเกษตรทำให้แม่สลองพัฒนาไปสู่

การเป็นชุมชนผู้ผลิตชารายใหญ่ของประเทศไทย อีกทั้งมีการปรับเปลี่ยนจากสังคมการเกษตร สู่มجتمعเชิงท่องเที่ยว โดยมีลักษณะเป็นการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ควบคู่กับการส่งออกผลิตภัณฑ์ชา

สำหรับการสร้างเครือข่ายทางสังคมของรุ่นที่ 3 เป็นการศึกษาในโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทย แต่ยังคงมีการเรียนภาษาจีนในเวลาเย็น หรือเสาร์อาทิตย์ มีการผสานความคิดความเชื่อตามวัฒนธรรมจีนดั้งเดิมเข้ากับวัฒนธรรมไทย ซึ่งที่ได้รับมาจากโรงเรียน แต่เนื่องจากรุ่นที่ 3 ไม่เคยอาศัยอยู่ในไต้หวัน และจีนยูนนาน ทำให้รุ่นที่ 3 มีทัศนคติต่อจีนแผ่นดินใหญ่และไต้หวันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Duan (2008) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับวิธีที่ก๊กมินตั๋งได้สร้างความสัมพันธ์กับไต้หวัน ไทย และจีน ภายใต้ภูมิหลังทางการเมืองที่ซับซ้อนเพื่อความอยู่รอดและการพัฒนาของชุมชน พบว่าภูมิหลังทางสังคม วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกันทำให้เยาวชนก๊กมินตั๋งรุ่นใหม่เปลี่ยนแปลงไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ด้านการสะสมทุนและการใช้ทุน สามารถอภิปรายผลได้ว่า ก๊กมินตั๋ง รุ่นที่ 1 มีการสะสมทุนในรูปแบบที่ดิน และเริ่มพัฒนาการเกษตรตามโครงการพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 ทำให้ชาวบ้านเปลี่ยนจากการปลูกฝิ่นเป็นการปลูกผักและผลไม้เมืองหนาวต่างๆ โดยยังไม่ได้เปลี่ยนเครือข่ายสังคม เป็นทุนทางเศรษฐกิจ เพราะยังไม่ได้ติดต่อกับสังคมภายนอก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hill (1998) ที่ได้กล่าวถึงการทำธุรกิจการวานระหว่างก๊กมินตั๋งกับเมียนมาร์ ลาว และยูนนาน ว่าเป็นการสะสมทุนรูปแบบหนึ่ง

ส่วนการสะสมทุนและการใช้ทุนของก๊กมินตั๋งรุ่นที่ 2 นั้นได้รับความช่วยเหลือจากไต้หวันเป็นหลัก โดยไต้หวันให้ความช่วยเหลือด้าน เทคโนโลยีการเกษตร ทุน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การแพทย์ และด้านอื่นๆ ความช่วยเหลือเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของแม่ฮ่องสอน นอกจากนี้ไต้หวันยังให้การสนับสนุนด้านการศึกษา โดยมอบทุนการศึกษาและอุปกรณ์การเรียนให้กับลูกหลานก๊กมิน และแม้ว่าก๊กมินตั๋งรุ่นที่ 3 ส่วนใหญ่จะมีการโยกย้ายไปยังเมืองใหญ่ แต่สิ่งเหล่านี้ก็กลายเป็นช่องทางในการสะสมทุนทางเศรษฐกิจได้เช่นกัน เพราะการที่ยังคงอัตลักษณ์ของตน และการเกิดเครือข่ายทางสังคมที่กว้างขึ้น มีการใช้ทรัพยากรที่หลากหลายขึ้น สอดคล้องกับ Bourdieu (1977) อธิบายว่าทุนทางสังคมเป็นทรัพยากรที่เพิ่มมูลค่าผ่านเครือข่ายทางสังคมหรืออัตลักษณ์ในเครือข่ายทางสังคม เมื่อคนในเครือข่ายทางสังคมช่วยเหลือกัน ทุนทางสังคมก็เกิดขึ้น ผู้คนสามารถได้รับและใช้ทรัพยากรในเครือข่ายสังคม

สรุป

ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) รุ่นที่ 1 เป็นกลุ่มทหารชาวจีนก๊กมินตั๋งที่อพยพมาที่ดอยแม่ฮ่องสอน ในปี พ.ศ. 2504 มีการสร้างเครือข่ายทางสังคมบนพื้นฐานสภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นหลัก โดยใช้ระบบเครือญาติสร้างเครือข่ายชาวจีน แต่ก็ยังเป็นเพียงเครือข่ายทางสังคม ไม่ได้เปลี่ยนเป็นเครือข่ายทางเศรษฐกิจ และยังไม่เกิดการสะสมทุนทางเศรษฐกิจ 2) รุ่นที่ 2 เป็นลูกของรุ่นที่ 1 ถือกำเนิดในประเทศเมียนมาร์และไทย เริ่มมีการสะสมทุนด้วยการซื้อที่ดินหลังจากได้รับสัญชาติไทยแล้ว ใช้การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์และการสร้างความเชื่อมั่นด้านการค้า (credit) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจชาบนที่ดินของพวกเขา และ 3) รุ่นที่ 3 เป็นลูกของรุ่นที่ 2 มีทัศนคติว่าการรู้ภาษาจีนสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพมากขึ้น และต้องการที่จะออกไปพัฒนาตนเองในเมืองใหญ่อื่นๆ จึงไม่ให้ความสนใจในความเชื่อและประเพณีของจีน มุ่งให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจเป็นหลัก ทำให้วิถีชีวิตห่างไกลจากวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองมากขึ้นเรื่อยๆ แต่หลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 (Covid 19) ทำให้ชาวจีนก๊กมินตั๋งรุ่นที่ 3 บางส่วนนำเครือข่ายทางสังคมหรือทุนทางสังคม และรูปแบบวิถีชีวิตในพื้นที่ ดอยแม่ฮ่องสอนของตน ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมมาเป็นทุนทางเศรษฐกิจในการพัฒนาอุตสาหกรรมชา

และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ดอยแม่สลอง จากที่กล่าวมานั้นจะเห็นได้ว่าก๊กมินตั๋งทั้ง 3 รุ่นมีภูมิหลังทางสังคม และมีบริบทของสถานการณ์แวดล้อมที่แตกต่างกัน ทำให้มีรูปแบบวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน และมีรูปแบบการเปลี่ยนแปลงตนเองตามปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมในแต่ละช่วงเวลา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ดำเนินการวางแผนกำหนดนโยบายในการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ของชุมชนชาวจีนก๊กมินตั๋งอื่นๆ หรือพื้นที่ที่มีบริบทสอดคล้องกันในอนาคตต่อไป

1.2 ควรมีการศึกษาร่วมกันเกี่ยวกับทิศทางการปรับเปลี่ยนแนวคิดของก๊กมินตั๋งในปัจจุบันในประเด็นการสะสมทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมดั้งเดิมที่กำลังจะสูญหายไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรขยายขอบเขตการศึกษาด้านเศรษฐกิจของชาวจีนก๊กมินตั๋งในดอยแม่สลอง

2.2 ควรศึกษาปัญหาและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงการอพยพย้ายถิ่นของก๊กมินตั๋งรุ่นที่ 3

References

- Auansakul, Pannee. (1995). Chinese Traders and Thai Groups in the Rice Business. *Southeast Asian Journal of Social Science*, 23(1), 29-42.
- Bourdieu, P. (1977). *Cultural Reproduction and Social Reproduction*. New York: Oxford University Press.
- Bourdieu, P. (1997). *The Forms of Capital*. New York: Oxford University Press.
- Bo, yang. (1985). *War Novel*. Taipei: Xingguang.
- Bunnag, R. (2016). *Division 93 of the Mintang Kingdom Remained until It Took Root in Thailand*. Retrieved February 15, 2024, from <https://mgronline.com/online/section/detail/9590000003890>
- Chang, W-C. (2000). From War Refugees to Immigrants: The Case of the KMT Yunnanese Chinese in Northern Thailand. *The International Migration Review*, 35(4), 1086-1105.
- Duan, Ying. (2008). Kuomintang Soldiers and their Descendants in Northern Thailand: An Ethnographic Study. *Journal of Chinese Over-seas*, 4(2), 238-257.
- Hill, A. M. (1998). *Merchants and Migrants: Ethnicity and Trade among Yun-nanese Chinese in Southeast Asia*. New Haven: Yale University Southeast Asia Studies.
- Highland Research and Development Institute, Mae Salong Royal Project. (2019) *Population Economic and Social Information*. Retrieved February 29, 2024, from <https://web2012.hrdi.or.th/xtrp/basicinfo/social/595>
- Prakadwuttisan, K. (2003). *Chinese Soldiers from the Kuomintang Nationalist Party Are Stranded in Northern Thailand*. Chiang Mai: Siam Rattana Printing.

- Roosens, Eugene. (1989). *Creating Ethnicity: The Process of Ethno-genesis*. London: Sage Publications.
- Taylor, R. H. (1973). *Foreign and Domestic Consequences of the KMT Intervention in Burma, Ithaca*. New York: Dept of Asian Studies, Cornell University.

**แนวทางการนำนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไปสู่การปฏิบัติ
ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี***
**Guidelines for Implementing Foreign Language Learning Management Policy
of Schools under the Pathum Thani Secondary Educational
Service Area Office**

¹ศิริมาตา รัมเนตร และ สุดารัตน์ สารสว่าง

¹Sirimada Rumnet and Sudarat Sarnswang

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: sirimada@kanarat.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มี 2 วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการนำนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไปสู่การปฏิบัติของโรงเรียน 2) เพื่อศึกษาแนวทางการนำนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไปสู่การปฏิบัติของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน ส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับในการเก็บข้อมูลจากบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศจำนวน 176 คนจาก 22 โรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในส่วนของงานวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มแบบกึ่งโครงสร้างกับผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาจำนวน 6 ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการนำนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศสู่การปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก มี 3 ด้านที่สามารถพัฒนาให้ดีขึ้น คือ (1) ด้านเงื่อนไขทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.77) (2) ด้านทรัพยากรเชิงนโยบาย ($\bar{X}$ = 4.22, S.D. = 0.78) และ (3) ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรและการขับเคลื่อนกิจกรรมนักเรียน ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = 0.76) 2) แนวทางการนำนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไปสู่การปฏิบัติของโรงเรียนที่เสนอแนะโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 6 คน ประกอบด้วยการจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้และวัดประเมินผลการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่ชัดเจน วางแผนงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ พัฒนาคุณภาพครูสอน และส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาการระหว่างโรงเรียนภาครัฐ และภาคเอกชนที่ต้องใช้แรงงานที่มีทักษะภาษาต่างประเทศ สรุปได้ว่าความสำเร็จของการนำนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไปสู่การปฏิบัติของโรงเรียนเป็นผลมาจากการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายที่ต้องการให้ผู้เรียนมีทักษะภาษาต่างประเทศที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ใช้ประกอบอาชีพได้ในอนาคต

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ; ภาษาต่างประเทศ; โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

The research has 2 objectives: 1) to examine the current situation of implementing foreign language learning management policies in schools and 2) to conduct a semi-structured focus group interview with education experts to develop strategies for implementing foreign language learning management policies in schools. This research employs a mixed-methods approach. Quantitative research was conducted through a 5-point Likert scale questionnaire survey completed by 176 education personnel from 22 schools in Pathum Thani province. The data were analyzed using basic statistics, including frequency, percentages, means, and standard deviations. Qualitative research was conducted through a semi-structured focus group interview with 6 education experts.

There are two research findings. First, three areas needed further improvement include i) economic, social, and political conditions ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.77), ii) resource policy considerations ($\bar{X}$ = 4.22, S.D. = 0.78) and iii) communication between organizations and student activity coordination ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = 0.76). Second, recommendations bridging the gap between policy and practice suggested by the 6 experts include establishing clear written learning standards and assessment criteria, effectively managing budget for teaching, embedding modern foreign language learning activities in curriculum, and promoting an academic collaboration among schools, public agencies and private sectors needing workers fluent in foreign languages. In conclusion, the success of implementing foreign language learning management policies in schools depends on the collaborative efforts of all parties involved who want to see their students integrate language learning into their everyday life and apply it to jobs in the future.

Keywords: Learning Management; Policy Implementation; Foreign Languages; Secondary Schools

บทนำ

ทักษะภาษาต่างประเทศมีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของคนในยุคสมัยใหม่มากขึ้น ภาษาต่างประเทศเป็นสื่อกลางในสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เห็นได้ชัดเจนในช่วงปี พ.ศ. 2558 ที่ประเทศสมาชิกของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) พยายามส่งเสริมให้ประชาชนในประเทศของตนหันมาสนใจภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน มีการแลกเปลี่ยนบุคลากรด้านการศึกษาระหว่างสถาบันการศึกษา ระหว่างประเทศ ในกลุ่มสมาชิก ประเทศไทยซึ่งเป็นหนึ่งในสมาชิกอาเซียนมีการตื่นตัวและส่งเสริมให้ประชาชนในประเทศสามารถพูดจาสื่อสารโดยใช้ภาษาต่างประเทศให้ได้มากกว่า 1 ภาษา (เช่น ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น และภาษาเกาหลี) เพื่อให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในและต่างประเทศ (Matichon Online, 2017)

มาตรฐานสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้ผู้เรียนทุกช่วงชั้น ต้องเรียนภาษาอังกฤษ ปัจจุบันนี้สถานศึกษาจำนวนมากมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนภาษาต่างประเทศเพิ่มอีกอย่างน้อย 1 ภาษานอกเหนือจากภาษาอังกฤษ กระทรวงศึกษาธิการยังได้

กำหนด กลยุทธ์การจัดทำหลักสูตรตามกรอบหลักสูตรแกนกลาง โดยนำมาตรฐานการเรียนรู้มาจัดทำหลักสูตร เน้นเรื่องการเข้าใจบริบททางสังคม (Ministry of Education, 2008) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน เป็นผู้มีรู้ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนสามารถใช้ภาษาต่างประเทศในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ

อย่างไรก็ตาม นโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศยังไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้ สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการที่สถานศึกษายังขาดแนวทางการดำเนินการในการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ที่ชัดเจน คุณภาพของผู้เรียนภาษาต่างประเทศในบางโรงเรียนยังไม่ได้มาตรฐาน โรงเรียนส่วนใหญ่รับผู้เรียน ที่ไม่สมัครเรียนทุกคน (Buranasak, Wichitputcharaporn, Niyamabra, and Kirdsuwan, 2017) ผู้บริหาร สถานศึกษาขาดการสื่อสารกับผู้สอนในการนำนโยบายไปปฏิบัติทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสับสนไม่ชัดเจน (Piriyasattaya, 2018) หลักสูตรภาษาต่างประเทศขาดการควบคุมคุณภาพ ขาดอัตลักษณ์และความโดดเด่น ที่ดึงดูดผู้เรียน ผู้สอนบางส่วนขาดการพัฒนาในเรื่องการออกแบบหลักสูตร และขาดเทคนิควิธีการสอน ที่ทันสมัย (Poonsupaya, Wichitputchraporn, Niyamabha, and Maneelek, 2018)

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารเบื้องต้นพบว่าผู้เรียนและสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาต่างประเทศของนักเรียนไทยยังอยู่ในระดับที่ไม่ได้ มาตรฐาน สถาบันภาษา EF ได้รายงานผลการจัดอันดับทักษะความสามารถด้านสื่อสารภาษาอังกฤษ (EF English Proficiency Index) ปี 2021 พบว่า ประเทศไทยถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มประเทศที่มีทักษะการสื่อสาร ภาษาอังกฤษ ในระดับที่ต่ำมาก (ลำดับที่ 100 จากทั้งหมด 112 ประเทศ) โรงเรียนในบางพื้นที่เช่นในจังหวัด ปทุมธานีประสบปัญหาการนำนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมาสู่การปฏิบัติของโรงเรียนมากกว่า พื้นที่อื่น เช่น ขาดแคลนครูต่างชาติทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ผู้เรียนขาดความพร้อมในการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ และมีความเป็นไปได้ว่าจะยังมีสาเหตุอื่นๆ ที่ทำให้นโยบายการจัดการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมได้ ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงต้องการศึกษา สภาพปัจจุบันของการนำนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไปสู่การปฏิบัติของโรงเรียน พร้อมทั้ง จัดทำข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไปสู่การปฏิบัติจริงได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันของการนำนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไปสู่การปฏิบัติของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี
2. พัฒนาแนวทางการนำนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไปสู่การปฏิบัติของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน ที่แบ่งออกเป็น 2 ระยะ โดยระยะแรกเป็นการวิจัย เชิงปริมาณ และระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดโดยย่อ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการนำนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไปสู่ การปฏิบัติของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี เป็นการวิเคราะห์ข้อมูล เชิงปริมาณ โดยใช้ข้อมูลที่จัดเก็บจากแบบสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถามที่มี 35 คำถาม มีลักษณะเป็น แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ โดยแบบสอบถามนี้มีค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในช่วง 0.67-1.00 เป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินมาตรฐานและวัตถุประสงค์นโยบาย ทรัพยากรเชิงนโยบาย การ

สื่อสารระหว่างองค์กรและการขับเคลื่อนกิจกรรม ลักษณะขององค์กรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ บริบทในด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมือง และมีข้อคำถามที่ประเมินความตั้งใจของผู้ปฏิบัติงาน หลังจากได้แนวคำถามแล้ว จึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Cronbach's alpha) มีค่าเท่ากับ 0.903 ซึ่งมีระดับความน่าเชื่อถือที่ได้มาตรฐาน โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งหมด 176 คนจาก 22 โรงเรียน แบ่งเป็น 1) รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการจำนวน 22 คนจาก 22 โรงเรียน 2) หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ จำนวน 22 คนจาก 22 โรงเรียน 3) ครูผู้สอนภาษาต่างประเทศ จำนวน 132 คน จาก 22 โรงเรียน (โรงเรียนละ 5 ถึง 7 คน) ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความถี่ (Frequency) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 2 พัฒนาแนวทางการนำนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไปสู่การปฏิบัติของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มกับ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน ประกอบด้วย 1) รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จำนวน 1 คน 2) ศึกษาพิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี จำนวน 1 คน 3) ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 3 คน 4) ครูผู้สอนภาษาต่างประเทศ จำนวน 1 คน เครื่องมือที่จะใช้ในการวิจัย ในขั้นตอนนี้เป็นข้อคำถามการสนทนากลุ่ม ตัวอย่างข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เช่น “ท่านมีความเห็นว่าการสื่อสารระหว่างองค์กรและการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มีลักษณะอย่างไร และควรมีการดำเนินการอย่างไร” หรือ “ผู้บริหารจะมีการสื่อสารนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศด้วยวิธีการที่หลากหลายได้อย่างไร และควรมีการดำเนินการอย่างไรเพื่อให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ” เป็นต้น โดยใช้ช่องทาง Online ผ่านโปรแกรม Zoom Meeting โดยผู้วิจัยดำเนินการจดบันทึก บันทึกภาพและเสียง ถ่ายภาพ และรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และเอกสารต่างๆ มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) สรุปเป็นประเด็นต่างๆ จากข้อมูลการสัมภาษณ์ที่ได้จากการถอดเทป บทสนทนาระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จแล้วผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยที่ได้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของระหว่างข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูล และข้อมูลที่ได้มาจากการตีความของผู้วิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการนำนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไปสู่การปฏิบัติฯ สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพปัจจุบันของการนำนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไปสู่การปฏิบัติของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 176 คน ได้ตอบแบบสอบถามที่ให้ประเมินสภาพปัจจุบันของการนำนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไปสู่การปฏิบัติของโรงเรียนใน 6 ด้าน (33 ข้อคำถาม) พบว่ามี 3 แนวทาง จากทั้งหมด 6 แนวทาง ที่ควรได้รับการปรับปรุงเพื่อให้นโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศนำไปปฏิบัติจริงได้ดียิ่งขึ้น โดยด้านที่มีคะแนนประเมินต่ำสุด คือ ด้านที่ 6 ด้านเงื่อนไขทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง ($\bar{X} = 3.19$, S.D. = 0.77) โดยมี 5 ประเด็นย่อยที่ใช้ในการสะท้อนทัศนคติด้านมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความร่วมมือของผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ แบบสอบถามด้านเงื่อนไขทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง เช่น การได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ สร้างความร่วมมือกับชุมชน หน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อร่วมกันสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

อันดับรองลงมาคือ ด้านที่ 2 ด้านทรัพยากรเชิงนโยบาย ($\bar{X}$ = 4.22, S.D. = 0.78) ใช้คำถามย่อย 6 ข้อ ในการสะท้อนทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับทรัพยากรทางการศึกษา เช่น งบประมาณ ผู้สอน สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และคุณภาพของเนื้อหาหลักสูตร ที่จะทำให้นโยบายดังกล่าว ถูกนำไปใช้ปฏิบัติจริง ได้ดีขึ้น แบบสอบถามด้านทรัพยากรเชิงนโยบาย เช่น ผู้บริหารสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างเต็มที่ เพื่อขับเคลื่อนนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จัดสรรอัตรากำลัง ที่เพียงพอทั้งครูไทยและครูชาวต่างชาติ สนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีต่างๆ จัดสถานที่สร้าง บรรยากาศเพื่อรองรับการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

อีกประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนา คือ ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรและการขับเคลื่อนกิจกรรม (ด้านที่ 3) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = 0.76) ใช้คำถาม 6 ประเด็น ที่สะท้อนทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ที่จะช่วยผลักดันให้นโยบาย ดังกล่าวเกิดผลเป็นรูปธรรมได้ชัดเจน แบบสอบถามเกี่ยวกับด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรและการขับเคลื่อน กิจกรรม เช่น ผู้บริหารมีการสื่อสารนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศด้วยวิธีการที่หลากหลาย นำเทคโนโลยีที่ทุกคนเข้าถึงง่ายมาใช้ในการสื่อสารนโยบาย ดำเนินการจัดทำคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบคณะทำงาน เน้นย้ำถึงความสำคัญและวิธีการที่หลากหลายในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

ตารางที่ 1 นโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไปสู่การปฏิบัติในภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

(n= 176)

ข้อที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านมาตรฐานและวัตถุประสงค์นโยบาย (6 ข้อ)	4.28	0.72	มาก
2	ด้านทรัพยากรเชิงนโยบาย (6 ข้อ)	4.22	0.78	มาก
3	ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรและ การขับเคลื่อนกิจกรรม (6 ข้อ)	4.24	0.76	มาก
4	ด้านลักษณะขององค์กรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ (7 ข้อ)	4.26	0.73	มาก
5	ด้านเงื่อนไขทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง (5 ข้อ)	3.19	0.77	มาก
6	ด้านความตั้งใจของผู้ปฏิบัติงาน (5 ข้อ)	4.31	0.72	มาก
รวม		4.25	0.75	มาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 แนวทางการนำนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไปสู่การปฏิบัติของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

หลังเสร็จสิ้นจากการวิจัยในระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้ทำการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกผ่านการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 คนเพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข 3 แนวทางที่อยู่ในระดับต่ำ (เศรษฐกิจสังคม และการเมือง ด้านทรัพยากรเชิงนโยบาย การสื่อสารระหว่างองค์กรและการขับเคลื่อนกิจกรรม) หลังจากนั้น นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาสังเคราะห์ให้เป็นประเด็นหลักๆ ดังนี้

ด้านเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง สามารถปรับปรุงให้ดีขึ้น เมื่อสถานศึกษามีการ ร่วมมือร่วมใจกัน มีการ “ประสาน 10 ทิศ” ระหว่างโรงเรียน ครู ผู้ปกครองและชุมชนในการขับเคลื่อน นโยบายที่มุ่งเน้น

ให้ผู้เรียนมีทักษะภาษาต่างประเทศที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ร่วมกันกำหนดเกณฑ์ มาตรฐานและการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ชัดเจน ร่วมกันขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาความสามารถของครูผู้สอน ภาษาต่างประเทศ สื่อสารกับชาวต่างชาติผ่านช่องทางออนไลน์ และช่วยกันส่งเสริมให้นักเรียนที่มีความ โดดเด่นทางด้านภาษาต่างประเทศสามารถนำทักษะดังกล่าวไปใช้ในการทำงานเพื่อหารายได้พิเศษ

“ประสาน 10 ทิศ”

1. 協力: ญี่ปุ่น	4. 10쪽 연계: เกาหลี
2. Coordinating: อังกฤษ	5. Coordonner 10 directions: ฝรั่งเศส
3. 坐标10个方向: จีน	6. Koordiniere 10 Richtungen: เยอรมัน

Figure 1: Coordinating

ด้านทรัพยากรเชิงนโยบาย จากการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 6 คน พบว่าสถานศึกษาควรมีการหาช่องทาง ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาโดยเฉพาะทรัพยากรในชุมชนเพื่อนำมาใช้ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศคล่องตัว มีประสิทธิภาพ มุ่งความเป็นเลิศมากยิ่งขึ้นสรุปเป็นคำสั้นๆ ได้ว่า “เงินมา งานเดิน”

“เงินมา งานเดิน”

1. お金がなければ仕事も進まない: ญี่ปุ่น	4. 돈이 있으면 일함: เกาหลี
2. Budgeting: อังกฤษ	5. l'argent vient travailler: ฝรั่งเศส
3. 金钱来工作: จีน	6. Geld kommt Arbeit: เยอรมัน

Figure 2: Budgeting

หมายถึง การที่โรงเรียนมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเต็มที่ เพื่อสนับสนุนครูและนักเรียน สร้างแรงบันดาลใจ ในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มีการจัดสรรอัตราค่าจ้างที่เพียงพอ หากเป็นอัตราค่าจ้างที่เป็นครูต่างชาติให้มีการวางแผนการจ้างครูชาวต่างชาติในระยะยาว เพื่อให้มีครูสอนให้ครบ เกิดประสิทธิภาพ สร้างบรรยากาศ ในโรงเรียน จัดทำป้ายข้อความที่เป็นภาษาต่างประเทศ จัดสรรวัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ และดำเนินการจัดทำโครงการต่างๆ

ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรและการขับเคลื่อนกิจกรรม ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 6 คน มองว่า สถานศึกษา มีการ “เชื่อมโยงด้วยการประสาน” เพื่อทำให้งานสำเร็จ ลุล่วงได้ภายใต้กรอบเวลาที่วางแผนไว้

“เชื่อมโยงด้วยการประสาน”

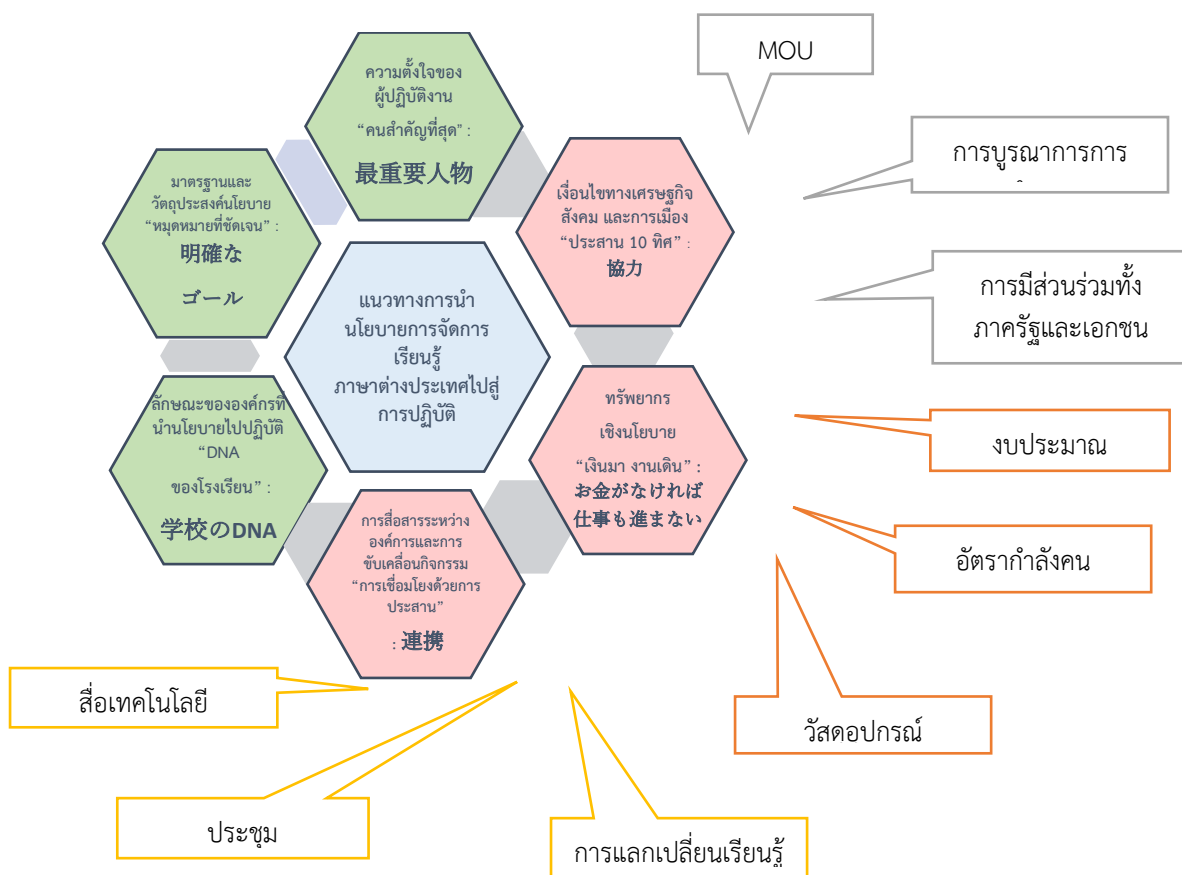
1. 連携: ญี่ปุ่น	4. 연결로 연계: เกาหลี
2. Organizing: อังกฤษ	5. lié par synchronisation: ฝรั่งเศส
3. 通过同步链接: จีน	6. Durch synchronisation verknüpft: เยอรมัน

Figure 3: Organizing

ดังนั้น “เชื่อมโยงด้วยการประสาน” ในที่นี้จึงหมายถึงการที่ผู้บริหารทั้งในระดับเขต ผู้บริหารสถานศึกษาและครูช่วยกันมองปัญหาและแนวทางแก้ไขที่พบในระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติจริง

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย สามารถสรุปเป็นแนวทางการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้ ดังแผนภาพที่ 1

Picture 1: Guidelines for Implementing Foreign Language Learning Management Policy

กล่องสีเขียว หมายถึง ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ดีแล้ว ผู้วิจัยจึงขออธิบายเฉพาะกล่องที่เป็นสีชมพู ที่ต้องได้รับการยกระดับให้ทัดเทียมกับด้านอื่นๆ เพื่อให้การนำนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไปสู่การปฏิบัติจริงได้ดีขึ้น ดังนี้

ด้านเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การจัดทำข้อตกลงความร่วมมือ MOU ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศตามความต้องการของเศรษฐกิจและสังคม จัดทำโครงการที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ในการจัดการเรียนรู้

ด้านทรัพยากรเชิงนโยบาย จัดสรรและจัดหางบประมาณเพื่อใช้ในการสนับสนุน และสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ จัดสรรอัตราค่าจ้างที่เพียงพอ จัดสรรวัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

ด้านการสื่อสารระหว่างองค์กรและการขับเคลื่อนกิจกรรม ผู้บริหารและครูต้องมีการประชุมพิจารณาร่วมกัน เกี่ยวกับนโยบายที่ได้รับมาสู่การปฏิบัติ สื่อสารนโยบายมาสู่โรงเรียนด้วยวิธีการที่มีความหลากหลาย เข้าถึงได้ง่ายและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหาที่ครูพบ เพื่อนำนโยบายไปปฏิบัติ

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันของการนำนโยบายการจัดการเรียนรู้อาษาต่างประเทศไปสู่การปฏิบัติพบว่า ด้านเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ควรได้รับการพัฒนาปรับปรุง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อาษาต่างประเทศยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ปกครอง ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้อาษาต่างประเทศจากครอบครัวและเครือข่ายในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Loylersla, and Intarak (2018) ได้ศึกษาเรื่องของการนำนโยบายสู่การปฏิบัติของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของการนำนโยบายสู่การปฏิบัติของโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดระบบบริหารจัดการที่ดี 2) การเสริมสร้างความเป็นผู้นำของผู้บริหาร 3) การจัดกระบวนการบริหารนโยบาย 4) การจัดระบบบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งทั้ง 4 องค์ประกอบนี้จะทำให้การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติประสบผลสำเร็จ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับโรงเรียน ในงานวิจัยนี้พบว่าประเด็นที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ โรงเรียนได้มีการให้หน่วยงานราชการหรือภาคเอกชนสนับสนุนโรงเรียนโดยจัดทำข้อตกลงความร่วมมือ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารขาดปฏิสัมพันธ์ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ มีการสร้างเครือข่ายในการทำงานในระดับน้อยที่สุด ผู้บริหารไม่ได้ดำเนินการจัดทำข้อตกลงความร่วมมือ หรือโรงเรียนอาจอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ในพื้นที่ทุรกันดารยิ่งขาดโอกาสในการสร้างข้อตกลง MOU และเป็นพื้นที่ที่ไม่ได้อยู่ในแหล่งเศรษฐกิจที่สำคัญ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tunyaphum, Unwongse, Jeenawat, and Titcharoon (2017) ได้ศึกษาวิจัยแล้วพบว่า กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติในสถานศึกษาให้บรรลุความสำเร็จประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ 1) กำหนดเป็นนโยบายและสร้างการยอมรับ 2) จัดโครงสร้างงาน 3) จัดทำแผนปฏิบัติการ 4) การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน 5) พัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นของครู 6) กำกับติดตามและประเมินผล และ 7) สร้างเครือข่ายสนับสนุนการปฏิบัติงาน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ และจำเป็นต้องมีสมรรถนะในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติบรรลุผลสำเร็จของนโยบายโดยเริ่มตั้งแต่การวางแผนการนำนโยบายไปปฏิบัติ จนไปสู่การสร้างความร่วมมือทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษากับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อที่จะสามารถช่วยดำเนินนโยบายของสถานศึกษาได้อย่างบรรลุผล

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอันดับ 2 คือ ด้านทรัพยากรเชิงนโยบาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาขาดการวางแผนและจัดทำงบประมาณที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้อาษาต่างประเทศที่ชัดเจน ขาดบุคลากรที่เชี่ยวชาญในเรื่องสื่อเทคโนโลยีการเรียนการสอน รวมไปถึงขาดกระบวนการพัฒนาครูสอนภาษาให้มีความเชี่ยวชาญ สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้สอนภาษาต่างประเทศที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Piriyasattaya (2018) ที่พบว่าการจัดสรรงบประมาณและจัดสรรอัตรากำลังผู้สอนที่เพียงพอที่เป็นปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญของการขับเคลื่อนนโยบายการใช้ภาษาอังกฤษในสถานศึกษา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pullsawat (2021) ที่พบว่าขาดการวางแผนอัตรากำลัง การกำหนดตำแหน่งมีจำนวนครูไม่เพียงพอในการจัดการเรียนการสอน และการที่โรงเรียนต้องรอการเปิดสอบตามรอบที่กำหนดในแต่ละปีเป็นอุปสรรคใหญ่ที่ทำให้คุณภาพในการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศไม่เป็นไปตามที่ความหวัง

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอันดับ 3 คือ ด้านการสื่อสารระหว่างองค์การและการขับเคลื่อนกิจกรรม อาจเป็นเพราะผู้บริหารและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังไม่ได้ร่วมกันพิจารณาวางแผนการนำนโยบายไปปฏิบัติร่วมกันอย่างจริงจัง ขาดการสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานกับผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมเชิงนโยบาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Panyasim (2017) ที่พบว่าขับเคลื่อนนโยบาย

ให้นำไปสู่การปฏิบัติจริงต้องเริ่มต้นจากการวางแผนและบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของทุกคนในองค์กร การให้ความสำคัญกับตัวผู้ปฏิบัติระดับล่างซึ่งเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติมากกว่าการควบคุมจากเบื้องบน ปัญหาอีกอย่างหนึ่งที่พบในงานวิจัยนี้คือการที่ผู้บริหารสถานศึกษาขาดทักษะการสื่อสารนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศให้แก่ครู และบุคลากรในโรงเรียน ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการสื่อสารถึงขั้นตอนและแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้การขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sirichan, and Phetsombat (2019) ที่พบว่าการขับเคลื่อนนโยบายที่มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลเป็นรูปธรรมเป็นผลจากการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างคนในองค์กรตั้งแต่จากต้นทางไปยังปลายทาง

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางการนำนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไปสู่การปฏิบัติของโรงเรียน มี 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความตั้งใจของผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหารศึกษาต้องสร้างความน่าเชื่อถือ ปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ สร้างขวัญและกำลังใจ สนับสนุนผู้ปฏิบัติงานให้พัฒนาตนเอง มีการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน เช่น การอำนวยความสะดวกแก่ครูในด้านต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอน การกล่าวชมเชยหรือชื่นชมครู การจัดกิจกรรมศึกษาดูงานเพื่อเป็นการพัฒนาครู เป็นต้น 2) ด้านวัตถุประสงค์และมาตรฐานนโยบาย ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย สร้างความตระหนักให้ครูและ บุคลากรเห็นความสำคัญ จัดทำหลักสูตรและตัวชี้วัดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศให้ครบทุกชั้นปี จัดทำคู่มือเพื่อให้ครูมีแนวปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน 3) ด้านลักษณะขององค์การที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้บริหารควรปรับนโยบายที่รับมาให้เข้ากับบริบทของโรงเรียน มีการจัดอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความเชี่ยวชาญ สามารถถ่ายทอดความรู้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศได้เป็นอย่างดี ส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน และกันในระหว่างโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกัน หรือหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน 4) ด้านการสื่อสารระหว่างองค์การและการขับเคลื่อนกิจกรรม ผู้บริหารสร้าง Mindset ภายในองค์กรให้มีความเชื่อใจซึ่งกันและกัน เลือกใช้สื่อเทคโนโลยีที่มีความหลากหลายและเข้าถึงได้ง่ายในการเผยแพร่นโยบาย มีการเชิญครูหรือบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถร่วมจัดกิจกรรมภายในโรงเรียนได้ 5) ด้านทรัพยากรเชิงนโยบาย จัดสรรงบประมาณอย่างเต็มที่และเพียงพอ สนับสนุนสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีต่างๆ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีความพร้อม เอื้อต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของผู้เรียน ดำเนินการจัดสรรอัตราค่าจ้างให้เพียงพอ และ 6) ด้านเงื่อนไข ทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม มีการทำ MOU กับโรงเรียนที่มีความเชี่ยวชาญในพื้นที่ หรือโรงเรียน หน่วยงานต่างๆ ภาคอุตสาหกรรมที่อยู่ในพื้นที่ของงบประมาณในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ จัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพในอนาคตตามที่ตลาดแรงงานต้องการ

สรุป

งานวิจัยนี้พบว่ากระบวนการที่ทำให้การนำนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไปสู่การปฏิบัติของโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี เกิดจากเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ข้อจำกัดด้านงบประมาณ และการสื่อสารระหว่างองค์การและการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยังไม่ได้ประสิทธิภาพ ผลการวิจัยยังพบว่าแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดความสำเร็จในทุกระดับชั้น เพื่อใช้ในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ออกแบบหลักสูตรภาษาต่างประเทศให้เน้นการใช้งานได้จริงในการทำงาน สร้างความรู้ความเข้าใจที่ตรงกันในเรื่องขั้นตอนและแผนการปฏิบัติงานจริง จัดสรรงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการ

ที่เกี่ยวกับภาษาต่างประเทศอย่างเพียงพอ จัดหาอัตรากำลังในการจัดการเรียนการสอนทั้งครูไทย และครูต่างชาติ สร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ และสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน หน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนในการจัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติงานและแนวทางการประเมินผลการดำเนินงานที่ชัดเจน สิ่งเหล่านี้จะเป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศสำเร็จได้ตามนโยบายที่วางไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผู้บริหารและบุคลากรครูควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการนำภาษาต่างประเทศมาใช้ในปฏิบัติงาน และพัฒนาทักษะความสามารถของตนเอง เช่น ใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารกับบุคลากรในระหว่างปฏิบัติงาน เผยแพร่ข้อมูลเพื่อการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโรงเรียนผ่านเว็บไซต์และสื่อออนไลน์โดยใช้ภาษาต่างประเทศที่หลากหลาย (เช่น อังกฤษ จีน ญี่ปุ่น เกาหลี)

1.2 ผู้บริหารและคณะครูที่สอนภาษาต่างประเทศควรร่วมกันจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดรายชั้นปีในรายวิชาภาษาต่างประเทศ พร้อมทั้งเผยแพร่วิสัยทัศน์และตัวชี้วัดเหล่านี้ให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนทราบ พร้อมทั้งออกแบบการประเมินผลการดำเนินงานประจำปีตามกรอบมาตรฐานที่ตั้งไว้

1.3 คัดเลือกครูที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องภาษาต่างประเทศให้เป็นครูต้นแบบ เพื่อนิเทศการจัดการเรียนการสอน ออกแบบกิจกรรมการใช้ภาษาต่างประเทศในที่ทำงานและในชั้นเรียนให้กับเพื่อนครู และผู้เรียนที่สนใจ

1.4 จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้ภาษาต่างประเทศร่วมกับเครือข่ายภายนอกสถานศึกษา เช่น ศูนย์พัฒนาศักยภาพบุคคลเพื่อความเป็นเลิศ (Human Capital Excellence Center : HCEC) และ Japan Foundation

1.5 จัดหาทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการจัดจ้างครูผู้สอนชาวต่างประเทศให้แก่ นักเรียนห้องเรียนพิเศษและห้องเรียนปกติในทุกระดับ

1.6 ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ทั้งในลักษณะที่เป็นตัวเงิน สื่อเทคโนโลยี อุปกรณ์การเรียนการสอน รวมไปถึงการสนับสนุนในรูปแบบของตัวบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเพื่อช่วยในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน และปรับปรุงเนื้อหาของหลักสูตรภาษาต่างประเทศ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

นำรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป เพื่อค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่นโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้ การวิจัยในรูปแบบนี้เกิดจากการระดมสมอง การมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากหลายฝ่ายทั้งที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนโยบายและเชิงปฏิบัติการที่ต้องการค้นหาแนวทางแก้ไขอุปสรรคที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติจริงได้อย่างเป็นรูปธรรม ผลการวิจัยที่ได้จะระบุได้ว่านโยบายดังกล่าวมีปัญหาเกิดขึ้นตอนนำไปปฏิบัติหรือไม่ ถ้ามีนั้น มีตรงกระบวนการหรือขั้นตอนไหน อย่างไร เพื่อที่จะได้ร่วมกันพิจารณาและแก้ไขอย่างตรงจุด

References

- Buranasak, A., Wichitputcharaporn, W., Niyamabra, A., & Kirdsuwan, S. (2017). Development of a Distance Learning Television Extension Policy Implementation Model in Small Schools. *Suthiparithat*, 31(99), 41-52.
- Loylersla, P., & Intarak, P. (2018). Policy Implementation for Secondary Schools under the Office of the Basic Education Commission. *Technical Education Journal King Mongkut's University of Technology North Bangkok*, 9(3), 149-157.
- Matichon Online. (2017). *Found More Japanese Companies Investing in Thailand than in 2014*. Retrieved June 3, 2022, from <https://www.tcijthai.com/news/2017/19/current/7436>
- Ministry of Education. (2008). *Indicators and Subjects of Learning Japanese and German Language according to the Core Curriculum; Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008): Foreign Language Department*. Bangkok: Office of the Welfare Promotion Commission for Teachers and Educational Personnel Press.
- Panyasim, R. (2017). *Participatory Administration that Affects Educational Institution Administrative Effectiveness under the Office of Secondary Education Service Area 9*. (Master's Thesis). Nakhon Pathom Rajabhat University. Nakhon Pathom.
- Piriyasattaya, C. (2018). The Implementation of the Policy on Promoting English Learning and Teaching in Yupparaj Wittayalai School and Montfort College in Mueang District, Chiang Mai. *Political Science and Public Administration Journal*, 9(2), 187-208.
- Poonsupaya, P., Wichitputchraporn, W., Niyamabha, A., & Maneelek, R. (2018). Guidelines for Implementation of Teaching English Reform Policy in World Class Standard Schools. *The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal (GTHJ)*, 24(3), 75-89.
- Pullsawat, K. (2021). *The State and Problems on Personnel Administration of School Administrators Group 1-2 under the Secondary Educational Service Area Office 1*. (Master's Thesis). Ramkhamhaeng University. Bangkok.
- Sirichan, I., & Phetsombat, P. (2019). Communication Skills of School Administrators in the 21st Century. *Academic Journal, Sisaket Rajabhat University*, 13(1), 136-144.
- Tunyaphum, K., Unwongse, K., Jeenawat, A., & Titcharoon, P. (2017). A Model for Implementation of the Research for Learning Development Policy toward Practice in Basic Education Schools. *Journal of Education, Mahasarakham University*, 11(3), 36-47.

ทุนทางสังคมกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน*

Social Capital and Strengthening the Community's Foundation Economy

ปณณิกา งามเจริญ

Pannika Ngamcharoen

คณะพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Graduate School of Social Development and Management Strategy

National Institute of Development Administration, Thailand.

Corresponding Author's Email: pannika.nga@gmail.com

บทคัดย่อ

ทุนทางสังคมมีความสำคัญมีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากคือ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานของเกษตรกรในชุมชนทำให้เกิดพลังของการรวมกลุ่มมากขึ้นในการทำงาน เนื่องจากสมาชิกจะมีการพึ่งพาอาศัยกัน การแลกเปลี่ยนทางสังคมและได้รับผลประโยชน์ตอบแทนร่วมกัน ทำให้ชุมชนและสมาชิกในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจนสามารถพึ่งพาตนเองได้

บทความเรื่อง ทุนทางสังคมกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษารูปแบบทุนทางสังคมในกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกผักอินทรีย์ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อเสนอแนวทางการใช้ทุนทางสังคมในการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการศึกษาแบบคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้างควบคู่ไปกับการศึกษาจากเอกสาร โดยศึกษาจากกลุ่มเกษตรกรที่นำแนวคิดการทำเกษตรอินทรีย์ มาปรับใช้ในพื้นที่การเกษตรของตน โดยเป็นเจ้าของ ผู้ร่วมก่อตั้ง หรือผู้จัดการไร่ ที่มีประสบการณ์ในการปลูก ผักอินทรีย์มากกว่า 5 ปี ขึ้นไป อาศัยและที่มีพื้นที่ทำการเกษตรตั้งอยู่ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 9 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทุนทางสังคมและองค์ประกอบพื้นฐานของทุนทางสังคมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ แหล่งทุนทางสังคมเกิดจากสมาชิกในครอบครัวเครือญาติและเพื่อนสนิทที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี รูปแบบความสัมพันธ์เป็นความสัมพันธ์ในแนวนอนที่ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ในขณะที่ทุนทางสังคมภายนอกชุมชนเป็นความสัมพันธ์ในแนวตั้งที่มีลำดับชั้นหรืออำนาจที่แตกต่างกันผ่านสถาบันหรือองค์กรที่เป็นทางการ และการกระทำทางสังคมของกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกผักอินทรีย์เน้นจากการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ เช่น การทำกิจกรรมกลุ่ม การอบรม การเรียน 2) แนวทางการใช้ทุนทางสังคมในการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก ประกอบไปด้วย ค้นหาสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในขั้นปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

คำสำคัญ: ทุนทางสังคม; การมีส่วนร่วมของชุมชน; เศรษฐกิจฐานราก

*Received June 22, 2023; Revised November 15, 2023; Accepted November 24, 2023

Abstract

Social capital plays an important role in strengthening the grassroots economy of the community as it improves the efficiency of farmers' operations within the community, leading to greater power in their operations. This is because community members rely on one another, engage in social interaction, and receive mutual benefits, leading to improved living conditions and self-sufficiency.

The research article titled "Social Capital and Strengthening the Community's Grassroots Economy" had two objectives: 1) to investigate a model of social capital among farmers who grew organic vegetables in Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province; and 2) to propose guidelines for using social capital to strengthen the grassroots economy of Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province. The researcher used a qualitative research method, collecting data through documentary research and conducting structured in-depth interviews with a group of farmers who practiced organic agriculture in their agricultural areas, including owners, co-founders, and/or managers with more than five years of experience growing organic vegetables in Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province.

From the study, the following results were found: 1) Social capital and the basic components of all three types of social capital include one that comes from family members, relatives and close friends who are well acquainted with one another. The relationship is horizontal, with everyone being treated equally. Outside the community, social capital is a vertical relationship between different levels of hierarchy or authority through formal institutions or organizations. The social actions of groups of organic vegetable farmers focus on participation, e.g. group activities, trainings, and studies; and 2) The guidelines for using social capital to strengthen the grassroots economy include identifying the root causes of problems, participating in decision-making and operations, and participating in benefit gain and evaluation.

Keywords: Social Capital; Community's Participation; Grassroots Economy

บทนำ

ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบันเน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยอาศัยประสิทธิภาพของภาคการผลิตและคุณภาพสินค้าในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันโดยให้ความสำคัญกับการลงทุนพัฒนาปัจจัยสนับสนุน อาทิ การศึกษา ประสิทธิภาพของตลาด แรงงาน ขนาดของตลาด การพัฒนาตลาดการเงิน ความพร้อมของเทคโนโลยีซึ่งแม้ประเทศไทยจะมีการพัฒนาปัจจัยสนับสนุนต่างๆ ดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังคงประสบปัญหาด้านประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรอย่างไม่เต็มที่ รวมทั้งยังมีอุปสรรคในการยกระดับประสิทธิภาพของสินค้า จากการจัดสรรทรัพยากรระหว่างภาคเศรษฐกิจที่ผ่านมาที่ทำให้รูปแบบการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยในช่วงที่ผ่านมาส่งผลให้ประเทศไทยไม่สามารถยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมการแข่งขันในเวทีโลกที่เข้มข้นขึ้นจากความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงบริบทโลกยุคใหม่ทั้งทางเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภค โดยการจัดอันดับ

โดยสถาบันการจัดการนานาชาติในปี 2565 (IMD, 2021) พบว่า ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจอยู่ในอันดับที่ 28 จากทั้งหมด 64 ประเทศ/เขตเศรษฐกิจทั่วโลก ลดลงจากอันดับที่ 27 เมื่อปี 2560 ส่วนหนึ่งมาจากการที่ระบบเศรษฐกิจไทยเน้นแข่งขันด้านต้นทุนและราคามากกว่าการลงทุนพัฒนาเชิงคุณภาพหรือการสร้างคุณค่า ทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อโอกาสที่มาจากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกได้อย่างเต็มที่

ภายใต้สถานการณ์เปลี่ยนแปลงของชุมชนทำให้เกษตรกรเกิดปัญหาเรื่องของความมั่นคงการประกอบอาชีพ และคุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่แย่ง เนื่องจากปัญหาเรื่องต้นทุน ที่ดิน รายได้ ราคาผลผลิต และสุขภาพ ที่มีความเสี่ยงมากขึ้นของเกษตรกร ภาคเกษตรจึงถือเป็นแหล่งรองรับแรงงานที่ขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศ เป็นแหล่งสร้างรายได้สำคัญแก่ครัวเรือนของประชากรจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผลตอบแทนทางด้านรายได้ของภาคเกษตร พบว่า ภาคเกษตรที่ใช้แรงงานคนส่วนใหญ่ของประเทศหรือกว่าร้อยละ 40 ของแรงงานทั้งหมดในประเทศ กลับไม่สามารถสร้างรายได้มากเท่าที่ควร เกษตรกรเป็นกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าอาชีพอื่นๆ อีกทั้งยังขาดความมั่นคงทางรายได้ มีความผันผวนตามฤดูกาล จึงก่อให้เกิดปัญหาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรตกต่ำ เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ และปัญหาด้านคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ตามมา ดังนั้น การยกระดับรายได้ต่อหัวของเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ จึงเป็นประเด็นปัญหาทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญในลำดับต้นๆ ของการพัฒนาประเทศมาโดยตลอด เพราะหากสามารถยกระดับรายได้ของเกษตรกรให้สูงขึ้นได้ ประชากรกลุ่มใหญ่ของประเทศก็จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามไปด้วย ที่ผ่านมามีปัญหาความเหลื่อมล้ำในภาพรวมของประเทศมีแนวโน้มลดลง แต่พบว่ายังมีปัญหาเชิงลึกที่ซับซ้อนและไม่ที่คาดว่าจะคลี่คลายได้โดยเร็ว ถึงแม้ประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในการลดปัญหาความยากจนลงได้ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้จากรายงานสถานการณ์ความยากจนและเหลื่อมล้ำในปี พ.ศ. 2562 ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (Office of the National Economic and Social Development Council, 2019) ที่แสดงตัวเลขสัดส่วนคนยากจนที่มีจำนวนลดลงเหลือเพียงร้อยละ 6.24 (4.3 ล้านคน)

ในประเทศไทยการพัฒนาภาคการเกษตรยังคงเป็นเป้าหมายลำดับต้นๆ ของบริบทการพัฒนา ดังที่ปรากฏจาก แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) (Office of the National Economic and Social Development Board, 2016) ภายใต้วิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งกำหนดให้เกิดการพัฒนาศักยภาพด้านภาคการเกษตรของประเทศ ไว้ในมิติที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันเพื่อส่งเสริมเกษตรกรให้มีศักยภาพสู่การทำการเกษตรยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งครอบคลุมไปถึงการพัฒนาจากฐานราก ระบบเศรษฐกิจฐานราก คือ ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นที่สามารถพึ่งตนเอง มีการช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาต่างๆ ในพื้นที่ ทั้งสังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน นอกจากนี้ เศรษฐกิจฐานรากจะต้องมีแนวทางการพัฒนาและการจัดการโดยชุมชนท้องถิ่นให้ครบวงจรมากที่สุด (Sriwichailamphun, 2013) มีการสร้างทุนทางสังคมที่เข้มแข็งและความจำเป็นพื้นฐานต่างๆ สำหรับคนในพื้นที่อย่างพอเพียง ถึงแม้จะมีข้อจำกัดและความท้าทายเชิงโครงสร้างหลายประการ แต่ประเทศไทยยังคงมีสถานะของทุนที่มีศักยภาพจากการมีพื้นฐานทางรวมกลุ่มทางสังคมอย่างเหนียวแน่น รวมถึงการพึ่งพาตนเอง สิ่งหนึ่งที่ถูกกล่าวถึงและเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนความยั่งยืนและสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร คือ “ทุนทางสังคม” เป็นทุนชุมชนประเภทหนึ่งที่เกิดจากร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน ที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ในลักษณะเครือข่ายของคน หรือสถาบันชุมชนบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมการพึ่งพาอาศัยกัน การไว้วางใจ ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การแลกเปลี่ยน

เรียนรู้กัน และมีแนวทางที่ปฏิบัติยึดถือเป็นแบบแผนของกลุ่ม (Wannathanang, 2010) ทูทางสังคมจึงมีความสำคัญคือช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานของเกษตรกรในชุมชนทำให้เกิดพลังของการรวมกลุ่มมากขึ้นในการทำงาน เนื่องจากสมาชิกจะมีการพึ่งพาอาศัยกัน การแลกเปลี่ยนทางสังคมและได้รับผลประโยชน์ตอบแทนร่วมกัน ทำให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชน ทำให้ชุมชนและสมาชิกในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีชีวิตที่ดีขึ้นจนสามารถพึ่งพาตนเองได้

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบของทุนทางสังคมที่ปรากฏในกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกพืชอินทรีย์ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นพื้นที่นาร่องในการยกระดับ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ขั้นพื้นฐานจังหวัดนครราชสีมา Korat Organic Standard :KOS ขับเคลื่อนตามแนวคิด “เกษตรอินทรีย์ 5 ดีวิถีคนโคราช” ได้แก่ ดินดี พันธุ์ดี น้ำดี การจัดการดี คนดี และเสนอแนวทางในการนำทุนทางสังคมมาใช้เสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากและยกระดับเศรษฐกิจชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจน และเพิ่มหลักประกันในการดำเนินชีวิตที่มั่นคงทั้งในเรื่อง สังคม เศรษฐกิจ อันจะนำไปสู่การมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของเกษตรกรและเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบทุนทางสังคมในกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกผักอินทรีย์ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อเสนอแนวทางการใช้ทุนทางสังคมในการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎีค้นคว้าจากเอกสาร ศึกษาจาก แนวคิดทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับ ทุนทางสังคม การมีส่วนร่วมของชุมชน เศรษฐกิจฐานราก และการรวมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในพื้นที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เข้าสังเกต ศึกษา จดบันทึก สัมภาษณ์พื้นที่ ซึ่งจะครอบคลุมในประเด็น การรวมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในพื้นที่ รูปแบบทุนทางสังคมที่ปรากฏในกลุ่มของเกษตรกรในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

เกณฑ์ในการพิจารณาเลือกไร่อินทรีย์ มีพื้นที่ในการเพาะปลูกมากกว่า 5 ไร่ ผลผลิตได้รับรองเครื่องหมายการค้าเกษตรอินทรีย์จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พืชผักที่จัดจำหน่ายมีความหลากหลายมากกว่า 10 ชนิดขึ้นไป มีป้ายสินค้าหรือการตั้งชื่อแบรนด์ที่ชัดเจน ผลผลิตทางการเกษตรมีการต่อยอดมากกว่าการจำหน่ายแค่ในชุมชน เช่น ส่งออกต่างประเทศ จัดจำหน่ายในห้างสรรพสินค้า หรือพัฒนาต่อยอดไปสู่ผลิตภัณฑ์ เช่น การแปรรูปสินค้า มีการนำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการผลิตหรือจัดจำหน่าย เช่นระบบควบคุมการรดน้ำ ระบบ Track and Trace

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือกลุ่มเกษตรกรที่นำแนวคิดการทำเกษตรอินทรีย์มาปรับใช้ในพื้นที่การเกษตรของตน โดยเป็นเจ้าของ ผู้ร่วมก่อตั้ง หรือผู้จัดการไร่นา ที่มีประสบการณ์ในการปลูกผักอินทรีย์มากกว่า 5 ปี ขึ้นไป อาศัยและที่มีพื้นที่ทำการเกษตรตั้งอยู่ใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 9 คน

ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำเครื่องมือแบบสอบถาม การศึกษาวิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 9 ท่าน ในการพูดคุยจะมีกรอบแนวทางของคำถามอย่างคร่าวๆ แต่จะให้ผู้ตอบคำถามสามารถตอบอย่างอิสระ โดยเน้นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบไม่รู้สึกรู้ถูกขึ้นและสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวาง

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview) ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างตายตัว แต่มีแนวคำถามหลักสำหรับการสัมภาษณ์ เป็นวิธีการหลักสำหรับการรวบรวมข้อมูลซึ่งเกิดจากการดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามที่กำหนดไว้ในกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ เช่น เจ้าของกิจการไร่นักอินทรีย์ ผู้จัดการไร่ เป็นต้น โดยใช้กระบวนการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ตามแนวคำถามที่ได้จัดเตรียมไว้เพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญ รวมถึงสังเกตพฤติกรรมและท่าทางในระหว่างการสัมภาษณ์ ซึ่งดำเนินไปอย่างเป็นธรรมชาติของผู้ศึกษาในช่วงของการพูดคุยสัมภาษณ์เป็นการสังเกตพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูล โดยคำถามสามารถเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถตอบคำถามอย่างละเอียดตามมุมมองของผู้ให้ข้อมูล ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดแนวประเด็นการสัมภาษณ์แบบกว้างๆ โดยมีพื้นฐาน จากทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาเป็นแนวคำถามสำหรับการเก็บข้อมูล โดยครอบคลุมประเด็นสำคัญ 4 ประเด็น ดังนี้ 1. ทูทางสังคม 2. การมีส่วนร่วมของชุมชน 3. การส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก และ 4. ข้อเสนอแนะสำหรับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก

การสังเกต (observation) ผู้วิจัยสังเกตเหตุการณ์ต่างๆ ในฐานะของคนในและคนนอกพื้นที่ ทำให้สามารถเข้าไปร่วมสังเกตการทำกิจกรรมต่างๆ ของพื้นที่ศึกษาเพื่อเก็บเกี่ยวข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาดูได้อย่างครอบคลุมทุกมิติ

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล ศึกษาค้นคว้าข้อมูลและทบทวนวรรณกรรมจากเอกสาร (Document Study and Literature Review) การศึกษาค้นคว้าข้อมูลและทบทวนวรรณกรรมจากเอกสาร ได้แก่ รายงานการวิจัย บทความ หนังสือทั่วไปที่เกี่ยวข้อง ควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นการลงพื้นที่วิจัยภาคสนามเพื่อการค้นคว้าประเด็นตามข้อคำถามของผู้ที่ให้ข้อมูลที่สำคัญและการสังเกต (observation) ประเด็นที่สังเกตครอบคลุมบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทูทางสังคม การมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างความเข้มแข็งของระบบเศรษฐกิจฐานราก ตลอดจนพฤติกรรมและปฏิกิริยาของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งข้อมูลที่ได้จะถูกนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้ด้วยวิธีการอื่น

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิมาจัดทำให้เป็นระบบ เพื่อเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูลดังกล่าวโดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถประมวลได้เป็นขั้นตอนหลักของการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย 5 ขั้นตอนที่สำคัญ โดยสามารถอธิบายขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลในเบื้องต้น ดังต่อไปนี้

1. การใช้แนวคิดทฤษฎีเพื่อสร้างแนวคิดนำในการวิเคราะห์โดยก่อนเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทฤษฎีเพื่อช่วยให้มีแนวคิดนำกว้างๆ และมีระบบในการศึกษาปรากฏการณ์
2. การตรวจสอบข้อมูล เมื่อได้แนวคิดนำจากทฤษฎีแล้ว ผู้วิจัยจะหยุดพัก เลิก ใช้แนวคิดทฤษฎีไว้ชั่วคราว เพื่อนำตัวเองเข้าสู่ผัสปรากฏการณ์และพยายามเข้าใจถึงวิธีการอธิบาย ปรากฏการณ์แบบคนใน (Insider)
3. การจดบันทึกและการทำดัชนีข้อมูล ในขณะที่ตรวจสอบข้อมูลและหลังการตรวจสอบข้อมูลแล้ว
4. การทำข้อสรุปชั่วคราวและการกำจัดข้อมูล การกำหนดทิศทางของข้อมูลที่ได้จากการศึกษาปรากฏการณ์จะช่วยให้มีข้อมูลกว้างหรือมากเกินไปจนไม่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้
5. การสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุป

ภายหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษารูปแบบทุนทางสังคมในกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกผักอินทรีย์ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ทุนทางสังคมและองค์ประกอบพื้นฐานของทุนทางสังคมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ แหล่งทุนทางสังคม รูปแบบความสัมพันธ์ และการกระทำทางสังคมของกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกผักอินทรีย์ มีรายละเอียด ดังนี้

แหล่งทุนทางสังคมของทุนทางสังคมภายในครัวเรือนของเกษตรกรเกิดจากสมาชิกในครอบครัว เครือญาติ และเพื่อนสนิทที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีและมีระยะเวลาของความสัมพันธ์เกิน 10 ปี ขึ้นไป สำหรับทุนทางสังคมภายในชุมชนเกิดจากเพื่อนร่วมงาน รวมถึงเกษตรกรในพื้นที่โดยมิได้จำกัดอยู่แค่ในกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ แต่ยังรวมไปถึงลูกค้า เกษตรกรในพื้นที่ที่มีความเชี่ยวชาญด้านอื่น ทุนทางสังคมภายนอกชุมชนเกิดจากสถาบันที่เป็นทางการต่างๆ เช่น ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ ข้าราชการในพื้นที่ ภาคเอกชนและเครือข่ายเกษตรกรนอกพื้นที่

ลักษณะของทุนทางสังคมภายในครัวเรือนและทุนทางสังคมภายในชุมชนเป็นความสัมพันธ์ในแนวนอนที่ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ในขณะที่ทุนทางสังคมภายนอกชุมชนเป็นความสัมพันธ์ในแนวตั้งที่มีลำดับชั้นหรืออำนาจที่แตกต่างกันผ่านสถาบันหรือองค์กรต่างๆ ที่เป็นทางการ รูปแบบความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถสะท้อนถึงความไว้วางใจซึ่งกันและกันภายในกลุ่มเกษตรกร

ทุนทางสังคมภายในครัวเรือนเป็นความไว้วางใจระหว่างบุคคลที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกัน เกษตรกรสามารถปรึกษาหารือหรือบอกเล่าปัญหาของตนเองได้อย่างสนิทใจ เช่น ปัญหาการทำการเกษตร ปัญหาเรื่องธุรกิจ รวมถึงเกษตรกรจะรู้สึกไว้วางใจและรับฟังคำแนะนำจากบุคคลในกลุ่มนี้มากกว่ากลุ่มอื่น ส่วนทุนทางสังคมภายในชุมชน เป็นความไว้วางใจระหว่างบุคคลหรือกลุ่มที่ไม่สนิทสนมคุ้นเคย หรือมีความแตกต่างในแง่ของสถานภาพทางสังคม เช่น ระดับการศึกษา อาชีพ เป็นต้น ทุนทางสังคมภายนอกชุมชน เป็นความไว้วางใจระหว่างบุคคลที่มีอำนาจแตกต่างกันผ่านสถาบันที่เป็นทางการต่างๆ สำหรับการกระทำทางสังคม จะพบว่า ทุนทางสังคมภายในครัวเรือนจะกระทำผ่านเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ คือ รูปแบบการสนทนาจะขึ้นอยู่กับความสนิทสนมคุ้นเคย ไม่มีเวลาเฉพาะจงใจในการพูดคุย ในขณะที่ทุนทางสังคมภายในชุมชนจะกระทำผ่านเครือข่ายที่เป็นทางการ คือมีรูปแบบการพูดคุยปรึกษาที่ค่อนข้างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร ความไว้วางใจจะเกิดจากเรื่องของการปรึกษาหารือหรือเรื่องของการทำการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ส่วนทุนทางสังคมภายนอกชุมชนการกระทำทางสังคมจะเน้นจากการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ เช่น การทำกิจกรรมกลุ่ม การอบรม การเรียนต่างๆ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเสนอแนวทางการใช้ทุนทางสังคมในการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการใช้ทุนทางสังคมในการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก มีรายละเอียดดังนี้

1. ค้นหาสาเหตุของปัญหา (Diagnostic) เมื่อเกิดปัญหา หรือเจอสิ่งที่ไม่คาดหวังมีการขอคำปรึกษาจากกลุ่มเพื่อนหรือคนในครัวเรือน รวมถึงคนในกลุ่มมีการช่วยแนะนำทั้งในเรื่องของการพัฒนาตนเอง การสะท้อนปัญหาของบุคคลนั้นจากมุมมองของคนใกล้ชิด

2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่ม ตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจลงมือปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การอธิบายบอกเล่าให้คำปรึกษา วางแผนเกี่ยวกับเหตุการณ์ ปัจจัยที่ส่งเสริมการปลูกพืชผักอินทรีย์ การติดตามข่าวสาร

การช่วยกันระดมความคิดที่ก่อให้เกิดการตัดสินใจร่วมกันบนพื้นฐานของการใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การมีส่วนร่วมในขั้นปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบไปด้วยการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหารและการประสานขอความร่วมมือ โดยสมาชิกในชุมชนจะมีส่วนในการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งจะรวมไปถึงการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบตามความถนัดและความสนใจ การนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณภาพของการเพาะปลูก การคัดเลือกพันธุ์พืช การวางแผนการปลูกพืชให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจร่วมกัน

4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ทางด้านต่างๆ ประกอบไปด้วย ผลประโยชน์ทางด้านวัสดุผลประโยชน์ทางสังคมและผลประโยชน์ส่วนบุคคล การรวมกลุ่มของเกษตรกรที่ปลูกพืชอินทรีย์ส่งผลถึงในเชิงบวกที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรโดยรวมในพื้นที่ นอกจากจะเป็นต้นแบบของการรวมกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ ยังส่งผลต่อการสร้างอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ เช่น ในช่วงโควิดระบาดระลอกแรก เกษตรกรหลายคนไม่สามารถส่งสินค้าไปขายยังพื้นที่นอกอำเภอได้ สมาชิกในกลุ่มจึงช่วยกันวางแผนกระจายสินค้าไปวางในพื้นที่ของตน รวมถึงการช่วยกันคิดแปรรูปสินค้าเพื่อลดการเสียหายของสินค้าทางการเกษตรทำให้สมาชิกในกลุ่มสามารถผ่านวิกฤติช่วงโควิดมาได้

5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เกี่ยวกับการควบคุมและการตรวจสอบ การดำเนินกิจกรรมทั้งหมดและเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วม ภายหลังจากการส่งเสริมให้ความรู้การระดมกลุ่มร่วมกัน เกษตรกรในพื้นที่ที่มีความต้องการที่จะยกระดับมาตรฐานการทำการเกษตรของตนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงมีความสนใจในการพัฒนาตนเองให้เป็นเกษตรกรอัจฉริยะเพื่อให้การทำเกษตรของตนมีคุณภาพ เพิ่มความมั่นคงในอาชีพเป็นการยกระดับการทำเกษตรและคุณภาพชีวิตของตนให้ดีขึ้นต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาวิจัยโดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกต ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทุนทางสังคมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก ผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังนี้

การดำเนินการพัฒนาต้องอาศัยความร่วมมือกันของหลายฝ่ายเข้าด้วยกัน ทั้งในส่วนของภาครัฐที่ประกอบไปด้วย เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด มหาวิทยาลัยในพื้นที่ ศูนย์วิจัยการเกษตรและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ประกอบไปด้วย องค์กรธุรกิจ สถาบันทางการเงิน ห้างสรรพสินค้า กลุ่มเกษตรกร ประกอบไปด้วย กลุ่มเกษตรกรที่ปลูกพืชอินทรีย์ในอำเภอบางช่องและเกษตรกรรายอื่นในพื้นที่ องค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ล้วนเป็นปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยมีพื้นฐานที่สำคัญจากทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง ทั้งในประเด็นการมีเครือข่ายที่มั่นคง บนความไว้วางใจ และบรรทัดฐานทางสังคมร่วมกัน ก่อให้เกิดพลังที่สำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนบนความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก ก่อให้เกิดกลไกการยกระดับและพัฒนาทางเศรษฐกิจที่สามารถเพิ่มระดับเศรษฐกิจของชุมชนให้มั่นคงภายใต้กรอบการพัฒนาบนความเข้มแข็งของชุมชน ด้วยการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรกรในพื้นที่ให้เป็นเกษตรกรอัจฉริยะ นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการทำเกษตรไปสู่เกษตรกรอัจฉริยะทั้งในระดับท้องถิ่น จังหวัด เพื่อเป็นต้นแบบในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากด้วยความร่วมมือของ ภาครัฐ เอกชน และเกษตรกร โดยการขับเคลื่อนในระดับท้องถิ่นคือการสนับสนุนจากเกษตรกรในท้องถิ่นด้วยกันก่อให้เกิดการพัฒนาการยกระดับการเรียนรู้การสร้างคุณภาพการเพาะปลูก การควบคุมคุณภาพพืชผักการให้เกิดการเพิ่มมูลค่าของ

ผลิตภัณฑ์ และการขับเคลื่อนการพัฒนาระดับจังหวัดคือการเน้นการส่งเสริมความร่วมมือในระดับรูปธรรมและนโยบายเพื่อส่งเสริมให้ระบบเศรษฐกิจฐานรากมีความมั่นคงยิ่งขึ้น

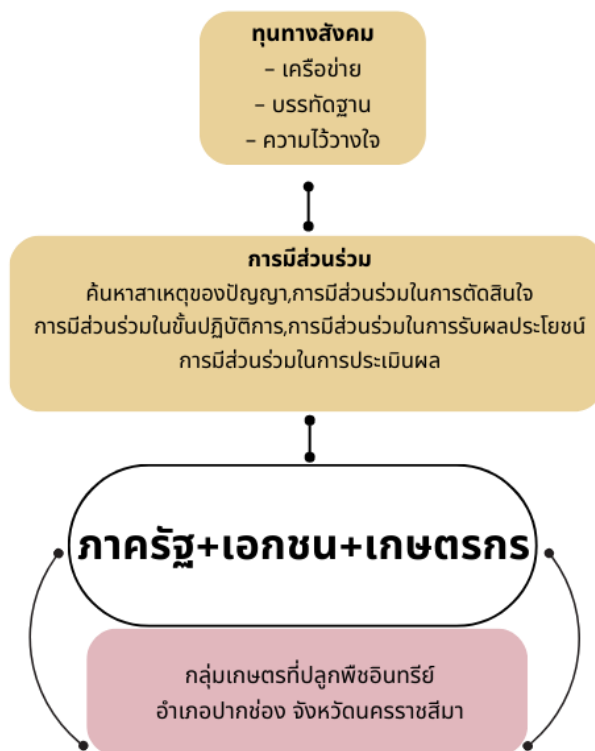

Figure 1: The New Body of Knowledge

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ทุนทางสังคมกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนสามารถอภิปรายเพิ่มเติมโดยสามารถแบ่งประเด็นอภิปรายได้ ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ทุนทางสังคมภายในครัวเรือน ซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์ อันใกล้ชิดหรือแนบแน่นระหว่างบุคคลที่มีความคล้ายคลึงกันบนพื้นฐานของการมีเอกลักษณ์ทางสังคมร่วมกันที่เชื่อมโยงกันไว้ เช่น สมาชิกในครอบครัว เครือญาติ เพื่อนสนิท หรือกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน เป็นสิ่งสำคัญที่ผลักดันให้เกษตรกรมีความมุ่งมั่นและช่วยส่งเสริมความตั้งใจในการทำเกษตรอัจฉริยะของเกษตรกรให้ประสบความสำเร็จ ถึงแม้ว่าเกษตรกรจะไม่มีพื้นฐานทางการเกษตรมาก่อน แต่ได้รับทุนทางสังคมที่เกิดจากการไว้วางใจ ความเอื้ออาทร การหล่อหลอมจิตใจ ซึ่งเป็นส่วนเสริมให้รากฐานของเกษตรกรมั่นคงยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Christoforou (2013) ที่ได้ให้ความหมายว่าทุนทางสังคมจะขึ้นอยู่กับบุคคลและอยู่บนพื้นฐานของการตัดสินใจโดยแต่ละคนจะมีรูปแบบการสะสมทุนทางสังคมที่แตกต่างกัน ทุนทางสังคมจึงเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ของครอบครัว และชุมชน มีการแสดงลักษณะที่แตกต่างกันทั้งขึ้นอยู่กับสถานการณ์และระบบของชุมชน เพื่อสร้างเครือข่ายของสังคม ระบบความสัมพันธ์ ระบบโครงสร้างชุมชนระบบองค์กรชุมชน เพื่อก่อให้เกิดเป็นพลังในกลุ่ม ชุมชน และสังคม ในงานศึกษาของ มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (Thailand Development Research Institute Foundation, 2015) อธิบายว่าเพิ่มเติมว่าในบริบทของสังคมไทยการที่ครัวเรือนมีสมาชิกที่เข้มแข็ง เป็นผลดีต่อการผลิตสินค้าทางการเกษตร เนื่องจากสมาชิกในครัวเรือนมีพลังที่สามารถส่งเสริมและผลักดันแนวคิดให้บรรลุผลสำเร็จได้ง่ายขึ้น ในขณะที่ระดับ

การศึกษา และเพศของ หัวหน้าครัวเรือนอาจส่งผลต่อการตัดสินใจในการบริหารจัดการทางเศรษฐกิจในครัวเรือนด้วย

ทุนทางสังคมภายในชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ความสัมพันธ์แบบหลวมๆ ระหว่างบุคคลซึ่งมีความแตกต่างของภูมิหลัง เช่น เพื่อนร่วมงาน เพื่อนต่างเผ่าพันธุ์ ในพื้นที่นี้จะรวมถึงเกษตรกรรายอื่นในพื้นที่ ชาวบ้านในชุมชน เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์ร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่การถ่ายทอด แลกเปลี่ยน ซึ่งนำไปสู่ทุนทางสังคมที่เป็นฐานของชุมชน การฝึกกำลัง การสร้างทักษะในการจัดการ การร่วมมือกันแก้ปัญหา และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้เกิดความเอื้ออาทรและความสามัคคีเกิดความเสียสละที่จะทำงานร่วมกัน การรวมกลุ่มสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรอินทรีย์ในพื้นที่เป็นการรวมกำลัง ความคิด ความรู้สติปัญญา และความชำนาญที่มีอยู่ไปใช้ในการจัดการปัญหาร่วมกัน ทั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกษตรอินทรีย์เพื่อการท่องเที่ยว กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ปากช่อง ที่เป็นกลุ่มที่เกษตรกรทั้ง 4 พื้นที่ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนให้มีความสามารถในการเพิ่มมูลค่าและทุนทางสังคมให้แก่ชุมชน เพื่อให้ทันต่อปัญหา สามารถจัดการปัญหาต่างๆ ได้และพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว

ทุนทางสังคมภายนอกชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งและอำนาจในองค์กรซึ่งในพื้นที่อำเภอปากช่อง จะหมายถึง กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ กับเกษตรกรนอกพื้นที่ กลุ่มข้าราชการในพื้นที่และสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเด็นของการให้คำแนะนำนอกเครือข่าย และการนโยบายของภาครัฐมาส่งเสริมเกษตรกรในพื้นที่ ซึ่งเน้นความสัมพันธ์ในแนวคิด ซึ่งจากการเก็บข้อมูลพบว่า ทุนทางสังคมภายนอกชุมชนที่พบ ทั้งการช่วยเหลือของเกษตรกรอำเภอและจังหวัด สามารถที่จะเชื่อมโยงตัวแทนข้าราชการกับชาวบ้านเข้าด้วยกัน ผนวกกันการให้การสนับสนุนของมหาวิทยาลัยในพื้นที่คือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้ความรู้ในเชิงวิชาการเกี่ยวกับองค์ความรู้ในการทำเกษตรอัจฉริยะ ความสัมพันธ์ในรูปแบบทุนทางสังคมนอกชุมชนอาจเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอย่างหละหลวม บนพื้นฐานของการทำหน้าที่แต่ก็มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้การรวมกลุ่มของเกษตรกรเหนียวแน่นมากขึ้น

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

การเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายในชุมชน การรวมตัวกันของเกษตรกรนับเป็นแนวทางสำคัญต่อการพัฒนาการเกษตร เพราะการรวมตัวกันนอกจากจะเป็นการเพิ่มอำนาจต่อรอง ทั้งด้านการซื้อปัจจัยการผลิตและขายผลผลิตแล้ว ยังนำมาซึ่งความร่วมมือกันของหมู่คณะ ซึ่งกลุ่มมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแก้ปัญหา สามารถพึ่งตนเองได้และนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน การรวมตัวของเกษตรกรในรูปขององค์กรเกษตรกร เกษตรกรสามารถซื้อปัจจัยการผลิตได้ในราคาที่ถูกลง เมื่อรวมตัวกันแล้วเกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่สูงขึ้น และในด้านการรับเทคโนโลยีหรือความรู้จากเจ้าหน้าที่ ถ้าเกษตรกรรวมตัวกัน การถ่ายทอดเทคโนโลยีของเจ้าหน้าที่ก็สามารถจะทำได้ง่ายตรงตามความต้องการของเกษตรกร และเกษตรกรสามารถรับการถ่ายทอดได้รวดเร็วกว่าการถ่ายทอดเป็นรายบุคคลซึ่งทำได้ช้าและไม่ทั่วถึง เป็นการเริ่มต้นการสร้าง ความมั่นคงทางรายได้จากการขับเคลื่อนการรวมกลุ่มในการรวบรวมองค์ความรู้ที่เน้นการเพิ่มผลิตภาพและมูลค่าต่อหน่วยพื้นที่ทางการเกษตร

การเสริมสร้างความเข้มแข็งภายนอกชุมชนโดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐรวมทั้งพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน ความปลอดภัย และต่อยอดการพัฒนาไปสู่เศรษฐกิจชีวภาพที่เน้นเพิ่มมูลค่าสูงของผลผลิตเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับ ชมพูนุช หุ่นาค (Hunnak, 2017) กล่าวว่าแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมมีแนวทาง 5 ประการ ได้แก่ (1) สร้างความตื่นรู้ และลุกขึ้นมาจัดการปัญหาของตนเอง (2) รวบรวมความรู้อย่างเป็นระบบ (3) พัฒนาคนในชุมชนด้วยการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ การเรียนรู้ และ

การฝึกอบรม (4) สร้างความรู้เชิงนวัตกรรม และ (5) จัดตลาดนัดความรู้ นอกจากนี้เศรษฐกิจฐานรากจะต้องมีแนวทางการพัฒนาและการจัดการชุมชนท้องถิ่นให้ครบวงจรมากที่สุดมีการสร้างทุนและกองทุนที่เข้มแข็งมีการผลิตพื้นฐานการแปรรูป การบริการ การตลาด การผลิตอาหาร และความจำเป็นพื้นฐาน สำหรับคนในพื้นที่ โดยมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและสร้างความมั่นคงทางรายได้ให้กับเกษตรกร โดยใช้กลไกในระดับพื้นที่สร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบัน การเงิน และเกษตรกรในพื้นที่อำเภอปากช่อง เพื่อยกระดับการทำเกษตรหมู่บ้านสู่การผลิตสินค้าเกษตรมูลค่าสูงเพื่อปรับโครงสร้างการผลิตในภาคการเกษตรในระดับพื้นที่อย่างแท้จริง โดยส่งเสริมให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรในพื้นที่สามารถวิเคราะห์ศักยภาพและโอกาส วางแผนการผลิตที่เชื่อมโยงกับความต้องการของตลาด มีตลาดรองรับที่ชัดเจน เพื่อจัดทำแผนธุรกิจ เกษตรกรรายย่อยมีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนจากสถาบันการเงิน ตลอดจนเข้าถึงนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่จำเป็น

สรุป

ความสัมพันธ์ของทุนทางสังคมที่แน่นหนา จากการศึกษาพบว่าสมาชิกในเครือข่ายที่มีการติดต่อสื่อสารกับสมาชิกคนอื่นอย่างสม่ำเสมอ มักจะได้รับข้อมูลข่าวสารหรือการแจ้งข่าวสารก่อนผู้อื่น เช่น การโทรศัพท์ การส่งข้อความส่วนตัว นอกจากนี้การมีความสนิทสนมกับผู้อื่นในเครือข่ายมักจะถูกเชิญชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าสมาชิกที่มีความห่างเหินกับกลุ่ม สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลซึ่งมีเครือข่ายการติดต่อที่ดีกว่าย่อมได้รับประโยชน์และผลตอบแทนที่มากกว่า

ทุนทางสังคมกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจระบบฐานราก มีการวางแผนประเมินสถานการณ์การเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ ในการวางแผนการยกระดับการเป็นเกษตรกรให้เป็นเกษตรอัจฉริยะมีเกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด คณาจารย์จากมหาวิทยาลัยในพื้นที่เข้าไปส่งเสริมจัดอบรม การเรียนรู้ จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ความสามารถของเกษตรกร รวมถึงผลักดันให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรทางการเกษตรที่เหมาะสม ด้วยการประยุกต์ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาเครื่องจักรกล ระบบประมวลผล วิเคราะห์ และจัดเก็บข้อมูลผ่านระบบที่ทันสมัย และการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของเกษตรกรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถด้านการเกษตรถือเป็นการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันก่อให้เกิดความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากให้เกษตรกรสามารถดำรงชีวิตในยุคการเปลี่ยนผ่านของสังคมและเทคโนโลยีได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 ทุนทางสังคมที่หลากหลายและเครือข่ายของพวกเขาเหมือนกัน ในอำเภอปากช่องนอกจากเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ซึ่งมีการเพิ่มขึ้นของสมาชิกอย่างต่อเนื่อง ยังมีเครือข่ายอื่นที่สามารถตอบสนองความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ ทั้งเครือข่ายการท่องเที่ยว เครือข่ายสหกรณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเพิ่มขึ้นของสมาชิกที่มีความหลากหลายไม่จำกัดอยู่ภายใต้การปลูกพืชแบบเดียวกัน ความแตกต่างสามารถทำให้เกิดประสิทธิผลและตอบสนองความต้องการของเกษตรกรในมิติต่างๆ นอกจากนี้การเปิดช่องทางการสื่อสารที่ทันสมัยและสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีระหว่างสมาชิกในชุมชนที่มีความแตกต่างกันทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกและเกิดการเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน ทำให้เกษตรกรมีข้อมูลที่หลากหลายในการตัดสินใจหรือพิจารณาในสิ่งต่างๆ มีการตรวจสอบอย่างรอบด้าน รวมถึงทำให้เกิดอำนาจต่อรองเป็นการเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงตลาดได้ในระยะยาว

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ควรเข้ามามีส่วนร่วมและบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก รวมถึงควรมีความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมและการประเมินผลที่ชัดเจน ภาครัฐควรเพิ่มช่องทางการเข้าถึงองค์ความรู้และบริการให้เหมาะสมกับความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการเก็บข้อมูลจากในพื้นที่อื่นรวมถึงเก็บข้อมูลจากกลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรหรือกลุ่มกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลที่ตอบสนองความต้องการของเกษตรกรในทุกมิติในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากของเกษตรกร

2.2 ควรมีการศึกษาบทบาทของภาครัฐหรือสถาบันทางการศึกษาในพื้นที่ในการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาที่ควบคู่กัน

References

- Christoforou, A. (2013). On the Identity of Social Capital and the Social Capital of Identity. *Camb J Econ*, 37(4), 719-736.
- Eawsriwong, N. (2000). *Social Capital, Strong Community Book Series No. 3*. Bangkok: Social Fund Office, Savings Bank.
- Hunnak, C. et al. (2016). *Building a Strong Community through the Learning Process in Organic Farming*. Bangkok: Rajamangala University of Technology Rattanakosin.
- International Institute for Management Development. (2022). *World Competitiveness Ranking 2022*. Retrieved June 20, 2023, from <https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness-ranking/>
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2016). *Draft 20-Year Strategy and the Directional Framework of the National Development Plan*. Retrieved March 15, 2023, from <https://www.project-wre.eng.chula.ac.th>
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2019). *Poverty and inequality Report 2019*. Retrieved March 12, 2023, from https://www.nesdc.go.th/article_attach/article_file_20201103111407.pdf
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2022). *The National Economic and Social Development Plan 13th 2022*. Retrieved May 15, 2023, from https://www.nesdc.go.th/download/Plan13/Doc/88_13.pdf
- Sriwichailamphun, T. (2013). *Community Economic Development*. Chiang Mai: Faculty of Economics, Chiang Mai University.
- Thailand Development Research Institute Foundation. (2015). *A Project to Study Farmers' Indebtedness and Ways to Improve the Operational Potential of the Fund under the Supervision of the Ministry of Agriculture and Cooperatives*. Bangkok: Thailand Development Research Institute Foundation.

Wannathanang, K. (2010). *Social Capital and Knowledge Provision for Self-reliant Communities*. (Doctoral Dissertation). Department of Public Policy, Graduate School: National Institute of Development Administration. Bangkok.

การวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี*

Discriminant Analysis of Factors Influencing Learner Qualities in the Digital Age of Primary Schools in Phetchaburi Province

¹จิตติโชติ แจ่มแจ่ม, นวรัตน์ ประทุมตา และ อภิชาติ เสนะนันท์

¹Chittichot Chaemchaeng, Nawarat Pratoomta and Apichat Lenanan

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: tonbaicha@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรีและ 2) วิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้การวิจัยมี 1 ฉบับเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์จำแนกประเภท

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี กลุ่มสูงโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริหาร ($\bar{X} = 4.44$) สภาพแวดล้อมโรงเรียน ($\bar{X} = 4.41$) ครู ($\bar{X} = 4.36$) ผู้ปกครอง ($\bar{X} = 4.12$) และนักเรียน ($\bar{X} = 4.06$) ตามลำดับ กลุ่มต่ำโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริหาร ($\bar{X} = 4.36$) สภาพแวดล้อมโรงเรียน ($\bar{X} = 4.33$) ครู ($\bar{X} = 4.07$) นักเรียน ($\bar{X} = 4.00$) และผู้ปกครอง ($\bar{X} = 3.74$) ตามลำดับ 2. ปัจจัยที่สามารถจำแนกคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรีระหว่างกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ ได้แก่ ด้านผู้บริหาร คือ การบริหารการเปลี่ยนแปลง (X_2) ด้านนักเรียน คือ เจตคติต่อการเรียน (X_{10}) และด้านผู้ปกครอง คือ การส่งเสริมสนับสนุนจากผู้ปกครอง (X_{12}) สามารถเขียนเป็นสมการจำแนกกลุ่มได้ดังนี้ $D = -5.033 + 1.198(X_2) - 1.941(X_{10}) + 1.894(X_{12})$

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผล; คุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัล; การวิเคราะห์จำแนก

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate factors influencing learner qualities in the digital age of primary schools in Phetchaburi province; and 2) to carry out discriminant analysis of factors influencing learner qualities in the digital age of primary schools in Phetchaburi province. A quantitative research method was used in the study. The instrument used in the study was a questionnaire on factors influencing learner qualities in the digital age of primary schools in Phetchaburi province. The questionnaire had a 5-point Likert scale. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and discriminant analysis.

From the study, the following results were found: 1) Among a high group, factors influencing learner qualities in the digital age of primary schools in Phetchaburi Province were overall at a high level ($\bar{X} = 4.28$). When each aspect was examined, it was found that each aspect was at a high level namely, administrators ($\bar{X} = 4.44$), school environment ($\bar{X} = 4.41$), teachers ($\bar{X} = 4.36$), parents ($\bar{X} = 4.12$), and students ($\bar{X} = 4.06$), respectively. Among the low group, it was overall at a high level ($\bar{X} = 4.10$). When each aspect was taken into account, it was discovered that each aspect was at a high level namely, administrators ($\bar{X} = 4.36$), school environment ($\bar{X} = 4.33$), teachers ($\bar{X} = 4.07$), parents ($\bar{X} = 4.00$), and students ($\bar{X} = 3.74$), respectively. 2) The discriminating factors of learner qualities in the digital age of primary schools in Phetchaburi province were as follows for both the high and low groups: Administrators, referring to change management (X_2); Students, referring to attitude towards learning (X_{10}); and Parents, referring to support from parents (X_{12}). The discriminant formula can be as follows: $D = -5.033 + 1.198(X_2) - 1.941(X_{10}) + 1.894(X_{12})$.

Keywords: Influencing Factors; Learner Qualities in the Digital Age; Discriminant Analysis

บทนำ

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น จำเป็นต้องอาศัยครูเป็นกลไกสำคัญ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา กำกับ ดูแล เอาใจใส่และเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูอย่างต่อเนื่อง รวมถึงประสานความร่วมมือและเสริมสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมต่อสถานศึกษาเพื่อสร้างโอกาสและแรงจูงใจให้ผู้ปกครองชุมชนและสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาด้วยความเต็มใจและภาคภูมิใจ ผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องมีความรู้ความสามารถทั้งในเชิงการบริหาร ในเชิงวิชาการ และในเชิงการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาเกิดการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตรนั้นครูผู้สอนต้องสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์และพัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายโดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์

ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายเป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร (Ministry of Education, 2008) ลักษณะที่สำคัญของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ประการหนึ่งคือเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยข้อมูลสารสนเทศและข่าวสารที่เผยแพร่ผ่านสื่อในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์และสื่อสมัยใหม่ ซึ่งสื่อบันทึกและเผยแพร่ข่าวสารนั้นมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้มีความก้าวหน้าตามกระแสของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ผู้รับสารจะต้องเลือกและประเมินเนื้อหาของสื่อก่อนที่จะนำไปใช้ (Maitaouthong, 2014)

การรู้เท่าทันสื่อจึงเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากสื่อสมัยใหม่มีรูปแบบที่หลากหลายและมีความซับซ้อนมากขึ้น การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความรู้เท่าทันสารสนเทศ และดิจิทัลจึงมีความจำเป็นและเป็นเรื่องที่ควรดำเนินการอย่างเร่งด่วน ซึ่งสำนักบริหารงานกรมมัธยมศึกษาตอนปลาย (Office of the Administration of Upper Secondary Education, 2010) ได้ให้ความหมายการเรียนรู้แบบดิจิทัล คือ การผนวกกันของทักษะความรู้และความเข้าใจที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้เพื่อที่จะมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และมีความปลอดภัยในโลกยุคดิจิทัลมากขึ้น ดังนั้นผู้เรียนที่มีความสามารถในการเรียนรู้แบบดิจิทัล ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยในหลายๆด้านเพื่อที่จะส่งผลให้ผู้เรียนนั้นมีคุณภาพในยุคปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านการบริหารจัดการการศึกษาซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้บริหาร ปัจจัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ซึ่งเป็นหน้าที่ของครูผู้สอน หรือปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม เมื่อปัจจัยเหล่านี้มีคุณภาพจะส่งผลให้เกิดคุณภาพกับผู้เรียนหรือเรียกว่า คุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัล ซึ่งหมายถึง ความรู้ ความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมีอยู่ในปัจจุบัน อาทิ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกันผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ

จากรายงานสรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562 วิชาภาษาไทย มีผู้เข้าสอบ 692,721 คน มีคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 49.07 คะแนน วิชาภาษาอังกฤษ มีผู้เข้าสอบ 692,708 คน มีคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 34.42 คะแนน วิชาคณิตศาสตร์ มีผู้เข้าสอบ 692,673 คน มีคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 32.90 คะแนน วิชาวิทยาศาสตร์ มีผู้เข้าสอบ 692,705 คน มีคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 35.55 คะแนน จากผลคะแนนสังเกตได้ว่าคะแนนเฉลี่ยของทุกรายวิชาในระดับประเทศ มีคะแนนค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 50 คะแนนทั้งสิ้น และจากการสรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี เฉลี่ยทุกรายวิชา 3 ปีซ้อนหลัง ผลปรากฏว่า โรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 56.15 และโรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 7.92 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของจังหวัดเพชรบุรีว่ามีคุณภาพยังไม่ดีและควรได้รับการวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา

ลักษณะที่สำคัญของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ประการหนึ่งคือเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยข้อมูลสารสนเทศและข่าวสารที่เผยแพร่ผ่านสื่อในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์และสื่อสมัยใหม่ ซึ่งสื่อบันทึกและเผยแพร่ข่าวสารนั้นมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้มีความก้าวหน้าตามกระแสของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ผู้รับสารจะต้องเลือกและประเมินเนื้อหาของสื่อก่อนที่จะนำไปใช้ การรู้เท่าทันสื่อจึงเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21

เนื่องจากสื่อสมัยใหม่มีรูปแบบที่หลากหลายและมีความซับซ้อนมากขึ้น การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศ และดิจิทัลจึงมีความจำเป็นและเป็นเรื่องที่ควรดำเนินการอย่างเร่งด่วน ซึ่งสำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย (Office of the Administration of Upper Secondary Education, 2010) ได้ให้ความหมายการเรียนรู้แบบดิจิทัล คือ การผนวกกันของทักษะความรู้และความเข้าใจที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้เพื่อที่จะมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และมีความปลอดภัยในโลกยุคดิจิทัลมากขึ้น ดังนั้นผู้เรียนที่มีความสามารถในการการเรียนรู้แบบดิจิทัล ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยในหลายๆด้านเพื่อที่จะส่งผลให้ผู้เรียนนั้นมีคุณภาพในยุคปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านการบริหารจัดการการศึกษาซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้บริหาร ปัจจัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งเป็นหน้าที่ของครูผู้สอน หรือปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม เมื่อปัจจัยเหล่านี้มีคุณภาพจะส่งผลให้เกิดคุณภาพกับผู้เรียนหรือเรียกว่าคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัล ซึ่งหมายถึง ความรู้ ความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาทิ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แทปเล็ต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกันผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนการจัดสภาพแวดล้อมของผู้เรียนให้สอดคล้องและส่งเสริมตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรีอย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหาร และครู ในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี โดยดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี ทำการศึกษาบริบท สภาพปัญหา แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี

ขั้นตอนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครู ในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 216 โรงเรียน มีจำนวนผู้บริหาร 184 คน และจำนวนครู 2,701 คน รวมทั้งสิ้น 2,885 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร และครู ในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยได้นำคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของโรงเรียนที่เป็นประชากรจำนวน 216 โรงเรียน นำมาเรียงลำดับจากคะแนนสูงสุดลงมาถึงคะแนนต่ำสุดโดยใช้เทคนิค เทคนิค กลุ่มสูง 27% และกลุ่มต่ำ 27% จำแนกเป็นโรงเรียนที่มีคะแนน O-NET กลุ่มสูง 59 โรงเรียน และโรงเรียนที่มีคะแนน O-NET กลุ่มต่ำ 59 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 118 โรงเรียน

ขั้นตอนที่ 3 สร้างเครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษา สร้างแบบสอบถามฉบับร่างเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษาที่ใช้ หาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับผู้บริหาร และครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ที่มีลักษณะเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล นำแบบสอบถามถึงผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ คัดเลือกแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์เพื่อจัดการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 5 นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มานำเสนอ “การวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี” ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารสถานศึกษา ให้มีคุณภาพด้วยการพัฒนาปัจจัยที่สามารถจำแนกคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี กลุ่มสูงโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.423) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากได้แก่ ผู้บริหาร ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.378) สภาพแวดล้อมโรงเรียน ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.456) ครู ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.474) ผู้ปกครอง ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.499) และนักเรียน ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.507) ตามลำดับ กลุ่มต่ำโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.566) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากได้แก่ ผู้บริหาร ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.547) สภาพแวดล้อมโรงเรียน ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.531) ครู ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.737) นักเรียน ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.677) และผู้ปกครอง ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.663) ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี

ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ในยุคดิจิทัล	กลุ่มสูง			กลุ่มต่ำ		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
ผู้บริหาร	4.44	0.378	มาก	4.36	0.547	มาก
ครู	4.36	0.474	มาก	4.07	0.737	มาก
นักเรียน	4.06	0.507	มาก	4.00	0.677	มาก
ผู้ปกครอง	4.12	0.499	มาก	3.74	0.663	มาก
สภาพแวดล้อมโรงเรียน	4.41	0.456	มาก	4.33	0.531	มาก
รวม	4.28	0.423	มาก	4.10	0.566	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี กลุ่มสูงโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.423) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากได้แก่ ผู้บริหาร ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.378) สภาพแวดล้อมโรงเรียน ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.456) ครู ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.474) ผู้ปกครอง ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.499) และนักเรียน ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.507) ตามลำดับ กลุ่มต่ำโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.566) เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากได้แก่ ผู้บริหาร ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.547) สภาพแวดล้อมโรงเรียน ($\bar{X} = 4.33$,

S.D. = 0.531) ครู ($\bar{X}$ = 4.07, S.D. = 0.737) นักเรียน ($\bar{X}$ = 4.00, S.D. = 0.677) และผู้ปกครอง ($\bar{X}$ = 3.74, S.D. = 0.663) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า สมการใช้ปัจจัยที่จำแนกคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี ใน 5 ปัจจัย 17 ตัวแปรในการแบ่งกลุ่มโรงเรียนกลุ่มสูงและโรงเรียนกลุ่มต่ำได้ โดยสมการเขียนเป็นสมการจำแนกกลุ่มได้ดังนี้

$$D = -5.033 + 1.198(X_2) - 1.941(X_{10}) + 1.894(X_{12})$$

ปัจจัยที่ทำให้สามารถจำแนกกลุ่มด้านผู้บริหาร คือ การบริหารการเปลี่ยนแปลง (X_2) ด้านนักเรียน คือ เจตคติต่อการเรียน (X_{10}) และด้านผู้ปกครอง คือ การส่งเสริมสนับสนุนจากผู้ปกครอง (X_{12}) สามารถจำแนกคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรีออกเป็นกลุ่มสูง และกลุ่มต่ำ เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้สรุปผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ศึกษาศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี และวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี สรุปเป็นผังความคิดไปสู่การการจัดสภาพแวดล้อมของผู้เรียนให้สอดคล้องและส่งเสริมตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี ได้ดังนี้

Figure 1: The New Body of Knowledge

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรีจากการสรุปผลการวิจัยมีประเด็นที่สำคัญในการอภิปรายผลดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลประกอบด้วย ความรู้ คุณลักษณะและทักษะทางด้านเทคโนโลยีซึ่งล้วนเป็นทักษะส่วนบุคคล ทำให้การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sintukhet (2017) ได้ศึกษายุคดิจิทัลของผู้เรียน 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ ผู้เรียนมีความรอบรู้ สิ่งรอบตัวที่พร้อมเปลี่ยนแปลงในโลกอนาคต 2) ด้านทักษะ ได้แก่ ทักษะด้านเทคโนโลยี ทักษะการทำงาน ทักษะการคิดจินตนาการ ทักษะการแสวงหาความรู้ การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ บูรณาการเชิงสร้างสรรค์ การจัดการบุคคล การประเมิน ทักษะการตัดสินใจ และความยืดหยุ่นในสถานการณ์ที่เหมาะสม ทักษะการบริการ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการบูรณาการ เชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 3) ด้านคุณลักษณะ ได้แก่ มีความอดทน กล้าคิด กล้าทำ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความฉลาดทางอารมณ์ มีคุณธรรม มีเมตตา กรุณา มีระเบียบวินัย มีความมุ่งมั่นสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ หรือนวัตกรรมจนสำเร็จ และยอมรับในกฎกติกาของสังคม และการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ Gerduang (2017) การส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อรองรับสังคมไทยในยุคดิจิทัล Empowering Learning in the 21st Century for Thailand Society in the Digital Age พบว่า กล่าวถึงการเตรียมความพร้อมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อรองรับสังคมไทยในยุคดิจิทัล หลักการพื้นฐาน 4 ประการที่สำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีความพร้อมในอนาคต ประกอบด้วย 1) การรู้เกี่ยวกับยุคดิจิทัล (DigitalAge Literacy) 2) การคิดสร้างสรรค์ (Inventive Thinking) 3) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Effective Communication) และ 4) ผลผลิตภาพที่มีคุณภาพสูง (High Productivity)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่สามารถจำแนกคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี ด้านผู้บริหาร คือ การบริหารการเปลี่ยนแปลง ด้านนักเรียน คือ เจตคติต่อการเรียน และด้านผู้ปกครอง คือ การส่งเสริมสนับสนุนจากผู้ปกครอง ทั้งนี้เพราะ

1. ปัจจัยด้านผู้บริหาร ตัวแปรการบริหารการเปลี่ยนแปลง สามารถจำแนกคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี อาจเนื่องมาจากคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลนั้นส่งผลมาจากลักษณะในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารที่มีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงาน ผู้บริหารสามารถพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานและเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ๆ ได้อย่างต่อเนื่องเพื่อผลประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Prathum (2016) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) ระดับปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การบริหารงานวิชาการ และแรงจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การบริหารงานวิชาการ และแรงจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา พบว่า ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ปัจจัยด้านนักเรียน ตัวแปรเจตคติต่อการเรียน สามารถจำแนกคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี อาจเนื่องมาจากคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลนั้นมาจากท่าทีความรู้สึกหรือการรับรู้ต่างๆของผู้เรียนที่พร้อมจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบในทางบวกของนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมการสอนของ

ครูและการบริหารงานของโรงเรียนในปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chantamit (2015) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านมาบตาพุด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านมาบตาพุด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยรวมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นปัจจัยด้านเจตคติต่อการเรียน มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ปัจจัยด้านผู้ปกครอง ตัวแปรการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้ปกครอง สามารถจำแนกคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี อาจเนื่องมาจาก คุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลนั้น ส่วนหนึ่งมาจากสิ่งที่คุณครูได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัวในการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน วัสดุสิ่งของ ข้าวสาร หรือการให้ความมั่นคงทางจิตใจซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดแรงผลักดันไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Montha (2018) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความพึงพอใจของผู้ปกครอง รองลงมาคือ ความพึงพอใจของครู คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ปรากฏผล ดังนี้ ด้านผู้บริหาร ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ บทบาทของผู้บริหาร ด้านครู ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ คุณธรรมจริยธรรมของครู ด้านการบริหารการศึกษา ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การกิจนโยบายและจุดเน้น การจัดโครงสร้างและการบริหารอย่างเป็นระบบ ด้านการจัดการเรียนรู้และวิจัย ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านความสัมพันธ์และความร่วมมือของชุมชน ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา

สรุป

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มสูงโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริหาร สภาพแวดล้อมโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ตามลำดับ กลุ่มต่ำโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริหาร สภาพแวดล้อมโรงเรียน ครู นักเรียนและผู้ปกครอง ตามลำดับ และปัจจัยที่สามารถจำแนกคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรีระหว่างกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ ได้แก่ ด้านผู้บริหาร คือ การบริหารการเปลี่ยนแปลง ด้านนักเรียน คือ เจตคติต่อการเรียน และด้านผู้ปกครอง คือ การส่งเสริมสนับสนุนจากผู้ปกครอง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่สามารถจำแนกคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี สูงที่สุด 5 อันดับแรก คือ ปัจจัยด้านผู้ปกครอง ตัวแปรการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้ปกครอง รองลงมาปัจจัยด้านผู้ปกครอง ตัวแปรสภาพเศรษฐกิจและสังคม รองลงมาปัจจัยด้านครู ตัวแปรความสามารถทางเทคโนโลยีสารสนเทศ รองลงมาปัจจัยด้านครู ตัวแปรการวัดและประเมินผล และปัจจัยด้านครู ตัวแปรคุณภาพการสอน ตามลำดับ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ โรงเรียนกลุ่มสูงและโรงเรียนกลุ่มต่ำควรนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการสรรหาและเสริมสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี เช่น สนับสนุนให้ผู้ปกครองติดตามเอาใจใส่ผู้เรียนอยู่เสมอ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาพัฒนาความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและมีการวัดและประเมินผลผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่สามารถจำแนกคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี ด้านผู้บริหาร คือ การบริหารการเปลี่ยนแปลง ด้านนักเรียน คือ เจตคติต่อการเรียน และด้านผู้ปกครอง คือ การส่งเสริมสนับสนุนจากผู้ปกครอง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดเพชรบุรี ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ด้วยการพัฒนาปัจจัยที่สามารถจำแนกคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัล ได้แก่ สนับสนุนให้ผู้ปกครองติดตามการเรียนของนักเรียนอยู่เสมอ ส่งเสริมความรู้สึกละและความคิดเห็นต่างๆในทางบวกของผู้เรียนที่มีต่อพฤติกรรมการสอนของครูและโรงเรียน และผู้บริหารพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงาน สร้างแรงบันดาลใจและนำความรู้ใหม่ๆ มาพัฒนาเพื่อผลประโยชน์ของผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี

References

- Chantamit, N. (2015). *Chantamit Factors Related to Academic Achievement of Prathomsuksa 6 Student in Banmabtaput School under the Office of Rayong Elementary Education Service Area 1*. (Doctoral Dissertation). Burapha University. Chonburi.
- Gerduang, A. (2017). *Empowering Learning in the 21st Century for Thailand Society in the Digital Age*. (Master's Thesis). Lampang Rajabhat University. Lampang.
- Maitaouthong, T. (2014). Media Literacy: Skill for 21st Century Learning. *Journal of Information Science*, 32(3), 74-91.
- Ministry of Education. (2019). *Transform Learning Stepping into the Digital Age*. Bangkok: Amarin Printing and Publishing Co., Ltd.

- Montha, K. (2018). *Factors Effecting the Quality of School under the Office of Bangkok Primary Education Service Area*. (Doctoral Dissertation). Siam University. Bangkok.
- Office of the Administration of Upper Secondary Education. (2010). *Digital Literacy World-class Standard School*. Bangkok: The Agricultural Co-operative Federation of Thailand., Ltd.
- Prathum, C. (2016). *Factors Affecting the School Effectiveness under the Secondary Educational Service Area Office 27*. (Master's Thesis). Burapha University. Chonburi.
- Sintukhet, P. (2017). Study This Era. (Digital Era): Thailand 4.0. in Govittayangkull, P. (Ed.), *National Academic Conference on Education: NACE 2017* (pp 98-110). Lampang: Faculty of Education, Lampang Rajabhat University.

การพัฒนารูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด เชิงวิทยาการคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสู่ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์*

Developing a Model of the Learning Experience Management Process to Develop Computational Thinking Skills for Early Childhood Children to Creative Innovations

กมลวรรณ อังศรีสุรพร

Kamolwan Angsrisuraporn

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Faculty of Education, Chandrakasem Rajabhat University, Thailand.

Corresponding Author's Email: may_melody10@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิทยาการคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสู่ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม โดยสถานศึกษา 2) ศึกษาผลการใช้รูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิทยาการคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสู่ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ 3) ประเมินชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ของผู้เรียนระดับชั้นอนุบาลเป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ กลุ่มเป้าหมายการวิจัยคือ นักเรียนระดับชั้นอนุบาล 2-3 โรงเรียนวัดบำเพ็ญบุญ และโรงเรียนวัดจันทน์ จำนวน 61 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test แบบ dependent samples

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพขององค์ประกอบขั้นตอนรูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิทยาการคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสู่ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น มีค่าเฉลี่ยของค่าคุณภาพจากแบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย และเทคโนโลยีการศึกษา จำนวน 6 คน โดยรวมเห็นว่ามีความอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.78$, $S.D.= 0.35$) 2) การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนในระดับชั้นการศึกษาปฐมวัย อนุบาล 2-3 โรงเรียนวัดบำเพ็ญบุญ และโรงเรียนวัดจันทน์ มีคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ผลการประเมินชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ ของผู้เรียนระดับชั้นอนุบาล 2-3 โรงเรียนวัดบำเพ็ญบุญ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.065 ($S.D.= 0.64$) และผลการประเมินชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ของผู้เรียนระดับชั้นอนุบาล 2-3 โรงเรียนวัดจันทน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.90 ($S.D.= 0.73$)

คำสำคัญ: รูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้; ทักษะการคิดเชิงวิทยาการคำนวณ; ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์

Abstract

This research article aims to 1) to develop a model of the learning experience management process to develop computational thinking skills for early childhood children to creative innovations with participation of educational institutions 2) to study the use of a model of the learning experience management process to develop computational thinking skills for early childhood children to creative innovations 3) to evaluate creative innovation work pieces of kindergarten level students. The target research groups were kindergarten 2-3 students at Wat Bamphenbun School and Wat Chan School obtained by means of purposive selection. Statistics used in this research including percentage, mean, standard deviation, and t-test with dependent samples.

The results of the research found that 1) the quality of the components of the process model for organizing learning experiences to develop computational thinking skills for early childhood children to creative innovations that the researcher had developed has an average of quality values from the assessment of early childhood education and technology experts' opinions, a total of 6 people, overall agreed that the quality was at the highest level ($\bar{X}=4.78$, S.D.= 0.35) 2) the pre-test and post-test of kindergarten 2-3 students at Wat Bamphenbun School and Wat Chan School found that post-test scores are statistical significant higher than pre-test at .05 and 3) the results of evaluation of creative innovative work pieces of kindergarten 2-3 students at Wat Bamphenbun School was found that the average was 8.065. (S.D.= 0.64) and evaluation of creative innovative work pieces of kindergarten 2-3 students at Wat Chan School was found that the average was 7.90 (S.D.= 0.73)

Keywords: Model of the Learning Experience Management; Computational Thinking Skills; Creative Innovations

บทนำ

ในโลกแห่งเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว การคิดแบบคอมพิวเตอร์หรือการคิดเชิงวิทย์การคำนวณกลายเป็นชุดความสามารถที่สำคัญสำหรับบุคคลทุกวัย แต่ในโลกดิจิทัลในปัจจุบัน การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิทย์การคำนวณเด็กตั้งแต่เด็กปฐมวัยมีความสำคัญอย่างมากต่อการทำงานในอนาคต เนื่องด้วยการคิดเชิงคำนวณเป็นแนวทางการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนด้วยการแบ่งปัญหาออกเป็นส่วนย่อยๆ ที่สามารถจัดการได้มากขึ้น และการค้นหาวิธีแก้ปัญหาละเอียดโดยใช้อัลกอริทึมและรูปแบบ โดยทักษะการคิดเชิงวิทย์การคำนวณยังช่วยส่งเสริมการคิดเชิงวิเคราะห์ การคิดเชิงสร้างสรรค์ และความสามารถในการรับมือกับความท้าทายและปัญหาอย่างเป็นระบบ

ในภูมิทัศน์ทางเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ในงานวิจัยของ Su, and Yang (2023) กล่าวว่า การคิดเชิงคำนวณกลายเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับคนทุกวัย การจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้เด็กปฐมวัยมีทักษะการคิดเชิงคำนวณตั้งแต่อายุยังน้อย เป็นการส่งเสริมให้เด็กกลายเป็นนักแก้ปัญหา นักคิดเชิงวิพากษ์ และบุคคลที่สร้างสรรค์ได้ เนื่องจากการคิดเชิงคำนวณสามารถช่วยให้เด็กพัฒนากรอบความคิดในการแก้ปัญหา ด้วยการเรียนรู้ที่จะวิเคราะห์ปัญหา ระบูปแบบ และพัฒนากลยุทธ์ที่ละเอียดขึ้นตอน ส่งเสริมให้มีวิธีคิด

ในแบบนักแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทักษะเหล่านี้ไม่เพียงแต่มีประโยชน์ในขอบเขตของเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังมีประโยชน์ในด้านต่างๆ ของชีวิตด้วย เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การตัดสินใจ และการคิดอย่างมีเหตุผล อีกทั้งทักษะการคิดเชิงคำนวณยังช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดเชิงคำนวณกระตุ้นให้เด็กคิดนอกกรอบและคิดหาวิธีแก้ปัญหาที่เป็นนวัตกรรม ครูผู้สอนสามารถจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณและกิจกรรมการเขียนโค้ด ผ่านการลองผิดลองถูก การเรียนรู้จากข้อผิดพลาด และการอดทนจนกว่าจะพบวิธีแก้ไข โดยครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในชั้นเรียนเพื่อเด็กได้ร่วมกันแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และพัฒนาจินตนาการของตนเอง ซึ่งจุดนี้เด็กจะได้เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกัน การแบ่งปันความคิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเข้าใจถึงความสำคัญของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเหล่านี้มีความสำคัญต่อการทำงานในศตวรรษที่ 21

จะเห็นได้ว่าในโลกที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยียังคงพัฒนาอย่างรวดเร็ว นวัตกรรมด้านปัญญาประดิษฐ์ การประมวลผลบนคลาวด์ และความปลอดภัยทางไซเบอร์กำลังกำหนดรูปแบบการใช้ชีวิต การทำงาน ตลอดจนการติดต่อสื่อสารและการโต้ตอบของเราจากช่องทางสื่อสารดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ยังคงแสดงให้เห็นถึงอนาคตที่ว่าความรู้ด้านดิจิทัลเป็นสิ่งจำเป็น และนักการศึกษา นักเทคโนโลยีการศึกษา จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นความจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาด้วยการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตร กิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนรู้ ตลอดจนสื่อการเรียนรู้ที่ไม่เพียงแต่ให้ความรู้เท่านั้น แต่ยังปลูกฝังทักษะความรู้ด้านดิจิทัลที่สำคัญที่นักเรียนจำเป็นต้องมีเพื่อนำทางและกำหนดอนาคตของประเทศไทย เช่น การเขียนโค้ด การวิเคราะห์ข้อมูล และความปลอดภัยทางไซเบอร์ ประเด็นเหล่านี้กลายเป็นทักษะพื้นฐานเพื่อตอบสนองต่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่พัฒนาอยู่อย่างต่อเนื่อง ทักษะการคิดเชิงคำนวณ จึงกลายเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับคนทุกวัย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์การคำนวณ ให้เด็กปฐมวัยได้ตั้งแต่การเรียนในระดับชั้นอนุบาล จะสามารถเป็นรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับความสำเร็จในอนาคตได้ ผ่านการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ช่วยเพิ่มความสามารถในการแก้ปัญหา ส่งเสริมการคิดเชิงสร้างสรรค์และความสามารถของผู้เรียนในการพัฒนาชิ้นงานนวัตกรรม อันเป็นสมรรถนะสำคัญสู่การเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนที่จะเติบโตอย่างเหมาะสมในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล และมีสมรรถนะและความสามารถด้านเทคโนโลยีที่มีความจำเป็นอย่างมากสำหรับตลาดงานในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์การคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสู่ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมโดยสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์การคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสู่ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์
3. เพื่อประเมินชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ ของผู้เรียนระดับชั้นอนุบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีรายละเอียดขอบเขตการดำเนินการวิจัย โดยอธิบายตามลำดับของวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรต้นและตัวแปรตามเพื่อใช้เป็นฐานการดำเนินการวิจัยตลอดโครงการซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นต่างๆ ดังนี้ 1) การคิดเชิงวิพากษาคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัย 2) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และ 2560 3) สมรรถนะของเด็กปฐมวัย 4) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ 5) แนวคิดแนวคิดการจัดประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษาคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสู่ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ และศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study)

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผนก่อนดำเนินการทดลอง ดังนี้

1.1 เตรียมความพร้อมผู้สอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยการวางแผนก่อนการเรียนการสอนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ตารางการเรียนรู้ จัดประสบการณ์เรียนรู้ และการประเมินผล

1.2 เตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัยและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษาคำนวณ โดยใช้กลยุทธ์การจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อสร้างชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ใช้เวลาในการทดลอง จำนวน 8 สัปดาห์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 เตรียมความพร้อมนักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่จะเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนฯ สร้างข้อตกลงในการการเรียนรู้ การทำกิจกรรม การใช้สื่อต่างๆ ที่จัดเตรียมไว้

2.2 สังเกตพัฒนาการและวิเคราะห์พัฒนาการพื้นฐานของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้แบบสังเกตพัฒนาการที่ออกแบบสำหรับการวัดเชิงทักษะการคิดเชิงคำนวณที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.3 สัปดาห์ที่ 1-6 ให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายทำกิจกรรมตามขั้นตอน กลยุทธ์การสอนในแผนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อสร้างชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ด้วย PECS MODEL มีทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ

2.3.1 ขั้นเตรียมพร้อมวอร์มอัพ (Preparation and warm up stage)

2.3.2 ขั้นก่อร่างชวนคิดวิจิตรงานสร้างสรรค์ (Encourage thinking the creative work)

2.3.3 ขั้นเนรมิตชิ้นงานอย่างเป็นรูปธรรม (Create a tangible piece)

2.3.4 ขั้นสรุปองค์ความรู้สู่ทักษะสำคัญวิทยาการคำนวณ (Summary of knowledge towards important skills in computational science)

2.4 สัปดาห์ที่ 7-8 กลุ่มเป้าหมายจะต้องร่วมกันคิดชิ้นงานสร้างสรรค์ และนำเสนอชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์หน้าชั้นเรียน โดยครูทำหน้าที่ประเมินคุณภาพของชิ้นงาน และร่วมกันสรุปผลการเรียนรู้ จากนั้นผู้สอนสังเกตพัฒนาการนักเรียนหลังทำกิจกรรม และแบบประเมินความพึงพอใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษาคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสู่ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์

ขั้นตอนที่ 3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการใช้แบบประเมินในการเก็บข้อมูลตามตัวแปรตามที่กำหนดไว้ของงานวิจัยได้แก่

1. ประเมินทักษะการคิดเชิงวิद्याการคำนวณ

2. ประเมินคุณภาพชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตลอดทั้งกระบวนการดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Interview)

2. รูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิद्याการคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสู่ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์

3. แบบประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของรูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้

4. แบบประเมินคุณภาพแผนการจัดประสบการณ์เรียนรู้และสื่อการสอน (Unplugged Coding)

ประจำแผน

5. แบบวัดทักษะการคิดเชิงคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัย

6. แบบประเมินคุณภาพชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1. การประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของรูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิद्याการคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสู่ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เพื่อทำการประเมินคุณภาพของรูปแบบฯ โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินที่ระดับมาก ผลการประเมินคุณภาพต้องมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก (3.51 ขึ้นไป) และใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) เป็นการให้คะแนนความเหมาะสมของรูปแบบฯ ในการตอบแบบประเมินรูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิद्याการคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสู่ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ของผู้เชี่ยวชาญ แล้วหาค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยแต่ละข้อ จะมีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง +1 หากได้ค่า IOC น้อยกว่า 0.5 แสดงว่าองค์ประกอบของรูปแบบในข้อนั้นไม่เหมาะสมต้องปรับปรุงใหม่

2. แบบประเมินทักษะการคิดเชิงวิद्याการคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยก่อนและหลังเรียนเป็นการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน เกี่ยวกับทักษะการคิดเชิงคำนวณของกลุ่มเป้าหมาย ใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย โดยใช้ t-test Dependent Sample

3. การวิเคราะห์คุณภาพของชิ้นงานนวัตกรรมและเทคโนโลยีของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมาย ประเมินคุณภาพด้วยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (X) และหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ในแต่ละข้อคำถาม ดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.00 หมายถึง ชิ้นงานมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ชิ้นงานมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 0.51-1.50 หมายถึง ชิ้นงานมีคุณภาพอยู่ในระดับน้อย

ขั้นตอนที่ 7 ผลการวิจัย องค์ความรู้ใหม่ และอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

รูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิद्याการคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสู่ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมโดยสถานศึกษา มีดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพรูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิद्याการคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสู่ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์

คุณภาพขององค์ประกอบขั้นตอนรูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษาคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสู่ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น มีค่าเฉลี่ยของค่าคุณภาพจากแบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย และเทคโนโลยีการศึกษา รวมจำนวน 6 คน โดยรวมเห็นว่ามีความอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.78$, S.D.= 0.35) โดยองค์ประกอบการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อสร้างชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ด้วย PECS Model มี 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเตรียมพร้อมอวัยวะ 2) ขั้นก่อร่างความคิดจิตรงานสร้างสรรค์ 3) ขั้นเนรมิตชิ้นงานอย่างเป็นรูปธรรม 4) ขั้นสรุปองค์ความรู้สู่ทักษะสำคัญวิทยาการคำนวณ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการใช้รูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษาคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสู่ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ มีดังนี้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำรูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษาคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสู่ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ ไปใช้กับเด็กปฐมวัยในระดับชั้นอนุบาล 2-3 โรงเรียนวัดป่าเพ็ญบุญ และโรงเรียนวัดจันทน์ โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งตามระดับชั้น ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติทดสอบที และระดับนัยสำคัญทางสถิติของการทดสอบเปรียบเทียบคะแนนสอบก่อนและหลังเรียนของระดับชั้นการศึกษาปฐมวัย อนุบาล 2 และอนุบาล 3 โรงเรียนวัดป่าเพ็ญบุญ

ระดับชั้น	การทดสอบ	$\bar{X}$	S.D.	N	t	Sig. (1-tailed)
อนุบาล 2	ก่อนเรียน	3.94	0.68	16	11.78*	0.0000
	หลังเรียน	8.50	0.97			
อนุบาล 3	ก่อนเรียน	4.00	0.76	15	20.74*	0.0000
	หลังเรียน	8.73	0.80			

จากตาราง 1 พบว่า ระดับชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนวัดป่าเพ็ญบุญ ผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.94 คะแนน และ 8.50 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในระดับชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนวัดป่าเพ็ญบุญ ผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.00 คะแนน และ 8.73 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติทดสอบที และระดับนัยสำคัญทางสถิติของการทดสอบเปรียบเทียบคะแนนสอบก่อนและหลังเรียนของระดับชั้นการศึกษาปฐมวัย อนุบาล 2 และอนุบาล 3 โรงเรียนวัดจันทน์

ระดับชั้น	การทดสอบ	$\bar{X}$	S.D.	N	t	Sig. (1-tailed)
อนุบาล 2	ก่อนเรียน	3.67	0.78	12	25.48*	0.0000
	หลังเรียน	8.58	1.00			
อนุบาล 3	ก่อนเรียน	3.89	0.68	18	18.33*	0.0000
	หลังเรียน	8.61	0.78			

จากตาราง 2 พบว่า ระดับชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนวัดจันทน์ ผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.67 คะแนน และ 8.58 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในระดับชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนวัดจันทน์ ผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.89 คะแนน และ 8.61 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประเมินชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ของผู้เรียนระดับชั้นอนุบาล โดยผลการประเมินชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย มีดังนี้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์การคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสู่ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ ไปใช้กับเด็กปฐมวัยในระดับชั้น อนุบาล 2-3 โรงเรียนวัดบำเพ็ญบุญ และโรงเรียนวัดจันทน์ โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งตามระดับชั้น ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการประเมินชิ้นงานชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ ของผู้เรียนระดับชั้นอนุบาล 2-3 โรงเรียนวัดบำเพ็ญบุญ

ระดับชั้น	ผลคะแนนเฉลี่ย การประเมินชิ้นงาน	คะแนนค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	แปลค่า
อนุบาล 2	8.06	2.68	0.68	ระดับดีมาก
อนุบาล 3	8.07	2.69	0.59	ระดับดีมาก
รวมเฉลี่ย	8.06	2.68	0.64	ระดับดีมาก

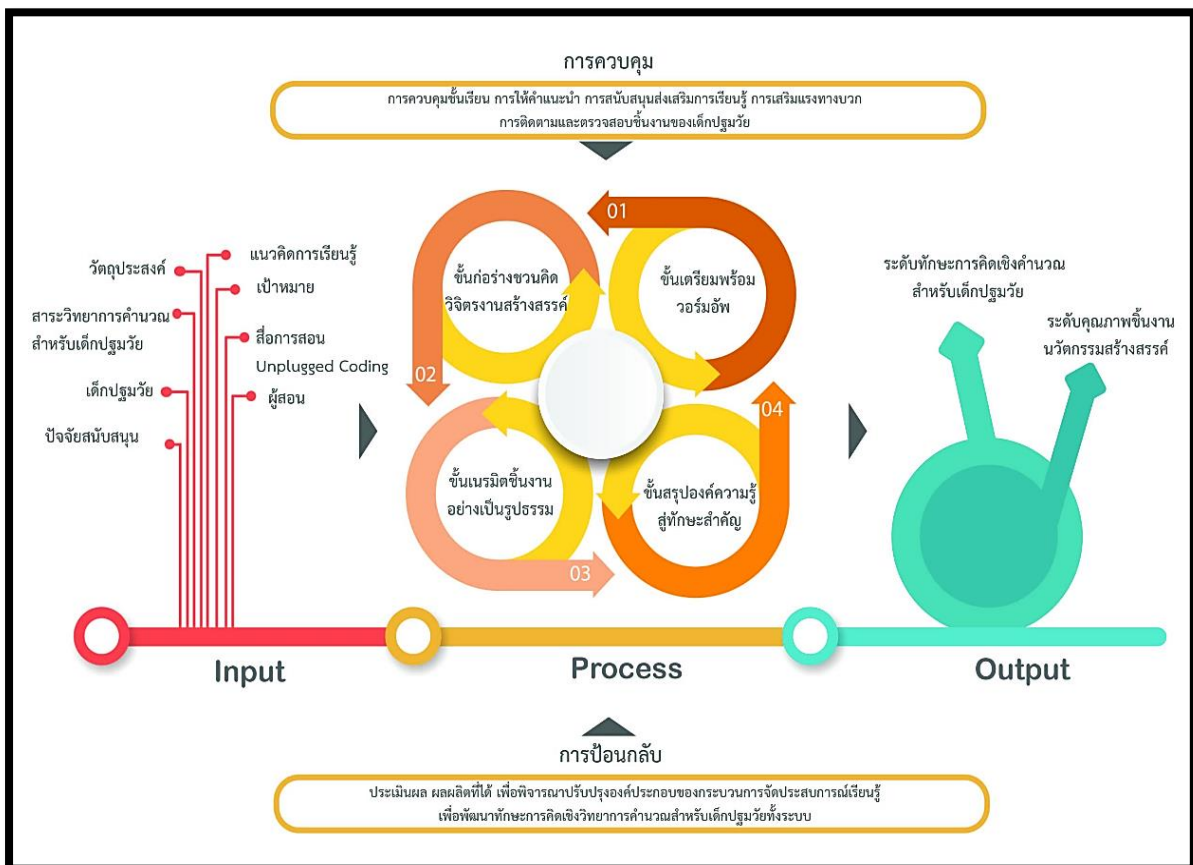
จากตารางที่ 3 ผลการประเมินชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ ของผู้เรียนระดับชั้นอนุบาล 2-3 โรงเรียนวัดบำเพ็ญบุญ โดยรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.68 (S.D.= 0.64) ในระดับชั้นอนุบาล 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.68 (S.D.= 0.68) และ ระดับชั้นอนุบาล 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.69 (S.D.= 0.59)

ตารางที่ 4 ผลการประเมินชิ้นงานชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ ของผู้เรียนระดับชั้นอนุบาล 2-3 โรงเรียนวัดจันทน์

ระดับชั้น	ผลคะแนนเฉลี่ย การประเมินชิ้นงาน	คะแนนค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	แปลค่า
อนุบาล 2	7.92	2.64	0.79	ระดับดีมาก
อนุบาล 3	7.89	2.63	0.68	ระดับดีมาก
รวมเฉลี่ย	7.90	2.63	0.73	ระดับดีมาก

จากตารางที่ 4 ผลการประเมินชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ ของผู้เรียนระดับชั้นอนุบาล 2-3 โรงเรียนวัดจันทน์โดยรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.63 (S.D.= 0.73) ในระดับชั้นอนุบาล 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.64 (S.D.= 0.79) และ ระดับชั้นอนุบาล 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.63 (S.D.= 0.68)

องค์ความรู้ใหม่

Picture 1: Teaching Strategies in the 4-Step Learning Experience Plan to Create Innovative and Creative Pieces with the PECS Model (Angrisuraphon, 2023)

องค์ความรู้ใหม่ของการวิจัยครั้งนี้ คือ การวิจัยที่ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และประเมินรับรองรูปแบบโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัยและผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านการคิดเชิงวิทยาการคำนวณที่ช่วยให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงจนทำให้ได้รูปแบบที่มีคุณภาพ ทำให้ผู้เรียนเกิดการกระบวนการเรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างเป็นระบบส่งเสริมให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ

โดยในรูปแบบการเรียนรู้ของการวิจัยนี้มีกำหนดบทบาทของผู้เรียนและผู้สอนในทุกขั้นตอนของกิจกรรม โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน โดยวิเคราะห์ข้อมูลของเด็กปฐมวัยเกี่ยวกับทักษะต่างๆ เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ และเลือกเนื้อหา โดยเนื้อหาสอดคล้องกับกิจกรรมหลักของเด็กปฐมวัย สื่อการสอนและออกแบบสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรม

2. ขั้นตอนออกแบบและพัฒนารูปแบบของการจัดการเรียนรู้ เพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งกระบวนการตามขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเตรียมพร้อมวอร์มอัพ 2) ขั้นก่อร่างชวนคิด วิจิตรงานสร้างสรรค์ 3) ขั้นเนรมิตชิ้นงาน อย่างเป็นรูปธรรม 4) ขั้นสรุปองค์ความรู้สู่ทักษะสำคัญวิทยาการคำนวณ

3. ขั้นทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้หลังจากที่มีการออกแบบและพัฒนารูปแบบขึ้น

4. การประเมินผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อประเมินปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพรูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิทย์การคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสู่ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ พบว่า ในการพัฒนารูปแบบฯ ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ วารสาร ผลงานวิจัย และแหล่งข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการของรูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิทย์การคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสู่ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ ซึ่งผู้วิจัยใช้หลักการออกแบบระบบการสอน ร่วมกับการศึกษาแนวคิด 1) แนวคิดการสอนแบบโครงการ (Project Approach) 2) แนวคิดการสอนแบบพหุปัญญา (Multiple Intelligences) 3) เรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา (STEM) ผลการพัฒนารูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิทย์การคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสู่ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมโดยสถานศึกษา โดยผลการพัฒนาคุณภาพ พบว่า คุณภาพขององค์ประกอบชิ้นตอนรูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิทย์การคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสู่ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น มีค่าเฉลี่ยของค่าคุณภาพจากแบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาก่อนวัย และเทคโนโลยีการศึกษา รวมจำนวน 6 คน โดยรวมเห็นว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.78$, $S.D.=0.35$) โดยรูปแบบของผู้วิจัยดังกล่าวนี้มีฐานการคิดกลยุทธ์การจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามแนวทางการเรียนรู้แบบเชิงรุก ซึ่งสอดคล้องกับกลยุทธ์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับเด็กปฐมวัย ตามนโยบายนโยบายเร่งด่วน (Quick Policy) 10 นโยบาย ของ Ministry of Education (2022) ที่เกี่ยวข้องกับปฐมวัย คือ นโยบายที่ 4 การจัดการศึกษาปฐมวัย และ นโยบายที่ 5 Active Learning เป็นการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กปฐมวัยมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นทั้งร่างกาย (Physically active) การคิดและสติปัญญา (Intellectually Active) อารมณ์จิตใจ (Emotionally active) และทางสังคม (Socially active) จะส่งผลให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ศาสตร์การสอนประกอบด้วยทฤษฎี หลักการแนวคิดในการจัดการศึกษา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้ และเทคนิคการจัดการเรียนรู้ ซึ่งครูปฐมวัยจะต้องศึกษาและเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบริบท โดยเน้นการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการใช้รูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิทย์การคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสู่ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ พบว่า ผลการศึกษาผลการใช้รูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิทย์การคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสู่ชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ พบว่า การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนในระดับชั้นการศึกษาปฐมวัย อนุบาล 2-3 ของกลุ่มเป้าหมายทั้ง 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดบำเพ็ญบุญ และโรงเรียนวัดจันทน์ พบว่า ผลคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียน อนุบาล 2-3 ของกลุ่มเป้าหมายทั้ง 2 โรงเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการสอนที่มีกระบวนการจัดประสบการณ์สำหรับผู้เรียนปฐมวัยอย่างเป็นระบบ การออกแบบสื่อการสอน Unplugged Coding มีการออกแบบการฝึกให้เด็กได้คิดวิเคราะห์ คิดเป็นลำดับขั้น และคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล การเรียนรู้ผ่านสัญลักษณ์ และการให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) ผ่านการเล่น การทำงานกลุ่มเป็นทีมเพื่อให้ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม รู้จัดการฝึกทดลองฝึกเพื่อค้นหาคำตอบอย่างมีเหตุผล ฝึกการปฏิบัติตามคำสั่งให้ถูกต้อง สามารถเชื่อมโยงความรู้จนเกิดทักษะการคิดแก้ปัญหาจนมีความสามารถ

เข้าใจในระดับหลักการ และส่งผลต่อการคิดเชิงสร้างสรรค์เพื่อออกแบบชิ้นงานสร้างสรรค์ได้ต่อไป ซึ่งตามแนวคิดการพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (IPST, 2561) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณเป็นอย่างมาก โดยออกแบบแนวทางการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาหลักสูตรสำหรับครูผู้สอนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล แก้ปัญหา และใช้เครื่องมือและเทคนิคทางการคำนวณอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเชื่อว่าการคิดเชิงคำนวณเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 เนื่องจากช่วยให้นักเรียนวิเคราะห์และเข้าใจปัญหาที่ซับซ้อน และค้นหาแนวทางแก้ไขที่เป็นนวัตกรรมโดยใช้เครื่องมือดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Niyomchai, and Raksaphongpanich (2023) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยและพัฒนาโปรแกรมการจัดการกิจกรรมวิทยาการคำนวณ เพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาสำหรับเด็กปฐมวัยสำหรับการเรียนรู้เกี่ยวกับวิทยาการคอมพิวเตอร์ (Computer Science) ในระดับอนุบาลมีจุดเน้น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การใช้การคิดเชิงคำนวณ (Computational thinking) เพื่อการแก้ปัญหาย่อยอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ และส่วนที่ 2 การเขียนโปรแกรม (Programing) โดยเน้นการเขียนโค้ด (Coding) แบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ โดยกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้วิทยาการคอมพิวเตอร์ในระดับอนุบาลไว้ 3 ประการ คือ (1) แก้ปัญหาย่อยได้ง่ายได้ (2) แสดงลำดับขั้นตอนการทำงานโดยใช้ภาพ และ/หรือสัญลักษณ์ และ (3) เขียนโค้ดอย่างง่ายโดยใช้สื่อแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ผ่านการเล่นโดยกำหนดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กอนุบาลเรียนรู้ทักษะและแนวคิดที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญผ่านกิจกรรมการลงมือกระทำ (Active Learning) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยมีการคิดแก้ปัญหาหลังการจัดโปรแกรมการจัดการกิจกรรมวิทยาการคำนวณ เพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาสำหรับเด็กปฐมวัยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นกัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อประเมินชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ของผู้เรียนระดับชั้นอนุบาลพบว่า ผลการประเมินชิ้นงานชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ ของผู้เรียนระดับชั้นอนุบาลกลุ่มเป้าหมายการวิจัยพบว่า ผลการประเมินชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ ของผู้เรียนระดับชั้นอนุบาล 2-3 โรงเรียนวัดบำเพ็ญบุญโดยรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.68 (S.D.= 0.64) และผลการประเมินชิ้นงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ ของผู้เรียนระดับชั้นอนุบาล 2-3 โรงเรียนวัดจันทน์โดยรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.63 (S.D.= 0.73) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pankaew (2015) ที่ได้ทำการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบ CLICK เพื่อส่งเสริมความสามารถในการตกลึกทางปัญญาในการสอนของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย โดยรูปแบบการเรียนการสอนแบบ CLICK ดังกล่าวช่วยส่งเสริมความสามารถในการตกลึกทางปัญญา โดยภาพรวมของผู้เรียนที่ได้ใช้รูปแบบการสอนนี้มีความรู้สึกสนุกกับการเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนทั้ง 5 ขั้นตอน เนื่องจากการเรียนการสอนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ และจำเนื้อหาที่เรียนได้เป็นอย่างดี ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น ได้ฝึกคิด และรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น ส่วนผู้สอนก็มีบทบาทเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียน ซึ่งมีความแตกต่างไปจากรูปแบบการเรียนรูแบบเดิมๆ ที่เน้นการเรียนแบบท่องจำมากกว่าความเข้าใจ ผู้เรียนไม่ได้ฝึกการคิดและแสดงความคิดเห็น ส่งผลให้ไม่มีความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้น รูปแบบการสอนยังช่วยทำให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดอย่างเป็นขั้นตอนได้แก้ไขปัญหาย่อยอย่างมีเหตุผล และวางแผนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นแล้วนำมาปรับปรุงงานของตนเองให้มีความสร้างสรรค์และมีคุณภาพมากยิ่งขึ้นได้

สรุป

การพัฒนารูปแบบกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยและการเรียนรู้แบบ Unplugged การเรียนโดยไม่ใช้คอมพิวเตอร์ สามารถนำไปใช้ในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ของผู้เรียนในระดับปฐมวัยเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในระดับชั้นปฐมวัยได้ เพราะเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหา เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน ซึ่งทักษะการคิดเชิงวิพากษ์การคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยนั้น เป็นการฝึกทักษะให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีกระบวนการ เป็นลำดับขั้นตอนและเป็นระบบ รวมทั้งสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดเชิงคำนวณได้จากการจัดประสบการณ์วิทยาการคำนวณนี้ครูควรต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเต็มที่โดยไม่มีข้อจำกัดใดๆ อันเป็นพื้นฐาน ซึ่งความสามารถในการคิดเชิงคำนวณที่ได้พัฒนาเด็กปฐมวัยจะเป็นพื้นฐานของการคิดแก้ปัญหาต่างๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน เนื่องจากการคิดเชิงคำนวณเป็นการคิดอย่างเป็นระบบเพื่อแก้ไขปัญหาในหลากหลายลักษณะ ได้แก่ การจัดลำดับเชิงตรรกศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูล และการสร้างสรรค์วิธีแก้ปัญหาไปทีละขั้น รวมทั้งการย่อยปัญหาที่ช่วยให้ง่ายขึ้นกับปัญหาที่ซับซ้อนหรือมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดได้ ตรงจุดนี้ส่งผลให้ปัญหาที่มีความซับซ้อนนั้นผู้แก้ไขได้เข้าใจได้ง่ายขึ้นและสามารถกำหนดวิธีการในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและมีแบบแผน และเป็นเหตุเป็นผลได้ต่อไป ซึ่งจุดนี้ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่า ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์การคำนวณเป็นฐานการคิดอันเป็นประโยชน์ต่อทุก สาขาวิชา ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับทุกเรื่องในชีวิตประจำวัน ทั้งงานด้านการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ การคิดอย่างเป็นระบบแบบคอมพิวเตอร์เพื่อสั่งให้คอมพิวเตอร์ทำงาน และช่วยแก้ปัญหาตามที่เรากำลังต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่รวมไปถึงกระบวนการคิดเพื่อหาวิธีการในการแก้ปัญหาของมนุษย์ซึ่งเป็นพื้นฐานของการสร้างพลเมืองดิจิทัลของประเทศไทยต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ครูและผู้เกี่ยวข้องสามารถนำรูปแบบการจัดประสบการณ์เรียนรู้ไปจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย

1.2 การจัดประสบการณ์เกี่ยวกับวิทยาการคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัย ครูผู้สอนต้องมีความเข้าใจธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กปฐมวัย เพื่อให้สามารถออกแบบรูปแบบการจัดประสบการณ์ได้

1.3 การจัดประสบการณ์เกี่ยวกับวิทยาการคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัย ครูผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้เด็กลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาโปรแกรมการจัดประสบการณ์เรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเนื้อหาวิทยาการคำนวณของเด็กปฐมวัยเพื่อวัดระดับความสามารถในการแก้ปัญหา และการคิดเชิงวิเคราะห์

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อวิทยาการคำนวณประเภทอื่นๆ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

2.3 ควรมีการพัฒนาสื่อวิทยาการคำนวณเพื่อเชื่อมโยงให้เด็กสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน

References

- Angsrisurapon, K. (2023). *Development of a Process Model for Organizing Learning Experiences to Develop Computational Thinking Skills for Early Childhood Children towards Creative Innovative Products*. Bangkok: Research and Development Institute Chandrakasem Rajabhat University.
- Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology (IPST). (2018). *Computational Science Learning Management Curriculum for Advanced Teachers C4T Plus*. Retrieved May 3, 2013, from <https://oho.ipst.ac.th/category/discipline/วิทยาการคำนวณ/>
- Ministry of Education. (2022). *Guidelines for Organizing Active Learning (Active Learning) at the Early Childhood Level*. Bangkok: Office of Academic and Educational Standards Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education.
- Niyomchai, P., & Raksaphongphanich, T. (2023). Coding Program for Problem Solving in Young Children. *Journal of MCU Ubon Review*, 8(2), 399-408.
- Office of the Education Council. (2018). *Guidelines for Raising, Caring for, and Developing Early Childhood Children According to Competency to Increase the Quality of Children According to Age 0-5 Years*. Bangkok: Phrik Wan Graphic Company Limited.
- Pankaew, A. (2015). *Development of the Click Teaching Model to Promote Intellectual Crystallization Ability for Undergraduate Students Field of Early Childhood Education*. (Doctoral Dissertation). Graduate School Srinakharinwirot University. Bangkok.
- Sophonpanich, K. (2021). *Khunying Kanlaya Sophonpanich: Create 'Coding' To Cope with Every Change*. Retrieved May 3, 2013, from https://www.matichon.co.th/politics/special-interview/news_3124407
- Su, J., & Yang, W. (2023). *A Systematic Review of Integrating Computational Thinking in Early Childhood Education*. Retrieved May 3, 2013, from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666557323000010?via=ihub>

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*

The Economic Development Strategies of Sekong Province,
Lao People's Democratic Republic

¹สากอน ฟอนปะเสิต, มาลี ไชยเสนา และ นิสานาญ โสภาพล

¹Sakon Phonepaseut, Malee Chaisena and Nisanart Sophapol

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: sakon.pg64@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) ศึกษาสภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 2) พัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 3) เพื่อประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มเป้าหมาย ระยะที่ 1 คือ ผู้บริหารบุคลากรในแขวงเซกอง ที่มีส่วนในการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจ แขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 70 คน ระยะที่ 2 คือ ผู้เชี่ยวชาญ 12 คน ได้แก่ ผู้บริหาร 4 คน นักวิชาการ 4 คน ตัวแทนบุคลากร 4 คน ระยะที่ 3 คือ ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินยุทธศาสตร์ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า สภาพการพัฒนาเศรษฐกิจ ของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูง คือด้านสภาพแวดล้อมภายใน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านผลจากการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคม แนวทางในการพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย 7 ยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาเกษตรเพื่อยังชีพสู่อุตสาหกรรมเพื่อส่งออก ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาแขวงเซกอง ให้กลายเป็นแขวงแห่งการค้า และการลงทุน (The Province of FDI) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปเป็นสินค้าเพื่อการบริโภคภายใน และการส่งออก ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการท่องเที่ยวครบวงจร ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาแขวงเซกองจากแขวงที่เป็น land lock สู่ แขวง land link ยุทธศาสตร์ที่ 6 การคุ้มครองงบประมาณมุ่งเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผลและยุทธศาสตร์ที่ 7 การรักษาสันติภาพให้มีความสมดุล และลดความเสี่ยงภัยทางธรรมชาติ ผลการประเมินยุทธศาสตร์ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จากผู้เชี่ยวชาญมีความเป็นไปได้ในระดับมาก มีความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุดทั้ง 7 ยุทธศาสตร์

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์การพัฒนา; การพัฒนาเศรษฐกิจ; แขวงเซกอง; สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the economic development conditions of Sekong Province in Lao PDR; 2) to develop the economic development strategies of Sekong Province in Lao PDR; and 3) to evaluate the economic development strategies conditions of Sekong Province in Lao PDR. The target group was divided into three phases, which included: 1) 70 administrative officials from the economic department who were involved in the formulation of economic policies for Sekong Province in Lao PDR; 2) 12 experts, including 4 administrative officials, 4 scholars, and 4 staff representatives; and 3) 20 experts for the evaluation of economic development strategies of Sekong Province in Lao PDR. The instruments used for the study were a questionnaire, an interview form, and a focus group discussion form. The statistics used were percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

From the study, the following results were found: the aspect of economic development conditions with the highest level of mean was internal environment, while the aspect with the lowest level of mean was the operation results according to the Economic and Social Development Plan. There are 7 strategies economic development for Sekong Province in Lao PDR: 1) Developing subsistence agriculture into an export industry; 2) Developing Sekong Province into a province of foreign direct investment (FDI); 3) Promoting industrial processing into goods for domestic consumption and export; 4) Promoting Sekong Province as "tourism for all" province; 5) Transforming Sekong Province from a "land lock" to a "land link"; 6) Budget protection, with an emphasis on efficiency and effectiveness; and 7) Maintaining a balanced environment and reducing the risk of natural disasters. From evaluating the economic development strategies conditions of Sekong Province in Lao PDR by experts, the strategies are of feasibility, propriety, and utility at the highest level.

Keywords: Development Strategies; Economic Development; Sekong Province; Lao People's Democratic Republic

บทนำ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ โดยนำเอาการพัฒนาเศรษฐกิจไปควบคู่กับการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งในปี ค.ศ. 2020 การพัฒนาประเทศจะต้องบรรลุเงื่อนไขให้หลุดพ้นจากความด้อยพัฒนา และในปี ค.ศ. 2025 ต้องหลุดพ้นจากสถานภาพด้อยพัฒนาและก่อให้เกิดความยั่งยืน สร้างพื้นฐานเป็นอุตสาหกรรมและทันสมัยก้าวไปสู่ประเทศกำลังพัฒนาที่มีรายได้ปานกลางถึงสูงและในปี ค.ศ. 2030 ยกกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้สูงขึ้น มีความมั่นคงและเสถียรภาพทางด้านการเมือง ประชาชนมีความสามัคคีประเทศชาติเกิดความเข้มแข็ง สังคมมีความยุติธรรมและมีความเจริญก้าวหน้า (Ministry of Planning and Investment, 2016) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของแขวงเซกอง ฉบับที่ 9 (2021-2025) ได้แก่ 1) เศรษฐกิจแขวงเซกอง เติบโตอย่างต่อเนื่อง ด้วยคุณภาพที่มั่นคงและยั่งยืน 2) ทรัพยากรมนุษย์มีคุณภาพที่สูงขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการ

ของการพัฒนาความสามารถในการวิจัยและประยุกต์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการผลิตและบริการ 3) ความเป็นอยู่ของประชาชนด้านวัตถุและจิตใจ ได้รับการยกระดับให้ค่อยๆดีขึ้น 4) รักษาสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติต่างๆ 5) สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เข้มแข็ง ใช้ประโยชน์จากข้อได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ เข้าร่วมในกระบวนการร่วมมือและเชื่อมโยงระดับภูมิภาคและสากล 6) การบริหารราชการที่มีประสิทธิภาพ ปราศจากความเลื่อมล้ำ สังคมมีความยุติธรรม คำนึงถึงด้วยหลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัด (Department of Planning and Investment of Sekong Province, 2021)

การพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ และบรรดาแขวงนั้น ยังพบ ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาเศรษฐกิจ อีกหลายปัจจัย เช่น 1) การพัฒนาเศรษฐกิจเมื่อเทียบกับศักยภาพที่เอื้ออำนวยเห็นว่าขยายตัวช้า การผลิตสินค้ายังไม่เข้มแข็ง การพัฒนาเศรษฐกิจ วัฒนธรรม - สังคมไม่สมดุลกับศักยภาพที่แท้จริง การผลิตทางการเกษตร อุตสาหกรรมแปรรูปไม่ได้คุณภาพและไม่ตอบสนองกับความต้องการที่แท้จริงของตลาด 2) แม้ว่าเศรษฐกิจหรือ GDP จะเติบโตเฉลี่ย 7.7% และ GDP เฉลี่ยต่อหัวอยู่ที่ 1,728 USD/คน/ปี แต่ในความเป็นจริง รายได้ดังกล่าวยังไม่ใช้รายได้ที่แท้จริงของประชาชน 3) การดึงดูดการลงทุนภาคเอกชนภายในและต่างประเทศยังไม่ดีเท่าที่ควร ส่วนมากเป็นนายหน้าซึ่งไม่ใช่นักลงทุนที่แท้จริง 4) การคุ้มครองการลงทุนภาครัฐยังไม่ดีเท่าที่ควร ยังไม่ทันปฏิบัติได้ตามกฎหมายการลงทุนภาครัฐและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 5) การคุ้มครองราคาอาหารและสินค้าอุปโภคบริโภคอื่นๆ ยังไม่สามารถทำได้ดี การผลิตสินค้าบางประเภทยังมีข้อจำกัด การสำรวจตลาดยังทำได้ไม่ดี โดยทั่วไป การเปลี่ยนแปลงไปสู่การผลิตทางการเกษตรที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมแปรรูปยังไม่คืบหน้า 6) ความสามารถในการแข่งขันของผู้ผลิตในท้องถิ่นยังต่ำ ขนาดของการผลิตมวลรวมยังมีขนาดเล็ก การจัดหาปัจจัยการผลิตยังไม่เข้มแข็ง และ 7) สินเชื่อไม่ได้มาตรฐาน การอนุมัติไม่ตรงเป้าหมาย ซึ่งอาจทำให้กลายเป็นหนี้เสีย (NPL) (Ministry of Planning and Investment, 2021) ซึ่งยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศต้องอาศัยการพัฒนาเศรษฐกิจไปควบคู่กับการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

สำหรับแขวงเซกองนั้น ได้ยึดเป้าหมายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2021-2025) และแผนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ 10 ปี (2016-2025) และวิสัยทัศน์ของการพัฒนา 2030 เพื่อกำหนดทิศทางพื้นฐานสำหรับการสร้างจุดเปลี่ยนใหม่ในการพัฒนาเศรษฐกิจให้สอดคล้องตั้งแต่ระดับประเทศ โดยได้กำหนดเป้าหมายทั้ง 6 เป้าหมายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของแขวงเซกอง ฉบับที่ 9 (2021-2025) ได้แก่ 1) เศรษฐกิจแขวงเซกอง เติบโตอย่างต่อเนื่อง ด้วยคุณภาพที่มั่นคงและยั่งยืน 2) ทรัพยากรมนุษย์มีคุณภาพที่สูงขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการของการพัฒนาความสามารถในการวิจัยและประยุกต์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการผลิตและบริการ 3) ความเป็นอยู่ของประชาชนด้านวัตถุและจิตใจ ได้รับการยกระดับให้ค่อยๆดีขึ้น 4) รักษาสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติต่างๆ 5) สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เข้มแข็ง ใช้ประโยชน์จากข้อได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ เข้าร่วมในกระบวนการร่วมมือและเชื่อมโยงระดับภูมิภาคและสากล 6) การบริหารราชการที่มีประสิทธิภาพ ปราศจากความเลื่อมล้ำ สังคมมีความยุติธรรม คำนึงถึงด้วยหลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัด (Department of Planning and Investment of Sekong Province, 2021)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัย ในฐานะนักพัฒนาและทำงานในองค์กรพัฒนา เห็นว่าการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยกระดับ โครงสร้างพื้นฐานที่เป็นระบบโครงข่ายในเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการดำเนินการตามเป้าหมายระดับชาติทั้ง 6 เป้าหมาย ให้สามารถขับเคลื่อนเป้าหมายและแผนงานสำเร็จตามที่ได้วางแผนไว้นั้น

จึงจำเป็นจะต้องมีแนวทางการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจแขวงเซกองโดยระดมความคิดเห็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคธุรกิจ ผลจากการสร้างยุทธศาสตร์ที่สามารถใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นกรอบในการกำหนดทิศทางการพัฒนาของแขวงเซกอง ให้มุ่งไปสู่สภาพการณ์อันพึงประสงค์ได้อย่างเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง สามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้แขวงเซกอง เกิดความเจริญก้าวหน้าและมีการพัฒนาตามนโยบายของรัฐบาลได้อย่างยั่งยืน อันจะส่งผลดีทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ของแขวงและของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน

ลาว

3. เพื่อประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน

ลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study) โดยการศึกษา

การศึกษาและการทบทวนเอกสาร หลักแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการข้อมูล จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการการลงทุนประตูเดียวเบ็ดเสร็จ (One stop service) ทั้งในและต่างประเทศ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Groups Discussion)

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ผู้บริหารบุคลากรในแขนงการเศรษฐกิจ ที่มีส่วนในการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจ แขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 70 คน กลุ่มเป้าหมาย การสัมภาษณ์เชิงลึก คือ ผู้เชี่ยวชาญ 12 คน ได้แก่ ผู้บริหาร 4 คน นักวิชาการ 4 คน ตัวแทนบุคลากร 4 คน และการประเมินรูปแบบยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดย ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินยุทธศาสตร์ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 20 คน

คือ ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินยุทธศาสตร์ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 20 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา 1) แบบสอบถาม ใช้ศึกษาสภาพการพัฒนาเศรษฐกิจ ของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและ 3) แบบประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวศึกษาความเหมาะสมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของยุทธศาสตร์ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ส่วนการสัมพัทธ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามประเภทของข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ ความเหมาะสมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของยุทธศาสตร์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จากการตอบแบบสอบถาม พบว่าสภาพการความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจ ของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจำนวน 3 ด้านจำแนกเป็นรายด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.91$) เมื่อพิจารณาในรายด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมภายใน ($\bar{X} = 4.97$) รองลงมาคือด้านสภาพแวดล้อมภายนอก ($\bar{X} = 4.89$) และ ด้านผลจากการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ($\bar{X} = 4.88$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความต้องการการพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจำนวน 3 ด้าน

ด้าน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านสภาพแวดล้อมภายนอก	4.89	0.31	มากที่สุด
2. ด้านสภาพแวดล้อมภายใน	4.97	0.14	มากที่สุด
3. ด้านผลจากการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคม	4.88	0.21	มากที่สุด

สภาพความต้องการการพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 3 ด้าน คือ 1) ด้านสภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วย 1.1) กฎหมาย 1.2) การเมือง 1.3) สังคม และสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม 1.4) สถานการณ์ปัจจุบัน 2) ด้านสภาพแวดล้อมภายใน ประกอบด้วย 2.1) ผู้บริหารของแขวงมีความเข้าใจและมีความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจ 2.2) ทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง 2.3) การเพิ่มรายได้ให้แก่ประชากรภายในแขวงเซกอง 2.4) การเพิ่มขึ้นของผลผลิตภายในแขวงเซกอง 2.5) การขยายตัวของสินค้าและบริการภายในแขวงเซกอง 3) ด้านผลจากการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ประกอบด้วย 3.1) การพัฒนาเศรษฐกิจเมื่อเปรียบเทียบกับศักยภาพของแขวงเซกอง 3.2) อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของแขวงเซกอง 3.3) การดึงดูดการลงทุน (FDI) สามารถดำเนินการในระดับใดเพื่อส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง 3.4) การคุ้มครองการลงทุนของรัฐเมื่อเทียบกับกฎหมาย 3.5) การคุ้มครองราคาอาหารและราคาสินค้าทั่วไป 3.6) การเปลี่ยนแปลงไปสู่การผลิตทางการเกษตรเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมแปรรูป 3.7) ความสามารถในการแข่งขันของผู้ผลิตภายในต่อกับตลาดภายนอก 3.8) การอนุมัติสินเชื่อของสถาบันการเงินกึ่งวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ที่ 2 การพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว พบว่าประกอบด้วย 7 ยุทธศาสตร์ 14 กลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาเกษตรเพื่อยังชีพ สู้อุตสาหกรรมเพื่อส่งออก กลยุทธ์ที่ 1 สร้างแนวทางการสนับสนุนทางการเกษตร กลยุทธ์ที่ 2 ใช้เทคโนโลยี เพื่อเพิ่มยอดการผลิตทางการเกษตร ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาแขวงเซกอง ให้เป็นแขวงแห่งการค้า และการลงทุน (The Province of FDI) กลยุทธ์ที่ 1 กลไกคุ้มครองการค้า กลยุทธ์ที่ 2 คุ้มครองการลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปเป็นสินค้าเพื่อการบริโภคภายใน

และการส่งออก กลยุทธ์ที่ 1 สร้างเงื่อนไขเพื่อผลักดันการผลิตเป็นสินค้า กลยุทธ์ที่ 2 ผลิตสินค้ามุ่งเน้นตามความต้องการของตลาด ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการท่องเที่ยวครบวงจรกลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ กลยุทธ์ที่ 2 อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาแขวงเซกองจากแขวงที่เป็น land lock สู่ แขวง land link กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาเส้นทางคมนาคมหลัก กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาด่านพรมแดนสากลตากตะออก ให้เป็นศูนย์กลางการค้า และ Logistics ยุทธศาสตร์ที่ 6 การคุ้มครองงบประมาณมุ่งเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผล กลยุทธ์ที่ 1 ป้องกันการสูญเสียของรายรับงบประมาณ มีการติดตามตรวจสอบการใช้งบประมาณให้เกิดความคุ้มค่า กลยุทธ์ที่ 2 ลดรายจ่ายงบประมาณ ยุทธศาสตร์ที่ 7 การรักษาสันติภาพให้มีความสมดุล และลดความเสี่ยงภัยทางธรรมชาติกลยุทธ์ที่ 1 การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า กลยุทธ์ที่ 2 การจัดการและป้องกันสาธารณภัยทางธรรมชาติ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า การประเมินของผู้เชี่ยวชาญโดยรวม การพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) และมีความเป็นไปได้ระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) และมีความเป็นประโยชน์ ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$) **ยุทธศาสตร์ที่ 1** การพัฒนาเกษตรเพื่อยังชีพ ส่งอุตสาหกรรมเพื่อส่งออก ด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.64$) อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.58$) อยู่ในระดับมากที่สุดและด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.58$) อยู่ในระดับมากที่สุด **ยุทธศาสตร์ที่ 2** การพัฒนาแขวงเซกอง ให้กลายเป็นแขวงแห่งการค้า การลงทุน (The Province of FDI) ด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.78$) อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.31$) อยู่ในระดับมาก และด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.56$) อยู่ในระดับมากที่สุด **ยุทธศาสตร์ที่ 3** ยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปเป็นสินค้าเพื่อการบริโภคภายใน และการส่งออก ด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.60$) อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.14$) อยู่ในระดับมาก และด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.75$) อยู่ในระดับมากที่สุด **ยุทธศาสตร์ที่ 4** ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวครบวงจร ด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.77$) อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.48$) อยู่ในระดับมากและด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.83$) อยู่ในระดับมากที่สุด **ยุทธศาสตร์ที่ 5** ยุทธศาสตร์การพัฒนาแขวงเซกองจากแขวงที่เป็น land lock สู่ แขวง land link ด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.16$) อยู่ในระดับมาก ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.26$) อยู่ในระดับมากและด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.80$) อยู่ในระดับมากที่สุด **ยุทธศาสตร์ที่ 6** ยุทธศาสตร์การคุ้มครองงบประมาณมุ่งเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านความเหมาะสม $\bar{X} = 4.44$ อยู่ในระดับมาก ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.40$) อยู่ในระดับมากและด้านความเป็นประโยชน์ $\bar{X} = 4.88$ อยู่ในระดับมากที่สุด **ยุทธศาสตร์ที่ 7** ยุทธศาสตร์การรักษาสิ่งแวดล้อมให้มีความสมดุล และลดความเสี่ยงภัยทางธรรมชาติ ด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.55$) อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเป็นไปได้ $\bar{X} = 4.33$ อยู่ในระดับมากและด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.82$) อยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของ
แขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโดยรวม

ยุทธศาสตร์	ระดับความคิดเห็น								
	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาเกษตรเพื่อยังชีพ สู้ อุตสาหกรรมเพื่อส่งออก	4.64	0.67	มากที่สุด	4.58	0.45	มากที่สุด	4.58	0.70	มากที่สุด
ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาแขวงเซกอง ให้กลายเป็น แขวงแห่งการค้าการลงทุน และการ ลงทุน (The Province of FDI)	4.78	0.54	มากที่สุด	4.31	0.67	มาก	4.56	0.52	มากที่สุด
ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูป เป็นสินค้าเพื่อการบริโภคภายใน และการส่งออก	4.60	0.64	มากที่สุด	4.14	0.52	มาก	4.75	0.74	มากที่สุด
ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการท่องเที่ยวครบ วงจร	4.77	0.53	มากที่สุด	4.48	0.43	มาก	4.83	0.72	มากที่สุด
ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาแขวงเซกองจากแขวงที่ เป็น land lock สู่ แขวง land link	4.16	0.55	มาก	4.26	0.44	มาก	4.80	0.69	มากที่สุด
ยุทธศาสตร์ที่ 6 การคุ้มครองงบประมาณมุ่งเน้น ประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ	4.44	0.53	มาก	4.43	0.51	มาก	4.88	0.67	มากที่สุด
ยุทธศาสตร์ที่ 7 การรักษาสิ่งแวดล้อม ให้มีความ สมดุล และลดความเสี่ยงภัยทาง ธรรมชาติ	4.55	0.55	มากที่สุด	4.33	0.34	มาก	4.82	0.66	มากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาในครั้งนี้ทำให้ค้นพบยุทธศาสตร์การพัฒนาแขวงเซกองให้เป็นแขวงแห่งการค้าและการลงทุน (The Province of FDI) การพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังภาพที่ 1

Picture 1: The Development Strategies of Sekong Province to be a Province of Trade and Investment (The Province of FDI)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาแขวงเซกองให้เป็นแขวงแห่งการค้าและการลงทุน (The Province of FDI) การพัฒนาแขวงเซกองให้เป็นแขวงแห่งการค้า และการลงทุน (The Province of FDI) ด้วยการผลักดันให้นักลงทุนทั้งภายในและนอกประเทศ ผลิตรูปสินค้าการเกษตรและการสร้างมูลค่าเพิ่มประกอบด้วย การผลิตสินค้ามุ่งเน้นตามความต้องการของตลาด การส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปเป็นสินค้า เพื่อการบริโภคภายใน และส่งออก พัฒนาด้านพรมแดนสากลเป็นศูนย์กลางการค้าและ logistics ส่งเสริมการท่องเที่ยวครบวงจรภายใต้ การรักษาสิ่งแวดล้อม ให้มีความสมดุลและลดความเสี่ยงภัยทางธรรมชาติ พัฒนาแขวงเป็น land lock สู่ land link เพื่อสร้างจุดโดดเด่นทางด้านการคมนาคมขนส่ง ก้าวสู่แขวงแห่งการค้าและการลงทุน (The Province of FDI)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษายุทธศาสตร์ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวผู้วิจัยสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าความต้องการการพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจำนวน 3 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือด้านสภาพแวดล้อมภายใน คือผู้บริหารของแขวงมีความเข้าใจและมีความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจ มีทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกองเพื่อการเพิ่มรายได้ให้แก่ประชากรภายในแขวงเซกอง เพิ่มขึ้นของผลผลิตภายในแขวงเซกอง ขยายตัวของสินค้าและบริการภายในแขวงเซกอง สอดคล้องกับการศึกษาของ Sangkhasuk, Naklungka, Ekaphon, and Surasawadee (2017) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาช่องทางจัดจำหน่ายสินค้าเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ พบว่าผู้ประกอบการ มีหลากหลายช่องทางการจัดจำหน่าย รองลงมาคือด้าน

สภาพแวดล้อมภายนอก กฎหมาย การเมือง สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมรวมถึงสถานการณ์ปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Ratchakot (2009) กล่าวว่า สาเหตุการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิด การเปลี่ยนแปลง ที่มีสาเหตุมาจากภายในระบบสังคม การประดิษฐ์คิดค้น (Invention) สังคมประดิษฐ์คิดค้นเทคนิควิธีการใหม่ๆ หรือเป็นการสร้างสิ่งใหม่เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง การประดิษฐ์จำแนกได้ 2 ประการ คือ การประดิษฐ์คิดค้นทางวัตถุ ได้แก่ รถยนต์ โทรศัพท์ เครื่องบิน เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และการประดิษฐ์คิดค้นทางสังคม ได้แก่ การคิดสร้างกฎหมายใหม่ๆ ขนบธรรมเนียมประเพณีหรือธรรมเนียมใหม่ๆ ลัทธิศาสนาใหม่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลทำให้เกิดการดำเนินชีวิตในสังคมนั้นเปลี่ยนแปลงไป ด้านผลจากการ ดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจเมื่อเปรียบเทียบกับศักยภาพของแขวงเซกอง อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของแขวงเซกอง การดึงดูดการลงทุน (FDI) สามารถดำเนินการในระดับใด เพื่อส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง การคุ้มครองการลงทุนของรัฐเมื่อเทียบกับกฎหมาย การคุ้มครองราคาอาหารและราคาสินค้าทั่วไป การเปลี่ยนแปลงไปสู่การผลิตทางการเกษตรเชื่อมโยงกับ อุตสาหกรรมแปรรูป ความสามารถในการแข่งขันของผู้ผลิตภายในต่อกับตลาดภายนอก การอนุมัติสินเชื่อ ของสถาบันการเงินถูกวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Boonyapongchai (2019) ได้ศึกษาเรื่อง การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยพิจารณาจากการลงทุนภาคเอกชน ผล การศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าการนำเข้า (M) จะส่งผลกระทบในทิศทางเดียวกันกับการ ลงทุนภาคเอกชน

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว 7 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาเกษตรเพื่อยังชีพ สู่อุตสาหกรรมเพื่อส่งออก สอดคล้องกับ งานวิจัยของ Maneechot, and Athinuwat (2019) ได้ศึกษาปัจจัย ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรอินทรีย์ในชุมชนเกษตรกรรายย่อย จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ปัจจัยทาง เศรษฐกิจอย่างหนึ่งที่จะสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรได้ก็คือภาครัฐควรสนับสนุนด้านเงินทุน ในการทำการเกษตรอินทรีย์ให้กับเกษตรกรที่สนใจ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาแขวงเซกอง ให้เป็นแขวง แห่งการค้า และการลงทุน (The Province of FDI) สอดคล้องกับงานวิจัย Basile (2001) ; Cassiman, and Golovko (2011) ; Girma, Görg, and Hanley (2008) ; Guan, and Ma (2003) ได้กำหนดขอบเขตของ ความสามารถของนวัตกรรมทางเทคโนโลยีดังนี้ 1) ความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ให้เป็นที่พึง พื่อใจของตลาด 2) ความสามารถในการประยุกต์ใช้ที่เหมาะสมของเทคโนโลยีการผลิตสินค้าใหม่ 3) ความสามารถในการพัฒนาและการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ใหม่และเทคโนโลยีการผลิตในการสร้างความ พึ่งพอใจในอนาคต และ 4) ความสามารถในการตอบสนองต่อสิ่งที่ไม่คาดคิดที่เกิดจากคู่แข่ง และ สอดคล้องกับแนวคิดของ Zhu, and Huang (2010) ; Tung (2010) กล่าวว่า จากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ในปัจจุบัน ที่มีการแข่งขันสูงและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้บริษัทต้องมีการปรับเปลี่ยน อย่างรวดเร็วและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีตลอดจนการ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจใหม่ๆ ในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืน โดยมีปัจจัยสำคัญ แห่งความสำเร็จคือ นวัตกรรมที่จะสามารถสร้างความยืดหยุ่นให้กับบริษัทในการปรับตัวตามสภาพแวดล้อม ทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม ผ่านการพัฒนาสินค้าบริการ และกระบวนการใหม่ๆ ทำให้ธุรกิจ สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่นั้นได้อย่างคุ้มค่ามากยิ่งขึ้นและส่งผลให้ต้นทุนในการผลิตลดลง ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปเป็นสินค้าเพื่อการบริโภคภายใน และการส่งออก สอดคล้อง กับ ทฤษฎีของ Kotler (1997) แนวทางในการวิเคราะห์จากตัวแปรกลยุทธ์ทางการตลาด (Marketing Strategy) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ (Product Strategy) โดยธุรกิจ 2. กลยุทธ์ด้านราคา (Price Strategy) 3.กลยุทธ์ด้านการจัดจำหน่าย (Place Strategy) 4. กลยุทธ์

ด้านส่งเสริมการตลาด (Promotion Strategy) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sathongpang, Si-niang, Khammanee, and Thang-ngern (2018) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรอินทรีย์ในชุมชนเกษตรรายย่อย จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การรับรองมาตรฐาน สินค้าเกษตรจะเป็นตัวชี้วัดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้า ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการท่องเที่ยวครบวงจร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hatthakam et al. (2017) ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบและตัวชี้วัด ความสุขมวลรวมของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ก่อให้เกิดผลกระทบทางบวกของชุมชน ดังนี้ 1) เป็น ส่วนสนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน ความอยู่รอดของชุมชนขึ้นอยู่กับฐานทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน 2) มีส่วนสนับสนุนการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิตและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ บอกถึงอัตลักษณ์ความเป็นชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนจะทำให้ชุมชนสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคม โดยที่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมและประยุกต์ให้สอดคล้องกับยุคสมัย มีการสืบทอดสู่คนรุ่นหลังได้อย่างต่อเนื่อง 3) มีส่วนสนับสนุนการพัฒนาคนความภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่นหรือชาติพันธุ์ ความร่วมมือและความสามัคคีของคนในชุมชน 4) การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนและคุณภาพชีวิตคนท้องถิ่น การท่องเที่ยวเป็นการดึงคนจากภายนอกมาเรียนรู้ชุมชนยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาแขวงเซกองจากแขวงที่เป็น land lock สู่แขวง land link สอดคล้องกับงานวิจัย ของ Sunantha, and Dachparot (2018) ได้การศึกษาศักยภาพการค้าและการขนส่งชายแดนด้านจังหวัดอุบลราชธานี ต่อการเปิดประเทศเข้าสู่ AEC พบว่า กลุ่มอุตสาหกรรมนี้ มีศักยภาพที่จะเติบโตได้ในอนาคต ข้อเสนอแนะจากการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านระบบการคมนาคมขนส่ง พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีควรปรับปรุงด้านคมนาคมขนส่ง ได้แก่ สนามบิน ระบบราง และถนนให้สามารถรองรับด้านการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารมากขึ้น 2) การส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานีได้แก่ อุตสาหกรรมเกษตร เช่นโรงงานผลิตกาแฟ โรงงานแปรรูปข้าว ศูนย์เปลี่ยนถ่ายยานพาหนะ ศูนย์จัดเก็บและกระจายสินค้า โดยใช้ความได้เปรียบการเป็นเมืองเชื่อมโยงกับเมืองที่สำคัญ ทั้งด้านสินค้าและการท่องเที่ยว 3) การส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเชื่อมโยงสินค้าและการท่องเที่ยว เจริญความร่วมมือด้านการเป็นเมืองท่องเที่ยว 4 ประเทศ 5 เมือง ได้แก่ อุบลราชธานี ไทย ปากเซ สปป.ลาว โฮจิมินห์ เวียดนามพนมเปญ และเสียมราฐ กัมพูชา ให้สอดคล้องในทิศทางเดียวกันยุทธศาสตร์ที่ 6 การคุ้มครองงบประมาณมุ่งเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับงานวิจัย Thalermpol (2015) ได้ศึกษา การพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของการรถไฟแห่งประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ผลสรุปเกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ 5 ยุทธศาสตร์ (1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ประกอบด้วย แผนและกลยุทธ์ ที่ให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ เพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงองค์การสู่ยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) และเทคโนโลยีการสื่อสาร (ICT) ยุทธศาสตร์ที่ 7 การรักษาสีงแวดล้อม ให้มีความสมดุล และลดความเสี่ยงภัยทางธรรมชาติสอดคล้องกับงานวิจัย Upali, Thian-am, and Sana (2014) ได้ศึกษาบทบาทการบริหารจัดการภัยพิบัติของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี พบว่า ส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อม และการเตรียมพร้อมต่อการรับมือกับการ บริหารจัดการภัยพิบัติ เนื่องจากขาดแคลน ทรัพยากรพื้นฐานที่มีความจำเป็นในการสร้าง ความพร้อมให้กับชุมชน เช่น งบประมาณบุคลากร เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ และเครื่องมือ เครื่องใช้ที่จำเป็น ถึงแม้ว่าจะมีการจัดทำแผน รองรับการบริหารจัดการภัยพิบัติแต่ไม่เคยจัดการฝึกซ้อมเพื่อเตรียมการรับมือกับภัยพิบัติ และให้ ความสำคัญกับปัญหาที่จำเป็นเร่งด่วนอื่นๆ มากกว่าปัญหาภัยพิบัติ รวมทั้งไม่สามารถควบคุม บังคับบัญชาอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ได้

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความเป็นไปได้ในระดับมาก มีความเหมาะสมและความเป็น

ประโยชน์ในระดับมากที่สุดทั้ง 7 ยุทธศาสตร์ เนื่องจากรูปแบบมากจากการสังเคราะห์ข้อมูลในเชิง ปริมาณ และคุณภาพร่วมกับแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกประเทศ จากนั้นได้นำรูปแบบที่ได้ไปพัฒนาร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ จึงทำให้รูปแบบที่ได้มีความสมบูรณ์เหมาะสมในเชิงทฤษฎีและมีความครอบคลุมการปฏิบัติที่จะทำให้บรรลุ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phomaphakdy (2021) ได้ศึกษา ยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์วิทยาลัยการเงินภาคใต้ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แนวทางในการพัฒนายุทธศาสตร์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์วิทยาลัยการเงินภาคใต้แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมด้านการอบรม ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคุณภาพชีวิต ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาตนเอง ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาอาชีพ ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาองค์กร และผลการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์วิทยาลัยการเงินภาคใต้ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจากผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ยุทธศาสตร์

สรุป

การวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า สภาพความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจ ของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว คือ ด้านสภาพแวดล้อมภายใน การเพิ่มรายได้ให้แก่ประชากรภายในแขวงเซกอง ขยายการขยายตัวของสินค้าและบริการภายในแขวงเซกองผู้บริหารของแขวงมีความเข้าใจและมีความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านผลจากการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคม การดึงดูดการลงทุน (FDI) สามารถดำเนินการในระดับใดเพื่อส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกองการเปลี่ยนแปลงไปสู่การผลิตทางการเกษตรเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมแปรรูป ส่วนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนั้น ประกอบด้วย 7 ยุทธศาสตร์ 14 กลยุทธ์ 42 มาตรการและการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความเป็นไปได้ในระดับมากมีความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 นำยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จากการวิจัยเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทาง ปรับใช้เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนา เศรษฐกิจในหน่วยงาน

1.2 เป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาระบบเพื่อให้เกิดแนวปฏิบัติที่ดี

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ ในหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ของแขวงเซกอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

References

- Basile, R. (2001). Export Behaviour of Italian Manufacturing Firms Over the Nineties: The Role of Innovation. *Research Policy*, 30(8), 1185-1201.
- Boonyapongchai, S. (2019). The Study of Thailand's Economic Growth by Private Investment. *Academic Journal Bangkokthonburi University*, 8(1), 209-219.
- Bulakul, C. (2013). *Understand the Way of "Green Agriculture" Through Tourism at Farm Chokchai*. *Journal of Business, Innovation and Sustainability*, 8(1), 14-16.
- Charoenpananyaying, S., & Dachparot, T. (2018). *The potential of Ubon Ratchathani Province Border Trade and Transport to Tune the Country into AEC*. Retrieved May 3, 2023, from <http://www.cuti.chula.ac.th/wp-content/uploads/2020/07/ubol.pdf>
- Duangyam, T. (2012). *The Process of Strengthening the Pong Nam Ron Farmers Group that Received the National Outstanding Farmer Award in 2019, Fang District, Chiang Mai Province*. (Master's Thesis). Chiang Mai University. Chiang Mai.
- Hatthakam, R. et al. (2012). Gross Happiness Components and Indicators Development of Community Based Tourism Management. *Interdisciplinary Management Journal*, 1(1), 99-108.
- Kotler, P. (1997). *Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation and Control*. (5th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Kulavijit, B. (2017). Personal Media and Agriculture 4.0 Promotion. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(3), 2440-2454.
- Maneechoti, S., & Athinuwat, D. (2019). Success Impacts on Organic Farming in Small Farmer Community in Nakhon Sawan Province. *Thai Journal of Science and Technology*, 8(6), 596-608.
- Ministry of Planning and Investment. (2021). *According to the 9th National Economic and Social Development Plan. (2021-2025)*. Bangkok: Lao People's Democratic Republic: Planning and Investment Department.
- Ratchakot, K. (2009). *Politics and Governance of Thailand*. Bangkok: Saha Thammik.
- Sanghasuk, R., Naklungka, K., Ekaphon, W., & Surasawadee, W. (2017). *Development of E-commerce Channel among Community Enterprises Network*. *Phranakhon Rajabhat Research Journal (Humanities and Social Sciences)*, 12(1), 38-49.
- Srathongpang, P., Si-niang, P., Khammanee, K., & Thang-ngern, J. (2018). Consumer Behavior in Buying Organic Products in Sukjai Market, Sampran District, Nakhon Pathom Province. *Journal of Science and Technology, Ubon Ratchathani University*, 20(2), 185-192.
- Thalerngpol, R. (2014). *The Strategic Development in Human Resource Management of the State Railway of Thailand*. (Master's Thesis) Silpakorn University. Bangkok.
- Thitiphattra, K., & Kunphoommarl, M. (2010). *Public Participation in Community Based Disaster Management Case Study: Tambon Chompoo, Amphur Muang, Phitsanulok Province*. Retrieved April 6, 2023, from <http://www.social.nu.ac.th/th/IS2553.php>

Zhou, K. Z., & Li, C. B. (2010) . How Strategic Orientations Influence the Building of Dynamic Capability in Emerging Economies. *Journal of Business Research*, 63, 224-231.

รูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา*

The Administration Model of Guidance in Education Institutes under the Office of Vocational Education Commission

¹เจตนา พงษ์พยุหะ, สติรพร เซาน์ชัย, ฉลอง ชาตรุประชีวิน และ วิทยา จันทร์ศิลา

¹Jetana Pongpayuha, Sathiraporn Chaowachai, Chalong Chatruprachewin
and Vithaya Jansila

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Faculty of Education Naresuan University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Jetanap62@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 2. เพื่อสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และ 3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา การดำเนินการวิจัยมี 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การศึกษาองค์ประกอบ และแนวทางการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และสัมภาษณ์สถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 แห่ง 2) การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาโดยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาয়ร่างการพัฒนารูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบฯ ด้วยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน และ 3) การประเมินรูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบกับผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียน นักศึกษา และหัวหน้างานแนะแนวอาชีพและการจัดหางานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตภาคกลาง จำนวน 144 คน

ผลการวิจัย พบว่า 1. องค์ประกอบการแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย หลักการและวัตถุประสงค์ของการแนะแนว ขอบข่ายบริการงานแนะแนว คณะบุคคลในการดำเนินงานแนะแนว กระบวนการดำเนินงานแนะแนว และผลของงานแนะแนว 2. รูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและวัตถุประสงค์การแนะแนวในสถานศึกษา 2) ขอบข่ายของงานแนะแนวในสถานศึกษา 3) คณะบุคคลในการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา 4) กระบวนการดำเนินงานแนะแนวในสถานศึกษา และ 5) ผลผลิตการแนะแนวในสถานศึกษา 3. การตรวจสอบรูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาว่าเหมาะสม ส่วนผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานแนะแนว

*Received July 3, 2023; Revised July 14, 2023; Accepted July 21, 2023

ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่พัฒนาขึ้น พบว่า มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร; การบริหารงานแนะแนว; อาชีวศึกษา

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the components and guidance administration in educational institutions under the office of vocational education commission; 2) to create and examine the propriety of the guidance administration in educational institutions under the office of vocational education commission; and 3) to assess the administrative model of guidance in educational institutions under the office of vocational education commission. The study was divided into three phases: 1) Investigating components and guidelines for guidance administration in educational institutions under the office of the vocational education commission, using documents and related research, as well as interviews with five experts and three educational institutions with best practices; 2) Constructing and examining the administrative model of guidance at educational institutions under the office of the vocational education commission, utilizing information from the first phase to draft the model and examine its propriety through focus group discussion with nine experts; and 3) Assessing the feasibility and utility of the administrative model of guidance in educational institutions under the office of the vocational education commission with directors, deputy directors of student affairs, students, and the head of career guidance and job placement in educational institutions in the central region, for a total of 144 persons.

From the study, the following results were found: 1) The components of guidance in educational institutions under the office of vocational education commission consist of principles and objectives of guidance, scope of guidance service, personnel in the operation of guidance, operation process of guidance work, and outcome of guidance work; 2) The administrative model of guidance at educational institutions under the office of the vocational education commission consists of five components, which are (1) principles and objectives of guidance in educational institutions, (2) scope of guidance work in educational institutions, (3) personnel in the administration of guidance in educational institutions, (4) operation process of guidance work in educational institutions, and (5) outcome of guidance work in educational institutions; and 3) From assessing the administrative model of guidance in educational institutions under the office of vocational education commission, the experts found that the model was of propriety, feasibility, and utility at the highest level.

Keywords: Administrative Model; Guidance Administration; Vocational Education

บทนำ

การที่รัฐบาลมีนโยบายในการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อความมั่นคงของประเทศในอุตสาหกรรมที่ประเทศไทยมีศักยภาพ เพื่อลดการพึ่งพาจากต่างประเทศ และพัฒนาต่อยอดเป็นอุตสาหกรรมการส่งออกต่อไป ซึ่งมีความต้องการแรงงานที่มีทักษะฝีมือและศักยภาพในการตอบสนองนโยบายดังกล่าวให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม แต่ปัจจุบันตลาดแรงงานในประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน การที่มีกำลังแรงงานไม่เพียงพอ กับความต้องการแรงงานของภาคอุตสาหกรรมต่างๆ ที่ขยายตัว นอกจากนี้การขาดแคลนแรงงานของประเทศไทย ยังเกิดจากความไม่สอดคล้องระหว่างความต้องการกำลังคนและการผลิตกำลังคนของประเทศ กล่าวคือ ผู้ประกอบการไม่สามารถหาแรงงานที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการได้เนื่องจากทักษะและความรู้ ความสามารถของแรงงานไม่ตรงกับความต้องการใช้แรงงาน ทั้งนี้เนื่องจากกำลังแรงงานไทยนิยมเรียนในระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะสายสังคมศาสตร์ ส่วนสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังมีการเรียนน้อยมาก ในขณะเดียวกัน ภาคอุตสาหกรรมของไทยยังเป็นอุตสาหกรรมใช้แรงงานเข้มข้นที่มีการใช้แรงงานระดับล่างเป็นส่วนใหญ่ และในบางอุตสาหกรรมต้องการแรงงานระดับอาชีวศึกษาและแรงงานที่มีทักษะสูง จึงทำให้ความต้องการของภาคอุตสาหกรรมไม่ตรงตามกำลังคนที่ผลิตได้ (Department of Employment, 2020)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติและมีสมรรถนะจนสามารถ นำไปประกอบอาชีพในลักษณะ ผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพโดยอิสระ ซึ่งเป็นไปตาม พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ.2551 มาตรา 6 (Office of the Vocational Education Commission, 2008)

ปัญหาของการอาชีวศึกษากำลังเผชิญอยู่นับได้ว่ามีความหนักหน่วงทั้งจากปัญหาผู้เรียนเข้าสู่ระบบอาชีวศึกษาน้อยลง ปัญหาภาพลักษณ์ของผู้เรียนอาชีวศึกษาที่มักก่อเหตุทะเลาะวิวาทกันอยู่เป็นประจำ (Suthinarakorn, 2018) นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษายังไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคอย่างยิ่งคือปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียน ในปีการศึกษา 2558 พบว่า ผู้เรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพออกกลางคัน 72,873 คน หรือคิดเป็น 16.77 เปอร์เซ็นต์ ผู้เรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงออกกลางคัน 26,258 คน คิดเป็น 11.14 เปอร์เซ็นต์ โดยสาเหตุการออกกลางคันส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาครอบครัว ยาเสพติดและการก่อคดีต่างๆ (Office of the Education Council, 2017) และอีกปัญหาสำคัญของการผลิตกำลังคนในสายอาชีวศึกษา คือจำนวนผู้เรียนอาชีวศึกษาไม่เป็นไปตามเป้าหมายของกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดไว้ในสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีพ 60 ต่อผู้เรียนสายสามัญ 40 แต่ในความเป็นจริงสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีพต่อผู้เรียนสายสามัญในปีการศึกษา 2558 อยู่ที่ 34: 66 และมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง (Office of the Vocational Education Commission, 2014) ซึ่งส่งผลให้สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาไม่สามารถผลิตและพัฒนากำลังคนสายอาชีพเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานในภาคอุตสาหกรรมรวมถึงภาคเกษตรกรรมได้อย่างเพียงพอ

วิธีการที่จะช่วยสถานศึกษาให้ได้แสดงบทบาทหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และหลุดพ้นจากปัญหาดังกล่าวนั้น จำเป็นต้องอาศัยการแนะแนวเข้ามาเป็นหลักในการดำเนินการเพราะการแนะแนวนับว่ามีความสำคัญต่อการช่วยเหลือและพัฒนาผู้เรียนเป็นอย่างยิ่งดังที่ สกสกร วรเจริญศรี (Woracharemsri, 2013) ได้กล่าวว่าบริการแนะแนวมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพราะนอกจากการบริการแนะแนวจะจัดขึ้น เพื่อการป้องกัน แก้ไข ส่งเสริมและพัฒนาบุคคลให้เกิดความเจริญงอกงามทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

ตลอดจนการปลูกฝังค่านิยมด้านคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนแล้ว สาเหตุสำคัญที่ทำให้ต้องมีบริการแนะแนวขึ้นในโรงเรียนเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในสังคมหลายๆ ด้าน

ตามโครงสร้างการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา งานแนะแนวอาชีพและการจัดหางาน สังกัดอยู่ในฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียน นักศึกษา มีรองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียน นักศึกษา เป็นผู้บังคับบัญชา มีครูแนะแนวประจำแผนกวิชาเป็นคณะทำงาน และมีหัวหน้างานงานแนะแนวอาชีพและการจัดหางานเป็นผู้รับผิดชอบในการกิจที่เกี่ยวข้อง ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ว่าด้วยการบริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2552 (Office of the Vocational Education Commission, 2009) ซึ่งคณะทำงานทั้งหมดไม่มีผู้ที่จบการศึกษาในสายวิชาการแนะแนวโดยตรง ทำให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการงานแนะแนวให้มีคุณภาพ รวมถึงไม่สามารถแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากปัญหาการขาดแคลนครูแนะแนวที่มีคุณภาพและปริมาณที่เพียงพอส่งผลให้ผู้เรียนทั้งในสายสามัญและสายอาชีพ มีปัญหาในการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการอาชีวศึกษาประสบปัญหาทั้งระบบตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ (Suthinarakom, 2018) ซึ่งการแก้ปัญหาของการอาชีวศึกษาไทยที่ง่ายและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุดก็คือ การแก้ปัญหาที่ต้นน้ำ ซึ่งครูที่ทำหน้าที่เป็นครูแนะแนวในสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทในเรื่องนี้มากที่สุด เนื่องจากจะเป็นผู้ชี้ทางเดินให้กับผู้เรียนสายอาชีพมีความรู้ความเข้าใจในบริบทการเรียนในสายอาชีพ มิใช่การเรียนตามเพื่อน หรือเรียนเพราะไม่รู้จะเรียนอะไร ไม่มีจุดหมายของชีวิต จากข้อมูลที่กล่าวถึงข้างต้นการเข้าเรียนในสายอาชีพ ผู้เรียนต้องการได้รับการดูแลเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้สามารถเผชิญปัญหา แก้ปัญหาได้ รวมถึงปรับตัวให้เข้ากับบริบทของการเรียนในสายอาชีวศึกษาให้ได้ เพื่อที่จะบรรลุสู่จุดหมายของการเรียนในสายวิชาชีพอย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป การที่ผู้เรียนในสายอาชีวศึกษาจะก้าวผ่านปัญหาอุปสรรคต่างๆ โดยลำพังคงจะเป็นเรื่องยากหากขาดซึ่งกระบวนการให้ความช่วยเหลือและการชี้แนะจากหน่วยงานหรือบุคคลในสถานศึกษาซึ่งเปรียบเสมือนเข็มทิศคอยบอกชี้เส้นทางให้ผู้เรียนเหล่านี้ก้าวไปในเส้นทางที่ถูกที่ควร ซึ่งก็คือหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบการแนะแนวในสถานศึกษานั้น นั่นเอง

จากสภาพปัญหาดังกล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งมีปัญหา ที่ซับซ้อนและแตกต่างจากปัญหาของการเรียนในสายสามัญ อันจะส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่ทำให้ผู้เรียนมีลักษณะอันพึงประสงค์และตอบสนองต่อความต้องการกำลังคนสายอาชีพในการพัฒนาประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้คือ

1.1 การศึกษาเอกสาร (Document Study) แนวคิด ทฤษฎี หลักการ สารสำคัญ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้ององค์ประกอบการแนะแนวในสถานศึกษา เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นตารางการวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหา

1.2 การศึกษาแนวทางการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านงานแนะแนว จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้บริหารการศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 2 คน อาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีประสบการณ์สอนในด้านจิตวิทยา การแนะแนว มานุษยวิทยา หรือสังคมวิทยา จำนวน 2 คน ครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่ทำหน้าที่หัวหน้างานแนะแนวอาชีพและการจัดหางาน จำนวน 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

1.3 การศึกษาแนวทางการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจากสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 แห่ง ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นผู้บริหารและครูแนะแนวของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี จากสถานศึกษา 3 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การยกร่างรูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาจัดทำร่างรูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

2.2 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ 1) ผู้บริหารการศึกษาในสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา และการบริหารงานแนะแนวอาชีพและการจัดหางานจำนวน 3 คน 2) อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาสอนหรือเคยสอนเกี่ยวกับวิชาจิตวิทยา การแนะแนว หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน 3) ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นหรือเคยเป็นผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ โครงร่างวิทยานิพนธ์ ร่างรูปแบบ ประเด็นสนทนากลุ่ม และแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบฯ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยใช้แบบประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารงานแนะแนว

ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียน นักศึกษา และหัวหน้างานแนะแนวอาชีพและการจัดหางาน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา ในเขตภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จากสถานศึกษาที่มีทั้งหมด 74 แห่ง จำนวนประชากร 222 คน จากการเปิดตารางขนาดตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 144 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น(Stratified Random) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

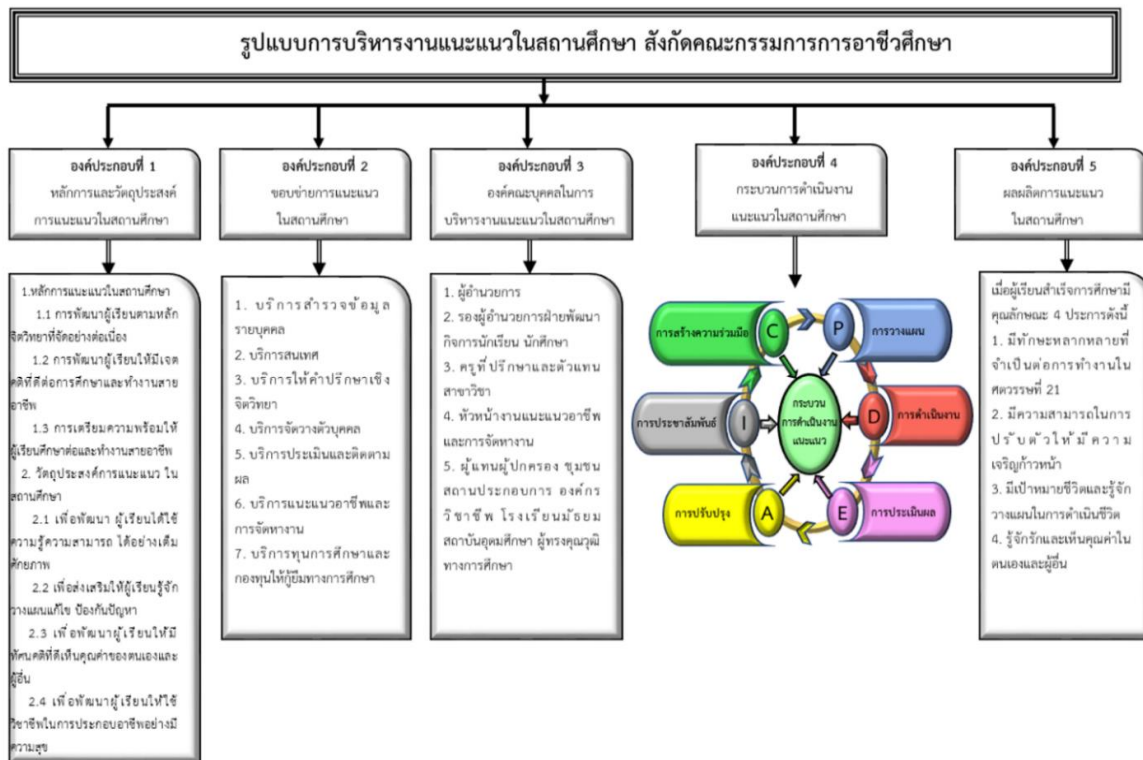
วัตถุประสงค์ที่ 1 องค์ประกอบและแนวทางการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ส่วนที่ 1.1 ผลการศึกษาองค์ประกอบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา โดยการสังเคราะห์เอกสารสรุปองค์ประกอบมีดังต่อไปนี้ 1. หลักการและวัตถุประสงค์ในการบริหารสถานศึกษา 2. บริการงานแนะแนว 3. คณะบุคคลในการบริหารงานในสถานศึกษา และ 4. กระบวนการในการบริหารงานสถานศึกษา

ส่วนที่ 1.2 ผลศึกษาแนวทางการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าองค์ประกอบของการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาประกอบด้วย หลักการ และวัตถุประสงค์ของการแนะแนว ขอบเขตของงานแนะแนว คณะทำงานงานแนะแนว ขั้นตอนในการบริหารจัดการงานแนะแนว และผลที่เกิดกับผู้เรียน

ส่วนที่ 1.3 ผลการศึกษาแนวทางการทางการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จากสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 แห่ง พบว่าองค์ประกอบการแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย หลักการ และวัตถุประสงค์ของการแนะแนว ขอบข่ายบริการงานแนะแนว คณะบุคคลในการดำเนินงานงานแนะแนว กระบวนการดำเนินงานงานแนะแนว และผลของงานแนะแนว

วัตถุประสงค์ที่ 2 รูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสม ของรูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้วิพากษ์ และให้ข้อเสนอแนะหลังจากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามฉันทามติของผู้ทรงคุณวุฒิ แสดงตามดังภาพที่ 1

Picture 1: The Administration Model of Guidance Services in Education Institutes under the Office of the Vocational Education Commission

Source: Consensus of Experts

รูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์การแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

1.1 หลักการแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

หลักการแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 3 หลักการ ดังนี้ 1) การพัฒนาผู้เรียนตามหลักจิตวิทยา 2) การพัฒนาผู้เรียนให้มีเจตคติที่ดีต่อการศึกษาและทำงานในสายวิชาชีพ และ 3) การเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถใช้ความรู้จากการเรียนสายอาชีพมาประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อได้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน

1.2 วัตถุประสงค์การแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

วัตถุประสงค์การแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ 4 ข้อ ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถใช้ ความรู้ ความสามารถอย่างเต็มตามศักยภาพ 2) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน สำรวจ เข้าใจ และตัดสินใจในการวางแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับตนเองและผู้อื่น 3) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติที่ดี เห็นคุณค่าและความสำคัญของตนเองและผู้อื่น และ 4) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการเรียนรู้ สามารถใช้ความรู้จากการเรียนไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อได้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพ

องค์ประกอบที่ 2 ขอบข่ายการแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

การแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 7 บริการ ดังนี้
1) บริการสำรวจข้อมูลรายบุคคล 2) บริการสนเทศ 3) บริการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา 4) บริการจัดวางตัวบุคคล 5) บริการประเมินและติดตามผล 6) บริการแนะแนวอาชีพและจัดหางาน และ 7) บริการทุนการศึกษาและกองทุนกู้ยืมทางการศึกษา

องค์ประกอบที่ 3 องค์คณะบุคคลในการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

คณะบุคคลในการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 5 ตำแหน่ง ไม่เกิน 13 คนดังนี้ 1) ผู้อำนวยการ เป็นประธาน 2) รองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา เป็นรองประธาน 3) หัวหน้างานครูที่ปรึกษาและตัวแทนครูที่ปรึกษาในแต่ละสาขาวิชาโดยกำหนดให้มีตัวแทนครูที่ปรึกษาระดับชั้นอย่างน้อยระดับชั้นละ 1 คน และตัวแทนสาขาวิชาอย่างน้อยแผนกละ 1 คน แต่ไม่เกิน 5 คน เป็นกรรมการ 4) หัวหน้างานแนะแนวอาชีพและการจัดหางานเป็นกรรมการและเลขานุการ และ 5) ผู้แทนผู้ปกครองและชุมชน ผู้แทนสถานประกอบการและองค์กรวิชาชีพ ผู้แทนจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ ผู้แทนจากศึกษาธิการจังหวัด ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา หน่วยงานละ 1 คน เป็นที่ปรึกษา

องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการดำเนินงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

กระบวนการดำเนินงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มี 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนงานแนะแนว (Planning: P) ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงานแนะแนว (Doing: D) ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลงานแนะแนว (Evaluation: E) ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงการปฏิบัติงานแนะแนว (Acting: A) ขั้นตอนที่ 5 การประชาสัมพันธ์งานแนะแนว (Information: I) และขั้นตอนที่ 6 การสร้างความร่วมมือในการพัฒนางานแนะแนว (Coordinating: C)

องค์ประกอบที่ 5 ผลผลิตการแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
ผลผลิตการแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนหลังจากสำเร็จการศึกษาให้มี คุณลักษณะ 4 ประการ ดังนี้ 1) มีทักษะหลากหลายที่จำเป็นในการทำงานในศตวรรษที่ 21 2) มีความสามารถในการพัฒนาและปรับตัวให้มีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในยุคปัจจุบัน 3) มีเป้าหมายในชีวิต รู้จักวางแผนในการดำเนินชีวิต มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และ 4) รู้จักรักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น สามารถสำรวจ เข้าใจและตัดสินใจเพื่อวางแผน ป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับตนเองและผู้อื่น

วัตถุประสงค์ที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผู้วิจัยนำรูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิไปประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ จากกลุ่มตัวอย่าง 144 คน โดยผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย 80 คน คิดเป็นร้อยละ 55.60 เพศหญิง จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 44.40 ผลการวิจัย พบว่าผลการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหาร งานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่าองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ องค์ประกอบที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ของการแนะแนว ($\bar{X} = 4.51$) รองลงมาคือองค์ประกอบที่ 3 องค์คณะบุคคลในการบริหารงานแนะแนว ($\bar{X} = 4.50$) โดยภาพรวมแล้วทุกรายด้านผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากัน คือ องค์ประกอบที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์การแนะแนว และองค์ประกอบที่ 3 องค์คณะบุคคลในการบริหารงานแนะแนว ($\bar{X} = 4.54$) รองลงมาคือองค์ประกอบที่ 4 กระบวนการดำเนินงานแนะแนว ($\bar{X} = 4.52$) โดยภาพรวมแล้วทุกรายด้านผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

องค์ความรู้ใหม่

Picture 2: Conceptual framework the Administration of Guidance Services in Education Institutes under the Office of the Vocational Education Commission

จากภาพที่ 2 การสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการและวัตถุประสงค์การแนะแนว 2. ขอข่ายการแนะแนว 3. องค์คณะบุคคลในการบริหารงานแนะแนว 4. กระบวนการดำเนินงานแนะแนว และ 5. ผลผลิตการแนะแนว อันจะเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สามารถนำไปวางแผนและบริหารงานแนะแนวอาชีพและการจัดหางานให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนในสายอาชีพทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อสามารถสนองตอบความต้องการกำลังคนของประเทศ ทั้งยังส่งผลให้ผู้สำเร็จการศึกษาสายอาชีพมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ หลักการและวัตถุประสงค์การแนะแนว ขอข่ายการแนะแนว องค์คณะบุคคลในการบริหารงานแนะแนว กระบวนการดำเนินงานแนะแนว และผลผลิตการแนะแนว ทั้งนี้เพราะการบริหารจัดการงานในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ควรมีองค์ประกอบที่ครอบคลุมในทุกมิติ เริ่มจากการที่ต้องมีหลักการซึ่งเป็นการอ้างอิงทฤษฎีการบริหาร เพื่อให้การบริหารนำเชื่อถือ มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดเป้าหมายของการบริหาร มีขอบเขตการบริหารที่ชัดเจน

เพื่อกำหนดกรอบการบริหาร มีผู้รับผิดชอบในกระบวนการบริหาร รวมถึงมีการกำหนดเป้าหมายหรือผลสำเร็จที่เกิดจากการบริหาร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนในฝันของนิวัตร นาคะเวช (Nakawech, 2011) ซึ่งพบว่าการบริหารจัดการโรงเรียนควรมีองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ คือ หลักการบริหารจัดการ วัตถุประสงค์ของโรงเรียนในฝัน โครงสร้างของโรงเรียน กลยุทธ์ของโรงเรียนในฝัน และเงื่อนไขความสำเร็จ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่มีรายละเอียด ดังนี้

1) หลักการและวัตถุประสงค์การแนะแนวในสถานศึกษาประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนแรกคือหลักการแนะแนว ซึ่งประกอบด้วย 3 หลักการคือ การพัฒนาผู้เรียนตามหลักจิตวิทยา การพัฒนาผู้เรียนให้มีเจตคติที่ดีต่อการศึกษาและทำงานในสายวิชาชีพ และการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถใช้ความรู้จากการเรียนสายอาชีพมาประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อได้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งนี้เพราะว่าในการพัฒนาผู้เรียนสายอาชีพนั้นเป็นกระบวนการที่ต้องวางหลักการไว้ให้ชัดเจน สามารถนำสู่การปฏิบัติได้จริง ผู้เรียนในสายอาชีพจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้เกิดความพร้อมในการก้าวสู่โลกอาชีพได้อย่างมีคุณภาพ มีทักษะในการทำงานที่หลากหลาย มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับบริบทของการทำงานในสายวิชาชีพ เป็นพลเมืองดีของชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุนิสา วงษ์อารีย์ (Wongaree, 2016) ที่กล่าวว่าการแนะแนวมุ่งจะให้การส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้ได้รับการพัฒนา หรือส่งเสริมทั้งในด้านการศึกษาอาชีพและบุคลิกภาพเพื่อให้เติบโตเป็นคนที่มีความเป็นพลเมืองดีของสังคมและประเทศ ส่วนที่สองคือวัตถุประสงค์การแนะแนวในสถานศึกษา ประกอบด้วย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถใช้ความรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ เพื่อส่งเสริมผู้เรียน สำนึก เข้าใจและตัดสินใจในการวางแผนป้องกันและแก้ไขปัญหา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติที่ดี เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น และเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการเรียนรู้ สามารถใช้ความรู้ไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ ทั้งนี้เพราะว่าการแนะแนวในสถานศึกษาจะเริ่มต้นตั้งแต่วันแรกของผู้เรียนที่เข้าสู่สถานศึกษาและดำเนินการไปจนสิ้นสุดการศึกษารวมถึงต่อเนื่อง ไปถึงหลังจากผู้เรียนสำเร็จการศึกษาไปแล้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ประสบการณ์ เพื่อประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนวของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Office of the Basic Education, 2008) ในประเด็นวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อให้ผู้เรียนมีความรัก ความเข้าใจเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น สามารถวางแผนการเรียน อาชีพ รวมถึงการปรับตัว การดำรงชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2) ขอบข่ายการแนะแนวในสถานศึกษา ประกอบด้วย บริการสำรวจข้อมูลรายบุคคล บริการสนเทศ บริการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา บริการจัดวางตัวบุคคล บริการประเมินและติดตามผล บริการแนะแนวอาชีพ และจัดหางาน และบริการทุนการศึกษาและกองทุนกู้ยืมทางการศึกษา ทั้งนี้เพราะว่าขอบข่ายการแนะแนวประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและด้านสังคม การแนะแนวทั้ง 3 ด้านมีมิติความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยการช่วยเหลือผู้เรียนต้องมียุทธศาสตร์ประกอบทั้ง 3 ด้านให้ครบถ้วน เพื่อให้การดำเนินงานแนะแนวเกิดประสิทธิภาพและนำมาซึ่งประสิทธิผลอันจะส่งผลให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพ มีความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย (Guidance Association of Thailand, 2016) ที่สรุปว่าการจัดขอบข่ายการแนะแนวประกอบด้วย 5 บริการ คือ บริการสำรวจข้อมูลเป็นรายบุคคล บริการสนเทศ บริการให้คำปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล บริการติดตามผล

3) คณะบุคคลในการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ตำแหน่ง ไม่เกิน 13 คนดังนี้ ผู้อำนวยการเป็นประธานคณะกรรมการ รองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียน นักศึกษา เป็นรองประธานคณะกรรมการ หัวหน้างานครูที่ปรึกษาและตัวแทนครูที่ปรึกษาในแต่ละสาขาวิชา เป็นกรรมการ หัวหน้างาน

แนะแนวอาชีพและการจัดหางาน เป็นกรรมการและเลขานุการ ผู้แทนผู้ประกอบการและชุมชน ผู้แทนสถานประกอบการและองค์กรวิชาชีพ ผู้แทนจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่ ผู้แทนจากศึกษาธิการจังหวัด ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา เป็นที่ปรึกษา ทั้งนี้เพราะว่าเพื่อให้การดำเนินงานของงานแนะแนวอาชีพและการจัดหางาน ในสถานศึกษา สามารถดำเนินงานไปได้อย่างราบรื่นและเกิดความรอบคอบในการตัดสินใจ รวมถึงลดโอกาสในการเกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน จึงสมควรมีคณะกรรมการซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลขึ้นมาเพื่อการบริหารงานแนะแนวอาชีพและการจัดหางานในสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนในสายอาชีพได้รับการช่วยเหลือในมิติที่ครอบคลุม ทั้งการเรียนและการประกอบอาชีพที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรินทร์ แก้วมณี (Kaewmanee, 2015) ที่กล่าวในการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาว่า การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์คณะบุคคล การบริหารงานขององค์การที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของแต่ละองค์คณะบุคคลต้องมีความเชื่อมโยงในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์คณะที่จะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการวินิจฉัย และการตัดสินใจซึ่งเป็นไปตามหลักการพื้นฐานความต้องการของมนุษย์ในส่วนที่ต้องการแสดงความสามารถ ต้องการมีส่วนร่วมในองค์การและสังคม 4) กระบวนการดำเนินงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มี 6 ขั้นตอนคือ การวางแผนงานแนะแนว (Planning: P) การดำเนินงานแนะแนว (Doing: D) การประเมินผลงานแนะแนว (Evaluation: E) การปรับปรุงการปฏิบัติงานแนะแนว (Acting: A) การประชาสัมพันธ์งานแนะแนว (Information: I) และการสร้างความร่วมมือในการพัฒนางานแนะแนว (Coordinating: C) ทั้งนี้เพราะว่ากระบวนการดำเนินงานแนะแนวในสถานศึกษาในแต่ละขั้นตอนมีภาระงาน และหน้าที่ที่แตกต่างกัน แต่มีการดำเนินงานตามลำดับขั้นตอนและเกี่ยวข้องกันตามระบบการบริหาร รวมถึงมีการประสานงานกันในการขับเคลื่อนทุกขั้นตอน ทำให้การบริหารงานเกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ทำให้เกิดการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิทย์ วงษ์บุญมาก (Wongboonmak, 2017) ซึ่งได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่ากระบวนการ ประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Plan: P) การจัดองค์กร (Organize: O) การปฏิบัติตามแผน (Do: D) การประเมินผล (Evaluate: E) การปรับปรุงและพัฒนา (Acting: A) การรายงาน (Report: R) และการประสานงาน (Coordinate: C) 5) ผลผลิตการแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามุ่งหวังพัฒนาผู้เรียนหลังจากสำเร็จการศึกษาให้มีคุณลักษณะ 4 ประการ คือ ผู้เรียนมีทักษะหลากหลายที่จำเป็นในการทำงานในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนมีความสามารถในการพัฒนาและปรับตัวให้มีความเจริญก้าวหน้า ผู้เรียนมีเป้าหมายในชีวิต รู้จักวางแผนในการดำเนินชีวิต มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนรู้จักรักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ทั้งนี้เพราะว่ากระบวนการแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนให้มีทักษะทั้งทักษะทางวิชาชีพและทักษะด้านชีวิต เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580 (Office of the National of the Economic and Social Development Board, 2018) ในประเด็นด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมีเป้าหมายที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีคุณภาพมีพัฒนาการที่รอบด้าน มีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มินิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าในภาพรวมการผลประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาผลประเมินความเป็นไปได้เป็นรายองค์ประกอบพบว่าองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือองค์ประกอบที่ 1

หลักการและวัตถุประสงค์ของการแนะแนว ทั้งนี้เพราะว่าในการบริหารมีความจำเป็นต้องยึดหลักการและทฤษฎีการบริหารเพื่อเป็นพื้นฐานในการยืนยันว่างานวิจัยนั้นมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับได้ ซึ่งสอดคล้องกับรายละเอียดการจัดการเรียนรู้กิจกรรมแนะแนวให้ประสบผลสำเร็จของสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย (Guidance Association of Thailand, 2016) ซึ่งประกอบด้วยแนวทาง 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 แนวคิด ทฤษฎี หลักการการเรียนรู้ที่สำคัญ ตอนที่ 2 เป้าหมายของหลักสูตรการศึกษา และตอนที่ 3 แนวทางการบูรณาการแนวคิด ทฤษฎี หลักการการเรียนรู้ และเป้าหมายของหลักสูตรการจัดการเรียนรู้กิจกรรมแนะแนว ในส่วนของการประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาผลประเมิน ความเป็นประโยชน์เป็นรายองค์ประกอบพบว่าองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ องค์ประกอบที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์และองค์ประกอบที่ 3 องค์คณะบุคคลในการบริหารงานแนะแนว ทั้งนี้เพราะนอกจากหลักการและวัตถุประสงค์ซึ่งมีความสำคัญในการบริหารงานในสถานศึกษาแล้วนั้น คณะบุคคลเป็นอีกองค์ประกอบที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารงานในสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จได้ ซึ่งสอดคล้องผลการวิจัยของ มานพ เกตุเมฆ (Ketmek, 2013) ซึ่งวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารองค์คณะบุคคลเพื่อพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่าองค์ประกอบด้านองค์คณะบุคคลมีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารองค์คณะบุคคลเพื่อพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในระดับมากที่สุด

สรุป

รูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ **องค์ประกอบที่ 1** หลักการและวัตถุประสงค์การแนะแนวในสถานศึกษา ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนแรกคือหลักการแนะแนว ซึ่งประกอบด้วย 3 หลักการคือ การพัฒนาผู้เรียนตามหลักจิตวิทยา การพัฒนาผู้เรียนให้มีเจตคติที่ดี และการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียน ส่วนที่สองคือวัตถุประสงค์การแนะแนวในสถานศึกษา ประกอบด้วย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถใช้ความรู้อย่างเต็มศักยภาพ เพื่อส่งเสริมผู้เรียนสำรวจ เข้าใจและตัดสินใจในการวางแผนป้องกันและแก้ไขปัญหา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทัศนคติที่ดี เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น และเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการเรียนรู้ สามารถใช้ความรู้ไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ **องค์ประกอบที่ 2** ขอบข่ายการแนะแนวในสถานศึกษา ประกอบด้วย บริการสำรวจข้อมูลรายบุคคล บริการสนเทศ บริการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา บริการจัดวางตัวบุคคล บริการประเมินและติดตามผล บริการแนะแนวอาชีพและจัดหางาน และบริการทุนการศึกษาและกองทุนกู้ยืมทางการศึกษา **องค์ประกอบที่ 3** คณะบุคคลในการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการเป็นประธาน รองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียน นักศึกษา เป็นรองประธาน หัวหน้างานครูที่ปรึกษาและตัวแทน ครูที่ปรึกษาในแต่ละสาขาวิชาเป็นกรรมการ หัวหน้างานแนะแนวอาชีพและการจัดหางานเป็นกรรมการและเลขานุการ ผู้แทนผู้ปกครองและชุมชน ผู้แทนสถานประกอบการและองค์กรวิชาชีพ ผู้แทนจากหน่วยงานทางการศึกษา เป็นที่ปรึกษา **องค์ประกอบที่ 4** กระบวนการดำเนินงานแนะแนวในสถานศึกษา มี 6 ขั้นตอนคือ การวางแผนงานแนะแนว การดำเนินงานแนะแนว การประเมินผลงานแนะแนว การปรับปรุงการปฏิบัติงานแนะแนว การประชาสัมพันธ์งานแนะแนว (Information: I) และการสร้างความร่วมมือในการพัฒนางานแนะแนว และ **องค์ประกอบที่ 5** ผลผลิตการแนะแนวในสถานศึกษามุ่งหวังพัฒนาผู้เรียนหลังจากสำเร็จการศึกษาให้มีคุณลักษณะ 4 ประการคือ ผู้เรียนมีทักษะหลากหลายที่จำเป็นในการทำงาน ในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนมีความสามารถในการพัฒนาและปรับตัวให้มีความเจริญก้าวหน้า ผู้เรียนมีเป้าหมายในชีวิต รู้จักวางแผน ในการดำเนินชีวิต มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ผู้เรียนรู้จักรักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นซึ่งผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ได้ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างได้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่ 1 และ องค์ประกอบที่ 3 มากที่สุด นั่นคือการให้ความสำคัญกับหลักการ วัตถุประสงค์ และคณะบุคคลในการดำเนินการ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักในการขับเคลื่อนและพัฒนาการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา ให้สามารถพัฒนาผู้เรียนสายอาชีพให้มีสมรรถนะที่พึงประสงค์ อันจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการและวัตถุประสงค์ ขอบข่ายงาน คณะบุคคล วิธีดำเนินงาน และ ผลการดำเนินงาน ดังนั้นสถานศึกษาในสังกัดควรนำไปใช้ในการกำหนดองค์ประกอบรูปแบบในการบริหารงานสถานศึกษา

1.2 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบได้แก่หลักการและวัตถุประสงค์ในการบริหารงานแนะแนว ขอบข่ายงานแนะแนว คณะบุคคลในการบริหารงานแนะแนว กระบวนการดำเนินงานแนะแนว และผลผลิตการแนะแนว ดังนั้นสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาควรนำไปกำหนดเป็นองค์ประกอบของรูปแบบในการบริหารงานแนะแนวของสถานศึกษา

1.3 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการประเมินของรูปแบบการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่าหลักการและ วัตถุประสงค์ในการบริหารงานแนะแนว และคณะบุคคลในการบริหารงานแนะแนวมีผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นการกำหนดองค์ประกอบรูปแบบการบริหารงานแนะแนว ในสถานศึกษา ควรให้ความสำคัญกับการกำหนดหลักการและวัตถุประสงค์รวมถึงองค์คณะบุคคลในการบริหารงานแนะแนวในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 การพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการแนะแนวการศึกษา ระหว่างโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยรวมถึงสถานประกอบการ เพื่อความเป็นเอกภาพและสอดคล้องกันตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ

2.2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาให้สามารถทำหน้าที่ครูแนะแนวอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล อันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพต่อไป

References

- Department of Employment. (2020). *Strategies for Resolving and Preventing Labor Shortages*. Retrieved June 19, 2022, from https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/lmia_th/498391d8154f6237d5db6b423d5f1b85.pdf
- Guidance Association of Thailand. (2016). *Guidance Activity Learning Management*. Bangkok: Printing House of the Agricultural Cooperatives Association of Thailand.

- Manop, K. (2013). *Model of Committee Management for Academic Affairs Development in Schools under the Office of Secondary Education Service Areas*. (Doctoral Dissertation). Naresuan University. Phitsanulok.
- Niwat, N. (2011). *Development a Model of Lab School Administration*. (Doctoral Dissertation). Eastern Asia University. Bangkok.
- Office of the Basic Education. (2008). *Guideline for Organizing Guidance Activities according for the Core Curriculum Basic Education 2008*. Bangkok: Printing House of the Agricultural Cooperatives Association of Thailand.
- Office of the Education Council. (2017). *National Education Development Plan C.E. 2017-2036*. Bangkok: Office of the Education Council.
- Office of the National of the Economic and Social Development Board. (2018). *National Strategy C.E. 2018-2037*. Bangkok: Office of the National of the Economic and Social Development Board.
- Office of Vocational Education Commission. (2008). *Vocational Education Act 2008*. Bangkok: Office of Vocational Education Commission.
- Office of Vocational Education Commission. (2009). *Regulation of the Office of Vocational Education Commission on the Administration of Educational Institutions 2009*. Bangkok: Office of Vocational Education Commission.
- Office of Vocational Education Commission. (2014). *Operating Manual Project to Reduce Dropout Problems of Vocational Learners*. Bangkok: Office of Vocational Education.
- Sakol, W. (2013). *Guidance for Self-worth*. Bangkok: Rayprint.
- Sunisa, W. (2016). *Principle of Guidance*. Udonthani: Udonthani Rajabhat University.
- Surin, K. (2015). *A Model of Participatory Management through Governing Board for Promoting the Efficiency of the Primary Education Service Area Office*. (Doctoral Dissertation). Naresuan University. Phitsanulok.
- Suwit, W. (2017). *The Administrative Model in the Office of Academic Resources and Information Technology, Rajabhat University*. (Doctoral Dissertation). Naresuan University. Phitsanulok.
- Wanadee, S. (2018). *Vocational Education for the Country Development*. Bangkok: Pimsayampraritas.

กระบวนการพัฒนาจิตอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกงเพื่อยกระดับ การให้บริการแรงงานไทยโดยพุทธสันติวิธี*

The Process of Developing the Volunteer Spirit of Thai Regional Alliance
in Hong Kong to Enhance the Service of Thai Workers
by Buddhist Peaceful Means

¹บังอร ธรรมสอน และ พระปราโมทย์ วาทโกวิโท

¹Bungon Tamasorn and Phra Pramote Vadakovidho

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: tamasornb1@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ บริบท สภาพปัญหา ความจำเป็น แนวคิดทฤษฎี กระบวนการพัฒนาจิตอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกงตามศาสตร์สมัยใหม่ 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลัก พุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาจิตอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกง 3) เพื่อพัฒนาและนำเสนอ กระบวนการพัฒนาจิตอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกงเพื่อยกระดับการให้บริการแรงงานไทยโดยพุทธสันติวิธี งานวิจัยนี้เป็นรูปแบบอริยสังฆโมเดลสอดคล้องกับการวิจัยและพัฒนา ภายใต้กรอบการดำเนินการวิจัย ตามแนวทางของบันได 9 ขั้นตอน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มจิตอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกงและ องค์กรเครือข่ายซึ่งมีการพิจารณาจากผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนดจำนวน 20 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในการสัมภาษณ์จำนวน 30 รูป/คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเพื่อรับรองกระบวนการพัฒนาจำนวน 10 รูป/คน และนำมาวิเคราะห์อธิบายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมาคมรวมไทยในฮ่องกงเกิดจากการรวมตัวของคนไทยร่วมกันทำงานจิตอาสา ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ผู้วิจัยค้นพบปัญหาของจิตอาสา คือ ขาดทักษะการให้บริการ ขาดความเข้าใจการทำงาน เป็นทีม และขาดการนำหลักธรรมที่นำมาประกอบทำงาน จึงมีความจำเป็นที่ต้องนำแนวคิดศาสตร์สมัยใหม่ ที่สอดคล้องกับปัญหาที่พบมาพัฒนาให้กับจิตอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกงเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย 2) หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกงเพื่อยกระดับการให้บริการแรงงาน ไทยโดยพุทธสันติ พบว่า หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่พัฒนาจิตอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกง ให้มีคุณลักษณะในการให้บริการ 4 ประการ คือ ปรับใจ (ทาน) ปลูกปัญญา (ปิยวาจา) พัฒนาโพธิจิต (อตถจริยา) และผลิตสุขสู่สังคม (สมานัตตตา) 3) ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้ใหม่ในกระบวนการพัฒนาจิตอาสา สมัครรวมไทยในฮ่องกงเพื่อยกระดับการให้บริการแรงงานไทยโดยพุทธสันติวิธี คือ “MAESHE Model” ประกอบด้วย ด้านสันติภายใน (Mindfulness) ด้านจิตอาสาตื่นรู้ (Awakened mind) ด้านทำงานเป็นทีม (Empowered teamwork) ด้านการบริการ (Service mind) ด้านสิทธิมนุษยชน (Human rights) ด้านการ

*Received June 17, 2023; Revised February 23, 2024; Accepted March 11, 2024

สื่อสาร (Empathic communication) โดยจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกงต้องเป็นผู้ที่ “ให้ดี พูดดี จิตดี และวางตนดี”

คำสำคัญ: การพัฒนา; จิตอาสา; สมาคมรวมไทยในฮ่องกง; แรงงานไทย; พุทธสันติวิธี

Abstract

These are the main purposes of this research; 1) to study and analyze the context, problem conditions, necessity, and theoretical concepts of the Thai Regional Alliance in Hong Kong (TRA) Volunteer Development Process according to modern science; 2) to study and analyze the principles of Buddhist peaceful methods that contribute to the volunteer development of the Thai Regional Alliance in Hong Kong (TRA); 3) to develop and present the Volunteer Development Process of the Thai Regional Alliance in Hong Kong (TRA) to enhance the service of Thai workers through Buddhist peaceful means. This research is applied research and development (R&D) according to the framework of the Noble Truth Model, the key informants included 1) five scholars on Buddhism/ peaceful methods; 2) five instructional designers; 3) five scholars on labour organizations; 4) five administrators of TRA and 5) ten volunteer spirit. The data were collected by using purposive in-depth interview. The obtained data were analyzed by descriptive method.

The research results were found that: 1) TRA was formed by those Thai people in Hong Kong who gathered together as volunteers to provide services with sincerity. The researcher discovered the problem of the volunteer that; lack of service skills, lack of understanding of teamwork, and lack of application of Dhamma as the main principle in work, therefore, it is necessary to bring modern science concepts that correspond to problems to developing volunteers in The Thai Regional Alliance in Hong Kong (TRA) to meet the goal effectively. 2) The Buddhist principles conducive to the development of The volunteer development process of the Thai Regional Alliance in Hong Kong (TRA) to enhance the level of service for Thai workers by Buddhist peaceful means It was found that the 4 Sangkhavattus is the principle that develops the volunteer of the Thai Regional Alliance in Hong Kong (TRA) to have four characteristics of service provision, namely: adjusting the mind (Dāna), cultivating wisdom (Piyavajja), developing bodhicitta (Atthacariyā), producing happiness society (Samānattatā), 3) The body of knowledge found in this study are the volunteer development process of the Thai Regional Alliance in Hong Kong (TRA) to enhance the level of service for Thai workers by Buddhist peaceful means It was found that MAESHE Model” focuses on 6 areas of development: internal peace (Mindfulness), volunteerism, teamwork, service, communication, and human rights.

Keyword: Developing; Volunteer Spirit; Thai Regional Alliance in Hong Kong; Thai Workers; Buddhist Peaceful Means

บทนำ

เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน มีแรงงานประเภทหนึ่ง เรียกว่า แรงงานอาชีพ ผู้ช่วยแม่บ้านต่างชาติฮ่องกง แรงงานไทยก็เป็นชาติหนึ่งที่เดินทางเข้าไปทำงานในฮ่องกง และประสบปัญหาในการทำงาน เช่น การสื่อสาร ทักษะการทำงาน ปัญหาการปรับตัว และปัญหาด้านกฎหมายแรงงาน (Tamasorn, 2012) แรงงานเหล่านั้นก็มักนำปัญหาที่ประสบเข้ามาปรึกษากับกลุ่มคนไทยที่ได้รวมตัวกันเป็นองค์กรจิตอาสา ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะกรณี “สมาคมรวมไทยในฮ่องกง” จิตอาสา มุ่งเน้นบทบาทหน้าที่ตามความถนัดและตามความสามารถของตน ในช่วงเริ่มต้นได้จัดให้มีการพัฒนาด้านบทบาทจิตอาสา กฎหมายแรงงาน กิจกรรมเสริมศักยภาพ คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ให้แรงงานไทยได้รับความยุติธรรม แม้ว่าจะมีการพัฒนาอบรมจิตอาสาในสมาคมอยู่เป็นประจำ ก็ยังพบปัญหาที่เกิดขึ้น จากการสังเกต สนทนา พูดคุย สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้วิเคราะห์ประเด็นของปัญหา ดังนี้ 1) ปัญหาด้านการสื่อสารที่ขาดความเคารพซึ่งกันและกัน 2) ปัญหาการทำงานเป็นทีมที่มีความเห็นและความคิดที่ต่างกันทำให้เกิดความไม่เข้าใจกัน 3) ปัญหาด้านทัศนคติไม่ตรงกัน เก็บความรู้สึกบาดหมางซ่อนไว้ในใจจนทำให้เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ ไม่อยากทำงานต่อไป 4) ขาดองค์ความรู้ ทักษะ กระบวนการในการบริการให้คำปรึกษา มุ่งเน้นการแก้ปัญหาโดยใช้ตัวกฎหมายมาเป็นเครื่องมือ ทำให้แรงงานได้รับผลกระทบจากการให้คำปรึกษาของจิตอาสา

จากปัญหาที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจึงได้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาจิตอาสาโดยนำแนวคิดทฤษฎี ศาสตร์สมัยใหม่ และนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการทำงาน จึงได้ศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาจิตอาสาเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกง เพื่อยกระดับการให้บริการแรงงานไทยโดยพุทธสันติวิธี โดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และ สมานัตตตา กล่าวคือ “ทาน” เป็นการพัฒนาตนเองจากผู้รับมาเป็นผู้ให้ ให้สิ่งของ ให้ความสุขให้อภัย “ปิยวาจา” เป็นผู้ที่ดี พูดให้เกิดความรักใคร่สามัคคี พูดให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ พูดให้ผู้อื่นเกิดสติปัญญา สามารถยังคิดยังทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่ควรได้ “อตถจริยา” เป็นผู้ที่มีจิตใจดีงาม ประพฤติประโยชน์ เกื้อกูล สงเคราะห์ผู้อื่นทั้งทางกายและทางใจให้พ้นทุกข์ และ “สมานัตตตา” เป็นผู้ที่วางตนให้เหมาะสม เสมอต้นเสมอปลาย เห็นทุกคนเป็นกัลยาณมิตรไม่เลือกคนที่รักและปลักคนที่ชัง หากจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกง นำหลักสังคหวัตถุ 4 มาเป็นแนวทางปฏิบัติ ก็จะสามารถยกระดับการให้บริการแรงงานไทยในฮ่องกงได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนองานวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกงเพื่อยกระดับการให้บริการแรงงานไทยโดยพุทธสันติวิธี” เพื่อให้จิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกงนำไปปรับใช้อย่างเหมาะสม และนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ บริบท สภาพปัญหา ความจำเป็น และแนวคิด ทฤษฎีกระบวนการพัฒนาจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกงตามศาสตร์สมัยใหม่
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกง
3. เพื่อพัฒนาและนำเสนอกระบวนการพัฒนาจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกงเพื่อยกระดับการให้บริการแรงงานไทยโดยพุทธสันติวิธี

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2546 และจากเอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือตำราทางวิชาการ ทฤษฎีวารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาวิเคราะห์ความรู้จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ความจำเป็นของกระบวนการพัฒนาจิตอาสา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาจิตอาสา ตลอดจนแนวคิดหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตอาสา เพื่อจะได้นำความรู้มาบูรณาการพัฒนาการทำงานของจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกงให้สอดคล้องกับพื้นที่และผลกระทบของสถานการณ์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงอย่างยั่งยืนให้กับการทำงานของจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยการลงพื้นที่ของกลุ่มเป้าหมาย ณ สมาคมรวมไทยในฮ่องกงในเดือนมิถุนายน 2565 ได้สังเกตการณ์ สนทนา สัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่าปัญหาของจิตอาสาสมาคมรวมไทย ได้แก่ การสื่อสาร ทักษะคน การบริการ การให้คำปรึกษา การทำงานเป็นทีม การขาดหลักธรรมที่นำมาเป็นแนวทางประกอบการทำงานด้านจิตอาสา และพบว่าในเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนยังไม่มีกระบวนการพัฒนาใดๆ ที่เหมาะสมที่จะมาแก้ปัญหาที่พบได้ จึงได้เก็บข้อมูลพื้นฐาน และศึกษาแนวคิด ทฤษฎีศาสตร์สมัยใหม่ที่สอดคล้องกับความจำเป็นต่อการพัฒนาจิตอาสา และหลักธรรมที่มีความจำเป็นในการนำมาบูรณาการสร้างกระบวนการพัฒนาจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกงเพื่อยกระดับการให้บริการแรงงานไทยโดยพุทธสันติวิธี

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) หรือกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposeful Selection) ประกอบด้วย 1) ประชากรกลุ่มเป้าหมายพัฒนาที่เป็นจิตอาสาของสมาคมรวมไทยในฮ่องกงที่มีคุณสมบัติตามกำหนดจำนวน 20 คน เพื่อเข้าสู่กระบวนการพัฒนา 2) ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาจิตอาสาด้านทฤษฎีสมัยใหม่และด้านพุทธสันติวิธี ให้สัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อนำข้อเสนอแนะมาเป็นแนวทางในการสร้างกระบวนการพัฒนาจำนวน 30 รูป/คน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสร้างกระบวนการพัฒนา ด้านหลักสูตรการพัฒนา โดยวิธีการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อรับรองกระบวนการพัฒนาจำนวน 10 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการในการวิจัย ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักแนวคิด ทฤษฎี วัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการกำหนดประเด็นในการศึกษา สร้างคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยมีวิธีการในการวิจัย ได้แก่ 1) นำเอาข้อมูลที่ได้จากการศึกษาขั้นที่ 1 - ขั้นที่ 3 มาบูรณาการตามหลักพุทธสันติวิธีกับศาสตร์สมัยใหม่ ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความจำเป็นของการพัฒนาจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกงเพื่อยกระดับการให้บริการแรงงานไทยโดยพุทธสันติวิธี 2) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญในด้านการพัฒนาจิตอาสา ตรวจสอบและรับรองความเหมาะสมของเครื่องมือ 3) ผู้วิจัยจัดให้มีการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิและเพื่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อรับรองกระบวนการก่อนนำไปพัฒนากลุ่มเป้าหมาย 4) ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือลงไปอบรมพัฒนากลุ่มเป้าหมาย ณ สมาคมรวมไทยในฮ่องกง ณ เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน พร้อมทั้งได้ติดตามประเมินผลการนำกระบวนการไปพัฒนาโดยการสังเกต การสะท้อนคิด สอบถามความพึงพอใจ 5) ผู้วิจัยติดตามผลการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเป้าหมายด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย และสนทนาสอบถามกลุ่มแรงงานที่มารับบริการจากจิตอาสา และการนำไปขยายผลต่อยอดงานวิจัยเพื่อสร้างความยั่งยืน หลังการจัดกิจกรรมพัฒนากับผู้ที่เข้าร่วมทำกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 5 ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย โดยจัดเวทีออนไลน์ผ่านโปรแกรมซูม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การบันทึกวิดีโอ บันทึกเสียง บันทึกภาพ การจดบันทึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

จัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในเขตบริหารพิเศษฮ่องกง
แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน

ขั้นตอนที่ 6 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการจัดหมวดหมู่ จัดทำข้อมูล และลดทอนข้อมูล เกี่ยวกับการพัฒนาจิตอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกงเพื่อยกระดับการให้บริการแรงงานไทยโดยพุทธสันติวิธี แนวคิดการพัฒนาจิตอาสา และศึกษาแนวคิดพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาการจิตอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกงเพื่อยกระดับการให้บริการแรงงานไทยโดยพุทธสันติวิธี

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย (Descriptive Presentation of the Research Results) ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ (Body of Knowledge) เป็น Model เป็นหลักสูตรการพัฒนาโดยมุ่งสู่กระบวนการพัฒนาจิตอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกงเพื่อยกระดับการให้บริการแรงงานไทยโดยพุทธสันติวิธีเพื่อสามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อบุคคล ชุมชน องค์กร สังคม พระพุทธศาสนา และประเทศชาติ โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของการวิจัย โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูล การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการจัดประชุมเพื่อเป็นช่องทางในการนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ และรับฟังความคิดเห็นสำคัญ ผู้วิจัยได้นำกระบวนการเพื่อนำไปสร้างหลักสูตรในการพัฒนาจิตอาสา โดยนำหลักสูตรไปทดลองก่อนทดลอง มีการประเมินผลหลักสูตรการพัฒนาเพื่อนำไปปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น จากนั้นผู้วิจัยได้นำไปสู่การสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญสะท้อนเพื่อการพัฒนาและรับรองกระบวนการพัฒนาจิตอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกงเพื่อยกระดับการให้บริการแรงงานไทยโดยพุทธสันติวิธี

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถตอบคำถามวิจัย และปัญหาที่ต้องการทราบได้ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ บริบท สภาพปัญหา ความจำเป็น และแนวคิด ทฤษฎีกระบวนการพัฒนาจิตอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกงตามศาสตร์สมัยใหม่ พบว่า เขตบริหารพิเศษฮ่องกงตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศจีน ประกอบด้วยเกาะฮ่องกง คาบสมุทรเกาลูน และดินแดนใหม่ ที่เรียกว่า นิวเทอริทอรี รวมถึงเกาะเล็กๆ จำนวน 262 เกาะ ตามสถิติของ Census and Statistics Department ของฮ่องกงในปี 2561 มีประชากรประมาณ 7.48 ล้านคน มีระบบการปกครอง “หนึ่งประเทศสองระบบ” ใช้ภาษาจีนกวางตุ้งเป็นภาษาประจำท้องถิ่น สมาคมรวมไทยในฮ่องกง ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2545 ภายใต้กฎหมายการจัดตั้งองค์กรไม่แสวงผลกำไร ชื่อ Thai Regional Alliance in Hong Kong เกิดจากการรวมตัวทำงานในลักษณะจิตอาสา จากการรวบรวมข้อมูลประเด็นปัญหาของอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกงพบประเด็นปัญหา ได้แก่ การสื่อสารอย่างสันติ ความเข้าใจและทัศนคติการทำงานเป็นทีม การให้บริการความเข้าใจด้านสิทธิพื้นฐาน และการขาดการนำหลักธรรมมาใช้เป็นแนวปฏิบัติงาน ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำแนวคิดทฤษฎีตามศาสตร์สมัยใหม่ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตอาสา เป็นการกล่าวถึงบทบาท คุณลักษณะของบุคคลที่มีจิตอาสาที่ดี 2) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตนเอง ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ที่ให้ความสำคัญกับความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ (Humanistic Value) มนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาศักยภาพ เรียนรู้ ผูกพัน และพัฒนาตนเองได้โดยผ่านการลงมือปฏิบัติจากประสบการณ์ตรงด้วยตนเองอย่างเป็นองค์รวม (Holistic Paradigm) 3) ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบปัญหา ผ่านกระบวนการ วิธีการ ขั้นตอน หรือเทคนิคการให้คำปรึกษา 4) ทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ เป็นโครงสร้างทางความรู้สึก ความรู้ความเข้าใจ และพฤติกรรม ซึ่งมี

ทิศทางที่พร้อมกระทำไปในทางที่เป็นบวกหรือลบ หรือแม้กระทั่งไม่แสดงพฤติกรรมหรือความคิดเห็นใดๆ เลย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณความเข้มข้นที่เกิดจากความเชื่อ ความคิดเห็น ความอ่อนแอ และความมีอคติ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาจิตอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกง พบว่า หลักธรรมที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาจิตอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกงเพื่อยกระดับการให้บริการแรงงานไทยโดยพุทธสันติวิธีด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่พระพุทธรูปเจ้าไตรสรณวงศ์พระองค์เองก็ปฏิบัติเช่นนี้มาหลายภพหลายสมัย เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวเพื่อนมนุษย์ให้รักใคร่และปรองดอง นับว่าเป็นเครื่องผูกใจคนและสามารถนำพาสังคมให้เกิดสันติสุข ได้แก่ 1) ทาน ผู้มีจิตอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกงมีความกล้าในการปรับใจจากผู้รับมาเป็นผู้ให้ พัฒนาค้นหาตัวเองให้ก้าวพ้นความเห็นแก่ตัวเอง มีเจตคติในการให้ว่าเป็นเรื่องที่ดี เป็นผู้ให้โดยไม่มีเงื่อนไข โอบอ้อมอารี เสียสละเวลาส่วนตนออกบริการให้คำปรึกษาแก่แรงงานในวันหยุดพักผ่อนของตนเอง 2) ปิยวาจา ผู้มีปัญหาของแรงงานไทยในฮ่องกงนั้น ต้องใช้ปัญญาในการแก้ไข เพราะแรงงานอาชีพผู้ช่วยแม่บ้านต้องเผชิญปัญหากับนายจ้างเพียงลำพัง จิตอาสาต้องใช้คำพูดที่ปลุกปัญญาลดความทุกข์ เพิ่มพลังบวกและเพิ่มปัญญาให้แรงงาน มีสติทบทวนค้นหาสาเหตุที่แท้จริง เลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาที่ตรงประเด็น นอกจากการใช้อาสาเพิ่มปัญญาแก่แรงงานแล้ว ในการทำงานเป็นทีมของผู้มีจิตอาสาต้องสรรสร้างคำพูดที่เป็นประโยชน์ หลีกเลียงวาจาที่ก่อให้เกิดความทุกข์แก่ผู้อื่นโดยใช้อาสาให้เป็นวจีแห่งรัก วจีแห่งความสามัคคี 3) อตถจริยา ผู้มีจิตอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกงต้องมีการพัฒนาจิตตั้งจิตโพธิสัตว์ให้มีจิตดี มีเมตตาอันบริสุทธิ์ ปลอดทุกข์ เพิ่มความหวัง มุ่งเน้นการมีหัวใจเพื่อสันติสุขให้บังเกิดขึ้นกับทุกคน 4) สมานัตตตา จิตอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกงมีเป้าหมายของการให้บริการเพื่อให้เกิดความสุขแก่บุคคล สังคม ชุมชน โดยยึดหลักให้บริการอย่างเสมอภาค สามารถสมานทุกข์สมานสุขร่วมกับแรงงาน ให้ความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นผู้ที่วางตนดี ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

วัตถุประสงค์ที่ 3 พัฒนาและนำเสนอกระบวนการพัฒนาจิตอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกง เพื่อยกระดับการให้บริการแรงงานไทยโดยพุทธสันติวิธี จากการวิจัย ได้สังเคราะห์รูปแบบกระบวนการพัฒนาจิตอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกงเพื่อยกระดับการให้บริการแรงงานไทยโดยพุทธสันติวิธี กำหนดเป็นโมเดล “M-A-E-S-H-E Model” ประกอบด้วยกระบวนการพัฒนา 6 ด้าน 1) ด้านสันติภายใน (Mindfulness) 2) ด้านจิตอาสาตื่นรู้ (Awakened mind) 3) ด้านการทำงานเป็นทีม (Empowered teamwork) 4) ด้านการบริการให้คำปรึกษา (Service mind) 5) ด้านสิทธิมนุษยชน (Human Rights) 6) ด้านสื่อสารอย่างสันติ (Empathic communication) โดยกระบวนการพัฒนาองค์ความรู้ทั้ง 6 ด้าน ผู้วิจัยได้กำหนดให้มีขั้นตอนดำเนินการพัฒนา 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 ปรับใจ (Growth Mindset) เป็นขั้นตอนสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก สร้างความไว้วางใจแก่ผู้เข้าอบรม ทำให้ผู้เข้าอบรมเกิดความรู้สึกละสบายใจ ปลอดภัยทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รู้สึกสนิทสนม ไม่หวาดกลัว กระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมเกิดแรงบันดาลใจอยากเรียนรู้ด้วยวิธีการและเทคนิคต่างๆ เช่น การตั้งคำถามกระตุ้นคิดให้อยากเรียนรู้ รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสติและสมาธิพร้อมสำหรับการทำกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 2 ปลูกปัญญา (Cultivating Wisdom) เป็นขั้นตอน ส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการอบรมเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ที่หลากหลาย การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม การอภิปราย การระดมความคิด การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิด เพื่อให้ผู้เข้าอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจบทบาทเป็นจิตอาสา รวมถึงการมีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นจิตอาสาเพื่อการให้บริการแรงงานไทยในฮ่องกง

ขั้นที่ 3 พัฒนาโพธิจิต (Service Mind) เป็นขั้นตอนที่ส่งเสริมผู้เข้าอบรมได้ร่วมกันใคร่ครวญไตร่ตรองประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรม โดยถอดบทเรียน สนทนาแลกเปลี่ยนความคิด ทั้งในด้าน

ความรู้สึกด้านความรู้ รวมถึงแนวทางการนำความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมฝึกอบรมไปใช้ในการพัฒนาจิตภายในตนเองในการเป็นจิตอาสาที่มีหัวใจแห่งการสงเคราะห์ให้บริการแรงงานไทยในฮ่องกง

ขั้นที่ 4 ผลิตสุขสู่สังคม (Harmony) เป็นขั้นตอนส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมได้นำประสบการณ์ที่ได้จากการเข้าอบรมนำความรู้และทักษะออกไปให้บริการแก่แรงงานไทยในฮ่องกง โดยใช้องค์ความรู้ สติ สันติภายในมาเป็นเครื่องมือในการให้บริการ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการพัฒนากระบวนการพัฒนาจิตอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกงเพื่อยกระดับการให้บริการแรงงานไทยโดยพุทธสันติวิธี

Picture 1: MAESHE Model

ในกระบวนการพัฒนาจิตอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกงเพื่อยกระดับการให้บริการแรงงานไทยโดยพุทธสันติวิธี ผู้วิจัยนำเสนอเป็นองค์ความรู้ใหม่ MAESHE Model ประกอบด้วยการพัฒนา 6 ด้าน ได้แก่

1) M: (Mindfulness) ด้านการสร้างสันติภายใน ต้องเป็นผู้ที่นำหลักพุทธศาสนาเป็นหลักประจำใจในการปฏิบัติงาน มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีบุคลิกภาพที่ดี มีจิตสงเคราะห์ผู้อื่น โดยต้องมีสติเป็นฐานในการให้บริการ ฝึกฝนในเรื่องของสติ ขันติ และสันติ เพื่อรองรับกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้มาขอความช่วยเหลือ เพราะฉะนั้นจิตอาสาสมัครรวมไทยในฮ่องกงจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือในการช่วยพัฒนาฐานของความมั่นคงทางจิตใจให้มีความสงบ มั่นคง ไม่มีสภาวะอารมณ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายได้

2) A: (Awakened mind) ด้านจิตอาสาตื่นรู้ ต้องมีความเข้าใจของคำว่า จิตอาสาที่ตื่นรู้ ต้องเป็นผู้ที่พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ใฝ่รู้ใฝ่ขวนขวาย เนื่องจากเป็นจิตอาสาที่อยู่ในต่างแดน ดังนั้นจำเป็นต้องรู้บทบาท

การปฏิบัติงาน มีความรู้ด้านกฎหมายท้องถิ่นและกฎหมายแรงงานตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี มีทัศนคติที่ดีในการมองโลกมองงานมองคน มีอุดมการณ์ มีจิตใจที่เบิกบานในการช่วยเหลือผู้อื่น เปี่ยมไปด้วยความปรารถนาดี และเต็มใจในการให้บริการ มุ่งเห็นความสุขที่เกิดขึ้นกับแรงงานไทยในฮ่องกงที่มาขอความช่วยเหลือ

3) E: (Empowered teamwork) ด้านการทำงานเป็นทีม ต้องทำงานภายใต้องค์กร จำเป็นต้องเข้าใจในบริบทขององค์กร เข้าใจถึงการทำงานเป็นทีมที่ทรงพลัง เพราะการดำเนินกิจกรรมต่างๆ นั้นย่อมไม่สามารถที่จะดำเนินการได้เพียงลำพัง ประกอบกับการมีข้อบังคับกฎระเบียบของฮ่องกงต้องประสานต่อปัญหาให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จิตอาสาต้องมีความเคารพ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีกัน มีเมตตาธรรมแก่กัน มีการขอโทษให้อภัย ยิ้มแย้มแจ่มใส นำหลักสันติภายในมาใช้ในการปฏิบัติงาน เข้าใจความแตกต่างของบุคคลไม่ว่าจะเป็นความคิดหรือการกระทำ เข้าใจถึงลักษณะปัญหาของกลุ่มเป้าหมาย สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานในพื้นที่ได้

4) S: (Service mind) ด้านบริการ ต้องมีความเข้าใจถึงความทุกข์ของแรงงานและพร้อมที่จะบริการให้คำปรึกษาเพื่อปลดทุกข์ในเบื้องต้นและดึงสติของแรงงานกลับมา ดังนั้นจิตอาสาต้องมีความรู้ในเรื่องการให้คำปรึกษาเชิงสันติภายในและภายนอก อีกทั้งต้องมีบุคลิกภาพที่ชวนให้ผู้มาขอรับบริการเกิดความมั่นใจในการมาขอรับบริการว่าตนเองนั้นจะได้รับการแก้ไขปัญหามีความสุขกลับไป ทักษะของการให้คำปรึกษาก็มีความจำเป็นต้องใช้ในการให้บริการ ต้องมีความรู้ในกระบวนการ รู้จักวิเคราะห์และเข้าใจถึงปัญหา รู้จักการฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) และนำองค์ความรู้ที่ได้จากการพัฒนามาประยุกต์ใช้ในการให้บริการตามสภาพปัญหาของแรงงาน

5) H: (Human rights) ด้านสิทธิมนุษยชน ต้องมีความรู้เรื่องสิทธิขั้นพื้นฐาน มีความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่หลากหลาย เคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ไม่เลือกปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานหรือผู้มาขอรับบริการ ไม่ก้าวล่วงในเรื่องส่วนตัว ไม่ดูหมิ่นดูแคลนผู้อื่น ไม่ตำหนิหรือกล่าวโทษแม้ว่าผู้มาขอรับบริการจะกระทำความผิดมาแล้ว หากจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกงเข้าใจในหลักสิทธิมนุษยชนก็จะทำให้การทำงานจิตอาสาบังเกิดแต่ความสุข ไม่มีความขัดแย้งรุนแรงใดๆเกิดขึ้น

6) E: (Empathic communication) ด้านสื่อสารอย่างสันติ ต้องมีความรู้ทักษะวิธีการสื่อสารอย่างเห็นอกเห็นใจ ใช้หลักสันติในการขับเคลื่อนการสื่อสาร การส่งสาร และการรับสาร ด้วยการสื่อสารที่ขาดความเข้าใจ ก่อให้เกิดความขัดแย้งกันในทีม จากปัญหาเล็กน้อยจะก่อตัวเป็นปัญหาหมักหมม ทำให้เกิดอุปสรรคในการให้บริการแก่แรงงาน ดังนั้นจิตอาสาสมาคมรวมไทยต้องมียุทธศาสตร์ความรู้ในการสื่อสารอย่างสันติ มีทักษะการสร้างมนุษยสัมพันธ์ด้วยการวิเคราะห์ผู้ฟัง สาระ และใช้วิธีการสื่อสารให้เกิดสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และต่อทีมงาน รู้จักกล่าววาจาที่ก่อให้เกิดสันติ สื่อสารกันด้วยจิตเบิกบานย่อมจะทำให้การทำงานจิตอาสาเกิดความสุข ส่งผลให้ทีมงานและผู้มาขอรับบริการได้รับความสุขไปด้วย

ผู้วิจัยพบว่าในการพัฒนาจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกงทั้ง 6 ด้าน สามารถตอบโจทย์การเป็นจิตอาสาของสมาคมรวมไทยในฮ่องกง สามารถพัฒนาตนเองเพื่อยกระดับการให้บริการแรงงานไทย ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการได้รับการพัฒนาตามที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นเรียกว่า “MAESHE Model” จะปรากฏผลลัพธ์เป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรม 4 ประการตามแนวทางสังคหวัตถุ 4 ได้แก่

1) ปรับใจ (Growth Mindset) โดยเป็นผู้ที่ต้องมีความกล้าหาญในการปรับใจ เปลี่ยนตนเองจากผู้รับมาเป็นผู้ให้ และต้องให้ด้วยหัวใจที่บริสุทธิ์ด้วยความรักความเมตตาความเอื้ออาทร ให้กำลังใจ แบ่งปัน และเกื้อกูล (ให้ดี)

2) **ปลูกปัญญา (Cultivating Wisdom)** โดยเป็นผู้ที่ใช้คำพูดในการสื่อสารให้ผู้อื่นได้เกิดปัญญา ทั้งภายในและภายนอก มีสติ ขันติ สันติในการแก้ไขปัญห ใช้คำพูดให้เกิดความรักความสามัคคีขึ้นในผู้คน สามารถเรียงร้อยถ้อยคำลอบใจให้กำลังใจ สรรสร้างคำพูดให้เกิดความร่วมมือ ยุติความเกลียดชัง ทุกคำพูดคือวจีแห่งความรัก วจีแห่งความสุข วจีแห่งความสามัคคี (พูดดี)

3) **พัฒนาโพธิจิต (Bodhicitta)** โดยเป็นผู้ที่หมั่นฝึกฝนจิตใจของตนเองไม่ให้เป็นผู้เพิกเฉยต่อความทุกข์กายทุกข์ใจของผู้อื่นเป็นผู้ที่มีหัวใจพระโพธิสัตว์ ให้ความรักความเมตตาที่บริสุทธิ์ อดทนฝ่าฟันต่ออุปสรรค เพื่อมุ่งช่วยให้พบความสุขความสำเร็จ (จิตดี)

4) **ผลิตสุขสู่สังคม (Harmony)** โดยเป็นผู้ที่ต้องมีเป้าหมายชัดเจน เข้าใจสิทธิพื้นฐานว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะได้รับความสุขเสมอกัน เสมอในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์ และเป็นผู้สมานร่วมสุขร่วมทุกข์กับผู้คน รู้วางตนวางจิตไม่ลบหลู่ต่อค่าผู้อื่น ไม่เลือกที่รักผลักที่ชัง ประรณาเห็นแต่ความรักความสมานฉันท์บังเกิดขึ้นทุกหมู่เหล่าทุกชั้นชนในสังคม (วางตนดี)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าสภาพบริบท สภาพปัญหาเกี่ยวกับจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์พบว่า เนื่องจากบริบทของพื้นที่ มีข้อจำกัดทางสภาพสังคม การเมือง และวัฒนธรรม มีปัจจัยที่ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ของจิตอาสาสมาคมรวมไทย ทำให้จิตอาสาเกิดภาวะเบี่ยงเบนมาใช้เป็นฐานในการแก้ปัญหาจึงทำให้การให้บริการช่วยเหลือหรือการให้บริการยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งในภาวะเบี่ยงเบนนั้นแรงงานต้องอาศัยอยู่บ้านนายจ้าง การจัดหาที่พักให้แรงงานอาจไม่เหมาะสม ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายคุ้มครองสิทธิของแรงงานก็ตามก็ยังพบปัญหาที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเบี่ยงเบนเหล่านี้ สอดรับกับ The Mission for Migrant Workers (2013) ได้รายงานว่า จากภาวะเบี่ยงเบนนี้แรงงานถูกนายจ้างกำหนดให้อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม เช่น ในห้องน้ำ ในห้องครัว ในห้องนันทนาการหรือแม้กระทั่งพื้นที่ใต้บันได ทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพของแรงงานตามมา ซึ่งสอดคล้องกับ Thai Consulate General (Labour Section) in Hong Kong (2021) ได้สรุปปัญหาที่พบของแรงงานไทยประกอบด้วย 1) ปัญหาด้านคุณภาพของแรงงาน 2) ปัญหาเกี่ยวกับการจ้างงาน 3) ปัญหาเกี่ยวกับนายจ้างที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย จากปัญหาการให้บริการของจิตอาสาภายใต้เงื่อนไขของบริบทในพื้นที่ การพัฒนาจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกงเพื่อยกระดับการให้บริการแรงงานไทยให้มีคุณภาพจึงควรพัฒนาโดยเริ่มจากภายในโดยใช้พุทธสันติวิธีมาเป็นแนวทางการในการพัฒนา มีการเรียนรู้ตามกระบวนการสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phansiri, and Pinyong (2016) เรื่องการพัฒนาตนเองเพื่อความเป็นผู้มีจิตอาสา กล่าวว่าการเป็นผู้มีจิตอาสาต้องมีการพัฒนา การเรียนรู้ ฝึกฝนด้วยหลักการ กระบวนการอย่างใดอย่างหนึ่งซ้ำแล้วซ้ำอีกจนกว่าจะบรรลุภาวะที่เรียกว่า ความเป็นผู้มีจิตอาสาอย่างแท้จริง

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การได้มาซึ่งคุณลักษณะของจิตอาสาดังกล่าวมานี้ สามารถทำให้เกิดขึ้นได้โดยใช้เครื่องมือในการพัฒนา ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ 4 ที่มีผลลัพธ์ออกมาในด้านพฤติกรรม ประกอบด้วย ทาน คือ ปรับใจจากผู้รับมาเป็นผู้ให้ การมีจิตที่เป็นผู้ให้ ให้สิ่งของ ให้ความสุขแก่ผู้มาขอรับบริการ (ให้ดี) 2) ปิยวาจา คือการใช้วาจาปลูกปัญญาแก่ผู้มาขอรับบริการจนเกิดปัญญาแห่งตนสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง (พูดดี) 3) อตถจริยา คือการพัฒนาโพธิจิต พัฒนาจิตวิญญาณของการให้บริการช่วยเหลือ สร้างความสุขให้กับผู้คน สังคมและชุมชน (จิตดี) 4) สมานัตตตา คือ การผลิตสุขสู่สังคม วางตนให้เสมอต้นเสมอปลายสามารถร่วมทุกข์ร่วมสุขกับเพื่อนมนุษย์ ยึดถือความสมัคสมานสามัคคีให้เกิดในองค์กร ชุมชน และสังคม (วางตนดี) ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ Saengwattananerker, Phramaha Hansa Dhammahāso and Phra Pramote Vādakovidho (2021) เรื่อง “กระบวนการพัฒนาผู้นำสตรีด้านจิตอาสาเพื่อดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง”

ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 มาเป็นหลักธรรมในงานวิจัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phramaha Theerayuth Jittapunyo, Phra Pramote Vadakovidho and Phramaha Hansa Dhammahāso (2021) เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี กรณีศึกษา อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง” ดังนั้น การพัฒนาจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกงในงานวิจัยนี้ ต้องมีกระบวนการพัฒนาที่เหมาะสม มีกิจกรรมการเรียนรู้ เสริมสร้างปัญญาจากภายในสู่ภายนอกโดยมีหลักธรรมเป็นแนวทางในการเกิดความเข้าใจในหลักการของการ ปฏิบัติงานจนยกระดับการให้บริการ และบังเกิดสันติสุขให้แก่สังคมสืบไป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า จากการบูรณาการหลักธรรมในพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่ ผู้วิจัยได้นำเสนอกระบวนการพัฒนาจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกงเพื่อยกระดับการให้บริการแรงงานไทยโดยพุทธสันติวิธี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาจักรพล เทพา ที่เน้นการศึกษาพัฒนาในด้านจิตใจภายใน Phramaha Chakrapol Acharashubho (Thepa) (2022) โดยมีขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา 4 ขั้นตอน คือ ปรับใจ ปลุกปัญญา พัฒนาโพธิจิต ผลิตสุขสู่สังคม และพัฒนาองค์ความรู้ 6 ด้าน คือ ด้านสันติภายใน ด้านจิตอาสา ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการบริการให้คำปรึกษา ด้านสิทธิมนุษยชน ด้านสื่อสารอย่างสันติ เมื่อนำไปทดลองพัฒนาพบว่าสามารถ ตอบโจทย์ต่อการพัฒนาจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกง และตรงตามความต้องการ ซึ่งเป็นการสร้างแบบอย่างของการปฏิบัติหน้าที่ของจิตอาสาให้มีแนวทางเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จิตอาสาของสมาคมรวมไทยในฮ่องกงเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะ ประกอบด้วย ปรับใจ (ให้ดี) ปลุกปัญญา (คิดดี) พัฒนาโพธิจิต (จิตดี) และผลิตสุขสู่สังคม (วางตนดี)

สรุป

บริบทของพื้นที่และสภาพปัญหาของจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกงมีผลต่อการให้บริการแก่แรงงานไทย โดยจากการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยจิตอาสาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับสมาคมรวมไทยในฮ่องกง ได้พบอุปสรรคปัญหาประกอบด้วย การสื่อสารที่ขาดความเคารพซึ่งกันและกัน มีทัศนคติและความเห็นต่างในขณะทำงาน ขาดความรู้การให้บริการ ขาดการนำหลักธรรมมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและการอยู่ร่วมกัน จากปัญหาดังกล่าว การพัฒนาจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกงจึงต้องนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาเป็นหลักการทำงาน อันประกอบด้วย 1) ทาน ต้องมีความกล้าหาญในการปรับเปลี่ยนตนเองจากผู้รับมาเป็นผู้ให้ 2) ปิยวาจา ใช้ทุกคำพูดเป็นวจีปลุกปัญญาให้ผู้อื่นตลอดจนใช้ทุกคำพูดเป็นวจีแห่งความรัก ความสุข ความสามัคคี 3) อตถจริยา หมั่นพัฒนาจิตให้เป็นดังจิตโพธิสัตว์ ไม่เพิกเฉยต่อความทุกข์กายทุกข์ใจของผู้อื่น 4) สมานัตตตา เป็นผู้ที่วางตนดีวางจิตดี มุ่งความสุขของสังคม ไม่ลบหลู่ด้อยค่าผู้อื่น ประารถนาเห็นแต่ความรักความสมานฉันท์บังเกิดขึ้นทุกหมู่เหล่าทุกชั้นชนในสังคม และผู้วิจัยได้บูรณาการแนวคิด ทฤษฎีแนวศาสตร์สมัยใหม่กับหลักพุทธสันติวิธีในการพัฒนาจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกงตามนวัตกรรม MAESHE Model ประกอบด้วย ด้านการสร้างสันติภายใน M: (Mindfulness) ด้านจิตอาสาตื่นรู้ A: (Awakened mind) ด้านการทำงานเป็นทีม E: (Empowered teamwork) ด้านการบริการให้คำปรึกษา S: (Service mind) ด้านสิทธิมนุษยชน H: (Human rights) ด้านสื่อสารอย่างสันติ E: (Empathic communication) โดยจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกงต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะ “ให้ดี พุดดี จิตดี และวางตนดี” เพื่อเป็นจิตอาสาต้นแบบในองค์กรสืบไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 สมาคมรวมไทยในฮ่องกง เป็นองค์กรไม่แสวงผลกำไร บุคลากรทำงานในลักษณะจิตอาสาที่ใช้หัวใจของการเสียสละ จึงต้องมุ่งเน้นการพัฒนาตามสภาพปัญหาที่พบและตามความจำเป็นของจิตอาสา ในองค์กรสอดคล้องกับการนำออกไปบริการและช่วยเหลือผู้ประสบปัญหา โดยบูรณาการความรู้ตามศาสตร์สมัยใหม่และหลักพระพุทธศาสนา มุ่งเน้นการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความสันติสุข โดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตาเป็นกรอบในการพัฒนาจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกง

1.2 หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกงเพื่อยกระดับการให้บริการแรงงานไทย เป็นกระบวนการในการพัฒนาจิตอาสาให้เป็นผู้ที่มีสันติภายในตามหลักพุทธสันติวิธี ในองค์กรของรัฐและเอกชนที่มีบุคลากรจิตอาสาและต้องการให้องค์กรมีความยั่งยืน จำเป็นต้องมีบุคลากรมีความรักความสามัคคีกัน ปราศจากความขัดแย้ง สอดคล้องกับวิสัยทัศน์การพัฒนาบุคลากรในทุกองค์กร ด้วยกระบวนการพัฒนาผ่านหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ให้ดี พูดดี จิตดี และผลดีสู่สังคม

1.3 การพัฒนาจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกงเพื่อยกระดับการให้บริการแรงงานไทย โดยพุทธสันติวิธี มีความเหมาะสมต่อการนำไปพัฒนาองค์กรทั้งของรัฐและเอกชน ด้วยการมุ่งพัฒนา 6 ด้าน เพื่อยกระดับการให้บริการของจิตอาสา เป็นจิตอาสาต้นแบบ จะต้องใช้ MAESHE Model ประกอบด้วย 1) M: (Mindfulness) สันติภายในมีสติเป็นฐาน 2) A: (Awakened mind) เป็นจิตอาสาตื่นรู้ 3) E: (Empowered teamwork) ทีมงานเข้มแข็ง 4) S: (Service mind) บริการให้คำปรึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ 5) H: (Human rights) ฐานสิทธิพื้นฐาน และ 6) E: (Empathic communication) สื่อสารอย่างสันติ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 นำกระบวนการพัฒนาจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกง ไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ ทุกเพศ ทุกวัย ทุกศาสนาในองค์กรเครือข่ายทั้งในและต่างประเทศ และองค์กรจิตอาสาทั้งภาครัฐและเอกชน

2.2 ศึกษากระบวนการพัฒนาจิตอาสาสมาคมรวมไทยในฮ่องกง ให้เป็นรูปแบบที่สามารถใช้ได้กับทุกศาสนาและทุกกลุ่มเป้าหมายในองค์กร

2.3 ขยายกลุ่มเป้าหมายการฝึกอบรมกับกลุ่มผู้นำ ผู้บริหารในองค์กร ผู้นำชุมชน เพื่อให้กระบวนการพัฒนาจิตอาสาเป็นที่แพร่หลายมากยิ่งขึ้น และสามารถเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และ พัฒนาจิตอาสาหรือบุคลากรในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

References

- Kongpoonshap, S. (2017). An Application of Buddhaddhamma in the Volunteer Spilitual Works. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 2(1), 1-14.
- Phansiri, Ph., & Pinyong, S. (2016). *Self-development for Being a Volunteer*. Retrieved May 5, 2021, from <http://pws.npru.ac.th/pheerathano/data/files/บทที่%203%20การพัฒนาตนเองเพื่อความเป็นผู้มีจิตอาสา.pdf>
- Phramaha Chakrapol Acharashubho (Thepa). (2022). Buddhaddhamma of Peace. *International Journal of Early Childhood*, 14(3), 5961-5972.

- Phramaha Theerayuth Jittapunyo, Phra Pramote Vadakovidho, & Phramaha Hansa Dhammahāso. (2021). A Model of Youth Leader Development Volunteerism in Accordance with the Buddhist Peace Method: A Case Study at Mueang Trang District, Trang Province. *Journal of MCU Peaces Studies*, 9(3), 965-975.
- Saengwattananerk, Ch., Phramaha Hansa Dhammahāso, & Phra Pramote Vādakovidho. (2021). The Process of Developing Women Leaders in Volunteering for Taking Care of the Dependent Elderly: A Case Study of Sawai Subdistrict, Prang Ku District, Sisaket Province. *Journal of MCU Peaces Studies*, 8(3), 897-910.
- Tamasorn, B. (2012). *Report on Lessons Learned for Foreign Domestic Helpers in Hong Kong, Social Justice Development Project for a Healthy Society, Thai Health Promotion Foundation*. Bangkok: Social Research Institute Chulalongkorn University.
- Thai Consulate General (Labour Section) in Hong Kong. (2021). *Report on Problems of Thai Foreign Domestic Helpers*. Retrieved October 10, 2021, from <https://hongkong.mol.go.th/news>
- Thai Regional Alliance in Hong Kong. (2021). *Report on Lessons Learned of Hong Kong Foreign Domestic Helpers, Social Justice Development Project for a Healthy Society*. Bangkok: Social Research Institute, Chulalongkorn University.
- The Mission for Migrant Workers. (2013). *Live-in Policy Increase Female FDW's Vulnerability to Various Types of Abuse*. Central, Hong Kong: The Mission for Migrant Workers.

แนวทางการสื่อสารของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบ ตามหลักพุทธสันติวิธี*

Communication Guidelines for Model Mediators in the Public Sector Using Buddhist Peaceful Means

¹ศุตาพร สกุลดี และ ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์

¹Sudaporn Sakuldee and Khantong Wattanapradith

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Dhammatrooper@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพบริบทการสื่อสารของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จและมีความเป็นมืออาชีพจากการได้รับรางวัลศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน และการบอกต่อ เช่น ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน อำเภอเมืองเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตำบลบ้านยาง อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม และศูนย์ไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทในชุมชน ตำบลคลองขุด อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เป็นต้น และหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการสื่อสารเพื่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการสื่อสารของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบตามหลักพุทธสันติวิธี ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพแบบภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จและมีความเป็นมืออาชีพจากการได้รับรางวัลศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน และการบอกต่อ 4 ภูมิภาค ภาคละ 2 คน รวมจำนวน 8 คน วิเคราะห์ผลด้วยอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบ เป็นผู้มีจิตอาสาอยากให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ปัญหาความขัดแย้งที่พบบ่อย คือ เรื่องของผลประโยชน์และความสัมพันธ์ ปัญหาการสื่อสารของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน พบว่า ในฐานะผู้ส่งสาร คือ การใช้ภาษาที่ยากและซับซ้อน ขาดทักษะ ในการไกล่เกลี่ย รวมถึงการใช้ถ้อยคำที่ไม่ระมัดระวังกระทบจิตใจผู้ฟัง ขาดการรับฟัง ปัญหาในฐานะผู้รับสาร เช่น ผู้ใช้บริการขาดความเข้าใจกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ทำให้ผู้ไกล่เกลี่ยต้องสื่อสารอธิบายเพื่อให้เกิดความมั่นใจ การติดต่อประสานงานกับผู้รับสารในฐานะคู่พิพาทบางครั้งไม่สามารถติดต่อได้ หรือคู่พิพาททิ้งเรื่องโดยขาดการติดต่อ การขาดความไว้วางใจ หรือความเชื่อมั่นในตัวผู้ไกล่เกลี่ย เป็นต้น สำหรับหลักพุทธสันติวิธีที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือ วาจาสุภาสิต ได้แก่ ความจริง ไพเราะ เหมาะกาล เชื่อมสามัคคี มีประโยชน์และเมตตา 2) แนวทางการสื่อสารของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบตามหลักพุทธสันติวิธี พบว่า 5 หลักการสื่อสารของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบตามหลักพุทธสันติวิธี ประกอบด้วย (1) สื่อสารด้วยภาษาที่เหมาะสม (2) สื่อสารด้วยความไว้วางใจ (3) สื่อสารด้วยความสุภาพ (4) สื่อสารด้วยวาจาที่เป็นประโยชน์ และ (5) สื่อสาร

*Received June 17, 2023; Revised February 23, 2024; Accepted March 11, 2024

ด้วยจิตที่เมตตา องค์ความรู้งานวิจัย เรียกว่า “5 หลักการสื่อสารของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบตามหลักพุทธสันติวิธี”

คำสำคัญ: การสื่อสาร; พุทธสันติวิธี; ผู้ไกล่เกลี่ย; การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

Abstract

The study consisted of the following two objectives: 1) to explore communication problems and contexts by model public sector mediators, as well as Buddhist peaceful means favorable to communication for mediation; and 2) to present the communication guidelines of model mediators in the public sector based on the Buddhist peaceful means. The study utilized a qualitative research approach based on a field study method and in-depth interviews with key informants from all four regions, two from each region, for a total of eight people.

From the research, it is found the followings: 1. Model mediators in the public sector should be people with a volunteer mindset who seek peaceful coexistence in society. Conflicts that are found usually involve benefits and relationships. Communication problems of public sector mediators include message senders who fail to understand difficult and intricate local language, a lack of mediation skills, the use of thoughtless words that hurt the listeners, and a lack of listening skills. Message receivers' problems include a lack of comprehension in dispute mediation based on the Dispute Mediation Act B.E. 2562, which requires mediators to communicate and explain in order to maintain confidence. The Buddhist peaceful means for dispute mediation include truthful, pleasant, and timely words in order to strengthen unity, benefit society, and promote loving-kindness. 2. The communication guidelines of model mediators in the public sector based on the Buddhist peaceful means must consist of the following components: 1) Communicate in the right language; 2) Communicate with trust; 3) Communicate politely; 4) Communicate with beneficially; and 5) Communicate with kindness.

Keywords: Communication; Buddhist Peaceful Means; Mediator; Mediation of Civil Disputes

บทนำ

ปัจจุบันมีข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้มีปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลมากขึ้น การระงับข้อพิพาทโดยปกติจะกระทำโดยการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาพิพากษาของศาล ศาลจึงถือเป็นกลไก ในการระงับข้อพิพาทหลักหรือในระบบปกติที่เป็นที่ยอมรับและมีมาตรฐานที่สุด อย่างไรก็ตาม การนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักหรือกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อาจส่งผลกระทบต่อหลายประการ เช่น ปัญหาสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังในเรือนจำ ปัญหานักโทษล้นคุก ซึ่งเป็นปัญหาในกระบวนการยุติธรรม จากสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ ปี พ.ศ. 2565 มีผู้ต้องขังจำนวนมากถึง 261,348 ราย แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 231,731 ราย และเพศหญิงจำนวน 30,317 ราย (Department of Corrections, 2022) ซึ่งจากการที่มีผู้ต้องขังมากขึ้นย่อมส่งผลให้เกิดความแออัดในเรือนจำ และรัฐต้องใช้งบประมาณเพิ่มมากขึ้นในการดูแลผู้ต้องขัง โดยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ได้ให้ความเห็นไว้อย่างมีนัยสำคัญว่า ถ้ากระบวนการ

ยุติธรรมของเราไม่มีปัญหา เหตุใดคดีจึงล้นศาล หากไม่มีปัญหา เหตุใดคนถึงล้นเรือนจำ เรียกสิ่งนี้ว่า “กระบวนการยุติธรรมที่ดูตาย” (Likasitwatanakul, 2019) ซึ่งเป็นมุมมองต่อกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้เกิดการนำแนวคิดและการส่งเสริมให้นำกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (Alternative Dispute Resolution หรือ ADR) หรือกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) มาใช้ในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้คู่กรณีสามารถหาทางออกร่วมกันได้ ด้วยการเปลี่ยนจากการเผชิญหน้ามาเป็นการพูดคุยหารือ รวมถึงมุ่งฟื้นฟูตัวบุคคลทั้งฝ่ายผู้กระทำและผู้เสียหาย ซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมที่ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาศาลเป็นหลัก หากสามารถนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในประเทศไทยให้มากขึ้น จะช่วยลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาล ลดปัญหาความขัดแย้ง และลดค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างมาก (Office of the National Economic and Social Development Council (NESDC), 2021)

ดังนั้น แนวคิดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation) จึงเป็นหนึ่งทางเลือกในการยุติความขัดแย้งหรือจัดการกับความขัดแย้งโดยเฉพาะข้อพิพาททางแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่มากนักและข้อพิพาททางอาญาบางประเภทตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มีเจตนารมณ์เป็นกฎหมายกลางเพื่อให้หน่วยงานของรัฐ พนักงานสอบสวน หรือศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนใช้ในการยุติหรือระงับข้อพิพาท โดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญ จึงเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อเป็นกลไกในการระงับข้อพิพาท วัตถุประสงค์ของกฎหมายจึงมุ่งที่จะรักษาความสัมพันธ์โดยใช้ความสมัครใจและความยินยอมของคู่กรณีในการรับฟังปัญหาและหาทางออกร่วมกัน ไม่เหมือนการใช้กลไกบังคับกฎหมายปกติทั่วไป อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวเป็นกฎหมายที่มีลักษณะเฉพาะ การเข้าสู่กระบวนการตามกฎหมายเป็นภาคสมัครใจ โดยมีศูนย์ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่ทำให้ความยุติธรรมและความสมานฉันท์เข้าถึงประชาชนได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้กลไกที่สำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ “ผู้ไกล่เกลี่ย” (Mediator) โดยผู้ไกล่เกลี่ยจะทำหน้าที่เป็นคนกลางที่จะต้องดำเนินการตามมาตรการ ที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงเห็นว่า ผู้ที่จะทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพราะผู้ไกล่เกลี่ยถือเป็นผู้ที่ดำเนินการและกำกับกระบวนการไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 (Right and Liberties Protection Department, 2019)

สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารของผู้ไกล่เกลี่ย เพราะกระบวนการสื่อสารที่ดีและมีประสิทธิภาพ เช่น การไม่ข่มขู่บังคับ การสื่อสารอย่างชัดเจน ใช้ถ้อยคำสุภาพ เป็นต้น เป็นหัวใจสำคัญของการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท ซึ่งหลักพุทธสันติวิธีที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือ วาจาสุภาพิต ได้แก่ ความจริง ไพเราะ เหมาะกาล เชื่อมสัมพันธ์มีประโยชน์และเมตตา เพราะถึงแม้จะเพิ่มจำนวนศูนย์ไกล่เกลี่ยภาคประชาชน แต่ประสิทธิภาพของตัวผู้ไกล่เกลี่ยจะเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญที่ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น ส่งผลให้มีการเข้ารับบริการที่ศูนย์มากขึ้น ด้วยวัตถุประสงค์ของกฎหมายมุ่งที่จะรักษาความสัมพันธ์โดยใช้ความสมัครใจและความยินยอมของคู่กรณีในการรับฟังปัญหาและหาทางออกร่วมกัน ไม่เหมือนการใช้กลไกบังคับกฎหมายปกติทั่วไป ผู้ไกล่เกลี่ยนอกจากต้องออกแบบกระบวนการไกล่เกลี่ย รวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อพิพาท กำหนดแผนงานการไกล่เกลี่ย รวมถึงควบคุมช่วยเหลือและแนะนำให้คู่กรณีพูดคุยเจรจาตามลำดับขั้นตอนของกระบวนการ โดยให้คู่กรณีพูดคุยเจรจากันในรูปแบบของความร่วมมือร่วมใจบนพื้นฐานของผลประโยชน์ ภายใต้บรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เป็นกระบวนการของความสมัครใจ และเกิดการยอมรับจากคู่กรณี ผู้ไกล่เกลี่ยจึงจำเป็นต้องมีศาสตร์และศิลป์ในการสื่อสาร ซึ่งที่ผ่านมา มีผู้ไกล่เกลี่ยที่ประสบความสำเร็จและมีความเป็นมืออาชีพ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า นอกจากการบังคับใช้

กฎหมายดังกล่าวแล้ว ยังควรศึกษาถึงสภาพบริบทการสื่อสารของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบ และหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการสื่อสารเพื่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพื่อนำเสนอแนวทางการสื่อสารของผู้ไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบตามหลักพุทธสันติวิธี เนื่องจากหลักทางพุทธศาสนาเปรียบดังหลักการหรือทฤษฎีธรรมชาติ โดยไม่ต้องอาศัยเครื่องมือหรือสภาพบังคับทางกฎหมายมาเป็นเกณฑ์บังคับ ดังนั้น จากปัญหาดังกล่าวสามารถบูรณาการด้วยการนำหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการสื่อสารเพื่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ได้แก่ วาจาสุภาษิตจากพระไตรปิฎกมาใช้กับผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จะสามารถทำให้บุคคลที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ย หรือหน่วยงานผู้จัดกระบวนการไกล่เกลี่ย มีระบบการบริหารงานที่ดีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยหรือผู้จัดกระบวนการไกล่เกลี่ยหากถึงพร้อมด้วยศีลด้วยธรรมอันเป็นหลักการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ประกอบกับการมีกระบวนการสื่อสารที่ดี จะทำให้เกิดการยอมรับ เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชน สร้างความเชื่อถือและความไว้วางใจของคู่กรณีได้เป็นอย่างดี และจะยินยอมเข้ามาใช้ช่องทางการไกล่เกลี่ยมากยิ่งขึ้น สามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาส่งเสริมผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบทการสื่อสารของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ และมีความเป็นมืออาชีพจากการได้รับรางวัลศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน และการบอกต่อ เช่น ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน อำเภอเมืองเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตำบลบ้านยาง อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม และศูนย์ไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทในชุมชน ตำบลคลองขุด อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เป็นต้น และหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการสื่อสารเพื่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการสื่อสารของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบตามหลักพุทธสันติวิธี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบภาคสนาม โดยมีวิธีการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้ง แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน แนวคิด ทฤษฎีการสื่อสาร หลักพุทธสันติวิธีการสื่อสาร เพื่อนำมาใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดและเครื่องมือวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purpose sampling) โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์การวิจัย เป็นกลุ่มผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จและมีความเป็นมืออาชีพจากการได้รับรางวัลศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน และการบอกต่อ จำนวน 4 ภูมิภาค ภาคละ 2 ท่าน จำนวน 8 ท่าน ประกอบด้วย ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคอีสาน และภาคกลาง

ขั้นตอนที่ 3 กระบวนการตรวจคุณภาพเครื่องมือ หาคุณภาพเครื่องมือโดยตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) มีการวิเคราะห์ความตรงทางด้านเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistence: IOC) เชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach หรือค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม มีค่า CITC = 0.8 เครื่องมือวิจัยได้รับรองจริยธรรมการวิจัย จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใบบรรองที่ ว. 76/2566

ขั้นตอนที่ 4 จัดระเบียบข้อมูล โดยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม มาจัดตามประเภทของข้อมูล การให้รหัสของข้อมูล (Coding) โดยนำข้อมูลที่จัดระเบียบมาวิเคราะห์กำหนดหมวดคำ หรือวลีหรือข้อความที่เป็นมโนทัศน์แทนข้อมูลชุดดังกล่าว สร้างข้อสรุปชั่วคราว ด้วยการสรุปเชื่อมโยงดัชนีคำหลักเข้าด้วยกันหลังจากผ่านกระบวนการกำหนดรหัสข้อมูลแล้ว โดยเขียนเป็นประโยคข้อความที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำหลัก เป็นการลดทอนข้อมูลที่รวบรวมไว้ สร้างบทสรุป โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสร้างข้อสรุปชั่วคราวที่ผ่านการตรวจสอบยืนยันแล้วเข้าด้วยกัน เชื่อมโยงข้อสรุปเป็นบทสรุปย่อยและเชื่อมโยงบทสรุปย่อยเข้าด้วยกันเป็นบทสรุปสุดท้าย และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของบทสรุปที่ได้ด้วยการทบทวนที่มาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ตรวจสอบกับแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

ขั้นตอนที่ 5 สรุปและอภิปรายผลข้อมูลโดยวิธีพรรณนาโวหาร

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผู้ใกล้ชิดข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบ เป็นผู้มีจิตอาสาอยากให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญ ปัญหาความขัดแย้งที่พบบ่อย คือ ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล เช่น กรณีสหกรณ์ออมทรัพย์ การทำสัญญากู้ยืมเงิน สัญญาซื้อขาย และความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ เช่น บุคคลในครอบครัว ชุมชน เพื่อนบ้าน เป็นต้น ปัญหาการสื่อสารของ ผู้ใกล้ชิดข้อพิพาทภาคประชาชน พบว่า ในฐานะผู้ส่งสาร คือ การไม่เข้าใจภาษาถิ่น การใช้ภาษาที่ยากและซับซ้อน ขาดทักษะในการใกล้ชิด รวมถึงการใช้ถ้อยคำที่ไม่ระมัดระวังกระทบจิตใจผู้ฟัง ขาดการรับฟังปัญหาในฐานะผู้รับสาร เช่น ผู้ใช้บริการขาดความเข้าใจกระบวนการใกล้ชิดข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการใกล้ชิดข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ทำให้ผู้ใกล้ชิดต้องสื่อสารอธิบายเพื่อให้เกิดความมั่นใจ การติดต่อประสานงานกับผู้รับสารในฐานะคู่พิพาทบางครั้งไม่สามารถติดต่อได้ หรือคู่พิพาททั้งเรื่องโดยขาดการติดต่อ การขาดความไว้วางใจหรือความเชื่อมั่นในตัวผู้ใกล้ชิด เป็นต้น สำหรับหลักพุทธสันติวิธีที่ใช้ในการใกล้ชิดข้อพิพาท คือ วาจาสุภาสิต ได้แก่ ความจริง ไพเราะ เหมาะกาล เชื่อมสามัคคี มีประโยชน์และเมตตา

วัตถุประสงค์ที่ 2 แนวทางการสื่อสารของผู้ใกล้ชิดข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบตามหลักพุทธสันติวิธี พบว่า 5 หลักการสื่อสารของผู้ใกล้ชิดข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบตามหลักพุทธสันติวิธี คือ หลักวาจาสุภาสิต ประกอบด้วย 1) Communicate in the right language สื่อสารด้วยภาษาที่เหมาะสม 2) Communicate with trust สื่อสารด้วยความไว้วางใจ 3) Communicate politely สื่อสารด้วยความสุภาพ 4) Communicate with beneficiality สื่อสารด้วยวาจาที่เป็นประโยชน์ 5) Communicate with kindness สื่อสารด้วยจิตที่เมตตา

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ เรียกว่า โมเดล 5 หลักการสื่อสารของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบตามหลักพุทธสันติวิธี ตามรูปภาพที่ปรากฏ ดังนี้

Picture 1: Model 5 Principle Communication of Role Model Public Sector Dispute Mediators
By Buddhist Peaceful Means

ภาพรูปแบบโมเดล 5 หลักการสื่อสารของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบตามหลักพุทธสันติวิธี เรียกว่า Model 5 Principle Communication of Role Model Public Sector Dispute Mediators By Buddhist Peaceful Means

จากแผนภาพรูปแบบโมเดล 5 หลักการสื่อสารของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบตามหลักพุทธสันติวิธี แสดงให้เห็นแนวทางการสื่อสารของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบนั้น ต้องสื่อสารด้วยจิตเมตตาจากภายในสู่เมตตาภายนอก สะท้อนออกมาเป็นภาษากายที่เหมาะสม ซึ่งหมายถึงผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีจิตที่เมตตาเป็นพื้นฐานในการสื่อสาร ดังนี้

- 1) Communicate in the right language สื่อสารด้วยภาษาที่เหมาะสม หมายถึง ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกับคู่พิพาทต้องเหมาะสม และเหมาะสม สอดรับกับบริบทของคู่พิพาท ผู้ไกล่เกลี่ยจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจและเลือกใช้ภาษาในการสื่อสารกับคู่พิพาทให้ถูกต้องและเหมาะสมตามพื้นที่บริบทของชุมชนนั้นๆ
- 2) Communicate with trust สื่อสารด้วยความไว้วางใจ หมายถึง การสื่อสารบนฐานข้อมูลที่เป็นจริงสร้างความไว้วางใจ ผ่านผู้ไกล่เกลี่ยที่ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการประสานหาข้อระงับที่คู่พิพาทได้รับประโยชน์ในระดับที่รับได้ ดังนั้นในการสื่อสารผู้ไกล่เกลี่ยต้องใช้คำพูดที่สื่อสารเข้าใจง่าย จริงใจ ไม่ซับซ้อนเพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นกันเอง มีความไว้วางใจ

3) Communicate politely สื่อสารด้วยความสุภาพ หมายถึง การสื่อสารด้วยความสุภาพอ่อนหวาน ทั้งภาษาและท่าทาง ดังนั้น ผู้ไกล่เกลี่ยจึงต้องมีศิลปะในการพูด มีทักษะในการใช้ถ้อยคำ การใช้ภาษาที่เข้าถึง คู่พิพาทด้วยภาษาที่คู่พิพาทใช้ เพื่อสื่อสารให้สัมผัสถึงใจและมีความเข้าใจกับคู่พิพาท และไม่เลือกปฏิบัติทำให้ คู่พิพาทเห็นถึงความเท่าเทียมกัน

4) Communicate with beneficially สื่อสารด้วยวาจาที่เป็นประโยชน์ หมายถึง การสื่อสารด้วยวาจาที่เป็นประโยชน์ชี้ให้เห็นถึงผลดีผลเสียที่เกิดขึ้นโดยไม่ตัดสิน เป็นการสื่อความหมายให้คู่พิพาทมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ผู้ไกล่เกลี่ยต้องการสื่อสารออกไป เพื่อจะได้เข้าใจตรงกัน

5) Communicate with kindness สื่อสารด้วยจิตที่เมตตา หมายถึง การสื่อสารที่มาจากจิตที่เมตตา ระมัดระวังความรู้สึกของคู่พิพาท ซึ่งผู้ไกล่เกลี่ยต้องนึกถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับคู่พิพาทไม่ว่าจะทางด้านจิตใจ ร่างกาย การส่งสารของผู้ไกล่เกลี่ยจึงต้องใช้ความระมัดระวังมากกว่าปกติโดยทั่วไป

อภิปรายผลงานวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบมีแรงบันดาลใจที่ทำให้มาเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 คือ การมีจิตอาสาอยากให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน และเป็นงานที่ทำงานร่วมกับงานหลักที่รับผิดชอบ สำหรับความขัดแย้งที่พบบ่อยจากผลการวิจัย ได้แก่ ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์และความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ซึ่งจากปัญหาความขัดแย้งดังกล่าว พบปัญหาการสื่อสารของ ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนในฐานะผู้ส่งสาร คือ การไม่เข้าใจภาษาถิ่น หรือการใช้ภาษาที่ยากและซับซ้อน ขาดทักษะในการไกล่เกลี่ย รวมถึงการใช้ถ้อยคำที่ไม่ระมัดระวังกระทบจิตใจผู้ฟัง ขาดการรับฟัง และในฐานะผู้รับสาร คือ การขาดความเข้าใจกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า พุทธสันติวิธีที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือ วาจาสุภาพดี ได้แก่ ความจริง ไพเราะ เหมาะสม เชื่อมสัมพันธ์มีประโยชน์และเมตตา สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Navachainun, Phramaha Duangden Thitañano, and Thontiravong, 2017) เรื่อง การประยุกต์หลักพุทธสันติวิธีเพื่อการไกล่เกลี่ย: ศึกษากรณี ผู้ไกล่เกลี่ยศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กรมบังคับคดี ที่กล่าวว่า “ผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีความรัก ความปรารถนาดี แสดงออกถึงความยินดีอยากให้เขามีความสุขและมีจริยธรรมปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลางอิสระ ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่ยินยอมให้บุคคลภายนอกใช้อิทธิพลใดๆ อันอาจทำให้เสียความเป็นกลาง ผู้ไกล่เกลี่ยพึงช่วยเหลือ สนับสนุนให้คู่ความตัดสินใจด้วยตนเองบนพื้นฐานข้อมูลที่เพียงพอในการตกลงระงับข้อพิพาทด้วยความสมัครใจ ต้องละเว้นไม่ออกคำสั่ง ตัดสินใจ หรือชี้ขาดข้อพิพาทใดๆ และไม่พยายามเกลี้ยกล่อมหรือบังคับคู่ความเพื่อให้ยอมรับตามความเห็นของตน”

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า 5 หลักการสื่อสารของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบตามหลักพุทธสันติวิธี ประกอบด้วย 1) Communicate in the right language สื่อสารด้วยภาษาที่เหมาะสม สอดรับกับบริบทของคู่พิพาท ภาษาที่ใช้กับคู่พิพาทต้องเหมาะสม หรือเหมาะสม 2) Communicate with trust สื่อสารด้วยความไว้วางใจ บนฐานข้อมูลที่ เป็นจริงสร้างความไว้วางใจ 3) Communicate politely สื่อสารด้วยความสุภาพ อ่อนหวานทั้งภาษาและท่าทาง ผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีศิลปะในการพูด มีทักษะในการใช้ถ้อยคำ รวมถึงการใช้ภาษาที่เข้าถึงคู่พิพาท ด้วยภาษาที่คู่พิพาทใช้ เพื่อสื่อสารให้สัมผัสถึงใจและมีความเข้าใจกับคู่พิพาท 4) Communicate with beneficially สื่อสารด้วยวาจาที่เป็นประโยชน์ ชี้ให้เห็นถึงผลดีผลเสียที่เกิดขึ้น โดยไม่ตัดสิน เป็นการสื่อความหมายให้คู่พิพาทมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ผู้ไกล่เกลี่ยต้องการสื่อสารออกไป เพื่อจะได้เข้าใจตรงกัน 5) Communicate with kindness สื่อสาร

ด้วยจิตที่เมตตา ระมัดระวังความรู้สึกของคู่พิพาท ผู้ไกล่เกลี่ยต้องนึกถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับคู่พิพาทไม่ว่าจะทางด้านจิตใจ ร่างกาย การส่งสารของผู้ไกล่เกลี่ย จึงต้องใช้ความระมัดระวังมากกว่าปกติโดยทั่วไปเพราะเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนเป็นอย่างมาก ผู้ไกล่เกลี่ยจึงต้องเป็นผู้ที่รอบสังเกต และสามารถประเมินพฤติกรรมเบื้องต้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Anantaprayoon, Phramaha Hansa Dhammaso, and Inthaongpan (2019) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาผู้ประนีประนอมข้อพิพาท โดยหลักพุทธสันติวิธี: ศึกษากรณีผู้ประนีประนอมประจำศาลจังหวัดชลบุรี โดยเสนอ 7 ขั้นตอน การพัฒนาผู้ประนีประนอมข้อพิพาท ขั้นตอนที่หนึ่งคือการสร้างทัศนคติเชิงบวก และขั้นตอนที่สองคือฝึกอบรมให้เป็นผู้ฟังอย่างลึกซึ้ง เน้นการสร้างความรู้เข้าใจ นอกจากนี้การนำหลักวาจาสุภาสิตมาใช้ในการสื่อสารของผู้ไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทอันมีปลายทางที่จะช่วยประสานให้คู่พิพาทหันมาแก้ปัญหา หากทางออกร่วมกันด้วยสันติวิธี ซึ่งจะนำไปสู่การฟื้นฟูสัมพันธภาพและสร้างสันติสุขในชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษา Sutthirak, Phramaha Hansa Dhammaso, and Wattanapradith (2017) ซึ่งได้วิเคราะห์แนวทาง การสื่อสารเพื่อสันติภาพขององค์ทะไลลามะที่ 14 ตามหลักพุทธสันติวิธี พบว่า หลักการสื่อสารที่ทรงใช้ในการสื่อสารเจรจาไกล่เกลี่ยกับคู่ขัดแย้ง คือ การใช้วาจาสุภาสิตเป็นพื้นฐานสำคัญของผู้ส่งสารและสารที่จะพึงมีต่อสังคม กล่าวคือ ก่อนพูดมีจิตเมตตา มองเห็นประโยชน์เป็นเบื้องต้น วาจาที่กล่าวต้อนรับต้องเป็นความจริง และสุภาพน่าฟัง โดยยกกรณีท้องคณะไลลามะสื่อสารกับคู่กรณี การเจรจาเพื่อสันติภาพกับเหมา เจ๋อตุง การหลีกเลี่ยงความรุนแรง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สรุปโดยอ้างอิงงานวิจัยวิทยานิพนธ์ของ Sompong (2015) เรื่อง ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการสื่อสารเพื่อสันติภาพในสื่อออนไลน์ตามแนวทางพุทธสันติวิธี ถูกกาล-จริง-ไพเราะ-มีประโยชน์-เมตตา ผู้วิจัยจึงมองเห็นโอกาสในการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนโดยการนำหลักธรรม (วาจาสุภาสิต) มาเพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เพื่อนำไปสู่พุทธสันติวิธีการสื่อสารในการไกล่เกลี่ยให้กับผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน อันเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนต่อไป” อีกทั้งยังสอดคล้องกับหลักการในทางพระพุทธศาสนาดังหลักพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย วาจาประกอบด้วยองค์ 5 ประการ เป็นวาจาสุภาสิตไม่เป็นทุพภาษิต เป็นวาจาไม่เป็นโทษ และท่านผู้รู้ไม่ติเตียน คือ 1. พูดถูกกาล 2. พูดคำจริง 3. พูดคำอ่อนหวาน 4. พูดคำประกอบด้วยประโยชน์ 5. พูดด้วยเมตตาจิต”

สรุป

ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบ มีแรงบันดาลใจที่ทำให้มาเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 คือ การมีจิตอาสาอยากให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ส่วนสภาพปัญหาและอุปสรรคในการสื่อสารของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน พบว่า ในฐานะผู้ส่งสาร คือ การไม่เข้าใจภาษาถิ่น การใช้ภาษาที่ยากและซับซ้อน ขาดทักษะในการไกล่เกลี่ย รวมถึงการใช้ถ้อยคำที่ไม่ระมัดระวังกระทบจิตใจผู้ฟัง ปัญหาในฐานะผู้รับสาร เช่น ผู้ใช้บริการขาดความเข้าใจกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ทำให้ผู้ไกล่เกลี่ยต้องสื่อสารอธิบายเพื่อให้เกิดความมั่นใจ การติดต่อประสานงานกับผู้รับสารในฐานะคู่พิพาท บางครั้งไม่สามารถติดต่อได้ หรือคู่พิพาททิ้งเรื่องโดยขาดการติดต่อ การขาดความไว้วางใจหรือความเชื่อมั่นในตัว ผู้ไกล่เกลี่ย เป็นต้น สำหรับหลักพุทธสันติวิธีที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือ วาจาสุภาสิต ได้แก่ ความจริง ไพเราะ เหมาะกาล เชื่อมสามัคคี มีประโยชน์และเมตตา โดย 5 หลักการสื่อสารของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ภาคประชาชนต้นแบบตามหลักพุทธสันติวิธี ประกอบด้วย 1) สื่อสารด้วยภาษาที่เหมาะสม 2) สื่อสารด้วยความไว้วางใจ 3) สื่อสารด้วยความสุภาพ 4) สื่อสารด้วยวาจาที่เป็นประโยชน์ 5) สื่อสารด้วยจิตที่เมตตา

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการสื่อสารในชีวิตประจำวัน การสื่อสารเพื่อจัดการความขัดแย้งผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตามพระราชบัญญัติ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 รวมถึงเป็นแนวทางให้กับผู้ไกล่เกลี่ย และประชาชนที่สนใจ ทำให้เกิดความสมานฉันท์ในสังคม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาประเด็นการใช้ล่ามในการแปลหรือสื่อความหมายในการสื่อสารระหว่างผู้ไกล่เกลี่ยและคู่พิพาท กรณีกลุ่มประชาชนที่เป็นชนเผ่าหรือกลุ่มชาติพันธุ์หรือต่างวัฒนธรรม เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดในการแปลหรือสื่อความหมายจากล่ามไปถึงคู่พิพาทได้

2.2 ศึกษาประเด็นแนวทางการสื่อสารของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบที่นอกเหนือจากการใช้หลักพุทธสันติวิธีจากสุภาษิตเพื่อให้เห็นถึงความเหมือนหรือความแตกต่างเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนา

2.3 ศึกษาประเด็นบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนต้นแบบกับการส่งเสริมการสื่อสารเพื่อจัดการความขัดแย้ง

References

- Anantaprayoon, A., Phramaha Hansa Dhammahaso, & Inthaongpan, P. (2019). A Model of Developing the Mediators by Buddhist Peaceful Means: A Case Study of Chonburi Court. *Journal of MCU Peace Studies*, 7(Supplement Issue), S266-S280.
- Department of Corrections. (2022). *Report on Statistics of People in Prison Across Throughout Thailand*. Retrieved November 17, 2022, from http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_result.php?date=2023-10-01&report=
- Likasitwatanakul, S. (2019). *Reform The Indifferent Justice Process*. Retrieved November 17, 2022, from <https://www.the101.world/surasak-interview/>
- Navachainun, Th., Phramaha Duangden Thitañano, & Thontiravong, B. (2017). An Application of Buddhist Peaceful Means to Mediation: A Case Study of the Mediators of Mediation Center, Legal Execution Department. *Journal of MCU Peace Studies*, 5(Special Issue), 87-98.
- Office of the National Economic and Social Development Council (NESDC). (2021). *Statistics on the Performance of Helping People of the Department of Rights and Liberties Protection Fiscal Year 2021*. Retrieved November 17, 2022, from <https://opendata.nesdc.go.th/en/dataset/https-drive-google-com-file-d-1iugiaj9ehyiegx3ru7dmtmexso8jcihl-view-usp-sharing>
- Right and Liberties Protection Department. (2019). *Knowledge of Dispute Mediation ACT, B.E. 2562 (2019)*. Retrieved November 17, 2022, from https://www.tambondonsai.go.th/data-center/doc_download/a110920154109.pdf

- Sompong, S. (2015). *A Critical Analysis of Communication Pattern for Peace in the Online Media by Buddhist Peaceful Means: A Case Study of Komchadluek, Net.* (Master's Thesis). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Bangkok.
- Sutthirak, W., Phramaha Hansa Dhammahaso, & Wattanapradith, Kh. (2017). An Analysis of the Communicative Way for Peace of the 14th Dalailama according to Buddhist Peaceful Mean. *Journal of MCU Peace Studies*, 5(Special Issue), 323-335.

แนวทางการเสริมสร้างศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาตามหลักพุทธสันติวิธี ของชาวพุทธเจเนอเรชั่นวาย*

Guidelines to Faith Enhancement in Buddhism by Buddhist Peaceful Means of Y-Generation Buddhists

¹ภัททิยา คำโยธาทูปดี และ ชันทอง วัฒนประดิษฐ์

¹Pattiya Khamyothaphubadee and Khantong Wattanapradith

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Dhammatrooper@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพบริบท ปัญหา สาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชาวพุทธเจเนอเรชั่นวาย และหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการเสริมสร้างศรัทธาของชาวพุทธ และ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการการเสริมสร้างศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาตามหลักพุทธสันติวิธีของชาวพุทธเจเนอเรชั่นวาย รูปแบบการวิจัยคุณภาพ แบบวิจัยภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ บุคคลชาวพุทธเจเนอเรชั่นวายที่มีความศรัทธาและมีบทบาทการเผยแพร่องค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา จำนวน 9 ท่าน โดยการวิเคราะห์ผล ด้วยวิธีการอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพบริบท ปัญหา สาเหตุที่ทำให้ไม่ศรัทธา คือ (1) เทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้การรับรู้ข้อมูลรวดเร็วและลัทธิบริโภคนิยมที่ให้ความสำคัญวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ (2) ศรัทธาที่เปลือกอิงปาฏิหาริย์มากกว่าแสวงหาปัญญา (3) ขาดพระสงฆ์ที่สร้างความรู้สึกสั่นคลอนในความศรัทธาตามสื่อต่างๆ และ (4) ศรัทธาเป็นเรื่องเฉพาะบุคคลไม่มีการบังคับให้ต้องศึกษาเรียนรู้และปฏิบัติ หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการเสริมสร้างศรัทธา คือ หลักโอวาทปาฏิโมกข์ ถือว่าเป็นหลักการพื้นฐานสากล แต่ชาวพุทธเจเนอเรชั่นวายยังไม่สามารถที่จะเข้าใจอย่างถ่องแท้ลึกซึ้งและนำมาปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลต่อตนเองและสร้างศรัทธาได้ 2) การเสริมสร้างศรัทธา คือ (1) ความสัมพันธ์ใกล้ชิดและพื้นฐานครอบครัว (2) ศรัทธาต่อชาวพุทธต้นแบบ (3) มีความทุกข์ต้องหาทางออก (4) สงสัยใคร่รู้อยากพิสูจน์คำสอน (5) ศรัทธาต่อพระพุทธเจ้าและศาสนา นำสู่การปฏิบัติ แนวทางศรัทธา ได้แก่ 1) ไม่ปล่อยใจวิ่งตามกระแสกิเลส 2) หลักคำสอนที่ร่วมสมัยและเข้าใจถึงภาษาสมัยใหม่ 3) ปรับภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์ 4) นำหลักวิชาสมัยใหม่มาอธิบายเชื่อมโยงกับหลักธรรม (5) ชี้ให้เห็นถึงผลที่จะได้อย่างเป็นรูปธรรม 6) ใช้หลักการและเหตุผลด้วยวิธีแห่งประชาธิปไตย 7) มุ่งเน้นที่หลักคำสอนที่สำคัญไม่เน้นพิธีกรรม 8) แสดงถึงพลังกลุ่มของผู้มีศรัทธา องค์ความรู้จากการวิจัย คือ FIPFI วิธีที่นำสู่การเสริมสร้างศรัทธา Key Method B-S-H

คำสำคัญ: พุทธสันติวิธี; ชาวพุทธเจเนอเรชั่นวาย; การเสริมสร้างศรัทธา

Abstract

This research article consisted of the following two objectives: 1) to explore the context, problems, causes, and factors influencing faith in Buddhism of the Y-generation Buddhists, as well as the Buddhist peaceful means conducive to enhancing faith of Buddhists; and 2) to present the guidelines for enhancing faith in Buddhism based on Buddhist peaceful means of the Y-generation Buddhists. The study used a qualitative research approach to collect data through a field study and in-depth interviews with 9 Buddhists of the Y-generation who had faith in Buddhism and have the role of spreading knowledge about Buddhism. The obtained data were analyzed by inductive method.

From the study, it was found that the context, problems, and factors that drive Y-generation Buddhists to lose interest in religion and focus more on external assets are as follows: 1) Modern technology enables instant access to information and a consumerism that values materialism over spiritual values; 2) Buddhists believe in miracles rather than pursuing wisdom; 3) News about monks in various media influence people's faith; and 4) Faith is a personal matter, and there is no dogma requiring the study of Buddhist teachings. The Buddhist peaceful means conducive to enhancing faith include *Ovādapāṭimokkha* (the fundamental teaching), which is universal basis, but Buddhists of the Y-generation are unable to comprehend it completely or properly to implement it for their own benefit and inspire faith. The guidelines for increasing faith for the Y-generation Buddhists are as follows: 1) Leading a modern way of life without chasing after defilements; 2) Presenting contemporary teachings and comprehending modern language; 3) Adjusting the image of the Sangha and making the teachings something that can be practiced on a daily basis; 4) Connecting modern subjects to the Dhamma; 5) Pointing out the concrete outcomes of following the teachings; 6) Using principles and reasons based on democracy; 7) Focusing on key principles rather than rituals; and 8) Emphasizing the power of people who have faith. The body of knowledge acquired from the study is known as 'FIPFI,' which is a significant factor in enhancing faith, while the key method for enhancing faith is known as 'B-S-H,'.

Keywords: Buddhist Peaceful Means; Y-Generation Buddhists; Faith Enhancement

บทนำ

ปัจจุบันสังคมประสบปัญหาการไม่เคารพศรัทธาเชื่อมั่นและให้คุณค่าในการนับถือศาสนา ผู้คนไม่เห็นประโยชน์ในการนับถือศาสนา ถอยห่างจากการศึกษาเรียนรู้แนวทางวิธีการ คำสอนที่มีอยู่ในหลักของศาสนาต่างๆ การไม่นับถือศาสนาได้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลจาก The Pew Research Center องค์กรที่วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางศาสนาและผลกระทบต่อสังคมทั่วโลก ระบุว่าสถิติของ “คนไร้ศาสนา” เพิ่มขึ้นจาก 35 ล้านคน เมื่อปี 2008 มาเป็น 1,100 ล้านคน ในปี 2019 และคาดการณ์ว่าจะมีผู้นับถือศาสนาเพิ่มมากขึ้น โดยพบว่า คนรุ่นใหม่ หรือคนที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปีทั่วโลก เป็นกลุ่มที่ไม่นับถือศาสนา มากกว่าคนกลุ่มอื่นๆ ในทุกมิติ (Kamnerdsiri, 2022)

สถานการณ์การไม่นับถือศาสนาเป็นที่นับวันยิ่งเพิ่มจำนวนมากขึ้นรวมถึงประเทศไทย ดังสำนักข่าว BCC พาดหัวข่าวว่า “คนไม่มีศาสนาในอังกฤษกำลังเพิ่มขึ้น แล้วไทยเป็นอย่างไรในประเทศ” (Ajjutamanus, 2022) พบว่าประเทศไทยมีกลุ่มคนไร้ศาสนาเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน ซึ่งมาจากหลากหลายสาเหตุ อาทิ การเคลื่อนย้ายของผู้คน อาทิเช่น การศึกษาต่อต่างประเทศ การทำงาน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มุมมอง วัฒนธรรม ประเพณี การไหลบ่าของข้อมูลข่าวสาร ความเจริญทางเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง ทำให้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผู้คนเป็นไปอย่างรวดเร็ว หรือเกิดจากความผิดหวังกับผู้นำบุคคลที่อยู่ในองค์กรศาสนา การได้รับรู้ข้อมูลและเห็นได้ทั่วไปตามสื่อต่างๆ ในข้อมูลข่าวสารที่แพร่หลายทั้งทางโทรทัศน์อินเทอร์เน็ต ในสังคมและโลกออนไลน์ เริ่มมีการตั้งคำถามเกี่ยวกับแนวคิดกลุ่มคนไร้ศาสนา มากขึ้น รวมถึงประเด็นข้อสงสัยถึงสาเหตุจุดเปลี่ยนของคนที่ปฏิเสธการนับถือศาสนา พร้อมข้อถกเถียงหาข้อสรุปว่าจะใช้ชีวิตอย่างไร ที่จะพบความสุขทางใจได้หรือไม่หากไม่มีการนับถือศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

ทั้งนี้หากปล่อยให้สถานการณ์การไม่นับถือศาสนาของคนไทยเป็นไปตามเวลา หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เป็นรากฐานบ่มเพาะศีลธรรมจริยธรรมของคนไทยมาช้านานคงเลือนรางหายไป คำถามมีว่า จะมีวิธีการหรือแนวทางอย่างไรที่จะเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนากลับคืนสู่สังคมไทย ผู้วิจัยเห็นว่าการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนามีความสำคัญและจำเป็นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเจนเอเรชั่นวาย (Generation Y - Gen Y) ที่เป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนสังคมในขณะนี้ และจะเป็นผู้สานต่อและสืบทอดพระพุทธศาสนาและส่งต่อไปยังรุ่นถัดๆ ไป กลุ่ม Gen Y คือ ผู้ที่เกิดในช่วง พ.ศ. 2523-2537 มีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 28-42 ปี ในปัจจุบัน มีแนวโน้มว่าจะยิ่งห่างไกลกับการเข้าวัดและห่างไกลจากความสนใจหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เป็นช่วงวัยที่ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางของโลก ยึดความคิดตัวเองหลัก ความสนใจในการเข้าถึง พระพุทธศาสนาอย่างจริงจังจึงมีน้อยกว่าคนรุ่นที่ผ่านมา ประกอบกับมีสิ่งรบกวนทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และ เทคโนโลยีที่ดึงดูดความสนใจและใส่ใจมากกว่าที่จะหันมาศึกษาเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาที่ตนเองได้รับสืบทอดผ่านมาจากครอบครัวหรือบรรพบุรุษ ที่พบเห็นได้จากบัตรประจำตัวประชาชน จึงทำให้วิถีชีวิตของคน Gen Y ไม่ได้ผูกพันกับพระพุทธศาสนา เหมือนอย่างกับคนไทยรุ่นก่อนหน้า (Waritt, Yamcharoen, Sudthiluck, and Phramedhavinaiyaios, 2017)

ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ที่ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของคน Gen Y ได้มีการลดลงและไม่สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้ เนื่องจากความศรัทธาในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาของวัยนี้ จะส่งต่อไปถึงศรัทธาของคนรุ่นต่อไปที่เติบโตมาพร้อมกับโลกเทคโนโลยีที่วิ่งตามกระแสบริโภคนิยม มีความผันผวนไม่แน่นอน หากปราศจากหลักยึดถือปฏิบัติที่ถูกต้องทวนกระแสไม่พาดตนเองไปตามค่านิยม จนทำให้เกิดความทุกข์เดือดร้อนทั้งทางร่างกายและจิตใจตามมาเป็นผลสืบเนื่องกัน จะทำให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตและสุขภาพกายที่เห็นได้ในสังคมปัจจุบัน การเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้กับคนเจนเอเรชั่นวายจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง นอกจากเป็นการสืบสานรักษาคำสอนมรดกธรรมของพระพุทธองค์ให้คงอยู่แล้ว ยังทำให้สังคมไทยเกิดความสงบสันติสุขเพราะพุทธศาสนิกชนยึดมั่นในหลักคำสอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักคำสอนที่สำคัญ คือ หลักโอวาทปาฏิโมกข์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบท ปัญหา สาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชาวพุทธเจนเอเรชั่นวาย และหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการเสริมสร้างศรัทธาของชาวพุทธ
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการการเสริมสร้างศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาตามหลักพุทธสันติวิธีของชาวพุทธเจนเอเรชั่นวาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบภาคสนาม โดยมีวิธีการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาวិเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความศรัทธา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มบุคคลเจนเนอเรชันวาย หลักพุทธสันติวิธีในการเสริมสร้างความศรัทธา เพื่อนำมาใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดและเครื่องมือวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purpose sampling) โดนกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Performants) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Interviews) และแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลชาวพุทธเจนเนอเรชันวาย ที่เป็นบุคคลต้นแบบในการเชื่อมั่นศรัทธา และได้รับรางวัลหรือเป็นที่รู้จักในสังคมในการส่งเสริมพระพุทธศาสนา จำนวน 9 รูป/คน เกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องทำงานในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาและเป็นที่รู้จักยอมรับว่าเป็นบุคคลที่มีส่วนในการเสริมสร้างศรัทธาสำหรับชาวพุทธตามแนวทางพุทธสันติวิธี จำนวน 5 รูป/คน 1. นักธุรกิจเอกชนที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา จำนวน 1 รูป/คน 2. นักวิชาการทางการศึกษา จำนวน 1 รูป/คน 3. ผู้ทำงานที่เกี่ยวข้องในวงการสาธารณสุข จำนวน 2 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาภาคสนาม ผู้วิจัยได้เริ่มต้นจากการนำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบคิดสำหรับการออกแบบคำถามที่จะทำการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง เมื่อได้ประเด็นคำถามแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างตามที่ระบุไว้

ขั้นตอนที่ 4 การรวบรวมข้อมูล โดยการตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของผลการสัมภาษณ์และนำไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสร้างข้อสรุปชั่วคราวที่ผ่านการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ยืนยันแล้วเข้าด้วยกัน เชื่อมโยงข้อสรุปเป็นบทสรุปย่อยและเชื่อมโยงบทสรุปย่อยเข้าด้วยกันเป็นบทสรุปสุดท้าย และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของบทสรุปที่ได้ด้วยการทบทวนที่มาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ตรวจสอบกับแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา นำข้อสรุปที่ได้ตรวจสอบทบทวนแล้วมาสรุปเรียบเรียงและนำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยพรรณนาโวหาร

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล หลักที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

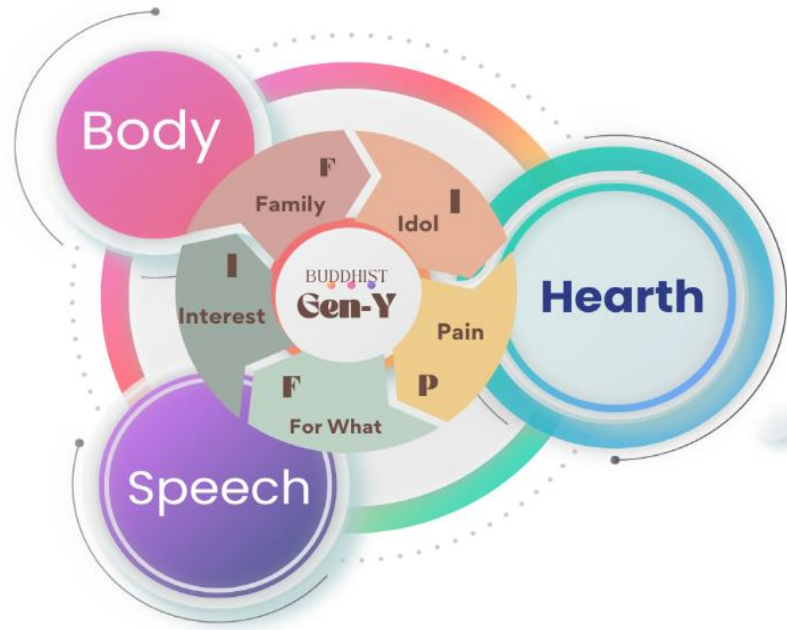
วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ศรัทธาชาวพุทธที่น้อยลงจนถึงไม่นับถือศาสนาด้วยเทคโนโลยีและลัทธิบริโภคนิยม เป็นความศรัทธาที่เปลือกเลือกอิงปาฏิหาริย์มากกว่าแสวงหาปัญญา เกิดจากความเสื่อมศรัทธาจากข่าวพระสงฆ์ทำให้ไม่อยากทำบุญ การมองเห็นศรัทธาเป็นเรื่องเฉพาะตัวและไม่มีมาตรการบังคับให้ต้องเรียนรู้ศาสนา สอดรับกับแนวคิดทฤษฎีของ Tapscott (2009) กล่าวว่า คน Gen Y มีลักษณะของผู้ที่ชอบอิสระและเติบโตจากสภาพแวดล้อมที่เป็นเทคโนโลยี จึงถูกกระตุ้นความอยากได้ใคร่มีได้ง่าย และถ้าสนใจเรื่องใดจะศึกษาค้นหาเรื่องนั้นอย่างจริงจัง ชอบวิเคราะห์ และติดสังคมกลุ่ม คือ หากกระแสโลกโซเชียลมีทิศทางไปอย่างไรก็มักจะตามแบบหรือตามกระแสสังคม ดังนั้นด้วยการที่ไม่ได้รับการส่งต่อบ่มเพาะความศรัทธาจากครอบครัว เมื่อเห็นข่าวสารพระสงฆ์ จึงมักสับสน หาข้อมูลต่อเชิงลึก และส่งต่อข้อมูลเป็นกระแสความเชื่อที่มองเห็นพระสงฆ์ไม่น่าเคารพศรัทธา จึงไม่อยากเข้าใจและสนใจพระพุทธศาสนา เพราะแม้แต่ทายาทผู้สืบคำสอนยังทำตนในทางที่เสื่อมเสียให้เห็นเอง หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการเสริมสร้างศรัทธาของชาวพุทธ

คือ หลักโอวาทปาฏิโมกข์ สอดคล้องกับการศึกษาของ Phra Prasan Jayābhirato (Aramvanich), Khammuangsaen, and Phramaha Phocana Suvaco (2021) พบว่า โอวาทปาฏิโมกข์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หลักโอวาทปาฏิโมกข์ที่พระพุทธเจ้าทรงใช้เพื่อส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น คือ หลักการ 3 อุดมการณ์ 4 และวิธีการ 6 ซึ่งถือเป็นสาระสำคัญที่ควรยึดถือเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เป็นหัวใจของคำสอน ของพระพุทธเจ้าที่พระสาวกต้องนำไปเผยแผ่สั่งสอนแก่คนทั้งหลาย ถือเป็นหลักที่ครอบคลุมการปฏิบัติของคน ทั้งหลายในการดำเนินชีวิตให้มีความสุขสงบในเบื้องต้นและสามารถนำไปปฏิบัติสู่เป้าหมายสูงสุดของ พระพุทธศาสนาคือการดับทุกข์

วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ศรัทธาของชาวพุทธเจนเนอเรชันวายต้นแบบ มาจาก 1) ความสัมพันธ์ใกล้ชิดและพื้นฐานครอบครัว 2) ความเชื่อมั่นศรัทธาที่มีต่อชาวพุทธต้นแบบ 3) การประสบกับความทุกข์ ทำให้ต้องศึกษาหาทางออกจนเกิดปัญญา 4) ความสงสัยใคร่รู้อยากพิสูจน์คำสอน 5) ความเชื่อและศรัทธาต่อพระพุทธเจ้าจึงน้อมนำคำสอนสู่การปฏิบัติ แนวทางการสร้างศรัทธาให้กับชาวพุทธเจนเนอเรชันวาย ได้แก่ 1) การดำเนินวิถีชีวิตทันสมัยโดยไม่ปล่อยใจวิ่งตามกระแสกิเลส 2) การนำเสนอหลักคำสอนที่ร่วมสมัยนิยม และเข้าใจถึงภาษาสมัยใหม่ 3) การปรับตัวของภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์และการทำให้คำสอนเป็นสิ่งที่ใช้ได้ ในชีวิตประจำวัน 4) การนำหลักวิชาสมัยใหม่มาร่วมอธิบายเชื่อมโยงกับหลักธรรม 5) การชี้ให้เห็นถึงผลที่จะได้ อย่างเป็นรูปธรรมหากปฏิบัติตามคำสอน 6) การใช้หลักการและเหตุผลพร้อมตัวอย่างให้เห็นถึงความทันสมัย และเป็นวิถีแห่งประชาธิปไตย 7) การมุ่งเน้นที่หลักการคำสอนที่สำคัญไม่เน้นที่พิธีกรรม 8) การแสดงให้เห็นถึงพลังกลุ่มของผู้มีศรัทธา กล่าวได้ว่า อิทธิพลของครอบครัวคนใกล้ชิด บุคคลต้นแบบ ผู้นำศาสนาและสภาพแวดล้อมทางสังคม ระบบเศรษฐกิจ และนโยบายการเมืองการปกครอง ส่งผลให้ศรัทธาเสื่อมถอย คนห่างไกล และมีการนับถือศาสนาลดลง หันไปยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ไม่ใส่ใจหรือให้ความสำคัญกับสิ่งใด จนเกิดความเคืองคว้างไร้ที่พึ่งยึดเหนี่ยวทางใจ ส่งผลให้ในสังคมยุคปัจจุบันเห็นห่างจากกันและกัน ไม่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ความเป็นสังคมแห่งการพึ่งพาอาศัยและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันให้กันลดลง ทั้งนี้ ในส่วนของการเสริมสร้างศรัทธาให้กับชาวพุทธต้องเริ่มต้นมาจากพื้นฐานครอบครัว บุคคลต้นแบบ และผู้นำองค์กรพุทธศาสนาปฏิบัติตนที่ดีเป็นแบบอย่างของชาวพุทธที่มีความศรัทธาเชื่อมั่นต่อพุทธศาสนา สภาพแวดล้อมบริบททางสังคมที่เอื้ออำนวยให้ชาวพุทธนำหลักการพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต โดยต้องมีการปฏิวัติปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการให้เข้ากับช่วงเวลาอายุ บริบททางสังคมเพื่อเข้าถึงเข้าใจ ได้ง่าย ไม่ซับซ้อนยุ่งยากให้เกิดความเบื่อหน่ายในการปฏิบัติ และเทคโนโลยีดิจิทัล สื่อออนไลน์ สื่อโซเชียล อินเทอร์เน็ต ต้องแสดงบทบาทความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการนำเสนอเรื่องราวพุทธสันติวิธีที่เป็นเครื่องมือ นำทางให้ผู้คน ค้นพบหนทางแห่งการสร้างความสุขให้กับตนเองด้วย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Phramaha Ty Issaradhammo (Dhammakij) (2021) “F-A-I-T-H MODEL” โมเดลเพื่อสร้าง พลังศรัทธาแก่ชาวพุทธ รุ่นใหม่ ประกอบด้วย F: Faith คือตัวศรัทธาของผู้จัด ผู้ประกอบการ และ ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อเข้าเคลือบ กิจกรรมพัฒนาจิตและปัญญาให้มีขึ้นอย่างราบรื่น A: Atmosphere คือบรรยากาศที่ช่วยสร้างสมรรถนะ ทางอารมณ์ได้ดีขึ้นแก่ชาวพุทธรุ่นใหม่ รวมถึงการแวดล้อม ด้วยผู้คนที่มีความดีๆ นับเป็นบรรยากาศที่ดีได้ I: Innovation คือ นวัตกรรมการออกแบบ ชุดกิจกรรมสมัยใหม่โดยการใช้สติเป็นฐาน (Sati-Based Activity) และสอดคล้องกับสถานการณ์ ปัจจุบันที่สามารถจัดกิจกรรมทั้ง online และลงพื้นที่จริงแบบ onsite T: Threefold Training คือ กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา H: Heart of peace คือ หัวใจแห่งสันติภาพที่ประกอบไปด้วยหลักคุณธรรมพื้นฐานไม่เบียดเบียนชีวิตผู้อื่น มีจิตใจผ่องใส ไม่เศร้าหมอง ยอมรับความเปลี่ยนแปลงในชีวิตและรับรู้สิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง มีน้ำใจ เกื้อกูล ซึ่งกันและกัน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้วิจัยที่ได้รับ ด้วยโมเดลที่เรียกว่า FIPFI คือ ปัจจัยหลักที่เสริมสร้างศรัทธา และ เครื่องวิธีการที่จะนำสู่การเสริมสร้างศรัทธา เรียกว่า Key Method B-S-H โดยมีรายละเอียดดังนี้

Picture 1: FIPFI Model

Family ครอบครัว: การเสริมสร้างศรัทธาเริ่มต้นจากครอบครัวเป็นการส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นที่ทรงพลัง และฝังแน่นได้ยาวนานที่สุด เมื่อครอบครัวมีความศรัทธาและนำไปปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีก็จะเป็นมรดกทางจิตวิญญาณที่มอบไว้ให้กับลูกหลานเป็นเกราะคุ้มครองป้องกันให้ลูกหลานมีที่พึ่งยึดเหนี่ยวเมื่อเกิดการหลงทางในการดำเนินชีวิต

Idol บุคคลต้นแบบ: การเป็นบุคคลต้นแบบที่บุคคลทั่วไปชื่นชอบและอยากทำตาม อยากมีรูปแบบชีวิตที่เป็นอย่างบุคคลต้นแบบ เมื่อบุคคลต้นแบบศรัทธาในพระพุทธศาสนาและปฏิบัติตนตามหลักคำสอน ก็จะมีคนเลียนแบบและทำตามเป็นการเสริมสร้างศรัทธาแบบลอกเลียนแบบ

Pain ความเจ็บปวด: ความเจ็บปวดหรือความทุกข์ที่เกิดทางร่างกายและจิตใจที่ไม่สามารถทนทานได้ จึงทำให้คนต้องดิ้นรนหาทางออกจากความเจ็บปวด เมื่อพบคำแนะนำชี้แนะและได้ลงมือปฏิบัติตาม จนเกิดความสงบสุขทางร่างกายและจิตใจ ความศรัทธาเชื่อมั่นก็หยั่งรากลึกลงในบุคคลนั้น

For what เพื่ออะไร: รู้ว่าทำสิ่งนี้ไปเพื่ออะไร ทำแล้วเกิดประโยชน์หรือคุณค่าให้กับชีวิตอย่างไร บุคคลเช่นนี้จะทำสิ่งใดจะต้องรู้เหตุผลว่าตนเองทำไปเพื่ออะไร และเมื่อลงมือศึกษาและปฏิบัติแล้วได้รับประโยชน์จึงทำให้เกิดความศรัทธาที่เชื่อมั่นในตนเองเพราะได้ตกผลึกมาเป็นอย่างดี และขยายความศรัทธาไปให้บุคคลด้วยความเข้าใจที่ชัดแจ้งในจิตใจตนเอง จึงสามารถทำให้บุคคลอื่นเข้าถึงด้วยความเข้าใจ เฉกเช่นเดียวกัน

Interest ความสนใจ: ความสนใจหรือสงสัยใคร่รู้ไปทุกสิ่งที่อยู่รอบตัว บุคคลเช่นนี้จะเห็นประเพณีที่ชอบศึกษาค้นคว้าข้อมูลเรื่องราวต่างๆ และชอบทดลองว่าได้ผลอย่างไร เมื่อได้มาศึกษาและทดลองก็พบว่า

เป็นจริงและสามารถพิสูจน์ได้ประจักษ์กับตนเองก็จะบอกต่อให้คนอื่นได้รับรู้ และนำมาเป็นแนวทางให้บุคคลอื่นทำตามได้ง่ายอย่างเป็นลำดับขั้นตอน

สรุป ความศรัทธาที่เกิดจากปัจจัยใดก็ตาม เมื่อบุคคลนั้นศึกษาและปฏิบัติจนเข้าใจถึงแก่นของพระพุทธศาสนาก็จะทำให้บุคคลนั้นมีปัญญาที่แยกแยะความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในชีวิตของตนเอง และพบความสุขในชีวิต และส่งต่อความศรัทธาให้กับคนรอบตัว เพื่อให้พวกเขาเหล่านั้นได้พบความสุขเช่นเดียวกับตนเอง เมื่อขยายความศรัทธาไปสู่สังคมเป็นวงกว้างไปทั่วโลก โลกนี้ก็จะมีความสงบสันติ เพราะเราคือครอบครัวเดียวกัน อยู่บ้านหลังเดียวกัน ที่เรียกว่า “โลก”

เครื่องมือวิธีการที่จะเสริมสร้างศรัทธา B-S-H

Key Method B-S-H คือ วิธีการเครื่องมือที่สำคัญในการที่จะสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้น เมื่อเหตุปัจจัยดังกล่าวข้างต้นพร้อมเอื้ออำนวยที่จะสร้างบรรยากาศเหมาะแก่การเรียนรู้และปฏิบัติในการเสริมสร้างศรัทธา กฎแลสำคัญหรือวิธีการที่จะทำให้เป้าหมายสำเร็จต้องทรงพลัง เกิดการสะดุดตาสะดุดใจที่ทำให้อยากเข้ามาศึกษาเรียนรู้และลงมือปฏิบัติ ซึ่งในกรณีนี้ คือ การสื่อสารที่แสดงออกให้ผู้คนรับรู้และมองเห็น ตรงจุด ตรงใจ และสร้างแรงดึงดูดให้ผู้คนเข้ามาสัมผัสรับรู้ และเกิดการเรียนรู้ปฏิบัติตามอย่างเต็มใจ

Body คือ การสื่อสารผ่านทางร่างกาย คือการกระทำที่แสดงออกที่พาร่างกายตนเองไปทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาด้วยความกระตือรือร้น พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือสนับสนุนทุกโอกาสที่สามารถทำได้ และการที่ดูแลกายให้กระทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม **ศีล** จึงเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่การละความชั่วที่เกิดทางกาย เป็นขั้นพื้นฐานที่ทำให้เป็นมนุษย์ปกติธรรมดาทั่วไป

Speech คือ การสื่อสารผ่านทางวาจา คือ การใช้คำพูดน้ำเสียงที่พอเหมาะพอควรในการพูดคุย ไม่ระคายโสตประสาทสัมผัสทางหูของผู้ฟัง และภาษาที่ใช้ต้องเป็นภาษาที่เข้าใจง่ายและเข้ากับสังคมบริบทสภาพแวดล้อม อายุ เพศ วัย การศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมหรือเป็นพวกพ้องเดียวกัน ก็จะสื่อสารกันได้เข้าใจมากขึ้น และการจะพัฒนาให้มีวาจาที่ไพเราะเหมาะสมกาล ประสานประโยชน์ที่เป็นเป้าหมายหลักในการสื่อสาร การทำสมาธิจึงเป็นเครื่องมือเพื่อให้มีสติ ในการที่จะรู้เท่าทันและแยกแยะคัดกรองคำพูดภาษาที่ใช้ เมื่อเปล่งออกมาจึงเลือกสรรให้เกิดกุศลคุณงามความดี การปฏิบัติมาถึงระดับการทำสมาธิจะสามารถยกระดับมนุษยธรรมดาให้เป็นมนุษย์ที่พิเศษที่ผู้คนชื่นชมยกย่องว่าเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิต

Heart คือ การสื่อสารผ่านทางใจ คือ ความรู้สึกที่แสดงออกด้วยความรัก ความเมตตา ความพึงพอใจ ขอบใจ ความปรารถนาดี ซึ่งสามารถรับรู้ได้เมื่อบุคคลใดได้เข้าใจได้สัมผัสก็จะรับรู้ถึงความรู้สึกที่ถูกส่งออกมาทำให้เกิดความสงบเย็นสบายกายสบายใจและอบอุ่นไปพร้อมๆ กัน และการที่จะทำใจเต็มเปี่ยมไปด้วยสิ่งที่ดีงาม การทำวิปัสณาภาวนาเพื่อให้เกิดปัญญาในการขัดเกลาตนเอง ให้เป็นคนที่มีจิตใจสะอาดผ่องใสบริสุทธิ์ ส่งต่อความสงบร่มเย็นแผ่ขยายปกคลุมพื้นที่ในอาณาบริเวณที่บุคคลนั้นได้ดูแลกระแสแห่งความร่มเย็นดึงดูดผู้คนให้เข้ามาพักพิงอาศัยเพื่อความสุขกายสงบใจ บุคคลใดที่พัฒนาระดับตนเองจากศีล สมาธิ มาสู่วิปัสณาภาวนาทำจิตของตนให้ผ่องใสเบิกบาน จะกลายเป็นบุคคลซุเปอร์พิเศษ ที่มนุษย์ทั้งหลายให้ความเคารพยกย่องด้วยความเลื่อมใสศรัทธา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ศรัทธาชาวพุทธเจนเนอเรชันวายที่ลดลงหรือมีแนวโน้มที่จะไม่นับถือศาสนา มีผลมาจากประเด็นที่ได้จากการวิจัยคือ เทคโนโลยีและลัทธิบริโภคนิยมที่ให้ความสำคัญวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ จึงส่งถึงความศรัทธาที่เปลือยเลือกอิงปาฏิหาริย์มากกว่าแสวงหาปัญญา และจากข่าวพระสงฆ์ที่ทำความเสื่อมเสียต่อวงการศาสนา การมองเห็นศรัทธาเป็นเรื่องเฉพาะตัวและไม่มีมาตรการบังคับให้ต้องเรียนรู้ศาสนา สอดรับกับแนวคิดทฤษฎีของ Tapscott (2009) กล่าวว่า คนเจนเนอเรชันวาย มีลักษณะของผู้ที่ชอบอิสระและเติบโตจากสภาพแวดล้อมที่เป็นเทคโนโลยี จึงถูกกระตุ้นความอยากรู้ใคร่มีได้ง่าย และถ้าสนใจเรื่องใดจะศึกษาค้นหาเรื่องนั้นอย่างจริงจัง ชอบวิเคราะห์ และติดสังคมกลุ่ม คือ หากกระแสโลกโซเชี่ยลมีทิศทางไปอย่างไรก็มักจะตามแบบหรือตามกระแสสังคม ดังนั้นด้วยการที่ไม่ได้รับการส่งต่อมรดกเฉพาะความศรัทธาจากครอบครัว เมื่อเห็นข่าวสารพระสงฆ์ จึงมักสับสน หาข้อมูลต่อเชิงลึก และส่งต่อข้อมูลเป็นกระแสความเชื่อที่มองเห็นพระสงฆ์ไม่น่าเคารพศรัทธา จึงไม่อยากจะเข้าใกล้และสนใจพระพุทธศาสนา เพราะแม้แต่ทายาทผู้สืบคำสอนยังทำตนในทางที่เสื่อมเสียให้พบเห็นอยู่เนืองๆ และหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการเสริมสร้างศรัทธาของชาวพุทธ คือ หลักโอวาทปาฏิโมกข์ สอดคล้องกับการศึกษาของ Phra Prasan Jayābhīrato (Aramvanich), Khammuangsaen, and Phramaha Phocana Suvaco (2021) พบว่า โอวาทปาฏิโมกข์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือหลักที่พระพุทธเจ้าทรงใช้เพื่อส่งเสริมการเผยแผ่และสร้างศรัทธาต่อพระพุทธศาสนานั้น คือหลักการ 3 อุดมการณ์ 4 และวิธีการ 6 ซึ่งถือเป็นสาระสำคัญที่ควรยึดถือเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เป็นหัวใจของคำสอน ของพระพุทธเจ้าที่พระสาวกต้องนำไปเผยแผ่สั่งสอนแก่คนทั้งหลาย ถือเป็นหลักที่ครอบคลุมการปฏิบัติของคนทั้งหลายในการดำเนินชีวิตให้มีความสุขสงบในเบื้องต้นและสามารถนำไปปฏิบัติสู่เป้าหมายสูงสุดของ พระพุทธศาสนาคือการดับทุกข์

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ศรัทธาของชาวพุทธเจนเนอเรชันวายต้นแบบ มาจาก 1) ความสัมพันธ์ใกล้ชิดและพื้นฐานครอบครัว 2) ความเชื่อมั่นศรัทธาที่มีต่อชาวพุทธต้นแบบ 3) การประสบกับความทุกข์ทำให้ต้องศึกษาหาทางออกจนเกิดปัญญา 4) ความสงสัยใคร่รู้อยากพิสูจน์คำสอน 6) ความเชื่อและศรัทธาต่อพระพุทธเจ้าจึงน้อมนำคำสอนสู่การปฏิบัติ แนวทางการสร้างศรัทธาให้กับชาวพุทธเจนเนอเรชันวาย ได้แก่ 1) การดำเนินวิถีชีวิตทันสมัยโดยไม่ปล่อยใจวิ่งตามกระแสกิเลส 2) การนำเสนอหลักคำสอนที่ร่วมสมัยนิยมและเข้าใจถึงภาษาสมัยใหม่ 3) การปรับตัวของภาพลักษณ์องค์กรสงฆ์และการทำให้คำสอนเป็นสิ่งที่ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน 4) การนำหลักวิชาสมัยใหม่มาเชื่อมโยงกับหลักธรรม 5) การใช้ให้เห็นถึงผลที่จะได้อย่างเป็นรูปธรรมหากปฏิบัติตามคำสอน 6) การใช้หลักการและเหตุผลพร้อมตัวอย่างให้เห็นถึงความทันสมัยและเป็นวิถีแห่งประชาธิปไตย 7) การมุ่งเน้นที่หลักการคำสอนที่สำคัญไม่เน้นที่พิธีกรรม 8) การแสดงให้เห็นถึงพลังกลุ่มของผู้มีศรัทธา กล่าวได้ว่า อิทธิพลของครอบครัวคนใกล้ชิด บุคคลต้นแบบ ผู้นำศาสนาและสภาพแวดล้อมทางสังคม ระบบเศรษฐกิจ และนโยบายการเมืองการปกครอง ส่งผลให้ความศรัทธาเสื่อมถอยคนห่างไกล และมีการนับถือศาสนาลดลง หันไปยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ไม่ใส่ใจหรือให้ความสำคัญกับสิ่งใด จนเกิดความเคັงคว้างไร้ที่พึ่งยึดเหนี่ยวทางใจ ส่งผลให้ในสังคมยุคปัจจุบันเห็นห่างจากกันและกัน ไม่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ความเป็นสังคมแห่งการพึ่งพาอาศัยและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันให้กันลดลง ทั้งนี้ในส่วนของการเสริมสร้างศรัทธาให้กับชาวพุทธต้องเริ่มต้นมาจากพื้นฐานครอบครัว บุคคลต้นแบบ และผู้นำองค์กรพุทธศาสนาปฏิบัติตนที่ดีเป็นแบบอย่างของชาวพุทธที่มีความศรัทธาเชื่อมั่นต่อพุทธศาสนา สภาพแวดล้อมบริบททางสังคมที่เอื้ออำนวยให้ชาวพุทธนำหลักการพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต โดยต้องมีการปฏิวัติปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการให้เข้ากับช่วงเวลาอายุ บริบททางสังคมเพื่อเข้าถึงเข้าใจได้ง่าย ไม่ซับซ้อนยุ่งยากให้เกิดความเบื่อหน่ายในการปฏิบัติ และเทคโนโลยีดิจิทัล สื่อออนไลน์ สื่อโซเชียล

อินเทอร์เน็ต ต้องแสดงบทบาทความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการนำเสนอเรื่องราวพุทธสันติวิธีที่เป็นเครื่องมือ นำทางให้ผู้คน ค้นพบหนทางแห่งการสร้างความสุขให้กับตนเองด้วย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Phramaha Ty Issaradhammo (Dhammakij) (2021) “F-A-I-T-H MODEL” โมเดลเพื่อสร้าง พลังศรัทธาแก่ชาวพุทธรุ่นใหม่ ประกอบด้วย F: Faith คือศรัทธาของผู้จัด ผู้ประกอบการ และ ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อเข้าเคลื่อน กิจกรรมพัฒนาจิตและปัญญาให้มีขึ้นอย่างราบรื่น A: Atmosphere คือบรรยากาศที่ช่วยสร้างสมรรถนะ ทางอารมณ์ได้ดีขึ้นแก่ชาวพุทธรุ่นใหม่ รวมถึงการแวดล้อม ด้วยผู้คนที่มีความดีๆ นับเป็นบรรยากาศที่ดีได้ I: Innovation คือ นวัตกรรมการออกแบบ ชุดกิจกรรมสมัยใหม่โดยการใช้สติเป็นฐาน (Sati-Based Activity) และสอดคล้องกับสถานการณ์ ปัจจุบันที่สามารถจัดกิจกรรมทั้ง online และลงพื้นที่จริงแบบ onsite T: Threefold Training คือ กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา H: Heart of peace คือ หัวใจแห่งสันติภาพที่ประกอบไปด้วยหลักคุณธรรมพื้นฐานไม่เบียดเบียนชีวิตผู้อื่น มีจิตใจผ่องใส ไม่เศร้าหมอง ยอมรับความเปลี่ยนแปลงในชีวิตและรับรู้สิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง มีน้ำใจ เกื้อกูล ซึ่งกันและกัน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

กล่าวได้ว่า เมื่อใดที่ทำให้ชาวพุทธมีภาพจำเกี่ยวกับพุทธสันติวิธี เมื่อนั้นเวลาที่มนุษย์เกิดปัญหา อุปสรรคใดๆ เข้ามาในชีวิต มนุษย์จะนำหลักการพุทธสันติวิธีมาเป็นเครื่องมือในการนำพาตนเองพ้นไปจาก ความทุกข์พบความสุขสงบ ดังนั้นการเสริมสร้างศรัทธาให้กับชาวพุทธด้วยพุทธสันติวิธีจึงเป็นทางออก ดังคำกล่าว “ความทุกข์ในชีวิต พิชิตด้วยวิถีพุทธ” และชาวพุทธที่มีความเชื่อมั่นและศรัทธาอย่างเต็มเปี่ยม ในจิตใจก็จะยินดีส่งต่อความศรัทธาให้กับคนรุ่นถัดไปด้วยสำนักแห่งความรักความเมตตาปรารถนาให้บุคคล อื่นพ้นทุกข์เฉกเดียวกับตนเอง และผู้รับก็ยินดีน้อมรับอย่างศิโรราบด้วยความเต็มใจเพราะรับรู้ได้ถึงความรัก ความเมตตาปรารถนาดีนั้น อีกทั้งได้เห็นแบบอย่างที่ดีงามนั้นด้วยตนเอง ดังพระวาจาของพระพุทธองค์ ที่ทรงตรัสสอนและมอบไว้เป็นมรดกอันทรงคุณค่าให้กับทุกดวงจิตที่ปรารถนาความพ้นทุกข์ คือ โอวาท- ปาฏิโมกข์ สรุปได้เป็นสามส่วน คือ หลักการ 3 ได้แก่ การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิต ให้บริสุทธิ์ อุดมการณ์ 4 ได้แก่ ความอดทนอดกลั้น มินิพพานเป็นเป้าหมาย การเป็นต้นแบบของพระสงฆ์ ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนและเรียกร้องสิ่งใด และวิธีการ 6 ได้แก่ การไม่กล่าวร้าย การไม่ทำร้าย ความสำรวม ในปาติโมกข์ การพิจารณาประมาณในการบริโภค การอยู่ในที่อันพึงสงัด ความหมั่นเพียรทำจิตให้ผ่องใสด้วย การปฏิบัติภาวนาโอวาทปาฏิโมกข์ สรุปได้เป็นสามส่วน คือ หลักการ 3 อุดมการณ์ 4 และวิธีการ 6

สรุป

การส่งเสริมการสร้างศรัทธาให้กับชาวพุทธเจนเอร์ชันวายต้องอาศัยเครื่องมือวิธีการที่เหมาะสม ตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการเสริมสร้าง และหลักการทางพุทธสันติวิธีที่สอดคล้องกับบริบท สภาพแวดล้อม สังคมที่เอื้อต่อการสร้างความสนใจใคร่รู้ และสามารถทำให้เกิดการรับรู้ถึงคุณค่าประโยชน์ที่จะได้รับ เมื่อมีความศรัทธา จึงจะส่งผลให้เกิดการยอมรับและนำไปปฏิบัติตามและขยายผลส่งต่อ รวมถึงบุคคล ในครอบครัวที่เป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติตนในการส่งเสริมให้เกิดความศรัทธา หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ใกล้ชิดต่อการดำเนินชีวิตที่นำพาและชักจูงให้เข้ามาศึกษาเรียนรู้และนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดความศรัทธา เชื่อมั่นในคุณความดี และมีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อตนเองและบุคคลอื่นของพระพุทธศาสนา รวมถึงหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องต่อการส่งเสริมพระพุทธศาสนาต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการในการเผยแพร่คำสอนให้มีความ หลากหลายและน่าสนใจ เพื่อดึงดูดผู้คนให้เข้ามาศึกษาเรียนรู้และนำคำสอนไปประพฤติปฏิบัติ อีกทั้งการใช้ ภาษาที่เหมาะสมกับกลุ่มบุคคลที่ต้องการสื่อสารเพื่อให้เกิดการเข้าถึงเข้าใจได้ง่าย จึงจะทำให้การส่งเสริม การเสริมสร้างศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาจะยังคงอยู่และขยายผลส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นไปอีกอย่างยาวนาน

และมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้คนและสังคมโลก ที่เรียกร้องต้องการความสงบสันติสุข เป็นเป้าหมายหลักของมวลมนุษยชาติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผลการวิจัยนี้ สามารถนำไปขยายผลในการออกแบบวิธีการ เพื่อเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างศรัทธาให้กับชาวพุทธและสามารถขยายผลส่งต่อให้สังคมรุ่นถัดไป อย่างเป็นระบบ ลำดับขั้นตอนที่น่าพาให้เข้าใจ เข้าถึงได้ง่าย และยินดียอมรับด้วยความเต็มใจ

1.2 สถาบันองค์กรที่มีบทบาททางพุทธศาสนา ต้องปฏิวัติปฏิรูปปรับเปลี่ยนบทบาทวิธีการให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและบริบทที่เปลี่ยนแปลง โดยเห็นเป็นเชิงประจักษ์การเป็นผู้ในการนำหลักการพุทธสันติวิธีมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคมให้เกิดความรู้ความเข้าใจและพบหนทางแห่งความสงบสุขในสังคม นโยบายของภาครัฐต้องมีส่วนสนับสนุนให้นำไปขยายผลให้ครอบคลุมทุกภาคส่วนและร่วมเป็นกระบอกเสียงให้ประชาคมโลกได้รับรู้และรับทราบว่าหลักการพุทธสันติเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างความสงบสันติให้กับประชาคมโลก

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบข้อสังเกตในประเด็นของวิธีการนำเสนอและการส่งต่อขยายผลแนวทางการเสริมสร้างศรัทธา ที่ต้องขยายกลุ่มตัวอย่างไปที่องค์กรหรือหน่วยงาน บุคคลที่เป็นผู้นำทางพุทธศาสนา การวิจัยครั้งต่อไปที่ควรทำการศึกษาบุคคลต้นแบบในองค์กรพุทธศาสนา คือ พระสงฆ์ผู้เป็นผู้นำทางศาสนาที่เป็นประเด็นข้อสงสัยในการปฏิบัติตนตามหลักพุทธสันติวิธี

References

- Ajjutamanus, W. (2022). *Non-religion People in England Is Increasing. So How Is Thailand?* Retrieved January 5, 2023, from <https://www.bbc.com/thai/articles/clwgdenqlvpo>
- Kamnerdsiri, Th. (2022). *Is It Wrong to have Non-religion?* Retrieved January 5, 2023, from <https://theactive.net/read/non-religious/>
- Phra Prasan Jayābhirato (Aramvanich), Khammuangsaen, B., & Phramaha Phocana Suvaco. (2021). Ovādapātimokkha and the Propagation of Buddhism. *Journal of Philosophical Vision*, 26(2), 216-229.
- Phramaha Khwanchai Kittimatee. (2017). Human Beings Need Religion or Religion Needs a Critical Study on Faith and Problem in Theravada Buddhism. *Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak*, 4(1), 99-106.
- Phramaha Ty Issaradhammo (Dhammakij). (2021). *A Process of Faith Enhancement of Young Buddhist through Peaceful Innovative Tourism*. (Doctoral Dissertation). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Tapscott, D. (2009). *Grown Up Digital: How the Net Generation Is Changing Your World*. New York: McGraw Hill.

Waritt, W., Yamcharoen, N., Sudthiluck, V., & Phramedhavinaiyaios. (2017). A Study of Current Communication Pattern of Buddhism to the New Generation in Thailand. *Journal of Yanasangvorn Research Institute*, 8(1), 87-94.

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา*

Model for Developing Entrepreneurial Competency of Students in Educational Institutions under Office of the Vocational Education Commission

¹จิรศักดิ์ จันทัน, ฉลอง ชาตुरुประชีวิน และ สติรพร ชาวนชัย

¹Chirasak Chankan, Chalong Chatrurachewin and Sathiraporn Chaowachai

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Faculty of Education, Naresuan University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Chirasakc63@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษากระบวนการพัฒนา วิธีการพัฒนาและสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 2. สร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและ 3. ประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาโดยแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษากระบวนการพัฒนา วิธีการพัฒนา และสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาโดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน และสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี จำนวน 3 แห่ง ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาโดยการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาโดยการตอบแบบสอบถามจากผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครูที่ปรึกษาศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตภาคเหนือจำนวน 108 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ ความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ผลการวิจัยพบว่า 1. กระบวนการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มี 4 ประการ ได้แก่ 1) การสำรวจความต้องการการพัฒนาสมรรถนะ 2) การวางแผน และออกแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา 3) การดำเนินการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา 4) การประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา, วิธีการพัฒนาสมรรถนะ มี 3 วิธี ได้แก่ การจัดสถานการณ์

*Received June 28, 2023; Revised September 6, 2023; Accepted September 8, 2023

จำลอง การฝึกอบรม และการศึกษาดูงาน และสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการ มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ 2. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ผู้ดำเนินการพัฒนา องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาองค์ประกอบที่ 3 วิธีการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา องค์ประกอบที่ 4 สมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา 3. ผลการประเมินรูปแบบความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์พบว่ารูปแบบมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และความเป็นประโยชน์ก็อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ; ความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา; อาชีวศึกษา

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the development processes and methods, as well as entrepreneurial competency of students in educational institutions under office of the vocational education commission; 2) to create a model for developing entrepreneurial competency of students in educational institutions under office of the vocational education commission; and 3) to assess a model for developing entrepreneurial competency of students in educational institutions under office of the vocational education commission. The study was divided into three phases: 1) An examination of development processes and methods, as well as entrepreneurial competency among students in educational institutions. This phase was carried out by interviewing six experts and three educational institutions with best practices; 2) The design of a model for developing entrepreneurial competency of students in educational institutions, which was reviewed for its propriety by 9 experts using an interview form; and 3) A model for developing entrepreneurial competency of students in educational institutions was assessed for its feasibility and utility using questionnaires distributed to directors, deputy directors, and advisors to the vocational entrepreneurial incubator center, a total of 108 people. Data was collected using a questionnaire with a 5-point Likert scale to assess the feasibility and utility of a model for developing entrepreneurial competency in students at educational institutions.

From the study, the following results were found: 1) There are four processes of developing the entrepreneurial competency of students at educational institutions under the office of the vocational education commission, which are (1) Investigating the need for competence development, (2) Planning and designing the development of students' entrepreneurial competencies, (3) Operating the development of students' entrepreneurial competencies, and (4) Assessing the development outcomes of students' entrepreneurial competencies. There are three development methods: (1) Arranging simulation scenarios, (2) Training, and (3) Field trips. There are three components to entrepreneurial competency: (1) Knowledge, (2) Skills, and (3) Qualities; 2) A model for developing entrepreneurial competency of students in educational institutions under office of the vocational education

commission consists of four components, which are (1) Development operators, (2) Processes of developing the entrepreneurial competency of students, (3) Methods of developing the entrepreneurial competency of students, and (4) Entrepreneurial competency of students; and 3) The assessment of a model yielded high-level feasibility and utility results.

Keywords: Model of Competency Development; Student Entrepreneurship; Vocational Education

บทนำ

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (2561-2580) ประเด็นที่ 8 ผู้ประกอบการและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยุคใหม่ วัตถุประสงค์ เพื่อสร้างและพัฒนาผู้ประกอบการไทยให้เป็น “ผู้ประกอบการยุคใหม่” ที่ก้าวหน้าและ ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการขับเคลื่อนธุรกิจ โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อผลิต และพัฒนากำลังคนพัฒนาทักษะในการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative thinking) ด้วยการสร้างชิ้นงานสิ่งประดิษฐ์ หรือนวัตกรรมใหม่ตามสาขาวิชาชีพนำมาต่อยอดในเชิงพาณิชย์ รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ให้สามารถสร้างช่องทางการเข้าถึงแหล่งทุนและองค์ความรู้ทางธุรกิจ เพื่อเพิ่มช่องทางอาชีพ (Career path) ให้กับผู้เรียนให้สามารถประกอบธุรกิจได้ จากงานวิจัยงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Office of Small and Medium Enterprise Promotion, 2022) พบว่าผู้ประกอบการยังขาดความรู้ และความสามารถในการบริหารธุรกิจสมัยใหม่ขาดทักษะในการติดต่อเจรจาธุรกิจระดับสากล และรู้ไม่เท่าทันสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การประกอบธุรกิจไม่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถขยายตลาดการค้าหรือการลงทุน ไม่สามารถนำไปสู่การแข่งขันได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรทัย โยธินรุ่งเรือง สุดสงวน และคณะ (Sudsanguan et al. 2021) ที่พบว่า การพัฒนาหลักสูตรอบรมเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ในศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษาแบบครบวงจรนักศึกษาอาชีวศึกษา ซึ่งยังขาดความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการประกอบธุรกิจของตนเอง ขาดความรู้ด้านการตลาด ช่องทางการจำหน่าย มีข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งทุน ไม่มีระบบบริหารจัดการที่ดีแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษาจะต้องมีการนำเอากิจกรรมต่างๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะในการทำงานหรือการแก้ปัญหาต่างๆ จนประสบความสำเร็จในระดับใดระดับหนึ่ง (Choocherd, 2022) ซึ่งสมรรถนะเป็นผลรวมของความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ และการปฏิบัติที่สามารถวัดและประเมินผลได้ โดยมีลักษณะสำคัญ ดังนี้ 1) มุ่งให้ผู้เรียนแสดงความสามารถที่เชี่ยวชาญ เน้นการนำความรู้ไปใช้จริง 2) กำหนดความคาดหวังไว้สูง และคาดหวังกับผู้เรียนทุกคน 3) ผู้เรียนรับผิดชอบต่อตัวเองให้ถึงเป้าหมายสามารถออกแบบการเรียนรู้ของตนเองได้ สามารถเรียนได้ในสถานที่และเวลาที่แตกต่างกันโดยการช่วยเหลือสนับสนุนอย่างยืดหยุ่น ตามลักษณะเฉพาะของผู้เรียน 4) ผู้เรียนจะได้รับการประเมินเมื่อพร้อม และเป็นการประเมินความก้าวหน้าตามอัตราของตนเอง เน้นประเมินที่ท้าทาย เน้นการปฏิบัติด้วยเครื่องมือวัดที่เข้าถึงความเชี่ยวชาญของผู้เรียน (Prasertsin, Srihasat, and Laonoi, 2021)

สำนักงานมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบการดำเนินกิจกรรมภายใต้ศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษา โดยกำหนดให้ทุกสถานศึกษาจัดตั้งศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษาในดำเนินงานในปีการศึกษา 2560 พบว่า มีการก่อตั้งศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษา 2,530 ศูนย์

สามารถสร้างผู้ประกอบการต่อยอดได้ 82 ราย และในปีการศึกษา 2561 มีการก่อตั้งศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษา 2,582 ศูนย์ สามารถสร้างผู้ประกอบการต่อยอดได้ 25 ราย ซึ่งสอดคล้องกับ Chinweroj (2019) ได้วิจัยการพัฒนาระบบการขับเคลื่อนศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษา พบปัญหาการดำเนินการ คือสถานศึกษาบางแห่งไม่ได้ ดำเนินการตามนโยบายการพัฒนาศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการของผู้เรียน ผู้บริหารไม่เข้าใจบริบท บทบาทและหน้าที่ของศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษา ไม่มีกระบวนการในการกำกับ ส่งเสริม สนับสนุน ติดตาม การดำเนินงาน ขาดโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน หัวหน้าศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษาไม่มีแนวปฏิบัติหรือการบริหารศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษา ขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานของศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษา และครูขาดองค์ความรู้ด้านการเป็นผู้ประกอบการ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยการถามนักศึกษาที่ไม่ได้ต่อยอดเป็นผู้ประกอบการยังต้องการ แรงบันดาลใจ พี่เลี้ยง กระบวนการผลิตสินค้า การตลาด ประสบการณ์จริง ความรู้นอกตำราเช่น กฎหมาย ภาษี ระบบเอกสาร หลักการบริหาร (พนักงาน อาคารสถานที่ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน) เป็นต้น

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงศึกษาและพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้เป็นแนวทางการประยุกต์ใช้ในการจัดการศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษา ในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนา วิธีการพัฒนา และสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษากระบวนการพัฒนา วิธีการพัฒนา และสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้คือ

1.1 การศึกษากระบวนการพัฒนา วิธีการพัฒนา และสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยการศึกษาเอกสาร (Document Study) แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา รายงานผลการดำเนินการของศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษาโดยการศึกษาหลักการ แนวคิดและสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นตารางการวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูล โดยการสังเคราะห์เนื้อหา

1.2 การศึกษากระบวนการพัฒนา วิธีการพัฒนา และสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านความเป็นผู้ประกอบการ จำนวน 6 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นคณะกรรมการขับเคลื่อนศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษา ระดับภาค เป็นผู้มีความรู้

และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

1.3 การศึกษากระบวนการพัฒนา วิธีการพัฒนา และสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจากสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 แห่ง ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และครูที่ปรึกษาศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีจากสถานศึกษา 3 แห่ง ที่ได้รับการประเมินศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษา ระดับ 4 ดาว ในปีการศึกษา 2563 โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้คือ

2.1 การยกร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 มายกร่างและนำร่างรูปแบบที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและการใช้ภาษา

2.2 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษาระดับอาชีวศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ปรึกษาศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษา ผู้มีประสบการณ์ตรงรวม 9 คน ได้มาโดยการเลือก แบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ร่างรูปแบบ, ประเด็นสนทนากลุ่ม และแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบฯ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณาปรับปรุงรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครูที่ปรึกษาศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษา จากสถานศึกษาในเขตภาคเหนือ สถานศึกษาละ 3 คน จำนวน 77 แห่ง รวมทั้งหมด 108 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนขนาดสถานศึกษาในแต่ละจังหวัด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินความเป็นไปได้/ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบที่ 1 ผู้ดำเนินการ จำนวน 1 ข้อ องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการพัฒนานักศึกษา เพื่อให้มีสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการในสถานศึกษา จำนวน 13 ข้อ องค์ประกอบที่ 3 วิธีการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา จำนวน 21 ข้อ และองค์ประกอบที่ 4 สมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา จำนวน 40 ข้อ รวมทั้งสิ้น 75 ข้อ การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยระบบ online ได้รับแบบสอบถาม กลับคืนจำนวน 108 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า

วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษากระบวนการพัฒนา วิธีการพัฒนา และสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1.1 กระบวนการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา ได้แก่ 1) การสำรวจความต้องการการพัฒนาสมรรถนะ 2) การวางแผน และออกแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา 3) การดำเนินการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา 4) การประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา

1.2 วิธีการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา ได้แก่ 1) การจัดสถานการณ์จำลอง 2) การศึกษาดูงาน 3) การฝึกอบรบ

1.3 สมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ คือ ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจทั่วไป, ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบเบื้องต้นของโมเดลธุรกิจ, ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ, ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและภาษีอากร 2) ด้านทักษะ คือ ความสามารถในการปฏิบัติงาน, ความสามารถในการสื่อสารและสร้างปฏิสัมพันธ์ 3) ด้านคุณลักษณะ คือ ความรับผิดชอบในการทำงาน, ความคิดสร้างสรรค์, การมีจริยธรรมทางธุรกิจ

วัตถุประสงค์ที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้วิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะโดยเพิ่ม ผู้ดำเนินการพัฒนา อีก 1 องค์ประกอบหลังจากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามฉันทามติของผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ผู้ดำเนินการพัฒนา มีรายละเอียด ดังนี้ ผู้อำนวยการ, รองผู้อำนวยการ, ครู, วิทยากร

องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้ 1) การสำรวจความต้องการการพัฒนาสมรรถนะ 2) การวางแผนและออกแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา 3) การดำเนินการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา 4) การประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะ ความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา

องค์ประกอบที่ 3 วิธีการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีรายละเอียด ดังนี้ 1) การจัดสถานการณ์จำลอง 2) การศึกษาดูงาน 3) การฝึกอบรบ

องค์ประกอบที่ 4 การศึกษาสมรรถนะ ความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา โดยการสังเคราะห์เอกสาร สรุปได้ สมรรถนะ 3 ด้าน มีรายละเอียด ดังนี้ 1) ด้านความรู้ คือ ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจทั่วไป, ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบเบื้องต้นของโมเดลธุรกิจ, ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ, ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและภาษีอากร 2) ด้านทักษะ คือ ความสามารถในการปฏิบัติงาน, ความสามารถในการสื่อสารและสร้างปฏิสัมพันธ์ 3) ด้านคุณลักษณะคือ ความรับผิดชอบในการทำงาน, ความคิดสร้างสรรค์, การมีจริยธรรมทางธุรกิจ

ผลการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในภาพรวม มีผลการประเมินความเหมาะสม

วัตถุประสงค์ที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในภาพรวม

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความเป็นไปได้	$\bar{X}$	S.D.	ความเป็นประโยชน์	ผลการประเมิน
องค์ประกอบที่ 1 ผู้ดำเนินการพัฒนา สมรรถนะความเป็น ผู้ประกอบการของ นักศึกษา	4.45	0.55	มาก	4.43	0.54	มาก	ผ่าน
องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการพัฒนา สมรรถนะความเป็น ผู้ประกอบการของ นักศึกษา	4.43	0.60	มาก	4.42	0.59	มาก	ผ่าน
องค์ประกอบที่ 3 วิธีการพัฒนาสมรรถนะ ความเป็นผู้ประกอบการ ของนักศึกษา	4.46	0.56	มาก	4.44	0.61	มาก	ผ่าน
องค์ประกอบที่ 4 สมรรถนะความเป็น ผู้ประกอบการของ นักศึกษา	4.47	0.60	มาก	4.45	0.60	มาก	ผ่าน
รวม	4.45	0.57	มาก	4.43	0.58	มาก	ผ่าน

ผลการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.45) เมื่อพิจารณารายด้าน สูงสุดคือ องค์ประกอบที่ 4 สมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา ($\bar{X}$ = 4.47) รองลงมา คือองค์ประกอบที่ 3 วิธีการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา ($\bar{X}$ = 4.46)

ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.43) เมื่อพิจารณารายด้าน สูงสุดคือ องค์ประกอบที่ 4 สมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา ($\bar{X}$ = 4.45) รองลงมา คือองค์ประกอบที่ 3 วิธีการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา ($\bar{X}$ = 4.44)

องค์ความรู้ใหม่

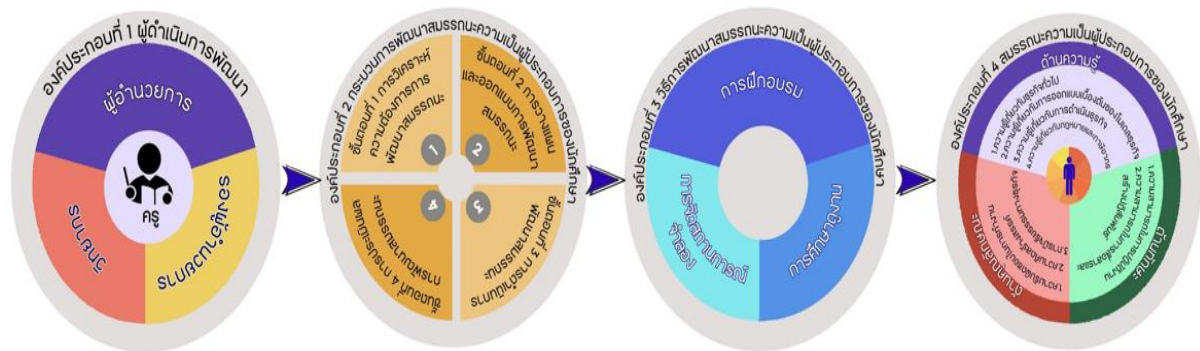

Figure 1: Model for Developing Entrepreneurship Competency of Students in Educational Institutions under Office of the Vocational Education Commission

จากภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ผู้ดำเนินการพัฒนา ประกอบด้วย 4 บุคคล คือ 1) ผู้อำนวยการ 2) รองผู้อำนวยการ 3) ครู 4) วิทยากร

องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจความต้องการการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนและออกแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะ ความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา

องค์ประกอบที่ 3 วิธีการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา ประกอบด้วย 3 วิธี คือ 1) การจัดสถานการณ์จำลอง 2) การศึกษาดูงาน 3) การฝึกอบรม และ

องค์ประกอบที่ 4 สมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา ประกอบด้วย 3 สมรรถนะ คือ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านคุณลักษณะ

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนา วิธีการพัฒนา และสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ศึกษาจากสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี พบว่า กระบวนการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มี 4 ประการ ได้แก่ 1) การสำรวจความต้องการการพัฒนาสมรรถนะ 2) การวางแผน และออกแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา 3) การดำเนินการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา 4) การประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา, วิธีการพัฒนาสมรรถนะ มี 3 วิธี ได้แก่ การจัดสถานการณ์จำลอง การฝึกอบรม และการศึกษาดูงาน และสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการ มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ ทั้งนี้เนื่องมาจากการพัฒนา

สมรรถนะมีจุดมุ่งหมายให้นักศึกษาได้ค้นหาความรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติ ตามระยะเวลาที่เหมาะสม และจำเป็นต้องใช้วิธีการที่มีความหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับ Thurapan et al. (2015) ได้ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้นำนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประเทศไทย พบว่าแนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้นำนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนประเทศไทย ที่เหมาะสมคือการจัดทำหลักสูตรอบรม ระยะเวลาการพัฒนาวิธีการพัฒนาสมรรถนะ 11 วิธี

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่สร้างและตรวจสอบยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิ และนำข้อเสนอแนะ มาปรับปรุงแก้ไข ทำให้ได้รูปแบบที่มีความสมบูรณ์ครอบคลุม สามารถนำไปใช้ได้จริง ประกอบด้วย

องค์ประกอบที่ 1 ผู้ดำเนินการพัฒนา ได้แก่ ผู้อำนวยการ, รองผู้อำนวยการ, ครู และวิทยากร ทั้งนี้เพราะผู้ดำเนินการมีหน้าที่นำกระบวนการพัฒนา เลือกเอาวิธีการพัฒนามาใช้ในการพัฒนาให้เกิดความรู้ทักษะ คุณลักษณะกับนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Supasaktumrong (2018) ได้ศึกษาบทบาทของฝ่ายการจัดการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า ผู้บริหารต้องแสดงบทบาทในการแสดงวิสัยทัศน์ ให้การสนับสนุนการปฏิบัติงาน การสอนงานและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ หัวหน้างานต้องแสดงบทบาทในการดำเนินโครงการพัฒนาอาชีพให้เห็นเป็นรูปธรรมและการเป็นผู้สอนงานและการเป็นพี่เลี้ยง ครูที่ปรึกษา/วิทยากรต้องแสดงบทบาทการมอบหมายงาน การวางแผนและจัดสรรทรัพยากร ประสานงานติดตามพัฒนาการเรียนรู้ การแสดงบทบาทแต่ละระดับดังกล่าว ทำให้องค์การเกิดการพัฒนาและสามารถนำพาองค์การไปสู่ความสำเร็จบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และยังสอดคล้องกับ Siripiyanon, and Wangsrikoon (2022) ได้ศึกษาการดำเนินการพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร พบว่า การดำเนินการพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มีการกำหนดผู้รับผิดชอบดำเนินงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบ การดำเนินการพัฒนาบุคลากรมุ่งเน้นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน มีการเลือกวิธีการที่เหมาะสมในการพัฒนาบุคลากร มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการในการพัฒนาบุคลากร และมีการจัดระบบการเก็บรวบรวมข้อมูลในการพัฒนาบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา ประกอบด้วย การสำรวจความต้องการ, การวางแผนและออกแบบการพัฒนา, การดำเนินการพัฒนา และการประเมินผลการพัฒนา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้ประกอบการใหม่สำหรับของนักศึกษาในสถานศึกษา และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้ประกอบการใหม่ของนักศึกษาในสถานศึกษาอย่างลุ่มลึก หลากหลายรัดกุม ได้มีการนำเสนอร่างองค์ประกอบต่อผู้เชี่ยวชาญ และได้ให้ข้อเสนอแนะให้ความคิดเห็น จนได้องค์ประกอบ ที่มีความสอดคล้องกับความเป็นผู้ประกอบการใหม่สำหรับนักศึกษาในสถานศึกษา เพื่อสถานศึกษาจัดการพัฒนาสมรรถนะ ได้ทำการสำรวจความต้องการพัฒนาตนเองของนักศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการรวบรวมเก็บข้อมูลที่สำคัญเพื่อนำข้อมูลมาการวางแผน และออกแบบการพัฒนา ในการวางแผน และออกแบบการพัฒนา เป็นการวางแผนเค้าโครงกำหนดวัตถุประสงค์ ขั้นตอน รายละเอียดการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบทำให้การดำเนินการพัฒนาตรงตามความต้องการการพัฒนาสมรรถนะ ในการดำเนินการพัฒนา เป็นการดำเนินกิจกรรมตามที่ได้วางแผน และออกแบบไว้มีการประเมินผลของการพัฒนาเพื่อให้เกิดสมรรถนะ การประเมินผล เป็นการประเมินตาม แผนงานการดำเนินงาน ตามวัตถุประสงค์ของแผนงาน หรือโครงการที่กำลังดำเนินการอยู่หรือเสร็จสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kuratko (2011) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของความเป็นผู้ประกอบการใหม่ว่า เป็นการจัดการ

เพื่อสร้างค่านิยมโดยผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่ให้การสนับสนุนด้านทรัพยากร ด้านกำลังใจ เพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการเป็นผู้ประกอบการสามารถบรรลุถึงการสร้างนวัตกรรมใหม่ และจากการศึกษางานวิจัยของ Phungphol, and Jadesadalug (2018) ที่ได้เสนอองค์ประกอบของความเป็นผู้ประกอบการใหม่ (Start-Up) มี 5 ตัวแปรย่อยทางด้านศักยภาพการดำเนินธุรกิจ คือ มุ่งมั่นในความสำเร็จ ทำงานเชิงรุก จริยธรรมในการดำเนินงาน เผชิญหน้ากับความเสี่ยง เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ไม่มีอิทธิพลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยมีทฤษฎีสนับสนุนเหตุผลสำคัญที่ผู้ประกอบการจะต้องทำความเข้าใจดำเนินการอย่างถูกวิธี เพื่อใช้ตัวแปรเหล่านี้สนับสนุนการสร้างรายได้เปรียบ ทางการแข่งขันในอนาคตโดยจำเป็นต้องเรียนรู้ และพัฒนาในระยะยาวจึงจะประสบผลสำเร็จ ซึ่งยังสอดคล้องกับ Torrejos et al. (2020) ที่กล่าวว่า กระบวนการพัฒนานักศึกษาเพื่อให้มีสมรรถนะ ประกอบด้วย การดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ดังนี้ สำรวจความต้องการของบุคลากรตามวัตถุประสงค์, จัดทำแผนพัฒนา, ดำเนินการพัฒนา และประเมินผลและติดตามผลการพัฒนา นอกจากนี้ Praphasanobol, and Vanichwatanavorachai (2023) ยังกล่าวถึงการพัฒนานักศึกษาเพื่อให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียน ประกอบด้วย การดำเนินการพัฒนา 4 ขั้นตอน ดังนี้ สำรวจความต้องการ, กำหนดวัตถุประสงค์, ดำเนินการ และการวัดผลและประเมินผล รวมถึงยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thongsima (2018) ได้วิจัยกระบวนการสร้างเกณฑ์มาตรฐานการพัฒนามหาวิทยาลัยภายในองค์กร พบว่า พัฒนามหาวิทยาลัยมีขั้นตอน ดังนี้ สำรวจว่าใครต้องพัฒนาในเรื่องใด วางแผนการพัฒนาระยะสั้นและระยะยาวคู่กันไป กำหนดมาตรฐานการประเมินความสำเร็จ ลงมือทำให้สำเร็จ เพื่อพัฒนาตนเอง สร้างกลยุทธ์การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน สอดคล้องกับ Beautiful (2021) ได้วิจัยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดปัญหา 2) วางแผนแก้ปัญหา 3) ดำเนินการ 4) สรุปและนำเสนอ

องค์ประกอบที่ 3 วิธีการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา ประกอบด้วย การจัดสถานการณ์จำลอง, การศึกษาคูงาน และการฝึกอบรม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สถานศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษามีการเรียนการสอนที่เน้นการประลองให้เกิดทักษะ ดังนั้น การจัดสถานการณ์จำลอง, การศึกษาคูงาน และการฝึกอบรมจึงเหมาะสมกับนักศึกษา เพื่อช่วยให้นักศึกษาสามารถเชื่อมโยงความรู้หรือสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในตนเอง ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีครู วิทยากรเป็นผู้แนะนำ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวกให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับ Ragauskaitė, and Zaleckienė (2018) ที่ได้กล่าวถึง วิธีการและแนวทางการพัฒนาความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนด้วยวิธีการสถานการณ์จำลอง อบรม และยังสอดคล้องกับ Praspan, and Wattananarong (2021) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเริ่มต้นพบว่า ใช้วิธีการสอน สถานการณ์จำลอง การศึกษาจากบุคคลต้นแบบ (การเรียนรู้จากประสบการณ์) ซึ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ได้จะประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะ (แบบทดสอบความรู้) เจตคติที่มีต่อคุณลักษณะ (แบบทดสอบเจตคติ) และพฤติกรรมที่แสดงคุณลักษณะ (แบบวัดพฤติกรรม) โดยมีความสอดคล้องกับ Pommi, and Naksai (2020) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนิสิต หลักสูตรที่มุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ มหาวิทยาลัยพะเยา พบว่า การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คุณลักษณะดังกล่าวเป็นสิ่งที่สามารถปลูกฝังและพัฒนาได้จาก กระบวนการเรียนรู้ การทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง หรือเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น โดยที่ Poolsawat (2019) ได้กล่าวว่า ความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการสามารถพัฒนาได้จาก การฝึกอบรม การทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง หรือเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น ก่อให้เกิดจำนวนผู้ประกอบการใหม่ที่จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศกำลังพัฒนาได้ และยัง

สอดคล้องกับ Phamornprawat (2017) กล่าวว่า องค์ประกอบความสำเร็จในการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา ประกอบด้วย การดูงานนอกสถานที่ การฝึกงานกับผู้เชี่ยวชาญ การอบรม /สัมมนา องค์ประกอบที่ 4 สมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา

4.1 ด้านความรู้ คือ สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษา การค้นคว้า หรือจากประสบการณ์เฉพาะในเรื่องที่ต้องรู้ เป็นความรู้ที่เป็นสาระสำคัญในเรื่องความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการ ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจทั่วไป, ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบเบื้องต้นของโมเดลธุรกิจ, ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ และ ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและภาษีอากร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สถานศึกษาควรได้นำสมรรถนะด้านความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนานักศึกษาให้มีสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นความรู้เฉพาะด้าน โดยสถานศึกษาให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมการพัฒนา ซึ่งจะส่งผลให้นักศึกษาสามารถปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถบรรลุตามเป้าหมายของตนเอง นอกจากนั้นยังสามารถนำสมรรถนะด้านความรู้ไปประยุกต์ใช้การปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับ Ferreras-Garcia, Sales-Zaguirre, and Serradell-López (2021) ที่กล่าวถึง ผู้ประกอบการควรมีความรู้ ดังนี้ การลงทุน การวางแผนการเงิน การจัดการทรัพยากร การตลาด การออกแบบเบื้องต้นของโมเดลธุรกิจ ทักษะ ประกอบด้วย การจัดการความคิด, ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม, การแก้ปัญหา, การตัดสินใจ และการสร้างเครือข่าย และ Ernest, Matthew, and Samuel (2015) ได้กล่าวว่า ความรู้ความเป็นผู้ประกอบการ มีดังนี้ ผู้ประกอบการวิสาหกิจ บทบาทของผู้ประกอบการ มีทักษะ ประกอบด้วย การคิดเชิงสร้างสรรค์, การใช้คอมพิวเตอร์, การจัดการทางการเงิน คุณลักษณะ จริยธรรมในทางธุรกิจ และยังสอดคล้องกับ Khongmalai, and Arreesophonphichet (2015) ได้ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่าสมรรถนะด้านความรู้ ประกอบด้วย มีความรู้ด้านหลักการจัดการความรู้ และมีความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

4.2 ด้านทักษะ คือสิ่งที่ต้องการให้นักศึกษาทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ความสามารถในการปฏิบัติงาน และความสามารถในการสื่อสารและสร้างปฏิสัมพันธ์ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา ด้านทักษะเป็นยุทธศาสตร์สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาเชิงสหวิทยาการในสถานศึกษาในระดับอาชีวศึกษา เพื่อมุ่งหวังการมีงานทำของผู้เรียน ซึ่งผู้ประกอบการเป็นบุคคลสำคัญในการดำเนินธุรกิจในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยต้องมีการปรับตัวเพื่อให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์สินค้าและบริการรูปแบบใหม่ให้มีจุดเด่น และสามารถต่อยอดด้วยความคิดและนวัตกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด และก้าวทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของ สังคมโลก ซึ่งมีความสอดคล้องกับ Office of Student Affair, Chulalongkorn University (2020) กล่าวว่านอกจากทักษะในวิชาชีพของตนเองแล้ว ยังมีทักษะอีก 6 ด้านที่จะทำให้การทำงานของเราประสบความสำเร็จในธุรกิจของตนเองในฐานะผู้ประกอบการ คือ การบริหารจัดการตนเอง, การบริหารความสัมพันธ์, การแก้ปัญหาเชิงระบบ, การมีภาวะผู้นำ, การบริหารความเปลี่ยนแปลง และการบริหารจัดการจิตตอล และสอดคล้องกับ Ketkaew, and Srimai (2019) ได้ศึกษาโมเดลธุรกิจและการนำไปดำเนินการ เพื่อเป็นทิศทางช่วยให้องค์กรดำเนินไปอย่างเป็นระบบ และมีเป้าหมายในการนำกลยุทธ์ไปดำเนินการด้านต่างๆ พบว่า ภาวะความเป็นผู้นำ, ด้านการสื่อสาร, การกำหนดความรับผิดชอบ, การบริหาร และการประเมินผลการดำเนินงาน สอดคล้องกับ Khongmalai, and Arreesophonphichet (2015) ได้ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่าสมรรถนะด้านทักษะ ประกอบด้วย ทักษะในการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการค้นหา จัดเก็บ

แลกเปลี่ยนความรู้ในการปฏิบัติงาน, ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล และทักษะการคิดและแก้ปัญหา อย่างมีระบบและมีเหตุผล

4.3 ด้านคุณลักษณะ คือ เจตคติ ค่านิยม และความคิดเห็น เกี่ยวกับภาพลักษณ์ของนักศึกษา ประกอบด้วย ความรับผิดชอบในการทำงาน, ความคิดสร้างสรรค์ และการมีจริยธรรมทางธุรกิจ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการเป็นสิ่งที่ฝึกฝนหรือสอนได้ ด้วยการศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์คนอื่น รวมทั้งยังเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อสินค้า และองค์กรซึ่งอาจช่วยยอดขายได้ ทางอ้อมอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ Srinakharinwirot University (2017) ได้กล่าวถึงสมรรถนะหลักในการปฏิบัติงานของบุคคลากรมี 5 ข้อ ดังนี้ ความรับผิดชอบต่อสังคม, การทำงานอย่างชาญฉลาด, ความเป็นหนึ่งเดียวกัน, ความคิดสร้างสรรค์, ความยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม และสอดคล้องกับ Khongmalai, and Arreesophonphichet (2015) ได้ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะการจัดการความรู้ของนิสิตนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่าสมรรถนะด้านคุณลักษณะ มีจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม และความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบในการแบ่งปัน ความรู้เพื่อประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ ความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการผู้วิจัยได้ศึกษา ทฤษฎี แนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างลุ่มลึก มีการสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ ศึกษาจากสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี รวมทั้งตรวจสอบด้านความถูกต้องและความเหมาะสมก่อน แล้วนำมาปรับปรุงให้ดีขึ้นจากนั้นประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ทำให้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ตามที่ Sisaat (2017) ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนานวัตกรรมต่างๆ ผู้วิจัยจะต้องพัฒนาขึ้นมา โดยศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ซึ่งจำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาความถูกต้องและเหมาะสมด้วย

สรุป

จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า กระบวนการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มี 4 ประการ ได้แก่ 1) การสำรวจความต้องการการพัฒนาสมรรถนะ 2) การวางแผน และออกแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา 3) การดำเนินการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา 4) การประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา, วิธีการพัฒนาสมรรถนะ มี 3 วิธี ได้แก่ การจัดสถานการณ์จำลอง การฝึกอบรม และการศึกษาดูงาน และสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการ มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ โดยสามารถนำมาวิเคราะห์และสร้างเป็นรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ผู้ดำเนินการพัฒนา องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาองค์ประกอบที่ 3 วิธีการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา องค์ประกอบที่ 4 สมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา และเมื่อนำรูปแบบข้างต้น ไปประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ พบว่า รูปแบบมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และความเป็นประโยชน์ก็อยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง และจะช่วยในการพัฒนาทักษะความรู้ให้นักศึกษาสามารถนำไปเป็นหลักในการประกอบการต่อไปได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 วิธีการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มี 3 วิธี ประกอบด้วย การจัดสถานการณ์จำลอง การฝึกอบรบ การศึกษาดูงาน ดังนั้นผู้บริหารและครูควรใช้วิธีการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาที่หลากหลาย และนำเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาด้วย

1.2 กระบวนการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เริ่มจากการสำรวจความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา ดังนั้น ครูจึงควรสำรวจความสามารถของนักศึกษาที่มีพื้นฐานที่แตกต่างแล้วนำมาจัดทำแผนพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา ให้เหมาะสมตามความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาครูในการสร้างสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา

2.2 ควรมีการพัฒนาหลักสูตรทวิภาคีความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา

References

- Chinweroj, J. (2019). Development of Steering System for Entrepreneurship Incubator at Vocational Level. *Vocational Education Innovation and Research Journal*, 3(2), 40-46.
- Choocherd, S. (2022). The Development of Personnel Competency in Working More Efficiency. *Valaya Alongkorn Review (Humanities and Social Science)*, 12(1), 223-238.
- Ernest, K., Matthew, S. K., & Samuel, A. K. (2015). Towards Entrepreneurial Learning Competencies: The Perspective of Built Environment Students. *Higher Education Studies*, 5(1), 20-30.
- Ferreras-Garcia, R., Sales-Zaguirre, J. & Serradell-López, E. (2021). Developing Entrepreneurial Competencies in Higher Education: A Structural Model Approach. *Education + Training Emerald Publishing Limited*, 63(5), 1-24.
- Ketkaew, K., & Srimai, S. (2019). Business Model and Its Implementation. *Modern Management Journal*, 17(1), 1-12.
- Khongmalai, B., & Arreesophonphichet, S. (2015). The Development of Knowledge Management competencies for Higher Education Students in the 21st Century. *Journal of Education Studies, Chulalongkorn University*, 43(1), 37-47.
- Kuratko, D. F. (2011). Entrepreneurship Theory, Process, and Practice in the 21st Century. *International Journal of Entrepreneurship and Small Business, Inderscience Enterprises Ltd*, 13(1), 8-17.
- Office of Small and Medium Enterprise Promotion. (2022). *Action Plan of the Office of Small and Medium Enterprise Promotion for the Year 2022*. Retrieved December 12, 2022, from https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download-20220421150627.pdf

- Office of Student Affair, Chulalongkorn University. (2020). *6 Skills*. Retrieved October 10, 2022, from <https://www.sa.chula.ac.th/6-skills/>
- Phamornprawat, S. (2017). *Organization of Teaching Systems and Basic Knowledge about Teaching*. Bangkok: Office of Human Resources Management, Royal Irrigation Department.
- Phungphol, W., & Jadesadalug, V. (2018). New Entrepreneurial Characteristics Affecting Business Performance through the Competitive Advantage of the Start-up Business. *Dusit Thani College Journal*, 12(2), 303-318.
- Pommi, Ch., & Naksai, S. (2020). Factors Influencing Entrepreneurial Intentions of Students in the Entrepreneurship Focused Programs at the University of Phayao. *Journal of Business Administration and Social Sciences Ramkhamhaeng University*, 3(3), 65-80.
- Poolsawat, P. (2019). *Factors Influencing New Entrepreneurship: A Case Study of Business Administration Students in the South of Thailand*. (Doctoral Dissertation). Prince of Songkla University. Songkla.
- Praphasanobol, V., & Vanichwatanavorachai, S. (2023). A Model for Developing Pro-service Teachers' Teaching Competencies by Using Project-based and Creative Learning Management to Enhance Students' Creative Innovation Ability. *Journal of Education, Prince of Songkla University, Pattani Campus*, 34(1), 144-161.
- Prasertsin, U., Srihaset, K., & Laonoi, A. (2021). Guidelines for Competency-based Assessment in 21st Century. *Journal of Educational Measurement, Mahasarakham University*, 27(2), 16-31.
- Praspan, J., & Wattananarong, K. (2021). Development of Traits and Behaviors of Startup Entrepreneurs. *Journal of Social Science and Buddhist Anthropology*, 6(1), 181-198.
- Ragauskaitė, A., & Zaleckienė, J. (2018). Innovative Methods and Approaches towards the Development of the Students' Entrepreneurial Competencies. *Research for Rural Development*, 2, 258-266.
- Siripiyanon, S., & Wangsrikoon, A. (2022). The Implementation on Development of the Teachers for the Characteristics in the 21st Century of the Academic Administrators under the Office of Phichit Secondary Educational Service Area. *Journal of Modern Learning Development*, 7(6), 269-279.
- Sisaat, B. (2017). *Basic Research*. (10th ed.). Bangkok: Suweeriyasarn.
- Srinakharinwirot University. (2017). *A Guide to Evaluating Performance Work*. Bangkok: Srinakharinwirot University.
- Sudsanguan, O. Y. et al. (2021). The Development of Training Courses to Enhance the New Entrepreneur in Vocational Business Incubator One Stop Service Center. *Interdisciplinary Sripatum Chonburi Journal*, 7(2), 113-128.
- Supasaktumrong, Ch. (2018). The Roles of Management in Human Resource Development. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11(2), 1702-1713.

- Thongsima, A. (2018). Establishing Standards for Personnel Development within the Organization. *Journal of Modern Learning Development*, 3(1), 1-16.
- Thurapan, K. et al. (2015). The Development Rajabhat University Student Leaders' Core Competency in the Upper-region of Northeastern Thailand. *Research and Development Journal Loei Rajabhat University*, 10(32), 13-22.
- Torrejos, M. D. et al. (2020). A Case Study on HRM Practices of Library Managers. *Solid State Technology*, 63(6), 16186-16196.

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย*

Guidelines for Developing Operational Potential of Community Enterprise Groups, Mueang Sub-district, Mueang Loei District, Loei Province

¹รวิวัฒน์ มั่นทรา, เหมวดี กายใหญ่, เยาวริดา รัตนพลแสน และ เมทยา อิ่มเอิบ

¹Rawat Mantra, Hemwadee Kaiyai, Yaothida Rattanaphonsaen

and Methaya Imerb

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Loei Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: rawat.man@lru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย 2) เพื่อศึกษาสภาพสภาพปัจจุบันของการจัดการความรู้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย 3) เพื่อเปรียบเทียบสภาพแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำนวน 644 ราย โดยการกำหนดขนาดโดยใช้สูตรยามาเน่ ที่ได้จากการตอบแบบสอบถามกลับมา จำนวน 260 ราย ใช้วิธีการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งประกอบด้วยวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สถิติเชิงอนุมานทดสอบ สถิติ t-test และ F-test (One-way ANOVA) ตามวิธีของ LSD

ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลยด้านต่างๆ โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุ 41-50 ปี สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท 2) สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย โดยภาพรวม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการจัดการเก็บความรู้ รองลงมา คือ ด้านการถ่ายทอดความรู้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการกำหนดความรู้ ตามลำดับ 3) ผลการเปรียบเทียบสภาพแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย พบว่า มีความคิดเห็นเปรียบเทียบความคิดเห็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ; การดำเนินงาน; กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

Abstract

The research article included the following objectives: 1) to investigate the current operation of community enterprise groups in Mueang Subdistrict, Mueang Loei District, Loei Province; 2) to explore the current conditions of knowledge management for community enterprise groups in Mueang Subdistrict, Mueang Loei District, Loei Province; and 3) to compare the guidelines for developing the operational potential of community enterprise groups in Mueang Subdistrict, Mueang Loei District, Loei Province. The study population consisted of 644 respondents from community enterprise groups in Mueang Sub-district, Mueang Loei District, Loei Province. The sample size was calculated using the Yamane formula. The 260 respondents who answered the questionnaire were selected by purposive sampling. The statistics used were frequency, percentage, standard deviation, t-test, f-test, One-Way ANOVA, and least significant difference (LSD).

From the study, the following results were found: 1) The current operation of community enterprise groups in Mueang Subdistrict, Mueang Loei District, Loei Province overall had the highest level of opinions. When each aspect was analyzed, it was discovered that the majority of respondents were female, between the ages of 41 and 50, married, with a lower secondary education, a general employee career, and a monthly salary of 10,001 to 15,000 baht; 2) The present condition of knowledge management for community enterprise groups in Mueang Subdistrict, Mueang Loei District, Loei Province overall had the highest level of opinions. When each aspect was analyzed, it was found that knowledge storage had the highest mean level, followed by knowledge transmission. The aspect with the lowest mean was knowledge formulation; and 3) From comparing the guidelines for developing the operational potential of community enterprise groups in Mueang Subdistrict, Mueang Loei District, Loei Province, it was discovered that the opinions on the guidelines differed with a statistical significance of 0.05.

Keywords: Potential Development; Operation; Community Enterprise Groups

บทนำ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2543 ได้เห็นความสำคัญของฐานงานเศรษฐกิจและทุนชุมชน เนื่องจากเล็งเห็นว่าจะเป็นรากฐานอันมั่นคง ที่จะทำให้ชุมชนองค์กรชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน จึงกำหนดการสนับสนุนงานดังกล่าวไว้ในพระราชบัญญัติการจัดตั้งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) มาตรา 7 (1) ว่า “สนับสนุนและให้การช่วยเหลือแก่องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การพัฒนาอาชีพ การเพิ่มรายได้ การพัฒนาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชนทั้งในเมืองและชนบท โดยยึดหลักการพัฒนาแบบองค์รวม หรือบูรณาการ และหลักการพัฒนาที่สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมเป็นแนวทางสำคัญ ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและประชาสังคมภายนอก ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ที่สามารถพึ่งตนเองภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการช่วยเหลือเอื้อเพื่อ

ซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาด้านอื่นๆ ในพื้นที่ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน เป็นระบบเศรษฐกิจแนวราบที่ส่งผลและสร้างความสัมพันธ์ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างผู้คนในชุมชนท้องถิ่น มิใช่เป็นเฉพาะเศรษฐกิจแนวตั้งแบบปัจเจกแต่สามารถทำให้เกิดความร่วมมือ เกิดโอกาสและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเศรษฐกิจร่วมของชุมชนกับเศรษฐกิจของปัจเจก เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะความร่วมมือเป็นหุ้นส่วนสร้างความสัมพันธ์ ทั้งในชุมชนท้องถิ่นและในระดับที่กว้างขวางอื่นๆ และภายนอก (Community Organizations Development Institute, 2020)

วิสาหกิจชุมชนเป็นกระบวนการสร้างสรรค์เศรษฐกิจและสังคมของชุมชนมีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างรู้คุณค่า เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน (Department of Agricultural Extension, 2005) มีการเสริมสร้างชุมชนและสังคมให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ คุณค่าทางสังคม และจิตใจให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยทุกครอบครัวสามารถพึ่งพาตนเอง ได้จากการพัฒนาความรู้จากกระบวนการเรียนรู้ไปจนกลายเป็นอัตลักษณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาได้อย่างมีคุณค่าและยั่งยืนเป็นหน่วยประกอบการที่มีกรรมสิทธิ์ร่วมคล้ายบริษัทหรือสหกรณ์ในบริบทของหน่วยประกอบการของชุมชนที่จัดตั้งขึ้นมาโดยไม่เน้นกำไร แต่ไม่ปฏิเสธกำไร วิสาหกิจชุมชนในแนวทางของหน่วยประกอบการที่มีจำนวนมากพอสมควร เช่น กลุ่มการผลิต กลุ่มร้านค้า และ กลุ่มออมทรัพย์ ในการพัฒนาและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจึงจำเป็นต้องอาศัย ปรัชญา นโยบาย มาตรการและระเบียบ กฎเกณฑ์ที่มีแนวทางที่ชัดเจน และทุกฝ่าย ทุกคนในชุมชน ต้องทำความเข้าใจเพื่อสื่อความหมายให้ตรงกัน จึงจะนำไปสู่แนวทางปฏิบัติที่เป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพได้โดยมีองค์ประกอบทั้ง กลไกการผลิต กลไกการค้า กลไกการเงิน รวมถึงกลไกการออม การลดหนี้สิน การบริหารจัดการองค์กร การเงิน การตลาด (Chantawongsri, 2004) เพื่อเป้าหมายสุดท้ายนั้นคือการพึ่งพาตนเองซึ่งจะช่วยสร้างชุมชนให้เข้มแข็งอันจะเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจของไทยก้าวหน้าและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ดังนั้น แนวคิดดังกล่าวจึงเกิดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้แข็งแกร่งเพื่อที่จะสามารถแข่งขันกับตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศได้มากขึ้น ภาครัฐจึงมีนโยบายการผลักดันจัดตั้งธนาคารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กรวมทั้งแก้ไขปัญหาสภาพคล่องของภาคอุตสาหกรรมด้วยการปรับโครงสร้างการบริหารงานของบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อมมีการเน้นการเพิ่มเงินทุนหมุนเวียน พร้อมกับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และสนับสนุนการนำเครื่องจักรมาจดทะเบียนกรรมสิทธิ์เพื่อใช้เป็นหลักทรัพย์ในการเพิ่มทุน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนผู้ประกอบการเดิม และเพิ่มโอกาสและทางเลือกด้านแหล่งเงินทุนให้ผู้ประกอบการใหม่ การสร้างรากฐาน การผลิต การจ้างงาน การสร้างรายได้ และการส่งออกไปการจัดการวิสาหกิจชุมชนปัญหาการพัฒนาศักยภาพและการปรับตัวในระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ที่เกื้อหนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากแนวทางการดำเนินงานไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่จะผสมผสานองค์ความรู้เดิมภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในชุมชน ผลกระทบจากการพัฒนาดังกล่าวก่อให้เกิดผลดีและผลเสียต่อชุมชนในหลายกรณี (Srithong, 2015)

จากการสำรวจของสำนักเลขานุการ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลยยังมีรูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบง่าย ๆ ทั้งด้านการเงิน การผลิต การตลาด การบริหารจัดการเช่น ระบบบัญชีการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ขาดช่องทางการตลาด และการประชาสัมพันธ์ จึงทำให้กลุ่มสามารถนำผลประกอบมาเป็นผลกำไรให้กับสมาชิกตามที่วางแผนได้ ทั้งนี้จึงจำเป็นต้องพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกในกลุ่มทั้งด้านการเงิน การตลาด การผลิต และการจัดการให้แก่สมาชิกเพื่อให้กลุ่มสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเลือกวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ในการวิจัยเนื่องจากกลุ่มมีศักยภาพและมีความต้องการพัฒนาระบบการจัดการวิสาหกิจชุมชน และใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ครั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจวางแผนและร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ลึกซึ้งและเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการวิสาหกิจชุมชนรวมทั้งเปิดพื้นที่ในเรียนรู้และแบ่งปันความสุขในการทำกิจกรรมร่วมกันอันจะนำไปสู่เป็นความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและพัฒนาเป็นรูปแบบในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการความรู้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย
3. เพื่อเปรียบเทียบสภาพแนวทางพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study) ได้แก่ การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

ขั้นตอนที่ 2 ประชากร คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ประเภทผลิตสินค้า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านแปรรูป กลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านบริการ จำนวน 92 กลุ่ม โดยผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่มประกอบด้วย 1) ประธาน 1 คน 2) รองประธาน 1 คน 3) เลขานุการ 1 คน 4) เหรัญญิก 2 คน 5) ตัวแทนกรรมการ 2 คน ดังนั้นจึงได้ประชากรทั้งหมด 644 คน (ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กองส่งเสริมการเกษตร, 2565) กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จากประชากร จำนวน 92 กลุ่ม โดยผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่มประกอบด้วย 1) ประธาน 1 คน 2) รองประธาน 1 คน 3) เลขานุการ 1 คน 4) เหรัญญิก 2 คน 5) ตัวแทนกรรมการ 2 คน ดังนั้นจึงได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 260 คน โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยเลือกเจาะจงบุคคลผู้มีส่วนในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย โดยเลือกจากประชากร จำนวน 9 กลุ่ม โดยผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่มประกอบด้วย 1) ประธาน 1 คน 2) รองประธาน 1 คน 3) เลขานุการ 1 คน 4) เหรัญญิก 2 คน 5) ตัวแทนกรรมการ 2 คน ดังนั้นจึงได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 63 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก และสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถาม โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎี วัตถุประสงค์ของการวิจัย กำหนดประเด็นในการศึกษา สร้างแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกและสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัญหา และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้การรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยการบันทึก MP3 บันทึกวิดีโอ การจดบันทึกภาคสนาม (Field Note)

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล ลดทอนข้อมูล และจัดกระทำข้อมูล

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย (Presentation of the Research Results)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพปัจจุบันการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย

ผลการวิเคราะห์ พบว่า สภาพปัจจุบันการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุ 41-50 ปี สถานภาพสมรส วุฒิมัธยมศึกษาตอนต้น อาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท

วัตถุประสงค์ที่ 2 สภาพสภาพปัจจุบันของการจัดการความรู้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย

ผลการวิเคราะห์ พบว่า สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย โดยภาพรวม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการจัดเก็บความรู้ รองลงมา คือ ด้านการถ่ายทอดความรู้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการกำหนดความรู้ ตามลำดับ ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย

สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านการกำหนดความรู้	4.31	0.59	มากที่สุด
ด้านการแสวงหาและสืบค้นความรู้	4.39	0.60	มากที่สุด
ด้านการสร้างความรู้	4.43	0.61	มากที่สุด
ด้านการประมวลความรู้เป็นหมวดหมู่	4.43	0.59	มากที่สุด
ด้านการจัดเก็บความรู้	4.48	0.55	มากที่สุด
ด้านการถ่ายทอดความรู้	4.53	0.63	มากที่สุด
โดยรวม	4.43	0.52	มากที่สุด

วัตถุประสงค์ที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิเคราะห์ พบว่า มีความคิดเห็นเปรียบเทียบความคิดเห็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

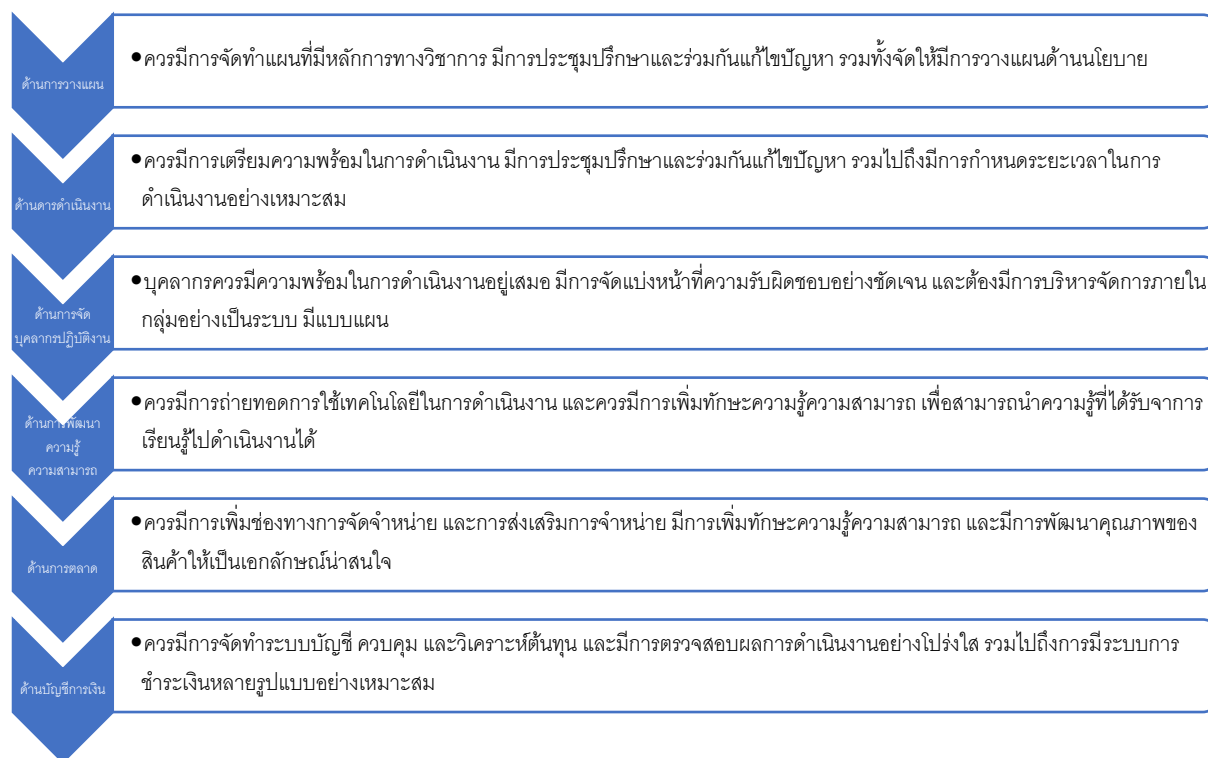

Figure 1: The New Body of Knowledge

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุ 41-50 ปี สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มคนส่วนใหญ่ในจังหวัดเลยจะประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปและเป็นเพศหญิง จึงมีความคิดเห็นในด้านการพัฒนาส่งเสริมในอาชีพการทำงานของกลุ่มวิสาหกิจมากกว่าเพศชาย สอดคล้องกับ Thaveechan (2008) ศึกษาเรื่องการศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาการดำเนินธุรกิจอาหารพื้นเมือง กรณีศึกษา: ธุรกิจใส่กรอกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูป บ้านโพนปลัด ตำบลสุขสวัสดิ์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ส่วนใหญ่แล้วลูกค้าเป็นเพศหญิง ร้อยละ 68 รองลงมาคือ เพศชาย ร้อยละ 32 อายุระหว่าง 26-35 ปี ร้อยละ 46 รองลงมาคือ 36-45 ปี ร้อยละ 44 ระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 54 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 18 อาชีพเกษตรกร/แม่บ้าน ร้อยละ 56 รองลงมาคือ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 24 รายได้เฉลี่ย/เดือน 3,000-6,000 บาท/เดือน ร้อยละ 54 รองลงมาคือ 10,000-13,000 บาท/เดือน ร้อยละ 24

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย โดยภาพรวม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการจัดเก็บความรู้ รองลงมา คือ ด้านการถ่ายทอดความรู้

ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการกำหนดความรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องได้รับความรู้การจัดเก็บข้อมูลด้วยวิธีต่างๆ จากการถ่ายทอดความรู้จากการฝึกอบรมจากผู้ชำนาญหรือการนำองค์ความรู้จากหน่วยงานราชการภาครัฐหรือเอกชนมากำหนดรู้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีการพัฒนาและเป็นระบบ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ Wisawakul (2017) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการจัดเก็บความรู้สูงสุดในประเด็น มีการจัดเก็บความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยลายมือ คิดเป็นร้อยละ 64.40 และต่ำสุดในประเด็น การจัดเก็บความรู้ โดยการสร้างห้องนิทรรศการหรือห้องสมุดสำหรับรวบรวมความรู้ คิดเป็นร้อยละ 16.70 ดังแสดงเป็นรายชื่อแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านการจัดเก็บความรู้ พบว่า มีการเก็บความรู้โดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาจัดการเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ และมีการจัดเก็บความรู้โดยบันทึกข้อมูล ผ่านทางอินเทอร์เน็ต และโซเชียลเน็ตเวิร์ค ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการใช้เทคโนโลยีที่ช่วยทำให้การจัดการความรู้ทำได้รวดเร็วขึ้น เช่น อินเทอร์เน็ตใช้ในการสืบค้นข้อมูลส่วนใหญ่จาก Google และมีการจัดเก็บข้อมูลด้วยโปรแกรม Microsoft office ไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ Wisawakul (2017) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการจัดเก็บความรู้ มีการจัดเก็บความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยลายมือ

2. ด้านการถ่ายทอดความรู้ พบว่า มีการถ่ายทอดความรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มภายในวิสาหกิจชุมชน และมีการถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ชุมชนหรือผู้รู้ในชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอาจจะต้องได้รับการถ่ายทอดจากความรู้จากผู้รู้ในชุมชนหรือผู้นำชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาในท้องถิ่น ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ Chimplee (2012) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา การถ่ายทอดความรู้ มีรูปแบบการถ่ายทอดอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยกระบวนการการจัดการความรู้ดังกล่าวมีลักษณะเป็นวงจรที่เมื่อถ่ายทอดความรู้แล้วสามารถย้อนกลับไปกำหนดความรู้ในรูปแบบอื่นๆ ได้อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับแนวคิดของ Wisawakul (2017) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการถ่ายทอดความรู้ สูงสุดในประเด็น มีการถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ชุมชน ผู้รู้ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 91.50 และต่ำสุดในประเด็นมีการถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษของกลุ่มผู้เริ่มก่อตั้งกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 86.40

3. ด้านการกำหนดความรู้ พบว่า มีการคำนึงถึงปัญหาและความต้องการของชุมชน และมีการคำนึงถึงการสืบสานอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กลุ่มชุมชนอาจต้องการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ที่เป็นปัญหาไม่สามารถแก้ได้ด้วยตนเอง เช่น วิธีการนำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจให้มีการสืบสานและยังคงอนุรักษ์ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Butdee (2012) พบว่า หากมีกระบวนการจัดการความรู้ที่ดีจะส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนขนาดกลางและขนาดย่อม นำไปสู่การพึ่งพาตัวเองได้ของกลุ่ม ทั้งนี้การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกผู้นำวิสาหกิจชุมชนกลุ่มนี้มีความสามารถบริหารจัดการ และการประสานงานทั้งภายในและภายนอกมอบหมายงานให้กับสมาชิกอย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้สมาชิกได้ตระหนักถึงความสำคัญมูลค่าผลิตภัณฑ์กำหนดเป้าหมายกลุ่มร่วมกัน ร่วมวางแผน ร่วมสร้างผลผลิตที่เป็นอัตลักษณ์กลุ่ม ที่ยังคงสืบสานวัฒนธรรมภูมิปัญญาเดิมมีบทบาทสร้างให้เกิดการเชื่อมโยงความรู้ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้ เพื่อสร้างรายได้เสริมแก่สมาชิก ผลจากการถอดบทเรียน บทบาทของผู้นำวิสาหกิจชุมชน ที่ประสบความสำเร็จนั้นสิ่งที่สำคัญคือ เป็นผู้ที่มีจิต

อาสา ใช้หลักธรรม นำการบริหารงาน ยึดหลักคุณธรรม ทั้งด้านการครองตน ครองคน และครองงาน จึงส่งผลให้การดำเนินงานนั้นประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำแนกตามเพศ พบว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงตั้งแต่ละด้านต่อไปนี้

จำแนกตามอายุ พบว่า ทุกด้านแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ช่วงอายุ 41-50 ปี เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านการพัฒนาการดำเนินงาน มากประสบการณ์ที่แตกต่างจากช่วงอายุอื่นๆ เช่น แนวคิด มีความมั่นใจ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน พัฒนาทักษะทางด้านการทำงานอยู่เสมอ ชอบความสะดวกรวดเร็ว และ ไฮเทคเทคโนโลยี ซึ่งไม่สอดคล้องกับ Taifahphu (2015) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะและความคาดหวังต่อการดำเนินชีวิตและการบริโภคตราสินค้าของผู้บริโภคที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป กลุ่ม อายุ 40-49 ปี แม้ว่าจะตระหนักถึง การเปลี่ยนแปลงในด้านที่ดีของชีวิตไม่ว่าจะเป็นการมีความฉลาดรอบคอบมากขึ้นในการทำงาน การมีพัฒนาการทางจิตใจมากยิ่งขึ้น แต่คนกลุ่มนี้ก็เริ่มตระหนักถึงภาวะการเป็นผู้สูงอายุโดยรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่สำคัญ เช่น ความรวดเร็วในการตัดสินใจการไม่สามารถทำงานได้ต่อเนื่องและยาวนาน การฟื้นตัวของสุขภาพต้องใช้เวลาานมากยิ่งขึ้นกว่าในอดีต

จำแนกตามสถานภาพ พบว่า ทุกด้านแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ส่วนใหญ่เป็นสถานภาพสมรสและมีความคิดเห็นในด้านพัฒนาความรู้ความสามารถจึงมีความคิดและการตัดสินใจที่แตกต่าง เนื่องจากการใช้ชีวิตที่เป็นครอบครัวและต้องการสร้างความมั่นคงจึงมีความคิดเห็นในด้านนี้มากกว่าด้านอื่น ซึ่งสอดคล้องกับ Ngamlamom (2015) ลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ ถือเป็นความหลากหลายและ แตกต่างเกี่ยวกับบุคคล เช่น เพศ อายุ สถานภาพ ลักษณะโครงสร้างของร่างกาย ความอาวุโสในการทำงาน เป็นต้น โดยจะแสดงถึงความเป็นมาของแต่ละบุคคลจากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งความแตกต่างและหลากหลายของบุคคลนี้ สามารถบ่งชี้ลักษณะพฤติกรรมการแสดงออกที่แตกต่างกัน การตัดสินใจที่แตกต่างกันที่มีสาเหตุมาจากความแตกต่างทางด้านประชากรศาสตร์หรือความเป็นมาของบุคคลนั่นเอง

จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ทุกด้านแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในระดับการศึกษาปริญญาตรี มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยี เครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัย เช่น โทรศัพท์สื่อสาร เครื่องคอมพิวเตอร์ และมีความคิดเป็นภาวะผู้นำที่แตกต่างจากระดับการศึกษาอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับ Seritrakul (2007) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การสังเกตการณ์ระยะยาวของการ ยอมรับ e-Learning กรณีศึกษา: นักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยกรุงเทพ” มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาถึงการยอมรับระบบ e-Learning และความต่อเนื่องในการใช้ e-Learning โดยใช้ทฤษฎีแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ

จำแนกตามอาชีพ พบว่า ทุกด้านแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านที่มากที่สุดคือด้านการตลาด มีการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า อาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพที่ประกอบเข้ากับวิสาหกิจชุมชนได้ง่ายและมีความหลากหลายกว่าอาชีพอื่นๆ และมีความคิดค่อนข้างอิสระ เรียนรู้ได้หลายรอบด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ Veerapat (2009) ศึกษาเรื่องการประกอบอาชีพอิสระของผู้สำเร็จอาชีวศึกษา พบว่า ผู้สำเร็จอาชีวศึกษา จะต้องมีความรู้ ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) จึงจะส่งเสริมให้ประกอบอาชีพอิสระได้สำเร็จทั้งนี้เพราะเทคโนโลยีก้าวไปเร็วมากสภาพเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง ค่านิยมของบุคคลก็เปลี่ยนไป และซึ่งสอดคล้อง Chalothorn (2011) ศึกษาเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างความ แข็งแรงของท้องถิ่นในอำเภอบ่อทอง

จังหวัดชลบุรี:กรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านคลองมือไทร การที่จะเพิ่มประสิทธิภาพของกลุ่มต้องเริ่มต้นที่การหาช่องทางตลาดเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจจะต้องมีการนำกลยุทธ์ทางการตลาดมาใช้ เช่น การปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ การใช้สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ เช่น วิทยุชุมชน เพื่อแนะนำสินค้าให้ผู้บริโภคได้รู้จัก เป็นต้น ซึ่งถ้าหากมีตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าเพิ่มมากขึ้นก็จะมีผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีการรับซื้อวัตถุดิบจากสมาชิกและมีการจ้างแรงงานสมาชิกเพิ่มขึ้น ทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่ม

จำแนกตามรายได้ พบว่า ทุกด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านที่มากที่สุดคือด้านการตลาด มีการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการจำหน่าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ารายได้ 10,001-15,000 บาท ถือเป็นรายได้ที่เหมาะสมเพราะส่วนใหญ่เป็นอาชีพรับจ้างทั่วไปและมีความคิดเห็นในด้านการตลาด มีการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริม การจำหน่าย ซึ่งสอดคล้องกับ Phongphit (2005) ได้ศึกษาเรื่องเครือข่ายยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็งชุมชนเข้มแข็ง โดยในด้านการตลาดของกลุ่มพบว่ามีการส่งเสริมการขายและการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์อย่างเป็นระบบอยู่ในระดับมาก แต่การวางระบบการกระจายสินค้าสู่ตลาด การมีสถานที่จำหน่ายสินค้าเป็นของตัวเอง การกำหนดราคาในการจำหน่ายได้อย่างเหมาะสม และการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยศึกษาจากวิสาหกิจชุมชนต้นแบบ

สรุป

การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุ 41-50 ปี สถานภาพสมรส วุฒิมัธยมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท การจัดการความรู้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ยังคงมีการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มกับหน่วยงานภาครัฐน้อย ทำให้ไม่สามารถร่วมมือกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงยังขาดการจัดการอบรมบรรยาย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สมาชิกภายในกลุ่มจากปราชญ์หรือผู้รู้ในชุมชนเพื่อให้เกิดการรับฟังปัญหาและพัฒนา อีกทั้งยังขาดการใช้กระบวนการวิจัยในการสร้างกระบวนการจัดการความรู้ของวิสาหกิจชุมชน เพื่อกระจายความรู้ให้กับสมาชิกในกลุ่ม รวมไปถึงไม่มีการปรับปรุงข้อมูลของกลุ่มเพื่อให้ข้อมูลมีความทันสมัยอยู่เสมอ พร้อมกันนี้การจัดเก็บความรู้โดยบันทึกเป็นวิธีทัศน์ยังมีการจัดทำที่น้อย อีกทั้งยังไม่ค่อยมีการถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษของกลุ่มผู้เริ่มก่อตั้งกลุ่ม จึงทำให้องค์ความรู้เดิมที่มีไม่ถูกส่งต่อหรือถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ควรนำแนวทางที่ได้จากการวิจัยไปปรับใช้และพัฒนาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีความตระหนักรู้และเข้าใจ พร้อมทั้งมีการลงพื้นที่เพื่อทำความเข้าใจและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อไป

1.3 จากแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา บรรพบุรุษของกลุ่มผู้เริ่มก่อตั้งกลุ่มและสมาชิกทุกคนต้องร่วมกันในการเผยแพร่และให้ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้การดำเนินการมีการสืบทอดและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยประเด็น “การพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย”

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยประเด็น “กระบวนการมีส่วนร่วมพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมือง อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย”

References

- Butdee, S. (2012). The Development of a Causal Relationship Model between Selecting Factors, Organizational Commitment and Employee Performance in the Steel Pipe Industry Group Organization. *King Mongkut's Journal of North Bangkok*, 26(2), 289-298.
- Chalothorn, J. (2011). *Enhancement of Community Enterprise Efficiency to Create Local Strength in Bo Thong District, Chonburi Province: A Case Study of Ban Klong Mue Sai Agricultural Housewives Group*. (Master's Thesis). Business Administration Kasetsart University. Bangkok.
- Chantawongsri, W. (2004). *Factors Affecting the Success of Community Enterprise Groups, Kantharawichai District, Maha Sarakham Province*. (Master's Thesis). Khon Kaen University. Khon Kaen.
- Chimplee, K. (2012). *Knowledge Management Model of Local Wisdom in Wicker Handicrafts: A Case Study of Community Enterprises*. (Doctoral Dissertation). National Institute of Development Administration. Bangkok.
- Community Organizations Development Institute. (2020). *CODI History*. Retrieved July 5, 2022, from <https://web.codi.or.th>
- Department of Agricultural Extension. (2005). *Community Enterprise*. Retrieved July 5, 2022, from <https://www.doae.go.th>
- Ngamlamom, W. (2015). *Concepts and Theories Related to Demographic Characteristics 2016*. Retrieved August 25, 2022, from http://learningofpublic.blogspot.com/2015/09/blogpost_11.html
- Phongphit, S. (2005). *Thinking from Master Plan to Community Enterprise*. Bangkok: Charoenwit Phim.
- Seritrakul, W. (2007). *Model of e-Learning Adoption: Case Study in Bangkok University Undergraduate Students*. (Research Reports). Bangkok: Bangkok University.
- Srithong, N. (2015). *The Process of Building a Strong Community That is Self-reliant and Sustainable*. Bangkok: Odeon Store.
- Taifahphlu, Th. (2015). Attitudes and Expectations towards Lifestyle and Brand Consumption of Consumers Aged 40 and over in Bangkok. *Dhurakij Pundit Communication Arts Journal*, 1(9), 117-151.

- Thaveechan, S. (2008). *Study on the Study of Ways to Increase the Efficiency for Development, Carrying Out Local Food Business, Case Study: Sausage Business, Community Enterprise, Farmers' Group Ban Phon Privatization, Suksawat Subdistrict Deputy, Phrai Bueng District Sisaket Province*. (Research Report). Sisaket: Sisaket Rajabhat University.
- Veerapat, W. (2009). *Teachers' Knowledge and Awareness towards Students' Self-employment*. (Master's Thesis). Chandrakasem Rajabhat University. Bangkok.
- Wisawakul, N. (2017). *Guidelines for Developing the Operational Potential of Community Enterprises*. (Research Report). Chiang Mai: Chiang Mai University.

ระบบวิธีพิจารณาและการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีเลือกตั้ง*

Procedural System and Fact-finding in Election Cases

¹ณัฐวุฒิ วงศ์เนียม และ สมภพ กระจับทุกซ์

¹Natthawut Wongneam and Sompob Rangubtook

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: natthawut-law@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาหลักการพื้นฐานในระบบวิธีพิจารณาและการแสวงหาข้อเท็จจริง 2. ศึกษากระบวนการพิจารณาและการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีเลือกตั้ง และ 3. เสนอแนวทางการพัฒนาระบบวิธีพิจารณาและการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีเลือกตั้งให้มีความเหมาะสมกับประเทศไทย โดยใช้การวิจัยเอกสารร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าประกอบกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายนำมาศึกษาวิเคราะห์ตามขอบเขตของการวิจัย และนำเสนอสรุปการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า หลังประกาศรับรองผลการเลือกตั้ง เมื่อมีเรื่องร้องคัดค้านการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ต้องยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์เพื่อพิจารณาวินิจฉัย โดยศาลจะใช้ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเป็นหลักในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเลือกตั้ง ส่วนวิธีพิจารณาใดซึ่งระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีได้กำหนดไว้โดยเฉพาะ ศาลจะนำบทบัญญัติในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ ทั้งนี้ในการพิจารณาคดีของศาลกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าคู่ความทำให้พยานในคดีเกิดความกลัวจึงไม่มาให้การสืบพยานในชั้นศาล หรือมาศาลแต่ไม่ยอมให้การหรือกลับคำให้การ ทำให้ศาลอุทธรณ์ยกคำร้องของผู้ร้อง

คำสำคัญ: ระบบวิธีพิจารณา; การแสวงหาข้อเท็จจริง; คดีเลือกตั้ง

Abstract

This research article aims to 1. study the basic principles of the procedural system and fact-finding system, 2. study the procedural system and fact-finding in election cases. and 3. propose guidelines for the development of the procedural system and fact-finding in election cases to be suitable for Thailand. By using documentary research together with in-depth interviews, using a structured interview form the data obtained from the study and the data from the interviews were analyzed according to the scope of the research and presented a summary of the research.

*Received June 28, 2023; Revised July 14, 2023; Accepted July 17, 2023

The research found that; after announcing the election results when there is a petition objecting to an election, the Election Commission must investigate in accordance with relevant regulations and laws. In the case where the Election Commission revokes the right to vote or orders a new election must submit a petition to the Appeal Court for consideration and decision. The court will use the regulations of the general meeting of the Supreme Court as the basis for considering and adjudicating election cases. As for any procedure not specifically prescribed by the rules of the general meeting of the Supreme Court, the court will apply the provisions in the Civil Procedure Act. However, in the court proceedings, it was done openly in front of the parties, causing the witnesses in the case to be afraid so they did not come to testify in court or come to court but refuse to testify or return the testimony. The Court of Appeal to dismiss the petitioner's petition.

Keywords: Procedural System; Fact-finding; Election Cases

บทนำ

ในคดีเลือกตั้ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 224(2) ตอนท้ายให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งในการสืบสวนหรือไต่สวน ตามที่จำเป็นและที่เห็นสมควร โดยมาตรา 224 วรรคสอง ในการสืบสวนหรือไต่สวนคณะกรรมการการเลือกตั้งจะมอบหมายให้กรรมการการเลือกตั้งแต่ละคนดำเนินการหรือมอบหมายให้คณะบุคคลดำเนินการภายใต้กำกับของกรรมการการเลือกตั้งตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดได้ ทั้งในมาตรา 224 วรรคสาม ได้บัญญัติการใช้อำนาจของกรรมการการเลือกตั้งแต่ละบุคคลซึ่งพบเห็นการกระทำความผิดมีอำนาจกระทำได้สำหรับหน่วยเลือกตั้งหรือเขตเลือกตั้งที่พบเห็นการกระทำความผิด ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด หากพิจารณาตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ในชั้นคณะกรรมการการเลือกตั้ง จะมอบหมายให้กรรมการการเลือกตั้งหรือมอบหมายให้คณะบุคคลดำเนินการสืบสวนหรือไต่สวนคดีเลือกตั้งก่อนที่จะวินิจฉัยชี้ขาดได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในระบบคดีเลือกตั้ง ซึ่งองค์กรจัดการเลือกตั้ง คือ คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2560 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2561 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ออกระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการสืบสวนหรือการไต่สวนหรือวินิจฉัยชี้ขาด ในคดีเลือกตั้ง ได้แก่ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน หรือไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2561 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2562 โดยกำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนการสืบสวนหรือไต่สวนคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้โดยใช้ระบบไต่สวน ต่อมาคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีระเบียบเพิ่มเติม ได้แก่ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน การไต่สวน และการวินิจฉัยชี้ขาด (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2563 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 9 เมษายน 2563 เพื่ออุดช่องว่างและเพื่อให้กระบวนการสืบสวนและไต่สวนคดีเลือกตั้งมีความรวดเร็ว กระบวนการวิธีพิจารณาคดีเลือกตั้งในระบบไต่สวนชั้นคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงอาศัยระเบียบดังกล่าวเป็นเครื่องมือและอยู่บนหลักพื้นฐานโปร่งใส ตรวจสอบได้

ส่วนกระบวนการพิจารณาของศาลฎีกาได้บัญญัติไว้ในมาตรา 226 วรรคท้าย แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งได้บัญญัติการพิจารณาของศาลฎีกาให้เป็นไปตามระเบียบของ

ที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา ซึ่งกำหนดให้ใช้ระบบไต่สวนและให้ดำเนินการโดยรวดเร็ว ต่อมาศาลฎีกาได้ออกระเบียบ ได้แก่ ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2561 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2562 ซึ่งประเทศไทยยังไม่มีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเลือกตั้งและวิธีพิจารณาคดีเลือกตั้ง จึงต้องอาศัยระเบียบของที่ประชุมใหญ่ว่าด้วยพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2561 ในการพิจารณาคดีดังกล่าว โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 226 วรรคสอง ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการที่ศาลฎีกาจะรับคำร้องไว้พิจารณา ถ้าผู้ถูกกล่าวหาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้ผู้นั้นหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลฎีกาจะพิพากษาว่าผู้นั้นมิได้กระทำความผิดและเมื่อศาลฎีกามีคำพิพากษาว่าผู้นั้นกระทำความผิด ให้สมาชิกภาพสภาผู้แทนราษฎรนั้นสิ้นสุดลงนับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติประกอบว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จะเห็นได้ว่าไม่มีกฎหมายวิธีพิจารณาคดีเลือกตั้งเป็นการเฉพาะ ปัจจุบันจะใช้ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาในการพิจารณาวินิจฉัยคดีเลือกตั้งตามกล่าวแล้ว ส่วนวิธีพิจารณาใดที่ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาดังกล่าวมิได้กำหนดไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่จะพอบังคับได้ ไม่มีกฎหมายคุ้มครองพยานในคดีเลือกตั้ง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาหลักการพื้นฐานในระบบวิธีพิจารณาและการแสวงหาข้อเท็จจริง วิธีพิจารณาและการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีเลือกตั้งเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบวิธีพิจารณาและการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีเลือกตั้งให้มีความเหมาะสมกับประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการพื้นฐานในระบบวิธีพิจารณาและการแสวงหาข้อเท็จจริง
2. เพื่อศึกษาระบบวิธีพิจารณาและการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีเลือกตั้ง
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบวิธีพิจารณาและการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีเลือกตั้งให้มีความเหมาะสมกับประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี

ผู้วิจัยเลือกศึกษาค้นคว้าทางเอกสารเป็นหลัก โดยการศึกษาจากเอกสาร ตำรา บทความ รายงานการวิจัย หนังสือ วารสารทางรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ ข้อมูลระบบสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ นอกจากนั้นผู้วิจัยยังใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน ได้แก่ ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ทนายความ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ กกต. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคการเมือง ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยกำหนดให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการทำวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดตัวบุคคลให้มีความหลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลรอบด้าน

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

- 1) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
- 2) กล้องถ่ายรูป สมุดจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายวิดีโอ

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก และบุคคลอื่นๆ โดยใช้วิธีการบันทึกเทป จดบันทึก และการสนทนากับกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ จะนำมาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากตำรา สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย หนังสือเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และอินเทอร์เน็ต ศึกษารวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย และประมวลข้อมูล โดยนำมาศึกษาวิเคราะห์ตามขอบเขตของการวิจัย และนำเสนอสรุปการวิจัย เพื่อหาแนวทางนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาระบบวิธีพิจารณาและการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีเลือกตั้งให้มีความเหมาะสมกับประเทศไทยต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาหลักการพื้นฐานในระบบวิธีพิจารณาและการแสวงหาข้อเท็จจริง ผลการวิจัยพบว่าหลักการสำคัญในกฎหมายวิธีพิจารณาความมียุหลายหลักการ แต่มีหลักการที่ถือว่าเป็นหลักการพื้นฐานทั่วไปที่ควรพิจารณาอยู่ 4 ประการ คือ

1. หลักการค้นหาความจริง หลักการค้นหาความจริงนี้เป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลที่สำคัญที่สุดไม่ว่าจะเป็นคดีประเภทใดก็ตาม การได้มาซึ่งข้อเท็จจริงที่ถูกต้องในการที่ศาลจะนำไปใช้ประกอบในการพิจารณาคดีเพื่อที่จะนำไปสู่การวินิจฉัยหรือมีคำสั่งนั้น ข้อเท็จจริงดังกล่าวจะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่เพียงพอแก่การวินิจฉัยของศาลด้วย ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีและเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้บังเกิดมีแก่คู่ความในคดีและให้เป็นที่เชื่อถือเคารพศรัทธาของประชาชนในสังคมได้อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามข้อเท็จจริงที่ได้มานั้นอาจได้มาจากการนำเสนอของคู่ความ เช่น ข้อเท็จจริงที่คู่ความกล่าวอ้างในคำฟ้อง คำให้การ คำแถลง คำแถลงการณ์หรือคำร้อง หรืออาจได้มาจากพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ ที่คู่ความได้อ้างอิงต่อศาล หรืออาจได้มาจากการแสวงหาข้อเท็จจริงของศาลเองก็ได้ สำหรับบทบาทในการแสวงหาข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานแห่งคดีของศาลหรือของคู่ความ โดยศาลหรือคู่ความ จะเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่สำคัญมากกว่ากันนั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับประเภทของคดี แล้วยังขึ้นอยู่กับระบบกฎหมายของแต่ละประเทศนั้นๆ ว่าเป็นระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) หรือกฎหมายจารีตประเพณี ซึ่งเป็นระบบที่ยึดถือหลักแนวคิดของระบบ ที่เรียกว่า “ระบบกล่าวหา” (Accusatorial System) โดยระบบกล่าวหานี้ คู่ความจะเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการแสวงหาข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานแห่งคดี หรือ ว่าเป็นระบบซีวิลลอว์ (Civil Law) หรือประมวลกฎหมายหรือกฎหมายลายลักษณ์อักษร ซึ่งเป็นระบบที่ยึดถือหลักแนวคิดของระบบที่เรียกว่า “ระบบไต่สวน” (Inquisitorial System) โดยในระบบไต่สวนนี้ ศาลจะเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการแสวงหาข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานแห่งคดี (Soontronviphat, 2015)

2. หลักการฟังความทุกฝ่าย หลักการฟังความทุกฝ่ายหรือที่เรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า “หลักการฟังความสองฝ่าย” นั้น เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานแห่งความยุติธรรมของมนุษย์ทุกคนในสังคมโดยการที่รัฐของแต่ละ

ประเทศจะต้องดำเนินการ เพื่อให้เกิดการให้สิทธิกับบุคคลทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน และมีการให้สิทธิแก่บุคคลทุกคน จะต้องได้มีโอกาสในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมอย่างแท้จริง โดยถือเป็นหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ (Natural Justice) ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ถือปฏิบัติต่อกันมาเป็นเวลาช้านานแล้ว จนกลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีหรือจารีตประเพณีของแต่ละประเทศ โดยได้มีการนำเอาหลักการนี้มาใช้บังคับกับประชาชนของรัฐแต่ละรัฐในแทบทุกประเทศทั่วโลก ซึ่งหลักการนี้มีความสำคัญที่สุดในการให้คุ้มครองต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน (Phakeerat, 2011) ทั้งนี้ จุดมุ่งหมายในการแสวงหาข้อเท็จจริงต่างๆ ในคดี ก็เพื่อวัตถุประสงค์ให้ศาลมีคำพิพากษาที่ดี มีหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ ศาลจึงควรที่จะต้องรับฟังความของคู่ความทุกฝ่ายและของบุคคลภายนอกที่มีข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานอันเกี่ยวข้องกับคดี จากการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้นทั้งหมด ในอันที่จะช่วยให้ศาลสามารถพิจารณาพิพากษาคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพมีความรอบคอบรัดกุมและถูกต้องเป็นธรรมแก่คู่ความทุกฝ่ายให้มากที่สุด โดยความยุติธรรมอย่างแท้จริง จะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อคู่ความทุกฝ่ายได้มีโอกาสในการโต้แย้งคัดค้านข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นข้อสำคัญแห่งคดีนั้น เพื่อหักล้างข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้อย่างเต็มที่ ในอันที่จะช่วยให้ศาลสามารถแสวงหาข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานได้อย่างถูกต้องและก่อให้เกิดความถูกต้องเป็นธรรมอย่างแท้จริงให้แก่คู่ความทุกฝ่ายได้ในที่สุด (Pongsuwan, 2002)

3. หลักการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลโดยปกติแล้ว จะมีเพียงผู้พิพากษา คู่ความและบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีเท่านั้น แต่การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยนั้น บุคคลทั่วไปย่อมสามารถเข้าร่วมฟังการพิจารณาคดีได้ด้วย ซึ่งจะทำให้บุคคลทั่วไปที่มาเข้าร่วมฟังการพิจารณาคดีของศาลนั้น สามารถที่จะรับรู้ข้อเท็จจริงต่างๆ ในคดีด้วยตนเองได้อย่างถูกต้อง โดยถือเป็นหลักประกันความยุติธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลได้เป็นอย่างดี เมื่อเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปและคู่ความทุกฝ่ายสามารถเข้าร่วมฟังในการพิจารณาคดีของศาลได้ และมีลักษณะเป็นการตรวจสอบการพิจารณาคดีของศาลด้วยย่อมจะทำให้การพิจารณาคดีและการมีคำพิพากษาของศาลนั้นเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไป มากกว่าการพิจารณาลับที่มีเพียงเฉพาะผู้พิพากษา คู่ความ และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดี เช่น พยานบุคคล เท่านั้น ที่สามารถเข้าร่วมฟังในการพิจารณาคดีของศาลได้ ซึ่งการพิจารณาลับนั้น ย่อมมีผลทำให้บุคคลทั่วไปไม่สามารถเข้าร่วมในการตรวจสอบการพิจารณาคดีของศาลได้ (Neville, and John, 1998) ดังนั้น ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลนั้น ไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญาก็ตาม โดยหลักแล้วจะต้องเป็นการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยจึงจะทำให้การพิจารณาคดีของศาลนั้น เป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไปในสังคมว่าเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่ศาลสร้างความบริสุทธิ์ยุติธรรมให้บังเกิด มีขึ้นแก่คู่ความในคดีได้อย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ตามหลักการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยนั้นยังมีข้อยกเว้นอยู่ในบางกรณีเฉพาะกับคดีที่มีความสำคัญๆ เท่านั้น เช่น คดีที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร คดีที่เกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นผู้เยาว์ หรือคดีที่ศาลมีความจำเป็นจะต้องรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยในห้องพิจารณา เป็นต้น (Kongtrakul, 2003)

4. หลักการพิจารณาโดยรวดเร็ว หลักการพิจารณาคดีโดยรวดเร็ว เป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของคู่ความหรือศาลโดยไม่ล่าช้า และจะต้องมีความรวดเร็วกว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีตามปกติทั่วไปซึ่งหลักการนี้เป็นมาตรการในการป้องกัน มิให้คู่ความหรือศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาใดเป็นระยะเวลานานเกินสมควรหรือเป็นมาตรการป้องกัน มิให้คู่ความดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยมีลักษณะ เป็นการประวิงคดีให้ล่าช้า อย่างไรก็ตามหลักการพิจารณาคดีโดยรวดเร็วนี้นี้ เป็นหลักการที่ได้มีการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ

ของทุกประเทศ และในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น ได้มีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1791 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมที่ 6) ซึ่งได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานไว้ว่า “การพิจารณาพิพากษาคดีอาญาจะต้องดำเนินการโดยไม่ล่าช้า” จึงทำให้ศาลมีอำนาจพิพากษายกฟ้องได้ หากมีความล่าช้าเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาในการจับกุมหรือในการพิจารณาโดยไม่มีเหตุผลสมควรอันจะอ้างได้ตามกฎหมาย (Soontronviphath, 2015)

สำหรับระบบการแสวงหาข้อเท็จจริงแห่งคดี หลักการพื้นฐานทั่วไปที่สำคัญในระบบวิธีพิจารณาความหรือการแสวงหาข้อเท็จจริงแห่งคดีซึ่งเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีต่อศาล เพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงนั้น ส่วนใหญ่ในประเทศเสรีประชาธิปไตยจะใช้ระบบวิธีพิจารณาความหรือการแสวงหาข้อเท็จจริงแห่งคดีที่สำคัญอยู่ 2 ระบบ คือระบบกล่าวหา (Accusatorial System) และระบบไต่สวน (Inquisitorial System) โดยในแต่ละระบบนั้นมีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. หลักการสำคัญระบบกล่าวหา ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในระบบกล่าวหาจะเคร่งครัดกับการนำเสนอพยานหลักฐานที่จะต้องเป็นไปตามกฎหมายลักษณะพยานและกฎหมายวิธีพิจารณาความ ซึ่งคู่ความทั้งสองฝ่ายมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะนำเสนอพยานหลักฐานต่างๆ ต่อศาล เพื่อให้ศาลเชื่อถือและให้เป็นที่พอใจแก่ศาลในข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่คู่ความฝ่ายนั้นนำเสนอให้ศาลเห็นในอันจะนำไปสู่การพิพากษาของศาลเพื่อให้ตนเป็นฝ่ายชนะคดีต่อไป แต่การพิจารณาคดีของศาลในระบบกล่าวหานี้ จะถูกจำกัดอยู่แต่เฉพาะข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอต่อศาลในการพิจารณาคดีเท่านั้น ศาลไม่มีอำนาจในการค้นหาความจริงด้วยตนเองนอกเหนือไปจากข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอต่อศาลนั้น ศาลจึงเพียงแต่จะทำหน้าที่เป็นผู้คอยควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้คู่ความทั้งสองฝ่ายต่างต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น ระบบกล่าวหาเป็นระบบที่ผู้เสียหายมีบทบาทในการฟ้องร้องดำเนินคดีเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้กฎหมายอาจเห็นว่าตัวผู้เสียหายเองที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำของจำเลยสามารถที่จะนำสืบพยานหลักฐานเพื่อเอาผิดแก่จำเลยได้ดีกว่าให้หน่วยงานของรัฐมาดำเนิน คดีแทน (Phakeerat, 2003)

2. หลักการสำคัญระบบไต่สวน เป็นระบบวิธีพิจารณาคดีที่กำหนดให้ศาลเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ในการแสวงหาข้อเท็จจริงแห่งคดีเป็นสำคัญ ซึ่งหลักการแสวงหาความจริงโดยศาล (Untersuchungsgrundsatz) หมายความว่า ศาลสามารถพิสูจน์พยานหลักฐานได้เอง และเป็นหน้าที่ของศาลที่ต้องพิสูจน์ความจริงของพยานหลักฐานที่เสนอโดยคู่ความ ศาลจะต้องค้นหาความจริงของพยานหลักฐานที่เสนอโดยคู่ความในคดี (Rathamarit, 1997)อีกทั้ง หลักการแสวงหาความจริงโดยศาลเป็นหลักการที่กำหนดให้เป็นภาระหน้าที่ของศาลโดยตรง ในการค้นหาให้ได้ว่าความจริงของข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานในคดีนั้นๆ เพื่อศาลจะได้ใช้เป็นพื้นฐานในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีของศาล ซึ่งหลักการแสวงหาความจริงโดยศาลในด้านหนึ่งย่อมแสดงถึงความไม่ถูกผูกพันของศาลต่อพยานหลักฐานที่คู่ความในคดีนำเสนอมา ศาล กล่าวคือ ศาลไม่จำเป็นต้องเชื่อในความถูกต้องของข้อเท็จจริงนั้น และศาลยังมีอำนาจที่จะค้นหาความจริงหรือข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานอื่นๆ เพิ่มเติม นอกเหนือจากข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอต่อศาลอีกได้ (Soontronviphath, 2015)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาระบบวิธีพิจารณาและการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีเลือกตั้ง ผลการวิจัยพบว่าการสืบสวนหรือการไต่สวน และวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้ง เป็นอำนาจของคณะกรรมการเลือกตั้งในการควบคุมการเลือกตั้ง เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม กระบวนการสืบสวนหรือการไต่สวน เป็นกระบวนการก่อนและภายหลังประกาศผลการเลือกตั้ง ถือว่าเป็นกระบวนการยุติธรรมในคดีเลือกตั้ง ซึ่งมีหลายขั้นตอน กล่าวคือ พนักงานสืบสวนและไต่สวน ผู้อำนวยการประจำเขตเลือกตั้ง

เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง อนุกรรมการการวินิจฉัยปัญหาหรือข้อโต้แย้ง และคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อวินิจฉัยชี้ขาด (Pinweera, 2007)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งตามมาตรา 224 ในการควบคุมดูแลการเลือกตั้งหรือการเลือกให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม เพื่อการนี้ให้มีอำนาจสืบสวนหรือไต่สวน ได้ตามความจำเป็นหรือที่เห็นสมควรซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ออกระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน การไต่สวน และการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2561 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2563 โดยกำหนดอำนาจของเจ้าพนักงาน คณะกรรมการสืบสวนและไต่สวน และกำหนดขั้นตอนในการลงมติความเห็นสำนวนการสืบสวนและไต่สวน ซึ่งคดีเลือกตั้งใช้ระบบไต่สวน ให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหา โดยการแจ้งข้อกล่าวหา นำพยานหลักฐานมาหักล้าง รวบรวมพยานหลักฐานทั้งสองฝ่ายก่อนจะวิเคราะห์สำนวนในการวินิจฉัยตามระดับชั้น ซึ่งกระบวนการวิเคราะห์สำนวนคดีเลือกตั้งผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน ทั้งนี้ หากคณะอนุกรรมการการวินิจฉัยปัญหาหรือข้อโต้แย้ง หากเห็นว่าสำนวนไม่สมบูรณ์ อาจมีความเห็นคืนสำนวนและมีคำสั่งให้สืบสวนหรือไต่สวนเพิ่มเติม โดยส่งสำนวนคืนให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งจะส่งให้คณะกรรมการสืบสวนและไต่สวน ชุดเดิมทำการสืบสวนหรือการไต่สวนหรือไม่ก็ได้ (Chutiwong, 2001)

กระบวนการสืบสวนและไต่สวนตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนหรือการไต่สวน และการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2561 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2563 จะต้องปฏิบัติในการระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนหรือการไต่สวน และการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2561 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2563 อาทิ การแจ้งสิทธิ การแจ้งข้อกล่าวหา การให้สิทธิทั้งสองฝ่ายนำพยานหลักฐานมาแสดงตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560 มาตรา 41 ประกอบมาตรา 42 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ การสืบสวน การไต่สวน และการดำเนินคดีของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ไว้ว่าเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยหรือความปรากฏต่อคณะกรรมการไม่ว่าโดยทางใดไม่ว่าจะมีผู้แจ้งหรือผู้กล่าวหาหรือไม่ ถ้ามีหลักฐานพอสมควรหรือมีข้อมูลเพียงพอที่จะสืบสวนต่อไปว่ามีการกระทำใดอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งและพรรคการเมือง หรือจะมีผลให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม หรือเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย คณะกรรมการมีหน้าที่ต้องดำเนินการให้มีการสืบสวน หรือไต่สวน เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานโดยพลัน ถ้าผลการสืบสวนหรือไต่สวนปรากฏว่า ไม่มีมูลความผิดให้สั่งยุติเรื่อง หากปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อว่ามีผู้กระทำการตามที่มีการสืบสวนหรือไต่สวนให้คณะกรรมการสั่งให้ดำเนินคดีโดยเร็ว หรือในกรณีจำเป็นจะสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้กระทำการดังกล่าวไว้เป็นการชั่วคราวก็ได้ โดยการดำเนินการให้มีการสืบสวนหรือไต่สวน การสืบสวนและการไต่สวนและการสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกกล่าวหาไว้เป็นการชั่วคราวตามกรณีดังกล่าวให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด และในการสืบสวนหรือไต่สวนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ให้บุคคลซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งให้สืบสวนหรือไต่สวนเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา อีกทั้งยังได้กำหนดให้กรรมการมีอำนาจสืบสวน ไต่สวน หรือดำเนินคดีตามมาตรา 41 และเพื่อให้การดำเนินการสืบสวนหรือไต่สวนหรือการดำเนินคดีดังกล่าวเป็นไปโดยรวดเร็วและมีประสิทธิภาพให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งเลขาธิการหรือพนักงานของสำนักงานเป็นเจ้าพนักงานมีอำนาจในการสืบสวน สอบสวนหรือไต่สวน หรือดำเนินคดีได้ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งอย่างน้อยต้องกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการ และขอบเขตแห่งหน้าที่และอำนาจของผู้ได้รับแต่งตั้งแต่ละระดับไว้ให้ชัดเจน รวมตลอดทั้งการออกบัตรประจำตัวเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องด้วยโดยพนักงานของสำนักงานที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทางกฎหมายการสืบสวน

การไต่สวน หรือการดำเนินคดี และผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรที่คณะกรรมการกำหนดแล้ว และให้ถือว่าเจ้าพนักงานตามบทบัญญัติดังกล่าวเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้มีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 226 พบว่า มีการกำหนดหน้าที่และอำนาจการพิจารณาของศาลฎีกาในคดีเลือกตั้งไว้ กล่าวคือ เมื่อมีการดำเนินการตามมาตรา 225 หรือ ภายหลังจากการประกาศผลการเลือกตั้ง หรือ การเลือกตั้งแล้ว หากมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือก ผู้ใดกระทำการทุจริตในการเลือกตั้งหรือการเลือกหรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่น คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่ต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้น โดยการพิจารณาของศาลฎีกา ตามกรณีดังกล่าว รัฐธรรมนูญกำหนดให้นำสำนวนการสืบสวนหรือไต่สวนของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นหลักในการพิจารณาและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลมีอำนาจสั่งไต่สวนข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ รวมถึงรัฐธรรมนูญยังกำหนดให้นำบทบัญญัติมาตรานี้ ไปใช้บังคับแก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นด้วย โดยอนุโลม แต่ให้อำนาจของศาลฎีกา เป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ และให้คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด สำหรับการพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์ตามมาตรา 225 ให้เป็นไปตามระเบียบของที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาซึ่งต้องกำหนดให้ใช้ระบบไต่สวนและให้ดำเนินการโดยรวดเร็ว และเมื่อพิจารณา 1) ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช 2561 2) ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกการดำเนินการเกี่ยวกับการเลือก และการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งในการเลือกสมาชิกวุฒิสภา พุทธศักราช 2561 และ 3) ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พุทธศักราช 2562 พบว่า ตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ทั้งสามฉบับดังกล่าว ยังได้กำหนดให้ใช้วิธีพิจารณาคดีในระบบไต่สวนและเป็นไปโดยรวดเร็ว ตามที่กำหนดในระเบียบนี้ วิธีพิจารณาใดซึ่งระเบียบนี้มีได้กำหนดไว้โดยเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้และในกรณีที่ศาลเห็นว่าคดีใดมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ ศาลจะงดการไต่สวนก็ได้

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบวิธีพิจารณาและการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีเลือกตั้งให้มีความเหมาะสมกับประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ในปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการของผู้ทำการสอบสวน สืบสวน ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จะพบปัญหา การดำเนินการว่า ยังไม่อาจใช้อำนาจการสอบสวนได้อย่างเต็มที่ เช่น ของหน่วยงานอื่นที่มีการให้อำนาจการสอบสวน และการทำสำนวนให้ได้มาตรฐานเทียบเท่ากับสำนวนการสอบสวนในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา ปัญหาหลัก คือ การขาดอำนาจในการปฏิบัติการ ไม่มีอำนาจเพียงพอที่จะดำเนินการได้ด้วยตัวของเจ้าหน้าที่ของผู้ทำการสืบสวนสอบสวน และอำนาจในการสรุปสำนวนการสอบสวน อันเป็นหัวใจหลักในการทำการสอบสวน ซึ่งตามรัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560 หมวด 2 ว่าด้วยการสืบสวนการไต่สวนและการดำเนินคดี โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนหรือการไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2561 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2563 ดังนั้นเพื่อให้การสืบสวนหรือไต่สวนในคดีเลือกตั้งเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรแยกองค์กรผู้ใช้อำนาจให้เป็นอิสระ แยกต่างหากจากกัน โดยให้แต่ละองค์กรต่างใช้อำนาจอธิปไตย

กระทำการตามที่รัฐธรรมนูญมอบหมายอย่างเป็นอิสระ ทั้งนี้ แต่ละองค์กรต้องมีการตรวจสอบการใช้อำนาจซึ่งกันและกันตามหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการให้เป็นไปโดยรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากการวิจัย สรุปได้ว่า ในการพัฒนาระบบวิธีพิจารณาและการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีเลือกตั้ง นอกจากการใช้หลักการค้นหาความจริง หลักการฟังความทุกฝ่าย หลักการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย และหลักการพิจารณาโดยรวดเร็ว แล้วนั้น ยังต้องคำนึงถึงข้อยกเว้นหลักการพิจารณาโดยเปิดเผยใช้บังคับสำหรับวิธีพิจารณาคดีหากมีเหตุผลขัดแย้งถึงการที่จะต้องพิจารณาคดีโดยไม่เปิดเผย เนื่องจากการพิจารณาคดีของศาลกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าคู่ความทำให้พยานในคดีของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกิดความกลัวว่าจะได้รับอันตราย จึงไม่มาให้การสืบพยานในชั้นศาล หรือมาศาลแต่ไม่ยอมให้การหรือกลับคำให้การ ทำให้ศาลอุทธรณ์ยกคำร้องของผู้ร้อง

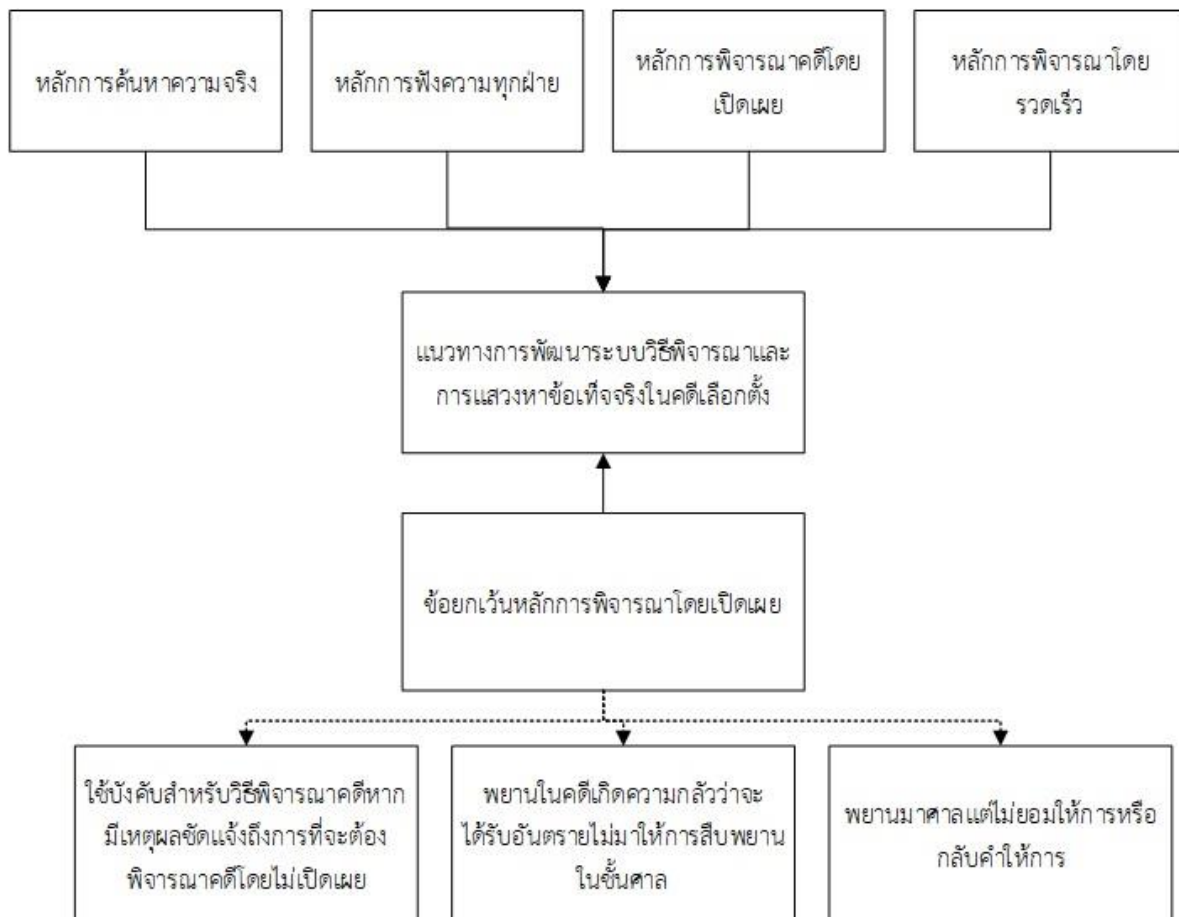

Figure 1: The New Body Knowledge

อภิปรายผลการวิจัย

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2560 มาตรา 41 บัญญัติว่า “เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยหรือความปรากฏต่อคณะกรรมการไม่ว่าโดยทางใด ไม่ว่าจะมีผู้แจ้งหรือผู้กล่าวหาหรือไม่ ถ้ามีหลักฐานพอสมควรหรือมีข้อมูลเพียงพอที่จะสืบสวนต่อไปว่า มีการกระทำใดอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และพรรคการเมือง หรือจะมีผลให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม หรือ เป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่ต้องดำเนินการให้มีการสืบสวน หรือไต่สวน เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานโดยพลัน ถ้าผลการสืบสวนหรือไต่สวนปรากฏว่า ไม่มีมูลความผิดให้สั่งยุติเรื่อง หากปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อว่า มีผู้กระทำการตามที่มีการสืบสวนหรือไต่สวน ให้คณะกรรมการสั่งให้ดำเนินคดีโดยเร็วหรือในกรณีจำเป็นจะสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ของผู้กระทำการดังกล่าวไว้เป็นการชั่วคราวก็ได้ (Chittakasem, 2008)

การดำเนินการให้มีการสืบสวนหรือไต่สวน การสืบสวนและการไต่สวน และการสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกกล่าวหาไว้เป็นการชั่วคราวตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

ห้ามมิให้บุคคลใดเปิดเผยข้อมูล อันทำให้สามารถระบุตัวตนของผู้แจ้ง รวมทั้งข้อมูลข่าวสาร ที่ได้มาจากการดำเนินการตามมาตรานี้ มาตรา 32 (3) หรือมาตรา 47 เว้นแต่ เป็นการเปิดเผยข้อมูลเพื่อปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจหรือตามกฎหมายหรือตามคำสั่งศาล

ในการสืบสวนหรือไต่สวน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้บุคคลซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งให้สืบสวนหรือไต่สวนตามวรรคหนึ่ง เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา”

จากบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2560 มาตรา 41 นี้ เห็นได้ว่า เหตุในการสืบสวนเพียงมีเหตุอันควรสงสัยหรือความปรากฏต่อคณะกรรมการไม่ว่าทางใด ไม่ว่าจะมีผู้แจ้งหรือไม่ ถ้ามีหลักฐานพอสมควรหรือมีข้อมูลเพียงพอที่จะสืบสวนต่อไปว่า มีการกระทำใดอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งและพรรคการเมือง หรือจะมีผลให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม หรือเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย คณะกรรมการก็มีอำนาจและหน้าที่ในการดำเนินการให้มีการสืบสวนหรือไต่สวนเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานโดยพลัน และถือว่าบุคคลซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งให้สืบสวนหรือไต่สวนตามวรรคหนึ่งเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาอีกด้วย (Aunmai, 2007)

ซึ่งภายหลังการประกาศผลการเลือกตั้ง หรือ การเลือกแล้ว หากมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือก ผู้ใดกระทำการทุจริตในการเลือกตั้งหรือการเลือกหรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่น คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่ต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้น โดยการพิจารณาของศาลฎีกา ตามกรณีดังกล่าว รัฐธรรมนูญกำหนดให้นำสำนวนการสืบสวนหรือไต่สวนของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นหลักในการพิจารณาและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลมีอำนาจสั่งไต่สวนข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ รวมถึงรัฐธรรมนูญยังกำหนดให้นำบทบัญญัติมาตรานี้ ไปใช้บังคับแก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นด้วยโดยอนุโลม แต่ให้อำนาจของศาลฎีกา เป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ และให้คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์เป็นที่สิ้นสุด สำหรับการพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์ตามมาตรา นี้ ให้เป็นไปตามระเบียบของที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาซึ่งต้องกำหนดให้ใช้ระบบไต่สวนและให้ดำเนินการโดยรวดเร็ว และเมื่อพิจารณา 1) ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

พุทธศักราช 2561 2) ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกการดำเนินการเกี่ยวกับการเลือก และการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งในการเลือกสมาชิกวุฒิสภา พุทธศักราช 2561 และ 3) ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พุทธศักราช 2562 พบว่า ตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ทั้งสามฉบับดังกล่าว ยังได้กำหนดให้ใช้วิธีพิจารณาคดีในระบบไต่สวนและเป็นไปโดยรวดเร็ว ตามที่กำหนดในระเบียบนี้ วิธีพิจารณาใดซึ่งระเบียบนี้มีได้กำหนดไว้โดยเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้และในกรณีที่ศาลเห็นว่าคดีใดมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ ศาลจะงดการไต่สวนก็ได้

ในการไต่สวนเรื่องการบันทึกคำพยานส่งศาลล่วงหน้าก่อนวันสืบพยาน ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา กำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจให้คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานต้องเสนอบันทึกคำพยานหรือความเห็นต่อศาลล่วงหน้าอย่างน้อยสามวันก่อนวันสืบพยานบุคคล ซึ่งพยานที่ฝ่ายผู้ร้องอ้างและระบุในบัญชีระบุพยานล้วนเป็นพยานที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้สืบสวนสอบสวนไว้ในสำนวนและยื่นพร้อมคำร้องต่อศาลแล้ว การที่ฝ่ายผู้ร้องต้องบันทึกคำพยานที่เคยสอบสวนไว้ใหม่อีกครั้ง ทำให้พยานถูกข่มขู่หรือถูกทำร้ายร่างกาย หรือหลบหนีออกนอกภูมิสำเนาไปอยู่ที่อื่น หากพยานไม่มาศาลจะส่งผลเสียต่อคดีของฝ่ายผู้ร้อง เป็นเหตุให้ศาลยกคำร้องได้ด้วยไม่มีกฎหมายคุ้มครองพยานในคดีเลือกตั้ง เนื่องจากคดีเลือกตั้งที่อยู่ในอำนาจการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งมิใช่การสอบสวนคดีอาญา พยานที่มาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงไม่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 ซึ่งการเลือกตั้งทั้งในระดับชาติเป็นการแข่งขันต่อสู้กันระหว่างกลุ่มการเมือง หรือพรรคการเมือง ซึ่งล้วนแต่มีผู้สนับสนุนเป็นจำนวนมาก อีกทั้งผู้สมัครส่วนใหญ่เป็นผู้มีฐานะและตำแหน่งทางสังคม หรือเป็นผู้มีอิทธิพล คณะกรรมการมักจะไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนทั่วไปในการมาให้ถ้อยคำเป็นพยานในคดีเลือกตั้ง เนื่องจากเกรงกลัวอิทธิพลของผู้สมัครรับเลือกตั้งและไม่อยากให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคม อีกทั้ง มักปรากฏข้อเท็จจริงว่าพยานที่มาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือไปเบิกความในชั้นศาลคดีเลือกตั้งมักถูกข่มขู่ จนเป็นเหตุให้มีการกลบคำให้การ หรือไม่ยอมไปเบิกความในชั้นศาลทำให้การพิสูจน์ความผิดในคดีเลือกตั้งเป็นไปด้วยความยากลำบาก อีกทั้ง การพิจารณาคดีเลือกตั้งโดยเปิดเผยของศาล ผู้ร้องจะต้องนำพยานมาเบิกความรับรองบันทึกคำพยานในศาลที่คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนบันทึกไว้อีกครั้ง พยานล้วนแต่เป็นผู้ที่มีภูมิสำเนาเดียวกับผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้คัดค้าน เมื่อต้องมาเบิกความในศาลโดยเปิดเผยต่อหน้าคู่ความทำให้พยานไม่กล้าเบิกความตามที่เคยให้ไว้ในชั้นสืบสวนสอบสวน จึงส่งผลเสียต่อคดีเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (Bunrat, 2016)

สรุป

หลังการประกาศรับรองผลการเลือกตั้ง หากมีการร้องเรียนเรื่องการเลือกตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำเนินการสืบสวนตามกฎหมาย หากคณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งเพิกถอนสิทธิ์เลือกตั้งหรือสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ผู้ร้องเรียนต้องยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์เพื่อพิจารณา ศาลจะใช้ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเป็นหลักในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเลือกตั้ง โดยศาลจะใช้บทบัญญัติในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ การพิจารณาคดีต้องเปิดเผยต่อหน้าคู่ความและพยานในคดี ซึ่งการเปิดเผยนี้อาจทำให้พยานมีความกลัวจึงไม่มาให้การสืบพยานหรือกลบคำให้การ ซึ่งอาจทำให้ศาลอุทธรณ์ยกคำร้องของผู้ร้องเรียน

ได้ การสรุปดังกล่าวรวมถึงกระบวนการทางกฎหมายที่ต้องปฏิบัติตามหลังการเลือกตั้งเพื่อให้มีการแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยต่อสาธารณชนอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ควรแก้ไขกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2550 จัดตั้งศาลอุทธรณ์แผนกคดีเลือกตั้งเป็นการเฉพาะเพื่อให้การพิจารณาวินิจฉัยคดีเป็นไปในแนวทางเดียวกัน จัดการอบรมสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งท้องถิ่น ตลอดจนกำหนดคุณสมบัติของผู้พิพากษาในคดีเลือกตั้งให้เหมาะสม สำหรับภาระการพิสูจน์และการรับฟังพยาน ควรกำหนดให้ใช้วิธีพิจารณาโดยเอกสารเป็นสำคัญ ซึ่งศาลอาจสั่งให้มีการเดินเผชิญสืบนอกสถานที่ได้ และกำหนดช้อยกเว้นหลักการพิจารณาโดยเปิดเผยใช้บังคับสำหรับวิธีพิจารณาคดีหากมีเหตุผลขัดแย้งถึงการที่จะต้องพิจารณาคดีโดยไม่เปิดเผย และแก้ไขหรือยกเลิกการบันทึกคำพยานส่งศาลล่วงหน้าก่อนวันสืบพยาน โดยกำหนดให้ยึดสำนวนการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหลักในการพิจารณา และอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ ส่วนมาตรการในการคุ้มครองพยาน ให้มีการแก้ไขกฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 ให้อนุมัติคุ้มครองถึงพยานในคดีเลือกตั้งด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาความเคลื่อนไหวของกฎหมายและการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง: การวิจัยควรศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายและนโยบายที่มีผลต่อกระบวนการการเลือกตั้ง รวมถึงการติดตามและวิเคราะห์ผลกระทบของการใช้กฎหมายในการดำเนินการจริงในระหว่างการเลือกตั้งต่างๆ

2.2 การสำรวจเชิง qualitative และ quantitative เกี่ยวกับความคิดเห็นและความคิดเห็นของประชาชน: การวิจัยควรสำรวจความคิดเห็นและมุมมองของประชาชนต่อการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นการสำรวจความเห็นผ่านการสำรวจสัมภาษณ์กับผู้รับใช้บริการหรือการวิเคราะห์ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์

2.3 การศึกษาเปรียบเทียบระบบการเลือกตั้งในประเทศอื่นๆ: การวิจัยสามารถศึกษาและเปรียบเทียบระบบการเลือกตั้งในประเทศอื่นๆ เพื่อเรียนรู้จากประสบการณ์และประการการดำเนินงานที่มีอยู่ในที่อื่น

2.4 การศึกษาเกี่ยวกับส่วนราชการและเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการเลือกตั้ง: การวิจัยควรศึกษาการดำเนินการและเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการกับการเลือกตั้ง รวมถึงการศึกษาเครื่องมือและเทคโนโลยีที่สามารถนำเข้าไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

2.5 การศึกษาผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการการเลือกตั้ง: การวิจัยควรสำรวจผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีในการเลือกตั้ง เช่น เทคโนโลยี Blockchain หรือระบบโทรคมนาคมในการส่งข้อมูลเลือกตั้ง เพื่อเพิ่มความเชื่อถือและประสิทธิภาพในกระบวนการ

References

- Aunmai, Ph. (2007). *Adjudicating Cases in Absentia: Studying Exceptions and Issues of Trial in Absent*. (Master's Thesis). Thammasat University. Bangkok.
- Bunrat, N. (2016). *The Issues Concerning the Evaluation Methods of Auditing Organizations and the Adjudication of Disputes in Local Election Cases*. (Master's Thesis). National Institute of Development Administration. Bangkok.
- Chittakasem, N. (2008). *The Role of Associate Judge in the Central Intellectual Property and International Trade Court: A Particular Study in Criminal Case Adjudication*. (Master's Thesis). Thammasat University. Bangkok.
- Chutiwong, Kh. (2001). *The Legal Description of Witness Characteristics*. Bangkok: Nitibannakarn.
- Kongtrakul, K. (2003). *The Inquisitorial System in the Thai Administrative Court Procedure Law*. (Master's Thesis). Thammasat University. Bangkok.
- Neville, L. B., & John, S. B. (1998). *French Administrative Law*. (5th ed.) Oxford: Clarendon.
- Phakeerat, W. (2003). *Procedure of the Constitutional Court Comparative Study of Cases of Foreign Constitutional Courts and the Thai Constitutional Court*. Bangkok: Winyuchon Publication House.
- Phakeerat, W. (2011). *Administrative Law, General Section*. Bangkok: Nitirat.
- Pinweera, W. (2007). *The Role of Judges in Criminal Trial*. (Master's Thesis). Thammasat University. Bangkok.
- Pongsuwan, P. (2002). General Principles of Law Concerning the Adjudication Methods of Administrative Cases. *Administrative Courts Journal*, 2(2), 95-143.
- Rathamarit, U. (1997). Public Trial: Principles and Exceptions under French Criminal Procedure Law. *Thammasat Law Journal*, 20(1), 68-69.
- Soontronviphath, V. (2015). *The Problem in Investigation System to Use with Administrative Case in the Location of Intellectual Property and International Trade Court*. (Master's Thesis). National Institute of Development Administration. Bangkok.

ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมกับความเหนื่อยหน่ายในการเรียน
ของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ชาวไทย: ทุนทางจิตวิทยา
สำหรับการบริหารจัดการทางจิตวิทยา*

The Relationship between Learning Participation and Learning Burnout
among Thai Students in Printmaking Program: Psychological Capital
for Psychological Management

หลิว เต๋อจิน

Liu Dejin

วิทยาลัยนานาชาติภาษาและวัฒนธรรมจีน มหาวิทยาลัยเกริก

China International Language and Culture College, Krirk University, Thailand.

Corresponding Author's Email: kkleuyekik@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมกับความเหนื่อยหน่ายในการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ชาวไทย: ทุนทางจิตวิทยาสำหรับการบริหารจัดการทางจิตวิทยา มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ระดับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย 2) เพื่อวิเคราะห์บทบาทของทุนทางจิตวิทยาที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนอย่างมีส่วนร่วมและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการศึกษาจากเอกสารชั้นรองเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีทุนทางจิตวิทยา การสำรวจด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ของประเทศไทย จำนวน 599 คน แบ่งเป็นนักศึกษาชาย 229 คน และนักศึกษาหญิง 370 คน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม SPSS ประกอบด้วยการใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ความถี่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนอย่างมีส่วนร่วมและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ ซึ่งความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการเรียนอย่างมีส่วนร่วมและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์และอยู่ในระดับที่มีนัยสำคัญ ($r = .389$, $p < 0.001$) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ต่ำ และ มีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการเรียนอย่างมีส่วนร่วมและทุนทางจิตวิทยาของนักศึกษาถึงระดับที่มีนัยสำคัญ ($r = .717$, $p < 0.001$) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับปานกลางต่ำที่สุดยังมีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างทุนทางจิตวิทยาและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนของนักศึกษาซึ่งมีความสัมพันธ์กันในระดับที่มีนัยสำคัญ ($r = .417$, $p < 0.001$) เป็นความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ: การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม; ความเหนื่อยหน่ายในการเรียน; ทุนทางจิตวิทยา; นักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์

*Received October 16, 2023; Revised February 3, 2024; Accepted March 11, 2024

Abstract

The research aims to study the relationship between learning participation and learning burnout among Thai students in Printmaking program: Psychological Capital for Psychological Management. The objectives of the study are 1) to study the study learning engagement and learning burnout among Printmaking program students at Thai universities, 2) to explore the role of psychological capital in the relationship between participation and learning burnout Participate in learning and learning burnout among students in the Printmaking program, the psychological capital in learning engagement and learning burnout issue. The research tools used in the study is a research questionnaire by sampling method to facilitate data analysis, regarding participation in learning, psychological capital, and learning burnout among Printmaking students.

The research results show that the relationship between engaged learning and academic burnout among graphic arts students. The positive relationship between active learning and academic burnout among graphic arts students is at a significant level ($r = .389$, $p < 0.001$), which is a low relationship. And there is a positive relationship between active learning and students' psychological capital to a significant level ($r = .717$, $p < 0.001$), which is a moderate relationship and considering the relationship between psychological capital and students' academic burnout, which reaches a significant level ($r = .417$, $p < 0.001$), it is a moderately moderate relationship.

Keywords: Participation in Learning; Burnout in Learning; Psychological Capital; Printmaking Students

บทนำ

การพัฒนาบุคลากรนับเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาประเทศ เนื่องจากการมีบุคลากรที่มีศักยภาพจะทำให้ประเทศเติบโตอย่างยั่งยืน และการพัฒนาบุคลากรของประเทศให้เป็นบุคลากรที่มีศักยภาพนั้น กระบวนการศึกษานับเป็นกลไกหลักของการพัฒนาบุคลากรให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สถาบันการศึกษาในทุกระดับต้องให้ความสำคัญในการสร้างทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ โดยสถาบันการศึกษาต้องฝึกทักษะการประยุกต์ความรู้ในการแก้ไขปัญหาจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานความรู้ด้านต่างๆ อย่างสมดุล ปลูกฝังความรู้คู่คุณธรรม จัดกระบวนการคิด การเรียนรู้ และการบูรณาการความรู้ที่เหมาะสมแก่นักศึกษา (Ministry of Education, 1999)

อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนโดยทั่วไป ผู้สอนมักประสบปัญหาสำคัญ คือ ความเหนื่อยหน่ายในการเรียน (Learning Burnout) ของนักศึกษา ปัญหาดังกล่าวมีพื้นฐานแนวคิดมาจากความเหนื่อยหน่ายในการทำงาน โดยมองว่ามหาวิทยาลัยหรือโรงเรียนเปรียบเสมือนเป็นที่ทำงาน (work place) ดังนั้น ผู้เรียนจึงต้องมีความรับผิดชอบอย่างมากเกี่ยวกับการเรียน (Janprasert, 2019) ความเหนื่อยหน่ายในการเรียน เป็นตัวแปรทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกทางจิตใจ ส่งผลให้เกิดความไม่กระตือรือร้นในการเรียน ซึ่งเกิดจากความเครียดในการเรียน เป็นความเหนื่อยล้าทั้งทางร่างกายและจิตใจ ที่แสดงออกโดยการพูด สิ้นน้ำ ทำทางไม่ฟังพอใจกับสถานะที่เป็นอยู่ (Phongpisanrat, 2022)

ความเหนื่อยหน่ายเป็นสิ่งที่เกิดจากการตอบสนองต่อความเครียดเรื้อรังทางอารมณ์และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในการเรียน การทำงาน หรือ การทำกิจกรรม เกิดจากได้รับมอบหมายภาระงานที่มากเกินไป ส่งผลให้เกิดความรู้สึกอ่อนล้า (Maslach, 1986) ภาวะความเหนื่อยล้าดังกล่าวแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. ความอ่อนล้าทางอารมณ์ (emotional exhaustion) หมายถึง ความรู้สึกเหนื่อย ไม่มีพลังที่จะเผชิญกับวันต่อไป รู้สึกถึงความไม่มีพลังใจเหลืออยู่ (Cronbach's alpha coefficient = 0.92)
2. ความอ่อนล้าทางสภาวะบุคคล (depersonalization) เป็นการมีทัศนคติเชิงลบต่อผู้คน จนอาจมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมต่อผู้อื่น รวมทั้งอาจมีการแยกตัวออกจากสังคม (Cronbach's alpha coefficient = 0.66)
3. ความอ่อนล้าทางด้านผลลัพธ์ของบุคคล (reduced personal accomplishment) เป็นความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถ ไม่มีประสิทธิภาพ สูญเสียความภาคภูมิใจในตนเอง (Cronbach's alpha coefficient = 0.65)

ความเหนื่อยหน่ายทั้งสามระดับล้วนมีผลต่อการเรียนอย่างมีส่วนร่วมและความทุ่มเทของนักศึกษา หลิว เต๋อจิน จากการศึกษาเบื้องต้นของผู้วิจัยพบว่า สาขาวิชาที่พบว่านักศึกษาประสบภาวะความเหนื่อยหน่ายในการเรียน คือ สาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ ซึ่งเป็นสาขาวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญของการเรียนการสอนด้านจิตรกรรม โดยนอกจากวงการศึกษาแล้ว สาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์เป็นส่วนสำคัญของอุตสาหกรรมภาพพิมพ์ วิจิตรศิลป์ และการสร้างสรรค์สื่อกราฟิก (graphic) สมัยใหม่ นักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์จะต้องนอกจากจะต้องได้รับการฝึกฝนทักษะวิชาชีพแล้ว ยังต้องฝึกฝนความละเอียดอ่อนในการสร้างสรรค์ผลงาน นักศึกษาจำนวนไม่น้อยจึงมีความกังวลใจกับกระบวนการเรียนการสอนและความสวยงามของผลงานที่จะต้องอาจารย์ นอกจากนี้ ปัจจุบันนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ยังเผชิญปัญหาเฉกเช่นเดียวกับนักศึกษาสาขาวิชาอื่นๆ คือ ปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการเรียนและรายได้ในการทำงานในอนาคต ทำให้เกิดความรู้สึกเหนื่อยหน่ายและหมดกำลังใจในการเรียน เนื่องจากคิดว่าความรู้ในสาขาวิชาของตนไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพในอนาคต

กระบวนการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนนั้น (Xiaohua, 2018) ระบุว่าระดับของการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมที่มากหรือน้อยจนเกินไป เช่น ระดับความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา ระยะเวลาของการเรียนที่นานหรือสั้นจนเกินไป ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน หรือ ผู้เรียนกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่มากหรือน้อยเกินไป เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความเหนื่อยหน่ายในการเรียน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนที่ต่ำลง และกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างมีส่วนร่วม (Bishop, and Mabry, 2016) Stevens et al. (2017) ชี้ให้เห็นว่า นักเรียนมักจะมีความรู้สึกดีเมื่อตนเองมีความสามารถทางวิชาการ ดังนั้น นักเรียนจึงมักตั้งเป้าหมายสูง กัดดันตัวเอง ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้ร่างกายและจิตใจอ่อนล้า เกิดปัญหาทางอารมณ์ ผลการเรียนต่ำลง และมีอัตราการกระทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมสูงขึ้น Hou, and Yuan (2019) ระบุว่า การรับรู้เนื้อหาการเรียนและระยะเวลาในการเรียนส่งผลโดยตรงต่อระดับของความเหนื่อยหน่าย และการเรียนที่เหมาะสมจะช่วยลดความเหนื่อยหน่ายในการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตั้งแต่ที่มีการประยุกต์เอาทุนทางจิตวิทยา (psychological capital) มาปรับใช้กับระบบการศึกษา นักวิชาการเริ่มพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมกับความเหนื่อยหน่ายในการเรียนของนักศึกษามนกรอบแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทุนทางจิตวิทยา ซึ่งได้รับความนิยมจะมีการนำมาประยุกต์ใช้อย่างต่อเนื่อง ความคาดหวังของนักศึกษามีความสัมพันธ์โดยตรงกับการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม และทุนทางจิตวิทยาสามารถช่วยเสริมสร้างความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ โดยเฉพาะการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ของ

นักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักศึกษาที่มีทุนทางจิตวิทยาสูงมักจะสามารถเอาชนะความยากลำบากที่เกิดขึ้นภายในจิตใจและสามารถปลดปล่อยความคิดสร้างสรรค์ออกมาตลอดกระบวนการเรียนรู้ หากนักศึกษาสามารถควบคุมอารมณ์ได้ระหว่างที่มีการเรียนการสอนก็จะช่วยเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ของนักศึกษา (Wang, Wu, and Ma, 2018) ผลการสำรวจการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับหนึ่งแสดงให้เห็นว่าการแทรกแซงของทุนทางจิตวิทยาสามารถลดความรู้สึกของความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Luthans, and Youssef-Morgan, 2017) Dubuc-Charbonneau, and Durand-Bush (2018) พบว่าการแทรกแซงในมิติต่างๆ เช่น การรับรู้ความสามารถของตนเองสามารถเพิ่มการมีส่วนร่วมของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยช่วยลดความเหนื่อยหน่ายในการเรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยชาวไทย โดยเน้นนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ของนักศึกษากลุ่มดังกล่าว และวิเคราะห์บทบาทของทุนทางจิตวิทยา โดยมุ่งเน้นไปที่ผลจากการแทรกแซงของทุนทางจิตวิทยาที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและความเหนื่อยหน่ายในการเรียน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานเชิงประจักษ์ที่มีประสิทธิภาพในการลดปัญหาการเกิดพฤติกรรมความเหนื่อยหน่ายในการเรียนของนักศึกษา และส่งเสริมพัฒนาการและประสิทธิภาพในการเรียนของสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ชาวไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ระดับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย
- 2) เพื่อวิเคราะห์บทบาทของทุนทางจิตวิทยาที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ของประเทศไทย จำนวน 599 คน แบ่งเป็นนักศึกษาชาย 229 คน และนักศึกษาหญิง 370 คน

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบบสอบถาม 1 ชุด โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานตัวอย่าง (ได้แก่ เพศ ผลการศึกษา เป็นต้น) 2 คำถาม ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักศึกษา 17 คำถาม ส่วนที่ 3 แบบสอบถามทุนทางจิตวิทยาของนักศึกษา 12 คำถาม และส่วนที่ 4 แบบสอบถามความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ของนักศึกษา 20 คำถาม

ขั้นตอนที่ 3 การรวบรวมข้อมูล

1. นัดประชุมผู้ที่จะช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และรายละเอียดของแบบสอบถาม โดยการอธิบายความหมายของข้อคำถามแต่ละข้อ และวิธีการตอบ

2. ลงมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาชาวไทย ที่เป็นนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ระดับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ได้จำนวนทั้งหมด 599 คน

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการสรุปข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)
2. การวิเคราะห์ความเหนี่ยวนำในการเรียน โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยดังนี้
 ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00 แปลว่า มากที่สุด
 ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20 แปลว่า มาก
 ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40 แปลว่า ปานกลาง
 ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60 แปลว่า น้อย
 ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 แปลว่า น้อยที่สุด
3. การหาความสัมพันธ์ความเหนี่ยวนำในการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ระดับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย จำแนกตามเพศ โดยใช้การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานหาค่า t-test แบบ Independent โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) และ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการเรียนรู้มีส่วนร่วมและความเหนี่ยวนำในการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ระดับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า

การศึกษาตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์แบบสอบถามจากข้อคำถามส่วนที่ 2 ของแบบสอบถาม คือ คำถามเกี่ยวกับการเรียนรู้มีส่วนร่วมเพื่อวัดข้อมูลการเรียนรู้ของนักศึกษา แต่ละคำถามใช้ระบบการให้คะแนนแบบ Likert 5 ระดับคะแนน จาก 1 - 5 (ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง) จากการเก็บข้อมูลการเรียนรู้มีส่วนร่วมพบว่า ค่าเฉลี่ย (M) ของการเรียนรู้มีส่วนร่วมอยู่ที่ 3.302 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ที่ 0.860 หากพิจารณาแต่ละด้านพบว่าค่าเฉลี่ย (M) เป็นดังนี้ การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา (active participation intellectual) = 3.559 การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ (active participation emotional) = 3.236 การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย (active participation physical) = 3.207 และการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม (active participation social) = 3.109 รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1 ผลคะแนนดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา ซึ่งเป็นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีการเคลื่อนไหวทางสติปัญญา หรือ ทางสมอง ได้คิด ได้กระทำโดยใช้ความคิด เป็นการใช้สติปัญญาของตนสร้างความหมาย ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้อยู่ระดับที่สูงที่สุด

ตารางที่ 1 ผลวิเคราะห์การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม

คำถาม	จำนวน (ข้อ)	ค่าเฉลี่ย (M)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา (active participation intellectual)	5	3.559	0.863
การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ (active participation emotional)	5	3.236	0.920
การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย (active participation physical)	4	3.207	0.984
การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม (active participation social)	3	3.109	1.021
การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม (ภาพรวม)	17	3.302	0.860

1. สถานการณ์เกี่ยวกับทุนทางจิตวิทยาในปัจจุบัน

การศึกษาตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์แบบสอบถามจากข้อคำถามส่วนที่ 3 ของแบบสอบถาม คือ คำถามเกี่ยวกับทุนทางจิตวิทยาเพื่อวัดข้อมูลดังกล่าวของนักศึกษาที่เข้าร่วมการวิจัย แต่ละคำถามใช้ระบบการให้คะแนนแบบ Likert 5 ระดับคะแนน จาก 1 - 5 (ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง) จากการเก็บข้อมูลทุนทางจิตวิทยาพบว่า ค่าเฉลี่ย (M) = 3.631 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.844 หากพิจารณาแต่ละด้านพบว่าค่าเฉลี่ย (M) เป็นดังนี้ การมองโลกในแง่ดี (optimism) = 3.686 ความหวัง (hope) = 3.631 ความสามารถในการฟื้นพลัง (resilience) = 3.563 และการรับรู้ความสามารถของตนเอง (self-efficacy) = 3.544 รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลวิเคราะห์ทุนทางจิตวิทยา

คำถาม	จำนวน (ข้อ)	ค่าเฉลี่ย (M)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
ความหวัง (hope)	3	3.631	0.996
การมองโลกในแง่ดี (optimism)	3	3.686	0.947
การรับรู้ความสามารถของตนเอง (self-efficacy)	3	3.544	0.912
ความสามารถในการฟื้นพลัง (resilience)	3	3.563	0.900
ทุนทางจิตวิทยา (ภาพรวม)	12	3.606	0.884

2. สถานการณ์ความเหนื่อยหน่ายในการเรียน

การศึกษาตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์แบบสอบถามจากข้อคำถามส่วนที่ 4 ของแบบสอบถาม คือ คำถามเกี่ยวกับความเหนื่อยหน่ายในการเรียนเพื่อวัดข้อมูลดังกล่าวของนักศึกษาที่เข้าร่วมการวิจัย แต่ละคำถามใช้ระบบการให้คะแนนแบบ Likert 5 ระดับคะแนน จาก 1 - 5 (ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง) จากการเก็บข้อมูลความเหนื่อยหน่ายในการเรียนพบว่า ค่าเฉลี่ย (M) = 2.833 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) = 0.664 หากพิจารณาแต่ละด้านพบว่าค่าเฉลี่ย (M) เป็นดังนี้ ความอ่อนล้าทางอารมณ์ (emotional exhaustion) = 2.963 ความอ่อนล้าทางสภาวะบุคคล (depersonalization) = 2.739 และความอ่อนล้าทางด้านผลลัพธ์ของบุคคล (reduced personal accomplishment) = 2.754 รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 3

ในการศึกษานี้ใช้แบบสอบถามความเหนื่อยหน่ายทางการเรียนของนักศึกษาเป็นเครื่องมือในการวัดความเหนื่อยหน่ายทางการเรียนของนักศึกษา โดยแต่ละคำถามใช้ระบบการให้คะแนนแบบ Likert 5 คะแนน 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง และคะแนนรวมสูง ความเหนื่อยหน่ายในการเรียนยิ่งสูง ตารางที่ 3 แสดงสถิติเชิงพรรณนาของคะแนนความเหนื่อยหน่ายทางการเรียนของผู้เรียน คะแนนรวมของความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ ($M = 2.833$, $S.D. = 0.664$) ค่าเฉลี่ยของทั้งสามมิติมีดังนี้ อันดับแรกคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มีภาวะซึมเศร้าสูงที่สุด ($M = 2.963$) รองลงมาคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ($M = 2.754$) และประพฤติดัวไม่เหมาะสมในที่สุด ($M = 2.739$) ในแง่ของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กลุ่มตัวอย่างได้คะแนนสูงสุดในด้านพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ($S.D. = 0.918$) รองลงมาคือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ($S.D. = 0.809$) และด้านอารมณ์น้อยที่สุด ($S.D. = 0.718$)

ตารางที่ 3 ผลวิเคราะห์ความเหนื่อยหน่ายในการเรียน

คำถาม	จำนวน (ข้อ)	ค่าเฉลี่ย (M)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$)
ความอ่อนล้าทางอารมณ์ (emotional exhaustion)	8	2.963	0.718
ความอ่อนล้าทางสภาวะบุคคล (depersonalization)	6	2.739	0.918
ความอ่อนล้าทางด้านผลลัพธ์ของบุคคล (reduced personal accomplishment)	5	2.754	0.809
ความเหนื่อยหน่ายในการเรียน (ภาพรวม)	19	2.833	0.664

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์บทบาทของทุนทางจิตวิทยาที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนอย่างมีส่วนร่วมและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังจากวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (M) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) จากคำถาม 3 ส่วนแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้ง 3 โดยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ทักษะจิตวิทยา และความเหนื่อยหน่ายในการเรียน

ตัวแปร	การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม	ทักษะจิตวิทยา	ความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้
การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม	1		
ทักษะจิตวิทยา	.717***	1	
ความเหนื่อยหน่ายในการเรียน	.389***	.417***	1

หมายเหตุ: *** $p < 0.001$

จากผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์และอยู่ในระดับที่มีนัยสำคัญ ($r = .389$, $p < 0.001$) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ต่ำ อย่างไรก็ตาม มีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและทักษะจิตวิทยาของนักศึกษาถึงระดับที่มีนัยสำคัญ ($r = .717$, $p < 0.001$) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ท้ายที่สุดยังมีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างทักษะจิตวิทยาและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนของนักศึกษาซึ่งมีความสัมพันธ์กันในระดับที่มีนัยสำคัญ ($r = .417$, $p < 0.001$) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ดังนั้น จากผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของการศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงถดถอย

ผลการวิเคราะห์ของการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและทักษะจิตวิทยาต่อความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเป็นตัวแปรอิสระ ทักษะจิตวิทยาเป็นตัวแปรกลาง และความเหนื่อยหน่ายในการเรียนเป็นตัวแปรตาม ส่วนเพศและผลการเรียนของนักศึกษาเป็นตัวแปรควบคุม ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) เพื่อแสดงข้อมูลอ้างอิงสำหรับผู้บริหารและอาจารย์ในการพัฒนาวิธีการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพเชิงบวกแก่นักศึกษา

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) ของทักษะจิตวิทยาต่อการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้

ตัวแปร	ความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้			VIF
	แบบจำลอง 1	แบบจำลอง 2	แบบจำลอง 3	
ตัวแปรควบคุม				
- เพศ	-.114*	-2.787*	-.104*	
- ผลการศึกษา	.027	.825	.030	
ตัวแปรอิสระ				
- การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม	.366***	.168*	.160*	1.038
ตัวแปรกลาง				
- ทักษะจิตวิทยา		.278***	.284***	2.086
ตัวแปรตาม				
- ความเหนื่อยหน่ายในการเรียน			-.030***	1.037
R^2	16.5%	20.2%	20.3%	
ΔR^2		3.7%	0.1%	
F	39.099***	37.612***	30.205***	

หมายเหตุ: * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$ เพศ ชาย = 1 หญิง = 0

เมื่อกำหนดให้เพศและผลการศึกษเป็นตัวแปรควบคุมทำให้พบว่า เพศมีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อแบบจำลองทั้งสามแบบ ขณะที่ผลการศึกษไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญ

แบบจำลอง 1 การวิเคราะห์การถดถอยเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมกับความเหนื่อยหน่ายในการเรียน ผลการวิเคราะห์พบว่า R^2 เท่ากับ 16.5% หมายความว่า การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์มีความผันแปรกับความเหนื่อยหน่ายในการอยู่ที่ 16.5% และมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน β คือ .366 ซึ่งอยู่ในระดับที่มีนัยสำคัญ ($p < 0.001$) และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ได้มาตรฐานเป็นค่าบวก บ่งชี้ว่าข้อมูลการเรียนรู้ของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์มีผลกระทบเชิงบวกและมีนัยสำคัญต่อความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้

แบบจำลอง 2 ทั้งข้อมูลป้อนเข้าการเรียนรู้และทุนทางจิตวิทยาถูกเพิ่มเข้าไปในแบบจำลองการถดถอย และผลลัพธ์แสดงไว้ในตารางที่ 5 จากผลการวิเคราะห์พบว่า $R^2 = 20.2\%$ ซึ่งหมายความว่า การลงทุนในการเรียนรู้และทุนทางจิตวิทยาของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์สามารถอธิบายความแปรปรวนในความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ได้ 20.2% และสามารถเพิ่มรูปแบบที่อธิบายได้ 3.7% การป้อนเข้าข้อมูลการเรียนรู้ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ได้มาตรฐาน ($\beta = 0.168$) ทุนทางจิตวิทยา ($\beta = 0.278$) และถึงระดับที่มีนัยสำคัญ ($p < 0.001$) และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของทุนทางจิตวิทยาเป็นบวก ซึ่งบ่งชี้ว่าทุนทางจิตวิทยาของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์มีผลดีต่อความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ได้รับผลกระทบอย่างมาก

ดังนั้น สรุปสมมติฐานการวิจัยของการศึกษครั้งนี้ ได้แก่

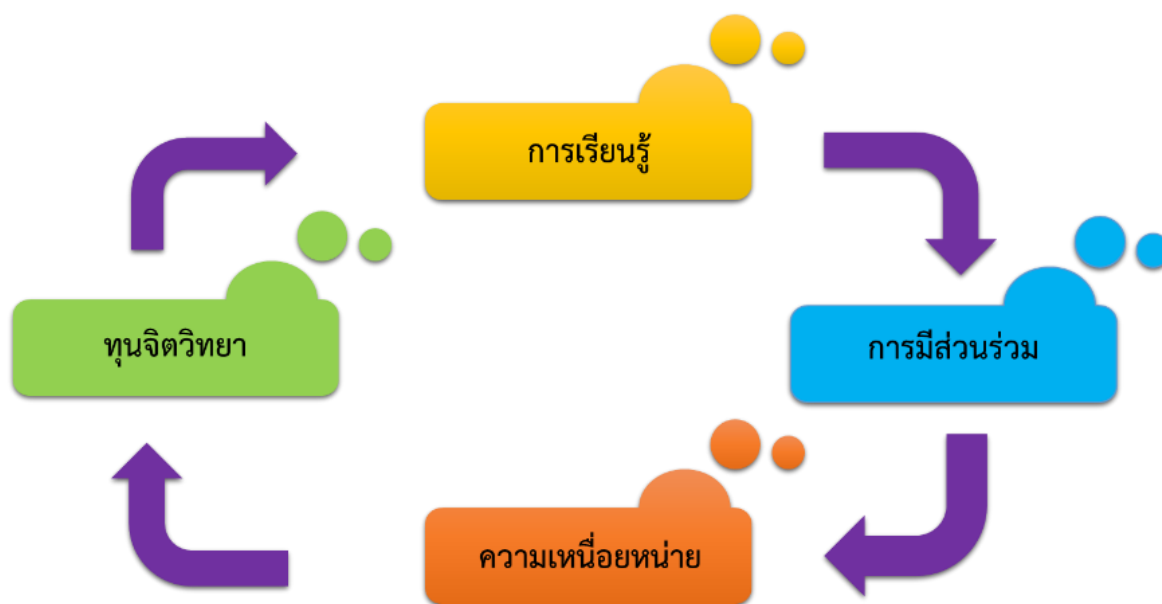
H1: ข้อมูลการเรียนรู้ของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ในมหาวิทยาลัยของประเทศไทยมีผลกระทบอย่างมากต่อความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ ซึ่งได้รับการสนับสนุนสมมติฐานถูกต้อง

แบบจำลองที่ 3 ข้อมูลป้อนเข้าการเรียนรู้ ทุนทางจิตวิทยา และปฏิสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลป้อนเข้าการเรียนรู้และทุนทางจิตวิทยาถูกเพิ่มเข้าไปในแบบจำลองการถดถอยพร้อมกัน และผลการปรับของทุนทางจิตวิทยาระหว่างข้อมูลป้อนเข้าการเรียนรู้และความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ได้รับการทดสอบโดยการถดถอยแบบลำดับขั้น ผลลัพธ์แสดงในตารางที่ 4.5 จากผลการวิเคราะห์พบว่า $R^2 = 20.3$ ซึ่งหมายความว่า การลงทุนด้านการเรียนรู้ ทุนทางจิตวิทยาของนักศึกษาสามารถอธิบาย 20.3% ของความแปรปรวนของความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ของนักศึกษา และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน β คือการลงทุนเพื่อการเรียนรู้ ($\beta = 0.160$), ทุนทางจิตวิทยา ($\beta = 0.284$) และถึงระดับที่มีนัยสำคัญ ($p < 0.001$) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนในการเรียนรู้และทุนทางจิตวิทยา ($\beta = -0.030$, $p < 0.05$) สามารถอธิบายถึงความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแสดงว่าทุนทางจิตวิทยา มีผลในระดับปานกลางในความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้การลงทุนและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้

H2: ทุนทางจิตวิทยามีบทบาทเป็นสื่อกลางระหว่างการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ในประเทศไทยได้รับการสนับสนุนสมมติฐานถูกต้อง

องค์ความรู้ใหม่

ค้นพบรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมต่างๆ ที่ส่งผลต่อความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ของประเทศไทย กล่าวคือ การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ส่งผลกระทบต่อความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ของนักศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งการนำทุนทางจิตวิทยามาใช้กับการเรียนของนักศึกษาทำให้สามารถลดความรู้สึกของความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังรูปภาพที่ 1

Picture 1: A Model of the Relationship between Engaged Learning and Learning Burnout use Psychological Capital for Control

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมกับความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ของนักศึกษาไทย สาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์: ทุนทางจิตวิทยาสำหรับการควบคุม

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์มีผลกระทบเชิงบวกอย่างมากต่อความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ กล่าวคือ การลงทุนในการเรียนรู้ของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์สูงเท่าใด ความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ของพวกเขาก็จะยิ่งสูงขึ้นเท่านั้น ดังนั้น สมมติฐานข้อที่ 1 ของการศึกษานี้จึงได้รับการยืนยันต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ Maslach, and Jackson (1981) ความเหนื่อยหน่ายที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน และชี้ให้เห็นว่าแนวคิดของความเหนื่อยหน่ายสามารถกำหนดได้เป็นอาการของความอ่อนล้าทางร่างกายหรือทางอารมณ์ ความหมายหลักรวมถึงแนวคิดเชิงลบต่อตนเอง ทักษะในการทำงานเชิงลบ และการสูญเสียความรักและการดูแลผู้อื่น

เหตุผลของผลลัพธ์นี้อาจเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่ว่านักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์มีความพิเศษเมื่อเทียบกับนักศึกษาทั่วไป นักศึกษาของสาขานี้มักให้ความสำคัญกับทักษะทางวิชาชีพและสื่อสารกับผู้อื่นน้อยลง นอกจากนี้ นักศึกษาแต่ละคนมีความละเอียดอ่อนและละเอียดอ่อนไหวในด้านจิตวิทยา และพวกเขากังวลมากเกี่ยวกับการวิจารณ์ของอาจารย์ผู้สอนของนักศึกษา โดยปกติแล้วอาจารย์จะให้ความสนใจอย่างมากกับการแก้ไขพฤติกรรมการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ไม่ดีของนักศึกษาในกระบวนการเรียนการสอน แต่นักศึกษาไม่ได้ให้ความสำคัญกับวิธีการสอนของอาจารย์มากนัก ดังนั้นจึงเป็นเรื่องง่ายสำหรับนักศึกษาที่จะรู้สึกหงุดหงิด นักศึกษามักมีปัญหาเกี่ยวกับความรู้ในวิชาเอกและการพัฒนาทักษะสู่การประกอบอาชีพ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาความรู้สึกทำให้สัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ต่ำและเกิดความอ่อนล้าทางจิตใจ ส่งผลเสียต่อความรู้สึกทางอารมณ์ แม้ว่านักศึกษาจะรักวิชาเอกของตนและตั้งใจลงทุนในการเรียนรู้ก็ตาม

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ในการวิเคราะห์การถดถอยของปฏิสัมพันธ์โดยรวมของตัวแปร จะเห็นได้ว่าค่าการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของการลงทุนเพื่อการเรียนรู้และทุนทางจิตวิทยามีความสำคัญในการวิเคราะห์การถดถอยของปฏิสัมพันธ์ระหว่างการป้อนข้อมูลการเรียนรู้และทุนทางจิตวิทยา ว่าทุนทางจิตวิทยาสามารถควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ทางปัญญาและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ได้อย่างมีนัยสำคัญเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย H2: ทุนทางจิตวิทยามีบทบาทในระดับปานกลางต่อผลกระทบของข้อมูลการเรียนรู้ที่มีต่อความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ Luthans, Avolio, Avey, and Norman (2007) สถานะทางจิตวิทยาเชิงบวกที่แสดงโดยบุคคลในกระบวนการเติบโตและการพัฒนา ลักษณะเฉพาะคือ การรับรู้ความสามารถของตนเอง การมองโลกในแง่ดี มีความหวัง มีความยืดหยุ่น ฯลฯ เป็นชุดของมาตรฐานที่ตรงตามเกณฑ์ของพฤติกรรมองค์กรในเชิงบวก

ผลลัพธ์ข้างต้นอาจเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่ว่านักศึกษาของสาขาภาพพิมพ์รักในวิชาชีพจึงให้ความสำคัญกับผลการเรียนในหลักสูตรวิชาชีพ และมักมองโลกในแง่ดีเกี่ยวกับผลการเรียนรู้และการพัฒนาในอนาคต บางคนมีความมั่นใจตั้งใจ ผลลัพธ์ที่ได้คือความสมเหตุสมผล ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่มหาวิทยาลัยและอาจารย์จะต้องนำรูปแบบของห้องเรียนอัจฉริยะมาปรับใช้ และให้คำแนะนำในการลงทุนเพื่อการเรียนรู้ทางวิชาชีพแก่นักศึกษาเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีขึ้น

สรุป

ผู้วิจัยได้ศึกษาการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ระดับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ค่าเฉลี่ย (M) อยู่ที่ 3.302 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ที่ 0.860 นอกจากนี้ยังเห็นได้จากข้อมูลว่าทุนทางจิตวิทยาพบว่า ค่าเฉลี่ย (M) = 3.631 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.844 และความเหนื่อยหน่ายในการเรียนพบว่า ค่าเฉลี่ย (M) = 2.833 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.664

บทบาทของทุนทางจิตวิทยาที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนอย่างมีส่วนร่วมและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ ซึ่งความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการเรียนอย่างมีส่วนร่วมและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์และอยู่ในระดับที่มีนัยสำคัญ ($r = .389$, $p < 0.001$) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ต่ำ และ มีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการเรียนอย่างมีส่วนร่วมและทุนทางจิตวิทยาของนักศึกษาถึงระดับที่มีนัยสำคัญ ($r = .717$, $p < 0.001$) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ท้ายที่สุดยังมีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างทุนทางจิตวิทยาและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนของนักศึกษาซึ่งมีความสัมพันธ์กันในระดับที่มีนัยสำคัญ ($r = .417$, $p < 0.001$) เป็นความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ดังนั้น จากผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของการศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงถดถอย ซึ่งหมายความว่า การลงทุนด้านการเรียนรู้ ทุนทางจิตวิทยาของนักศึกษาสามารถอธิบาย 20.3% ของความแปรปรวนของความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ของนักศึกษา และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน β คือการลงทุนเพื่อการเรียนรู้ ($\beta = 0.160$), ทุนทางจิตวิทยา ($\beta = 0.284$) และถึงระดับที่มีนัยสำคัญ ($p < 0.001$) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนในการเรียนรู้และทุนทางจิตวิทยา ($\beta = -0.030$, $p < 0.05$) สามารถอธิบายถึงความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแสดงว่าทุนทางจิตวิทยา มีผลในระดับปานกลางในความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้การลงทุนและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปภาพพิมพ์ในมหาวิทยาลัยของไทย ความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ดังนั้น จากผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของการศึกษานี้ทางมหาวิทยาลัยสามารถนำผลการวิเคราะห์การถดถอยที่ได้ ไปปรับใช้และแก้ไขความเหนื่อยหน่ายในการเรียนให้แก่นักศึกษาได้

1.2 จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า บทบาทของทุนทางจิตวิทยาในความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ดังนั้น มีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างทุนทางจิตวิทยาและความเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ของนักศึกษา และมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ทางมหาวิทยาลัยสามารถนำผลการวิเคราะห์ที่ได้ ไปปรับใช้แนวทางแก้ไขทุนทางจิตวิทยาในการเรียนให้แก่นักศึกษาได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา

2.2 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครู/อาจารย์ เพื่อให้มีความสามารถในการปฏิบัติการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันการเหนื่อยหน่ายในการเรียนรู้ของนักศึกษา

References

- Bishop, N., & Mabry, H. (2016). Using Qualitative Data to Identify Student Learning Barriers and Alleviate Instructor Burnout in an Online Information Literacy Course. *Internet Reference Services Quarterly*, 21(3-4), 63-80.
- Dubuc-Charbonneau, N., & Durand-Bush, N. (2018). Helping Student-athletes Learn to Self-regulate to Alleviate Burnout: A Multiple Case Study Showcasing their Challenging but Altering Experiences. *Qualitative Research in Sport*, 10(3), 1-18.
- Goldsmith, A. H., Veum, J. R., & Darity, W. (1997). The Impact of Psychological and Human Capital on Wages. *Economic Inquiry*, 35(4), 815-829.
- Hou, Y., & Yuan, M. (2019). Relationship between Time Management Disposition and Learning Burnout among Undergraduates in Medical University: Mediating Effect of Academic Self-efficacy. In *Proceedings of the 2019 International Conference on Pedagogy, Communication and Sociology (ICPCS 2019)* (pp. 304-318). Retrieved October 12, 2023, from <https://www.atlantis-press.com/>
- Janprasert, B. (2019). A Development of Study Burnout Measurement Tool Using Anchoring Vignette. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences, and Arts)*, 12(1), 825-845.
- Luthans, F., & Youssef-Morgan, C. M. (2017). Psychological Capital: An Evidence-based Positive Approach. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 4, 339-366.

- Luthans, F., Avolio, B. J., Avey, J. B., & Norman, S. M. (2007). Positive Psychological Capital: Measurement and Relationship with Performance and Satisfaction. *Personnel Psychology*, 60(3), 541-572.
- Maslach, C. (1986). Stress, Burnout, and Workaholism. In R. Kilburg, R. Thoreson, P. Nathan (Eds.), *Professionals in Distress: Issues, Syndromes and Solutions in Psychology* (pp.53-75). Retrieved October 2, 2023, from <https://www.apa.org/search?query=Professionals%20in%20Distress:%20Issues,%20Syndromes%20and%20Solutions%20in%20Psychology>
- Maslach, C., & Jackson, S. E. (1981). The Measurement of Experienced Burnout. *Journal of Organizational Behavior*, 2(2), 99-113.
- Ministry of Education. (2002). *National Education Act B.E. 2542 (1999) and Amendments (Second National Education Act B.E.2545 (2002))*. Retrieved May 3, 2013, from <https://www.sl.ac.th/addons/qa/9.pdf>
- Phongpisanrat, Ch. (2022). The Study of Learning Burnout of Mahasarakham University Students. *Journal of Educational Measurement Mahasarakham University*, 28(2), 95-110.
- Stevens, L. A. et al. (2017). Designing an Individualized EHR Learning Plan for Providers. *Applied Clinical Informatics*, 8(3), 924-935.
- Xiaohua, K. (2018). The Relationship between College Students' Mental Health and Study Burnout. (Master's Thesis). Shandong Normal University. Jinan City, China.

การศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติกรรมฐานกับจริต 6 ในพระไตรปิฎก*

An Analytical Study of the Relationship between Meditation Practice and the Six Natures (Cirita) in the Tripitaka

¹พระสมุห์สง่าชัย สมรูป และ ²พระมหาจิริวัฒน์ กันจู

¹Phrasamu Sangachai Somroob and Phramaha Chiravat Kanjoo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

²Corresponding Author's Email: chiravat.kan@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการปฏิบัติกรรมฐาน 2) เพื่อศึกษาจริต 6 ในพระไตรปิฎก และ 3) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติกรรมฐานกับจริต 6 ในพระไตรปิฎก ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้ทำวิจัยมุ่งศึกษาการศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์การปฏิบัติกรรมฐานกับจริต 6 ในพระไตรปิฎก ผู้ทำวิจัยได้นำหลักธรรมเรื่อง “จริต” ในพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, คัมภีร์วิสุทธิมรรค พระพุทธโฆษาจารย์, คัมภีร์วิมุตติมรรค พระอุปัชฌาย์ระ รจนา และจากหนังสือทั่วไป เพื่อนำมาเป็นแนวทางประกอบการทำวิจัย ในการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า 1) กรรมฐาน เป็นศาสตร์และศิลป์แห่งการดำเนินชีวิตและเป็น ธุระอันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการปฏิบัติกรรมฐาน คือการบริหารจิตหรือการพัฒนา จิต การฝึกอบรมและพัฒนาจิตอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เรารู้จักการป้องกัน รักษาคุ้มครองจิตด้วย จากอกุศลธรรม และความเครียดที่เกิดกับร่างกายและจิตของเรา เพื่อให้จิตมีความเข้มแข็งมั่นคงสามารถนำมาใช้ในการ ปฏิบัติงานทุกหน้าที่ทุกอาชีพและก่อให้เกิดสุขภาพจิตที่ดี 2) กิรยาอาการความประพฤติของบุคคลโดยทั่วไป เรียกว่า จริต ในทางพระพุทธศาสนาจำแนกจริตไว้ 6 อย่าง ได้แก่ รากจริต ความประพฤติเป็นไปด้วยอำนาจ แห่งรากะ โทสจริต ความประพฤติเป็นไปด้วยอำนาจแห่งโทสะ โมหจริต ความประพฤติเป็นไปด้วยอำนาจ แห่งโมหะ สัทธาจริต ความประพฤติเป็นไปด้วยอำนาจแห่งศรัทธา พุทธิจริต ความประพฤติเป็นไปด้วยอำนาจ แห่งปัญญา และวิตกจริต ความประพฤติเป็นไปด้วยอำนาจแห่งวิตก และ 3) ความสัมพันธ์ของจริตกับ หลักปฏิบัติก็มีพื้นฐานเมื่อฝึกปฏิบัติโดยการใช้อารมณ์ของสมถกัมมัฏฐานอย่างใดอย่างหนึ่งตามทีกล่าวมาแล้ว สมาธิระดับต้น คือ ขณิกสมาธิย่อมเกิดขึ้น เมื่อได้หมั่นฝึกจิตบ่อยๆ จิตก็จะตั้งมั่นมากขึ้น จนกระทั่งเป็น อุปจารสมาธิแล้ว ถ้าหากไม่ทอดทิ้ง หมั่นประคองรักษาสมาธิที่ได้นั้นไว้ ในที่สุดจิตก็ย่อมถึงความสงบตั้งมั่น ปักติ่งในอารมณ์ใด อารมณ์หนึ่งแนบแน่นเต็มทีจนเป็นอัปปนาสมาธิ เมื่อจิตเป็นระดับอัปปนาสมาธิแล้ว องค์ฌานก็จะเกิดขึ้น เอาจงค์ฌานนั้นเป็นบาทฐานในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน นอกจากการใช้องค์ฌาน เป็น บาทฐานในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ยังสามารถใช้อารมณ์สมถกัมมัฏฐานบางหมวดเป็นบาท ฐานเพื่อการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานจนสามารถบรรลุอรหัตผลได้ เช่น การปฏิบัติในอสุภะ อนุสสติ จตุธาตุววัฏฐาน อาหาเรปฏิกูลสัญญา

*Received July 5, 2023; Revised April 13, 2024; Accepted April 25, 2024

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์; การปฏิบัติกรรมฐาน; จริต 6

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate meditation practice; 2) to explore the six natures (*carita*) in the Tipitaka; and 3) to analyze the relationship between meditation practice and the six natures (*carita*) in the Tipitaka. The researcher aimed to analyze the relationship between meditation practice and the six natures (*carita*) in the Tipitaka. The information on the natures or carita was collected from the Tipitaka of the Mahachulalongkornrajavidyalaya edition, the Visuddhimagga text, Buddhaghosa's composition, the Vimuttimaggā text, Upatissa's composition, and other materials that served as a guide for conducting this documentary research.

From the study, the following results were found: 1) Meditation is both a science and an art, and it is highly important in Buddhism. It is the constant regulation and development of the mind in order to protect it from unwholesomeness and stress. It also enhances the mind, allowing people to accomplish their duties and jobs while being mentally healthy; 2) The behavior or habit of people in general is called “*carita*” in Buddhism, which can be distinguished into six, namely *rāga-carita* (one of lustful temperament), *dosa-carita* (one of heating temperament), *moha-carita* (one of deluded temperament), *saddhā-carita* (one of faithful temperament), *Buddhi-carita* (one of intelligent temperament), and *vitakka-carita* (one of speculative temperament); and 3) The relationship between meditation practice and the six natures (*carita*) is that after practicing meditation, one can achieve momentary concentration. When one practices meditation on a regular basis, one develops neighbourhood concentration. Finally, if one does not give up and continues to concentrate, one's mind will eventually become one-pointed and achieve attainment concentration. Eventually, one will achieve absorption and use it as a foundation for practicing insight and tranquil meditation, such as contemplation of the nine stages of a decaying corpse (*asubha*), recollection (*anussati*), analysis of the four elements (*catudhātu-vavatthāna*), contemplation of the repulsiveness of food (*āhārepaṭikūla-saṅkā*)

Keywords: Relationship; Meditation Practice; Carita 6

บทนำ

จริต 6 เป็นทฤษฎีบุคลิกภาพที่เก่าแก่ในพระพุทธศาสนานานกว่า 2,500 ปี ปรากฏหลักฐานอยู่ในวิสุทธิมรรค และเรื่องราวในพุทธประวัติหลายเหตุการณ์ ดังเช่นเรื่องราวของนางกิสาคโคตรมี สมัยหนึ่งพระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน กรุงสาวัตถี ครั้งนั้นบุตรเพียงคนเดียวของ นางกิสาคโคตรมี ซึ่งกำลังน่ารักได้ตายลง นางกิสาคโคตรมีเสียใจร้องไห้แทบเสียชีวิต ชาวบ้านในละแวกนั้นที่ได้พบเห็นเข้าต่างพากันสงสาร จึงแนะนำให้นางกิสาคโคตรมีไปหาพระพุทธเจ้า เพื่อให้พระพุทธเจ้าทรงชุบชีวิตลูกชาย เมื่อพบกับพระพุทธเจ้าแล้ว พระพุทธองค์ตรัสแก่นางกิสาคโคตรมีว่า “กิสาคโคตรมี เธอจงไปหาเมล็ดพันธุ์ผักกาดในบ้านที่ไม่มีคนตายมาซักหยิบมือ

แล้วเราจะซบชีวิตลูกของเธอให้” นางกีสาริบัมลูกเข้าหมู่บ้าน ถามทุกเรือนก็ไม่มีบ้านไหนที่ไม่มีคนตาย (Somdet Phra Phuthajan (Arch Asabha Mahathera), 2003) จึงไม่ได้เมืกดีพันธุ์ผักกาดแม้แต่เมืกเดียว และกลับมาเฝ้าพระพุทธเจ้าด้วยความผิดหวัง พระพุทธองค์ตรัสแก่นางกีสาวว่า “กีสาวเอ๋ย อนิจจตาธรรมนี้ มิใช่ธรรมเฉพาะสกุลเดียว แต่เป็นธรรมของโลกทั้งปวง พร้อมทั้งเทวโลก” นางกีสาก็ได้ฟังธรรมก็ได้เข้าใจถึงความ เป็นธรรมดาของโลกว่ามีเกิดมีตาย ไม่มีใครหลีกเลี่ยงจากความจริงนี้ได้ จึงขอบวช ไม่นานก็บรรลุพระอรหันต์ จะเห็นว่าการเข้าใจความตายของนางกีสาคือการ เป็นการพัฒนาปัญญาของมนุษย์ เป็นการแปลงไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น เพราะถ้าเราเข้าใจความตายจะเห็นการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องธรรมชาติจากจิตใจที่เคยทรมานทลายหลีกหนี เมื่อเข้าใจจิตใจเราก็จะสงบ เกิดปัญญาและเห็นคุณค่าของความเป็นไปเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ถูกต้อง

พระพุทธเจ้า พระองค์ทรงแสดงธรรมโปรดตามจริตเพื่อให้ผู้นั้นสามารถบรรลุธรรมโดยง่าย ดังอีกเรื่องราวหนึ่งในสมัยพุทธกาล เช่น องค์สิมลา สามารถเปลี่ยนจากบุคคลที่โหดร้าย มาเป็นพระอรหันต์ได้ เพราะฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ทั้งนี้องค์สิมลามีปัญญาอยู่แต่เดิมแล้ว เพียงแต่เดินทางผิด เพราะอาจารย์ แนะนำไปในทางที่ผิด แต่เมื่อได้พบองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงสอนให้องค์สิมลาได้ปัญญา เข้าใจถูกจึงบรรลุ อรหันต์ผล เหมือนหมายของที่คว่ำ เปิดเผยของที่มีสิ่งอื่นกำบังไว้ ส่องทางให้แก่คนหลง ส่องไฟในที่มืดให้คน มีดวงตาให้เห็นแสงสว่าง (Department of Religious Affairs, 2007)

เรื่องราวยกตัวอย่างมานั้นแสดงให้เห็นถึงการที่จะเข้าใจในธรรมชาติ เข้าถึงจิตใจของมนุษย์ อย่างชัดเจน จำเป็นต้องพิจารณาจำแนกบุคคลก่อนเพื่อเลือกกิจกรรมในการพัฒนาปัญญาให้เหมาะสมกับ บุคคลนั้น ซึ่งจะทำให้การพัฒนาปัญญาดำเนินไปอย่างได้ผลรวดเร็ว ดังนั้นการที่จะพัฒนามนุษย์ไปสู่จุดสูงสุด ตามวิถีแห่งพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการสร้างเสริมโลกียปัญญา คือรู้แจ้งรู้จริงในความรู้ทางโลก และโลกุตตรปัญญา คือรู้แจ้งเห็นจริงในทางธรรม จึงจำเป็นต้องรู้จักลักษณะนิสัยพื้นฐานที่ประพฤติดีปฏิบัติหรือพฤติกรรมตามสภาพ ของจิตใจอันเป็นปกติของบุคคลเสียก่อน ตามพุทธศาสนาเรียกว่า จริต 6 ได้แก่ รากจริต โทสจริต โมหจริต สัทธาจริต พุทธิจริต วิตกจริต

จริต 6 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท สรุปความหมายได้ว่า จริต หมายถึงความประพฤติของคน ไม่ว่าจะเป็น ทางด้านร่างกาย ด้านวาจา รวมถึงด้านจิตใจ เป็นลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ พฤติกรรม ของแต่ละบุคคล ส่งผลให้เกิดจิตที่แตกต่างกัน ดังนี้ 1. รากจริต ผู้มีรากะเป็นความประพฤติปกติ (หนักไปในทาง รักสวย รักงาม) 2. โทสจริต ผู้มีโทสะเป็นความประพฤติปกติ (หนักไปในทางใจร้อน โกรธง่าย) 3. โมหจริต ผู้มีโมหะ เป็นความประพฤติปกติ (หนักไปในทางซึ่มเศร้า ไม่มีความคิดเป็นของตนเอง) 4. สัทธาจริต ผู้มีศรัทธาเป็น ความประพฤติปกติ (หนักไปในทางเชื่อง่าย ไม่ค่อยพิจารณา) 5. พุทธิจริต ผู้มีความรู้เป็นความประพฤติปกติ (หนักไปในทางคิดพิจารณา มักใช้ปัญญาคิดเรื่องต่างๆ ก่อนเสมอ) และ 6. วิตกจริต ผู้มีวิตกเป็นความประพฤติ ปกติ (หนักไปในทางคิดจับจด ลังเล ไม่มีความมั่นใจ) จริตทั้ง 6 ประเภทนี้ บางครั้ง บุคคลคนเดียว อาจมีลักษณะหลายๆ จริตรวมกันได้ ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมต่างๆ เช่น คนรักสวย รักงาม อาจเป็นคน หูเบา เชื่อคนง่าย คือมีลักษณะของรากจริตและโมหจริตรวมกัน ในแต่ละจิตินั้นก็จะมีลักษณะเด่นและลักษณะด้อย อยู่ร่วมกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยรอบข้างที่จะแสดงส่วนใดออกมา (Phra Brahmakunabhorn (P.A. Payutto), 2007)

บางครั้งจริตที่ภาพรวมเป็นจริตที่ดี เช่น พุทธิจริต มีข้อเสียอยู่ด้วยเช่นกัน เช่น การใช้ปัญญา คิดเรื่อง ต่างๆ มาก อาจทำให้ไม่กล้าตัดสินใจเพราะกลัวแต่คิดอยู่นั่นเอง เป็นต้น ควรนำหลักธรรมต่างๆ มาปรับใช้กับ ตนเอง เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ แก่ไขจริต เพราะบุคลิกภาพและจริต 6 เป็นปัจจัยพื้นฐานของความสำเร็จสำหรับ ชีวิตมนุษย์ สรุปได้ว่า จริตนั้น บางคนมีทั้ง 6 อย่างครบถ้วน บางรายก็มีไม่ครบ มีมาน้อยกว่ากันตามอำนาจ วาสนาบารมีที่อบรมมาในอดีต อารมณ์ที่มีอยู่คล้ายคลึงกัน แต่ความเข้มข้นรุนแรงไม่เหมือนกัน เพราะบารมี

ที่وبرมมาไม่เสมอกัน จริตของมนุษย์แต่ละคนจึงไม่เหมือนกัน และแต่ละบุคคลก็อาจมีจริตได้หลายอย่าง คลุกเคล้าปะปนกันมา แต่ว่าจริตใดจะมีมาก ออกหน้าเป็นประธาน เป็นประจำ เป็นตัวนำ เป็นตัวเด่นกว่าจริตอื่น ก็เรียกว่าเป็นผู้มีจริตนั้น จะมีลักษณะ จุดอ่อน จุดแข็ง และวิธีแก้ปรับแก้จริตแตกต่างกันไป (Phra Dharmakosacarya (Buddhadasa Bhikkhu), 2007) ผู้วิจัยจึงมีความปรารถนาที่จะศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์การปฏิบัติกรรมฐานกับจริต 6 ในพระไตรปิฎก ซึ่งองค์ความรู้ด้านจริตในพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานที่มีอยู่ในตัวตน เราสามารถพัฒนาระดับศักยภาพของตนให้เพิ่มขึ้นได้ ช่วยให้เข้าใจธรรมชาติของตนเองและผู้อื่นได้อย่างลึกซึ้ง เพราะเป็นบุคลิกลักษณะพื้นฐานตามที่เป็นจริงในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติกรรมฐาน
2. เพื่อศึกษาจริต 6 ในพระไตรปิฎก
3. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติกรรมฐานกับจริต 6 ในพระไตรปิฎก

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ซึ่งมีขั้นตอนในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ ได้แก่พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา คัมภีร์วิมุตติมรรค คัมภีร์วิสุทธิมรรค และข้อมูลจากเอกสาร ชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ หนังสือ งานเขียน งานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง
2. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติกรรมฐานกับจริต 6 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา คัมภีร์วิมุตติมรรค คัมภีร์วิสุทธิมรรค วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในยุคหลัง รวมถึงเอกสารทางวิชาการ หนังสือ งานเขียน งานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนที่เป็นหลักการ แนวคิด ทฤษฎี โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบทเพื่อนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติกรรมฐานกับจริต 6 ในพระไตรปิฎกต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการปฏิบัติกรรมฐาน ผลการวิเคราะห์ พบว่า กรรมฐาน เป็นศาสตร์และศิลป์แห่งการดำเนินชีวิตและเป็นธุระอันสำคัญยิ่งทางพระพุทธศาสนาเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการปฏิบัติกรรมฐานคือการบริหารจัดการหรือการพัฒนาจิต การฝึกอบรมและพัฒนาจิตอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เรารู้จักการป้องกัน รักษา คัมภีร์ครองจิตด้วย จากอกุศลธรรมและความเครียดที่เกิดกับร่างกายและจิตของเรา เพื่อให้จิตมีความเข้มแข็งมั่นคงสามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติงานทุกหน้าที่ทุกอาชีพและก่อให้เกิดความสุขภาพจิตที่ดี เพราะจิตที่พัฒนาดีแล้วย่อมมีความสุข และมีความสุขสำราญในการทำงานประกอบกรรมดีและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและตนเอง ในเรื่องของการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนานั้น จะเน้นไปตามแนวทางการปฏิบัติเป็นหลัก คือการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งเป็นทางสายเอกที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบและปฏิบัติเพื่อความหมดสิ้นไปแห่งอาสวะกิเลสทั้งหลายและเพื่อถึงซึ่งความพ้นทุกข์หมดจากการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏอย่างแท้จริง นั่นคือพระนิพพาน จุดมุ่งหมายของการปฏิบัติกรรมฐานนั้น ก็เพื่อชำระจิตของผู้ปฏิบัติ ให้บริสุทธิ์สะอาดหมดจนกระทั่งถึงบรรลุมรรคผล นิพพาน อันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดทางพระพุทธศาสนา ก่อนที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระองค์ทรงมอบพระพุทธศาสนาให้เป็นสมบัติของพุทธบริษัท 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา การที่บริษัทใดบริษัทหนึ่งได้บรรลุธรรมระดับใดก็ตาม ด้วยการเจริญพระกรรมฐาน

ก็ย่อมจะทำให้พุทธบริษัทอื่นเกิดความมั่นใจในการเจริญพระกรรมฐาน โดยเห็นว่าการเจริญพระกรรมฐาน เป็นการปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตของมนุษย์ให้บรรลุถึงพระนิพพานได้ ผู้ที่เคยเจริญพระกรรมฐาน อย่างไม่รู้จุดหมายหรือมีความท้อแท้หมดกำลังใจ จะได้มีกำลังใจในการปฏิบัติมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันผู้ที่ยัง ไม่สามารถบรรลุธรรมระดับใดระดับหนึ่งก็สามารถพัฒนาจิตของตนขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งสามารถบรรลุ จุดหมายสูงสุดคือพระนิพพานได้

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาจริต 6 ในพระไตรปิฎก พบว่า กิริยาอาการความประพฤติของบุคคล โดยทั่วไปเรียกว่า จริต ในทางพระพุทธศาสนาจำแนกจริตไว้ 6 อย่าง ได้แก่ รากจริต ความประพฤติเป็นไป ด้วยอำนาจแห่งรากะ โทสจริต ความประพฤติเป็นไปด้วยอำนาจแห่งโทสะ โมหจริต ความประพฤติเป็นไป ด้วยอำนาจแห่งโมหะ สัทธาจริต ความประพฤติเป็นไปด้วยอำนาจแห่งศรัทธา พุทธิจริต ความประพฤติเป็นไป ด้วยอำนาจแห่งปัญญา และวิตกจริต ความประพฤติเป็นไปด้วยอำนาจแห่งวิตก

ในการแก้ไขจริตต่างๆ ภายในตัวตนของเรานั้น เราต้องรู้เสียก่อนว่า เรามีจริตอะไร มีข้อดี ข้อเสีย อย่างไร สิ่งใดที่ยังขาด สิ่งใดที่มีมากเกินไป หากเรายังไม่รู้ว่ามีจริตแบบใด เราก็สังเกตจาก ความประพฤติ ของเราที่ทำอยู่เป็นประจำ สามารถสังเคราะห์ได้กับจริตแบบใด เมื่อเราทราบแล้วก็นำ หลักธรรมสำหรับ ปรับแก้จริตนั้นๆ มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบุคลิกภาพและลักษณะตัวตนที่แท้จริง ของเรา

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติกรรมฐานกับจริต 6 ในพระไตรปิฎก พบว่า ความสัมพันธ์ของจริตกับหลักปฏิบัติก็มีพื้นฐานเมื่อฝึกปฏิบัติโดยการใช้อารมณ์ของสมถกัมมัฏฐาน อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กล่าวมาแล้ว สมាธิระดับต้น คือ ขณิกสมาธิย่อมเกิดขึ้น เมื่อได้หมั่นฝึกจิตบ่อยๆ จิตก็จะตั้งมั่นมากขึ้น จนกระทั่งเป็นอุปจารสมาธิแล้ว ถ้าหากไม่ท้อถอย หมั่นประกอบรักษาสมาธิที่ได้นั้นไว้ ในที่สุดจิตก็ย่อมถึงความสงบตั้งมั่นปักลงในอารมณ์ใด อารมณ์หนึ่งแนบแน่นเต็มที่เป็นอัปปนาสมาธิ เมื่อจิต เป็นระดับอัปปนาสมาธิแล้ว องค์ฌานก็จะเกิดขึ้น เอาจงค์ฌานนั้นเป็นบาทฐานในการปฏิบัติวิปัสสนา กัมมัฏฐาน นอกจากการใช้องค์ฌานเป็น บาทฐานในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ยังสามารถใช้อารมณ์ สมถกัมมัฏฐานบางหมวดเป็นบาท ฐานเพื่อการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานจนสามารถบรรลุอรหัตผลได้ เช่น การปฏิบัติในอสุภะ อนุสสติ จตุธาตววัฏฐาน อาหารูปปฏิกลสัญญา

จริตจึงมีความสัมพันธ์ที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติกัมมัฏฐานทั้งสมถและวิปัสสนา ดังในจริต 6 ผู้มีรากจริตย่อมสัมพันธ์กับกัมมัฏฐานมีอสุภ 10 กับ กายคตาสติกัมมัฏฐานมากที่สุด เพราะกัมมัฏฐานเหล่านี้ ทำให้เอาชนะรากะได้ แต่ถ้าไปปฏิบัติในพรหมวิหาร 4 อันมีนิमितทั้งดงาม ซึ่งเป็นกัมมัฏฐานที่ไม่สัมพันธ์กับจริต จะเป็นอันตรายแก่เขาเพราะบุคคลรากจริตไม่เหมาะที่พิจารณา นิमितทั้งดงาม เปรียบได้กับบุคคลที่เป็นไข้หวัด แล้วบริโภคอาหารขึ้นดี เมื่อรากะซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิเลสนิวรณ์สงบลง จิตก็จะสงบตั้งมั่นเป็นสมาธิก็จะพบ กับความสุขได้ในเบื้องต้น ถ้าดำเนินต่อไปสู่ขั้นฌานแล้วใช้ฌานเป็นบาทฐานเข้าสู่วิปัสสนาก็จะเข้าถึงนิพพานได้ ส่วนจริต 2 เช่น ผู้มีตัณหาจริตมีปัญญาอ่อน ปฏิบัติวิปัสสนาในสติปัฏฐาน 4 ข้อยกายนุสสนา เพราะมี ความสัมพันธ์ที่เหมาะสมในข้อยกายนุสสนานี้ มีหลักปฏิบัติ คือ ปฏิกลูปพะ ใช้สติพิจารณาร่างกาย โดยอาการ 32 มีเกศา ผม โลมา ขน นขา เล็บ เป็นต้น หรืออสุภะปัพพะ 9 อย่าง ด้วยการใชสติพิจารณา ร่างกายดูซากศพที่ตายแล้ว 2-3 วัน ที่มีอาการขึ้นพองมีสีเขียวคล้ำ หรือที่ถูกตัดขาดเป็นท่อนๆ เป็นต้น ก็จะเกิดความเบื่อหน่าย คลายจากตัณหาจริต เกิดญาณปัญญาพิจารณาเห็นความเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นสัมมาทิฐิสามารถดำเนินไปจนถึงนิพพานได้

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติกรรมฐานกับจริต 6 ในพระไตรปิฎก ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

Picture 1: The New Body of Knowledge

1) หลักธรรมสำหรับปรับแก้ ราคจริต ราคจริต คือบุคคลที่มีความประพฤตินักไปในทางรักสวयरักงาม มีความสุขกับการได้ชื่นชมและมองดูสิ่งสวยงามๆ อารมณ์อ่อนไหว เป็นต้น หลักธรรมสำคัญสำหรับปรับแก้ราคจริตนั้น ควรเริ่มที่การฝึกใจของตนเองให้มีความเห็นถูกต้องตามความเป็นจริง เห็นสภาพของสิ่งต่างๆ ว่า สิ่งทั้งหมดนั้นตั้งอยู่ในกฎไตรลักษณ์

2) หลักธรรมสำหรับปรับแก้ โทสจริต โทสจริต คือบุคคลที่มีความประพฤติดีกนักไปในทางอารมณ์ร้อน มักโกรธ เสียงดัง เป็นต้น ความโกรธ มีโทษมาก ในพระไตรปิฎกได้อธิบายถึงโทษของความโกรธไว้หลายเรื่อง เช่น บุคคลโทสจริต ผู้มีอินทรีย์อ่อนควรเจริญอัปมัญญา 4 เพราะจะข่มโทสะได้

3) หลักธรรมสำหรับปรับแก้ โมหจริต ธรรมะเป็นที่สบายของคนโมหจริต เสนาสนะต้องหันหน้าสู่ทิศไม่คับแคบ ที่เมื่อนั่งแล้วทิศ ย่อมปรากฏโล่งสว่าง ในบรรดาอริยาบถ 4 อริยาบถเดินจึงจะเหมาะสม

4) หลักธรรมสำหรับปรับแก้ สัทธาจริต สัทธาจริต มีจิตโน้มไปในความเชื่อเป็นอารมณ์ประจำใจ ทำตามความเชื่อ เอาความเชื่อออกหน้า ความคิดหรือความยึดมั่นมักอยู่เหนือการใช้เหตุผล และมักเชื่อโดยไร้เหตุผล อะไรที่ไม่ เป็นไปตามที่ตนเชื่อถือว่าไม่ถูกต้อง มีใครแนะนำอะไรก็ตัดสินใจเชื่ออย่างเดียว โดยไม่ได้พิจารณา บุคคลศรัทธาจริตและบุคคลราคจริต ผู้มีอินทรีย์แก่กล้า ควรปฏิบัติอนุสสติ 6 เริ่มด้วยพุทธานุสสติ

5) หลักธรรมสำหรับปรับแก้ พุทธิจริต เป็นคนเจ้าปัญญาเจ้าความคิด มีความฉลาด มีไหวพริบปฏิภาณดี คิดอะไรเป็นเหตุเป็นผล ชอบใช้ความรู้และเหตุผลในการพิจารณาตัดสินใจว่าจะทำหรือไม่ทำสิ่งใด มองปรากฏการณ์ต่างๆ ตามสภาพความเป็นจริง บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง โดยปราศจากการปรุงแต่งหรืออคติส่วนตัว บุคคลพุทธิจริตควรปฏิบัติจตุตตฐาน อาหารปฏิกุลสัญญา มรณสติ และอุปสมานุสติ และไม่ควรถามกัมมฐานใดๆ เลย

6) หลักธรรมสำหรับปรับแก้ วิตกจริต วิตกจริต ก็คือบุคคลผู้ที่มีความวิตกเป็นความประพฤติกติ, หนักไปในทางนึกคิดจับจด ฟุ้งซ่าน มักจะคิดอะไรไม่เป็นขึ้นเป็นอัน นึกตามผู้อื่น ไม่มีความคิดเป็นของตนเอง บางครั้งก็ไม่คิดอะไร เลย เพราะมีความสับสนด้านความคิดเป็นส่วนใหญ่ หลักธรรมที่สำคัญไว้สำหรับปรับแก้วิตกจิตนั้นจึงต้องเริ่มที่จิตใจ ผึกฝนให้จิตใจมีสติอยู่กับตัวเองเสมอเป็นเบื้องต้น หลังจากนั้นค่อยฝึกปฏิบัติทางกาย และทางวาจาต่อไป โดยต้องมีสติควบคุมการกระทำนั้นอยู่เสมอ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า จากการศึกษาการปฏิบัติกรรมฐานในพระไตรปิฎก ได้พบว่า กรรมฐาน แปลว่า ที่ตั้งแห่งการงาน หรือ อารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งการงาน หมายถึง อุบายวิธีสำหรับการฝึกจิตเพื่อให้เหมาะแก่การงาน ซึ่งการงานในที่นี้หมายถึงงานคือการกำจัดกิเลสเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จของงานคือความพ้นทุกข์กรรมฐาน แบ่งตามวิธีการฝึกออกเป็น 2 ประเภท คือ 1. สมถกรรมฐาน และ 2. วิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งสอดคล้องกับ Phra Athikarn Prakasit Sucinno (Klinchuen) (2022) ที่ได้วิจัยเรื่อง วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสติและสัมปชัญญะเพื่อการปฏิบัติกรรมฐาน ในพระไตรปิฎก พบว่า กรรมฐานมี 2 ประเภท คือ 1) สมถกรรมฐาน คือ กรรมฐานที่เป็นอุบายสงบใจ เพื่อการฝึกจิตโดยการตั้งสติให้อยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ลมหายใจ ด้วยการบริกรรมจนจิตสงบนิ่งอยู่กับสิ่งนั้น ไม่ฟุ้งซ่าน จนเกิดเป็นสมาธิ ตั้งแต่ระดับต่ำจนถึงระดับสูง สมถกรรมฐานนั้นมี 40 กอง คือ กสิณ 10, อสุภ 10, อนุสสติ 10, อาหาเรปฏิกูลสัญญา 1, จตุธาตุววัตถาน 1, อัปปมัญญา 4, อรูป 4 2) วิปัสสนากรรมฐาน คือ กรรมฐานเป็นอุบายเรื่องปัญญา เป็นการฝึกจิตให้เกิดปัญญารู้แจ้งเห็นจริงในสภาวะธรรมทั้งปวง เพื่อให้จิตคลายอุปาทานคือความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งทั้งหลาย และหลุดพ้นจากอำนาจของกิเลส เมื่อฝึกวิปัสสนากรรมฐานจนเกิดปัญญารู้แจ้งในสภาวะธรรมทั้งหลายตามความเป็นจริง โดยมาพิจารณาเห็นตามความเป็นจริงว่า สรรพสิ่งล้วนตกอยู่ภายใต้กฎพระไตรลักษณ์คือ เป็นของไม่เที่ยง เกิดขึ้นมาแล้วดับไป เป็นทุกข์ ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ และเป็นอนัตตาบังคับ บัญชาไม่ได้ ไม่ควรยึดมั่นถือมั่นโดยความเป็นสัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา วิปัสสนากรรมฐานนั้นมีวิปัสสนาภูมิ 6, มีขันธ, อายตนะ, ธาตุ, สัจจะ, อินทริย์ และปฏิจจสมุปบาท ตามแนวสติปัฏฐานทั้ง 4 คือ กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน, เวทนानุปัสสนาสติปัฏฐาน, จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน และธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ปฏิบัติไปตามแนวโพธิปักขิยธรรม 37 ประการ

ผลจากการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า “จริต 6” ในพระพุทธศาสนา นั้น สรุปความหมายได้ว่า จริต คือความประพฤติของคน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย ด้านวาจา รวมถึงด้านจิตใจ เป็นลักษณะนิสัยบุคลิกภาพ พฤติกรรม ของแต่ละบุคคล ทั้งนี้เป็นเพราะจริตของคนที่แตกต่างกัน จึงทำให้จริตของแต่ละคนนั้นแตกต่างกันออกไป ซึ่งสอดคล้องกับ Phra Sorapong Paññātarō (Jullapho) (2018) ที่ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาบุคลิกภาพตามแนวจริต 6 ของนิสิตคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนวัดไชยชุมพลชนะสงคราม จังหวัดกาญจนบุรี จริต 6 แบ่งได้ ดังนี้ 1. ราคะจริต ผู้มีราคะเป็นความประพฤติปกติ (หนักไปในทางรักสวรั้งาม) 2. โทสะจริต ผู้มีโทสะเป็นความประพฤติปกติ (หนักไปในทางใจร้อน โกรธง่าย) 3. โมหะจริต ผู้มีโมหะเป็นความประพฤติปกติ (หนักไปในทางซึ่มเศร้า ไม่มีความคิดเป็นของตนเอง) 4. สัทธาจริต ผู้มีศรัทธาเป็นความประพฤติปกติ (หนักไปในทางเชื่อง่าย ไม่ค่อยพิจารณา) 5. พุทธิจริต ผู้มีความรู้เป็นความประพฤติปกติ (หนักไปในทางคิดพิจารณา มักใช้ปัญญาคิดเรื่องต่างๆ ก่อนเสมอ) และ 6. วิทกจริต ผู้มีวิตกเป็นความประพฤติปกติ (หนักไปในทางคิดจับจด ลังเลไม่มีความมั่นใจ) จริตทั้ง 6 ประเภทนี้ บางครั้ง บุคคลคนเดียวอาจมีลักษณะหลายๆ จริต รวมกันได้

ผลจากการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ของจิต 6 กับการปฏิบัติกรรมฐาน กิริยาอาการความประพฤติของบุคคลโดยทั่วไปเรียกว่า จริต ในทางพระพุทธศาสนาจำแนกจิตไว้ 6 อย่าง ได้แก่ ราคะจิต ความประพฤติเป็นไปด้วยอำนาจแห่งราคะ โทสะจิต ความประพฤติเป็นไปด้วยอำนาจแห่งโทสะ โมหะจิต ความประพฤติเป็นไปด้วยอำนาจแห่งโมหะ สัทธาจิต ความประพฤติเป็นไปด้วยอำนาจแห่งศรัทธา พุทธิจิต ความประพฤติเป็นไปด้วยอำนาจแห่งปัญญา และวิตกจิต ความประพฤติเป็นไปด้วยอำนาจแห่งวิตก การฝึกอบรมจิตให้เกิดความสงบต้องใช้การเพ่งอารมณ์ เรียกว่าการปฏิบัติกัมมัฏฐานในทางพระพุทธศาสนาแล้วถึงกัมมัฏฐานไว้ 2 อย่าง คือ สมถกัมมัฏฐาน และวิปัสสนากัมมัฏฐาน อารมณ์กัมมัฏฐานตามลักษณะของจิตของแต่ละบุคคลมีหลักในการปฏิบัติ คือบุคคลผู้มีราคะจิตให้ปฏิบัติในสมถกัมมัฏฐาน 11 อย่าง คือ อสุภกัมมัฏฐาน 10 กับกายคตาสติกัมมัฏฐานบุคคลผู้มีโทสะจิตให้ปฏิบัติในสมถกัมมัฏฐาน 8 อย่าง คือ พรหมวิหาร 4 และวันณกสิณ 4 ได้แก่ นิลกสิณ ปิตกสิณ โลหิตกสิณ และโอทาทกสิณ บุคคลผู้มีโมหะจิต และบุคคลผู้มีวิตกจิต ให้ปฏิบัติใน สมถกัมมัฏฐาน คือ อานาปานสติบุคคลผู้มีสัทธาจิต ให้ปฏิบัติสมถกัมมัฏฐาน คือ ในอนุสสติ 6 อย่าง มีพุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ สีลานุสสติ จาคานุสสติ และเทวทานุสสติ บุคคลผู้มีพุทธิจิตให้ปฏิบัติในสมถกัมมัฏฐาน คือ มรณานุสสติ อุปमानุสสติ อาหारेปิกุล-สัณญา และจตุ ธาตุวัตถาน ส่วนอรุณ 4 ภูตกสิณ 4 อาโลกกสิณ และอากาศกสิณ นั้นเหมาะกับบุคคลทุกจริต ซึ่งสอดคล้องกับ Tasonthi (2012) ผู้ศึกษาพึงเลือกเส้นทางปฏิบัติตามอัธยาศัย หรือตามจริตที่เราคิดว่าทำแล้วง่าย ไม่ยาก ผ่อนคลาย ก็ให้เลือกแบบที่เราชอบ

สรุป

การปฏิบัติกรรมฐานในพระไตรปิฎก ได้พบว่า กรรมฐาน แปลว่า ที่ตั้งแห่งการงาน หรือ อารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งการงาน หมายถึง อุบายวิธีสำหรับการฝึกจิตเพื่อให้เหมาะแก่การงาน ซึ่งการงานในที่นี้หมายถึงงานคือการกำจัดกิเลสเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จของงานคือความพ้นทุกข์กรรมฐาน แบ่งตามวิธีการฝึกออกเป็น 2 ประเภท คือ 1. สมถกรรมฐาน 2. วิปัสสนากรรมฐาน

การปฏิบัติกรรมฐานผู้ศึกษาพึงเลือกเส้นทางปฏิบัติตามอัธยาศัย หรือตามจริตที่เราคิดว่าทำแล้วง่าย ไม่ยาก ผ่อนคลาย ก็ให้เลือกแบบที่เราชอบ เพื่อให้ถูกกับจริตของตน เมื่อเราเลือกปฏิบัติกรรมฐานที่ตรงกับจริตของเราแล้วย่อมส่งผลให้เราสามารถปฏิบัติได้ดี และประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติอย่างที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีส่วนช่วยให้การพัฒนาบุคลิกภาพ และแก้ไขจิต 6 เป็นไปในทางที่ดี ดังนั้น ควรนำหลักธรรมต่างๆ ที่ได้ มาปรับใช้กับตนเองเพื่อให้เกิดความสุขทั้งแก่ตนเองและคนรอบข้าง เพราะบุคลิกภาพและจิต 6 เป็นปัจจัยพื้นฐานของความสำเร็จสำหรับชีวิตคน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 นำข้อแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพและจิต 6 ไปศึกษาเพิ่มเติม แยกเป็นประเด็นออกไปแล้วนำมาเปรียบเทียบให้เห็นข้อดีและข้อเสียในแต่ละอย่างให้ชัดเจน

2.2 ศึกษาแนวทางในการปฏิบัติธรรมหรือการเจริญกรรมฐาน เพื่อเป็นหนทางแห่งการพัฒนาศักยภาพทางปัญญาของบุคคลเป็นหลักใหญ่ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่างๆ ในการดำเนินชีวิตโดยใช้หลักพุทธธรรมและการปฏิบัติธรรม

References

- Department of Religious Affairs. (2007). *Tripitaka for the People Section on Sutra*. (3rd ed.). Bangkok: Agricultural Cooperative Assembly of Thailand.
- Phra Athikarn Prakasit Sucinno (Klinchuen). (2022). *An Analysis of the Relationship between Mindfulness and Awareness in Tipitaka*. (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phra Brahmakunabhorn (P.A. Payutto). (2007). *Buddhist Dictionary Dharma Edition*. (15th ed.). Bangkok: Chanpen Publishing House.
- Phra Dharmakosacarya (Buddhadasa Bhikkhu). (2007). *Vipassana in Work*. Bangkok: Mental Health.
- Phra Sorapong Paññātarō (Jullapho). (2018). *A Study of Personality According to Six Intrinsic Natures of a Person of the Buddhist Faculty's Students of Mahachulalongkornrajavidyalaya University: A Classroom of Watchaichumpolchanasongkram Kanchanaburi Province*. (Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Somdet Phra Phuthajan (Arch Asabha Mahathera). (2003). *Wisuddhimag*. (4th ed.). Bangkok: Prayurawong Printing.
- Tasonthi, S. (2012). *1 Month to See the Mind to Nirvana*. (1st ed.). Nonthaburi: Think Beyond Books.
- _____. (2012). *How did the Arhat Disciples Achieve Dharma*. Nonthaburi: Think Beyond Books.

การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หน่วยไฟฟ้า โดยการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK*

Development of Science Process Skills and Learning Achievement of Mathayomsuksa 3 Students on the Unit of Electricity by Using STAD Technique with TPACK

¹จิราพร ภูวนา, ²อนันต์ ปานศุภวัชร และ ³ถาดทอง ปานศุภวัชร

¹Chiraporn Phuwanna, ²Anun Pansuppawat and ³Thardthong Pansuppawat

^{1,3}คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

²คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

^{1,3}Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand.

²Faculty of Science and Technology, Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: chirapornph1@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยไฟฟ้า ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านโนนแพงเจียรนันทอุทิศ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่าที (t-test for dependent samples)

ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หน่วยไฟฟ้า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.20/82.11 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์การจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK มีคะแนนก่อนเรียนร้อยละ 16.22 และหลังเรียนมีคะแนนร้อยละ 81.56 เมื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70

*Received July 24, 2023; Revised August 16, 2023; Accepted September 5, 2023

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ (STAD); การจัดการความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีการสอนและเทคโนโลยี (TPACK); ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The purposes of this research were to 1) develop the lesson plans on the Unit of Electricity for Mattayomsuksa 3 based on the learning management using STAD Technique with TPACK to meet the efficiency of 80/80, 2) compare the students' science process skills and Achievement before and after learning 3) study student satisfaction after learning through the developed learning management using STAD Technique with TPACK. The sample, The One Group Pretest-Posttest Design research, obtained through cluster random sampling, consisted of 30 students from Mathayomsuksa 3/1 at Banphonphaeng Chearavanont Uthit 5 School, in the second semester of the academic year 2022. The research instruments included lesson plans based on using STAD Technique with TPACK, a learning achievement test, and a satisfaction questionnaire. The collected data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation, and t-test for.

The results of this research were as follows: 1) The efficiency of lesson plans based STAD Technique with TPACK on the Unit of Electricity for Mattayomsuksa 3 was 81.20/82.11, which was higher than the defined criteria. 2) The learning management using the STAD technique with TPACK, students were able to do group activities which made the students have scientific process skills started with a mean score of 16.22 percent, and increased at a rate of 81.56 percent, indicating that the students' science process skills after the intervention were higher than those before at the .01 level of significance and the students' learning achievement after the intervention was higher than that of before the intervention at the .01 level of significance. 3) The students' satisfaction toward the developed learning management using the STAD technique with TPACK, was 4.70, scaling at a high level.

Keywords: Student Teams-Achievement Divisions; TPACK; Science Process Skills; Learning Achievement

บทนำ

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคตเพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวันและอาชีพการทำงานต่างๆ ตลอดจนเทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้ที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อใช้อำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันล้วนเป็นผลมาจากความรู้วิทยาศาสตร์ ผสมผสานความคิดสร้างสรรค์กับศาสตร์อื่นๆ วิทยาศาสตร์ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ดังนั้นทุกคนต้องรู้ให้เท่าทันวิทยาศาสตร์ (Ministry of Education, 2008) การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้เกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สามารถทำได้โดยจัดให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ครูมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้และจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักเรียนให้เกิดการเรียนรู้มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Ministry of Education, 2008) จากผลการศึกษา

ในปัจจุบันพบว่า ความสามารถหรือทักษะต่างๆ สามารถฝึกฝนและพัฒนาเพื่อให้เกิดความชำนาญได้ ดังนั้น เราจะต้องพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้นักเรียนเกิดความชำนาญสามารถเลือกใช้ทักษะต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม (Thongchumum, 2004) การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์จะต้องใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการศึกษาเช่น ความสามารถในการสังเกต การเลือกเครื่องมือในการวัด การประมาณการวัด การบันทึกข้อมูล การสร้างแบบทดสอบสมมติฐาน การจัดกระทำข้อมูล การตีความหมาย ข้อมูลที่ได้จากการทดลองและการสรุป (The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology (IPST), 2002)

โรงเรียนบ้านโนนแพ่ง เจียรวนทอทิศ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 จากการรายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รายวิชา วิทยาศาสตร์ 3 ปีย้อนหลัง คือ ปีการศึกษา 2561-2563 พบว่า ระดับประเทศมีคะแนนร้อยละ 36.10 30.07 และ 29.89 ตามลำดับ ในระดับเขตพื้นที่การศึกษามีคะแนนร้อยละ 34.63 28.99 และ 28.35 ตามลำดับ และคะแนนของโรงเรียนมีคะแนนร้อยละ 33.09 29.12 และ 27.27 ตามลำดับ (National Institute of Educational Testing Service, 2020) จะเห็นว่าค่าคะแนนในระดับประเทศ ระดับเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 50 ทั้ง 3 ปีการศึกษา และมีแนวโน้มคะแนนค่าเฉลี่ยร้อยละลดลงจากรายงานการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ หน่วยไฟฟ้า ต่ำซึ่งเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา วิทยาศาสตร์ การจัดการเรียนในปัจจุบันยังไม่สามารถทำให้นักเรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาได้ นักเรียนขาดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ไม่สามารถสร้างองค์ความรู้และความคิดแปลกใหม่ ทั้งนี้ เกิดจากการสอนของครูที่สอนแบบบรรยายมุ่งการสอนเนื้อหา ขาดเทคนิคในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายและไม่สนใจเรียน นอกจากนี้เนื้อหาในวิชาวิทยาศาสตร์ หน่วยไฟฟ้า นักเรียนต้องอาศัยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความรู้ในการแก้โจทย์ปัญหาอย่างเป็นระบบ แต่นักเรียนยังขาดทักษะดังกล่าวจึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (Phuylanwong, 2018) วิธีการหนึ่งที่ช่วยแก้ไขปัญหาคือการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวคือใช้การจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK

การจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD (Student Teams-Achievement Divisions: STAD) เป็นการจัดการเรียนที่ครูนำเสนอเนื้อหาใหม่ แล้วแบ่งนักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันออกเป็นกลุ่มเพื่อทำงานร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อยกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Chumwangwapee, 2018) การจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เทคนิค STAD มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (Sendee, 2017) ทำให้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (Waewsri, 2019)

TPACK เป็นการนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมกับการเรียนการสอนและเนื้อหาเพื่อให้เกิดการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Shulman, 1986) ทำให้ครูวิทยาศาสตร์มีความรู้ความสามารถในการบูรณาการเทคโนโลยีเข้าไปในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพจะส่งผลส่งเสริมและพัฒนานักเรียนทั้งความรู้วิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และเป็นการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีทักษะในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (Mishra, and Koehler, 2006) การใช้เทคนิค TPACK มาบูรณาการกับการสอนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (Thammaprattap, 2016) ผลการวิจัยชี้ให้เห็น

ว่าการบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (Adulyasas, 2017)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสนใจที่จะนำการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK มาใช้ในการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ หน่วยไฟฟ้า ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อแก้ปัญหาตลอดจนพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์เพิ่มสูงขึ้น โดยใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและศึกษาถึงผลการเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายตามที่หลักสูตรกำหนด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยไฟฟ้า ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK หน่วยไฟฟ้า

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามแบบแผนการทดลองกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) เรื่องการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หน่วยไฟฟ้าโดยการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหา เอกสาร แนวคิดทฤษฎีศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ ทักษะกระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสมรรถนะที่สำคัญ กิจกรรมการเรียนรู้ ภาระ/ชิ้นงาน และการวัดและประเมินผลกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หน่วยไฟฟ้า ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK เช่น ความหมาย แนวคิดและทฤษฎี ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ข้อดีและประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD และ TACK และออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ STAD ร่วมกับเทคนิค TPACK ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หน่วยไฟฟ้า จำนวน 6 แผน รวม 18 ชั่วโมง โดยการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD สืบเคราะห์มาจากแนวคิดของ Slavin (1990) และ TPACK สืบเคราะห์มาจาก Koehler, and Mishra (2008)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม

สถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่โรงเรียนบ้านโพนแพง เจียรนวนนท์อุทิศ 5 อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนบ้านโพนแพง เจียรนวนนท์อุทิศ 5 อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สกลนครเขต 1 จำนวน 1 ห้องเรียน 30 คน ได้มาจากเทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling Technique) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม และมีการจัดนักเรียนแบบคละคนเรียนเก่ง กลาง อ่อน อยู่ด้วยกัน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK หน่วยไฟฟ้า จำนวน 6 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง โดยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 18 ชั่วโมงการทดสอบก่อนเรียน 1 ชั่วโมงและทดสอบหลังเรียน 1 ชั่วโมง รวมเวลา 20 ชั่วโมง 1) ปริมาณทางไฟฟ้า 2) วงจรไฟฟ้า 3) วงจรอิเล็กทรอนิกส์เบื้องต้น 4) พลังงานไฟฟ้า 5) วงจรไฟฟ้า และเครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน 6) การใช้ไฟฟ้าอย่างประหยัดและปลอดภัยจำนวน พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องผ่านเกณฑ์ทุกแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 จากนั้น จัดพิมพ์แผนการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์พร้อมนำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยไฟฟ้า ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบบปรนัย 4 ตัวเลือก เป็นแบบเลือกคำตอบ (Multiple choice) จำนวนแบบทดสอบละ 40 ข้อ แล้วคัดเลือกไว้ใช้จริงแบบทดสอบละ 30 ข้อ โดยผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยเกณฑ์การตัดสินค่า IOC มีค่า 0.50 ขึ้นไป แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มีเนื้อหาครอบคลุมจุดมุ่งหมายของแต่ละทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 13 ทักษะ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้มีเนื้อหาครอบคลุม ตัวชี้วัด และสอดคล้องกับหลักการวัดผลด้านสติปัญญาควรวัดพฤติกรรมของ Bloom (1976) โดยแบ่งเป็น 6 ด้านดังนี้ 1) ด้านความรู้ - ความจำ 2) ด้านความเข้าใจ 3) ด้านการนำไปใช้ 4) ด้านการวิเคราะห์ 5) ด้าน การสังเคราะห์ 6) ด้านการประเมินค่า แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่เคยผ่านการเรียนเนื้อหา นี้ มาก่อนแล้วและมีองค์ความรู้หน่วยไฟฟ้า แต่ไม่ใช่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้มาจากเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง แบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling Technique) โดยใช้ ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม คือนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 จำนวน 30 คน แล้วนำผลการทดสอบของนักเรียนมาวิเคราะห์หาค่าความยาก (p) ค่า อำนาจจำแนก (r) โดยเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ค่าความยากอยู่ในช่วง 0.20-0.80 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป แล้วนำข้อสอบมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน รายละเอียด ข้อมูลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ ค่าความยากรายข้อ (p) ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) และค่าความเชื่อมั่น

กระบวนการ/ผลลัพธ์	แบบทดสอบทักษะ กระบวนการทาง วิทยาศาสตร์	แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน
ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ	0.67-1.00	0.67-1.00
	ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.91	ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.90
ค่าความยากรายข้อ (p) อยู่ระหว่าง	0.57-0.73	0.53-0.73
ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) อยู่ระหว่าง	0.21-0.73	0.25-0.73
ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	0.75	0.75

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK หน่วยไฟฟ้า ซึ่งเป็นข้อคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตามวิธีการวัดแบบลิเคิร์ต (Likert) จำนวน 20 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน ด้านละ 5 ข้อ ดังนี้ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล และนำผลคะแนนมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องผ่านเกณฑ์ จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. จัดทำหนังสือขออนุญาตการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เลขที่รับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ 150/2565
2. ผู้วิจัยติดต่อขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือการวิจัยและหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ส่งถึงผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านโนนแพง เจริญนนท์อุทิศ 5 ตำบลโพธิ์ไพศาล อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร เพื่อขออนุญาตดำเนินการทดลองใช้และเก็บข้อมูล
3. ผู้วิจัยปฐมนิเทศนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อชี้แจงแนวทางการจัดการเรียนการสอน และดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK หน่วยไฟฟ้า
4. ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยไฟฟ้า และบันทึกผลการทดสอบไว้เป็นคะแนนก่อนเรียนเพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล
5. ดำเนินการสอนให้กับกลุ่มตัวอย่างด้วยการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK หน่วยไฟฟ้า กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
6. เมื่อสิ้นสุดการสอนด้วยการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK หน่วยไฟฟ้า แล้วทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฉบับเดียวกันที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน และบันทึกผลการทดสอบไว้เป็นคะแนนหลังเรียน เพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล
7. ขึ้นหลังการทดลอง ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยที่ผู้สอนอ่านแบบสอบถามทีละข้อตามลำดับพร้อมทั้งอธิบายข้อความหากนักเรียนมีข้อสงสัย
8. นำผลคะแนนแบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้มาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน และสรุปผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ดังนี้

1. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนระหว่างเรียนแบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. วิเคราะห์แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยวิเคราะห์ค่า IOC ดัชนีความสอดคล้องแบบทดสอบกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ตามวิธีการของโรวินเนลลี และแฮมเบิลตัน (Rovinell, and Hambleton) วิเคราะห์ค่าความยาก (p) และค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ของข้อสอบ และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตร KR-20 คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson)
3. วิเคราะห์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยวิเคราะห์ค่า IOC ตามวิธีการของโรวินเนลลี และแฮมเบิลตัน (Rovinell and Hambleton) วิเคราะห์ค่าความยาก (p) และค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r)

ของข้อสอบ และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตร KR-20 คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson)

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK หน่วยไฟฟ้า ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80 (E_1/E_2) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยไฟฟ้า โดยการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

กระบวนการ/ผลลัพธ์	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	30	180	146.17	2.55	81.20
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	30	60	49.27	4.40	82.11
E_1/E_2 เท่ากับ 81.20/82.11					

จาก Table 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทำกิจกรรมระหว่างเรียนในแต่ละแผนจำนวน 6 แผน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 146.17 จากคะแนนเต็ม 180 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.20 คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่ากับ 49.27 จากคะแนนเต็ม 60 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.11 แสดงให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพ 81.20/82.11 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 (E_1/E_2) ที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ที่ 2 เปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน หน่วยไฟฟ้า โดยการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ ตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน หน่วยไฟฟ้า โดยการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK

	ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์					ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน				
	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	30	30	4.87	2.01	50.86**	30	30	4.57	1.85	49.87**
หลังเรียน	30	30	24.47	2.24		30	30	24.80	2.44	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ค่าวิกฤตของ t ที่ระดับ .01 ; df 29 = 2.46)

จาก Table 3 พบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 4.87 และ 24.47ตามลำดับ จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน ผลการวิเคราะห์ค่า t ปรากฏว่า ค่า t จากการคำนวณมีค่าเท่ากับ 50.86 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 และ 24.80 ตามลำดับ จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน ผลการวิเคราะห์ค่า t ปรากฏว่า

ค่า t จากการคำนวณมีค่าเท่ากับ 49.87 เมื่อพิจารณาค่า t จากตารางค่าวิกฤตการแจกแจง t (Mc Millan, and Schumacher, 1997) ที่ $df = 29$ ได้เท่ากับ 2.24 แสดงว่าค่าคำนวณมากกว่าค่า t จากตาราง แสดงว่านักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK หน่วยไฟฟ้า ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK หน่วยไฟฟ้า ผลปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK หน่วยไฟฟ้า

รายการประเมิน	N=30		ระดับความพึงพอใจ
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้	4.59	0.50	มากที่สุด
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.85	0.38	มากที่สุด
3. ด้านสื่อและอุปกรณ์	4.63	0.49	มากที่สุด
4. ด้านการวัดและประเมินผล	4.67	0.47	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.70	0.46	มากที่สุด

Table 4 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้ 1) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) ด้านการวัดและประเมินผล 3) ด้านสื่อและอุปกรณ์ และ 4) ด้านเนื้อหา

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK หน่วยไฟฟ้า ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มโดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการสอนเช่น YouTube, PPT, Canva และ Google เป็นสื่อการสอน และนำแอปพลิเคชัน Physics-Lab มาใช้ในการทำกิจกรรมจำลองการทดลอง นักเรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้เข้าใจในเนื้อหาวิชาที่ได้ดีมากยิ่งขึ้นซึ่งรูปแบบของการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK สรุปเป็นองค์ความรู้ในการจัดการเรียนรู้ไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเสนอเนื้อหา ขั้นนำเสนอเนื้อหาการจัดการความรู้ในเนื้อหาครูใช้เทคโนโลยีช่วยในการนำเสนอเนื้อหา ครูใช้ YouTube, PPT, Canva และ Google ในการนำเสนอเนื้อหาทบทวนความรู้พื้นฐานเดิมและสอนเนื้อหาใหม่กับนักเรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อย 6 คน คละนักเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน ร่วมกันศึกษาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยคอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือในการศึกษาค้นคว้าแต่ละกิจกรรมใช้แอปพลิเคชัน Physics-Lab ทำการจำลองการทดลองการต่อวงจรไฟฟ้า การวัดกระแสไฟฟ้า และการทดลองอื่นๆ ก่อนการทดลองจริง นักเรียนสรุปความรู้และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ได้จากการเรียนและนำเสนอหน้าชั้นเรียนโดย PPT และ Canva ใน

ขั้นที่ 3 ขั้นทดสอบย่อย นักเรียนแต่ละคนทำแบบทดสอบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยตนเอง ไม่มีการช่วยเหลือกัน

ขั้นที่ 4 คิดคะแนนความก้าวหน้าแต่ละคน และกลุ่มย่อย ครูตรวจผลการทดสอบของนักเรียน โดยคะแนนที่นักเรียนทำได้ในการทดสอบจะถือเป็นคะแนนรายบุคคล แล้วนำคะแนนรายบุคคลไปแปลงเป็นคะแนนกลุ่ม

ขั้นที่ 5 ชมเชย ยกย่อง บุคคลหรือกลุ่มที่มีคะแนนยอดเยี่ยม นักเรียนคนใดทำคะแนนได้ดีกว่าครั้งก่อน จะได้รับคำชมเชยเป็นรายบุคคล และกลุ่มใดทำคะแนนได้ดีกว่าครั้งก่อนจะได้รับคำชมเชยทั้งกลุ่ม

Figure 1: The New Body Knowledge in Development of Science Process Skills and Learning Achievement of Mathayomsuksa 3 Students on the Unit of Electricity by Using STAD Technique with TPACK

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หน่วยไฟฟ้า โดยใช้การจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK สามารถอภิปรายผลตามสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยไฟฟ้า โดยใช้การจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 6 แผน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.20/82.11 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากผู้วิจัยได้ออกแบบสร้างขึ้นผ่านกระบวนการที่ถูกต้องตามขั้นตอน โดยเริ่มจากศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช 2560) ตลอดจนศึกษาคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK ผ่านกระบวนการตรวจสอบแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษา

วิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้กับนักเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ผู้วิจัยได้นำ YouTube, PPT, Canva และ Google เป็นสื่อในการนำเสนอเนื้อหา ใช้แอปพลิเคชัน Physics-Lab ในนักเรียนทำการจำลองการทดลองก่อนการทดลองจริง และแต่ละแผนออกแบบกิจกรรมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติฝึกจริงเพื่อนักเรียนจะได้ฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ทั้ง 13 ทักษะให้นักเรียนวิเคราะห์สรุปความรู้ในเรื่องต่างๆ จึงเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้แผนการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK จำนวน 6 แผน มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaewhanam, Pansuppawat, and Khamhaengpol (2019) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เสี่ยงกับการไต่ขึ้น โดยใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับผังมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับผังมโนทัศน์ เรื่อง เสี่ยงและการไต่ขึ้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.55/80.22 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าผลการศึกษาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หน่วยไฟฟ้า โดยใช้การจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK นักเรียนมีคะแนนก่อนคิดเป็นร้อยละ 16.22 และหลังเรียนมีคะแนนคิดเป็นร้อยละ 81.56 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนร้อยละหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ 4.57 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 24.80 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนร้อยละหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK ได้นำ YouTube, PPT, Canva และ Google เป็นสื่อในการนำเสนอเนื้อหา ใช้แอปพลิเคชัน Physics-Lab ในนักเรียนทำการจำลองการทดลองก่อนการทดลองจริง สอนให้นักเรียนใช้ PPT, Canva ในการสรุปองค์ความรู้ ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัยสอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนส่งผลให้นักเรียนมีความตั้งใจ สนใจในเนื้อหาและกิจกรรมที่เรียนในแต่ละกิจกรรมนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติฝึกจริง นักเรียนได้วิเคราะห์สรุปองค์ความรู้ วิเคราะห์ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 13 ทักษะที่เรียนในแต่ละกิจกรรมที่เรียน นักเรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ทั้ง 13 ทักษะและทบทวน วิเคราะห์และสังเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้และส่งผลให้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Waewsri (2019) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแผนผังความคิด พบว่าทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ Thammapruteep (2016) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอนและเทคโนโลยีในการสอนวิทยาศาสตร์ พบว่าการบูรณาการเทคโนโลยีเข้าไปในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพจะส่งเสริมและพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK หน่วยไฟฟ้า พบว่า ภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 เนื่องจากการจัดกิจกรรมการทดลองเพื่อฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ทำหายและทันสมัย นำเทคโนโลยีแอปพลิเคชัน Physics-Lab เข้ามาช่วยในการทำการทดลองจึงทำให้นักเรียนเกิดความท้าทายอยากค้นหาคำตอบ มีกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้

ความสามารถด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ทั้ง 13 ทักษะมากขึ้น ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้และทำงานร่วมกัน แสดงความคิดเห็นและร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา มีเครื่องมือและใช้เทคโนโลยีที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ ขั้นตอนและกิจกรรมการเรียนรู้ การเรียนมีบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ นักเรียนมีอิสระในการเรียนรู้ นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขเพราะมีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและจัดกลุ่มอย่างเหมาะสม มีวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยเช่น ใช้แอปพลิเคชัน Physics-Lab มาทำการจำลองการทดลอง นำ YouTube มาแสดงยกตัวอย่างการทดลองและนำเสนอเนื้อหา ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหา มีความสนใจ ตั้งใจที่จะเรียนรู้ และมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Khamsuk (2017) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ความมีเหตุผล เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมาก

สรุป

การจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK หน่วยไฟฟ้า เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่ม แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันเรียน คนเก่งและคนปานกลางได้ช่วยอธิบายให้คนอ่อนเข้าใจมีกิจกรรมที่น่าสนใจท้าทาย นักเรียนได้ร่วมกันวางแผนแก้ปัญหา ปฏิบัติกิจกรรม มีกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้เกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย หลากหลาย และเหมาะสม ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นสนใจในบทเรียน อยากร่วมทำกิจกรรม มีบรรยากาศการเรียนการสอนในชั้นเรียนเป็นบรรยากาศที่อบอุ่นมีความเป็นกันเอง สมาชิกในกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทุกคนมีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม โดยยึดหลักความสำเร็จของนักเรียนแต่ละคนคือความสำเร็จของกลุ่ม การจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เข้าใจในบทเรียนเสริมสร้างสมรรถภาพทางการเรียนรู้และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จากการทำกิจกรรมโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการนำเสนอเนื้อหาและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการแข่งขันกัน เพื่อประเมินความสำเร็จของกลุ่ม มีการให้คำชมเชยหรือรางวัลซึ่งเป็นสิ่งกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้อยากได้รางวัลจึงทำให้นักเรียน เกิดความสนใจ และตั้งใจทำกิจกรรมส่งผลให้ตนเองและสมาชิกในกลุ่มประสบผลสำเร็จ และเรียนรู้อย่างมีความสุข และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ออกแบบเหมาะสมกับวัยของนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ สำหรับครูผู้สอนควรนำการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK หน่วยไฟฟ้า ซึ่งในการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK หน่วยไฟฟ้า เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำเทคโนโลยีที่เหมาะสมเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน การกิจกรรมการทดลองเป็นการกระตุ้นความสนใจของนักเรียน นักเรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ทั้ง 13 ทักษะ จากกิจกรรมที่ทำส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ดังนั้น เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ครูควรศึกษาเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ที่จะทำการการสอน และบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนสื่อการสอน

ครูควรสอนนักเรียนใช้สื่อหรือแอปพลิเคชันที่จะนำมาสอนก่อนเพื่อส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนได้เต็มตามศักยภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัย พบว่าการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK หน่วยไฟฟ้าส่งผลให้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ดังนั้นควรมีการศึกษาการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับ TPACK ในรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้อื่น เพื่อพัฒนาทักษะด้านต่างๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ ความฉลาดในการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่อไป

References

- Adulyasas, L. (2017). The Effects of Developing Pre-service Mathematics Teachers' Technological Pedagogical Content Knowledge (TPACK) on Mathematics Students' Achievement. *Journal of Yala Rajabhat University*, 13(1), 115-128.
- Chumwangwapee, N. (2018). *The Development of Collaborative Learning Instruction Using STAD Technique with Electronic Books of Geography for Mattayomsueksa 1*. Maha Sarakham: Mahasarakham University.
- Kaewhanam, S., Pansuppawat, A., & Khamhaengpol, A. (2019). The Development of Science Process Skills and Learning Achievement on the Topic of Sound and Hearing Using the STAD-Cooperative Learning Method Integrated with Concept Mapping for Prathomsuksa 5 Students. *Journal of Curriculum and Instruction Sakon Nakhon Rajabhat University*, 11(30), 21-29.
- Khamsuk, R. (2017). *Development of Science Process Skills, Rationality, Modesty and Self-immunity Entitled "Chemical Reaction Rate Using Cooperative Learning Technique of STAD and the Sufficiency Economy Philosophy" in Science Learning Strand for Mathayom Suksa 5 Students*. Sakon Nakhon: Sakon Nakhon Rajabhat University.
- Koehler, M. J., & Mishra, P. (2008). *Introducing TPACK*. New York: Handbook of Technological Pedagogical Content Knowledge for Educators.
- Ministry of Education. (2008). *Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008)*. Bangkok: Kurusapa Printing Ladphrao.
- National Institute of Educational Testing Service. (2020). *Ordinary National Educational Test 2020*. Retrieved May 20, 2021, from <http://www.newonetestresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/Login.aspx?ReturnUrl=%2fAnnouncementWeb%2fSchool%2fReportSchoolBySchool.aspx%3fmi%3d2&mi=2>
- Phuylanwong, P. (2018). *Development of Science Process Skills Entitled "Chemical Reaction Rates" Using the Cooperative Learning of STAD and KWL Techniques for Mathayom Suksa 5 Students*. (Master's Thesis). Sakon Nakhon Rajabhat University. Sakon Nakhon.

- Sendee, N. (2017). *Development of Critical Thinking Ability and Science Process Skills in Biology Entitled "Photosynthesis in Plants" Using Cooperative Learning Strategy of STAD and Concept Mapping of Mathayom Suksa 5 Students*. Sakon Nakhon: Sakon Nakhon Rajabhat University.
- Shulman, L. S. (1986). Those Who Understand: Knowledge Growth In Teaching. *Educational Researcher*, 15(2), 4-15.
- Slavin, R. E. (1990). *Cooperative Learning Theory Research And Practice*. New Jersey: Prentice Hall.
- Thammaprateep, C. (2016). The Development of Knowledge in the Content Combines Teaching Methods and Technology in Science Teaching. *Journal of Research and Curriculum Development*, 3(2), 42-47.
- The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology (IPST). (2002). *Manual for Organizing Basic Education Curriculum in Science Groups*. Bangkok: Office of the Welfare Promotion Commission for Teachers and Education Personnel.
- Thongchumum, P. (2004). *Elementary Science Teaching*. Bangkok: Odeonstro.
- Waewsri, P. (2019). *The Development of Science Process Skills and Learning Achievement of Mathayomsuksa 4 Students on the Topic of Genetic Transformation Using the STAD-Cooperative Learning Method Integrated with Mind Mapping*. Sakon Nakhon: Sakon Nakhon Rajabhat University.

การพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน*

The Development of Analytical Reading Skills of the Fifth Year Secondary School Students by Using 5W1H Questioning Technique with Classroom

¹กรรณิการ์ กรณา, สรียกานต์ ยี่แก้งเอี่ยม และ ปิยาภรณ์ พิษญาภิรัตน์

¹Kannika Karuna, Sariyagan Yeekengaem and Piyaporn Pitchayapirat

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Graduate School, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: bow29734@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน ค่าความเหมาะสม 4.73 2) แบบทดสอบการวัดทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ ค่าความเชื่อมั่น KR-20 = 0.92 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบสมมติฐาน t-test แบบ Dependent Samples

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 2) ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์; เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H; เทคนิคการประเมินในชั้นเรียน

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to develop the analytical reading skills of the fifth year secondary school students by using 5W1H questioning technique with classroom assessment technique with the criterion of 70%; 2) to compare the pretest and posttest of analytical reading skills of fifth year secondary school students by using the 5W1H questioning technique with the classroom assessment technique. An exploratory

*Received August 8, 2023; Revised August 26, 2023; Accepted August 26, 2023

research method was used in the study. The sample group consisted of 30 students of the fifth year secondary school from classroom 1, who were studying in the second semester of academic year B.E. 2565 at Warin Chamrap School, Ubon Ratchathani Province. The sample group was acquired by cluster sampling. The tools used were: 1) Learning management plans for analytical reading by using the 5W1H questioning technique with the classroom assessment technique, with the reliability of 4.73; and 2) The analytical reading skill test with a reliability of KR-20 0.92. The following statistics were used: percentage, mean, standard deviation, and dependent samples t-test.

From the study, the following results were found: 1) The results of the analytical reading skills of fifth-year secondary school students employing the 5W1H questioning technique with classroom assessment technique were higher than the criterion of 70%; 2) The posttest of analytical reading skills of fifth year secondary school students by using the 5W1H questioning technique with the classroom assessment technique was higher than pretest with a statistical significance of 0.05.

Keywords: Analytical Reading Skills; 5W1H Questioning Technique; Classroom Assessment Technique

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมมีความก้าวหน้าและมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย ข้อมูลข่าวสารเผยแพร่อย่างรวดเร็ว ผู้อ่านสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลาผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งบางครั้งเป็นสื่อที่ไม่เหมาะสม หรือหลอกลวง ดังนั้นข้อมูลข่าวสารที่ได้รับต้องใช้กระบวนการอ่านวิเคราะห์ ไตร่ตรอง แยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น และพิจารณาสารที่ได้รับอย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อให้การอ่านนั้นมีประสิทธิภาพ ครูจึงควรให้ความสำคัญ กับการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยการอ่านเชิงวิเคราะห์เป็นการอ่านที่จะช่วยให้ผู้อ่านนั้นมีความคิด มีสติปัญญา และมีความเข้าใจสิ่งที่ได้อ่านอย่างชัดเจน การแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่อ่านนั้น จะช่วยทำให้ผู้อ่านคิดเป็น คิดรอบคอบ มีความรู้ความเข้าใจที่กว้างขวางและเป็นการเพิ่มความรู้ รวมไปถึงการใช้ทักษะทางสติปัญญาที่จะแสดงออกมาเป็นความคิดของตน การที่จะถ่ายทอดความคิดเห็นของตนเองออกมาได้นั้นจำเป็นต้องค้นคว้าหาความรู้ต่างๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบและทำการวิเคราะห์ เพื่อพัฒนาความสามารถของตนเอง ทำให้ ประสบความสำเร็จในการเรียน การทำงาน ตลอดจนการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข (Department of Curriculum and Instruction Development, 2003) และการอ่านเชิงวิเคราะห์มีกระบวนการที่ละเอียด และซับซ้อนกว่าการอ่านทั่วไป จะต้องอาศัยความสามารถในการอ่านจำแนก แยกแยะองค์ประกอบต่างๆ อย่างละเอียด ไม่ว่าจะเป็นสิ่งของ วัตถุ เรื่องราว หรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น (Moonkam, 2007) ด้วยเหตุนี้ ทักษะด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์จึงมีความจำเป็นที่ต้องได้รับการฝึกฝน และพัฒนาให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียน นำทักษะจากการอ่านเชิงวิเคราะห์ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

จากสถิติผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินัยพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียนวารินชำราบ ปีการศึกษา 2564 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในระดับประเทศ มีคะแนนเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ 46.40 และในระดับโรงเรียน มีคะแนนเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ 43.23 (National Institute of Educational Testing Service, 2022) จะเห็นได้ว่าคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มสาระการเรียนรู้

ภาษาไทยต่ำกว่าคะแนนในระดับประเทศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาที่สำคัญที่สุดนั้น คือ ปัญหาการอ่าน เพราะการอ่านเป็นพื้นฐานสำคัญที่ส่งผลต่อทักษะอื่น โดยเฉพาะทักษะการเขียน ด้วยปัญหาที่เกิดขึ้น เนื่องจากนักเรียนไม่เข้าใจเรื่องที่อ่านโดยเฉพาะการอ่านเชิงวิเคราะห์ นอกจากนี้ Bureau of Academic Affairs and Education Standards (2008) ได้กล่าวว่า ผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) พบว่า นักเรียนไทยมีความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ และปัญหาการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนไทยทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H สามารถพัฒนาทักษะในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Suriyo, 2019) ซึ่งวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค 5W1H Moonkam (2004) ได้อธิบายไว้ว่ารูปแบบวิธีการสอนแบบ 5W1H ซึ่งเป็นรูปแบบการใช้เทคนิคในการวิเคราะห์แก้ไขปัญหานั้น ส่วนใหญ่จะใช้ในขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการตั้งคำถามซึ่งประกอบด้วย Who (ใคร) What (อะไร) Where (ที่ไหน) When (เมื่อไหร่) Why (ทำไม) How (อย่างไร) การตั้งคำถามดังกล่าวจะทำให้ได้คำตอบในแต่ละประเด็นแต่ละข้อของคำถาม เทคนิค 5W1H จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลหรือปัญหาได้เกือบทุกรูปแบบ ใช้ในการจำแนกแยกแยะองค์ประกอบต่างๆ ของสิ่งหนึ่งสิ่งใดซึ่งอาจจะเป็นสิ่งของ เรื่องราว หรือเหตุการณ์ต่างๆ นำมาหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบต่างๆ เพื่อค้นหาคำตอบ จากนั้นจึงรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาจัดระบบเรียบเรียงใหม่ให้ง่ายแก่การทำความเข้าใจ โดยเทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H จะช่วยพัฒนาการอ่านเชิงวิเคราะห์ของผู้เรียนได้โดยการตั้งคำถาม Who (ใคร) What (อะไร) Where (ที่ไหน) When (เมื่อไหร่) Why (ทำไม) How (อย่างไร) เพื่อทำความเข้าใจ และหาคำตอบจากเรื่องที่อ่าน Suriyo (2019) ได้ศึกษา การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิค 5W1H ประกอบแบบฝึก กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย พบว่า นักเรียนที่ได้เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค 5W1H ประกอบแบบฝึก มีความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์หลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 82.02 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 และ Fangmanee (2021) ได้ศึกษา การพัฒนาการอ่านคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับแผนผังความคิดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน จะเห็นได้ว่าการใช้เทคนิค 5W1H พัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้านทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ให้สูงขึ้น นอกจากนี้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H จะสามารถพัฒนาทักษะในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดีแล้วนั้น เทคนิคการประเมินในชั้นเรียน Classroom Assessment Techniques (CAT) ก็สามารถพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของผู้เรียนได้ โดยเทคนิคการประเมินในชั้นเรียนเป็นเทคนิคที่ใช้ในการตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียนในระหว่างเรียน ใช้ประเมินในทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นขั้น นำเข้าสู่บทเรียน ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และขั้นประเมินผล เพื่อตรวจสอบความเข้าใจ และความก้าวหน้าของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน (Angelo, and Cross, 1993) ซึ่งเป็นแนวทางของการประเมินเพื่อการเรียนรู้ที่เป็นการประเมินตลอดกระบวนการเรียนรู้มากกว่าการประเมินหลังเสร็จสิ้นกระบวนการ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะใช้วินิจฉัยผู้เรียน วางแผนการจัดการเรียนรู้ และการให้ข้อมูลย้อนกลับใช้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาทันที (Bureau of Academic Affairs and Education Standards, 2017)

จากการศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำเทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน มาใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียน และยังไม่มีผู้สนใจที่จะนำสองเทคนิคดังกล่าวมาใช้ร่วมกัน โดยผู้วิจัยหวังว่าจะสามารถพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันหรือในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน เป็นวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านเชิงวิเคราะห์ เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H และเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน

ขั้นตอนที่ 2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ในอำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2565 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 4 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 25 ห้องเรียน รวมทั้งหมด 880 คน

2. กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน จำนวน 6 แผน ใช้เวลาสอนแผนละ 2 ชั่วโมง จำนวน 12 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดทักษะด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์

1. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้ และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

1.2 ศึกษาหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านเชิงวิเคราะห์ เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H และเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน

1.3 ศึกษาหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านเชิงวิเคราะห์ แล้วนำมาสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง จำนวน 12 ชั่วโมง

1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของเนื้อหา และนำคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษามาทำการแก้ไข

1.5 นำแผนการจัดการที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ 1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย จำนวน 1 ท่าน 2. ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิควิธีการสอน จำนวน 2 ท่าน

3. ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา จำนวน 2 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ และประเมินความสอดคล้อง (IOC) ในแต่ละองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข

1.6 นำคะแนนที่ได้จากการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลความหมาย พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.40 เมื่อนำไปเทียบกับเกณฑ์พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด และนำคะแนนที่ได้จากการประเมินความสอดคล้องในแต่ละองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้มาวิเคราะห์หาค่า IOC และแปลความหมาย พบว่า มีค่า IOC เท่ากับ 0.87 เมื่อนำไปเทียบกับเกณฑ์พบว่า ใช้ได้

1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน เพื่อศึกษาความเป็นไปได้และปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้

1.8 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้ว ไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบทดสอบวัดทักษะด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

2.1 ศึกษาเนื้อหาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิชาภาษาไทย หนังสือ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสร้างเครื่องมือวัดผลการวัดทักษะด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์

2.2 สร้างแบบทดสอบวัดทักษะด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ โดยข้อสอบเป็นแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ เพื่อที่จะเลือกไว้ใช้จริง 40 ข้อ

2.3 นำแบบทดสอบวัดทักษะด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ เสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย จำนวน 1 ท่าน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิควิธีการสอน จำนวน 2 ท่าน 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา จำนวน 2 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.60-1.00

2.4 นำแบบทดสอบวัดทักษะด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ที่ผ่านการพิจารณาแล้ว 60 ข้อ ไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน โดยนำกระดาษคำตอบมาตรวจคำตอบแบบทดสอบข้อที่ถูกต้องให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดให้ 0 คะแนน ข้อที่ไม่ได้ทำและข้อที่ตอบมากกว่า 1 ให้ 0 คะแนน

2.5 นำผลการทดสอบวัดทักษะด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์มาวิเคราะห์ทางสถิติรายข้อ เพื่อหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยเลือกข้อสอบที่มีความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ที่มีค่าตั้งแต่ 0.20 - 1.00 จำนวน 40 ข้อ

2.6 นำแบบทดสอบวัดทักษะด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์คัดเลือกที่ผ่านการหาคุณภาพแล้วมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้สูตรของ Kuder Richardson หรือ KR-20 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.92

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 12 ชั่วโมง โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนทราบและเข้าใจขั้นตอนที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

2. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ก่อนเรียน จำนวน 40 ข้อ ใช้เวลา 1 ชั่วโมง

3. ผู้วิจัยดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน จำนวน 6 แผน ใช้เวลาสอนแผนละ 2 ชั่วโมง จำนวน 12 ชั่วโมง

4. ทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์หลังเรียน จำนวน 40 ข้อ ใช้เวลา 1 ชั่วโมง แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบไปทำการวิเคราะห์หาค่าทางสถิติต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยหา ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

2. วิเคราะห์การเปรียบเทียบทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน โดยการทดสอบค่าที แบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระ t-test แบบ Dependent Samples ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ขั้นตอนที่ 7 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย และการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิเคราะห์ทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน โดยเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 แสดง ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียนโดยเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ลำดับ ที่	แผนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการอ่าน เชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ เทคนิค 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน แผน						รวม 120 คะแนน	ร้อยละ	ผ่านเกณฑ์ ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 70
	ละ 20 คะแนน								
	1	2	3	4	5	6			
1	17	17	15	16	17	15	97	80.83	ผ่าน
2	14	14	15	16	16	14	89	74.17	ผ่าน
3	15	16	15	15	15	15	91	75.83	ผ่าน
4	14	14	15	15	15	14	87	72.50	ผ่าน
5	14	15	14	14	15	14	86	71.67	ผ่าน
6	17	15	16	16	17	15	96	80.00	ผ่าน
7	16	16	15	15	15	15	92	76.67	ผ่าน
8	17	18	18	18	18	17	106	88.33	ผ่าน
9	17	15	15	16	16	16	95	79.17	ผ่าน
10	17	18	18	18	18	18	108	90.00	ผ่าน
11	17	17	15	16	16	14	95	79.17	ผ่าน
12	18	17	18	18	18	17	106	88.33	ผ่าน
13	17	18	18	18	18	18	107	89.17	ผ่าน
14	14	14	16	14	14	14	86	71.67	ผ่าน
15	14	15	16	16	16	16	93	77.50	ผ่าน
16	15	15	16	16	17	17	96	80.00	ผ่าน
17	14	15	15	16	16	14	90	75.00	ผ่าน
18	16	16	15	16	16	14	94	78.33	ผ่าน
19	17	18	16	17	17	17	102	85.00	ผ่าน
20	15	15	14	15	15	14	88	73.33	ผ่าน
21	16	15	15	15	15	15	91	75.83	ผ่าน
22	18	18	18	18	18	18	108	90.00	ผ่าน
23	15	14	14	14	16	14	87	72.50	ผ่าน
24	18	18	18	18	18	17	107	89.17	ผ่าน
25	17	18	18	16	18	16	103	85.83	ผ่าน
26	15	18	16	16	15	16	96	80.00	ผ่าน
27	18	18	17	18	17	17	105	87.50	ผ่าน
28	15	15	15	16	16	15	92	76.67	ผ่าน
29	17	17	17	17	16	16	99	82.50	ผ่าน
30	16	16	15	15	15	16	93	77.50	ผ่าน
$\bar{X}$	16.00	16.17	15.93	16.13	16.30	15.60	76.13	80.14	ผ่าน

จากตารางที่ 1 แสดงผลการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน พบว่า นักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยคะแนนเฉลี่ยทั้งหมดคิดเป็น 80.14

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน แสดงดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t-test	Sig
ก่อนเรียน	30	22.73	1.78	27.62	.000*
หลังเรียน	30	33.73	2.13		

*มีนัยความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ใหม่

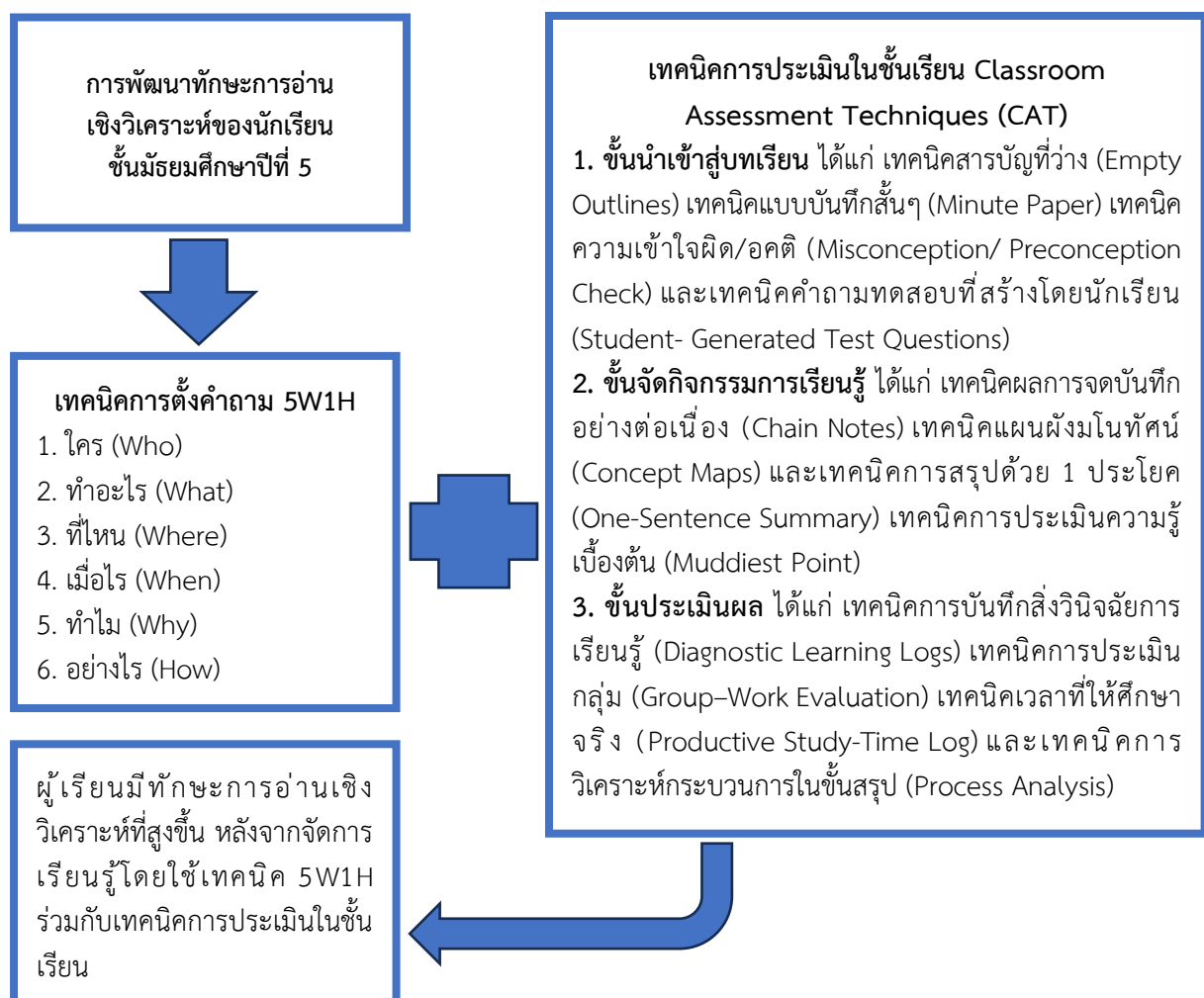

Figure 1: The New Body of Knowledge

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นเตรียมความพร้อมของนักเรียนก่อนที่จะเข้าสู่ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการประเมินในชั้นเรียน ดังนี้ 1) เทคนิคสารบัญที่ว่าง (Empty Outlines) ครูให้นักเรียนได้ออกแบบความรู้หรือความคิดของตนเองในรูปแบบการเขียน หรือการพูดคุย โดยครูกำหนดแค่หัวข้อให้ 2) เทคนิคแบบบันทึกสั้นๆ (Minute Paper) ครูประเมินความรู้เบื้องต้น และความเข้าใจของนักเรียน โดยครูจะให้นักเรียนตอบคำถามสั้นๆ เป็นคำถามปลายเปิด จากนั้นให้นักเรียนบันทึกคำตอบลงในกระดาษ โดยใช้เวลา 2-5 นาที 3) เทคนิคความเข้าใจผิด/อคติ (Misconception/ Preconception Check) ครูต้องการทราบความรู้เดิม หรือประสบการณ์เดิมของนักเรียน โดยครูจะใช้วิธีการพูดคุยกับนักเรียน หรือให้นักเรียนเขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้เดิมในหัวข้อนั้นๆ และ 4) เทคนิคคำถามทดสอบที่สร้างโดยนักเรียน (Student-Generated Test Questions) ครูให้นักเรียนสร้างคำถามและจำลองคำตอบขึ้นมาเองในหัวข้อนั้นๆ โดยเทคนิคการประเมินในชั้นเรียนที่กล่าวมานี้ ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ในขั้นนำเข้าสู่บทเรียน โดยสามารถนำมาใช้ทุกเทคนิค หรือเลือกมาใช้บางเทคนิคก็ได้

2. ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นขั้นที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยนักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ หรือครูและนักเรียนร่วมกันลงมือปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนเกิดการพัฒนา และบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยในขั้นนี้จะใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน ดังนี้ เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ครูตั้งคำถามเพื่อเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วย 5W1H ในเรื่องที่กำหนดให้ ได้แก่ ใคร (Who) อะไร (What) ที่ไหน (Where) เมื่อไหร่ (When) ทำไม (Why) อย่างไร (How) ต่อมาเป็นเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน 1) เทคนิคผลการจดบันทึกอย่างต่อเนื่อง (Chain Notes) ครูแจกกระดาษให้นักเรียนตอบคำถาม ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ ทำไม อย่างไร แล้วส่งต่อให้เพื่อนที่นั่งถัดไปจนครบ เพื่อช่วยกันตอบคำถามในเรื่องนั้นๆ ให้สมบูรณ์ 2) เทคนิคแผนผังโน้ตทัศน์ (Concept Maps) ครูให้นักเรียนจัดทำแผนผังความคิดตามเรื่องที่แต่ละกลุ่มได้รับมอบหมาย ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ ทำไม อย่างไร เพื่อนำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) เทคนิคการสรุปด้วย 1 ประโยค (One-Sentence Summary) เป็นการให้นักเรียนตอบคำถาม ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ ทำไม อย่างไร ในเรื่องที่กำหนดให้ จากนั้นแต่งประโยคสรุปเรื่องให้สมบูรณ์ 4) เทคนิคการประเมินความรู้เบื้องต้น การทบทวนและความเข้าใจ (Muddiest Point) ครูจะให้นักเรียนบันทึกสั้นๆ ในสิ่งที่นักเรียนยังไม่เข้าใจในระหว่างที่กำลังทำการเรียนสอน จากนั้นครูจะอธิบายและปรับเปลี่ยนวิธีการเพื่อให้เข้าใจในเรื่องนั้นๆ โดยเทคนิคการประเมินในชั้นเรียนที่กล่าวมานี้ ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ใน ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยสามารถนำมาใช้ทุกเทคนิค หรือเลือกมาใช้บางเทคนิคก็ได้

3. ขั้นประเมินผล เป็นขั้นรวบรวมหลักฐานข้อมูลต่างๆ เมื่อสิ้นสุดกระบวนการเรียนรู้เพื่อตัดสินว่าผู้เรียนสามารถบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้เพียงใด โดยใช้เทคนิคการประเมินในชั้นเรียน ดังนี้ 1) เทคนิคการบันทึกสิ่งวินิจฉัยการเรียนรู้ (Diagnostic Learning Logs) ครูให้นักเรียนบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้ในวันนี้ จัดทำเป็น Learning logs และให้นักเรียนสะท้อนคิดว่า นักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง 2) เทคนิคการประเมินกลุ่ม (Group-Work Evaluation) ครูให้นักเรียนกรอกแบบประเมินกลุ่ม เกี่ยวกับวิธีการทำงานกลุ่ม เพื่อนำมาอภิปรายและปรับปรุงกระบวนการทำงานกลุ่มในครั้งต่อไป 3) เทคนิคเวลาที่ให้ศึกษาจริง (Productive Study-Time Log) ครูให้นักเรียนเขียนสรุปความเข้าใจสิ่งที่ได้เรียนรู้ บันทึกความก้าวหน้าเกี่ยวกับเรื่องที่ได้เรียนในวันนี้ แล้วนำมาอภิปรายร่วมกัน และ 4) เทคนิคการวิเคราะห์กระบวนการในขั้นสรุป (Process Analysis) ครูให้นักเรียนร่วมกันสรุปโดยเรียงลำดับเหตุการณ์ และสะท้อนคิดว่านักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

อย่างไรบ้าง โดยเทคนิคการประเมินในชั้นเรียนที่กล่าวมานี้ ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ในชั้นประเมินผล โดยสามารถนำมาใช้ทุกเทคนิค หรือเลือกมาใช้บางเทคนิคก็ได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย การพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิค 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน ผู้วิจัยขออภิปรายผล ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน โดยเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่านักเรียน มีทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.14 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีลำดับขั้นตอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกกระบวนการคิด การสังเกต การตั้งคำถามจากเรื่องที่อ่านแล้วนำมาวิเคราะห์ และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์สื่อต่างๆ ไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Suriyo (2019) ที่ศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิค 5W1H ประกอบแบบฝึกกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค 5W1H ประกอบแบบฝึก มีความสามารถด้านการอ่านคิดวิเคราะห์หลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 82.02 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Auttiya, Chatwarin, Chavalitsathian, and Sonmala (2022) ที่ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 33 (บ้านทุ่งพร้าว) พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีทักษะการอ่านจับใจความหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 74.46 จะเห็นได้ว่าเทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H นอกจากสามารถช่วยพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ให้สูงขึ้นได้ ยังสามารถช่วยพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความให้สูงขึ้นได้อีกด้วย และจากการที่ให้ผู้เรียนจัดทำแบบสะท้อนผลการเรียนรู้หลังเรียน พบว่า ผู้เรียนมีความเข้าใจบทเรียนมากขึ้น เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H และเทคนิคการประเมินในชั้นเรียนมีความน่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยเฉพาะเทคนิคการประเมินในชั้นเรียนที่เป็นเทคนิคที่แปลกใหม่ น่าสนใจ เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียน ดังที่ Ishfaq (2019) ได้ศึกษาเทคนิคการประเมินชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยเทคนิคการประเมินในชั้นเรียนในการจัดการเรียนการสอนที่น่าตื่นเต้น น่าสนใจ มีความง่ายและยืดหยุ่น ด้วยเหตุนี้ อาจเป็นเหตุที่ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ที่สูงขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ก่อนการจัดการเรียนรู้ และหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ นักเรียนที่ได้เรียนเรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน มีผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้การอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้เทคนิค 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เป็นการฝึกตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบข้อเท็จจริงใหม่ๆ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ที่ดีขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Fangmanee (2021) ที่ศึกษาการพัฒนาการอ่านคิดวิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5W1H ร่วมกับแผนผังความคิด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติ ที่ระดับ 0.5 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Naksuk (2021) ที่ศึกษาการพัฒนาความสามารถทางการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการสอน 5W1H ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่น ภาคกลาง พบว่า ความสามารถทางการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน จะเห็นได้ว่าเทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H สามารถช่วยพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของผู้เรียนให้คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนได้ และยังสามารถช่วยพัฒนาให้ทักษะการอ่านจับใจความของผู้เรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนได้อีกด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลวิจัยของ Almighty (2021) ที่ศึกษาแบบแผนการวิจัยขั้นต้นในการนำไปใช้เลือกเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน (CAT) สำหรับรายวิชาดนตรี, ศิลปะ พลศึกษา และสุขศึกษา พบว่า หลังการประเมินมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการประเมิน จะเห็นได้ว่าเทคนิคการประเมินในชั้นเรียนเมื่อนำมาใช้กับวิชาอื่นก็สามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ต่างๆ ให้สูงขึ้นได้

สรุป

การพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคการ ตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน สามารถสรุปได้ว่า 1) ผลการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 2) ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้เทคนิค 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียน มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน 2. ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3. ขั้นประเมินผล โดยเทคนิคการประเมินในชั้นเรียนนั้น ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ทุกเทคนิค หรือเลือกมาใช้บางเทคนิคก็ได้ เมื่อนำทั้งสองเทคนิคนี้มาใช้ร่วมกัน จะส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้ฝึกกระบวนการคิด การสังเกต และตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนค้นพบข้อเท็จจริงใหม่ๆ เกิดความสนุกสนาน ตื่นเต้นในการเรียนการสอน เพราะให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลทุกขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากนี้ผู้เรียนยังสามารถนำความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 การอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้เทคนิค 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ ดังนั้นครูผู้สอนภาษาไทย สามารถนำเทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียนแนวคิดนี้ไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์

1.2 ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้แรก ควรอธิบายขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียนอย่างละเอียด เพราะผู้เรียนอาจยังไม่คุ้นเคยกับรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าว

1.3 การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมกับเทคนิคการประเมินในชั้นเรียนเนื้อหาที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมกับวัย และความสนใจของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจการเรียนรู้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาการนำเทคนิคการประเมินในชั้นเรียนไปใช้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์กับการจัดการเรียนรู้รูปแบบอื่น เช่น การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R การจัดการเรียนรู้แบบ KWL Plus เป็นต้น
- 2.2 ควรศึกษาการนำเทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ร่วมเทคนิคการประเมินในชั้นเรียนไปใช้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านในรูปแบบอื่น เช่น การอ่านจับใจความสำคัญ การอ่านเพื่อประเมินค่า เป็นต้น

References

- Almighty C. (2021). A Pre-experimental Research on the Implementation of Selected Classroom Assessment Techniques for Music, Art, Physical, and Health. *International Journal of Multidisciplinary: Applied Business and Education Research*, 2(2), 99-107.
- Angelo, T., & Cross, P. (1993). *Classroom Assessment Techniques: A Handbook for College Teachers*. (2nd ed.). San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Auttiya, Th., Chatwarin. K., Chavalitsathian, T., & Sonmala. P. (2022). The Development of Reading Comprehension Skills of Mathayom 1 Students by Using the 5W1H Questioning Technique, Thairath Wittaya 33 School (Ban Thung Prao). *Journal of Lanna Research Review*, 3(1), 14-19.
- Bureau of Academic Affairs and Education Standards, Office of the Basic Education Commission. (2017). *For Learning: Questioning and Feedback to Enhance Learning*. Bangkok: The Agriculture Co-operative Federation of Thailand, Ltd.
- Bureau of Academic Affairs and Education Standards, Office of the Basic Education Commission. (2008). *The Guidelines for Developing and Critical Reading and Writing in Accordance with Basic Education Core Curriculum*. Bangkok: The Agriculture Co-operative Federation of Thailand, Ltd.
- Department of Curriculum and Instruction Development. (2003). *A Stimulating in Reading and Learning Year*. Bangkok: Kurusapa Printing Ladphrao Category.
- Fangmanee, N. (2021). *Reading Comprehension by Using the 5W1H Model for Learning Management in Conjunction with the Concept Map for Students of Prathomasuksa 5*. (Master's Thesis). Uttaradit Rajabhat University. Uttaradit.
- Ishfaq M. (2019). Classroom Assessment Techniques to Improve Teaching Learning. *Maharshi Dayanand University Research Journal ARTS*, 18(2), 49-57.
- Moonkam, S. (2004). *Strategy for Critical Thinking*. (4th ed.). Bangkok: Phappim.
- _____. (2007). *Strategy for Analytical Thinking*. (4th ed.). Bangkok: Phappim.
- Naksuk, Ph. (2021). *The Development of Reading Comprehension Ability of Prathomsuksa 6 Students by Using 5W1H Teaching Techniques in Conjunction with Local Literature in The Central Region*. (Master's Thesis). Silpakorn University. Bangkok.
- National Institute of Educational Testing Service. (2021). *Ordinary National Education Test (O-NET) Academic Year 2021*. Retrieved June 22, 2022, from <http://www.newonetestresult.or.th/AnnouncemenWeb/Login.aspx>

Suriyo, Ch. (2019). *The Development of Analytical Reading Thinking Ability by Using 5 W1 H Technique Practice from for Prathomsuksa 6 Student*. (Master's Thesis). Rajabhat Maha Sarakham University. Maha Sarakham.

การพัฒนาแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงาน ในสถานศึกษาอาชีวศึกษา*

The Development of Management Model of Supervisors to Enhance the Quality of Administration in Vocational Colleges

¹ชาวลิต ยุทธนาวา, ไพโรจน์ สติระยากร และ พิสิฐ เมธาภัทร

¹Chaowalit Yutthanava, Pairote Stirayakorn and Pisit Methapatara

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

Faculty of Technical Education,

King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Yutthanava1@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษาและ 2) พัฒนาและประเมินความเหมาะสมรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หัวหน้างาน รวมทั้งสิ้น จำนวน 390 คน ได้มาโดยการเลือกแบบตามสะดวก และกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ผู้ที่มีความรอบรู้ที่มีประสบการณ์ มีผลงานวิชาการหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์บริหาร นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการจัดการศึกษา จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามและแบบประเมิน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. แผนงาน 2. หัวหน้างาน 3. งบประมาณ 4. วิธีการดำเนินงาน 5. การบริหารจัดการ และรูปแบบการบริหารงาน 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การวางแผน 2. การจัดบุคลากร 3. การบริหารงบประมาณ 4. การสั่งการ 5. การควบคุม 6. การติดตาม 7. การประเมินผล 2) พัฒนาและประเมินความเหมาะสมรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างาน เพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพ การบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ตามรูปแบบ 1P4M 7 Steps (PSBCCME) Model และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างาน 7 ขั้นตอน โดยบริหารงานในความรับผิดชอบของหัวหน้างาน 5 องค์ประกอบ ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างาน; คุณภาพการบริหารงาน; หัวหน้างาน; ความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างาน

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the components of a management model for supervisors to enhance the quality of administration in vocational colleges; and 2) to develop and assess the propriety of a management model for supervisors to enhance the quality of administration in vocational colleges. The study used a mixed-methods approach to evaluate exploratory and confirmatory factors. Convenience sampling was used to select a sample group of 390 directors, deputy directors, and supervisors. The target group for assessing the propriety of a management model for supervisors to enhance the management quality in vocational colleges included people with knowledge and experience, academic work and research in educational management, i.e. administrators of educational institutions with management experience, scholars, and experts in educational management, for a total of 9 people. The tools used for data collection were questionnaire and assessment form. The obtained data were analyzed by percentage, mean, and standard deviation.

From the study, the following results were found: 1) The components of a management model for supervisors to enhance the quality of administration in vocational colleges comprise: (1) plans, (2) supervisors, (3) budget, (4) operation method, and (5) management. The management model consists of seven steps: (1) planning, (2) personnel management, (3) budget management, (4) command, (5) control, (6) follow-up and (7) assessment. 2) The development and assessment of the propriety of a management model for supervisors to enhance the quality of administration in vocational colleges leads to the development of a management course for supervisors to enhance the quality of administration in vocational colleges based on the "1P4M 7 Steps (PSBCCME)" model. Experts view that the model has the highest level of propriety in all seven steps of a management model for supervisors and the five components of a management model for supervisors.

Keywords: Management Model for Supervisors; Management Quality; Supervisors, Propriety of a Management Model for Supervisors

บทนำ

ความเป็นมาของการพัฒนารูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา (Office of the National Economic and Social Development Council, 2007) หมายความว่า 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต มุ่งตอบสนองเป้าหมายหลักของแผนพัฒนา ฉบับที่ 13 จำนวน 2 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 1 การพัฒนาคน สำหรับโลกยุคใหม่ โดยคนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ การพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูงสอดคล้องกับความต้องการของภาคการผลิตเป้าหมาย สามารถสร้างงานอนาคต และสร้างผู้ประกอบการอัจฉริยะที่มีความสามารถในการสร้างและใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้ง เป้าหมายที่ 2 การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม ด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งการพัฒนาาระบบนิเวศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การพัฒนาคุณภาพการบริหารสถานศึกษาและการจัดการศึกษา (Office of the Vocational Education Commission, 2009) การปฏิบัติงานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วยบุคลากรที่ทำหน้าที่เป็นผู้บริหาร ครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่ ซึ่งครูผู้สอนนั้นจะต้องปฏิบัติหน้าที่อื่นที่นอกเหนือจากภาระงานสอนตามที่ได้รับมอบหมายจากทางวิทยาลัย โดยทำหน้าที่เป็นหัวหน้างาน หรือผู้ช่วยงาน และจะมีเจ้าหน้าที่เป็นผู้ช่วยเพิ่มเติม โดยแต่ละสายงานก็มีบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน เช่น งานการเงิน งานการทวิภาคี งานปกครอง ฯลฯ ซึ่งหัวหน้างานนั้นมีส่วนสำคัญในการที่จะทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กรในการเลือกผู้มาทำหน้าที่ดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ Phra Maha Suteptawethi (2013) ที่กล่าวว่าไม่ว่าองค์กรหรือหน่วยงานใดจะเจริญก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่วางไว้มากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับสมรรถภาพและคุณภาพผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้กำหนดนโยบาย วางโครงการและลงมือปฏิบัติแล้วหากผู้บริหารสามารถจัดการเรื่องคน สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ในปัจจุบันไม่ว่าปัญหามีคนทำงานในองค์กรไม่เพียงพอ ซึ่งการบริหารงานบุคคลที่ดีจะช่วยแก้และลดปัญหาดังกล่าวได้ Watcharin (2015); Thanawit, and Jaruwat (2009) พบว่า การบริหารจัดการของผู้บริหารการปฏิบัติงาน การให้ความช่วยเหลือจากครู (บุคลากรสายวิชาการ) หัวหน้างาน (บุคลากรสายสนับสนุน) เจ้าหน้าที่ (บุคลากรผู้ปฏิบัติงานสายสนับสนุน) ตลอดจนบุคลากรต่างๆที่เกี่ยวข้อง และคู่มือจึงมีความเหมาะสมในบริบทของเวลาจำกัด เพื่อใช้ในการศึกษาด้วยตนเอง การเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติ มีความเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน เพื่อประโยชน์ในการช่วยให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมาย ทั้งยังช่วยในการประหยัดทรัพยากร ประหยัดเวลาและบุคลากร ตลอดจนผลงานมีคุณภาพตามเป้าหมาย

การบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ปัญหาการพัฒนารูปแบบการบริหาร พบว่า มีปัญหาผู้บริหารขาดหลักการบริหารที่ดี เช่น ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ขาดการสร้าง ความเข้าใจกับผู้ปฏิบัติงานในการดำเนินงานตามหน้าที่ของแต่ละงานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ปัจจุบันนั้นพบว่า ยังเกิดปัญหาเรื่องการดำเนินงานตามระเบียบตามขั้นตอน ทำให้การดำเนินงานเกิดความล่าช้า ไม่ถูกต้อง อาจเนื่องมาจากบุคลากรที่เป็นครูมาทำหน้าที่หัวหน้างาน มาบริหารและปฏิบัติงานนั้นขาดความรู้ ขาดทักษะ ขาดความเข้าใจที่ตรงตามสายงานที่ได้รับมอบหมายโดยตรง ไม่ได้จบการศึกษาด้านการบริหาร และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายขาดความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีหลักการ วิธีการ กระบวนการ รูปแบบการบริหารงาน ระเบียบข้อปฏิบัติในงานแต่ละงานที่แตกต่างกัน และอาจด้วยข้อจำกัดของจำนวนบุคลากร ขนาดของสถานศึกษา จึงส่งผลทำให้การปฏิบัติงานไม่ได้คุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา จึงสนใจที่จะทำการวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษาขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา
2. เพื่อพัฒนาและประเมินความเหมาะสมรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) มีขั้นตอนรายละเอียดการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study)

การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากตำรา สื่อออนไลน์ เอกสารต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ครอบคลุมหัวข้อการวิจัยตามหัวข้อดังต่อไปนี้ 1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา 2) แนวคิดและทฤษฎีด้านกระบวนการบริหารจัดการ 3) แนวคิดและทฤษฎีคุณลักษณะภาวะผู้นำ (Trait Theories) 4) แนวคิดและทฤษฎีระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา 5) แนวคิดและทฤษฎีหัวหน้างานสถานศึกษาอาชีวศึกษาตามระเบียบ พ.ศ.2552 6) แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนารูปแบบการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา 7) แนวคิดและทฤษฎีวิธีการวิจัยขั้นสูง 8) แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตร 9) แนวคิดและทฤษฎีสถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) และแนวคิดและทฤษฎีสถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis: CFA) 10) แนวคิดและทฤษฎีการเขียนคู่มือ 11) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยหัวข้อดังนี้นงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study)

การศึกษารูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารทางวิชาการต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ นำความรู้ที่ได้มาพัฒนาแบบสอบถามองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างาน การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างาน เพื่อพัฒนาและประเมินความเหมาะสมรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างาน

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information)

ผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษารัฐบาลสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วยผู้อำนวยการ 1 คน รองผู้อำนวยการ 4 คน หัวหน้างาน 27 คน หัวหน้างานตามระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาว่าด้วยการบริหารสถานศึกษา พ.ศ.2552 รวมสถานศึกษา 431 แห่ง จำนวน 13,408 คน จากตารางสำเร็จรูปของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ได้จำนวน 390 คน ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่าง โดยการเลือกตามสะดวก เป็น 5 ภาค โดยผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย จำนวน 5 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษาหรือด้านการพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์บริหาร นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษาจำนวน 9 คน (Focus Group Discussion)

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างาน เพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา เครื่องมือที่ใช้แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างาน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการปรับปรุงในแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างาน ประกอบด้วย แบบสอบถามองค์ประกอบรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างาน จำนวน 2 ชุด แบ่งเป็น 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างาน (สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา) 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างาน (สำหรับหัวหน้างาน) และแบบประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) รูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างาน มีข้อคำถาม

จำนวน 2 ตอน แบ่งออกเป็น ตอนที่ 1 แบบประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) รูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ตอนที่ 2 แบบประเมินความเหมาะสม องค์ประกอบของ (ร่าง) รูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ในการพัฒนารูปแบบ การบริหารงานของหัวหน้างานฯ ผู้วิจัยได้นำผลจากการศึกษาองค์ประกอบในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ มาเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนารูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ วิเคราะห์ข้อมูล นำมาร่างและปรับปรุง รูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ โดยผู้วิจัยใช้ ทฤษฎีหลักการบริหาร 4M Model 5 M Model PDCA และ POSDCoRB เป็นกรอบในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ขั้นตอนตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประเมินความเหมาะสม เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ เพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารและหัวหน้างาน จำนวนทั้งหมด 390 คน ได้แบบสอบถามตอบกลับมา จำนวน 334 คน ตรวจสอบความสมบูรณ์และความครบถ้วนถูกต้องของข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean, $\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation, S.D.) และการวิเคราะห์องค์ประกอบใช้การวิเคราะห์ตัวประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) และองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor analysis : CFA) (Chaiwichit, 2021) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์การหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' Alpha Coefficient) (Cronbach, 1970) ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา โดยใช้ IOC (Index of item objective congruence) ผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน แปลผล จากคำถาม 60 ข้อ ได้ค่าทางสถิติความสอดคล้องตามเกณฑ์เท่ากับ 0.08-1.00 ดังนั้น จึงมีความสอดคล้องทุกรายการ วิเคราะห์องค์ประกอบซึ่งมีทั้งหมด 60 ตัวแปร ด้วยโปรแกรม SPSS for Windows มีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ วิเคราะห์องค์ประกอบ แบบ EFA ได้ผล การวิเคราะห์ พบว่า ได้องค์ประกอบหลักทั้งหมด 9 องค์ประกอบ เมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบย่อยในแต่ละองค์ประกอบหลักแล้ว พบว่า ในองค์ประกอบหลักทั้ง 9 องค์ประกอบ มีองค์ประกอบย่อยที่เป็นส่วนประกอบมีจำนวนน้อย จึงพิจารณาที่มีความสำคัญต่อองค์ประกอบหลักเหลืออยู่ 5 องค์ประกอบหลัก นำไปวิเคราะห์องค์ประกอบ แบบ CFA ต่อไป วิเคราะห์องค์ประกอบ แบบ CFA ระบุจำนวนองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ ได้ผลการวิเคราะห์ และตั้งชื่อแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ค่าสถิติ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) เท่ากับ 0.959 แสดงว่าค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรมีความเหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบดี และค่า Bartlett's Test of Sphericity มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าตัวแปรต่างๆ มีความสัมพันธ์กันและสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยแสดงผลสามารถใช้องค์ประกอบของรูปแบบ การบริหารงานของหัวหน้างานฯ เพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษาได้

ขั้นตอนที่ 7 สรุป ผลการศึกษาวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

(ร่าง) รูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ เพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ตามรูปแบบ 1P4M 7 Steps (PSBCCME) Model ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน

ประเมินความเหมาะสมด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยจึงได้ทำการปรับปรุงรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ตามคำแนะนำ และผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่า ในภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทำให้ได้รูปแบบ การบริหารงานของหัวหน้างานฯ 1P4M 7 Steps (PSBCCME) Model จึงนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การบริหารงานของหัวหน้างานฯ เพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ เพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษา ดังนี้ 1) การวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ตามแนวคิดของนักวิชาการ นักวิจัย หลายท่าน โดยผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์แนวคิดที่สอดคล้องกัน โดยเลือกความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป คิดเป็น ร้อยละ 50.00 นำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ได้รูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน (Steps) ประกอบด้วย 1) Planning 2) Staffing 3) Budgeting 4) Commanding 5) Controlling 6) Monitoring 7) Evaluation 2) การวิเคราะห์องค์ประกอบ มีขั้นตอนดังนี้ 1) นำแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารและหัวหน้างาน จำนวนทั้งหมด 390 คน ได้แบบสอบถามตอบกลับมา จำนวน 334 คน 2) ตรวจสอบความสมบูรณ์และความครบถ้วนถูกต้องของข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ข้อมูล 3) วิเคราะห์องค์ประกอบซึ่งมีทั้งหมด 60 ตัวแปร จากผู้บริหารและหัวหน้างาน จำนวนทั้งหมด 390 คน ได้แบบสอบถามตอบกลับมา จำนวน 334 คน ด้วยโปรแกรม SPSS for Windows มีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) วิเคราะห์องค์ประกอบ แบบ EFA ได้ผลการวิเคราะห์พบว่า ได้องค์ประกอบหลักทั้งหมด 9 องค์ประกอบ เมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบย่อยในแต่ละองค์ประกอบหลักแล้วพบว่า ในองค์ประกอบหลักทั้ง 9 องค์ประกอบ มีองค์ประกอบย่อยที่เป็นส่วนประกอบมีจำนวนน้อย จึงพิจารณาที่มีความสำคัญต่อองค์ประกอบหลักเหลืออยู่ 5 องค์ประกอบหลัก นำไปวิเคราะห์องค์ประกอบ แบบ CFA ต่อไป 2) วิเคราะห์องค์ประกอบ แบบ CFA ระบุจำนวนองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ ได้ผลการวิเคราะห์ และตั้งชื่อแต่ละองค์ประกอบ แสดงผล พบว่า ค่าสถิติ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) เท่ากับ 0.959 แสดงว่าค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรมีความเหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบดี และค่า Bartlett's Test of Sphericity มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 แสดงว่าตัวแปรต่างๆ มีความสัมพันธ์กันและสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ การวิเคราะห์องค์ประกอบซึ่งมีตัวแปรทั้งหมด 60 ตัวแปร แสดงผล การวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 43 องค์ประกอบย่อย องค์ประกอบหลักประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 P-Plan องค์ประกอบที่ 2 M-Man องค์ประกอบที่ 3 M-Money องค์ประกอบที่ 4 M-Material องค์ประกอบที่ 5 M-Management และใน 5 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่ 4 ปรับจาก Material ใช้เป็น Method คือ วิธีการดำเนินงาน เพื่อให้สอดคล้องกับองค์ประกอบย่อย จึงได้ (ร่าง) รูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อพัฒนาและประเมินความเหมาะสมรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ผลการวิจัย พบว่า การวิเคราะห์พัฒนารูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ได้รูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานประกอบด้วย 7 ขั้นตอน (Steps) ประกอบด้วย 1) Planning 2) Staffing 3) Budgeting 4) Commanding 5) Controlling 6) Monitoring 7) Evaluation โดยบริหารงานในความรับผิดชอบ

ของหัวหน้างาน 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) P-Plan 2) M-Man 3) M-Money 4) M-Method 5) M-Management เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ตามรูปแบบ 1P4M 7 Steps (PSBCCME) Model มีผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความคิดเห็นว่า ในภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ เพื่อเพิ่มคุณภาพ การบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา แสดงผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลระดับความเหมาะสมของ (ร่าง) รูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ

รายการ	ค่าสถิติ		ระดับความเหมาะสม
	($\bar{X}$)	S.D.	
1. การพัฒนา (ร่าง) รูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ 7S (PSBCCME) มี 7 ขั้นตอน การพัฒนาเหมาะสมอยู่ในระดับใด	4.77	0.44	มากที่สุด
2. (ร่าง) รูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ 1P 4M ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 43 ข้อย่อย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับใด	4.44	0.52	มาก
3. (ร่าง) รูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ที่พัฒนาขึ้น สามารถนำไปใช้ใน การเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ได้เหมาะสมในระดับใด	4.66	0.50	มากที่สุด
4. (ร่าง) รูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ที่พัฒนาขึ้น สามารถเพิ่มคุณภาพ การบริหารงานของหัวหน้างานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ได้อย่างเหมาะสมในระดับใด	4.88	0.53	มากที่สุด
รวม	4.69	0.37	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ในภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายการย่อย พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 1 รายการ และมากที่สุด 3 รายการ

ตารางที่ 2 แสดงผลระดับความเหมาะสม องค์ประกอบของ (ร่าง) รูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ

รายการ	ค่าสถิติ		ระดับความเหมาะสม
	($\bar{X}$)	S.D.	
1. องค์ประกอบย่อยของ (ร่าง) รูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ มีความเหมาะสม อยู่ในระดับใด	4.88	0.33	มากที่สุด
2. องค์ประกอบที่ 1 P-Plan มี 9 องค์ประกอบย่อย มีความเหมาะสมในระดับใด	4.88	0.33	มากที่สุด
3. องค์ประกอบที่ 2 M-Man มี 4 องค์ประกอบย่อย มีความเหมาะสมในระดับใด	4.66	0.70	มากที่สุด
4. องค์ประกอบที่ 3 M-Money มี 15 องค์ประกอบย่อย มีความเหมาะสมในระดับใด	4.66	0.50	มากที่สุด
5. องค์ประกอบที่ 4 M-Material มี 9 องค์ประกอบย่อย มีความเหมาะสมในระดับใด	4.44	0.72	มาก
6. องค์ประกอบที่ 5 M-Management มี 6 องค์ประกอบย่อย มีความเหมาะสมในระดับใด	4.77	0.44	มากที่สุด
7. องค์ประกอบของ (ร่าง) รูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้บริหารงานของหัวหน้างานฯ ได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับใด	4.77	0.44	มากที่สุด
รวม	4.81	0.34	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ในภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณา 7 รายการย่อย พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในมากที่สุด 6 รายการ

องค์ความรู้ใหม่

จากแนวคิดการวิจัยที่ใช้ทฤษฎีหลักการบริหาร 4M Model 5 M Model PDCA และ POSDCoRB เป็นกรอบในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษา อาชีวศึกษา ปัญหาเรื่องการดำเนินงานตามระเบียบขั้นตอน ครุมาทำหน้าที่หัวหน้างานมาบริหารและปฏิบัติงานนั้น ขาดความรู้ ขาดทักษะ ขาดความเข้าใจที่ตรงตามสายงานที่ได้รับมอบหมายโดยตรงทำให้ผลการปฏิบัติงานไม่ได้คุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพ การบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา เพื่อประโยชน์ในการช่วยให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมาย ทั้งยังช่วยในการประหยัดทรัพยากร ประหยัดเวลาและบุคลากร ตลอดจนผลงานมีคุณภาพตามเป้าหมายขององค์กร

ผลการพัฒนาและประเมินความเหมาะสมรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ดำเนินการดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา

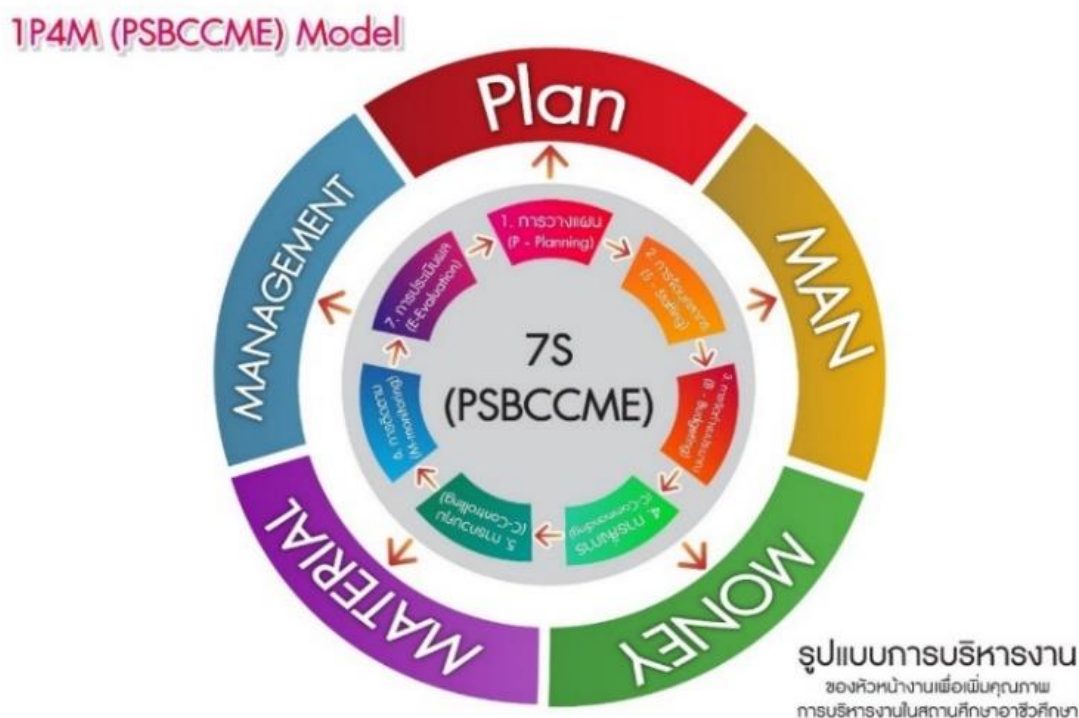

Figure 1: (Draft) The Development of Work Management Model of Supervisor to Enhance the Quality of Administration in Vocational College.

รูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ตามรูปแบบ 1P4M 7 Steps (PSBCCME) Model โดยศึกษาความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประเมินความเหมาะสมด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ความสมบูรณ์ของกระบวนการบริหารของหัวหน้างาน ดังภาพที่ 1

2. ผลจากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประเมินความเหมาะสมด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การปรับปรุงรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา แบ่งเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 7 Steps (PSBCCME) ที่ปรับปรุงให้สมบูรณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย 1) Planning เป็นการวางแผนการทำงานของงานต่างๆ ล่วงหน้า 2) Staffing เป็นการจัดบุคลากรรับผิดชอบการทำงานตามภารกิจ 3) Budgeting เป็นการบริหารงบประมาณ ตั้งแต่การขอประมาณ การใช้งบประมาณ การตรวจสอบด้านการเงิน 4) Commanding เป็นการสั่งการทั้งวาจาและลายลักษณ์อักษรจากผู้บริหารเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานดำเนินงานต่างๆ ตามภารกิจ 5) Controlling เป็นการควบคุมการบังคับการทำงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด 6) Monitoring เป็นการติดตาม กระบวนการของการวัดและการตรวจสอบ การทำงานเป็นระยะๆ 7) Evaluation เป็นการประเมินผลเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลการทำงานทำการวิเคราะห์ประเมินอย่างเป็นระบบ

ส่วนที่ 2 องค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบการบริหารงาน 1P4M ที่ปรับปรุงให้สมบูรณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย 1) Plan เป็นแผนงาน โครงการ นโยบาย แนวทางตามระเบียบ 2) man เป็นหัวหน้างานดำเนินงานตามแนวทางการปฏิบัติงาน 3) money เป็นงบการเงินได้จัดสรร กำกับติดตาม

ประเมินผลตามเป้าหมาย 4) method เป็นวิธีการดำเนินงานที่ถูกต้องตามระบบงานคุณภาพ 5) management เป็นการจัดการระบบการบริหารงานการจัดการระบบการบริหารงานต่างๆ ให้ก้าวหน้า เทคโนโลยี

จากการปรับปรุงให้สมบูรณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย กระบวนการนำ 1P4M 7 Steps (PSBCCME) Model ไปใช้จริงจากการฝึกอบรม พบว่า หัวหน้างานสามารถบริหารงานและสอนงานให้กับเจ้าหน้าที่ในสายงานให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เวลาเร็วขึ้น ลดการใช้วัสดุ อุปกรณ์ในสำนักงาน ได้มากขึ้น ดังภาพที่ 2

1P4M (PSBCCME) Model

Figure 2: The Development of Work Management Model of Supervisor to Enhance the Quality of Administration in Vocational College.

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษา อาชีวศึกษา หัวหน้างานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา มีความจำเป็นที่จะต้อง มีรูปแบบ ขั้นตอน การบริหารงาน ในสายงานที่ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณภาพ สามารถสอนงานให้กับเจ้าหน้าที่ในสายงานปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยและพัฒนาแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพ การบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา พบว่า การวิเคราะห์รูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารทางวิชาการต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ นำเครื่องมือแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสม จำนวน 5 ท่าน ผลการประเมิน

อยู่ในระดับดีมากที่สุด สามารถนำไปใช้ได้ และนำไปใช้กับกลุ่มทดลองใช้และกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 390 คน จากนั้นนำผลการประเมินมาสรุป โดยหาค่าประกอบของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานตามรูปแบบการบริหารงาน จากวิธีวิเคราะห์และสังเคราะห์ทฤษฎีการบริหารตามแนวคิดของนักวิชาการนักวิจัยเพื่อให้ได้ขั้นตอนการบริหารงาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) สกัดปัจจัยด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลักใช้วิธีหมุนแกนองค์ประกอบแบบอโรโกลอนด้วยวิธีแวนแม็กซ์ (Hair, Black, Babin, and Anderson, 2019) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis: CFA) เพื่อยืนยันองค์ประกอบ ทำให้ได้ (ร่าง) รูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา โดยความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประเมินความเหมาะสมด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผลการประเมินและการปรับปรุงรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ จึงได้ Model 1P4M 7 Steps (PSBCCME) แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Khallash, and Kruse (2012) คุณท์และโอดีเนล (Koontz, and O' Denell, 1982) การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ วัสดุสิ่งของเป็นอุปกรณ์ คน เงิน การจัดการ Patomporn (2012) กระบวนการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปตามขั้นตอนการบริหาร คือ การวางแผน การจัดองค์กร การขึ้นนำและการควบคุม เพื่อให้บรรลุ Hair, Black, Babin, and Anderson (2019) วัตถุประสงค์ขององค์กร หลักการ 4M เป็นกลุ่มปัจจัย (Factors) เพื่อนำกระบวนการไปสู่การแยกแยะปัญหาสาเหตุต่างๆ เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดี 4M ประกอบด้วย Man, Money, Materials, Management และ Henri Fayol ผู้ก่อกำเนิดศาสตร์แห่งการบริหารยุคใหม่ ซึ่งต้องประสานสอดคล้องกัน ได้แก่ P - Planning: การวางแผน O - Organizing: การจัดองค์กร C - Commanding: การบังคับบัญชาหรือสั่งการ C - Coordinating: การประสานงาน C - Controlling: การควบคุม และ Piroj (2018) ที่กล่าวว่า 5M คือ วิธีวิเคราะห์หาปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กรนำไปสู่การปรับปรุงและแก้ไขตามแนวคิดของ Lean ที่นำเสนอในรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ตามรูปแบบการบริหารงาน 1P4M 7 Steps (PSBCCME) Model โดยผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้วิจัยได้ทำการสอบถามองค์ประกอบการพัฒนารูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ศึกษาโดยตรงจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ศึกษาเอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลมาสังเคราะห์ตามขั้นตอนจนได้รูปแบบการบริหารงาน 1P4M 7 Steps (PSBCCME) Model ตั้งแต่การวิเคราะห์ สังเคราะห์ทฤษฎี ออกแบบหลักสูตร พัฒนาหลักสูตร (นำหลักสูตรไปทดลองใช้) นำหลักสูตรไปใช้จริง จนถึงการประเมินผล จึงส่งผลให้รูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ที่พัฒนาขึ้นมีผลการประเมินความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การพัฒนาและประเมินความเหมาะสมรูปแบบ การบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา พบว่า จากการพัฒนารูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ได้รูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานประกอบด้วย 7 ขั้นตอน (Steps) โดยบริหารงานในความรับผิดชอบของหัวหน้างาน 5 องค์ประกอบ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ตามรูปแบบ 1P4M 7 Steps (PSBCCME) Model มีผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่าเป็นภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกับงานวิจัยของทฤษฎีหลักการบริหาร 4M Model 5 M Model PDCA และ POSDCoRB เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานของ

หัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา Phairoj (2015) ยุทธวิธีการพัฒนาหลักสูตรอาชีวและเทคนิคศึกษาและการฝึกอบรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ตามรูปแบบ 1P4M 7 Steps (PSBCCME) Model และมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

สรุป

การพัฒนารูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) โดยศึกษาองค์ประกอบการพัฒนารูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ผลปรากฏว่า การวิเคราะห์ และการประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ในภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ในภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้วิจัยจึงนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา โดยใช้รูปแบบการบริหารงาน ทฤษฎีหลักการบริหาร 4M 5M PDCA และ POSDCoRB เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริหารงานในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ตามรูปแบบการบริหาร 1P4M 7 Steps (PSBCCME) Model ซึ่งรูปแบบที่พัฒนาขึ้นผ่านการประเมินความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ด้านการวิเคราะห์ และในส่วนด้านการประเมินผลองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ จึงควรนำรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ไปใช้ในการพัฒนา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ด้านการวิเคราะห์ และในส่วนด้านการประเมินผลมีการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ จึงควรนำรูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ตามรูปแบบการบริหารงาน 1P4M 7 Steps (PSBCCME) Model ในการฝึกอบรมและจัดทำคู่มือปฏิบัติงานต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาและประเมินคู่มือการบริหารงานของหัวหน้างานฯ ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

2.2 ควรติดตามและประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารงานของหัวหน้างานฯ

References

- Chaiwichit, C. (2021). *Advanced Research Methodology: Emphasizing Analytical Thinking for Research*. Bangkok: Center for Educational Textbook Production, King Mongkut's University of Technology North Bangkok.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate Data Analysis*. (8th ed.). New Jersey: Pearson Education.

- Khallash, S., & Kruse, M. (2012). The Future of Work and Work-life Balance 2025. *Futures*, 44(7), 678-686.
- Koontz, H., & O' Donnell, C. (1982). *Management: A Systems and Contingency Analysis of Managerial Functions*. New York: McGraw-Hill.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2007). *The National Economic and Social Development Plan, No. 13*. Bangkok: 2023-2028.
- Office of the Vocational Education Commission. (2009). *Regulations of the Office of the Vocational Education Commission on School Management, 2009*. Bangkok: Office of the Vocational Education Commission.
- Patomporn, W. (2012). *Management Behavior of School Administrators Affecting the Internal Supervision Process in Primary Education Institutions in Prachuap Khiri Khan Educational Service Area Office, Area 1*. Phetchaburi: Phetchaburi Rajabhat University.
- Phairoj, S. (2015). *Strategic Methods for Developing Vocational and Technical Education Curricula and Training*. Bangkok: Dynamics International Corporation.
- Phramaha Suthep Sudevamedhī (Deeyiam). (2013). *Personnel Management of Sub-district Administrative Organizations in Mueang District, Phitsanulok Province*. (Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Bangkok.
- Piroj, K. (2018). *5M*. Bangkok: Editor at Greedis Goods.
- Thanawit, J., & Jaruwan, C. (2009). *The Manual Is Suitable in a Limited Time Context*. Bangkok: Office of the Public Sector Development Commission.
- Watcharin, S. (2015). *Development of Training Curriculum for Developing Competency Assessment Systems for Participatory Supportive Line Personnel in Vocational Education Institutions Under the Office of the Vocational Education Commission*. (Master's Thesis). King Mongkut's University of Technology North Bangkok. Bangkok.

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล*

A Model for Developing the Quality of Life in Elderly Residences in Metropolitan Areas

¹ลลิตา สิริพัชรนันท์, เพ็ญศรี ฉิรินัง, อุดมวิทย์ ไชยสกุลเกียรติ และ วรเดช จันทรศร

¹Lalita Siripatcharanan, Pensri Chirinang, Udomvit Chaisakulkiet
and Voradej Chandarasorn

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

College of Innovation Management,

Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: siripatcharanan@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย 2) ระบุสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล 3) เสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารนโยบายภาครัฐเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่ดำเนินโครงการสำหรับผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุ 25 คน และทำการวิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า 1) นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการดูแลชีวิตความเป็นอยู่ในภาพรวมเป็นสำคัญ โดยไม่ได้ระบุชัดเจนด้านที่อยู่อาศัย 2) สภาพปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย 7 ด้าน คือ ด้านนโยบายต่อผู้สูงอายุ ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม ด้านสังคม ด้านครอบครัวและจิตใจ ด้านการสร้างองค์ความรู้ ด้านกระแสสังคมทางวัฒนธรรม และด้านความต้องการ คือ ด้านสุขภาพกายสุขภาพใจ ด้านความอบอุ่น ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ส่วนความต้องการของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยนั้นมีอยู่ 4 ประเด็น ได้แก่ 1. ต้องการที่พักอาศัยที่มีความปลอดภัยและลดความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุต่างๆ 2. ต้องการสภาพแวดล้อมและสาธารณูปโภคต่างๆ ที่มีความพร้อมและเพียงพอ 3. ต้องการพักอาศัยอยู่ร่วมกับบุตรหลานและคนในครอบครัวอย่างมีความสุข และ 4. ต้องการการมีทางเลือกในการพักอาศัยในอื่นๆ ได้ 3) รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล ต้องส่งเสริมการพัฒนาบ้านให้ผู้สูงอายุที่ทำให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวได้ตามปกติ โดยมีฟังก์ชันของบ้านที่เอื้อต่อความปลอดภัยของผู้สูงอายุ ควบคู่กับสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ เช่น โรงพยาบาล ชมรมผู้สูงอายุ และให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้ ดังนั้น ภาครัฐควรต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ มีมาตรการสนับสนุนผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่ดำเนินโครงการเพื่อผู้สูงอายุ และมีการกระตุ้นประชาชนให้เข้าพักอาศัย ซึ่งจะส่งผลต่อภาครัฐในการแก้ไขปัญหาทางสังคมควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจด้วย

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ; ที่พักอาศัย; เขตปริมณฑล

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to analyze government policies related to the development of the elderly's quality of life in terms of residence; 2) to identify problems and requirements of the elderly residences in metropolitan areas; and 3) to present a model for developing the quality of life in elderly residences in metropolitan areas. The study used a qualitative research method, with data collected through in-depth interviews with 25 persons, including a group of government policymakers concerned with the elderly, real estate developers who ran projects for the elderly, and the elderly themselves. The obtained data were analyzed for research results.

According to the findings of the study, government policies related to the improvement of the elderly's quality of life in terms of residence mostly focus on overall well-being without specifically identifying the elderly's residence. There are seven problems affecting the improvement of quality of life in elderly residences, which are as follows: 1) Policies for the elderly; 2) Economic promotion; 3) Appropriate facilities; 4) Social problems; 5) Family and mental health issues; 6) Knowledge building; and 7) Global social trends and culture comparison. As a result, a model for developing the quality of life in elderly residences in metropolitan areas must promote the development of residence that allows them to live in harmony with their families, in a place that is safe and has facilities like a hospital and an elderly club, and where they can take care of themselves. The government sectors should place a high priority on the importance of developing the body of knowledge, as well as take measures to support real estate developers who run projects for the elderly and to incentivize residents to stay, all of which will help the government address social problems and develop the economy.

Keywords: Quality of Life of the Elderly; Residence; Metropolitan Area

บทนำ

การที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญกับความเสี่ยงในการดำเนินชีวิตจากความเสื่อมถอยของร่างกาย ทำให้ง่ายต่อการเกิดอุบัติเหตุที่เป็นสาเหตุของความพิการและเสียชีวิตในผู้สูงอายุ โดยข้อมูลจากกองป้องกัน การบาดเจ็บ/สำนักสื่อสารความเสี่ยง กรมควบคุมโรค ได้ให้ข้อมูลว่า ประเทศไทยมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจากสถิติ ในปี 2564 และมีจำนวนผู้สูงอายุสูงกว่า 12 ล้านคน ทำให้เป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงของวัยนี้ คือ การพลัดตก หกล้ม ในแต่ละปีจะพบอุบัติเหตุผู้สูงอายุหกล้มประมาณ 3 ล้านราย และบาดเจ็บต้องเข้ารักษาในโรงพยาบาล มากกว่า 60,000 รายต่อปี โดยมีผู้เสียชีวิตจากการหกล้มเฉลี่ยวันละ 4 ราย และยังเป็นเหตุให้ผู้สูงอายุ เกิดความพิการ ส่งผลกระทบต่อจิตใจ หวาดกลัวการหกล้ม และต้องพึ่งพาผู้อื่น ทำให้คุณภาพชีวิตลดลง ส่งผล ทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น กระทบต่อเศรษฐกิจของครอบครัวและสังคม (Bureau of Risk Communication and Health Behavior Development, Department of Disease Control, 2023)

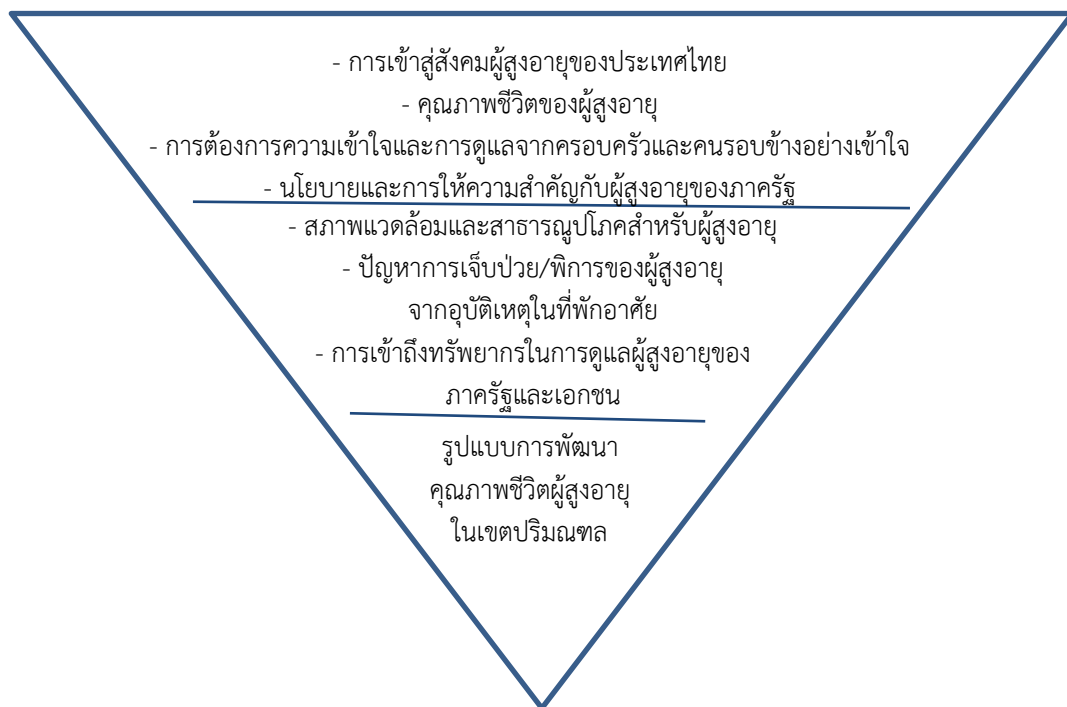
จากข้อมูลกรมกิจการผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุของประเทศไทย ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2565 มีประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 12,519,926 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 18.94 ของประชากรทั้งประเทศ

(The Bureau of Registration Administration, Department of Provincial Administration, 2023) จากรายงานการศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการพัฒนาประเทศไทย โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร่วมกับ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ได้คาดการณ์ในปี พ.ศ. 2573 ประเทศไทยน่าจะมีประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 25.5 และในปี พ.ศ. 2583 น่าจะมีประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 31.4 (Department of Older Persons, 2021) แนวโน้มการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุ ส่วนหนึ่งเกิดจากความก้าวหน้าทางการแพทย์ กระแสสุขภาพ และความรู้ในการดูแลสุขภาพกายและจิตใจของตนเองสามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น ทำให้คนหลายคนมีอายุยืนยาวขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุย่อมมีข้อจำกัดด้านสภาพร่างกายที่เสื่อมถอยตามช่วงเวลา ทำให้การดำเนินชีวิตต้องได้รับการใส่ใจเป็นพิเศษ เช่น การเข้าถึงการรักษาพยาบาล การดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจ หรือที่พ่อกาพย์ของผู้สูงอายุล้วนต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ จะเห็นได้ว่าที่พ่อกาพย์และพื้นที่ใช้ชีวิตของผู้สูงอายุมีสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุจึงควรมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและออกแบบสำหรับรองรับการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม เช่น ราวจับบันได ราวจับในห้องน้ำ พื้นทางลาด เป็นต้น รวมไปถึงการดูแลผู้สูงอายุ การใส่ใจของคนรอบข้าง และพื้นที่ปลอดภัยต่อร่างกายและจิตใจสำหรับผู้สูงอายุ ก็เป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ

การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุจึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย โดยให้ความสำคัญตั้งแต่ต้นนโยบายของภาครัฐ ที่สนับสนุนให้เกิดการวางแผน การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะต่างๆ และดำเนินการอย่างเป็นระบบให้ครบทุกมิติ มีการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน องค์ประกอบ และปัจจัยต่างๆ ที่ครอบคลุมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และประชาชนทุกระดับ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของภาครัฐ เอกชน สถาบันทางสังคมอื่นๆ ร่วมกันให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ การแสดงความคิดเห็นและวางแผนร่วมกันเพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการด้านที่อยู่อาศัยให้กับผู้สูงอายุ (Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute, 2022) ควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบด้านสังคมและเศรษฐกิจ เช่น สิทธิการเป็นพลเมือง สภาพเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ เพื่อการออกแบบแนวนโยบายสำหรับผู้สูงอายุในการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และมีเครือข่ายความร่วมมือของสังคมและชุมชน การสร้างนโยบายและแผนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย (Chula Unisearch, Chulalongkorn University, 2017)

การออกแบบแนวนโยบายสำหรับผู้สูงอายุจึงต้องให้ความสำคัญและมีการวางแผนและดำเนินการอย่างเป็นระบบให้ครบทุกมิติ มีการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน องค์ประกอบ และปัจจัยต่างๆ ที่ครอบคลุมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และประชาชนทุกระดับ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของภาครัฐ เอกชน สถาบันทางสังคมอื่นๆ ร่วมกันให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ การแสดงความคิดเห็นและวางแผนร่วมกันเพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการ การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุปัจจุบันการดำเนินการเกี่ยวกับผู้สูงอายุยังขาดการเชื่อมโยงการให้บริการจากภาครัฐภาคเอกชน สังคม ชุมชน และครอบครัวอย่างครบวงจรทำให้การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุขาดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจากสถิติพบว่าในปัจจุบันมีครัวเรือนเกือบครึ่งที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในครัวเรือน แต่ในขณะเดียวกันก็พบว่าสัดส่วนผู้สูงอายุที่อยู่ลำพังคนเดียวและอยู่ลำพังกับผู้สูงอายุด้วยกันมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจนแนวโน้มนี้ชี้ให้เห็นถึงความต้องการด้านบริการและการดูแลที่บ้านและในชุมชนที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้รวมถึงการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ที่จะเอื้อให้ผู้สูงอายุที่ยังมีร่างกายแข็งแรงสามารถอยู่ได้ด้วยตัวเอง (Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute, 2022)

สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ทำให้การออกแบบที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุนั้น ภาครัฐและภาคเอกชนต่างเริ่มให้ความสนใจและนำมาเป็นนโยบายหลักเพื่อผลิตและให้ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงอย่างเป็นรูปธรรมกันอย่างแพร่หลายการศึกษาปัญหาอย่างเป็นระบบ เช่น การเตรียมห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุซึ่งเป็นบริเวณที่พบว่าผู้สูงอายุหกล้มหรือเกิดอุบัติเหตุมากที่สุด หรือการเตรียมพัฒนาสินค้าและบริการในพื้นที่อื่นๆ ของที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ภายใต้หลักการที่คำนึงถึงความปลอดภัยความสะดวกสบาย และการส่งเสริมสุขภาวะที่ดีในการอยู่อาศัยที่จะทำให้ผู้สูงอายุได้ใช้ชีวิตร่วมกับทุกคนในบ้านและสังคมอย่างมีความสุข รวมไปถึงการให้สามารถเข้าถึงการรักษาพยาบาลที่มีทีมแพทย์และพยาบาลมาเป็นผู้ดูแลอย่างใกล้ชิดและคิดค่าบริการอย่างเหมาะสมจะเห็นได้ว่ามีโครงการอสังหาริมทรัพย์สำหรับผู้สูงอายุที่เริ่มเห็นมากขึ้นในปัจจุบันทั้งแบบที่เป็นโครงการที่มีโมเดลธุรกิจเป็นการขายสิทธิในการเข้าอยู่อาศัยตลอดชีวิตไม่ได้เป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์และไม่สามารถขายสิทธิต่อให้ผู้อื่นหรือโครงการอสังหาริมทรัพย์เพื่อขายโดยเน้นให้ออกแบบให้บ้านมีลักษณะเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยแต่ละหลังมีสัญญาณเตือนไปยังสถานพยาบาลหรือส่วนดูแลกลางเป็นต้น ซึ่งดำเนินการที่แตกต่างจากการเป็นสถานสงเคราะห์ของบ้านพักคนชราที่มีอยู่ในปัจจุบันเพื่อตอบสนองความต้องการในวัยเกษียณอายุ

Picture 1: Summary of the background and importance of the problem

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล ผ่านการวิเคราะห์นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย เพื่อนำไปสู่การรับรู้ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย และพัฒนาไปสู่รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑลที่มีแนวโน้มในการขยายตัวของพื้นที่พักอาศัยที่มากขึ้น เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ลดการพึ่งพิงภาครัฐทั้งด้านทรัพยากรและการใช้จ่ายงบประมาณ ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ซึ่งจะส่งผลต่อความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนและของประเทศชาติต่อไป รวมทั้งมีแผนการรองรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน เพื่อจะได้นำผลการศึกษาเป็นประโยชน์ในการวางแผนและหาแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและของผู้สูงอายุ

ที่เหมาะสม รวมถึงรับทราบปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาวะที่ดีในทุกมิติสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดีเพื่อให้ผู้สูงอายุเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของประเทศ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์กับประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย
2. เพื่อระบุสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล
3. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย โดยกำหนดประชากรแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลหลักการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อวิเคราะห์นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย ตลอดจนแนวทางการกำหนดและบริหารนโยบายภาครัฐหรือนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย โดยใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 7 ท่าน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 คือ ผู้บริหารส่วนราชการส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 2 ท่าน

ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 คือ ผู้บริหารส่วนราชการส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายของท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 5 ท่าน

กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลหลักการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อวิเคราะห์นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย ตลอดจนแนวทางการกำหนดและบริหารนโยบายภาครัฐหรือนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย โดยใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยนักวิชาการและผู้มีบทบาทการบริหารและจัดการที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ ผู้บริหารโครงการบ้านพักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุของรัฐ ผู้บริหารโครงการบ้านพักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุของเอกชน ผู้บริหารบริษัทอสังหาริมทรัพย์ที่พัฒนาโครงการบ้านสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 3 ท่าน

ขั้นตอนที่ 2 การระบุสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล โดยกำหนดประชากรแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลหลักการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อการระบุสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล โดยใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 คือ นักสังคมสงเคราะห์ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล จำนวน 2 ท่าน

ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 คือ ผู้นำชุมชนในเขตปริมณฑล ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 5 ท่าน

กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลหลักการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อการระบุสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล โดยใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ในการพักอาศัยบ้านพักสำหรับผู้สูงอายุของรัฐ ผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ในการพักอาศัยบ้านพักสำหรับผู้สูงอายุของเอกชน และผู้สูงอายุในเขตปริมณฑล จำนวน 3 ท่าน

ขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล

ผู้วิจัยนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีผู้เชี่ยวชาญของหน่วยงานภาครัฐและนักวิชาการในการออกแบบรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย โดยจะมีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ภาครัฐส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นจำนวน 2 ท่าน ประกอบด้วย หัวหน้าส่วนราชการส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตจำนวน 1 ท่าน และผู้บริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 ท่าน กลุ่มที่ 2 นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์และสังคมสงเคราะห์ที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน รวมจำนวน 5 ท่าน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi Structural Interview) โดยเป็นแนวคำถามแบบปลายเปิด โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หานนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย ประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่ การกำหนดนโยบายของรัฐ การจัดสรรทรัพยากรในการดูแลผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย และบริบทและวัฒนธรรมของสังคมไทยในการพักอาศัยของผู้สูงอายุ

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบปฐมภูมิ ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล (Documentary Study) เพื่อการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐหรือนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล ทั้งทางด้านเอกสาร วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมทั้งวิทยานิพนธ์ และหาข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ต เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล และแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi Structural Interview) เพื่อนำไปสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผ่านการตีความเพื่อให้ความหมายของข้อมูลไปสู่ข้อสรุปภายใต้หมวดหมู่ที่กำหนดไว้ในกรอบความคิด ภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลนำข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มกับกลุ่มตัวอย่าง และนำเสนอข้อมูลดังกล่าวมาจัดทำรายงานผลการวิจัยในเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายผลการวิจัยและวิเคราะห์นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย สภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑลและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑลทั้งหมด ตลอดจนข้อเสนอแนะและแนวคิดใหม่ๆ ที่ได้จากการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อวิเคราะห์นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย ผลการวิจัยพบว่า นโยบายภาครัฐในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยในประเทศไทย ไม่ได้สนับสนุนให้เกิดความเท่าเทียมกันสำหรับผู้สูงอายุ แต่กลับทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกับผู้มีรายได้น้อย ผู้สูงอายุบางส่วนต้องถูกทอดทิ้งให้อยู่เพียงลำพังหรืออยู่กับลูกหลานอายุน้อย เนื่องจากครอบครัวต้องเดินทางไปทำงานต่างถิ่น ภายในที่อยู่อาศัยที่ไม่เอื้อต่อการพักอาศัยของผู้สูงอายุ เนื่องจากนโยบายภาครัฐขาดงบประมาณในการให้การช่วยเหลือปรับปรุงเพิ่มคุณภาพของบ้านพักอาศัย โดยงบประมาณส่วนมากถูกใช้ไปในการดูแลผู้สูงอายุที่ไม่มีบ้านพักอาศัยหรือผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เป็นหลักเท่านั้น ถึงแม้ว่านโยบายภาครัฐมีความพยายามทำให้ประชาชนทุกครัวเรือนเป็นเจ้าของสิ่งปลูกสร้างเพื่อการอยู่อาศัยตามสมควรแก่สภาพหรือความสามารถในการผ่อนชำระ แต่ก็สามารถช่วยเหลือได้เพียงบางกลุ่มเท่านั้น และเป็นไปในลักษณะที่พอพักอาศัยได้ ไม่สามารถเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุได้อย่างเพียงพอ เพราะสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุ เช่น ทางลาดชัน แสงสว่างที่เหมาะสม พื้นที่ไม่ลื่น การใช้อุปกรณ์ที่มั่นคงแข็งแรงไม่ลื่นง่ายที่อาจเกิดอันตรายกับผู้สูงอายุ ต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นจากปกติ ทำให้หลายๆ ครอบครัวไม่สามารถจัดหาให้ผู้สูงอายุได้ ในขณะที่ภาครัฐก็ไม่มีนโยบายสนับสนุนในส่วนนี้ให้กับผู้สูงอายุ ทำให้ที่พักอาศัยของผู้สูงอายุยังคงต้องเผชิญกับความเสี่ยงในเรื่องของอุบัติเหตุและความปลอดภัยในการใช้ชีวิตประจำวันในที่พักอาศัยได้ นอกจากนี้ นโยบายภาครัฐมุ่งให้ความสำคัญแต่การพัฒนาสังคมเมืองในกรุงเทพมหานคร มีการลงทุนสาธารณูปโภคต่างๆ มากมาย แต่ในสังคมเมืองชนบทงบประมาณในการลงทุนสาธารณูปโภคหลักยังคงค่อนข้างน้อย สาธารณูปโภคสำหรับผู้สูงอายุจึงแทบไม่มีการให้ความสำคัญ ทำให้ประชาชนหลายครอบครัวต้องอพยพมาสู่แหล่งงานในกรุงเทพมหานคร ส่งผลให้เกิดปัญหาความแออัดด้านที่อยู่อาศัย โครงการอสังหาริมทรัพย์สำหรับผู้สูงอายุก็จะกระจุกตัวในเขตกรุงเทพมหานครหรือรอบๆ กรุงเทพมหานครเป็นหลักตามความต้องการด้านที่อยู่อาศัยเท่านั้น หากมีการขยายและพัฒนาความเจริญไปสู่เขตปริมณฑลและในเขตชนบทจะเกิดแหล่งงานขึ้น เศรษฐกิจกระจายตัว การพัฒนาความเจริญของพื้นที่ มีแหล่งจ้างงานในพื้นที่ชุมชนมากขึ้น หรือการพัฒนาโครงการบ้านพักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุมากขึ้น ผู้สูงอายุสามารถอยู่ใกล้ชิดกับครอบครัวมากขึ้น ประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นก็จะสามารถแก้ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุได้ในระดับหนึ่ง

ที่ผ่านมาได้มีการจัดทำแผนแม่บท 20 ปี (2560-2579) เกี่ยวกับการจัดการด้านที่อยู่อาศัยตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ และมติคณะรัฐมนตรี โดยมีการเคหะแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักที่ขับเคลื่อนงานด้านการส่งเสริมที่อยู่อาศัยให้กับประชาชน มีข้อมูลทางสถิติในการทำให้มีผู้มีบ้านพักอาศัยเป็นของตนเองเพิ่มขึ้น แต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง มีพัฒนาการในการจัดการด้านที่อยู่อาศัยให้ประชาชนได้ดีขึ้น เนื่องจากนโยบายภาครัฐยังไม่ก่อให้เกิดการสร้างความร่วมมือที่ดีจากภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ที่จะทำให้การพัฒนาเจริญรวดเร็วขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ตามที่ภาครัฐดำเนินการด้านที่อยู่อาศัยเพียงลำพัง ดังนั้นหากภาครัฐเร่งเวนคืนที่ดินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์หรือสร้างความร่วมมือกับที่ราชพัสดุ หรือที่ดินของกองทัพที่ปัจจุบันใช้ประโยชน์ยังไม่คุ้มค่า นำมาจัดสรรเป็นที่พักอาศัยในโครงการของภาครัฐ ปรับปรุงชุมชนแออัดในเขตปริมณฑลเป็นอาคารพักอาศัยที่มีคุณภาพ ภายใต้ภาครัฐควบคุมราคาก่อสร้าง ให้ภาคเอกชนที่มีอุดมการณ์ในการร่วมกันพัฒนาประเทศ หรือภาคเอกชนที่มีศักยภาพด้านสาธารณสุขเข้ามาเป็นเครือข่ายความร่วมมือในการก่อสร้างที่พักสำหรับครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ หรือให้ผู้สูงอายุพักอาศัยอย่างมีความสุขมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และคุ้มครองความเสี่ยง

จากปัญหาสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา สำหรับการก่อสร้างที่พักอาศัยในราคาที่ไม่สูง โดยภาครัฐอาจทำสัญญาเช่าระยะยาวและนำมาบริหารจัดการคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุในลักษณะกรรมสิทธิ์ยังเป็นของรัฐอยู่ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อระบุสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล สามารถแบ่งเป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1) ปัญหาด้านนโยบายต่อผู้สูงอายุที่ขาดการบูรณาการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุที่ชัดเจน 2) ปัญหาการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ 3) ปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมและปลอดภัยในที่สาธารณะสำหรับผู้สูงอายุยังไม่เห็นเป็นรูปธรรม 4) ปัญหาทางด้านสังคม 5) ปัญหาด้านครอบครัวและจิตใจ 6) ปัญหาทางการสร้างองค์ความรู้ 7) ปัญหาด้านกระแสสังคมโลกและการเปรียบเทียบทางวัฒนธรรมความเปลี่ยนแปลงจากภาวะทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ในการกำหนดความต้องการของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล โดยสร้างการตื่นตัวและเห็นความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยอย่างจริงจัง ทางด้านร่างกาย การส่งเสริมด้านสภาพจิตใจในการได้อยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่ดี ดังนั้น การกำหนดนโยบายของรัฐในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล จึงต้องมุ่งไปสู่หลักการที่ว่า “ผู้สูงอายุต้องสามารถที่จะพักอาศัยอยู่ในที่พักอาศัยของตนเองได้นานที่สุด ภายใต้การจัดการและสนับสนุนจากภาคเอกชนและหน่วยงานของรัฐ”

เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นวัยที่ต้องการความเข้าใจจากครอบครัวและครอบครัวเป็นอย่างมาก ในขณะที่วัฒนธรรมในการเติบโตที่แตกต่างจากในอดีตทำให้ผู้สูงอายุและบุตรหลานขาดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทำให้บางครอบครัวทิ้งให้ผู้สูงอายุต้องอยู่ลำพัง ซึ่งที่ผ่านมาสังคมมีการให้ความรู้และสร้างภูมิคุ้มกันให้ครอบครัวอบอุ่นที่น้อย ซึ่งความอบอุ่นของครอบครัวจะเป็นปัจจัยทำให้การพักอาศัยของผู้สูงอายุมีความสุข และมีครอบครัวดูแลสุขภาพร่างกาย ทำให้สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างปลอดภัย นอกจากนี้ ปัญหาด้านเศรษฐกิจของครอบครัว ก็เป็นปัญหาที่ทำให้ผู้สูงอายุขาดทางเลือกที่ดีในการพักอยู่อาศัยที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุต้องพักอาศัยอยู่ตามสภาพเท่าที่ฐานะทางเศรษฐกิจเอื้ออำนวย ไม่สามารถพักอาศัยได้ตามที่ต้องการได้

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า การเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑล ซึ่งรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย มีรายละเอียดสรุปดังนี้

3.1 ปรับปรุงที่พักอาศัยเดิม กรณีผู้สูงอายุที่ประสงค์พักอาศัยในที่พักเดิม ต้องทำการสำรวจข้อมูลหากที่พักไม่พร้อมต้องปรับปรุง หากเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังช่วยเหลือตัวเองได้ รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย ควรมีการกำหนดค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงที่พักเดิมที่พักอาศัย กำหนดค่าใช้จ่ายต่อเดือนตามอัตราค่าเช่าที่เหมาะสมและอยู่บนพื้นฐานความเป็นไปได้ มีการส่งเสริมจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้นสำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุ ใช้งบประมาณของรัฐส่วนหนึ่งและสร้างรายได้จากนำความรู้จากการอบรมมาสร้างมูลค่าเพื่อเป็นการสร้างอาชีพได้อีกทางหนึ่ง และหากผู้สูงอายุมีความประสงค์แยกออกไปอยู่เพื่อไม่ให้เป็นการภาระของครอบครัว ต้องมีกระบวนการพูดคุยและทำความเข้าใจ เพื่อสร้างความสุขร่วมกันของทั้งครอบครัว เพราะการมีที่พักอาศัยที่ดีจะนำไปสู่การมีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดีของผู้สูงอายุ ลดภาระเรื่องงบประมาณในการดูแลผู้สูงอายุ และทำให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวได้ตามปกติอย่างมีความสุขและมีความปลอดภัย ลดความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุต่างๆ ในการพักอาศัยในที่พักที่มีคุณภาพ

3.2 การพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุของภาครัฐ ต้องพิจารณาเวนคืนที่ดินหรือนำที่ราชพัสดุหรือที่ดินของกองทัพที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์มาพัฒนาโครงการเป็นที่พักอาศัยให้แก่ผู้สูงอายุ รัฐบาลควมราคาก่อสร้างให้ภาคเอกชน เพื่อนำมารองรับผู้สูงอายุในราคาที่ไม่สูง มีการทำบันทึกข้อตกลง (MOU) เชื่อมโยงกับโรงพยาบาลหรือสาธารณสุขในพื้นที่ และมีการแถลงข่าวผ่านสื่อมวลชน เพื่อสร้างเครดิตและภาพลักษณ์ในการช่วยเหลือสังคมให้เจ้าของธุรกิจได้เป็นอย่างดี และสร้างแรงขับเคลื่อนในการพัฒนาที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่มีความปลอดภัยและรองรับสังคมผู้สูงอายุ (Age Society) ของประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

3.3 การพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุของภาคเอกชน ภาครัฐต้องออกมาตรการสนับสนุนภาคเอกชนเข้ามาดำเนินการในราคาที่เหมาะสมเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้ เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับผู้สูงอายุที่มีความพร้อมและมีกำลังในการจ่ายเงินด้านที่อยู่อาศัยที่เพิ่มเติมจากสวัสดิการของภาครัฐ มีการสนับสนุนผู้สูงอายุในสังคมไทยให้การยอมรับในการเข้าพักอาศัยในโครงการที่มีโมเดลธุรกิจเป็นการขายสิทธิในการเข้าอยู่อาศัยตลอดชีวิต หรือโครงการอสังหาริมทรัพย์เพื่อขายโดยเน้นให้ออกแบบให้บ้านมีลักษณะเฉพาะ ผ่านการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติของสังคมผ่านการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง การให้ความสำคัญกับที่อยู่ของผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ โดยมีฟังก์ชันของบ้านที่เอื้อต่อความปลอดภัยของผู้สูงอายุ ควบคู่ไปกับการเชื่อมต่อกับมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ เช่น โรงพยาบาล ชมรมผู้สูงอายุ และให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้ท่ามกลางการที่บุตรหลานและครอบครัวต้องเดินทางออกไปดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพจะเป็นทางเลือกที่ดี โดยภาครัฐต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ มีมาตรการสนับสนุนผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่ดำเนินโครงการเพื่อผู้สูงอายุ และมีมาตรการกระตุ้นให้ประชาชนให้ต้องการเข้าพักอาศัยมากขึ้น ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นอีกด้วย

กล่าวคือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในรูปแบบต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพาติลลาและแกรนท์ (Padilla, and Grant, 1985) ในการพัฒนาองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตในการพัฒนาที่อยู่อาศัยเพื่อให้มีความสามารถในการทำดำเนินชีวิตประจำวันที่ดี การนำเสนอรูปแบบที่อยู่อาศัยเพื่อผู้สูงอายุอยู่ภายใต้แนวคิดการมีที่พักที่ดีจะนำมาซึ่งการมีความสุขทางด้านร่างกายและจิตใจ ให้ความสำคัญกับตนเอง ครอบครัว และสังคมที่เอื้อต่อความปลอดภัยของผู้สูงอายุ ควบคู่ไปกับการเชื่อมต่อกับมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ เช่น โรงพยาบาล ชมรมผู้สูงอายุ และให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้

องค์ความรู้ใหม่

การออกแบบที่อยู่อาศัย เพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุทั้งภาครัฐและเอกชน ปัจจุบันมีการพัฒนาโครงการที่พักอาศัยเพื่อผู้สูงอายุ ดังโมเดล LAN = การเชื่อมต่อกับอาศัยสำหรับผู้สูงอายุกับสิ่งอำนวยความสะดวก ดังนี้

Picture 2: The New Body of Knowledge

กล่าวคือ ออกแบบให้บ้านมีลักษณะเฉพาะเพื่อผู้สูงอายุ ภายใต้ลักษณะการพักอาศัยของผู้สูงอายุ ใน 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มที่พึ่งพาตนเองได้ (Independent Living) คือ เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่สามารถดำเนินชีวิตได้อย่าง ปกติเหมือนกับคนทั่วไป อาจอยู่อาศัยกับครอบครัวหรืออยู่ลำพังก็ได้ มีสิทธิในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้ด้วยตนเอง หรือมีอำนาจตัดสินใจเหนือครอบครัวได้ 2) กลุ่มที่ต้องมีผู้ช่วยเหลือ (Assisted Living) คือ เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านสุขภาพตั้งแต่เล็กน้อยจนถึงการมีสุขภาพที่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตประจำวัน และ 3) กลุ่มที่ต้องพักอาศัยในสถานพยาบาล (Nursing Home) คือ กลุ่มผู้สูงอายุที่อยู่ในระดับที่ต้องการในการดูแลเป็นพิเศษ รวมถึงการต้องการบริการทางการแพทย์ในการรักษา โดยการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่คำนึงถึงใน 3 มิติ ได้แก่ 1) มิติด้านเศรษฐกิจ 2) มิติด้านบริบททางสังคม และ 3) มิติด้านพื้นที่

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ด้านนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการกำหนดเป็นข้อที่มุ่งดูแลชีวิตความเป็นอยู่ในภาพรวมเป็นสำคัญ โดยนโยบายของรัฐบาลไม่ได้ระบุชัดเจนเกี่ยวข้องไปเฉพาะด้านที่อยู่อาศัย มีเพียงแผนผู้สูงอายุแห่งชาติที่มีการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุที่มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัย โดยการกำหนดนโยบายของรัฐเกี่ยวกับผู้สูงอายุในปัจจุบันจะแบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับนโยบาย ระดับหน่วยงาน ระดับจังหวัด และระดับพื้นที่ โดยเป็นการทำงานประสานความร่วมมือภายในระดับของตนเองและปฏิบัติตามคำสั่งในระดับที่อยู่สูง

แต่หากผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยที่มีคุณภาพจะลดการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางด้านร่างกาย การส่งเสริมด้านสภาพจิตใจในการได้อยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่ดี และเสริมสร้างด้านความสัมพันธ์กับสังคม อย่างไรก็ตามภาครัฐจะมีการดำเนินโครงการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ศูนย์ที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุแบบครบวงจร

ภายใต้ความร่วมมือระหว่างกระทรวงการคลังและโรงพยาบาล ในขณะที่สถานที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ ในส่วนของภาคเอกชนก็ยังขาดการส่งเสริมสนับสนุนอย่างจริงจังจากภาครัฐ ทำให้ที่พักอาศัยสำหรับผู้สูง ในส่วนของภาคเอกชนจะเอื้อประโยชน์เฉพาะกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี ส่วนนโยบายการสนับสนุน เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงที่พักอาศัยเดิมของผู้สูงอายุยังไม่เห็นมีนโยบายที่ชัดเจน ปัญหาด้านนโยบาย ที่ยังขาดรายละเอียดและสนับสนุนการดำเนินการเกี่ยวกับผู้สูงอายุเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ขาดการส่งเสริมการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับสภาพบริบท และวัฒนธรรมของสังคมไทยในการพักอาศัย การไม่มีนโยบายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรด้านที่อยู่อาศัย แต่มุ่งไปเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุที่ขาดโอกาสเป็นส่วนมาก และไปในลักษณะการสงเคราะห์เป็นหลัก ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jamsai (2021) ได้ศึกษาเรื่อง นโยบายเกี่ยวกับสวัสดิการของผู้สูงอายุในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า กฎหมายรัฐธรรมนูญได้บัญญัติ เกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุให้ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ จึงได้ตราพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 กำหนดให้ บุคคลที่มีอายุเกิน 60 ปีขึ้นไปและมีสัญชาติไทยเป็นผู้สูงอายุและมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ พระราชบัญญัติดังกล่าวนับได้ว่าเป็นนโยบายสาธารณะในรูปแบบของกฎหมายที่เป็นรูปธรรมมีแนวทางทาง ปฏิบัติที่ชัดเจน นอกจากนี้ยังมีนโยบายด้านประชากรของรัฐบาลทางด้านผู้สูงอายุซึ่งได้มีการกำหนดออกมา เป็นแผนผู้สูงอายุระดับชาติ ระดับกระทรวง ระดับภูมิภาคกระทั่งถึงแผนผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่นซึ่งมีเนื้อหา สารในการจัดสวัสดิการสังคมในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ การศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ ความมั่นคงทางสังคม บริการสังคม และนันทนาการ ซึ่งระบบสวัสดิการดังกล่าว เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนในสังคมสามารถเข้าถึงการสงเคราะห์ในยามที่เดือดร้อน โดยเฉพาะ อย่างยิ่งปัจจุบันประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า สภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย ในเขตปริมณฑล โดยที่ผ่านมามีปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านนโยบายต่อผู้สูงอายุ ปัญหาการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ ปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวก ที่เหมาะสม ปัญหาทางด้านสังคม ปัญหาด้านครอบครัวและจิตใจ ปัญหาทางด้านการสร้างองค์ความรู้ ปัญหา ด้านกระแสสังคมโลกและการเปรียบเทียบทางวัฒนธรรม แต่ประเด็นหลักๆ ของทุกปัญหา คือ ความเหลื่อมล้ำ ในการเข้าถึงทรัพยากรด้านที่อยู่อาศัย ทำให้เป็นอุปสรรคในการเข้าถึงที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ

ดังนั้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย โดยการกำหนดเป็นนโยบายภาครัฐ ต้องดำเนินการออกเป็นนโยบายสาธารณะที่มุ่งการเตรียมความพร้อมเพื่อผู้สูงอายุ รวมถึงการให้ความสำคัญ กับสาธารณูปโภคพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุเพื่อการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การนำ หลัก Universal Design มาประยุกต์ใช้ เพื่อผลักดันประเด็นที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ ควบคู่ไปกับการใช้ เศรษฐกิจกระตุ้นและสนับสนุนการพัฒนาสังคมสูงอายุ พัฒนาสินค้าและบริการสำหรับผู้สูงอายุ เช่น อาหาร สุขภาพ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกผู้สูงอายุ การส่งเสริมที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุแบบครบวงจร รวมไปถึง การพัฒนากฎหมายกตัญญู ด้วยการปลูกฝังค่านิยม และผลักดันให้ลูกหลานได้กลับมาหาครอบครัวและ ผู้สูงอายุบ่อยๆ โดยการสร้างความตระหนักและการเพิ่มขีดความสามารถของครอบครัว ชุมชน ในการร่วมกัน ดูแลผู้สูงอายุในระยะยาวอย่างยั่งยืน และที่สำคัญ คือ การพัฒนาบุคลากรมีอาชีพด้านผู้สูงอายุที่สามารถ เข้าไปดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุอย่างมืออาชีพ และให้คำแนะนำปรับปรุงที่พักอาศัยสำหรับผู้ สูงอายุอย่างครบวงจร สอดคล้องกับงานวิจัย Pheansomboon, Chungsatiansup, and Sararum (2019) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาต้นแบบการปรับสภาพที่อยู่อาศัยเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ” พบว่า ด้านสภาพปัญหาการใช้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่เป้าหมาย พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาการเข้าถึงพื้นที่ใช้สอย

ลำบากเพราะสภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวยและลักษณะพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย ทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ การดำเนินการปรับปรุงที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุทั้ง 3 กรณี พบการร่วมมือของท้องถิ่นมีความสำคัญและมีประสิทธิภาพมาก วัสดุที่นำมาใช้ และแนวความคิดการปรับปรุงที่กลมกลืนกับบริบทสังคม ต้นแบบที่ได้คือการหลีกเลี่ยงพื้นที่ต่างระดับ ระยะและขนาดพื้นที่เหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพและการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ ความสะดวกและความปลอดภัย การจัดการพื้นที่ให้ใช้สอยได้เอนกประสงค์และสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์กับสังคม

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า รูปแบบที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ สามารถแบ่งเป็นที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุดำเนินงานโดยภาครัฐ และที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุดำเนินงานโดยภาคเอกชน โดยสามารถแบ่งเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ การพัฒนารูปแบบสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่มีความปลอดภัยต่อสุขภาพและทรัพย์สินของผู้สูงอายุภายใต้ฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ภายใต้บริบทของสังคมที่แตกต่างกัน และภายใต้บริบททางกายภาพหรือสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกัน ควรมีรูปแบบที่พักอาศัยที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ โดยการจัดตั้งหน่วยให้บริการช่วยเหลือใกล้ๆ ที่พักอาศัยเดิมของผู้สูงอายุ มีที่พักขนาดใหญ่หรือมีจำนวนห้องพักไม่มากให้ผู้สูงอายุพักอาศัยเมื่อจำเป็น หรือต้องพักพื้นระยะสั้นๆ ภายหลังออกจากโรงพยาบาล เป็นต้น

ในขณะที่ภายใต้บริบททางกายภาพหรือสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกันที่ดำเนินงานโดยภาครัฐ ควรมีรูปแบบที่พักอาศัยในลักษณะผสมผสานไปตามแต่ละพื้นที่ เช่น ความเป็นเมืองสูงอาจออกแบบในลักษณะที่อยู่อาศัยในลักษณะเดิมของผู้สูงอายุ หรือสร้างในลักษณะอพาร์ทเมนต์หรือคอนโดมิเนียม แต่มีการออกแบบที่เชื่อมโยงกับสาธารณูปโภคพื้นฐานของผู้สูงอายุ เน้นการใช้ทรัพยากรของภาครัฐในการเข้ามาดูแล เช่น อาสาสมัครสาธารณสุข ตำรวจในพื้นที่เข้าดูแล ส่วนพื้นที่ที่ยังมีความเป็นชนบทอาจพัฒนาโครงการที่พักขนาดใหญ่ที่มีการแบ่งโซนที่พักตามความสามารถในการช่วยเหลือตัวเอง เช่น โซนผู้สูงอายุที่ยังแข็งแรง ไปจนถึงโซนผู้สูงอายุที่ป่วยและต้องการความช่วยเหลือตลอดเวลา เพื่อความสะดวกในการบริหารจัดการเนื่องจากสามารถจัดหาพื้นที่ขนาดใหญ่ได้ง่าย รวมถึงมีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ดีสามารถดึงดูดผู้สูงอายุเข้ามาพักอาศัยได้ง่าย ภายใต้การดำเนินการของรัฐที่บริหารจัดการพื้นที่ในการเพิ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุมาอยู่ในโครงการเพื่อความสะดวกสบายของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัย Chamnirachakit (2019) ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพูด อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี” พบว่า ระดับความต้องการพื้นฐานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายชื่อความต้องการผู้สูงอายุเรียงตามลำดับสูงต่ำ พบว่า ผู้สูงอายุต้องการคนช่วยดูแลในยามเจ็บไข้ได้ป่วย ผู้สูงอายุต้องการได้รับการให้กำลังใจ ผู้สูงอายุต้องการคนที่รับฟังปัญหาและความต้องการต่างๆ ของเขาและผู้สูงอายุต้องการได้รับการยอมรับและความเห็นอกเห็นใจจากสมาชิกของครอบครัวและจากเพื่อนบ้าน ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับความเห็นของผู้สูงอายุ เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลบางพูด อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่าผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ประการสุดท้ายและสำคัญมาก คือ รัฐบาลควรจัดสรรเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุทุกคนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลเป็นนโยบายที่ดียิ่งมากที่สุด

สรุป

จากผลการศึกษาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุดำเนินงานโดยภาคเอกชนที่อยู่ภายใต้ฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ควรมีลักษณะสร้างเป็นที่พักอาศัยแบบมีการบริการดูแลตลอด 24 ชั่วโมง เนื่องจากภาคเอกชนจะมีความคล่องตัวในการดำเนินการด้านทรัพยากรบุคคล และค่าใช้จ่ายมากกว่าภาครัฐ แต่อาจต้องควบคุมเรื่องค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นไม่ให้สูงจนเกินไปในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่สูง มีบริการที่สามารถ

เรียกผู้ดูแลได้ตลอดเวลา มีบริการอาหาร การดูแลเรื่องสุขภาพ หรือผู้สูงอายุที่ต้องการในการดูแลจากแพทย์ หรือพยาบาลแต่ยังสามารถช่วยเหลือตนเองได้ รวมถึงการต้องการบริการทางการแพทย์ในการรักษา หรือมีบริการรับส่งการเดินทางไปพบแพทย์ตามนัด โดยมีการพัฒนาพื้นที่ส่วนกลางให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันกับผู้สูงอายุท่านอื่นๆ โดยอาจอยู่ในรูปแบบโครงการที่มีโมเดลธุรกิจเป็นการขายสิทธิในการเข้าอยู่อาศัย ตลอดชีวิตหรือขายสิทธิขาด เป็นต้น ส่วนที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุดำเนินงานโดยภาคเอกชนที่อยู่ภายใต้ บริบทของสังคมที่แตกต่างกัน ควรมีรูปแบบที่พักอาศัยที่เน้นเรื่องความปลอดภัยในการอยู่อาศัย ตามลักษณะ ของผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่มโดยเฉพาะ เช่น กลุ่มโรคความจำเสื่อม กลุ่มที่ต้องควบคุมอาหาร กลุ่มที่ต้องได้รับการบริการทางการแพทย์เป็นพิเศษ กลุ่มที่ต้องทำกายภาพ เป็นต้น โดยที่พักจะมีพยาบาลและแพทย์ ประจำการอยู่ตลอดเวลา เพื่อสามารถให้ความช่วยเหลือในการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นพิเศษ ในขณะที่ ภายใต้อาคารหรือสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกันที่ดำเนินงานโดยภาคเอกชน ควรมีรูปแบบโครงการบ้าน เพื่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุพักอาศัยกับครอบครัว ที่มีการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ แบบครบวงจร โดยมีขนาดโครงการแตกต่างกันไปตามความพร้อมของเจ้าของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ และ ตามความเหมาะสมในแต่ละชุมชน โดยรูปแบบนี้มีความเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุที่ยังดูแลตัวเองได้อยู่ แต่มี บริการจ้างผู้ช่วยมาช่วยงานต่างๆ ตามความต้องการของผู้สูงอายุแต่ละคน มีบริการช่วยเหลือและดูแลผู้สูงอายุ ในการปรับเปลี่ยนบ้านให้เหมาะกับการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ในลักษณะได้อยู่บ้านของตนเอง อยู่ในพื้นที่ ที่ตนเองตัดสินใจ ซึ่งอาจอยู่ไม่ไกลจากสังคมเดิม และมีค่าใช้จ่ายไม่สูงมากนัก บ้านแต่ละหลังจะมีสัญญาณ เตือนไปยังสถานีพยาบาลในโครงการ มีส่วนดูแลกลาง ทำให้มีข้อดีที่จะช่วยลบภาพลักษณ์การเป็นสถาน สงเคราะห์ของบ้านพักคนชรา ให้เป็นการลงทุนเพื่อซื้อบริการที่จำเป็นและสามารถดำเนินชีวิตในรูปแบบ ที่ตนเองเลือกได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า จะช่วยทำให้ผู้เกี่ยวข้องทราบนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการดูแลคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุพัฒนาให้เป็นไปตามแนวทางตามยุทธศาสตร์การดูแลผู้สูงอายุของรัฐบาล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย ทั้งแบบ พักอาศัยอยู่ที่บ้านตนเอง การพักอาศัยในโครงการบ้านพักสำหรับผู้สูงอายุของรัฐและของเอกชน เพื่อให้ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการดูแลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุนำไปปรับปรุงและแก้ไขปัญหให้ตรงกับ ความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง รวมถึงบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์สามารถนำไปใช้ออกแบบให้บ้าน มีลักษณะเฉพาะเพื่อผู้สูงอายุ เป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการทางธุรกิจเพื่อตอบสนองผู้บริโภคโดยเฉพาะ กลุ่มผู้สูงอายุ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า รูปแบบในการพัฒนาโครงการเพื่อตอบสนองผู้บริโภค โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุ และ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมทำให้ครอบครัวมีขนาดที่เล็กลงไปจากเดิม ผู้สูงอายุต้องอยู่อาศัย โดยลำพังที่มากขึ้น เนื่องจากบุตรหลานต้องเดินทางไปทำงานในพื้นที่เขตเศรษฐกิจต่างจากพื้นที่พักอาศัย มากขึ้น ซึ่งแนวทางแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ เพื่อทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาวะที่ดีในทุกมิติ มีคุณภาพชีวิตที่ดี ควรเน้นให้ออกแบบให้บ้านมีลักษณะเฉพาะเพื่อผู้สูงอายุทั้งของภาครัฐและเอกชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยในเขตปริมณฑลที่สามารถนำไปใช้ได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม
- 2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุทั้งของภาครัฐและภาคเอกชนที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
- 2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย ทั้งแบบพักอาศัยอยู่ที่บ้านตนเอง การพักอาศัยในโครงการบ้านพักสำหรับผู้สูงอายุของรัฐและของเอกชน
- 2.4 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย

References

- Bureau of Risk Communication and Health Behavior Development, Department of Disease Control. (2023). *Population Statistical Data Structure by Age*. Retrieved November 9, 2022, from http://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/webPage/statByAge.php
- Chamnirachakit, Th. (2019). Model for the Development of the Life Quality of the Elderly Living in Bang Phut Subdistrict District Administrative Organization, Muang District, Pathum Thani Province. *The Journal of Development Administration Research*, 9(3), 185-192.
- Department of Older Persons. (2021). *Measures to Drive the National Agenda about Aging Society*. Bangkok: Ministry of Social Development and Human Security.
- Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute. (2022). *Academic Proposals for Development work Skills (Re-skill and Up-skill) to Create Income Security for the Elderly*. Retrieved November 22, 2022, from <https://thaitgri.org/>
- Jamsai, Th. (2021). Policy on Elderly Welfare in Thailand. *Journal of MCU Social Development*, 6(3), 1-16.
- Phansomboon, Ph., Chungsatiansup, K., & Sararum, Th. (2019). Development of Housing Modification Model for Promotion of the Elderly Life Quality. *Journal of Graduate Studies Review*, 14(3), 149-157.

แนวทางการทำโคกหนองนาสู่การพัฒนาเศรษฐกิจครัวเรือนตามหลักพุทธสันติวิธี ของเกษตรกรต้นแบบ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ*

Guidelines of Making Khok Nong Na for Household Economic Improvement by Buddhist Peaceful Means of Role Model Farmers Prang Ku District, Sisaket Province

¹นพพล คำลือฤทธิ์ และ ขันทอง วัฒนประดิษฐ์

¹Nopphon Klamlerit and Khantong Wattanapradith

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Dhammatrooper@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพบริบท ปัจจัยที่ส่งผลให้การทำโคกหนองนาสู่การพัฒนาเศรษฐกิจครัวเรือนของเกษตรกรต้นแบบในอำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ และหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการทำโคกหนองนาให้ประสบความสำเร็จ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการการทำโคกหนองนาสู่การพัฒนาเศรษฐกิจครัวเรือนตามหลักพุทธสันติวิธีของเกษตรกรต้นแบบในอำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ ดำเนินการวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบภาคสนามเครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มประชาชนทั่วไป 3 คน และเกษตรกรต้นแบบ 3 คน รวม 6 คน วิเคราะห์ด้วยวิธีอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) พื้นที่ส่วนใหญ่ขาดแคลนน้ำทำเกษตรทำนาได้ปีละครั้ง ทำให้รายได้ครัวเรือนน้อย เกษตรกรส่วนใหญ่จึงมีปัญหาเรื่องรายจ่ายมาก มีพื้นที่ว่างเปล่าแต่ไม่ได้ถูกพัฒนาใช้ให้เป็นประโยชน์ เพราะยึดติดกับการปลูกพืชแบบเดิม ไม่ได้ปรับการปลูกพืชผลที่เหมาะสมกับสภาพในพื้นที่ ปัญหาของการเกษตรอำเภอปรางค์กู่ คือ นิยมใช้สารเคมีทำการเกษตรต้นทุนสูง ปัจจัยที่ส่งผลให้การทำโคกหนองนาของเกษตรกรต้นแบบในพื้นที่ประสบความสำเร็จ คือ การมีความรู้เรื่อง อากาศ ดิน น้ำ รู้จักทำบัญชีครัวเรือน ออกแบบให้เหมาะสมกับความต้องการ พุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการทำโคกหนองนาให้สำเร็จและยั่งยืน คือ หลักอหิสา 4 2) เกษตรกรต้นแบบได้นำหลักอหิสา 4 มาเป็นแนวทาง 1. มีความสนใจในสิ่งที่จะทำนั้นอย่างจริงจัง 2. การเอาใจใส่ในขณะที่กระทำสิ่งนั้นๆ 3. การมีใจที่เป็นสมาธิในขณะที่กระทำสิ่งนั้นๆ 4. การที่มีจิตใจมุ่งมั่น และแน่วแน่ในขณะที่กระทำสิ่งนั้นๆ ในการทำโคกหนองนาให้ประสบความสำเร็จ เรียนรู้เพื่อพัฒนาพื้นที่อย่างมีสติและปัญญา เกษตรกรต้นแบบสามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจครัวเรือนด้วยการทำโคกหนองนาได้อย่างแท้จริงโดยนำหลักอหิสา 4 มาใช้ทำโคกหนองนา

คำสำคัญ: โคกหนองนา; พุทธสันติวิธี; เศรษฐกิจครัวเรือน

Abstract

The study consisted of the following objectives: 1) to explore context and factors influencing the development of Khok Nong Na for household economy based on the Buddhist peaceful means of model farmers in Prang Ku district, Sisaket Province; and 2) to present the guidelines for developing Khok Nong Na for household economy based on the Buddhist peaceful means of model farmers in Prang Ku district, Sisaket Province. The study used a qualitative research technique, collecting data through in-depth interviews and observation with key informants separated into two groups of three regular people and three model farmers, for a total of six people. The obtained data were analyzed by inductive method.

From the study, the following results are found: 1) Most agricultural areas lack water, causing cultivation to occur just once a year, resulting in poor family income and family members addicted to gambling; as a result, most farmers face excessive expenditures. Although there are unoccupied areas, they have not been developed or used productively since farmers continue to cultivate in the same fashion and do not change crop cultivation to fit the soil and water requirements of the areas. Farmers' problems in Prangku district include the usage of chemicals in farming, which results in high costs. Model farmers' success in Khok Nong Na is due to their knowledge of air, soil, and water. They spend their money wisely, keep household accounts, and design it to match their requirements. The *Iddhipāda* (the Four Paths of Accomplishment) are the peaceful Buddhist means that are most suited to the success and sustainability of Khok Nong Na. 2) Model farmers have successfully developed Khok Nong Na using *Iddhipāda* as the guidelines, which is based on the enhancement of love, efforts, and learning power to develop the areas with mindfulness and wisdom. Model farmers can solve problems of household economy through Khon Nong Na model. The guidelines for applying *Iddhipāda* with Khok Nong Na are as follows: (1) *Chanda* (will) by being content and loving at work, resulting in a willingness to work, working joyfully, and not becoming bored or giving up, allowing work to continue and creativity to flourish; (2) *Viriya* (effort) by being diligent in work without being lazy, having determination to finish work. Those who lack diligence tend to overwork or frequently fail to complete tasks, causing success to be delayed and ineffective; (3) *Citta* (thoughtfulness) by being determined and focused on one's work. A concentrated mind will remain stable in the face of any problem, allowing the task to go as planned and allowing one to maintain track of the work; and (4) *Vīmaṃsa* (investigation) by being analytical in work, which will help one to keep track of and understand the work process, as well as be able to handle problems as they emerge and work successfully within the framework. Without *Vīmaṃsa*, a person would lack principles, guidelines, and plans, making it difficult to accomplish success. A body of knowledge from a study is 'Prang Ku Khok Nong Na', which consists of the following: mental aspect characterized by love and faith, pride in one's work, sufficiency, and happiness; physical aspect through knowledge of the soil, water, and air, as well as the cost of areas, safe product production, and household accounting; social aspect

by having connection and sharing; and wisdom aspect by promoting Khok Nong Na for tourism purposes in order to have agricultural markets which may be used as a learning resource that eventually leads to sustainability.

Keywords: Khok Nong Na; Buddhist Peaceful Means; Household Economic Improvement

บทนำ

โคกหนองนาโมเดลเป็นโครงการต่อยอดจากโครงการเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริขององค์ในหลวงรัชกาลที่ 9 ซึ่งเป็นการผสมผสานนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์เพื่อแก้ปัญหาเรื่องที่ดินที่มีจำนวนจำกัด และ แก้ไขปัญหาเรื่องระบบน้ำที่ยั่งยืน โดยมีความหมาย คือ แนวทางทำเกษตรอินทรีย์และการสร้างชีวิตที่ยั่งยืนเป็นระบบการจัดการพื้นที่ดินให้พอเหมาะกับพื้นที่การเกษตร ซึ่งเป็นการผสมผสานเกษตรทฤษฎีใหม่ เข้ากับภูมิปัญญาพื้นบ้านที่อยู่อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติในพื้นที่นั้นๆ โคก-หนอง-นาโมเดล เป็นระบบที่ทำให้ธรรมชาติจัดการตัวมันเองโดยมีมนุษย์เป็นส่วนส่งเสริมให้สำเร็จเร็วขึ้นอย่างเป็นระบบสถาบันเศรษฐกิจพอเพียงและมูลนิธิสิริกรรมธรรมชาติน้อมนำพระราชดำรัส ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 โดยการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง (Chantane, and Changcharoen, 2020) มาใช้บริหารจัดการน้ำและพื้นที่การเกษตร ผสมผสานกับภูมิปัญญาพื้นบ้านได้อย่างสอดคล้องกันโดยจัดการแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วนดังนี้ 30 : 30 : 30 : 10 คือ 30% สำหรับแหล่งน้ำโดยการขุดบ่อทำหนองคลองไส้ไก่ 30% ทำนาปลูกข้าว 30% ทำโคกหรือป่า ปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ก็คือ ปลูกไม้ใช้สอย ไม้กินได้และไม่เศรษฐกิจ เพื่อให้ได้ประโยชน์ คือ มีกิน คือ มีผัก มีอาหารไว้กิน มีอยู่ คือ สามารถตัดไม้ไปสร้างบ้าน ทำที่อยู่ได้ มีใช้ คือ มีไว้ใช้สอยในครัวเรือน ใช้เป็นยาและสมุนไพร ใช้เป็นฟืนเป็นเครื่องมือใช้สอยในบ้าน มีความสมบูรณ์ และความร่มเย็น 10% สำหรับที่อยู่อาศัย และเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ ปลา วัว และควาย เป็นต้น ทุกอย่างทั้งหมดนี้อยู่ร่วมกันบูรณาการเป็นวรรณะเกษตร ทางมูลนิธิฯ ได้อธิบายให้ชาวบ้านเข้าใจแนวคิดนี้อย่างง่ายๆ โดยเรียกว่า “โคก หนอง นา” แนวคิดการทำโคกหนองนา จึงเป็นรูปแบบหนึ่งที่จะแก้ปัญหาเรื่องการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรให้มีประสิทธิภาพ การจัดการพื้นที่ซึ่งเหมาะกับพื้นที่การเกษตร ด้วยการผสมผสานเกษตรทฤษฎีใหม่เข้ากับภูมิปัญญาพื้นบ้านที่อยู่อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติในพื้นที่นั้นๆ เป็นการที่ให้ธรรมชาติจัดการกับตัวมันเองโดยมีมนุษย์เป็นส่วนส่งเสริมให้มันสำเร็จเร็วขึ้นอย่างเป็นระบบในการทำเกษตรครบวงจร

จังหวัดศรีสะเกษ เป็นหนึ่งในจังหวัดที่ประสบปัญหาเรื่องของการจัดเก็บน้ำเพื่อการเกษตร พื้นที่ต้นน้ำจังหวัดศรีสะเกษ ส่วนใหญ่มีภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา มีที่ราบลุ่มที่ใช้ทำนาข้าวเป็นส่วนน้อย เนื่องจากสภาพดินที่เป็นหินไม่เหมาะแก่การทำเกษตรประเภทนาข้าว เกษตรกรในพื้นที่จึงทำนาข้าวไว้เพื่อการบริโภคเป็นส่วนใหญ่ ปัญหาการขาดแคลนน้ำ โดยประชาชนในพื้นที่ไม่สามารถนำน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติมาใช้ในการเกษตรได้ ขาดแหล่งกักเก็บน้ำในฤดูแล้ง ปัญหาสภาพการขนส่ง หรือถนนเพื่อการขนส่งผลผลิตการเกษตรเข้าสู่ในฤดูฝน นอกจากนี้ชาวเกษตรกรยังประสบปัญหาเกี่ยวกับดินขาดความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากมีการใช้ปุ๋ยเคมีจำนวนมาก ที่สำคัญเกษตรกรมีการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชและแมลงศัตรูพืชมาก จึงเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ จังหวัดศรีสะเกษจึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ ปี พ.ศ. 2564 ว่า "ดินแดนสิริกรรมปลอดภัยการค้าและการท่องเที่ยวครบวงจร" และกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาของจังหวัดศรีสะเกษ ไว้ 5 ด้าน ประเด็นยุทธศาสตร์ ที่ 1 การเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้พึ่งตนเองและแข่งขันได้ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การเสริมสร้างสังคมที่เข้มแข็งและการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การเสริมสร้างความมั่นคงและรักษาความสงบเรียบร้อย ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ

สำหรับอำเภอปราณบุรีได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาชุมชน (Phramaha Hansa Dhammahāso, Phrakrupalad Adisak Vajirapaṭṭhā, Sakabucha, and Phophichit, 2022) คือ การส่งเสริมเกษตรกรทำการเกษตรอินทรีย์ ซึ่งกล่าวได้ว่าสอดคล้องกับการทำโคกหนองนาโมเดล การสร้างพื้นที่รองรับน้ำในพื้นที่ของตนเองเพื่อใช้ในการกสิกรรมโดยไม่ต้องรอน้ำตามฤดูกาลจากเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ โดยปรับพื้นที่ของตนเองเพื่อรองรับน้ำประมาณ 20-30 % ให้เพียงพอต่อการทำกสิกรรมในพื้นที่ของตนเอง โดยวิธีการขุดเป็นหนอง เป็นคลองไส้ไก่ เพื่อเอาดินทำโคก สำหรับปลูกพืชผักอื่นๆ ไร่รับประทานได้ ตอบโจทย์การพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่อำเภอปราณบุรี จังหวัดศรีสะเกษ เป็นอำเภอที่มีความแห้งแล้งมากที่สุดเป็นลำดับต้นๆ ของประเทศไทย โดยที่ผ่านมามีเกษตรกร นักวิชาการ เกษตรกร พร้อมหน่วยงานท้องถิ่นให้การสนับสนุนในการทำโคกหนองนาโมเดล อย่างไรก็ตาม มีหลายตัวอย่างเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ มีเศรษฐกิจครัวเรือนที่ดี คือ พออยู่ พอกิน มีรายได้เหลือเก็บ ไม่มีหนี้ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นวิถีชีวิตพอเพียงที่มีความสุข (Isarangkun Na Ayuthaya, and Thampiya, 2014) แต่ในขณะเดียวกันก็มีเกษตรกรอีกจำนวนมากที่ทำแล้วถอย ก้าวไปยังไม่ถึงจุดหมาย ซึ่งปัจจัยที่ทำให้การทำกสิกรรมโคกหนองนาโมเดลประสบความสำเร็จ ต้องเริ่มต้นจากพอใจ ในการทำ มีความเพียรที่จะทำ ให้สำเร็จ กล่าวได้ว่า จะสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับตัวผู้ทำคือเกษตรกรนั้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธสันติวิธี คือ อิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นการนำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข อิทธิบาท 4 หลักธรรมสำคัญในศาสนาพุทธ หนทางสู่ความสำเร็จในชีวิต *รักงานที่ทำ ขยันทำงาน รับผิดชอบงาน และรู้จักไตร่ตรองให้ถี่ถ้วน* โดยจะต้องยึดหลักคุณธรรมทั้ง 4 เพื่อให้ชีวิตประสบความสำเร็จได้ ขจัดความยากจน ความหิวโหย ปลดหนี้ด้วยปัญญา รู้ทันสิ่งยั่วยวนในสังคมยุคปัจจุบัน ทั้งนี้การทำโคกหนองนาโมเดลให้ประสบความสำเร็จ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำมาปรับเปลี่ยนและประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของชุมชนและสังคม ที่บ่งชี้ถึงการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตองอกงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ ในการจัดการพื้นที่ซึ่งเหมาะสมกับพื้นที่การเกษตร ซึ่งเป็นการผสมผสานเกษตรทฤษฎีใหม่เข้ากับภูมิปัญญาพื้นบ้านที่อยู่อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติในพื้นที่นั้นๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบท ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำโคกหนองนาสู่การพัฒนาเศรษฐกิจครัวเรือนของเกษตรกรต้นแบบในอำเภอปราณบุรี จังหวัดศรีสะเกษ และหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการทำโคกหนองนาให้ประสบความสำเร็จ
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการการทำโคกหนองนาสู่การพัฒนาเศรษฐกิจครัวเรือนตามหลักพุทธสันติวิธีของเกษตรกรต้นแบบในอำเภอปราณบุรี จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบภาคสนาม โดยมีวิธีการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การทำโคกหนองนา เพื่อนำมาใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดและเครื่องมือวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purpose sampling) โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์การวิจัย เป็นกลุ่มเกษตรกรประชาชนต้นแบบในพื้นที่อำเภอปรางค์กู่ จำนวน 6 ท่าน มีคุณสมบัติคือบุคคลที่มีพื้นที่ทำโคกหนองนาตั้งแต่ 1 ไร่ และบุคคลที่มีความสนใจทำโคกหนองนาเพื่อแก้ปัญหาปัญหาปากท้องสู่ความยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 3 กระบวนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ หากคุณภาพเครื่องมือโดยตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) มีการวิเคราะห์ความตรงทางด้านเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistence : IOC) เชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เครื่องมือวิจัยได้รับรองจริยธรรมการวิจัย จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใบรับรองที่ ว. 76/2566

ขั้นตอนที่ 4 การรวบรวมข้อมูล 1) จัดระเบียบข้อมูล โดยรวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาภาคสนาม เมื่อเห็นว่าข้อมูลมีมากพอ นำมาจัดตามประเภทของข้อมูล เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับโคกหนองนา 2) การให้รหัสของข้อมูล (Coding) คือ การนำข้อมูลที่จัดระเบียบมาวิเคราะห์กำหนดหมวดคำ หรือวลี หรือข้อความที่เป็นโน้ตค้นแทนข้อมูลชุดดังกล่าว 3) สร้างข้อสรุปชั่วคราว คือ การสรุปเชื่อมโยงดัชนีคำหลักเข้าด้วยกันหลังจากผ่านกระบวนการกำหนดรหัสข้อมูลแล้ว โดยเขียนเป็นประโยคข้อความที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำหลัก เป็นการลดทอนข้อมูลที่รวบรวมไว้ เพื่อสร้างข้อสรุปผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปผลการวิจัยด้วยอุปนัยวิธีและนำเสนอข้อมูลด้วยพรรณนาโวหาร

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพบริบท ปัจจัยที่ส่งผลให้การทำโคกหนองนาสู่การพัฒนาเศรษฐกิจครัวเรือนของเกษตรกรต้นแบบในอำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ลักษณะสภาพพื้นที่ทำกินและวิถีความเป็นอยู่ของเกษตรกรอำเภอปรางค์กู่ พื้นที่บริเวณเนินส่วนใหญ่จะขาดแคลนน้ำในการทำเกษตร ส่งผลให้มีความแห้งแล้งในบริเวณ ที่เป็นเนิน เปรียบเสมือนหลังเต่าที่เมื่อน้ำไหลก็จะไหลผ่านหมดไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ เพราะไม่มีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ในการกักเก็บน้ำไว้ใช้ทางด้านการเกษตร จึงต้องปลูกพืช 5 ระดับ ได้แก่ ไม้สูง ไม้กลาง ไม้เตี้ย เลื่อยเรียดดิน และไม้หัวใต้ดิน และการทำงานสามารถทำได้ปีละครั้ง จึงทำให้รายได้น้อยกว่ารายจ่าย ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันในเรื่องการใช้จ่ายในครัวเรือน และบางครัวเรือนมีปัญหาด้านการติดการพนัน อายุมข ยิ่งทำให้มีปัญหาด้านรายจ่ายเพิ่มขึ้น และแม้มีพื้นที่ทำกินก็ไม่ทำให้พื้นที่นั้นเกิดประโยชน์สูงสุดปล่อยพื้นที่ให้รกร้างว่างเปล่าโดยไม่ทำการเพาะปลูกใดๆ เพิ่มขึ้นหลังจากที่ทำนาปลูกข้าวเสร็จ ไม่ไปศึกษาเรียนรู้เพื่อให้เกิดการทำเกษตรเป็นผสมผสานเพื่อสร้างรายได้ หมุนเวียนให้กับตนเองตลอดปี เพื่อให้พื้นที่ถูกใช้งานอย่างเหมาะสม คุ่มค่า ไม่ปล่อยแม้แต่จุดเล็กๆ ให้กลายเป็นพื้นที่ว่างเปล่าไร้ประโยชน์

ปัญหาอุปสรรคของการเกษตรกรอำเภอปรางค์กู่ คือ เกษตรกรส่วนมากนิยมใช้สารเคมีในการทำเกษตรทำให้ต้นทุนสูงและเมื่อได้ผลผลิต ก็ไม่เพียงพอกับการรายจ่ายที่เสียไปในการซื้อสารเคมี (Thaweachat, 2023) ปัจจุบันจึงหันมาใช้เกษตรอินทรีย์ในการลดต้นทุนในการทำเกษตร และอุปสรรคในการขาดแคลนน้ำในการทำเกษตรหมุนเวียนแต่ละฤดู ราคา ปัญหาขาดแคลนน้ำ และ พื้นที่ทำกินไม่เพียงพอสำหรับเกษตรกร เมื่อฝนตกหนัก น้ำไหลหลาก จึงไหลบ่าลงไปในที่ลุ่ม ในแม่น้ำต่างๆ ผืนดินจึงขาดความชุ่มชื้น ขาดน้ำหล่อเลี้ยงชีวิต ต้นไม้ และพืชผัก (Khetnimit, 2023) อีกทั้งขาดงบประมาณในการสนับสนุนในการจัดหาแหล่งน้ำในการทำเกษตรของชาวบ้าน (Naradee, 2023) ดังนั้นจึงมีบางส่วนหันมาศึกษาการทำโครงการโคกหนองนา ซึ่งเป็นการเกษตรที่ปลูกพืชและทำหลายสิ่งหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เป็นผสมผสานเพื่อจะให้มีความรายได้เข้ามาหลายทาง สร้างคลังอาหารเหลือก็แบ่งปันเพื่อนบ้าน ที่ผ่านมามีส่วนใหญ่นำมาทำการเกษตร

ส่งนายทุน ที่มาขายยา ขายปุ๋ย ขายพันธุ์พืชผัก ไม่ปลูกเพื่อไว้กินในครัวเรือน มุ่งหวังที่จะขาย นายทุนเป็นคนกำหนดราคาให้เกษตรกรในการขายสินค้า ซึ่งเรียกว่าพ่อค้าคนกลางที่กดราคาทำให้เกษตรกรมีรายได้ต่ำกว่าที่ควรจะเป็นไปตามกลไกของตลาดทั่วไป

ปัจจัยที่ส่งผลในการทำโคกหนองนาของเกษตรกรอำเภอปรางค์กู่ คือ การจัดการปัญหาเรื่องน้ำ แม้จะพบว่าเกษตรกรมีปัญหาเรื่องดินและน้ำ แต่สามารถแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ลงทุนเพิ่มเจาะน้ำบาดาลและทำธนาคารน้ำใต้ดิน ให้เพียงพอในพื้นที่โดยประสานกับหน่วยงาน อบต. และสร้างเสริมองค์ความรู้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ สร้างคลังอาหาร ทำให้คนอื่นเห็นแล้วเขาทำตามขยายสู่พื้นที่อื่นมากขึ้น ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำสกัดชีวภาพ ปรับปรุงบำรุงดิน และการปลูกพืชไม่ยืนต้นเป็นแนวกันลม ทำอาชีพเกษตรกรรมค่อยเป็นค่อยไปและลงทุนอย่างพอประมาณ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำปุ๋ยหมักได้จากการเลี้ยงหมูหลุม นำมูลสัตว์มาทำปุ๋ย การกำจัดศัตรูพืชโดยใช้สมุนไพรในท้องถิ่น ทุนในการทำส่วนใหญ่เป็นการหาทุนจากการสร้างรายได้ด้วยการขายสินค้าทางการเกษตรในพื้นที่ของ และขยายพันธุ์พืชเพื่อจำหน่ายและพัฒนาต่อยอดด้วยการให้ความรู้ชาวบ้านเรื่องอาหารการทำอยู่ทำกินในพื้นที่ตัวเอง เป็นตัวอย่างให้เกษตรกรนำไปใช้ในพื้นที่ของตัวเอง ทำนาทำสวน เลี้ยงปลา และพืชผักหมุนเวียน มีความเอื้ออาทรช่วยเหลือแบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน

หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการทำโคกหนองนาให้ประสบความสำเร็จ ผลการศึกษาวิจัยพบว่าหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการทำโคกหนองนาให้ประสบความสำเร็จ คือ อิทธิบาท 4 ได้แก่ 4. ฉันทะ คือ ความพอใจ รักใคร่ เต็มใจ และฝึกฝนในงานอยู่เสมอ ทุเมหะความสามารถ และปรารถนาเพื่อที่จะทำงานนั้นให้ดีที่สุด ด้วยการรักในงานของตน ชอบในงานของตน งานในทีนี้หมายถึง สิ่งที่เราทำ 2. วิริยะ วิริยะ คือ ความเพียรพยายาม ความอดุสาหะ และมานะบากบั่น ที่จะทำงานหรือทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีที่สุด ไม่ท้อถอยเมื่อเกิดอุปสรรค และความยากลำบากต่างๆ ด้วยการมองปัญหาหรืออุปสรรคที่ขัดขวางต่อการทำสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ท้าทาย และต้องเอาชนะให้สำเร็จ 3. จิตตะ จิตตะ คือ การเอาใจใส่ และให้ใจจดจ่ออยู่กับอยู่กับสิ่งที่ทำ มีสมาธิมั่นคงอยู่กับงาน ไม่ปล่อยปละละเลยในงานที่ทำ และทำงานด้วยความตั้งใจที่จะให้งานนั้นสำเร็จ 4. วิมังสา คือ การสอบสวน ไตร่ตรอง และพิจารณาตรวจสอบในสิ่งที่กำลังทำนั้นๆ รวมถึงการรู้จักค้นคว้า ทดลอง คิดค้น และรู้จักคิดแก้ไขปรับปรุงงาน ให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

วัตถุประสงค์ที่ 2 แนวทางการทำโคกหนองนาสู่การพัฒนาเศรษฐกิจครัวเรือนตามหลักพุทธสันติวิธีของเกษตรกรต้นแบบในอำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ปัจจัยภายในที่ทำให้เกษตรกรต้นแบบประสบความสำเร็จในการทำโคกหนองนา มาจากการพึ่งพาตนเอง รักในสิ่งที่ทำ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีความสุขจากปัจจัยสี่ ที่หามาได้และใช้อย่างพอเพียง ทำสิ่งใดด้วยซื่อสัตย์ สุจริตและมีความขยัน อดทน การช่วยเหลือ เพื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ดังนี้ ปัจจัยภายนอก คือ การเป็นผู้ให้ความรู้กับผู้ที่สนใจเกษตรกรรม ผสมผสานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จัดตั้งกลุ่มให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองและเกิดแรงจูงใจในการทำเกษตรแบบยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง ดำเนินชีวิตตามปรัชญาฯ คำว่า “พอ” รู้จักเก็บ รู้จักใช้ ความพอดีพอประมาณ ไม่ดีใจหรือเสียใจมาก กินอยู่พอดี วางแผนการดำเนินชีวิต รักษาสุขภาพร่างกาย ไม่ประมาท และในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษให้ความรู้ชาวบ้านเรื่องอาหารการทำอยู่ทำกินในพื้นที่ตัวเอง เป็นตัวอย่างให้เกษตรกรนำไปใช้ในพื้นที่ของตัวเอง

แนวทางการการทำโคกหนองนาสู่การพัฒนาเศรษฐกิจครัวเรือนตามหลักพุทธสันติวิธี พบว่าหลักอิทธิบาท 4 สามารถนำมาเป็นแนวทางในการทำโคกหนองนาให้ประสบความสำเร็จและแก้ปัญหาเศรษฐกิจครัวเรือนได้อย่างแท้จริง โดยนำเสนอในสองมิติ คือ การพัฒนาเกษตรกรจากด้านใน คือ เรื่องของ

สันติภาพในการดำเนินชีวิต และมีมิติของความรู้ที่เกี่ยวข้องในการทำโคกหนองนาให้ประสบความสำเร็จตามบริบทของสภาพพื้นที่อำเภอบางคล้า ดังนี้

1) การเสริมสร้างพลังแห่งความรักและความเพียรในการทำโคกหนองนาด้วยอิทธิบาท 4

ฉันทะ คือ ความพอใจ มีความรักในงานเกษตรที่เราทำ อันดับแรกต้องมีความชอบหรือศรัทธาในงานที่เราได้ทำ แล้วค่อยๆ ทำเริ่มจากน้อยไปหามาก อาจเริ่มต้นง่ายๆ การที่เรามีความพอใจในสิ่งที่ตนเองมีที่เรารองรับได้ ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สิน เงินทอง สิ่งของต่างๆ นั้นๆ ตามที่ตัวเราเองมี เราย่อมมีความสุขกับสิ่งที่มีกับสิ่งที่ได้ และไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเกินตัว เกษตรกรอย่างเราสามารถตั้งเป้าหมายในการดำเนินการทางเกษตรให้เหมาะสมโดยการใช้งบประมาณ ในส่วนต่างๆ ไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป คำนึงถึงประโยชน์และความคุ้มค่าอย่างสูงสุด ใช้หลักความพอเพียงในการลงทุนลงแรง ใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยทางการเกษตรอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

วิริยะ ความขยันหมั่นเพียร สังเกต หากความรู้ เข้มแข็ง อดทน ไม่ทอดทิ้งกับงานที่เราได้ทำ ทำต่อเนื่อง ไม่ใช้การทำงานแบบเอาเป็นเอาตาย แต่เป็นการหมั่นฝึกฝนตนเองจากทำน้อยไปหามาก มีการตั้งเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายไว้ชัดเจน มีความกระตือรือร้นและเพียรพยายามที่จะก้าวไปสู่จุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ ใฝ่หาความรู้และประสบการณ์อยู่เสมอเพื่อนำมาพัฒนางานอาชีพของเรา พยายามศึกษาหรือแบบอย่างปฏิบัติตามจากผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตที่ทำโคกหนองนาแล้วได้ผลจริง

จิตตะ เอาใจใส่รับผิดชอบ จดจ่อกับงานที่ทำ เอาจิตฝึกฝนไม่ปล่อยให้ฟุ้งซ่านเลือนลหายไป อุทิศตัวอุทิศใจให้สิ่งที่ทำไม่ย่อท้อออกไปนอกกลุ่มนอกทาง ทำเกษตรที่มีคุณค่าและปลอดภัยแก่ผู้บริโภค ชุมชนและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งพัฒนาชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน นำไปสู่การเติบโตที่ยั่งยืนได้ในอนาคต

วิมังสา ความไตร่ตรอง ทดลอง ใช้ปัญญาในการหาเหตุผล มีการวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง สร้างเครือข่าย จัดอบรม ใช้ปัญญาในการหาเหตุผล เกี่ยวกับต้นทุนการผลิตของ เกษตรกรที่สูงขึ้นจากการขาดข้อมูลหรือการใช้เมล็ดพันธุ์ที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่ การถูกผูกขาดจาก บริษัทขนาดใหญ่ซึ่งครอบงำตลาดตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ปัญหาความยากจนและหนี้สินของเกษตรกร

2) การเสริมสร้างพลังการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพื้นที่อย่างมีสติและปัญญา

ท่ามกลางปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่มีสาเหตุหลัก มาจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร้ขอบเขตของมนุษย์ ได้ส่งผลกระทบต่อสมดุลระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม การเกิดปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เป็นภัยคุกคามต่อแหล่งผลิตอาหาร เช่น ความแห้งแล้ง น้ำท่วม โรคระบาดศัตรูพืช และอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาวะวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตรอย่างมาก คือ การเกิดภัยแล้งที่นับวันจะมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นในทุกปี ที่ผ่านมา อำเภอบางคล้าก็รับมือกับปัญหาภัยแล้งในหลากหลายรูปแบบ การวิเคราะห์สาเหตุการเกิดความแห้งแล้งและการแก้ปัญหา พบว่า 1. เกิดจากการตัดป่าของลุ่มน้ำยมตะวันตกเฉียงใต้ เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาอันสั้น และขาดความชื้นที่จะมาสนับสนุนให้เกิดฝนได้ ปริมาณฝนจะน้อยกว่าปกติ ทำให้เกิดสภาวะความแห้งแล้ง 2. เกิดจากความผิดปกติของตำแหน่งร่องน้ำยม ทำให้ฝนตกในพื้นที่ไม่ต่อเนื่อง 3. เกิดจากความผิดปกติอันเนื่องมาจากพายุดีเปรสชันเคลื่อนผ่านประเทศไทยน้อยกว่าปกติ 4. เกิดจากสภาวะอากาศในฤดูร้อน ร้อนมากกว่าปกติ ดังนั้น การทำโคกหนองนาโมเดล เกษตรกรจึงต้อง รู้จักสภาพดิน สภาพน้ำ สภาพอากาศ สำหรับสภาพดินในพื้นที่อำเภอบางคล้า เนื้อดินร่วนปนทราย ดินมีสีน้ำตาลอ่อนหรือแดง ดินทรายทำให้น้ำซึมผ่านชั้นดินได้เร็วมากดังนั้นจึงทำให้ดินชั้นนี้อุ้มน้ำได้ต่ำ ส่งผลให้ระดับน้ำใต้ดินต่ำมาก ในบริเวณพื้นที่อำเภอบางคล้าสภาพดินมีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 4.5 ถึง 5.5 ค่ากลาง Ph ดิน ค่าอยู่ที่ 7 โดยมีวิธีการปรับปรุงดินเพื่อให้มีค่าความเป็นกลางโดยใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยพืชสดในการ

แก้ปัญหาเรื่องดิน สรุปลินทั่วไปเป็นดินร่วนปนทรายประมาณ 75 เปอร์เซ็นต์ การรู้จักน้ำ น้ำในที่นี้หมายถึง แหล่งน้ำ ที่จะมีผลกับพื้นที่ เช่น ปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมาในพื้นที่ต่อไป แหล่งน้ำสาธารณะภายนอกที่อยู่ ใกล้เคียง คุณภาพและปริมาณของน้ำบาดาล คุณภาพของน้ำที่ไหลจากพื้นที่รอบๆ เข้ามาในพื้นที่ของเรา น้ำฝนเป็นแหล่งน้ำที่จะต้องกักเก็บไว้ให้ได้มากที่สุด และการกักเก็บน้ำฝนให้ได้มากก็คือเก็บไว้ในสระน้ำ ขนาดของสระน้ำและความลึกของสระก็ขึ้นอยู่กับว่ามีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปีมากน้อยแค่ไหน ปัญหาหลัก ไม่ได้อยู่ที่น้ำแห้งหรือฝนไม่ตก แต่อยู่ที่การเข้าถึงแหล่งน้ำที่อยู่ใต้ดินและการบริหารจัดการน้ำในฤดูฝน เพื่อกักเก็บน้ำเพื่อใช้ในฤดูแล้งต่อไป การขุดหนองเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้จึงมีความจำเป็น และเป็นที่รับน้ำในฤดูน้ำหลาก และมีวิธีการกักเก็บน้ำตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เรียกว่าธนาคารน้ำ ซึ่งมีการขุดหลุมอย่างน้อย 3 หลุม (หลุมขนมครก) 1) ขุด “คลองไส้ไก่” หรือคลองระบายน้ำรอบพื้นที่ตามภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยขุดให้คดเคี้ยว ไปตามพื้นที่ 2) ทำฝายทดน้ำ เพื่อกักเก็บน้ำเข้าไว้ในพื้นที่ให้มากที่สุด โดยเฉพาะเมื่อพื้นที่โดยรอบไม่มีการกักเก็บ น้ำ 3) พัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ ทั้งการขุดลอก หนอง คู คลอง เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ยามหน้าแล้ง และเพิ่ม การระบายน้ำยามน้ำหลากดังนั้นการแก้ปัญหาภัยแล้งอย่างยั่งยืนในอนาคต เราควรร่วมมือร่วมใจ ปลุกต้นไม้ เมื่อมีป่า ก็จะมีน้ำขึ้น เมื่อมีน้ำขึ้น ก็จะมีน้ำอุดมสมบูรณ์ ฝนตกต้องตามฤดูกาล เกิดต้นน้ำ ดินโอเอซิส น้ำ ขุดสระโดยทำตะพักหรือความลาดหลั่นของระดับความลึกให้ไม่เท่ากัน

การรู้จักลมและสภาพอากาศ ตำบลปรังค์ภู สภาพกระแสนลมจะพัดผ่านพื้นที่ในทิศทางแตกต่างกัน ออกไปตามฤดูกาล การออกแบบพื้นที่ให้สอดคล้องกับลมที่พัดมาในแต่ละฤดูกาล จะช่วยลดการใช้พลังงาน และลดปัญหาต่างๆ ได้โดยปกติ ทิศทางของลมในฤดูกาลต่างๆ โดยหน้าฝน ช่วงกลางเดือนพฤษภาคม ถึงกลางเดือนตุลาคม มีลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดพาฝนและความชื้นมา ลมจะพัดมาจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ ขึ้นไปทิศตะวันออกเฉียงเหนือ หน้าหนาว กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ลมจะพัดมาจาก ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ลงไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ หน้าร้อน กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ลมพัดจากมาจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ขึ้นไปทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เหมือนกันกับลมฝน และยังพัดจากทิศใต้ ขึ้นไปทิศเหนือ พัดจากทิศตะวันออกเฉียงใต้ขึ้นไปทิศตะวันตกเฉียงเหนือด้วยในบางช่วง ทิศตะวันตกเฉียงใต้จะเป็นทิศที่มีฝนสาดเข้ามามากที่สุด หน้าฝนจะเริ่มกลางเดือนพฤษภาคมแล้วทิ้งช่วงไป และกลับมา ตกหนักในเดือนกรกฎาคมจนถึงเดือนตุลาคม แต่ภาคใต้ จะมีฝนตกไปตลอดจนถึงปลายปี การทำโคกหนอง นาให้ประสบความสำเร็จเกษตรกรต้องเข้าใจสภาพลมและอากาศอันจะส่งผลต่อการปลูกพืชผลให้ได้ผล

นอกจากการรู้จักสภาพดิน น้ำ อากาศ ลม แล้ว เกษตรกรต้องเรียนรู้จักเรื่องของพืชพรรณท้องถิ่น ที่จะนำมาเพาะปลูกส่วนใหญ่ เรื่องการทำนา และการปลูกพืชในพื้นที่ เพื่อบริโภคและนำผลผลิตไปขายสร้าง รายได้ให้กับเกษตรกร พื้นที่ทำนา 30 % ที่ใช้ในการปลูกข้าว หลังจากเก็บเกี่ยว เราควรพรวนดินเพื่อให้เกิดการ สะสมแร่ธาตุ ด้วยการปลูกพืชตระกูลถั่ว หรือปลูกพืชหมุนเวียนสลับสับเปลี่ยนกันไปจากที่เคยปลูกพืชเชิงเดี่ยว มาเป็นการเกษตรแบบผสมผสาน และไม่พึ่งพาสารเคมี ทั้งนี้ข้อเสียของการปลูกพืชเชิงเดี่ยวก็คือ หากปีใด ประสบภัยธรรมชาติ หรือภัยแล้ง ก็มีโอกาเสี่ยงสูงที่จะได้ผลผลิตน้อย หรือผลผลิตเสียหายเป็นจำนวนมาก แต่ถ้าเราปลูกพืชผสมผสาน ที่มีความหลากหลาย ถึงแม้ปีนั้นราคาข้าวตกต่ำ แต่เราก็ยังได้ผลผลิตจากพืชชนิด อื่นๆ มาทดแทน สำหรับเครื่องมือมีความจำเป็นในการทำเกษตร เครื่องพ่นแรงและเครื่องมือต่างๆ มาใช้ เพื่อช่วยลดการใช้แรงงานจากคนมากขึ้น อีกทั้งยังคุ้มค่าในการลงทุนระยะยาว ไม่ว่าจะเป็นเครื่องมือเตรียมดิน แทรกเตอร์ เครื่องสูบน้ำ เครื่องตัดหญ้า เครื่องหว่านปุ๋ย ระบบให้น้ำอัตโนมัติ ควรเลือกให้เหมาะสมกับความ สนใจหรือความถนัด

ท้ายที่สุด คน คือ ตัวแปรสำคัญในการทำโคกหนองนา ออกแบบให้เหมาะสมกับความต้องการ เช่น ต้องการทำเกษตรแบบผสมผสาน ต้องการเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นหลัก ต้องการปลูกไม้ผลเป็นหลัก รวมไปถึงจำนวน

คนที่จะไปอยู่อาศัยในพื้นที่ว่ามาน้อยแค่ไหน ต้องแบ่งพื้นที่อยู่อาศัยยังไงถึงจะเหมาะสมกับจำนวนคน ต้องมีความรู้และมีการน้อมนำศาสตร์พระราชาทมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต จึงไม่เพียงทำให้คนในชุมชนสามารถกลับพึ่งพาตนเอง มีของกิน ของใช้ และที่อยู่อาศัยเท่านั้น หากแต่ยังทำให้สภาพแวดล้อมทั้งดินและน้ำดีขึ้น มีอากาศที่บริสุทธิ์ โดยทุกคนสามารถนำไปปรับใช้ได้พื้นที่สังคมชนบท เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ เรียกว่า โมเดล ปรางค์กู โคกหนองนา นำพาสู่ความยั่งยืน เสริมการท่องเที่ยว ตลาดสินค้าเกษตร ตามรูปภาพที่ปรากฏ ดังนี้

Picture 1: Prang Ku Khok Nong Na Model

จากแผนภาพรูปแบบโมเดล รากฐานของครอบครัวคือการกินดีอยู่ดี เพื่อพัฒนา กายภาพ จิตตภาพ ปัญญาภาพ ต้องอาศัยความพอใจเชื่อมั่นในการทำกิจกรรมแบบผสมผสานมากกว่าการทำกิจกรรมเชิงเดี่ยว ต้องขยันหมั่นเพียรลงมือทำ มีภาวะผู้นำทำกิจกรรม มีน้ำใจไมตรีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทั้งในครอบครัว และกลุ่มกิจกรรมด้วยกัน ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีมีความสุข ในพื้นที่มีอากาศบริสุทธิ์ มีสภาพแวดล้อมดี ร่างกายแข็งแรง จิตใจดี สิ่งแวดล้อมมีแต่ความสงบร่มเย็น อุดมสมบูรณ์ ชุมชนเกิดสันติสุข เป็นแหล่งอาหาร เพื่อนำออกมาช่วยเหลือกันโดยไม่เห็นแก่ตัว ผู้วิจัยเรียกโมเดลความรู้นี้ว่า “ปรางค์กู โคกหนองนา นำพาสู่ความยั่งยืน เสริมการท่องเที่ยว ตลาดสินค้าเกษตร” กายภาพ สภาพอากาศ ภูมิประเทศ ดิน น้ำ พืช ต้นทุน เมล็ดพันธุ์ หนี้สิน ใช้ชีวภาพแทนการใช้สารเคมี โรคระบาดของพืช รู้จักสภาพอากาศ มีอากาศร้อนจัด ในฤดูร้อนทำให้พืชผลการเกษตรไม่ได้ผลผลิตเท่าที่ควรไม่ว่าจะเป็นเรื่องขาดแคลนน้ำในการทำเกษตรและเกษตรกรปลูกพืชที่ใช้น้ำเยอะเช่นทำนาปรัง ทำนาจะใช้น้ำเยอะเพราะทำฤดูแล้งฝนไม่ตก จึงต้องให้เกษตรกรปลูกพืชที่ทนแล้งใช้น้ำน้อยเช่น ปอเทือง มันสำปะหลัง พืชตระกูลถั่ว รู้จักสภาพดิน รู้จักสภาพน้ำ รู้จักต้นทุน ที่เรามี รู้จักปลอดภัย ปลอดสารเคมี รู้จักทำบัญชีครัวเรือน ลดหนี้สิน สังคมภาพ เป็นเรื่องของเรามีเครือข่าย เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรด้วยกัน มีการช่วยเหลือด้วยการเอามื้อสามัคคี เป็นการฟื้นฟู

วิถีของท้องถิ่นที่เคยให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันแต่ในอดีต และการรู้จักแบ่งปัน เพราะแต่ละพื้นที่มีสินค้าและผลผลิตที่แตกต่างกัน สามารถนำมาแลกเปลี่ยนโดยไม่ต้องจ่ายเงินแพงอันเนื่องมาจากกลไกตลาดหรือพ่อค้าคนกลาง **จิตภาพ** ใจรัก ศรัทธา พอใจในสิ่งที่ทำ พึงพอใจ มีความสุข **ปัญญาภาพ** เครือข่าย แบ่งปัน ศูนย์เรียนรู้ เสริมการท่องเที่ยว ตลาดสินค้าเกษตร

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่ขาดแคลนน้ำทำเกษตรทำนาได้ปีละครั้ง ทำให้รายได้ครัวเรือนน้อย เกษตรกรส่วนใหญ่จึงมีปัญหาเรื่องรายจ่ายมาก มีพื้นที่ว่างเปล่าแต่ไม่ได้ถูกพัฒนาใช้ให้เป็นประโยชน์ เพราะยึดติดกับการปลูกพืชแบบเดิม ไม่ได้ปรับการปลูกพืชผลที่เหมาะสมกับสภาพในพื้นที่ ปัญหาของการเกษตรกรอำเภอปรังค์กู คือ นิยมใช้สารเคมีทำการเกษตรต้นทุนสูง ปัจจัยที่ส่งผลให้การทำโคกหนองนาของเกษตรกรต้นแบบในพื้นที่ประสบความสำเร็จ คือ การมีความรู้เรื่อง อากาศ ดิน น้ำ รู้จักทำบัญชีครัวเรือน ออกแบบให้เหมาะสมกับความต้องการ พุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการทำโคกหนองนาให้สำเร็จ และยังยืนยัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Phramaha Hansa Dhammahāso, Phrakrupalad Adisak Vajirapaṭṭhā, Sakabucha, and Phophichit (2022). แนวคิดการทำโคกหนองนาโมเดลให้สำเร็จต้องอาศัยความพอใจเชื่อมั่นในการทำกิจกรรมแบบผสมผสานมากกว่าการทำกิจกรรมเชิงเดี่ยว ต้องขยันหมั่นเพียรลงมือทำ มีภาวะผู้นำทำกิจกรรม มีน้ำใจไม่ตรีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทั้งในครอบครัวและกลุ่มกิจกรรมด้วยกัน

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า เกษตรกรต้นแบบได้นำหลักอิทธิบาท 4 มาเป็นแนวทางในการทำโคกหนองนาให้ประสบความสำเร็จ เรียนรู้เพื่อพัฒนาพื้นที่อย่างมีสติและปัญญา เกษตรกรต้นแบบสามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจครัวเรือนด้วยการทำโคกหนองนาได้อย่างแท้จริงโดยนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ทำโคกหนองนา ฉันทะ คือ ความพอใจ มีความรักในงานเกษตรที่เราทำ อันดับแรกต้องมีความชอบหรือศรัทธาในงานที่เราได้ทำ แล้วค่อยๆ ทำเริ่มจากน้อยไปหามาก อาจเริ่มต้นง่ายๆ การที่เรามีความพอใจในสิ่งที่ตนเองมีที่เราเองหามาได้ ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สิน เงินทอง สิ่งของต่างๆ นั้นๆ ตามที่ตัวเราเองมี เราย่อมมีความสุขกับสิ่งที่มีกับสิ่งที่ได้ และไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเกินตัว เกษตรกรอย่างเราสามารถตั้งเป้าหมายในการดำเนินการทางเกษตรให้เหมาะสมโดยการใช้งบประมาณ ในส่วนต่างๆ ไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป คำนึงถึงประโยชน์และความคุ้มค่าอย่างสูงสุด ใช้หลักความพอเพียงในการลงทุนลงแรง ใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยทางการเกษตรอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ วิริยะ ความขยันหมั่นเพียร สังเกต หากความรู้ เข้มแข็ง อดทน ไม่ทอดทิ้งกับงานที่เราได้ทำ ทำต่อเนื่องไม่ใช้การทำงานแบบเอาเป็นเอาตาย แต่เป็นการหมั่นฝึกฝนตนเองจากทำน้อยไปหามาก มีการตั้งเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายไว้ชัดเจน มีความกระตือรือร้นและเพียรพยายามที่จะก้าวไปสู่จุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ ใฝ่หาความรู้และประสบการณ์อยู่เสมอเพื่อนำมาพัฒนางานอาชีพของเรา พยายามศึกษาหรือแบบอย่างปฏิบัติตามจากผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตที่ทำโคกหนองนาแล้วได้ผลจริง จิตตะ เอาใจใส่รับผิดชอบ จดจ่อกับงานที่ทำ เอาจิตฝึกฝัไม่ปล่อยให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัว อุทิศใจให้สิ่งที่ทำไม่วอกแวกออกไปนอกกลุ่มนอกทาง ทำเกษตรที่มีคุณค่าและปลอดภัยแก่ผู้บริโภค ชุมชนและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งพัฒนาชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม พึงพาอาศัยซึ่งกันและกัน นำไปสู่การเติบโตที่ยั่งยืน ได้นอนาคต วิมังสา ความไตร่ตรอง ทดลอง ใช้ปัญญาในการหาเหตุผล มีการวางแผน วัตถุประสงค์ วิเคราะห์ปรับปรุง สร้างเครือข่ายจัดอบรม ใช้ปัญญาในการหาเหตุผล เกี่ยวกับต้นทุนการผลิตของ เกษตรกรที่สูง ทั้งจากการขาดข้อมูลหรือการใช้เมล็ดพันธุ์ที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่ การถูกผูกขาดจาก บริษัทขนาดใหญ่ซึ่งครอบงำตลาดตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ปัญหาความยากจนและหนี้สินของเกษตรกร การนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการทำโคกหนองนาโมเดลให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระปลัดสำราญ ฐานธมโม และ

คณะ ศึกษาารูปแบบเกษตรอินทรีย์วิถีโคกหนองนาโมเดล:รูปแบบชุมชนสันติสุขของบ้านถ้าโกบ ตำบลหน้าเขา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้หลักอิทธิบาท 4ทำงานด้วยความรักในงานที่ทำ ขยันหมั่นเพียร เอาใจใส่และรู้จักพิจารณาปัญหาที่ต้องเผชิญ คนในชุมชนบ้านถ้าโกบจึงมีความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือ เกื้อกูลและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

สรุป

แนวทางการทำโคกหนองนาสู่การพัฒนาเศรษฐกิจครัวเรือนตามหลักพุทธสันติวิธีของเกษตรกรต้นแบบอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อจะชี้ให้เห็นถึงรากฐานของครอบครัวคือการกินดีอยู่ดี เพื่อพัฒนาคุณภาพ จิตตภาพ ปัญญาภาพ ต้องอาศัยความพอใจเชื่อมั่นในการทำกิจกรรมแบบผสมผสานมากกว่าการทำกิจกรรมเชิงเดี่ยว ต้องขยันหมั่นเพียรลงมือทำ มีภาวะผู้นำทำกิจกรรม มีน้ำใจไมตรีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทั้งในครอบครัวและกลุ่มกิจกรรมด้วยกัน ทำให้มีความเป็นอยู่ที่มีความสุข ในพื้นที่มีอากาศบริสุทธิ์ มีสภาพแวดล้อมดี ร่างกายแข็งแรง จิตใจดี สิ่งแวดล้อมมีแต่ความสงบร่มเย็น อุดมสมบูรณ์ ชุมชนเกิดสันติสุข เป็นแหล่งอาหารเพื่อนำออกมาช่วยเหลือกันโดยไม่เห็นแก่ตัว ผู้วิจัยเรียกโมเดลความรู้นี้ว่า “ปรารงค์โคกหนองนา นำพาสู่ความยั่งยืน เสริมการท่องเที่ยว ตลาดสินค้าเกษตร”

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับเกษตรกรที่ทำโคกหนองนาแล้วและกำลังลงมือทำโคกหนองนา ทำให้เกิดเศรษฐกิจให้กับครอบครัวรวมถึงชุมชนที่อยู่อาศัย และส่งผลให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจของครอบครัวที่มั่นคงได้เนื่องจากเมื่อมีความมั่นคงทางอาหาร อย่างน้อยเกษตรกรก็สามารถแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายทางด้านค่าอาหารได้เป็นอย่างดี และเมื่อมีส่วนเหลือจากการใช้ภายในครัวเรือนยังสามารถนำไปขายเพิ่มรายได้สู่แนวทางการสร้างเศรษฐกิจที่มั่นคงและเพียงพอ ทำให้เกิดความเข้มแข็งให้แก่ครอบครัว สร้างความสุขจากพื้นที่โคกหนองนาของตนเองแบ่งงานกันทำในครอบครัว และการช่วยเหลือกัน เมื่อเกิดผลผลิตทำให้เกิดความพอใจ สุขใจ และภูมิใจที่ปลูกเอง กินเอง และสามารถนำความรู้และผลิตผลที่ได้มาแบ่งปันไปสู่ชุมชน กลายเป็นชุมชน “ฮักแพงแบ่งปัน”

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 กระบวนการปลูกฝังเยาวชน สนับสนุนให้เยาวชนรู้จักพึ่งพาตนเอง ขยันหมั่นเพียร ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมและส่วนรวม รู้จักการแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้เติบโตเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของชุมชน และสังคมในอนาคต ที่สำคัญห่างไกลยาเสพติด

2.2 การพัฒนาทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อจุดประกายความคิดด้านการจัดการเกษตรในพื้นที่ตัวเอง

References

- Chantane, A., & Changcharoen, Ch. (2020). Buddhism and Sufficiency Economy Philosophy. *Journal of Management Science Review*, 22(2), 241-250.

- Isarangkun Na Ayuthaya, Ch., & Thampiya, P. (2014). *Self-sufficiency toward Sustainable Development, Follow in His Majesty's Footsteps*. (12th ed.). Bangkok: Amarin Corporations Public Company Limited.
- Khetnimit, R. (2023). Farmer of Doo Sub-district. *Interview*. April, 9.
- Naradee, Th. (2023). Farmer of Ku Sub-district. *Interview*. April, 10.
- Phramaha Hansa Dhammahāso, Phrakrupalad Adisak Vajirapañño, Sakabucha, S., & Phophichit, N. (2022). A Model of the “Khok Nong Na” Buddhist Agriculture Development by Peace Studies Model for Sustainable Development: A Case Study of Sisaket Province. *Journal of MCU Peace Studies*, 10(1), 48-64.
- Phramaha Hansa Dhammahāso, Phrakrupalad Adisak Vajirapañño, Sakabucha, S., & Phophichit, N. (2022). Concept of “Khok Nong Na Model” for Sustainable Development. *Journal of Arts Management*, 6(1), 419-434.
- Thaweechat, S. (2023). Farmer of Toom Sub-district. *Interview*. April, 8.

กระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรมโดยพุทธสันติวิธี*

Management Process of Phra Khanong Criminal Court in the Administration of Justice by Buddhist Peaceful Means

¹สุทธิธรรม รัตนแสนยานุภาพ และ อุดลย์ ชันทอง

¹Suttitham Rattanasanyanuphap and Adul Khanthong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: suttitham_r@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบท สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็นของกระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรมโดยพุทธสันติวิธี 2) บุคลากรกระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรมโดยพุทธสันติวิธี 3) นำเสนอกระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรมโดยพุทธสันติวิธี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม จำนวน 17 คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านสันติวิธี จำนวน 8 ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ศาลอาญาพระโขนง เป็นศาลชั้นต้นในกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่เลขที่ 379 ถนนสรรพาวุธ แขวงบางนาใต้ เขตบางนา กรุงเทพมหานคร จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแพ่งตลิ่งชัน ศาลแพ่งพระโขนง ศาลแพ่งมีนบุรี ศาลอาญาตลิ่งชัน ศาลอาญาพระโขนง และศาลอาญามีนบุรี พ.ศ. 2562 มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาที่เป็นคดีจังหวัดและคดีแขวง ตั้งอยู่ แขวงบางนา เขตบางนา กรุงเทพมหานคร สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เมื่อช่วงต้นปี 2563 ทำให้ต้องเลื่อนการพิจารณาคดีออกไปหลายครั้ง ส่งผลให้มีคดีค้างพิจารณาในศาลอาญาพระโขนงเกินกว่าเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานศาลยุติธรรม 2) การบูรณาการหลักธรรมเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับกระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงที่เหมาะสมได้แก่ หลักอหิสา 4 ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา และหลักภาวนา 4 ประกอบด้วย กายภาวนา สีลภาวนา จิตภาวนา ปัญญาภาวนา 3) กระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรมโดยพุทธสันติวิธี ด้วยการพัฒนาสมรรถภาพข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมประจำศาลอาญาพระโขนงและผู้ประนีประนอมประจำศาลอาญาพระโขนง ประกอบด้วย ก) การสร้างพลังจิต พลังแห่งการคิดบวก ด้วยการนำหลักอหิสา 4 และหลักภาวนา 4 สร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อช่วยเหลือ คลายทุกข์ให้แก่ประชาชนผู้มีอรรถคดีในศาลอาญาพระโขนง ร่วมกับการพัฒนาสมรรถภาพทางทักษะ ความรู้ แรงจูงใจ ด้วยการจัดโครงการด้านต่างๆ โดยสอดแทรกหลักธรรมที่เสริมสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงาน ข) การสร้างกระบวนการบริหารจัดการคดี ได้แก่ ระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่อง ระบบการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือจำเลย ระบบการไกล่เกลี่ยคดีอาญา และระบบการพิจารณาคดีนอกเวลาทำการ ซึ่งทำให้การบริหารจัดการคดีมีประสิทธิภาพ ค) สร้างความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา เมื่อผู้ปฏิบัติงานมีความพอใจ ร่วมแรงร่วมใจในการให้

*Received September 5, 2023; Revised April 17, 2024; Accepted April 20, 2024

คำแนะนำให้ความรู้แก่คู่ความในการพิจารณาพิพากษาคดี การให้ความช่วยเหลือคู่ความด้านธุรการศาล ทำให้ประชาชนที่มาใช้บริการที่ศาลได้รับการอำนวยความสะดวกในทุกด้าน ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในศาลอาญาพระโขนงและสำนักงานศาลยุติธรรม

คำสำคัญ: กระบวนการ; ศาลอาญา; ความยุติธรรม; พุทธสันติวิธี

Abstract

This research, the Management Process of Phra Khanong Criminal Court in the Administration of Justice by Buddhist Peaceful Means, is developed in the form of Research and Development (R & D), and has three objectives as follows: 1. To study contexts, problems, causes, and needs of the Management Process of Phra Khanong Criminal Court in The Administration of Justice by Buddhist Peaceful Means; 2. To integrate the Management Process of Phra Khanong Criminal Court in The Administration of Justice by Buddhist Peaceful Means; 3. To demonstrate the Management Process of Phra Khanong Criminal Court in The Administration of Justice by Buddhist Peaceful Means.

The results of this research indicate as follows: 1. Phra Khanong Criminal Court It is a court of first instance in Bangkok. Located at 379 Sanphawut Road, Bangna Tai Subdistrict, Bangna District, Bangkok Established in accordance with the Establishment Act. Establishment of the Taling Chan Civil Court Phra Khanong Civil Court Minburi Civil Court Taling Chan Criminal Court Phra Khanong Criminal Court and the Minburi Criminal Court 2019 has the authority to consider criminal cases that are provincial and subdistrict cases, located in Bangna Subdistrict, Bangna District, Bangkok. Due to the Coronavirus (COVID-19) pandemic in 2019, court hearings in the Phra Khanong Criminal Court have been adjourned for several times, resulting in the number of pending cases exceeded the limit set by the Office of the Judiciary Secretary. 2. Phra Khanong Criminal Court shall be administered by Buddhist Peaceful Means. This aims to allow judicial officers in the Phra Khanong Criminal Court and mediators of the Phra Khanong Criminal Court work with satisfaction, diligence, perseverance, and not being discouraged by difficulties. They shall apply their knowledge and ability to perform their duties and to solve problems in order to ensure justice for the people, according to the policy assigned by the President of the Supreme Court, the Office of the Judiciary and the Chief Judge of the Phra Khanong Criminal Court. 3. The Management Process of Phra Khanong Criminal Court in The Administration of Justice by Buddhist Peaceful Means involves judicial officers and mediators of the Phra Khanong Criminal Court by means as follows: A. **To create positive thinking:** judicial officers of the Phra Khanong Criminal Court shall apply the Rddhippada; Four Foundations for accomplishment; 4 Bhavana Principles, integrated with PDCA Cycle, in order to increase their moral to assist people who have cases in Phra Khanong Criminal Court, for example, practicing dhamma and mind developing program, capacity-building for judicial officers and mediators of the Phrakanong Criminal Court. B. **To administer justice;** for

example, (1) continuous hearings, (2) protection of rights and liberties of injured persons, accused and defendants, (3) conciliation and mediation in criminal cases, and (4) out of office hours hearing sessions. These programs render case administration more efficient; and C. **To build trust and faith** in the Court of Judiciary and the Phra Khanong Criminal Court. Judicial officers of the Phra Khanong Criminal Court, being satisfied with working conditions, shall assist willingly and collectively people who comes to the Phra Khanong Criminal Court for help. In return, these people will feel satisfied in managing their cases, as well as receiving justice from the Phra Khanong Criminal Court. This will eventually result in people love and have faith in the Court of Judiciary and the Phra Khanong Criminal Court.

Keywords: Process; Criminal Court; Justice; Buddhist Peace Means

บทนำ

ในปีพุทธศักราช 2475 ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ราชการศาลยุติธรรมได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมแก่กาลสมัย และก้าวหน้ายิ่งขึ้น ในเบื้องต้นได้มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแยกการศาลทางตุลาการออกเป็นสัดส่วนจากการบริหาร ได้ประกาศใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พุทธศักราช 2477 ปรับปรุงศาลตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม พุทธศักราช 2451 และประกาศจัดระเบียบราชการกระทรวงยุติธรรม ลงวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2455 โดยแบ่งศาลออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา (ศาลสูงสุด) มีอธิบดีศาลฎีการับผิดชอบในงานของศาลฎีกา และต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2482 ได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม พุทธศักราช 2482 เปลี่ยนชื่ออธิบดีศาลฎีกา เป็น ประธานศาลฎีกา ตำแหน่งอธิบดีศาลฎีกาหรือตำแหน่งประธานศาลฎีกานี้ ไม่ใช่เป็นตำแหน่งแต่หัวหน้าส่วนราชการในศาลฎีกาเท่านั้น ยังเป็นประธานในราชการฝ่ายตุลาการและเป็นอิสระจากเสนาบดีหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม มีอำนาจจรรยาบรรณราชการฝ่ายตุลาการของศาลทั้งหลาย เพื่อให้กิจการของศาลดำเนินไปโดยเรียบร้อยและเป็นระเบียบเดียวกัน ภายใต้เงื่อนไขตามที่กฎหมายบัญญัติและมีเสียงอันสำคัญในการแต่งตั้งโยกย้ายและเลื่อนตำแหน่งผู้พิพากษาทั้งกระทรวงด้วย พระบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัดนวิศิษฎ์ ได้ทรงเรียกตำแหน่งนี้ว่า "ประมุขตุลาการ" ในสมัยที่เจ้าพระยามหิธรเป็นอธิบดีศาลฎีกานั้น หนังสือพิมพ์บางกอกใหม่ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ของชาวอังกฤษ เรียกตำแหน่งนี้ว่า "Lord Chief Justice" ซึ่งแปลว่า ประมุขตุลาการ

นับจากอดีตถือได้ว่า ประธานศาลฎีกา มีบทบาทอย่างสำคัญต่ออำนาจตุลาการของประเทศ เนื่องจากประธานศาลฎีกามีฐานะเป็นประมุขของฝ่ายตุลาการที่มีหน้าที่ในการคานและดุลกับอำนาจบริหารและอำนาจนิติบัญญัติ และนับจากวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ.2543 เป็นต้นมา บทบาทของประธานศาลฎีกามีความโดดเด่นและชัดเจนยิ่งขึ้น จากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 275 ได้บัญญัติให้ศาลยุติธรรมมีหน่วยธุรการที่เป็นอิสระ บทบาทเบื้องต้นของประธานศาลฎีกาที่ชัดเจน ได้แก่ การรักษาตามพระราชบัญญัติสำคัญรวม 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติให้ใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 (Office of the President of the Supreme Court, 2022)

สำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานบริหารราชการศาลในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรมทั่วประเทศ โดยมีแผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ. 2565–2568 วิสัยทัศน์ “ศาลยุติธรรมยึดมั่นหลักนิติธรรมด้วย

ความเชื่อมั่นและศรัทธาจากประชาชน” พันธกิจ 1. อำนวยความยุติธรรมให้เป็นที่ประจักษ์ในความบริสุทธิ์ ยุติธรรม 2. ค้ำครองสิทธิเสรีภาพและลดความเหลื่อมล้ำของประชาชนให้ได้รับความเป็นธรรมอย่างทั่วถึงและเสมอภาค 3. พัฒนาระบบการอำนวยความยุติธรรมให้เกิดสังคมสันติสุข และการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน 4. เสริมสร้างความเข้มแข็งความเชื่อมั่นศรัทธา และการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบงานศาลยุติธรรมให้เป็นที่ประจักษ์ในนานาอารยประเทศ ยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรมเพื่อให้ศาลยุติธรรมบรรลุตามวิสัยทัศน์ “ศาลยุติธรรมยึดมั่นหลักนิติธรรมด้วยความเชื่อมั่นและศรัทธาจากประชาชน” จึงจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศาลยุติธรรมระยะ 4 ปี ที่จะทำให้ศาลยุติธรรมสามารถอำนวยความยุติธรรมและปฏิบัติการกิจการตามที่กฎหมายกำหนดให้แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายในและภายนอกองค์กรในทุกรูปแบบ โดยประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ (TRUST) ได้แก่ 1. ยุทธศาสตร์ T เชื่อมมั่นศรัทธาการอำนวยความยุติธรรม (Trusted Justice) 2. ยุทธศาสตร์ R เชื่อถือในระดับสากล (Reliability) 3. ยุทธศาสตร์ U การดำเนินงานอันเป็นมาตรฐานไปในทิศทางเดียวกัน (Uniformity) 4. ยุทธศาสตร์ S พัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainability) 5. ยุทธศาสตร์ T เปลี่ยนผ่านสู่อนาคต (Transformation) (The Court of Appeal, 2022) และได้กำหนดนโยบายในการปฏิบัติงานไว้ ดังนี้ 1. รักศาล เสริมสร้างจิตสำนึกให้บุคลากรในองค์กรศาลยุติธรรม ทั้งข้าราชการตุลาการ ข้าราชการศาลยุติธรรม พนักงานราชการ เจ้าหน้าที่ ผู้พิพากษาสมทบ ผู้ประนีประนอม ตลอดจนบุคคลภายนอกที่เข้าร่วมงานกับศาลยุติธรรม มีความรักความผูกพันในองค์กร โดยมุ่งเน้นการสร้างสามัคคี การทำงานเป็นทีม การสร้างทัศนคติและสภาวะแวดล้อมที่ดีในการทำงาน รวมทั้งมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของศาลยุติธรรมในการให้บริการประชาชน 2. ร่วมใจ มุ่งเน้นให้บุคลากรในองค์กรศาลยุติธรรมร่วมมือร่วมใจปฏิบัติหน้าที่อย่างมุ่งมั่น ตั้งใจ โปร่งใส มีความรับผิดชอบ มีจิตบริการ พร้อมอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว เป็นธรรม อย่างทั่วถึงและมีมาตรฐานเดียวกัน บนระบบการทำงานที่เน้นผลสัมฤทธิ์และประโยชน์ส่วนรวม 3. รับใช้ประชาชน ยกระดับการอำนวยความยุติธรรมและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มุ่งให้บุคลากรมีจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ ร่วมกันให้บริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ และเต็มกำลังความสามารถ โดยถือความต้องการของประชาชน ผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง เน้นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมใหม่มาใช้สนับสนุนการปฏิบัติงาน เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการของศาลยุติธรรมโดยง่าย สะดวก ประหยัด รวดเร็ว เสมอภาคและเท่าเทียม เพื่อธำรงความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนต่อองค์กรศาลยุติธรรม (Court of Justice, 2022)

ศาลอาญาพระโขนง เป็นศาลชั้นต้นในกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่เลขที่ 379 ถนนสรรพาวุธ แขวงบางนาใต้ เขตบางนา กรุงเทพมหานคร จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งพระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลแพ่งต่งชั้น ศาลแพ่งพระโขนง ศาลแพ่งมีนบุรี ศาลอาญาต่งชั้น ศาลอาญาพระโขนง และศาลอาญามีนบุรี พ.ศ. 2562 มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาที่เป็นคดีจังหวัดและคดีแขวง ตั้งอยู่แขวงบางนา เขตบางนา กรุงเทพมหานคร มีโครงสร้างการบริหารงาน ประกอบด้วย อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาพระโขนง รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาพระโขนง เลขาธิการศาลอาญาพระโขนง ข้าราชการตุลาการศาลอาญาพระโขนงประกอบด้วย ผู้พิพากษาอาวุโส จำนวน 2 คน ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญาพระโขนงจำนวน 7 คน และผู้พิพากษาหัวหน้าคณะชั้นต้นในศาลอาญาพระโขนงจำนวน 7 คน ข้าราชการศาลยุติธรรมประจำศาลอาญาพระโขนง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาลอาญาพระโขนง หัวหน้าส่วน หัวหน้างาน ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างจำนวน 60 คน และผู้ประนีประนอมประจำศาลอาญาพระโขนงจำนวน 73 คน (Phrakhanong Criminal Court, 2022)

การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สร้างผลกระทบต่อทุกประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย สร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจ สังคม ก่อให้เกิดการดำรงชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) การติดต่อปฏิสัมพันธ์ที่ต้องตระหนักและให้ความสำคัญต่อการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อโรค ทำให้การทำงานของภาครัฐและเอกชนตลอดจนการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้ประเทศและองค์กร รวมทั้งประชาชนสามารถผ่านพ้นวิกฤติการณ์นี้ไปได้ ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สร้างปัญหาแก่เศรษฐกิจ สังคม ทำให้การเดินทางระหว่างประเทศถูกจำกัด การค้าการลงทุนหยุดชะงัก ภาครัฐและเอกชนต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้น โรงงาน บริษัท ร้านค้า ลดปริมาณการผลิตเนื่องจากความต้องการในการใช้สินค้าและบริการลดลง นำไปสู่การปรับลดคนงาน พักงาน เลิกจ้าง จนกระทั่งต้องปิดกิจการ ก่อให้เกิดการว่างงาน ประชาชนขาดรายได้ ทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคม เนื่องจากเกิดข้อพิพาททั้งทางแพ่งและอาญา มีการผิดนัดชำระหนี้ ผิดสัญญา ละเมิดสิทธิเสรีภาพ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ อันส่งผลให้มีคดีความเข้าสู่การพิจารณาของศาลยุติธรรมทั่วประเทศ รวมทั้งศาลอาญาพระโขนงเป็นจำนวนมาก

คณะรัฐมนตรี ในคราวการประชุมเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2563 มีมติมอบหมายให้สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ขึ้น เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายและมาตรการเร่งด่วนในการบริหารสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น โดยให้คณะกรรมการอำนวยการเตรียมความพร้อม ป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคติดต่ออุบัติใหม่แห่งชาติ และศูนย์ข้อมูลมาตรการแก้ไขปัญหาจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Drug and Medical Supply Information Center, Ministry of Public Health, 2022) ซึ่งได้ออกคำสั่งเรื่อง พื้นที่สถานการณ์ที่กำหนดเป็นพื้นที่ควบคุมสูงสุดและเข้มงวด พื้นที่ควบคุมสูงสุด และพื้นที่ควบคุม ตามข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ประกาศให้กรุงเทพมหานครเป็นเขตพื้นที่ควบคุมสูงสุดและเข้มงวดโดยสำนักงานศาลยุติธรรมได้ออกแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารจัดการคดีในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease : COVID-19) อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาพระโขนงได้ออกคำสั่งบริหารจัดการคดีในช่วงสถานการณ์ดังกล่าว โดยเลื่อนคดีออกไปตั้งแต่ช่วงต้นเดือนมกราคม 2563 จนกระทั่งถึงเดือนตุลาคม 2564 ทำให้มีคดีค้างพิจารณาพิพากษาในศาลเป็นจำนวนมากอันก่อให้เกิดความทุกข์ของผู้มีกรณีคดีในศาลที่ต้องการให้คดีได้รับการพิจารณาพิพากษด้วยความสะดวกรวดเร็ว และเป็นธรรม

ผู้วิจัยได้จำแนกสภาพปัญหา และความจำเป็นหลักๆ ได้ดังนี้

1. มีการฟ้องคดีอาญาต่อศาลอาญาพระโขนงมากขึ้น และคดีค้างพิจารณาเพิ่มขึ้น
2. การนำระบบคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ การไกล่เกลี่ย ยังไม่ครอบคลุมคดีทุกประเภท
3. คู่ความ (ทั้งฝ่ายจำเลยและฝ่ายผู้เสียหาย) ยังไม่เข้าใจ ในกระบวนการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา รวมทั้งการไกล่เกลี่ยคดีอาญา
4. วิธีการและแนวทางปฏิบัติ ในกระบวนการบริหารจัดการคดีที่มีความซับซ้อนหรือมีการเลื่อนคดีหลายนัดและเป็นระยะเวลานาน ทำให้การพิจารณาคดีล่าช้า
5. ขั้นตอนการไกล่เกลี่ยมีการเลื่อนคดีหลายครั้งทำให้การพิจารณาคดีล่าช้า

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นส่งผลกระทบดังนี้

1. การพิจารณาคดีนับแต่วันฟ้องจนกระทั่งทำคำพิพากษา ทำสัญญาประนีประนอมยอมความหรือถอนฟ้องใช้ระยะเวลานานเกินควร
2. คู่ความทั้งสองฝ่ายเกิดความเครียดความทุกข์เนื่องจากต้องรอการพิจารณาคดีให้แล้วเสร็จ
3. จำนวนคดีที่เข้าสู่ระบบการไกล่เกลี่ยมีปริมาณน้อย ทำให้ผลสำเร็จในการไกล่เกลี่ยน้อยลงตามไปด้วย
4. ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาผลร้ายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของจำเลย
5. จำเลยไม่ได้รับโอกาสในการแก้ไขเยียวยาให้แก่ผู้เสียหาย ทำให้ไม่ได้รับการบรรเทาโทษ
6. สังคมเกิดความขัดแย้ง เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในบ้านเมือง

เพื่อที่จะขจัดและบรรเทาปัญหาเหล่านั้น การประยุกต์หลักธรรมแห่งพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการนำมาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการคดีในสถานการณ์วิกฤติ เนื่องจากในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้เกิดความกลัวที่จะติดเชื้อโรคดังกล่าวซึ่งอาจทำให้เจ็บป่วยจนกระทั่งถึงแก่ความตายอันส่งผลกระทบต่อด้านจิตใจของผู้ปฏิบัติงานในองค์กร การนำหลักธรรมแห่งพระพุทธศาสนาเพื่อหากระบวนการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น และสร้างขวัญกำลังใจแก่ข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมในศาลอาญาพระโขนงซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนผู้มีอรรถคดี ตลอดจนประชาชนผู้มาติดต่อราชการศาลอาญาพระโขนง ให้ได้รับการอำนวยความยุติธรรมโดย “สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม” เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาในกระบวนการยุติธรรม อันจะก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม ประชาชนเคารพในสิทธิ ทรัพย์สิน ชีวิต ร่างกาย อนามัย และเสรีภาพของบุคคลอื่น ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ กฎหมาย สร้างความมั่นใจในการใช้ชีวิต ในการประกอบสัมมาอาชีพ การค้าขายและการลงทุน นำมาซึ่งความผาสุกของประชาชนและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น ของกระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนง เพื่ออำนวยความยุติธรรม โดยพุทธสันติวิธี
2. เพื่อพัฒนากระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรมโดยพุทธสันติวิธี
3. เพื่อนำเสนอกระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรม โดยพุทธสันติวิธี

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยจึงได้เดินตามแนวทางของบันได 9 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ บริบท สภาพปัญหา และความต้องการจำเป็นของบุคคล ชุมชน องค์กร และสังคมก่อนดำเนินการ ผู้วิจัยเริ่มจากการศึกษาหาข้อมูลทั้งจากหนังสือ ตำรา เอกสาร หรือเว็บไซต์ต่างๆ ที่ให้ข้อมูลของพื้นที่หรือกลุ่มคนที่สนใจศึกษาให้ได้มากที่สุด จากนั้นก็เป็นการลงไปเก็บข้อมูลกับคนในพื้นที่ เพื่อทำการหาข้อมูลเชิงลึกไม่ว่าจะเป็นการลงพื้นที่จริงๆ และหรือด้วยระบบออนไลน์ เพื่อให้ได้ทราบสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริง ได้รู้จักความเป็นอยู่ และได้รู้จักบริบทของพื้นที่และผู้คน ชุมชน องค์กร หรือชุมชนนั้นๆ อย่างลึกซึ้ง

ขั้นที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และถอดแบบอย่างของความสำเร็จที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัยทำการศึกษาหาข้อมูลในเรื่องของแนวคิด ทฤษฎีตามศาสตร์สมัยใหม่ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะทำการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้ได้ความรู้ที่สดใหม่และร่วมสมัยทันต่อเหตุการณ์

ในปัจจุบัน ต่อด้วยการศึกษาถอดแบบของความสำเร็จเกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะวิจัยและพัฒนา เพื่อที่จะได้เรียนรู้ว่าความสำเร็จที่เกิดขึ้นแล้วนั้น ใครเคยทำไว้อย่างไรบ้าง มีขั้นตอน และความน่าสนใจใฝ่ศึกษาอยู่ตรงไหน มีอุปสรรคอะไรตรงไหนบ้าง เพื่อให้งานวิจัยดำเนินไปตามทางที่ถูกต้อง โดยศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการ ปฏิบัติการ จาก ข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ ได้แก่พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทยฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 พระไตรปิฎกฉบับสากล พ.ศ. 2561 และศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ข้อมูลเอกสารทางวิชาทฤษฎี หนังสือ ตำรา เอกสาร วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ ในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุดจากสถาบันการศึกษาจากอินเทอร์เน็ต และจากนิตยสาร รวมถึงศึกษาทฤษฎีด้านการสื่อสาร ด้านสิทธิมนุษยชน ด้านความขัดแย้ง ด้านความรุนแรง และด้านพุทธสันติวิธี เพื่อเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ขั้นที่ 3 ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อพื้นที่ที่จะวิจัยและพัฒนา นอกจากศาสตร์สมัยใหม่ หรือวิทยาการของโลกตะวันตกแล้ว เพื่อค้นหาหลักธรรมหมวดใด หรือข้อธรรมใดที่เหมาะสมต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่เพื่ออำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนผู้มีอรรถคดีในศาลอาญาพระโขนง สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ใช้ธรรมบทใดในการเผยแผ่พุทธศาสนาจนประสบความสำเร็จ

ขั้นที่ 4 บูรณาการพุทธสันติวิธีกับศาสตร์สมัยใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการ เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาทั้งศาสตร์สมัยใหม่และได้ความรู้อันทรงคุณค่าทางพระพุทธศาสนาแล้วก็ทำการบูรณาการความรู้จากทั้งสองสายเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกัน เพื่อให้ได้รูปแบบ กระบวนการ หรือหลักสูตรที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติหน้าที่

ขั้นที่ 5 สร้างรูปแบบ กระบวนการ หรือหลักสูตร ผู้วิจัยนำความรู้ที่ได้จากการบูรณาการ มาออกแบบสร้างเป็นกระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรมโดยพุทธสันติวิธี เพื่อนำไปใช้กับข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมประจำศาลอาญาพระโขนง ผู้ประนีประนอมประจำศาลอาญาพระโขนง ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยเป็นเครื่องมือที่ผ่านการทำโฟกัสกรุป (Focus Group - วิพากษ์กระบวนการ) จากผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานศาลยุติธรรม และนักสันติวิธี นักวิชาการ ทั้งหมด 8 ท่าน เพื่อการรับรองกระบวนการที่จะนำไปใช้ในการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนผู้มีอรรถคดีในศาลอาญาพระโขนง

ขั้นที่ 6 พัฒนาศักยภาพ บุคคล กลุ่มบุคคล หรือพื้นที่เป้าหมาย นำเครื่องมือที่ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ และได้รับการรับรองจากผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 8 ท่าน ไปลงพื้นที่พัฒนาโดยเสนอผู้บริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่อขอข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกระบวนการ

ขั้นที่ 7 ประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาศักยภาพบุคคลหรือพื้นที่เป้าหมาย นำข้อมูลที่เก็บได้จากช่วงของการพัฒนามาทำการประเมินผล และวิเคราะห์ข้อมูลว่าเป็นอย่างไร ได้ผลดี หรือมีข้อต้องปรับปรุง หรือแก้ไขตรงจุดใดบ้าง

ขั้นที่ 8 นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ (Body of Knowledge) นำองค์ความรู้ที่ได้จากการทำวิจัยมา นำเสนอให้กรรมการและผู้เกี่ยวข้องได้ทราบและรับรู้ เพื่อเป็นความรู้ใหม่ที่จะสามารถนำไปพัฒนาศักยภาพ หรือองค์กรให้มีคุณภาพ ลดความขัดแย้ง และช่วยป้องกันการเกิดความขัดแย้งและข้อพิพาทต่างๆได้ในสังคม

ขั้นที่ 9 กระบวนการติดตาม รักษา และพัฒนาต่อยอด ให้การพัฒนาในพื้นที่เป้าหมายมีความมั่นคง และยั่งยืนต่อไป ผู้วิจัยยังทำการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษา และพัฒนาให้บุคคล หรือองค์กรยังอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข เพื่อให้สิ่งที่พัฒนาไปแล้วนี้สามารถเติบโตอย่างมั่นคง และดำรงต่อไปได้อย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยทำการศึกษาเรื่อง “กระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรมโดยพุทธสันติวิธี” เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น ของกระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรม โดยพุทธสันติวิธี จากการศึกษาพบว่า ศาลอาญาพระโขนงเป็นศาลชั้นต้นในกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่เลขที่ 379 ถนนสรรพาวุธ แขวงบางนาใต้ เขตบางนา กรุงเทพมหานคร จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งพระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลแพ่งต่งชั้น ศาลแพ่งพระโขนง ศาลแพ่งมีนบุรี ศาลอาญาต่งชั้น ศาลอาญาพระโขนง และศาลอาญามีนบุรี พ.ศ. 2562 มีอำนาจพิจารณา คดีอาญาที่เป็นคดีจังหวัดและคดีแขวง ตั้งอยู่ แขวงบางนา เขตบางนา กรุงเทพมหานคร สภาพปัญหา การบริหารศาลอาญาพระโขนงเกิดจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เมื่อประมาณปี 2563 ส่งผลให้มีการเลื่อนการพิจารณาคดีของศาลในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรมทั่วประเทศรวมทั้งศาลอาญาพระโขนง เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคและเพื่อสวัสดิภาพของประชาชนผู้มีอรรถคดีในศาลอาญาพระโขนง ตลอดจนข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมประจำศาลอาญาพระโขนง เมื่อการแพร่ระบาดลดลงพบว่ามีคดี ค้างพิจารณาอยู่เป็นจำนวนมาก ไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จได้ตามกรอบระยะเวลาที่สำนักงานศาล ยุติธรรมกำหนด ก่อให้เกิดความทุกข์ของคู่ความที่ไม่ทราบผลของการพิจารณาคดี

แนวทางการบริหารจัดการคดีของสำนักงานศาลยุติธรรมได้ถูกนำมาใช้เพื่อให้การพิจารณาคดี เป็นไปโดยสะดวก รวดเร็วและปลอดภัย โดยการใช้เทคโนโลยีกับกระบวนการยื่นคำร้องคำร้องในระบบ การรับคำคู่ความทางอิเล็กทรอนิกส์ (CIOS) การยื่นขอหมายจับทางอิเล็กทรอนิกส์ (AWIS) การไต่สวนคำร้อง ขอคัดฟ้องฝากขังทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ การพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ในคดีที่มีความจำเป็นไม่สามารถ นำคู่ความมาพิจารณาในศาลอาญาพระโขนงได้ การไกล่เกลี่ยออนไลน์ การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง การไกล่เกลี่ย คดีอาญา การพิจารณาคดีโดยครอบครัวและต่อเนื่อง และการเปิดศาลนอกเวลาราชการ เป็นเครื่องมือ ที่ศาลอาญาพระโขนงนำมาใช้ในการเร่งรัดการพิจารณาคดีให้แล้วเสร็จตามกรอบนโยบายของสำนักงาน ศาลยุติธรรม อันเป็นไปตามนโยบายของประธานศาลฎีกา

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการบริหารศาลอาญา พระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรม จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า หลักธรรมที่เอื้อต่อกระบวนการบริหารศาล อาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรม หลักธรรมอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ (1) ฉันทะ ความพอใจการปฏิบัติงาน (2) วิริยะ ความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติงาน (3) จิตตะ ความตั้งใจฝักใฝ่ ในการปฏิบัติงาน (4) วิมังสา ความใคร่ครวญในการปฏิบัติงาน และหลักภาวนา 4 หลักธรรมเพื่อการพัฒนา 1) กายภาวนา พัฒนากาย 2) สิลภาวนา พัฒนาความประพฤติ 3) จิตภาวนา พัฒนาจิต 4) ปัญญาภาวนา พัฒนาปัญญา

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรมโดย พุทธสันติวิธี ซึ่งสามารถนำเสนอได้ดังนี้

Figure 1: Model of Phra Khanong Criminal Court in the Administration of Justice by Buddhist Peaceful Means

ก) การสร้างพลังจิต พลังแห่งการคิดบวก โดยนำหลักพุทธสันติวิธี หลักอหิเมศ 4 ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา และหลักภavana 4 กายภavana ศีลภavana จิตภavana ปัญญาภavana เป็นธรรมที่ช่วยเพิ่มกำลังใจ ในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลอาญาพระโขนงให้สามารถเพื่อช่วยเหลือ คลายทุกข์ ให้แก่ประชาชนผู้มีอรรถคดีในศาลอาญาพระโขนง การนำหลักธรรมมาใช้ ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา พิพากษาคดี การช่วยเหลือประชาชนที่มาติดต่อราชการ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ก่อให้เกิดความรัก สามัคคีในองค์กร โดยการจัดโครงการเพื่อพัฒนาสมรรถภาพข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ประจำศาลอาญาพระโขนงและผู้ประนีประนอมประจำศาลอาญาพระโขนงในด้านความรู้ความเข้าใจ โดยใช้หลักอหิเมศ 4 และหลักภavana 4 สอดแทรกในการทำโครงการต่างๆ ซึ่งสามารถสอดแทรกหลักธรรม ในการเจริญสติ สมาธิ ภavanaในการจัดอบรมได้

ข) การสร้างกระบวนการบริหารจัดการคดี

- ระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่อง
- ระบบการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา
- ระบบการไกล่เกลี่ยคดีอาญา
- ระบบการพิจารณาคดีนอกเวลาทำการ

ระบบทั้งสี่เป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการคดีมีประสิทธิภาพเนื่องจากการไกล่เกลี่ยคดีอาญา ทั้งก่อนฟ้องและหลังฟ้องคดีแล้วเมื่อประสบความสำเร็จจะได้รับความพึงพอใจ คดีก็จะไม่เข้าสู่ การพิจารณาต่อเนื่อง ประกอบกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้เสียหาย จำเลยหรือผู้ต้องหา จะช่วยให้คู่ความ ทุกฝ่ายได้ทราบสิทธิของตนเอง จำเลยได้รับความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลและได้รับ โอกาสให้ตัดสินใจว่าการกระทำของตนเป็นความผิดหรือไม่ และหากสำนึกในการทำความ เยียวยาผลร้าย

ที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนแก่ผู้เสียหาย ก็จะได้รับโอกาสในการลดโทษ รอกการลงโทษ รอกการกำหนดโทษ ตามแต่พฤติการณ์แห่งคดี จะช่วยลดปริมาณคดีที่เข้าสู่การพิจารณาคดีต่อเนื่องด้วยเช่นกัน ระบบการพิจารณาคดีนอกเวลา เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การพิจารณาคดีแล้วเสร็จเพิ่มขึ้นเนื่องจากการเพิ่มระยะเวลาการทำงานของศาลเพื่อลดปริมาณคดีที่ค้างค้ำตามนโยบายของสำนักงานศาลยุติธรรม และระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่อง เมื่อข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมประจำศาลอาญาพระโขนงมีความรู้ความเข้าใจ มีจิตใจพร้อมที่จะพิจารณาคดีด้วยความพอใจในการช่วยคลายทุกข์ให้แก่คู่ความ ด้วยเมตตาธรรม การพิจารณาคดีจะเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งของคู่ความเพิ่มขึ้น ทั้งอาจสร้างความปรองดองให้แก่คู่ความหากสามารถตกลงกันได้ระหว่างพิจารณาคดี

ค) การสร้างความไว้วางใจ เชื้อมั่น ศรัทธา ในองค์กรสำนักงานศาลยุติธรรมและศาลอาญาพระโขนง เมื่อข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมประจำศาลอาญาพระโขนงมีความพอใจ ร่วมแรงร่วมใจในการให้คำแนะนำคู่ความ พิจารณาพิพากษาคดี การช่วยเหลือคู่ความด้านธุรการศาล เมื่อประชาชนที่มาศาลได้รับการอำนวยความสะดวกในทุกระดับ ทั้งด้านการพิจารณาคดีที่ไม่ล่าช้า การให้ความรู้แก่คู่ความเพื่อให้ได้รับโอกาสในการตัดสินใจอนาคตของตนเองได้ การได้รับการอำนวยความสะดวกในการติดต่อราชการศาล แก่ไขข้อขัดข้องต่างๆ ได้รับการอำนวยความสะดวกโดยสะดวก รวดเร็วและเป็นธรรม ประชาชนก็จะรักและเคารพสถาบันศาลยุติธรรม โดยสามารถจัดโครงการที่มีส่วนสนับสนุนให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบถึงกระบวนการพิจารณาคดีของศาลผ่านทางการจัดโครงการให้หน่วยงานหรือผู้ที่สนใจเข้าเยี่ยมชม ศึกษาดูงาน การพิจารณาคดี การไกล่เกลี่ยคดีอาญา การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือจำเลย การรับนักศึกษาเข้าฝึกงาน และอบรมให้ความรู้ในการพิจารณาคดีและการปฏิบัติงานด้านธุรการศาล เป็นการประชาสัมพันธ์สร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาในองค์กรศาลยุติธรรม

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา ทำให้พบว่า การบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมโดยพุทธสันติวิธี โดยการพัฒนากระบวนการจากอริยสัจจโมเดล ซึ่งสอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธเจ้า และบูรณาการการนำองค์ความรู้ตามหลักการศาสตร์สมัยใหม่เข้าสู่การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการคดีของศาลอาญาพระโขนงเพื่อให้เอื้อต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมโดยพุทธสันติวิธี เมื่อนำหลักอริยบท 4 หลักภavana 4 มาบูรณาการกับทฤษฎีวงจรคุณภาพ (PDCA) จะเห็นได้ว่า มีความสอดคล้องกันและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดโครงการพัฒนาสมรรถภาพข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมประจำศาลอาญาพระโขนงและผู้ประนีประนอมประจำศาลอาญาพระโขนงได้อย่างดีเยี่ยม จากผลการวิจัยสามารถสร้างกระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงโดยวางรูปแบบ กระบวนการบริหารจัดการคดี กระบวนการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรโดยพุทธสันติวิธี และรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลผลสำเร็จทั้งด้านการบริหารจัดการคดีและกำลังใจหรือพลังจิตในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมประจำศาลอาญาพระโขนงและผู้ประนีประนอมประจำศาลอาญาพระโขนงอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลลัพธ์คือประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกโดยสะดวก รวดเร็ว ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นศรัทธาในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลอาญาพระโขนง และกระบวนการยุติธรรม สร้างความสงบสุขร่มเย็นให้แก่สังคมและประเทศชาติ ดังปรากฏตามแผนภาพต่อไปนี้

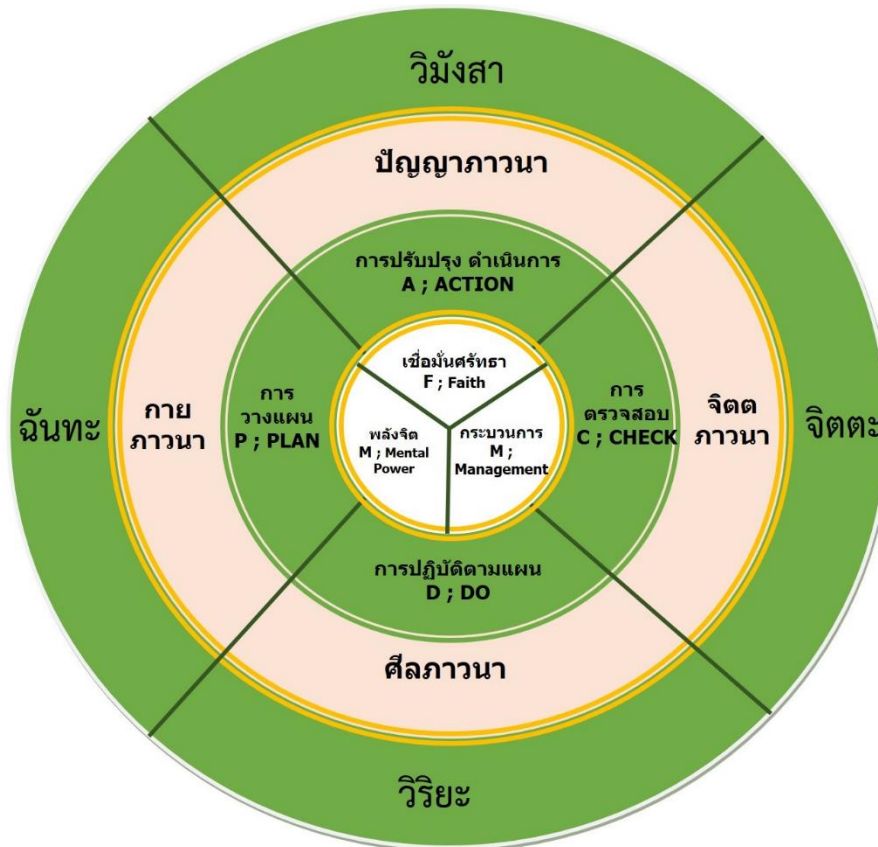

Figure 2: The New Body of Knowledge

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้มีการเลื่อนคดีไปเป็นจำนวนมาก แม้จะมีระบบการพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ ก็ทำได้ในบางคดีเท่านั้น คู่ความมีความเครียดจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ความทุกข์จากการไม่ทราบผลคดี อันอาจนำไปสู่การใช้อารมณ์ในระหว่างมาติดต่อราชการศาลและระหว่างพิจารณาคดี ทั้งนี้เพราะสถานการณ์ที่ได้รับความกดดันที่ไม่สามารถกระทำการต่างๆ ได้อย่างปกติ จึงส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อสภาพจิตใจ ซึ่งจำเป็นต้องมีแผนงานหรือแนวทางปฏิบัติที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์นี้อย่างเหมาะสมเพื่อให้สามารถดำเนินงานต่อไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานศาลยุติธรรมที่ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติในการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการสืบพยานประกอบคำรับสารภาพของจำเลยในลักษณะการประชุมทางจอภาพ โดยได้จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศโดยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อยกระดับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาและจำเลย การบริหารโทษของผู้ต้องขัง และการรักษาความปลอดภัยในเรือนจำ ระหว่างสำนักงานศาลยุติธรรมกับกรมราชทัณฑ์ เพื่อให้สามารถดำเนินงานตามกระบวนการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Office of Judicial and Legal Affairs, 2020)

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า หลักธรรมที่เอื้อต่อกระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนง เพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรม หลักธรรมอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ และหลักภาวนา 4 หลักธรรมเพื่อการพัฒนา ดังได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น ทั้งนี้เพราะหลักธรรมทั้งสองนั้น เป็นหลักธรรมที่เกื้อหนุนกันและยังช่วยในการพัฒนาคนจากภายในจิตใจสู่การภายนอกคือการแสดงออก มีความคิดเห็นที่ถูกต้องเป็นจริง รักในสิ่งที่ทำ ปฏิบัติงานด้วยความสุขใจ ก็ย่อมนำไปสู่การบริหารงานที่สำเร็จลุล่วงได้ ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ พระสมุห์พงษ์ธร ปภังกร (ทุมชะ) (Phrasamuh Pongsathon Papangaro (Tumcha), 2021) ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 การบริหารงานของเทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี พบว่า เทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัด อุดรธานี ได้นำหลักอิทธิบาท 4 บูรณาการกิจกรรมโครงการของทางเทศบาล ของทางชุมชนและของทางวัดให้เป็นหนึ่งเดียวกันโดยการบูรณาการในทุกๆ เรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมประเพณีพิธีกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อที่จะเป็นการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวในการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐคือ เทศบาลผู้นำชุมชนในเขตเทศบาล วัดในเขตเทศบาลที่จะเป็นการชักชวนเชิญชวนประชาชนในพื้นที่ เข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินจัดการกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอุทัย จารุธัมโม (แก่นจำปา) (Phra Uthai Jaruthammo (Kaenjampa), 2023) เรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลพลับพลาไชย อำเภอกุดจับ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลพลับพลาไชยคือ 4.1) ด้านฉันทะ (การวางแผน) ผู้บังคับบัญชาควรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมที่จะพัฒนางานและนโยบายขององค์กรด้วยความเต็มใจและพัฒนาบุคลากรด้วยการจัดฝึกอบรมทั้งภายในและภายนอกองค์กรอยู่เสมอ 4.2) ด้านวิริยะ (การปฏิบัติตามแผน) บุคลากรควรพยายามฝึกฝนพัฒนาตนเองให้เกิดความชำนาญในหน้าที่ด้วยการเรียนรู้เพิ่มเติมค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับงานที่ตนเองปฏิบัติอย่างเต็มศักยภาพและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 4.3) ด้านจิตตะ (การตรวจสอบ) องค์กรควรส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และ 4.4) ด้านวิมังสา (ปรับปรุงแก้ไข) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรด้วยการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเหมาะสมและมีการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีการพัฒนาที่ดีขึ้น

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า รูปแบบการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความสะดวกโดยพุทธสันติวิธี ประกอบด้วย 1) การสร้างพลังจิต พลังแห่งการคิดบวก 2) การสร้างกระบวนการบริหารจัดการคดี 3) การสร้างความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา ซึ่งเกิดจากการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 และหลักภavana 4 เข้ากับการบริหารงานของศาลอาญาพระโขนง เพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับประชาชน ทั้งนี้ เพราะหลักธรรมทั้งสองนั้น เป็นหลักธรรมที่จะนำไปสู่การพัฒนาตัวบุคคล และเมื่อบุคคลได้รับการพัฒนาที่ดีแล้ว ย่อมนำไปสู่การพัฒนาและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้โดยง่าย ซึ่งสอดคล้องกับ มลธิดา อุบลรัตน์ (Ubonrat, 2022) ได้กล่าวว่า การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้มีความสุขตามหลักอิทธิบาท 4 หรือ “หลักอิทธิบาทธรรม” ซึ่งหลักธรรมดังกล่าว เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อผลสำเร็จในหน้าที่การทำงาน เป็นแนวทางปฏิบัติ 4 ขั้นตอนต่อเนื่องหนุนเสริมกันจะขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ ซึ่งการเชื่อมโยงกันทั้ง 4 ข้อ จะทำให้ประสบผลสำเร็จในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันประกอบด้วย 1) ฉันทะ ความรัก ความพอใจทำงานในตำแหน่งที่ทำ 2) วิริยะ ความพากเพียรในงานที่ทำ 3) จิตตะ ความเอาใจใส่ฝึกฝนในสิ่งนั้น คือความจดจ่อในงานที่ทำ และ 4) วิมังสา หมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น คือความสอดส่องในงานที่ทำในเหตุและผลโดยบุคคลใดใช้ “หลักอิทธิบาทธรรม” เป็นหลักในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเป็นมืออาชีพและใส่ใจในการพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบ และรับรู้ที่กำลังเกิดอะไรขึ้นในที่ทำงาน ซึ่งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้มีความสุข ทั้งต่อตนเอง และเพื่อนร่วมงาน ส่งผลให้ องค์กรมีการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

สรุป

การบริหารศาลอาญาพระโขนงได้มีการเลื่อนการพิจารณาคดีของศาลในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรมทั่วประเทศ รวมทั้งศาลอาญาพระโขนง เนื่องจากเกิดจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค และเพื่อสวัสดิภาพของประชาชนผู้มีอรรถคดีในศาลอาญาพระโขนง ตลอดจนข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมประจำศาลอาญาพระโขนง เมื่อการแพร่ระบาดลดลงพบว่า มีคดีค้างพิจารณาอยู่เป็นจำนวนมาก ไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จได้ตามกรอบระยะเวลาที่สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนด ก่อให้เกิดความทุกข์ของคู่ความที่ไม่ทราบผลของการพิจารณาคดี แนวทางการบริหารจัดการคดีของสำนักงานศาลยุติธรรมได้ถูกนำมาใช้เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็วและปลอดภัย โดยการใช้เทคโนโลยีกับกระบวนการยื่นคำสั่งคำร้องในระบบการรับคำคู่ความทางอิเล็กทรอนิกส์ (CIOS) การยื่นขอหมายจับทางอิเล็กทรอนิกส์ (AWIS) การไต่สวนคำร้องขอคัดฟ้องฝากขังทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ การพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ในคดีที่มีความจำเป็นไม่สามารถนำคู่ความมาพิจารณาในศาลอาญาพระโขนงได้ การไกล่เกลี่ยออนไลน์ การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง การไกล่เกลี่ยคดีอาญา การพิจารณาคดีโดยครอบครัวและต่อเนื่อง และการเปิดศาลนอกเวลาราชการ เป็นเครื่องมือที่ศาลอาญาพระโขนงนำมาใช้ในการเร่งรัดการพิจารณาคดีให้แล้วเสร็จตามกรอบนโยบายของสำนักงานศาลยุติธรรม อันเป็นไปตามนโยบายของประธานศาลฎีกา ทั้งนี้ยังได้นำหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรม จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่าหลักธรรมที่เอื้อต่อกระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรม หลักธรรมอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ 1) ฉันทะ ความพอใจการปฏิบัติงาน 2) วิริยะ ความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติงาน 3) จิตตะ ความตั้งใจฝักใฝ่ในการปฏิบัติงาน 4) วิมังสา ความใคร่ครวญในการปฏิบัติงาน และหลักภาวนา 4 หลักธรรมเพื่อการพัฒนา 1) กายภาวนา พัฒนากาย 2) สीलภาวนา พัฒนาความประพฤติ 3) จิตภาวนา พัฒนาจิต 4) ปัญญาภาวนา พัฒนาปัญญา นำไปสู่การพัฒนาเป็นรูปแบบการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมโดยพุทธสันติวิธี ที่มีหลักสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การสร้างพลังจิต พลังแห่งการคิดบวก 2) การสร้างกระบวนการบริหารจัดการคดี 3) การสร้างความไว้วางใจ เชื่อมมั่น ศรัทธา ที่จะนำผลสำเร็จทั้งด้านการบริหารจัดการคดีและกำลังใจหรือพลังจิตในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมประจำศาลอาญาพระโขนงและผู้ประนีประนอมประจำศาลอาญาพระโขนงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลลัพธ์คือประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นศรัทธาในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลอาญาพระโขนง และกระบวนการยุติธรรม สร้างความสงบสุขร่มเย็นให้แก่สังคมและประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการวิจัยนี้พบว่า การจะทำงานสิ่งใดให้ประสบความสำเร็จจะต้องเริ่มจากขวัญกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานเป็นสิ่งสำคัญ หากขาดซึ่งขวัญกำลังใจแล้ว แม้การวางระบบบริหารที่ดีเพียงใดก็ไม่อาจสร้างสันติธรรมให้เกิดกับบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ได้ ย่อมไม่อาจสร้างสันติธรรมให้เกิดแก่ประชาชนผู้มีอรรถคดีในศาลหรือผู้มาติดต่อราชการศาลได้ ความสำเร็จจึงไม่อาจวัดที่สถิติการพิจารณาคดีแล้วเสร็จเพียงประการเดียว ทั้งยังต้องวัดค่าความสุขของผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้วย แม้ทำงานหนักแต่ทำอย่างมีความสุข มีความเอื้ออาทรระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหารให้ความรักความเมตตาผู้ปฏิบัติงาน ย่อมเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ และถ่ายทอดความสุขไปยังครอบครัวญาติมิตร คู่ความที่มีอรรถคดีในศาล ประชาชน

ผู้มาติดต่อราชการ เมื่อสันติธรรมก่อเกิดขึ้นในจิตใจของข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมประจำศาลอาญา พระโขนงผู้ประนีประนอมประจำศาลอาญาพระโขนง การปฏิบัติหน้าที่จึงเป็น “การทำงานคือการปฏิบัติธรรม” กระแสแห่งสันติธรรมนี้จะถ่ายทอดส่งต่อให้แก่ผู้มีปฏิสัมพันธ์กับข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ประจำศาลอาญาพระโขนงและผู้ประนีประนอมประจำศาลอาญาพระโขนง สร้างสังคมแห่งความสันติสุข ที่เกิดจากการทำงาน “ใช้ธรรมลงมือทำ”

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรที่จะเพิ่มเติมการวิจัยที่สามารถสร้างกระบวนการชี้วัดค่า “ความสุขกายสบายใจ” พัฒนาการกระบวนการ สร้างความสุขในองค์กร พัฒนาเครื่องมือการประเมินผล วัดค่าความสุขในองค์กร จะสามารถวัดอานาภาพของพุทธบูรณาการ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสร้างบุคลากร องค์กร สังคม แห่งสันติภาพ ซึ่งสามารถที่จะนำไปประยุกต์ใช้ได้กับทุกองค์กร

References

- Court of Justice. (2022). *Policy of the President of the Supreme Court*. Retrieved June 15, 2022, from <http://www.coj.go.th/th/content/page/index/id/167848>
- Drug and Medical Supply Information Center, Ministry of Public Health. (2022). *Office of the Center for Situation Administration on the Outbreak of Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)*. Retrieved June 15, 2022, from <https://dmsic.moph.go.th/index/detail/8064>
- Office of Judicial and Legal Affairs. (2020). *Guidelines for Using Information Technology Systems to Examine Witnesses' Confessions via Video Conferencing*. Retrieved June 20, 2022, from <https://jla.coj.go.th/th/content/category/detail/id/1601/iid/186554>
- Office of the President of the Supreme Court. (2022). *Office of the President of the Supreme Court*. Retrieved June 15, 2022, from <https://opsc.coj.go.th/th/content/category/detail/id/1/iid/128463>
- Phra Uthai Jaruthammo (Kaenjumba). (2023). The Development Guidelines of Administrative Competency in Accordance with Itthibada 4 Principle of the Plubplachai Subdistrict Administrative Organization, U Thong District, Suphanburi Province. *Academic Journal of Phetchaburi Rajabhat University*, 13(1), 42-51.
- Phrakhanong Criminal Court. (2022). *Personnel*. Retrieved June 20, 2022, from <https://crimpkc.coj.go.th/th/content/category/detail/id/22/iid/332328>
- Phrasamuh Pongsathon Papangaro (Tumcha). (2021). *An Application of the Four Paths of Accomplishment for the Work Administration of Kut Jub Municipality in Kut Jub District, Udonthani Province*. (Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- The Court of Appeal. (2022). *Strategic plan for the Court of Justice*. Retrieved June 15, 2022, from <https://appealc.coj.go.th/th/file/get/file/2021102099ac10bcfa1bdd3547757e91472c3d24160841.pdf>
- Ubonrat, M. (2022). Iddhipada 4: To Increase the Efficiency and Happy Work. *Journal of Interdisciplinary Innovation Review*, 5(2), A150-A161.

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธ รัฐมหาราษฏร์ ประเทศอินเดีย โดยพุทธสันติวิธี*

Strengthening the Network of Buddhist Community Leaders by Buddhist Peaceful Means in the State of Maharashtra, India

¹ณัฐกิตติ์ ชัยเฉลิมมงคล, พระธรรมวัชรบัณฑิต และ ชันทอง วัฒนประดิษฐ์

¹Nattakit Chaichalermmongkhon, Phra Dhamvacharabundit

and Khanthong Wattanapradith

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: natthonglor@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น และหลักพุทธ-สันติวิธีที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธ และ 2) เพื่อพัฒนาการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธ รัฐมหาราษฏร์ ประเทศอินเดีย ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 19 ท่าน และชุดปฏิบัติการสร้างการมีส่วนร่วมกับนักวิจัยท้องถิ่นเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธ ในรัฐมหาราษฏร์ ประเทศอินเดีย 15 ท่าน วิเคราะห์ผลด้วยอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังจากการฟื้นคืนของพระพุทธศาสนาอีกครั้ง โดย ดร. บี. อาร์. อัมเบตการ์ เมื่อปี พ.ศ. 2499 แม้ว่าจะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อกระแสการตื่นตัวของเครือข่ายพุทธในอินเดีย แต่การก้าวข้ามการแบ่งชั้นวรรณะด้วยการเปลี่ยนศาสนา แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับหลักธรรมอันแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา ความไม่เข้มแข็งขององค์กรสงฆ์ในฐานะผู้นำจิตวิญญาณของชาวพุทธ ความหลากหลายของกลุ่มชาวพุทธทำให้ขาดเอกภาพในการขับเคลื่อนงาน หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการเสริมสร้างเครือข่ายชุมชนผู้นำชาวพุทธ คือ พรหมวิหารธรรมเพื่อการสันติภายในของผู้นำ หลักปาปนิกรรม เพื่อการบริหารสำหรับผู้นำ หลักสาราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างความรักสามัคคีในหมู่ผู้นำเพื่อเสริมสร้างเครือข่ายสังคมชาวพุทธ หลักอุปทานิยธรรม: การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชาวพุทธ 2) การพัฒนาการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธ รัฐมหาราษฏร์ ประเทศอินเดีย ได้ชุดปฏิบัติการเสริมสร้างความเข้มแข็งเครือข่ายชุมชนผู้นำชาวพุทธ ผ่านกระบวนการ 9 กิจกรรม ตามวงจร P-A-O-R ผลของการจัดกิจกรรมผ่านการมีส่วนร่วมนำไปสู่ความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธอย่างประจักษ์ชัดและสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้อย่างยั่งยืน องค์ความรู้วิจัย คือ กรอบแนวคิด “Buddhabhūmi Framework”

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย; ชุมชนชาวพุทธ; รัฐมหาราษฏร์

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate context, problems, and requirements, as well as the Buddhist peaceful means conducive to the strengthening of Buddhist community leader network in Maharashtra, India; and 2) to develop the guidelines for strengthening the network of Buddhist community leaders in Maharashtra, India. The study used a participatory action research (PAR). The instruments used for the study were an in-depth interview with 19 key informants and a participatory action package for 15 local researchers from a network of Buddhist community leaders in Maharashtra, India. The obtained data were analyzed by inductive method.

From the study, the following results were found: 1) Although the Buddhist network in India is known to significant leaders after the rebirth of Buddhism by Dr. B. R. Ambedkar in 2499 BE, the need to strengthen it arises from the fact that, despite overcoming caste differences by becoming a Buddhist, many people still do not understand the fundamental teachings of Buddhism. The Sangha organizations, which serve as spiritual leaders of Buddhists, are insufficiently powerful, resulting in a lack of unity among Buddhist groups in mobilizing their work. The Buddhist peaceful means conducive to the strengthening of Buddhist community leader network are *Brahmavihāra* (the four sublime states of mind) referring to inner peace of leaders, *Pāpaṇikadhamma* referring to the Buddhist management for leaders, *Sārāṇiyadhamma* referring to affection and unity among leaders in order to strengthen Buddhist community network, and *Apārihaniyadhamma* referring to the strengthening of Buddhist leader network; and 2) A participatory action package for strengthening Buddhist community network includes 9 activities based on “P-A-O-R” cycle. The outcomes of organizing activities concretely lead to a strong Buddhist community leader network that can flourish sustainably. A body of knowledge from the study is called “*Buddhabhūmi Framework*”.

Keywords: Participation; Network Strengthening; Buddhist Community; Maharashtra

บทนำ

การกลับฟื้นคืนของพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย เมื่อปี พ.ศ. 2499 โดย ดร. บี. อาร์. อัมเบดการ์ ผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจให้ชาวฮินดูนอกรวรรณะ หันกลับมานับถือพระพุทธศาสนา ด้วยแนวคิดของความเป็นศาสนาแห่งความเสมอภาค นับเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้พระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย กลับฟื้นคืนมาอีกครั้ง หลังจากที่เคยมอดม้วยและสูญหายไปกว่า 1,000 ปี ดร.กิมราว รามจี อัมเบดการ์ (B. R. Ambedkar) ผู้ซึ่งเติบโตมาจากครอบครัวนอกรวรรณะ ก่อนได้รับการศึกษาและได้รับทุนการศึกษาจากมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ซึ่งเป็นนักปฏิรูปสังคม ต่อมาได้รับพระราชทานทุนการศึกษาในระดับปริญญาโท และเอกด้านเศรษฐศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศอังกฤษ ก่อนจะกลับมารับใช้สังคม เคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิและความเป็นธรรมแก่เพื่อร่วมชะตากรรม (ชาวฮินดูนอกรวรรณะ) ช่วงท้ายของชีวิต ดร.อัมเบดการ์ ท่านจะได้ประพันธ์หนังสือทางพระพุทธศาสนาไว้หลายเล่ม รวมถึงการนำชาวฮินดูนอกรวรรณะมาร่วมประกาศตน

เป็นพุทธมามกะ ที่เมื่อนาคปุระ รัฐมหาราษฏร์ กว่า 500,000 คน อันถือเป็นจุดพื่นคื่น ของพระพุทศาสนา ในประเทศอินเดียอีกครั้งสืบเนื่องมาถึงทุกวันนี้ (Phramaha Phirat Dhammatepo, 2018) หากแต่หลังจาก เหตุการณ์สำคัญในครั้งนั้นเพียง 2 เดือน ดร. บี. อาร์. อัมเบตการ์ ก็ได้ถึงแก่อสัญกรรม ท่ามกลางความเสียใจ ของผู้คนไม่น้อยในอินเดีย ชาวหะลาล เนห์รู ได้กล่าวอย่างเศร้าสลดว่า "เพชรของรัฐบาลหมดไปเสียแล้ว" (Kanchanakonka, 2022)

ภายหลังจากการเสียชีวิตของ ดร. บี. อาร์. อัมเบตการ์ ก็เปรียบเสมือนเรือในนาวาที่ไร้คนขับและ บังคับทิศทาง ทั้งไว้เพียงคู่มือคือหนังสือ "Buddha and his Dhamma" ไว้ให้ชาวพุทธในประเทศอินเดีย ได้เป็นธรรมนุญในการดำรงชีวิตภายใต้หลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงสังเกตได้ว่า "ผู้นำ" นั้นมีอิทธิพลต่อการขับเคลื่อนความเป็นไปของชุมชนทางธรรม กล่าวคือ ผู้นำ นั้นไม่ใช่ศาสดา ของศาสนา หรือลัทธิ แต่เป็นผู้ให้แรงบันดาลใจในการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไปใช้ในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน และเกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม ในขณะที่การเป็นผู้นำในแต่ละแหล่งชุมชนนั้น นอกจากจะต้องมีคุณสมบัติ มีศักยภาพ และสมรรถนะต่างๆ ของความเป็นผู้นำ เพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อการ ขับเคลื่อนชุมชนชาวพุทธอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ การสร้างต้นแบบของผู้นำที่มีประสิทธิภาพ เพื่อกลับไปปรับใช้สังคม และสร้างสังคมสันติสุข จึงเป็นหนึ่งในแนวทางสำคัญที่จะทำให้ผู้นำถือศาสนาพุทธ ในประเทศอินเดีย มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สามารถบริหารจัดการ แนะนำ และบทบาทของ การนำไปสู่จุดหมายที่ชัดเจนแล้ว ผู้นำที่ดียังจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเครือข่ายองค์กร หรือชุมชนที่มี เป้าหมายหรือกิจกรรมไปในทิศทางเดียวกันด้วย ซึ่งในระดับภาพรวมหากเครือข่ายของผู้นำชุมชนชาวพุทธ มีการขับเคลื่อนที่เข้มแข็ง พร้อมเพรียงและไปในทิศทางเดียวกัน ก็จะสามารถที่จะขับเคลื่อนนโยบาย หรือ เป้าหมายของชาวพุทธในประเทศอินเดียโดยส่วนใหญ่ ให้สัมฤทธิ์ผลได้ในไม่ช้า

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาผู้นำชุมชนชาวพุทธเพื่อส่งเสริมสังคมชาวพุทธในรัฐ มหาราษฏร์ ประเทศอินเดีย ด้วยพุทธสันติวิธี ได้นำเสนอรูปแบบการนำหลักธรรมเข้ามาประยุกต์ใช้กับสังคม ชาวพุทธ ในรัฐมหาราษฏร์ ประเทศอินเดีย ที่ต้องอาศัยหลักเมตตาธรรม ทั้งทางกาย วาจา และใจ การแบ่งปัน ทรัพยากรที่มีอยู่ร่วมกัน การมีกฎระเบียบข้อบังคับ การมีความคิดเห็นที่สามัคคีปรองดองกัน พร้อมกับ ได้นำเสนอคุณลักษณะผู้นำชุมชนชาวพุทธต้นแบบ (Chaichalermmongkhon, 2019) สามารถแนวทาง เบื้องต้นเพื่อศึกษาในการนำมาใช้ในการขับเคลื่อนสังคมชาวพุทธในประเทศอินเดียได้อย่างยั่งยืนและเข้มแข็ง ผู้นำชุมชนชาวพุทธควรที่จะมีทักษะที่รอบด้าน ซึ่งนับว่ามีเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง และโดยเฉพาะการเชื่อมต่อ เป็นเครือข่ายของผู้นำชุมชนชาวพุทธ ไม่ว่าจะเป็นองค์กร ชุมชน หรือสมาคม หากสามารถรวบรวมกลุ่มผู้นำ และสร้างเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจะแบ่งปันทรัพยากร และมีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน จะยังสามารถทำให้พระพุทธศาสนาในประเทศอินเดียมีความเจริญงอกงาม เบ่งบานและมั่นคงในระยะยาว

ดังนั้น เพื่อการแผ่ขยายของประชากรชาวพุทธให้ยั่งยืน จึงมีความจำเป็นที่จะสร้างผู้นำชาวพุทธที่มี สมรรถนะและมีศักยภาพ ประกอบด้วยคุณสมบัติของความเป็นผู้นำ มีจริยธรรม และพุทธธรรม เพื่อเป็น แบบอย่าง และสามารถนำไปถ่ายทอดให้กับผู้คนหมู่มากได้ ซึ่งการเป็นผู้นำชุมชนชาวพุทธนั้น ไม่ได้จำกัด สถานะหนึ่งสถานะใดของการเป็นพุทธบริษัททั้ง 4 อันประกอบด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา หรือ การจำกัด เพศและวัย แต่หากผู้นำชุมชนชาวพุทธต้องร่วมกันกำหนดเป้าหมายทิศทาง และแนวบรรทัดฐาน ทางความคิด มาตรฐานของการเป็นผู้นำชุมชนโดยประกอบด้วย สันติภายใน และสันติภายนอก ที่จะต้องสอด รับกับบริบทของสังคมนั้นๆ ด้วย ผู้วิจัยถึงมุ่งเน้นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับชาวพุทธในประเทศอินเดีย เพื่อศึกษาบริบท และเรียนรู้ปัญหาที่แท้จริง เพื่อที่จะออกแบบเครื่องมือพุทธสันติวิธีและนำไปใช้จริงให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็นและหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธ รัฐมหาราษฏร์ ประเทศอินเดีย
2. เพื่อพัฒนาการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธ รัฐมหาราษฏร์ ประเทศอินเดีย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) ตามแนวคิดของ Kemmis, and McTaggart (1998) มี 4 กระบวนการ ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Action) การสังเกตผล (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) วิธีการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การค้นคว้าจากงานเอกสาร (Documentary Research) เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีผู้นำหลักการมีส่วนร่วม การสร้างและบริหารเครือข่าย และหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย ได้แก่ หลักพรหมวิหารธรรม หลักปาปนิกรรม หลักสารณียธรรมและหลักอภิธานียธรรม

ขั้นตอนที่ 2 การค้นหาพื้นที่วิจัย โดยผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ชุมชนชาวพุทธในรัฐมหาราษฏร์ ประเทศอินเดีย เป็นพื้นที่ในการวิจัย เนื่องด้วยรัฐมหาราษฏร์ถือเป็นรัฐที่มีประชากรพุทธศาสนิกชนเยอะที่สุดในประเทศอินเดีย มีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาจำนวนมาก และเป็นจุดเริ่มต้นของการฟื้นคืนพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือวิจัยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งมีโครงสร้าง ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยด้วยการทำ Index of Objective Congruence (IOC) ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ผลการพิจารณาของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ ได้คะแนน IOC ร้อยละ 80 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) แบ่งเป็น 3 กลุ่มหลัก (1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบท สภาพปัญหา และความต้องการจำเป็นในพื้นที่รัฐมหาราษฏร์ จำนวน 9 ท่าน (2) กลุ่มนักวิชาการด้านพุทธศาสนา รวมจำนวน 2 ท่าน เพื่อร่วมวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธ (3) กลุ่มผู้นำชุมชนชาวพุทธและนักกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในรัฐมหาราษฏร์ จำนวน 7 ท่าน

ขั้นตอนที่ 4 การออกแบบชุดปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธในรัฐมหาราษฏร์ ประเทศอินเดีย มีกลุ่มเป้าหมายเป็น นายกักกัน มาลิก นักวิจัยท้องถิ่น ผู้นำชุมชนชาวพุทธจิตอาสา รวม 15 ท่าน ใช้เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การจัดเวทีสนทนากลุ่มเสียงสะท้อนจากการถอดบทเรียน ด้วยเทคนิค AIC (Appreciative Interaction Commitment) หรือ Appreciative-Influence-Control ซึ่งเป็นเทคนิคการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ และตรวจสอบคุณภาพ การรับรองชุดปฏิบัติการ ด้วยผลการพิจารณารับรองจริยธรรมในมนุษย์ จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใบบรรองที่ ว.11/2566

ขั้นตอนที่ 5 ลงพื้นที่ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย 15 คน ตามกระบวนการ P-A-O-R ด้วยชุดปฏิบัติการเสริมสร้างความเข้มแข็งเครือข่ายชุมชนผู้นำชาวพุทธ ประกอบด้วย 9 กิจกรรมตามกระบวนการ P-A-O-R กล่าวคือ 1) ขั้นการวางแผน (Plan) เป็นการศึกษาสถานการณ์ วิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ และจัดทำแผนงาน 2) ขั้นการปฏิบัติตามแผน (Action) เป็นระยะการลงมือเพื่อปฏิบัติตามแผน ดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน) 3) ขั้นการสังเกต/ประเมินผล (Observation)

เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยติดตามประเมินผลดำเนินการพัฒนา 4) ขั้นการสะท้อนผล (Reflection) เป็นขั้นตอนการประเมินโครงการวิจัย สรุปผลการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมา โดยผ่านการสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่ 6 รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยแยกการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารประเด็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธ รัฐมหาสารคาม ประเทศอินเดีย โดยพุทธสันติวิธี ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสังเกตการณ์จากการลงพื้นที่ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 7 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) คือ การตรวจทานด้วยข้อมูล ตรวจทานด้วยแหล่งผู้ให้ข้อมูล และตรวจทานด้วยวิธีการเก็บข้อมูล นำสรุปผลการวิจัยโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และรายงานผลสรุปผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์การวิจัย สรุปผลและนำเสนอแบบพรรณนาโวหาร

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธ รัฐมหาสารคาม ประเทศอินเดีย ผลการศึกษาพบว่าประเทศไทยเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ ต้นกำเนิดพระพุทธศาสนาที่ภายหลังแผ่ขยายแนวคิด คำสอนไปทั่วทุกภูมิภาคของโลก ก่อนจะเริ่มเสื่อมถอยและสูญหายไปก่อนเริ่มต้นอีกครั้ง เมื่อปี พ.ศ. 2499 โดย ดร. บี. อาร์. อัมเบดการ์ ที่นำชาวฮินดูนอกวรรณะกว่า 500,000 คน ประกาศตนเป็นพุทธมามกะ ณ เมืองนาคปุระ แต่ถึงกระนั้นเพียง 2 เดือน หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว ดร. อัมเบดการ์ ก็ได้เสียชีวิตลงอย่างกะทันหัน ทำให้ขาดเสาหลักผู้ถือธงธรรมในการนำพาผู้คนจำนวนมากไปจนถึงฝั่งฝัน เพียงฝากวรรณกรรมจำนวนหนึ่งที่กล่าวถึงพระพุทธศาสนา และหลักการของพระพุทธองค์ ไว้เป็นคู่มือในการดำรงอยู่ของสังคมชาวพุทธใหม่ (Neo - Buddhist) เหตุนี้ทำให้กลุ่มชาวพุทธใหม่อาศัยอยู่ในรัฐมหาสารคามเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเมื่อนาคปุระ โดยชาวพุทธส่วนใหญ่ในรัฐมหาสารคาม นับถือพระพุทธศาสนาในแบบเถรวาท และนวยาน (รูปแบบตามแนวทางของ ดร.บี.อาร์.อัมเบดการ์) และเป็นพื้นที่ที่มีสถิติการเพิ่มจำนวนของพุทธศาสนิกชนอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลากว่า 60 ปี

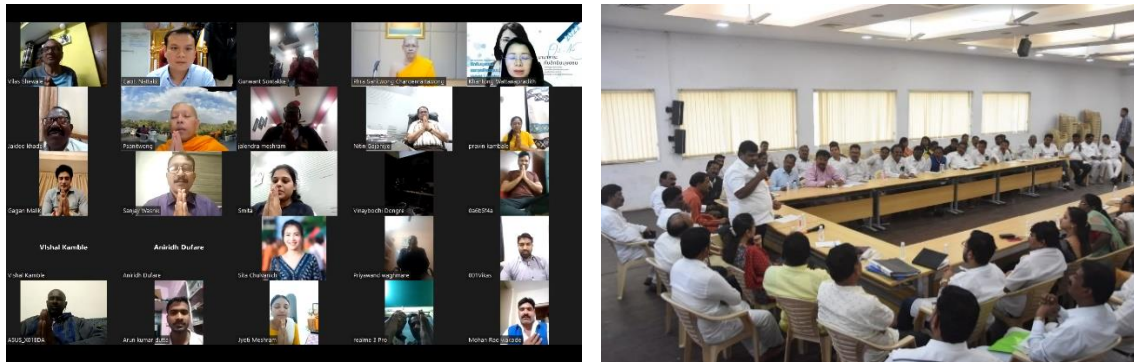
ปัจจุบันการขับเคลื่อนกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย โดยเฉพาะในรัฐมหาสารคาม จึงเป็นการทำกิจกรรมเคลื่อนไหวทางสังคม เช่น การจัดกิจกรรมการประกาศตนเป็นพุทธมามกะ การจัดประชุมเชิงวิชาการเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา กิจกรรมการร่วมตัวกันในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ ดร. บี. อาร์. อัมเบดการ์ เป็นต้น ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ และศึกษาข้อมูลมาเป็นระยะเวลาหนึ่งนั้นพบว่า บทบาทของผู้นำชุมชนชาวพุทธนั้นมีอิทธิพลต่อการขับเคลื่อนกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา รวมถึงการแผ่ขยายจำนวนศาสนิกชนเป็นอย่างมาก และการทำกิจกรรมต่างๆ ของผู้นำชุมชนชาวพุทธในรัฐมหาสารคาม ยังมีจุดอ่อน และประเด็นต่างๆ ที่จะต้องเสริม เพิ่มเติม เช่น บางชุมชนบางองค์กร มีศักยภาพในด้านเครือข่าย ทรัพยากร และความร่วมมือกับนานาชาติ แต่บางกลุ่มก็ขาดศักยภาพในหลายๆ ด้าน ซึ่งการจะขับเคลื่อนการฟื้นคืนของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยนั้น ต้องการการร่วมมือร่วมแรงกันของพุทธศาสนิกชนในประเทศไทยทุกพื้นที่ โดยเฉพาะแค่ในรัฐมหาสารคาม จึงเห็นว่าการมีผู้นำชุมชนชาวพุทธที่มีศักยภาพและร่วมกันทำงานในรูปแบบเครือข่าย มีเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน แบ่งปันทรัพยากรร่วมกัน จะช่วยทำให้การขับเคลื่อนกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้วิจัยจึงนำเสนอกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธ ซึ่งจะทำให้การทำกิจกรรมเพื่อขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาให้แผ่ขยายในประเทศไทย มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังเสียงสะท้อน

จากตัวแทนผู้นำว่า “อยากเห็นเครือข่ายชุมชนชาวพุทธที่มีผู้ประสานงานในแต่ละภูมิภาคของประเทศ และในปัจจุบันพุทธสมาคมประเทศอินเดีย ก็ได้ดำเนินกิจกรรมในเชิงรุก มีการประสานงานความร่วมมือกับองค์กรพุทธอื่นๆ ในแต่ละพื้นที่โดยมิได้แบ่งแยก แต่อาศัยจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ การส่งเสริมและฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้กลับมารุ่งเรืองอีกครั้งในประเทศอินเดีย ตามปณิธานของ ดร. บี. อาร์. อัมเบดการ์” (Ambedkar, and Ambedkar, 2022)

หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธ รัฐมหาราษฏร์ ประเทศอินเดียจากการวิเคราะห์องค์ประกอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธ ผู้นำชุมชนชาวพุทธรุ่นใหม่ ควรมีทักษะในด้านความเป็นผู้นำซึ่งพบการหลักธรรมที่จะนำมาซึ่งความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพนั้นประกอบด้วย 1) **หลักพรหมวิหารธรรม เพื่อสร้างสันติภายใน** อันประกอบด้วย ความเมตตา คือ ความรัก ความปรารถนาดี อยากให้ทุกชีวิตมีความสุข ไม่คิดร้ายต่อผู้อื่น ความกรุณา คือ ความคิดที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากทุกข์ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มุทิตา คือ ความมีจิตยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี จากผลการทำกรรมที่ของเขาเหล่านั้น อย่างจริงจัง ไม่อิจฉาความสำเร็จของผู้อื่น และอุเบกขา คือ ความยุติธรรม การวางใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปฝั่งใดฝั่งหนึ่งเพราะรักหรือชัง ประกอบควบคู่กับคุณสมบัติของความเป็นผู้นำ ตามหลักการบริหารแบบตะวันตก ที่ถือเอาความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน ให้หาความรู้อย่างสม่ำเสมอ มีความรอบรู้ศาสตร์ในแขนงต่างๆ มีความกล้าตัดสินใจ และสามารถที่จะนำคนหมู่มากได้ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึก (Phra Theppavaramethi, 2022) และ 2) **หลักปาปนิกรรม: เพื่อการบริหารสำหรับผู้นำ** อันประกอบด้วย 1. จักขมา 2. วิรูโระ และ 3. นิสสยสัมปันโน ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่ได้นำเสนอไว้ในเบื้องต้น ทั้งนี้การพัฒนาศักยภาพของผู้นำจากภายในถือเป็นเรื่องสำคัญอันดับแรกของการวิจัยเพื่อปรับแนวคิด และวิธีการดำเนินการต่างๆ ไปสอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกันเพื่อร่วมกันออกแบบแนวคิดในการที่จะฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย ร่วมกันกับเครือข่ายชุมชนชาวพุทธอื่นๆ ในขณะที่การทำงานร่วมกับคนหมู่มากในรูปแบบเครือข่าย พบว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่จะช่วยขับเคลื่อนการทำงานเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งคือ 3) **หลักสาราณียธรรม: ความรักสามัคคีในหมู่ผู้นำเพื่อเสริมสร้างเครือข่ายสังคมาชาวพุทธ** ประกอบด้วย 1. เมตตากายกรรม การแสดงความอ่อนน้อมซึ่งกันและกัน 2. เมตตา วจีกรรม การพูดจากไพเราะ การใช้วาจาสุภาพ 3. เมตตา มโนกรรม การมีจิตคิดดีงามต่อกัน 4. สาธารณโภคี การแบ่งปันทรัพยากรซึ่งกันและกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันกันอย่างมีน้ำใจ 5. สีลสามัญญตา การกำหนดกฎเกณฑ์ และแนวทางร่วมกัน เพื่อให้เคารพกติกาซึ่งกันและกัน และ 6. ทิฐิสามัญญตา การเห็นชอบร่วมกัน มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน (Chaichalermmongkhon, 2019) และ 4) **หลักอปริหานิยธรรม: การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชาวพุทธ** ประกอบด้วย 1. การประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ 2. การประชุม และ เลิกประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน 3. ร่วมกำหนดเป้าหมายด้วยกัน และไม่บัญญัติเพิ่ม หรือลด ในภายหลัง ถ้าไม่จำเป็น 4. การให้ความเคารพนับถือผู้นำ ในฐานะผู้ตามที่ดี 5. การให้เกียรติสตรีในบทบาทที่เท่าเทียมกัน 6. การเคารพสักการะเจตียสถานหรือเจตียบุคคล เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและส่งเสริมความสามัคคี และ 7. การให้การสนับสนุนคนดี ส่งเสริมคนดี มีคุณธรรมเพื่อให้เข้ามามีบทบาทในกลุ่ม (Malik, 2023) ผู้วิจัยได้นำหลักพุทธสันติวิธีมาสู่การออกแบบชุดปฏิบัติการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชาวพุทธรัฐมหาราษฏร์ ประเทศอินเดีย

วัตถุประสงค์ที่ 2 การพัฒนาและนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธ มหาราษฏร์ ประเทศอินเดีย พบว่า การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธในรัฐมหาราษฏร์ ประเทศอินเดีย จำเป็นจะต้องลงพื้นที่และเลือกกลุ่มประชากรตัวอย่าง

มาเข้าสู่กระบวนการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ประสานงานกับนายกากัน มาลิก ผู้วิจัยร่วม ในการทำการวิจัยผ่านมูลนิธิ กากัน มาลิก ร่วมกับเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธ ทั่วรัฐมหาราษฏร์ เพื่อทำกิจกรรมต่างๆ โดยใช้หลักการ มีส่วนร่วม ในการร่วมคิด ร่วมเสนอแนวทาง และถอดบทเรียนเกี่ยวกับกิจกรรม ที่กลุ่มผู้นำชุมชนชาวพุทธ จิตอาสาได้เคยทำกันมาก่อนหน้านี้ กำหนดแผนแนวทางการทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้ได้รับผลสัมฤทธิ์ ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ร่วมกันตั้งไว้ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการขับเคลื่อน 9 กิจกรรม 3 วงรอบ P-A-O-R ประกอบด้วย 1) การสร้างแรงจูงใจให้กับเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธ โดยการนัดพบปะพูดคุย ร่วมกัน นำเสนอแนวทางต่างๆ และตกผลึกออกมาเป็นแผนกิจกรรมระยะยาว ด้วยการทำงานเป็นหมู่คณะของการรวม เครือข่าย 2) การสร้างศักยภาพผู้นำ เพื่อสร้างความเข้มแข็ง กล่าวคือการเสริมสมรรถนะ ให้กับตัวแทนผู้นำ ชุมชนชาวพุทธชุดนำร่องในการเชื่อมต่อเครือข่ายองค์กร หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เพื่อดำเนิน กิจกรรมต่างๆ ในระดับสากล 3) การร่วมมือกันแสดงศักยภาพ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับเครือข่ายผู้นำ ชาวพุทธในรัฐมหาราษฏร์ ผ่านการจัดนิทรรศการเพื่อนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนาพุทธในพื้นที่ของตนเอง 4) กิจกรรมการสร้างผู้นำชุมชนชาวพุทธรุ่นใหม่ เพื่อสานต่อกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในอนาคต เป็นการแผ่ ขยายฐานพุทธศาสนิกอย่างมีศักยภาพผ่านการสร้างผู้นำรุ่นใหม่ 5) กิจกรรมส่งมอบพระพุทธรูป เพื่อให้ ชาวพุทธในรัฐมหาราษฏร์ ได้ประจักษ์ถึงการมุ่งมั่นทำงานอย่างจริงจังจนเกิดผลสัมฤทธิ์ และเป็นการสร้างความ เชื่อมั่นในตนเองให้กับกลุ่มผู้นำชุมชนชาวพุทธ 6) กิจกรรมการก่อตัวครั้งใหม่ของพุทธศาสนิกชน ผ่านการทำงานของผู้นำชุมชนชาวพุทธในพื้นที่ต่างๆ 7) กิจกรรมการพบปะ ภายใต้แนวทางกระบวนการ มีส่วนร่วม เพื่อหารือ แสดงความคิดเห็น สะท้อนผลของกิจกรรมต่างๆ ที่ได้ทำร่วมกัน รวมทั้งวางแผนกิจกรรม ในครั้งต่อไปด้วยความสามัคคี เป็นการเพิ่มความเข้มข้นให้กับการทำงานอย่างมีส่วนร่วมเป็นหมู่คณะให้เข้มแข็ง และมีเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจนมากขึ้น 8) กิจกรรมการส่งมอบพระพุทธรูปที่ได้รับบริจาคมาจากประเทศไทย ในระยะที่ 2 ร่วมกับองค์กรในประเทศไทย เพื่อต่อยอดถึงกิจกรรมที่เครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธได้ร่วมกันทำ อย่างจริงจัง พร้อมทั้งเป็นการสร้างความหวัง และแรงบันดาลใจให้กับชาวพุทธในพื้นที่ต่างๆ และ 9) กิจกรรม ธรรมยาตรา ในรัฐมหาราษฏร์ โดยคณะสงฆ์ชาวไทย ผ่านการประสานงานเครือข่ายโดยผู้วิจัย เพื่อเป็นการ นำเอาศักยภาพที่มีทั้งหมดที่ได้การใช้ และเก็บเกี่ยวประกอบการจากหลายๆ กิจกรรมก่อนหน้านี้มาใช้อย่าง เต็มที่ และเพื่อแสดงให้เห็นผลสัมฤทธิ์ ของการทำงานในรูปแบบเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม ตัวอย่างเสียงสะท้อน จากผู้นำชาวพุทธที่ร่วมขับเคลื่อน “กิจกรรมมอบพระพุทธรูปในครั้งนี้ถือเป็นครั้งประวัติศาสตร์ เพราะไม่เคยมี ที่ใด หรือครั้งใด ที่มีการส่งมอบพระพุทธรูปองค์เล็กหลายพันองค์ และองค์ใหญ่อีกหลายร้อยองค์ ซึ่งสร้าง ความแปลกใหม่ ประทับใจแก่ชาวพุทธที่มาร่วมงาน และสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับพวกเขาเหล่านั้นใน การที่จะอุทิศตนเพื่องานกิจกรรมพระพุทธศาสนาต่อไปในอนาคต” นายโมฮัน วาโคเต

Picture 1: Buddhist Community Leader Network Group Meeting Via ZOOM. And Network Coordination Showing the Power of Expanding Model Leaders

Picture 2: Dhamma Yatra Activities and Expansion of the Buddhist Leader Network

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้นำเสนอกรอบแนวคิด “พุทธภูมิ” (Buddhabhoomi Framework) โดยหัวใจหลักสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของผู้นำเครือข่ายกัลยาณมิตร แบ่งปันประสบการณ์และทรัพยากรร่วมกัน ภายใต้การออกแบบ กฎกติการ่วมกัน และปรับแนวคิดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับคนหนุ่มมาก Buddhabhoomi Framework ประกอบด้วย

ผู้นำชุมชนชาวพุทธยุคใหม่ (Next Indian Buddhist Leaders) เป็นความหวังครั้งใหม่ของภารกิจฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย ตามบริบทของสังคมชุมชนชาวพุทธในประเทศอินเดีย การสร้างเครือข่ายให้กับผู้นำชุมชนชาวพุทธในรัฐมหาราษฏร เพื่อให้กลุ่มผู้นำชุมชนชาวพุทธได้นำไปปฏิบัติต่อยอด อันประกอบด้วยทักษะทั้งภายในและภายนอก รวมถึงประยุกต์ใช้หลักพุทธสันติวิธีควบคู่ในเกิดแนวคิดที่เป็นเอกลักษณ์พิเศษของชาวพุทธ อันประกอบด้วย 1) หลักการเป็นผู้นำ 2) หลักการให้คำปรึกษาและเป็นพี่เลี้ยงชุมชน 3) หลักการบริหารและจัดการเครือข่าย 4) หลักพรหมวิหารธรรม 5) หลักสาราณียธรรม 6) หลักปาปนิกรรม และ 7) หลักอุปทานียธรรม เพื่อสืบสานแนวทางการทำกิจกรรมเพื่อขับเคลื่อนพระพุทธศาสนา และการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวถูกขับเคลื่อนและฝึกฝนทักษะผ่านขั้นตอน 9 กิจกรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธ ภายใต้กรอบวงรอบเป้าหมายของการทำกิจกรรมประกอบด้วย 1) การตั้งต้น 2) เพิ่มขีดความสามารถผู้นำ 3) สร้างแรงบันดาลใจ 4) ขยายมวลชน 5) ทำให้เห็นเป็นงาน 6) การรวมกลุ่มสร้างความเข้มแข็ง 7) ระดมความคิด 8) ต่อยอด

ภาพลักษณ์ 9) บุรณาการสู่ความสำเร็จ โดยรายละเอียดของกิจกรรมต่างๆ อาจแตกต่างกันไป และวัตถุประสงค์ที่ได้เป็นไปตามที่ได้กำหนดรูปแบบร่วมกันไว้ ปรากฏดังแผนภาพที่ 3

Picture 3: "Buddhabhoomi" Conceptual Framework: Guidelines for Building a Strong Buddhist Leadership Network

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผู้นำชาวพุทธในรัฐมหาราษฏระยังไม่ค่อยให้ความสำคัญกับหลักธรรมอันแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา ประกอบกับความไม่เข้มแข็งขององค์กรสงฆ์ในฐานะผู้นำจิตวิญญาณของชาวพุทธ อีกทั้งความหลากหลายของกลุ่มชาวพุทธทำให้ขาดเอกภาพในการขับเคลื่อนงาน ทำให้พลังของเครือข่ายชาวพุทธยังไม่เข้มแข็งมีความต้องการจำเป็นที่ต้องเสริมสร้างเครือข่ายให้เข้มแข็งโดยเริ่มต้นจากกลุ่มผู้นำชาวพุทธให้เกิดการมีส่วนร่วมพร้อมกับการนำพุทธสันติวิธีมาพัฒนาให้ผู้นำมีพรหมวิหารธรรม ทำงานอย่างมีวิสัยทัศน์ร่วม ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย ผู้นำนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่ต้องเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำ สร้างการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติกิจกรรมภาคสนามร่วมกัน และร่วมกันทบทวนวางแผนงาน รวมไปถึงการรวมพลังขยายเครือข่ายผู้นำชาวพุทธในพื้นที่ต่างๆ ทั่วรัฐมหาราษฏระสอดคล้องกับแนวคิดของ (Laverack, 2007) ได้เสนอ 5 ขั้นตอนในการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน คือ 1) การกระทำส่วนบุคคล 2) การรวมกลุ่มขนาดเล็กเพื่อการขับเคลื่อนไปด้วยกัน 3) การจัดตั้งองค์กรให้กลุ่มมีโครงสร้างที่ชัดเจนขึ้น 4) การขยายความร่วมมือสู่ภาคีเครือข่าย และ 5) การปฏิบัติการทางการเมืองและสังคม การนำหลักพุทธสันติวิธีเสริมสมรรถนะความเป็นผู้นำชุมชนชาวพุทธจากภายใน ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าความเป็นผู้นำเพื่อการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งนั้นจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณสมบัติของความเป็นผู้นำให้ดี ตามแนวคิด

ของ David C. McClelland ผ่านการนำเสนอของสุรชาติ ญ หนองคาย ที่อธิบายถึงองค์ประกอบของการพัฒนาศักยภาพ 5 ส่วน (Na Nongkai, 2013) ภายใต้คุณสมบัติของผู้ผู้นำ 3 ส่วน คือ 1) ครองตน มีพฤติกรรมดี มีความรู้ เข้าใจเหตุการณ์ มีความซื่อสัตย์ อดทนอดกลั้น มีเหตุผล ควบคุมอารมณ์ได้ดี 2) ครองคน มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีจิตคุณธรรม มีความจริงใจ เสียสละ สามารถพูดจูงใจ และ 3) ครองงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รับผิดชอบต่องานที่ได้รับ มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ กล้าตัดสินใจ มุ่งมั่นสร้างผลงาน (Chaichalermmongkhon, 2019) สอดรับกับแนวคิดของ พระเทพพรเมธี, รศ.,ดร. เกี่ยวกับหลักปาป-ณิกธรรม (พุทธบริหารวิธี) ประกอบด้วย จักขมา วิรุโธ นิสสยสัมปโน เป็นหลักที่ผู้นำควรนำไปใช้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เต็มเปี่ยมก่อนออกไปทำงานสิ่งอื่น ดังคำกล่าวของ พระพรหมวชิรากร กรรมการมหาเถรสมาคม ที่กล่าวว่าการจะแผ่ศักยภาพของตนเองออกไปเพื่อทำงานเครือข่ายชาวพุทธนั้น ผู้นำควรพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เต็มมาก่อน เปรียบเสมือนภาชนะใส่น้ำ เมื่อเติมน้ำเข้าไปเรื่อยๆ จนเต็ม น้ำนั้นก็จะมีรินล้นออกมาจากภาชนะนั้นๆ โดยไม่ต้องเท ถ้าพัฒนาตนเองให้เต็มที่ได้แล้วก็จะสามารถนำศักยภาพตนเองไปพัฒนางานภายนอกต่อไป

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การพัฒนาการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธ รัฐมหาราษฎร์ ประเทศอินเดีย โดยใช้ชุดปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จากกิจกรรม 9 กิจกรรม ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นกระบวนการที่นำเอาเครื่องมือการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมผ่านวงจร PAOR กล่าวคือ การวางแผน (Plan) การลงมือปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) โดยอาศัยการใช้สานติเสวนา (Peace Dialogue) เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมการรับฟัง เพื่อให้เข้าใจปัญหาร่วมกัน การเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น จนนำไปสู่การเป็นเจ้าของความคิด และเห็นคุณค่าในสิ่งที่กำลังจะธรรมร่วมกัน ซึ่งต้องอาศัยการมีผู้ดำเนินการมาช่วยประสาน การเรียนรู้ถอดบทเรียนจากตัวอย่างที่สำเร็จทำให้เปิดมุมมอง วิสัยทัศน์ที่กว้างขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ (Cohen, and Uphoff, 1981) ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การแสดงความคิดเห็นผ่านเรื่องเล่าของสมาชิกกลุ่ม ภาพถ่ายกิจกรรม กิจกรรมสนทนากลุ่ม การตั้งคำถามเพื่อให้เกิดการวิเคราะห้ร่วมกัน การจัดลำดับของสิ่งที่ควรทำก่อนหลัง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน นอกจากนี้ ความสำคัญของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธ จากผลการดำเนินกิจกรรม 9 กิจกรรม แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาศักยภาพของตัวผู้นำเองนั้นเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อที่จะสามารถขับเคลื่อนเครือข่ายที่เข้มแข็งต่อไปได้ นอกจากนี้การพัฒนาศักยภาพของตนเองผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มผู้นำจิตอาสา โดยพลังเครือข่ายผู้นำจิตอาสา ซึ่งการพัฒนาศักยภาพของผู้ผู้นำนั้นมีความจำเป็นให้ต้องมีคุณสมบัติของความเป็นผู้นำที่จะสามารถนำคนหมู่มาได้ สอดคล้องกับผู้ผู้นำในทัศนะของ Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto) (2003) ที่ได้กล่าวถึงผู้นำว่าเป็นผู้ที่ประสานกับคนหมู่มา และนำมาให้กลุ่มคนเหล่านั้นไปสู่เป้าหมายอันดีงาม และต้องสามารถชักจูงผู้ตามให้ตระหนักถึงการบรรลุเป้าหมายที่แท้จริง คือ เพื่อประโยชน์แก่ตนเอง แก่ผู้อื่น และแก่โลก และ Phra Dharmakosacarya (2005) ที่นำเสนอว่า ผู้นำ คือผู้ชักพาให้ผู้อื่นเคลื่อนไหว นำองค์กร นำสมาคม นำวัด หรือแม้กระทั่งครอบครัว โดยคุณสมบัติผู้นำนั้นจะต้องมีธรรมะเป็นหลักประจำใจ และต้องชนะใจ หรือเข้าไปนั่งในใจคนอื่นได้ กล่าวได้ว่าการใช้วิจัยเพื่อชุมชนเป็นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธ โดยอาศัยพลังของผู้นำชุมชนชาวพุทธที่ก่อตัวกันเป็นกลุ่มก้อน ได้สร้างองค์ความรู้ บทเรียน และแนวทางการปฏิบัติกิจกรรม สังสมเป็นคุณสมบัติของผู้ผู้นำชุมชนชาวพุทธที่ทำงานกันเป็นเครือข่าย เพื่อสืบสานแนวทางการทำกิจกรรมเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา และสร้างการตระหนักถึงคุณค่าของการเป็นพุทธศาสนิกชน

สรุป

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธนั้น หลักการมีส่วนร่วม เป็นหัวใจสำคัญของการเสริมสร้างเครือข่ายให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญ 3 ประการ คือ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น คำติชมและข้อเสนอแนะที่จะนำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง การร่วมกันออกแบบแนวทาง ให้ทุกคนได้มีส่วนของความคิดเห็นตนเองเข้าไปอยู่ในกิจกรรม เพื่อเป็นแรงผลักดันให้กับจิตอาสาที่เข้าร่วมกระบวนการได้ทำงานอย่างเต็มที่เพื่อเป็นผลงานร่วมกัน และการมอบอิสระภาพให้กับผู้นำแต่ละท่านได้แสดงออกถึงศักยภาพภายในตนเองในการทำกิจกรรมทุกครั้ง ทั้งนี้ต้องอาศัยการทำงานแบบวงจร PAOR ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Act) การสังเกตการณ์ (Observe) และการสะท้อนการปฏิบัติ (Reflect) โดยการใช้วิจัยเพื่อชุมชนเป็นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชนชาวพุทธ โดยอาศัยพลังของผู้นำชุมชนชาวพุทธที่ก่อตัวกันเป็นกลุ่มก้อนได้สร้างองค์ความรู้ บทเรียน และแนวทางการปฏิบัติกิจกรรม สัมผัสเป็นคุณสมบัติของผู้นำชุมชนชาวพุทธที่ทำงานกันเป็นเครือข่าย เพื่อสืบสานแนวทางการทำกิจกรรมเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา และสร้างการตระหนักถึงคุณค่าของการเป็นพุทธศาสนิกชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

สำหรับด้านการศึกษาค้นคว้าความรู้ที่ได้จากงานวิจัย สามารถนำไปถอดบทเรียนเป็นกรณีศึกษาให้ผู้จัดการเรียนการสอนด้านสังคมศึกษา ด้านการพัฒนาสังคม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสันติศึกษา หรือสาขาวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปต่อยอดองค์ความรู้ การนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่ศึกษาอื่นๆ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วม เป็นกระบวนการฝึกและสร้างการเรียนรู้นอกห้องเรียน และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสนใจ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ คณะพระธรรมทูตหรือกองงานเผยแผ่ หรือหน่วยงานท้องถิ่น ควรนำผลการวิจัยนี้ไปต่อยอดในกระบวนการเพื่อขยายผลความรู้ให้กับบุคลากรที่มีบทบาทเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านเครือข่ายชาวพุทธในประเทศอินเดีย ไปขยายผลในการลงทำงานในพื้นที่ส่วนอื่นๆ ในประเทศอินเดีย เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายและรวมพลังเพื่อขับเคลื่อนขยาย และส่งต่อภารกิจให้กับผู้นำชุมชนชาวพุทธรุ่นใหม่ในพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่างๆ ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาเจาะลึกในประเด็นอื่นๆ เพิ่มเติม ดังนี้

2.1 การขยายพื้นที่วิจัยในภูมิภาคอื่นๆ เพื่อให้ผลการวิจัยที่ได้ศึกษานำไปต่อยอดขยายผลและเพิ่มเครือข่ายแกนนำผู้นำชุมชนชาวพุทธ

2.2 การสร้างเครือข่ายผู้นำชาวพุทธเพื่อการเผยแผ่หลักธรรม เป็นการเสริมสร้างภูมิรู้ให้กับพุทธศาสนิกชนในประเทศอินเดีย

2.3 การพัฒนาเครือข่ายผู้นำชาวพุทธอินเดีย เพื่อส่งต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชาวพุทธในประเทศอินเดีย

References

- Ambedkar, P. Y., & Ambedkar, A. (2022). Heir of Dr. Ambedkar. *Interview*. October, 7.
- Chaichalermmongkhon, N. (2019). *Buddhist Community Leaders Development Guideline to Strengthen Buddhist Society by Buddhist Peaceful Means in State of Maharashtra, India*. (Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1981). *Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies*. New York: Cornell University Press.
- Kanchanakonka, A. (2022). *Biography of Dr. Bhimrao Ramji Amphetkar (Dr. Ambedkar)*. Retrieved December 26, 2022, from <http://huexonline.com/knowledge/15/38>
- Laverack, G. (2007). *Health Promotion Practice: Power and Empowerment*. London: Sage Publication.
- Malik, K. (2023). Actor, Buddhist Activist, and Local Researchers. *Interivew*. August, 3.
- Na Nongkai, S. (2013). *Concepts about Strategic Management in Health System Development. 53708 Strategic Management in Health Development*. Bangkok: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Phra Brahmaganabhorn (P. A. Payutto). (2003). *Leadership*. Bangkok: Sahadhammik Printing.
- Phra Dharmakosacarya. (2005). *Buddhist Management Methods*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing.
- Phra Theppavaramethi. (2022). Vice-rector for Administration, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. *Interview*. February, 25.
- Phramaha Phirat Dhammatepo. (2018). *Eastern Political Philosophy*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

การพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น)

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยพุทธสันติวิธี*

The Development of Wat Mai (Yai Paen) Public Sector Mediation Center,
Bangkok Noi District, Bangkok, Based on Buddhist Peaceful Means

¹สุนทร วิภากรณ์พรรณ และ อุดลย์ ชันทอง

¹Sunthorn Wipapornpun and Adul Khunthong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: 6301105094@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัย “การพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยพุทธสันติวิธี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ผู้วิจัยได้นำกระบวนการไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ เป้าหมาย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประการ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์บริบทสภาพปัญหา ความต้องการและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนา ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) 3) เพื่อเสนอการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพบริบทของพื้นที่วิจัยมีโอกาสเกิดความขัดแย้งสูงการแก้ปัญหาแบบเดิม ใช้วิธียุติข้อพิพาทภายในชุมชนโดยกลุ่มผู้นำชุมชนเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดังกล่าวแต่ผลตามข้อตกลง ไม่มีสภาพบังคับได้ตามกฎหมายเนื่องจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีกฎหมายรับรองผลตามข้อตกลงจะต้อง ได้รับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากผู้ที่ได้รับอนุญาตจากรัฐโดยมีหน่วยงานเป็นผู้ดำเนินการ ชุมชนมีความต้องการ ให้มีหน่วยงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนจึงมีความจำเป็นต้องจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เพื่อให้การจัดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีผลรับรอง ตามกฎหมาย มีแนวคิดทฤษฎีการพัฒนากองธรรมาการการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน วัดใหม่ (ยายแป้น) โดยการสร้างขึ้นมาใหม่ใช้แนวคิดการบริหารจัดการองค์กร พัฒนาคูคลองการเพื่อการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทในชุมชน 2) การนำหลักสารานุกรม 6 คือหลักการอยู่ร่วมกันในสังคมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ต้องมีหลักเกณฑ์และมีระเบียบในการอยู่ร่วมกัน อีกทั้งยังสามารถใช้เป็น แนวทางในการบริหารจัดการศูนย์และพัฒนาศูนย์ได้อย่างเหมาะสม 3) กระบวนการพัฒนา 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) รวมกลุ่ม (2) ยกระดับ (3) ปรับกระบวนการ (4) ขับเคลื่อนภารกิจ (5) สืบสานรักษา นำไปสู่ เป้าหมาย วัด 6 ประการคือ วัดบูรณาการ วัดมุ่งมั่น วัดไกล่เกลี่ย วัดมุ่งสู่ความจริง วัดต้นรู้ วัดปัญญา

คำสำคัญ: การพัฒนา; ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน; พุทธสันติวิธี

Abstract

The study entitled “The Development of Wat Mai (Yai Paen) Public Sector Mediation Center, Bangkok Noi District, Bangkok, based on Buddhist Peaceful Means” employed both qualitative research and action research methods with the following objectives: 1) to investigate the context, problems, needs, as well as concepts on dispute mediation, in relation to the development of Wat Mai (Yai Paen) public sector mediation center, Bangkok Noi District, Bangkok; 2) to explore the Buddhist peaceful means favorable to the development of Wat Mai (Yai Paen) public sector mediation center, Bangkok Noi District, Bangkok; and 3) to propose the development of Wat Mai (Yai Paen) public sector mediation center, Bangkok Noi District, Bangkok.

From the study, the following results are found: 1) The research context indicated that there is an elevated probability of conflict, but the problem-solving strategies remain the same, relying on dispute mediation by community leaders. However, the outcome of the agreement is not legally enforceable as legally recognized dispute mediation must be mediated by a state-licensed organization as an operator. Wat Mai (Yai Paen) community requires a conflict mediation agency inside the community; therefore, a public sector mediation sector based on the Dispute Mediation Act B.E. 2562 is required to ensure that dispute mediation will be legally certified. With the establishment of Wat Mai (Yai Paen) Public Sector Mediation Center, the concept on organizational development has been integrated to develop personnel for dispute mediation in the community; 2) *Sāraṇīyadhamma* (six states of conciliation) has been applied for coexisting in the society, which is aligned with the concepts on public engagement where laws and regulations are required. *Sāraṇīyadhamma* can be used as a guideline to manage the center and develop the dispute mediation properly; and 3) The development process is divided into 5 stages which are: (1) Gathering, (2) Enhancing, (3) Adjusting the process, (4) Developing the task, and (5) Sustaining. This results the temple in the following characteristics: an integrated temple, a determined temple, a mediated temple, a truthful temple, an awakened temple, and a wisdom temple.

Keywords: Development; Public Sector Mediation Center; Buddhist Peaceful Means

บทนำ

สภาพสังคมของแต่ละชุมชนในกรุงเทพมหานคร มีความแตกต่างกันของจำนวนประชากรตลอดจนสภาวะทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ ซึ่งอาจจะมี ความขัดแย้งกันบ้างโดยอาจมาจากสาเหตุของความขัดแย้งหรือข้อพิพาท อันเนื่องมาจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social animal) การรวมตัวกันของคนจำนวนมาก มีความหลากหลายทางด้านความสัมพันธ์ในสังคม เศรษฐกิจ และการปกครอง สิ่งที่น่ากังวลก็คือเกิดความขัดแย้งตามเข้ามาในแต่ละสังคมที่มีความหลากหลายทางสังคม เศรษฐกิจ และการปกครอง มีลักษณะคล้ายกับชุมชนในต่างจังหวัดเมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นจะได้รับการแก้ไขโดยการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยผู้นำชุมชนในเบื้องต้น แต่หากจัดการความขัดแย้งไม่ได้การนำปัญหาที่เป็นคดีความเข้าสู่กระบวนการ

ยุติธรรมที่รัฐเป็นผู้จัดการระงับข้อพิพาทนั้นๆโดยใช้หลักกฎหมายเป็นเครื่องมือในการตัดสินเพื่อระงับข้อพิพาทดังกล่าว เมื่อความเจริญทางด้าน เศรษฐกิจสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนสังคมไทยคือ

1. ปัญหาการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง คือการไม่สนับสนุน ไม่ให้ความร่วมมือ และกลายเป็นเป้าโจมตีของผู้ไม่เห็นด้วย
2. ปัญหาค่าใช้จ่ายที่ต้องมีในการสร้างความเปลี่ยนแปลง คือการใช้ทรัพยากรต่างๆ ในการสร้าง อาทิเช่น แรงงาน เงินทุน ทรัพยากรธรรมชาติ
3. ปัญหาอันต่อเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาการเปลี่ยนแปลงที่สำเร็จแล้ว อาจนำไปสู่ปัญหาที่ไม่คาดคิด เช่น การสร้างนิคมอุตสาหกรรม อาจเกิดการย้ายถิ่นฐานไปที่นิคมอุตสาหกรรมมากแบบที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน
4. ปัญหาความไม่สมดุลในการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือการพัฒนาในด้านเดียว เช่น การเน้นพัฒนาในด้านวัตถุ แต่ไม่ได้พัฒนาในด้านจิตใจย่อมเกิดการเอารัดเอาเปรียบ ความรุนแรง ความเห็นแก่ตัวในสังคม (Prachaya, 2012) การเกิดข้อพิพาทเพิ่มมากขึ้นทำให้คดีความเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมมากขึ้นจนเกิดวิกฤตคดีล้นศาล รศ.ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย กล่าวถึงสาเหตุวิกฤตคดีล้นศาล ในงานสัมมนาวิชาการในหัวข้อ “คดีล้นศาล นักโทษล้นคุก ปัญหาจากกระบวนการยุติธรรมประเทศไทย” ความว่าปัญหาคดีล้นศาล ไม่ได้เกิดเฉพาะแค่ในประเทศไทย แต่เกิดขึ้นทั่วโลก สาเหตุมาจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักไม่มีประสิทธิภาพ ใช้เวลานาน อีกทั้งผู้ทำผิดเมื่อพ้นคดีจากการลงโทษก็ยิ่งกลับมาทำความผิดซ้ำ กล่าวคือมีคดีความเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักมากเกินไปกระบวนการพิจารณาคดีล่าช้า นายวัฒนากร สันนัย กล่าวว่ปริมาณคดีของทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเปรียบเสมือนสายพานลำเลียงจนลำโดยมีคดีเข้าสู่ระบบมากกว่า 700,000 คดีต่อปี (Thailand institute of justice, 2015) จึงได้เกิดกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างพิจารณาคดีในศาลขึ้น รัฐในฐานะผู้ปกครองประเทศใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการควบคุมความประพฤติของคนในสังคมตามระบบการปกครอง นอกจากนี้รัฐได้เพิ่มวิธีในการจัดการความขัดแย้งเพื่อใช้ระงับข้อพิพาทเพื่อลดปริมาณคดีโดยไม่ใช้กระบวนการทางศาล กล่าวคือมีแนวคิดการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ที่เป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์หรือรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างคู่ความ โดยใช้วิธีสร้างการมีส่วนร่วมหลายฝ่ายได้แก่ผู้กระทำความผิด ฝ่ายผู้เสียหาย สังคมชุมชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม แนวคิดเชิงสมานฉันท์ เป็นกระบวนการที่ให้คู่กรณีได้มีโอกาสเจรจากันเอง โดยจัดตั้งองค์กรขึ้นเพื่อจัดหาคนกลางเข้ามาไกล่เกลี่ยให้กับคู่กรณีก่อนที่จะนำเรื่องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมหลัก ธรรมชาติของสังคมมนุษย์มีหลักการจัดการความยุติธรรมโดยมีกฎหมายธรรมชาติที่เกิดขึ้นโดยที่มนุษย์ไม่ได้สร้างขึ้น กฎหมายธรรมชาตินี้เป็นกฎหมายซึ่งบุคคลอ้างว่ามีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เป็นกฎหมายอยู่เหนือรัฐ และใช้ได้โดยไม่จำกัดกาลเทศะ (Sanguthai, 1975) กฎหมายธรรมชาติเป็นประวัติศาสตร์ของการค้นหาความยุติธรรมของมนุษยชาติซึ่งมีวิวัฒนาการที่ค้นหาหลักที่ใช้ในการประสานความสัมพันธ์ลดความขัดแย้งในสังคมชุมชน แต่สิ่งที่เป็นอย่างเดิมไม่เปลี่ยนแปลงอยู่ในทุกชาติทุกวัฒนธรรม คือมนุษย์เชื่อว่านอกจากกฎเกณฑ์ความประพฤติที่มีอยู่แล้ว มนุษย์ยังเรียกร้องแสวงหาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่เรียกว่าความยุติธรรมในฐานะเป็นสิ่งพึงปรารถนาอยู่เหนือกว่ากฎหมายบ้านเมืองที่เป็นอยู่ (Chueathai, 1967) การใช้กฎหมายธรรมชาติแสวงหาความยุติธรรมเพื่อความสงบสุขจึงสอดคล้องแนวคิดเชิงสมานฉันท์ซึ่งมีกระบวนการให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทุกฝ่ายเข้ามาพูดคุยหาทางออกร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งเยียวยาอย่างครอบคลุมทั้งด้าน ร่างกาย ทรัพย์สิน สังคม จิตใจ และความสัมพันธ์อันดีของทั้งสองฝ่าย (Pacharawan, 2017)

ชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) จัดตั้งเป็นชุมชนตามระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยกรรมการชุมชน พ.ศ. 2534 ตั้งอยู่ที่แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร มีถนนจรัญสนิทวงศ์ซึ่งเป็นถนนสายสำคัญเชื่อมต่อย่านเศรษฐกิจสำคัญหลายแห่ง ชายเทพ รสทิพย์ ให้สัมภาษณ์ว่าชุมชนวัดใหม่ยายแป้นเป็นชุมชนที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย รับจ้างทั่วไปและธุรกิจส่วนตัว ด้านการ

บริหารชุมชนมีคณะกรรมการชุมชนจำนวนเจ็ดคนปฏิบัติหน้าที่บริหารชุมชน ชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) เป็นชุมชนแออัด ที่มีผู้ที่หลากหลายอาชีพ หลากหลายฐานะทางสังคม อาศัยอยู่ร่วมกัน ทำให้เกิดปัญหา ความแออัดเรื่องที่อยู่อาศัย มีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นได้ (Rosthip, 2023) ฐิติกาญจน์ ด้วงเขียว ให้ข้อมูลว่า หลายคนพูดถึงความสงบสุขในชุมชนและมีความต้องการให้คนในชุมชนมีความสามัคคี มีการแบ่งปันประโยชน์สาธารณะหรือแบ่งปันการใช้ผลประโยชน์ที่เป็นส่วนรวม อย่างเท่าเทียมกันช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันจะทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคีในหมู่คณะหากเกิดความขัดแย้งกันก็ควรที่จะมีเวทีในการเจรจา พุดคุยเพื่อแก้ปัญหาในเบื้องต้นโดยมีผู้ที่คนในชุมชนในความเคารพเชื่อมั่นว่าเป็นผู้มีความเป็นธรรมและ เป็นสื่อกลางที่จะนำชุมชนไปสู่ความสงบได้ (Duangkiao, 2023) จากความต้องการของชุมชนที่มีความต้องการ หน่วยงานกลางมาจัดการความขัดแย้ง นายชายเทพ รสทิพย์ ประธานกรรมการชุมชนได้ให้ข้อมูลว่าที่ประชุม ชุมชนมีมติให้จัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนขึ้นตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 (Rosthip, 2023)

การจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนมีจุดประสงค์ในการให้บริการจัดการความขัดแย้ง ที่อำนวยความสะดวกรูปแบบหนึ่งสอดคล้องกับหลักการขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 16 ว่าด้วยส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนให้ทุกคนเข้าถึง ความยุติธรรมและสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพรับผิดชอบและครอบคลุมในทุกระดับโดยสหประชาชาติได้ตั้ง คณะกรรมการยกย่องเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้ประกาศใช้ในที่ประชุมใหญ่สหประชาชาติ ว่าโลกใบนี้ จะต้องพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์เรียกว่าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยเอา 3 ประเด็นคือ สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม มาขยายออกไปเป็น 17 ข้อ เป็นเป้าหมายที่จะต้องบรรลุให้ถึงเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 บรรลุให้ถึงในปี พ.ศ. 2573 เรารู้จักกันในนามว่า SDGs ย่อมาจากคำว่า Sustainable Development Goals (เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน) (Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto), 2021) การขับเคลื่อน ด้วยหลักการพัฒนาองค์กรในชุมชนเพื่อสร้างพลังขับเคลื่อนชุมชนให้เข้มแข็งมีสันติสุขโดยจัดการกันได้ ในชุมชน ซึ่งเทียบได้กับหลักการพลัง "บวร" ที่ประกอบด้วย บ้าน คือชุมชนรวมถึงภาคเอกชนในพื้นที่ วัด คือ พระสงฆ์รวมถึงบุคลากรในวัด และราชการคือส่วนราชการในพื้นที่รวมถึงโรงเรียนด้วย ผู้ที่ช่วยไกล่เกลี่ยได้แก่ ผู้นำชุมชนทั้งสามองค์กรซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับนับถือ เป็นผู้ที่ประชาชนให้ความไว้วางใจในการบริหาร จัดการชุมชนดังนั้นจึงทำให้การดำเนินงานต่างๆในการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยฯ ดำเนินการลุล่วงได้ดี ส่งผลต่อ การช่วยส่งเสริมคนสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (Phra Phakawit Paññajāto, and Phra Pramote Vadakovido, 2022) แนวทางในการบริหารจัดการศูนย์ตามหลักทฤษฎี 4M หรือ 4M Management คณะทำงานและผู้ไกล่เกลี่ยจำเป็นต้องเพิ่มทักษะด้านการไกล่เกลี่ย และความรู้ด้านกฎหมายให้มากขึ้น รวมถึง การบริหารภายใต้หลัก 4M's ตามหลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย 1. Man คือทรัพยากรบุคคล 2. Money คือ เงิน 3. Material คือวัสดุอุปกรณ์และสถานที่ 4. Management คือ การจัดการวิเคราะห์ตามหลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย 1. ขั้นทุกข์ คือการค้นหาสภาพปัญหา 2. ขั้นสมุทัย คือ การค้นหาสาเหตุของปัญหา 3. ขั้นนิโรธ คือการค้นหายุติภัยทุกข์ในการพัฒนาศูนย์ฯ 4. ขั้นมรรค คือการค้นหากลยุทธ์ในการพัฒนาศูนย์ฯ (Khantahirun, 2022) จุดประสงค์หลักของศูนย์ คือการให้บริการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแก่ชุมชนการไกล่เกลี่ย เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทซึ่งถือเป็นการระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution - ADR) คือทางเลือกอื่นนอกจากให้ศาลชี้ขาดตัดสิน และการไกล่เกลี่ยนี้กล่าวได้ว่าเป็นการระงับข้อพิพาทที่ถูกนำเอา มาใช้มากที่สุด เพราะมีวิธีการที่สำคัญคือแก้ไขปัญหา พื้นฟูความสัมพันธ์ และเยียวยาความเสียหาย ซึ่งทำให้ ได้ทางออกที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายพึงพอใจ (Win-Win) (Thapvongse, 2019) โอกาสและข้อท้าทายของ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน คือ 1) ในการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทผู้ปฏิบัติหน้าที่ได้รับ

ความคุ้มครองตามกฎหมายกรณีกระทำตามอำนาจหน้าที่โดยสุจริตจะได้รับความคุ้มครองทั้งทางอาญา และทางแพ่ง 2) เพื่อความเชื่อมั่นในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ ผู้รับบริการก็มีความพอใจและเชื่อถือในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท 3) ผลของการไกล่เกลี่ยมีสภาพบังคับทางกฎหมาย 4) มีบทลงโทษผู้ไกล่เกลี่ยและผู้ให้สินบน ทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีความเป็นวิชาชีพ 5) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีความเป็นทางการน้อยผู้รับบริการสามารถเข้าถึงได้ง่าย (Pratheuangrattana, 2019) นอกจากหลักการแนวคิดทฤษฎีตะวันตกที่กล่าวมาแล้วเพื่อให้การพัฒนาและการจัดการมีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ร่วมด้วยคือหลักพุทธธรรมว่าด้วย สาราณียธรรม 6 (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2013) ซึ่งเป็นหลักการอยู่ร่วมกันในสังคม มาเป็นแนวทางในการพัฒนาและทำงานของศูนย์ เพื่อให้ตอบสนองตามจุดประสงค์ของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ คือการทำให้คู่ความสามารถปรับความเข้าใจกันได้โดยสันติวิธี

โดยการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแค้น) เป็นการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สร้างกระบวนการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมีหน่วยงานกลางที่มีรูปแบบการจัดตั้งที่มีกฎหมายบัญญัติอนุญาต คือศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน บทความนี้ต้องการนำเสนอการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแค้น) เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยพุทธสันติวิธี โดยมีกระบวนการพัฒนา 5 ขั้นตอน และมีเป้าหมายการพัฒนา 6 เป้าหมาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์บริบท สภาพปัญหา ความต้องการ และ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแค้น) เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธสันติวิธี ที่เอื้อต่อการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแค้น) เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแค้น) เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยพุทธสันติวิธี

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study) โดยผู้วิจัยศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประวัติ ข้อมูลพื้นฐานชุมชนวัดใหม่ (ยายแค้น) หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาองค์กร การพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน หลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนงานวิจัยด้านพัฒนาองค์กรภาครัฐ และภาคเอกชน รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแค้น) เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร เพื่อทำการวิเคราะห์และบูรณาการเพื่อพัฒนา

ขั้นตอนที่ 2 ทำการศึกษาภาคสนาม (Field Study) ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลโดยการลงพื้นที่แบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วมกับผู้นำชุมชน คนในชุมชน ตลอดจนพระสงฆ์ในวัดใหม่ (ยายแค้น) เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐาน บริบท สภาพปัญหา

ทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนบริบท สภาพปัญหา ทางด้านพฤติกรรม จิตวิญญาณ และความต้องการจำเป็นของคนในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น)

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) งานวิจัยคุณภาพภาคสนาม: ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ตามกลุ่มที่ต้องการศึกษา เพื่อให้ครอบคลุมบริบทที่ต้องการ แล้วนำมาวิเคราะห์การพัฒนาโดยพุทธสันติวิธี โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูป/คน โดยแยกเป็นกลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่ (Key Informants) จำนวน 10 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้แทนกลุ่มพระภิกษุสงฆ์ วัดใหม่ (ยายแป้น) จำนวน 3 รูป ผู้แทนกลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 7 คน 2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญ ผู้ให้ข้อมูลในการพัฒนา (Sub Informants) จำนวน 8 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการการไกล่เกลี่ย จำนวน 6 คน

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยใช้เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา โดยเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1) การสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วัตถุประสงค์ของการวิจัย และผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเชิงคุณภาพโดยกำหนดประเด็นในการศึกษาสร้างแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมเพื่อวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และถอดแบบอย่างความสำเร็จที่เกี่ยวเนื่องกับประเด็นการวิจัยและพัฒนาเพื่อค้นหาสภาพความขัดแย้ง หลักการและขั้นตอนการจัดตั้งและพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นด้วยตนเองตามกรอบที่ได้รับจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามขั้นตอนของการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาทำการตรวจสอบความเหมาะสมของแบบคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์

2) การประชุมกลุ่มเฉพาะ (Focus Group) การประชุมกลุ่มเฉพาะและการ ตรวจสอบรับรองกระบวนการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติวิธี และผู้เชี่ยวชาญด้านสันติวิธี จำนวน 6 ท่าน เพื่อนำกระบวนการไปพัฒนาในพื้นที่วิจัย

3) ศึกษาและติดตามผล การปฏิบัติตามกระบวนการพัฒนาโดยประเมินจากผลสำเร็จการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และการประเมินความพึงพอใจการปฏิบัติการไกล่เกลี่ยจากคู่ความที่เข้ารับบริการ และกำหนดประเด็นทำการศึกษา เพื่อการติดตาม รักษา และพัฒนาต่อยอดการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) สอบถามความพึงพอใจ และการนำไปขยายผลต่อยอดงานวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้กระบวนการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก และการสังเคราะห์ด้วยตัวเอง แล้วบูรณาการปรับปรุงข้อมูลโดยการจดบันทึก และใช้กระบวนการเก็บข้อมูลจากคำแนะนำจากแล้วบูรณาการปรับปรุงข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้ข้อมูลด้วยการถ่ายภาพนิ่ง บันทึกเสียง และการจดบันทึกภาคสนาม (Field Note)

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล ลดทอนข้อมูล และจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ตลอดจนการจัดการความขัดแย้งในชุมชนโดยวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย (Descriptive Presentation of the Research Results) ผู้วิจัยดำเนินการจัดการประชุมเพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ และรับฟังความคิดเห็นสำหรับงานวิจัยเรื่องการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) เขตบางกอกน้อย

กรุงเทพมหานคร โดยพุทธสันติวิธี เพื่อแลกเปลี่ยนการเรียนรู้กับผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาปรับปรุงเพื่อการเผยแพร่ต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์บริบท สภาพปัญหา ความต้องการ และ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนวัดใหม่ยายแป้นจัด ตั้งเป็นชุมชนตามระเบียบกรุงเทพมหานครพื้นที่อยู่อาศัย ของชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่กรรมสิทธิ์ของวัดใหม่ยายแป้น ที่ชุมชนได้เช่าพื้นที่ใช้เป็นที่อยู่ อาศัยและประกอบอาชีพ สภาพพื้นที่ในการอยู่อาศัยมีการทับซ้อนในการใช้ประโยชน์สาธารณะ จากเส้นทางเข้าออกของชุมชนตลอดจนการใช้ประโยชน์สาธารณะในการ พัฒนาพื้นที่เนื่องจากชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ซึ่งตั้งอยู่ในเขตบางกอกน้อยซึ่งเป็นเขตการพัฒนาเศรษฐกิจประกอบกับมีเส้นทางสัญจรที่สะดวก และมี สถานี รถไฟฟ้าบางขุนนนท์ซึ่งตั้งอยู่บริเวณถนนจรัญสนิทวงศ์ปากทางเข้าชุมชนวัดใหม่ยายแป้น ทำให้ สภาพพื้นที่โดยรอบของวัดใหม่ (ยายแป้น) มีการอยู่อาศัยหนาแน่นขึ้น มีการพัฒนาแหล่งที่อยู่อาศัยเพื่อให้ คนเช่าอยู่และประกอบกิจการ รวมทั้งมีการพัฒนาที่ดินเนื่องจากที่ดินโดยรอบมีราคาที่สูงขึ้นมีโครงการก่อสร้าง ที่พักอาศัยหลายแห่ง จากสภาพปัญหาโครงสร้างการอยู่อาศัยในพื้นที่ มีโอกาสในการเกิดความขัดแย้ง หรือ ข้อพิพาทในชุมชน ขึ้นได้โดยปกติปัญหาความขัดแย้งในชุมชนมีวิธีการจัดการความขัดแย้งโดยกลุ่มผู้นำ ชุมชนหรือกลุ่มผู้นำคณะสงฆ์ปัญหาในการจัดการความขัดแย้งคือข้อตกลงที่ทำขึ้นกันเองในชุมชนไม่มี สภาพบังคับตามกฎหมายได้ จึงมีความต้องการการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีการไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง ซึ่งจะต้องมีหน่วยงานขึ้นมารับผิดชอบเพื่อมาทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้งโดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพื่อให้ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

แนวคิดทฤษฎีที่เหมาะสมกับการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนได้แก่แนวคิดทฤษฎี การมีส่วนร่วมของประชาชนและแนวคิด การพัฒนาชุมชนโดยพลัง “บวร” เมื่อนำไปบูรณาการร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยมีคนกลางเป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ยแล้วพบว่าจะต้องมีหน่วยงานในการบริหาร จัดการศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดสรรผู้ทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยจะต้องทำการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการ จัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยภาคประชาชน คือพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 จะต้องใช้ระบบ บริหารจัดการศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนเข้ามาเป็น เครื่องมือในการให้บริการจัดสรรผู้ไกล่เกลี่ย ไปปฏิบัติกรตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาหลักพุทธสันติวิธี ที่เอื้อต่อการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินกระบวนการวิจัยภายใต้หลักอริยสัจโดยมีหลักพุทธสันติวิธี คือ หลักสาราณียธรรม 6 คือธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดหลักการมีส่วนร่วม ของประชาชน ที่ต้องมีหลักเกณฑ์และมีระเบียบในการอยู่ร่วมกัน อีกทั้งหลักสาราณียธรรมยังสามารถใช้เป็น แนวทางในการบริหารจัดการศูนย์และพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้อย่างเหมาะสม โดยเป็นหลักการ ระบุว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกัน หลักการอยู่ ร่วมกันใช้เป็นหลักธรรมกระบวนการในการพัฒนา 6 ประการคือ 1. ช่วยเหลือการทำความดีของหมู่คณะ 2. บอกแจ้งเตือนสิ่งที่เป็นประโยชน์ไว้จากสุภาพ 3. คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ตั้งจิตปรารถนาดี 4. แบ่งปัน

ผลประโยชน์ที่มีให้ได้ใช้สอยร่วมกัน 5. ถูกต้องตามระเบียบมีความประพฤติดีงาม 6. เห็นชอบหลักการร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อนำเสนอการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) เขตบางกอกน้อยกรุงเทพมหานคร โดยพุทธสันติวิธี

ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยเกิดจากการบูรณาการแนวคิดทฤษฎีตามศาสตร์สมัยใหม่กับหลักพุทธสันติวิธี ออกมาเป็นกระบวนการซึ่งผ่านการคัดกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยการวิพากษ์กระบวนการ ออกมาเป็น **WAT MAI Model** ที่มีเป้าหมายผ่านรหัสอักษรเป็นภาษาอังกฤษไว้คือ 1) W คือ Wisdom วัดปัญญา หมายถึง การดำเนินกระบวนการที่นำไปสู่ปัญญา กล่าวคือศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) สามารถสร้างปัญญาเริ่มแรกให้กับชุมชนในการจัดการความขัดแย้ง หรือกรณีพิพาทที่อาจเกิดขึ้นได้ หากเกิดกรณีพิพาทกัน มีวิธีไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยที่ไม่ต้องดำเนินคดีกันต่อศาลที่ต้องมีภาระค่าใช้จ่าย อีกทั้งยังรักษาสภาพความเป็นเพื่อนบ้านที่ดีต่อกันได้ ชุมชนจะเกิดความสันติสุข ปัญญาที่สอง การที่ชุมชนร่วมกันสร้างศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยวัดเป็นหลักสำคัญในการบริหารงานศูนย์ไกล่เกลี่ยเปรียบเสมือนว่าวัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ หากมีความทุกข์ภายใน คือทุกข์ใจชุมชนก็สามารถใช้วัดและศูนย์ไกล่เกลี่ยภายใน คือ ใจ หรือทางจิตได้ กล่าวได้ว่าได้ทั้งปัญญานอกและปัญญาใน 2) A คือ Awareness วัดตื่นรู้ หมายถึง กระบวนการที่นำไปสู่การรับรู้ถึงภัยที่เป็นความทุกข์อันเกิดจากการขัดแย้ง มีเรื่องวิวาทกันจนเกิดข้อพิพาท คนในชุมชนมีความตื่นรู้ในการเข้าพิจารณาศึกษาสาเหตุของปัญหา เพื่อที่จะได้หาแนวทางแก้ไขหาทางออกให้กับปัญหา เพื่อให้ชุมชนมีความสุข นอกจากนั้นจะต้องมีการตื่นรู้ต่อการรักษาสิ่งที่มีค่าหรือองค์การ ที่สร้างคุณประโยชน์ให้แก่ชุมชนจะมีวิธีการธำรงรักษาให้มีความมั่นคงอย่างยั่งยืนได้อย่างไร 3) T คือ Truth วัดมุ่งสู่ความจริงในชีวิต หมายถึง กระบวนการเข้าถึงความจริงหรือเข้าถึงปัญหาเป็นการศึกษาค้นหาปัญหาที่แท้จริงคืออะไร ปัญหาหากไม่สามารถหาสาเหตุแก้ไขไม่ได้หรือไม่ตรงจุด จะทำให้เกิดความทุกข์เกิดความขัดแย้งในชุมชน ทำให้ชุมชนไม่มีความสุข มีความหวาดระแวงต่อกันในทางตรงข้ามหากมีการเข้าถึงความเป็นจริงถึงต้นเหตุหรือสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาการเข้าไปสัมผัสปัญหาที่แท้จริง ก็จะเท่าทันต่อการดับความทุกข์ที่เกิดได้ตรงประเด็นสัมผัสได้กับความสุขในชีวิต ชุมชนมีความสันติสุข 4) M คือ Mediation วัดไกล่เกลี่ย หมายถึง จุดมุ่งหมายของการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) เพื่อส่งเสริมให้มีการจัดการความขัดแย้งโดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ประการแรกเป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายบัญญัติ ประการที่สองเป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือปัญหาอื่นที่มีได้ขัดต่อกฎหมาย และมิได้ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ดำเนินการตามเจตนารมณ์ของศูนย์ สองประการแรกเป็นการไกล่เกลี่ยภายนอก ประการที่สาม คือ การไกล่เกลี่ยภายใน ผู้ที่มีความทุกข์ใจหรือมีความขัดแย้งในใจ มีความขัดแย้งกับตนเอง สามารถรับบริการจากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ได้เพราะศูนย์เป็นส่วนหนึ่งของวัด สถานที่แห่งนี้จึงเป็นสถานที่ไกล่เกลี่ยทั้งภายนอกและภายใน 5) A คือ Aspiration วัดมุ่งมั่น หมายถึง วัดเป็นผู้นำชุมชนให้เกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนาชุมชนและขับเคลื่อนศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้สามารถเกิดขึ้นได้ และเป็นศูนย์กลางในการจัดการความขัดแย้งทุกรูปแบบ และ 6) I คือ Integration วัดบูรณาการ หมายถึง การบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่กับพุทธสันติวิธีมาเป็นเครื่องมือพัฒนาวัดและชุมชนให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน วัดช่วยชุมชน ชุมชนช่วยวัดแล้วพัฒนาไปสู่สังคมสันติสุข การเข้าสู่เป้าหมายของ WAT MAI Model โดยกระบวนการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยพุทธสันติวิธี มีขั้นตอนการพัฒนา 5 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ชื่อว่า ขั้นรวมกลุ่ม ในขั้นตอนนี้ได้คัดเลือกเชิญชวน กลุ่มบุคคล ตามหลักพลัง “บวร” เพื่อเตรียมการจัดตั้ง

ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ตามมติที่ประชุมชุมชนให้มีการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ขั้นตอนที่ 2 ชื่อว่าขั้นยกระดับ เป็นการร่วมกันทำงาน กลุ่มจัดตั้งที่ได้เชิญชวนเข้ามาเป็นคณะทำงาน ร่วมประชุมปรึกษาหารือกำหนดแนวทางการขออนุญาต จัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ขั้นตอนที่ 3 ชื่อว่าขั้นปรับกระบวนการ เป็นการกำหนดระเบียบและแนวทางการปฏิบัติของคณะทำงานทั้งก่อนและหลังได้รับอนุญาต โดยเฉพาะเมื่อได้รับอนุญาตให้ตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น)แล้ว ระเบียบและวิธีการปฏิบัติการจะต้องใช้ตามหลักที่กฎหมายได้บัญญัติขั้นตอนที่ 4 ชื่อว่าขั้น ขับเคลื่อน เป็นการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจในการปฏิบัติการและขับเคลื่อนภารกิจตามเจตนารมณ์ของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ขั้นตอนที่ 5 ชื่อว่า สืบสานรักษา เป็นการปฏิบัติการต่อเนื่องจากการขับเคลื่อนมี 2 ส่วน คือคณะทำงานของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน โดยการพัฒนาศูนย์และการติดตามผลการปฏิบัติงานที่ได้ทำไปแล้วมีผลเป็นอย่างไร คู่ความมีความพอใจต่อระบบไกล่เกลี่ยของศูนย์ฯ นอกจากนั้นในการรักษาต่อยอดองค์กร คณะทำงานศูนย์ได้เข้าร่วมกิจกรรมของวัดใหม่ (ยายแป้น) และกิจกรรมให้ความรู้และพัฒนาในพื้นที่วิจัยอย่างต่อเนื่องทุกกิจกรรมและโครงการ

องค์ความรู้ใหม่

Figure 1: The Development of Wat Mai (Yai Paen) Public Sector Mediation Center, Bangkok Noi District, Bangkok, Based on Buddhist Peaceful Means

องค์ความรู้ใหม่ คือ การสังเคราะห์ชุดองค์ความรู้ออกมาในรูปแบบของแผนภูมิ แผนภาพ ผังมโนทัศน์ หรือโมเดล พร้อมทั้งคำอธิบายเชิงกระบวนการ วิธีการขั้นตอน คุณค่าประโยชน์ รูปแบบ แนวทางการนำไปใช้

ประโยชน์ที่ก่อให้เกิดแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการส่งเสริม/การพัฒนา/การเปลี่ยนแปลงของบุคคล สังคม และองค์กร ตามภาพ WAT MAI Model กรอบวงกลมที่ 1 เป็นจุดศูนย์กลางคือศูนย์ใกล้เคียง ข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ที่เกิดจากการพัฒนาความร่วมมือของ 1) บ้าน คือ ชุมชน รวมทั้ง ภาคเอกชนที่เข้ามามีส่วนร่วมด้วย 2) วัด คือ พระสงฆ์ในวัดใหม่ (ยายแป้น) รวมทั้งบุคลากรในวัดด้วย และ 3) ราชการ คือภาครัฐ เช่น สำนักงานเขตบางกอกน้อย และส่วนราชการอื่นๆ รวมทั้งโรงเรียนโดยรอบพื้นที่ ชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) กรอบวงกลมที่ 2 คือกระบวนการพัฒนา 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) รวมกลุ่มจิตอาสาจากพลัง “บวร” (2) ยกระดับเป็นองค์กรตามกฎหมาย (3) ปรับกระบวนการทำงาน (4) ขับเคลื่อนภารกิจใกล้เคียงข้อพิพาทในชุมชน และ (5) สืบสานรักษางานและพัฒนาต่อยอดอย่างยั่งยืน กระบวนการพัฒนา 5 ขั้นตอนนี้ใช้ร่วมกับหลักพุทธสันติวิธีปรากฏตามหลักพุทธธรรมว่าด้วยสาราณียธรรม 6 ในวงกลมที่ 3 คือ (1) ทำดี หมายถึง เมตตาการุณกรรม (2) พุทธิ หมายถึง เมตตาจักรกรรม (3) คิดดี หมายถึง เมตตาโมกกรรม (4) แบ่งปัน หมายถึง สาธารณโภคิตา (5) ถูกต้องคือปฏิบัติตามระเบียบวินัย หรือข้อบังคับ หมายถึง สีสสามัญญตา และ (6) เห็นชอบคือการมีความเห็นในหลักการร่วมกัน หมายถึง ทิฐีสามัญญตา และ ในวงกลมที่ 4 เป็นจุดประสงค์ของกระบวนการพัฒนาศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ที่เกิดผลการเป็นวัดที่คาดหวังคือ (1) W คือ Wisdom วัดปัญญา (2) A คือ Awareness วัดตื่นรู้ (3) T คือ Truth วัดมุ่งสู่ความจริงในชีวิต (4) M คือ Mediation วัดไกล่เกลี่ย (5) A คือ Aspiration วัดมุ่งมั่น และ (6) I คือ Integration วัดบูรณาการ

WAT MAI Model เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการพัฒนากลุ่มบุคคลที่เคยทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทในชุมชนให้มีความสามารถรวมตัวกันอีกครั้ง ร่วมกับวัดและภาคราชการเพื่อจัดตั้งเป็นองค์กร ตามที่กฎหมายบัญญัติคือศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) แล้วปรับกระบวนการ บริหารและการปฏิบัติการในองค์กรให้เป็นรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อทำการปฏิบัติหน้าที่ตามกรอบอำนาจหน้าที่ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ไว้และปฏิบัติการตามวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ได้จัดตั้ง ในส่วนที่กฎหมายมิได้บัญญัติเป็นหน้าที่ไว้แต่ได้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งไม่ขัดต่อกฎหมายคือ ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนพร้อมทั้งศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน วัดใหม่ (ยายแป้น) ได้วางระบบรักษาพัฒนาองค์กรเพื่อให้มีการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนไว้อย่างเป็นระบบ โดย กระบวนการพัฒนาศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ตาม WAT MAI Model มีกระบวนการพัฒนา 5 ขั้นตอนคือ 1)รวมกลุ่ม 2)ยกระดับ 3)ปรับกระบวนการ 4)ขับเคลื่อนภารกิจ และ 5)สืบสานรักษาพัฒนาองค์กร เพื่อให้การพัฒนาตอบโจทย์การพัฒนาศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน วัดใหม่ยายแป้น ตาม WAT MAI Model ที่มีเป้าหมายผ่านรหัสอักษรเป็น WAT MAI Model

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าบริบท สภาพปัญหา และความต้องการพัฒนาการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร มีความต้องการจัดตั้งศูนย์ใกล้เคียง ข้อพิพาทภาคประชาชนในชุมชน เพื่อทำหน้าที่จัดการความขัดแย้งโดยวิธีการไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง และได้ ทราบแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาศูนย์ใกล้เคียงฯ ใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวคิดการพัฒนา ชุมชนโดยพลัง “บวร” ซึ่งได้สังเคราะห์และบูรณาการเป็นแนวทางการพัฒนาศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาท ภาคประชาชนที่สอดคล้องกับแนวคิดหลักการพัฒนาของ Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto) (2021) ว่าด้วย พระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืน และสอดคล้องกับแนวคิดของ Watanasap (2012) ว่าด้วยหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่สามารถนำไปบูรณาการร่วมกับแนวคิดหลักธรรมทาง

พระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาต่อไปได้ ตามผลการพัฒนาดังนี้ 1) ผลการลงพื้นที่ศึกษาบริบท สภาพปัญหา และความต้องการพัฒนาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของชุมชนวัดใหม่ (ยายแค้น) เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร มีความต้องการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนในชุมชน เพื่อทำหน้าที่จัดการความขัดแย้งโดยวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยคนกลางเป็นจุดเริ่มต้นแนวคิดการพัฒนากลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้นำวัด ที่เคยทำหน้าที่จัดการความขัดแย้งโดยวิธีการไกล่เกลี่ยตามประเพณีที่สืบทอดกันมา ให้เป็นองค์กรตามกฎหมายคือศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 2) ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลแนวคิดทฤษฎีศาสตร์สมัยใหม่ ผลการศึกษาแนวคิดทฤษฎีการพัฒนา ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแค้น) เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานครที่เหมาะสมคือ แนวคิดการใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวคิดการพัฒนาชุมชนโดยพลัง “บวร” เป็นแนวทางเริ่มต้นในการพัฒนาร่วมกับแนวคิดเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและหลักการบริหารจัดการศูนย์ไกล่เกลี่ยฯ ภายใต้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 เป็นการพัฒนาสิ่งที่ยังไม่มีให้เกิดขึ้นและสามารถบูรณาการพัฒนาให้ใช้ประโยชน์ได้ ผู้ใช้ประโยชน์สามารถสัมผัสผลลัพธ์จากการพัฒนาได้และมีความพึงพอใจต่อผลนั้น รวมทั้งกระบวนการพัฒนายังได้ออกแบบการสืบสานรักษาให้มีความมั่นคงยั่งยืนอีกด้วย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าผลการศึกษาและพัฒนาหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแค้น) เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร คือการนำหลักธรรม 3 หมวดมาร่วมกันคือ หลักสาราณียธรรม 6 หลักสปปุริสธรรม 7 และหลักอปริหานิยธรรม 2 ประการ มารวมกันเป็นหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่องานวิจัยนี้ โดยใช้หลักสาราณียธรรม 6 เป็นพุทธธรรมหลักในการดำเนินกระบวนการ ใช้หลักสาราณียธรรม 7 และหลักอปริหานิยธรรม 2 ประการเป็นพุทธธรรมสนับสนุนกระบวนการ ผลที่ได้หลักพุทธสันติวิธีนี้สามารถนำมาบูรณาการกับแนวคิดทฤษฎีตามศาสตร์สมัยใหม่ออกมาเป็นกระบวนการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Buranasing, Phramaha Hansa Dhammahaso, and Phra Pramote Vadakovito (2020) เกี่ยวกับรูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และ Khantahirun, Phrakhrupalhad Pañkavorawat, and Phrakhrupalhad Adisak Vajirapañño (2022) เกี่ยวกับการใช้หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้สร้างหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนา ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแค้น) เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยการใช้หลักสาราณียธรรม 6 หลักพุทธธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกัน สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ ของ Phramedhavinaiyaros (2023) และ Phramedhivajirodom (2023) ที่ได้แนะนำแนวทางการประมวลหลักธรรมที่เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันและการทำงานร่วมกันในสังคม หลักการอยู่ร่วมกันใช้เป็นหลักพุทธธรรมกระบวนการในการพัฒนา 6 ประการ คือ 1. ช่วยเหลือการทำกิจกรรมของ 2. บอกแจ้งเตือนสิ่งที่เป็นประโยชน์ใช้วาจาสุภาพ 3. คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ตั้งจิตปรารถนาดี 4. แบ่งปันผลประโยชน์ที่มีให้ได้ใช้สอยร่วมกัน 5. ถูกต้องตามระเบียบมีความประพฤติดีงาม 6. เห็นชอบหลักการร่วมกันเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาาร่วมกัน โดยธรรมนี้ได้ปรากฏอยู่ใน WAT MAI Model ใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินกระบวนการพัฒนา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าผลจากการพัฒนาได้มีการสร้างศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแค้น) เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ขึ้นมาใหม่และได้พัฒนาจนสามารถให้บริการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้แก่คนในชุมชนได้สำเร็จ สอดคล้องกับ “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก 17 ประการ” (The Global for Sustainable Development) เป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม และสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ Thapvongse (2019) ที่ให้แนวทางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เป็นประโยชน์และ

มีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นผลการพัฒนาที่ได้จัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ขึ้นมาได้นี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของ Buranasing, Phramaha Hansa Dhammhaso, and Phra Pramote Vadakovito (2020) และ เกี่ยวกับรูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนโดยหลักพุทธสันติวิธี และสอดคล้องกับผลการพัฒนาทักษะการจัดการบริหารองค์กรของ Khantahirun, Phrakhrupalhad Paññavorawat Hansa Dhammhaso, and Phrakhrupalhad Adisak Vajirapañño (2022) เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนโดยพุทธสันติวิธี

สรุป

ผลจากการวิจัยนี้ ทำให้เกิดการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยจัดตั้งขึ้นในชุมชนทำหน้าที่จัดความขัดแย้งในชุมชน ทำให้ชุมชนมีความสุข มีความรู้สึกดีในการเข้าสู่ระบบยุติธรรมทางเลือกเชิงสมานฉันท์ คนในชุมชนมีความพอใจในการตั้งศูนย์ฯ และคนในชุมชนได้ให้ความร่วมมือเข้าร่วมในการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยฯ ซึ่งผลการวิจัยนี้สามารถตอบคำถามถึงประโยชน์ที่ได้รับในงานวิจัยการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยพุทธสันติวิธี ได้ 4 ประการคือ 1) กระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยพลัง “บวร” สามารถยกระดับการรวมกลุ่มนี้ให้สามารถจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) 2) ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ที่ได้รับการจัดตั้งตามกฎหมายสามารถไกล่เกลี่ยคู่ความที่กำลังมีความขัดแย้งกัน 3) กระบวนการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน วัดใหม่ (ยายแป้น) มีการบริหารจัดการเป็นรูปแบบและมีความสามารถในการจัดการความขัดแย้งที่ประสบความสำเร็จ สามารถเป็นศูนย์ถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการแก้ไข ป้องกัน เยียวยา ปัญหาความขัดแย้งและข้อพิพาทในชุมชน 4) ชุมชนทั่วไปสามารถนำกระบวนการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยพุทธสันติวิธี ไปใช้เป็นแบบอย่างในการจัดตั้งและพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน การดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ปรากฏข้อได้เปรียบและข้อขัดข้องบางประการในการดำเนินการพัฒนากล่าวคือ 1. จากปัจจัยในการรวมพลัง “บวร” จากผลการวิจัยนี้สามารถขยายความการมีส่วนร่วมของ บ คือ บ้าน ที่หมายถึงชุมชน และภาคเอกชน ในการนี้วัดเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรที่กำลังจะจัดตั้งเพราะวัดมีต้นทุนทางวัตถุคือมีสถานที่ให้บริการแก่ชุมชน อีกทั้งวัดใหม่ (ยายแป้น) มีบุคลากรที่เชี่ยวชาญด้านการบริหารองค์กร และการจัดการความขัดแย้งโดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รวมทั้งชุมชนมีความพร้อมและยินดีให้ความร่วมมือกับวัดเป็นอย่างดีนับเป็นข้อได้เปรียบหรือจุดแข็งของการดำเนินการวิจัยนี้ และ 2. ข้อขัดข้องในการวิจัยนี้ ในโอกาสที่จะต้องดำเนินการตามภารกิจต่อไปคือเรื่องบุคลากร และทุนสนับสนุนจากการดำเนินการไกล่เกลี่ยใช้บุคลากรคือผู้ไกล่เกลี่ยจากผู้เชี่ยวชาญที่ร่วมก่อตั้งศูนย์ และใช้สถานที่จัดการไกล่เกลี่ย และทุนสนับสนุนการดำเนินการกระบวนการไกล่เกลี่ยในระยะยาวยังคงต้องพึ่งพาการสนับสนุนอยู่กรณีหากผู้นำวัดมีการเปลี่ยนแปลงและไม่มียุทธศาสตร์สนับสนุนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยฯ ก็จะทำให้การดำเนินการของศูนย์ไม่สามารถทำต่อไปได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ภาคเอกชน สามารถนำแนวทางการจัดการความขัดแย้งตามหลักการพัฒนาการศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ไปสนับสนุนให้ ชุมชน หมู่บ้าน หรือภาคเอกชน จัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อจัดการความขัดแย้ง และสามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในชุมชนได้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ชุมชน หมู่บ้าน หรือภาคเอกชนสามารถนำแนวทางการพัฒนาตามหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ไปขยายผลในชุมชน หมู่บ้าน ของตนเอง นอกจากเป็นการจัดการความขัดแย้งแล้ว ยังมีข้อปฏิบัติที่ทำให้เข้าถึงหลักพุทธธรรมซึ่งจะช่วยให้ตนเองและชุมชนเกิดความสันติสุข สังคมมีความสามัคคีเอื้ออาทรต่อกัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ชุมชน หมู่บ้าน หรือภาคเอกชน สามารถนำแนวทางการพัฒนาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยพุทธสันติวิธี โดยนำ WAT MAI Model ที่มีกระบวนการพัฒนา 5 ขั้นตอน เป้าหมายการพัฒนา 6 เป้าหมาย ไปสนับสนุนการจัดการความขัดแย้งในชุมชน หมู่บ้าน หรือภาคเอกชน ให้มีความสันติสุขอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ศึกษาวิจัยสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนผ่านโครงการเครือข่าย พลัง “บ ว ร อ” ที่ประกอบด้วย บ้าน (รวมชุมชนใกล้เคียง) วัด (รวมวัดใกล้เคียง) ราชการ และเอกชนเช่นสถาบันการเงินในพื้นที่ ให้สามารถสร้างเป็นเครือข่ายการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พลัง “บ ว ร อ” ในบางกอกน้อยโมเดล

2.2 ศึกษาวิจัยเพื่อสร้างศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนคอนโดมิเนียมผ่านเครือข่ายพลัง “บ ว ร” ที่ประกอบด้วย บ หมายถึงชุมชน และให้ขยายความไปถึง บริษัทหรือเอกชนด้วย เพื่อสร้างเป็นศูนย์ไกล่เกลี่ยภาคประชาชนในคอนโดมิเนียม

2.3 ศึกษาวิจัยเพื่อสร้างศูนย์ไกล่เกลี่ยภาคประชาชนในภาคเอกชนที่มีความต้องการ

References

- Buranasing, T., Phramaha Hansa Dhammahaso, & Phra Pramote Vadakovito. (2020). A Judicial Public Mediation Model for People by Buddhist Peaceful Means: Case Study of Sawai Sub-district, Prang Ku District, Sri Sa Ket Province. *Journal of MCU Peace Studies*, 8 (Sup), S147-S160.
- Chueathai, S. (1967). *General Legal Knowledge*. (2nd ed.). Bangkok: Winyuchon Publication House.
- Duangkiao, T. (2023). *The Development of Wat Mai (Yai Paen) Public Sector Mediation Center, Bangkok Noi District, Bangkok, Based on Buddhist Peaceful Means*. (Doctoral Dissertation). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.

- Khantahirun, U. (2022). *A Model of the Management of Public-sector Dispute Mediation Center by Buddhist Peaceful Means: A Case Study of Public-sector Mediation Center, Sawai Subdistrict, Prangku District, Sisaket Province*. (Doctoral Dissertation). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Khantahirun, U., Phrakhrupalhad Paññavorawat, & Phrakhrupalhad Adisak Vajirapañño. (2022). A Model of the Management of Public-sector Dispute Mediation Center by Buddhist Peaceful Means: A Case Study of Public-sector Dispute Mediation Center, Sawai Subdistrict, Prangku District, Sisaket Province. *Journal of MCU Peace Studies*, 10(6), 2549-2665.
- Phra Brahmaganubhorn (P.A. Payutto). (2003). *Dictionary of Buddhism*. Retrieved January 31, 2023, from https://84000.org/tipitaka/dic/d_item.php?i=287
- Phra Phakawit Paññajāto, & Phra Pramote Vadakovido. (2022). The Value and Importance of Villages, Temples, and Schools towards the Development of Public Sector Dispute Mediation Center: A Case Study of the Public Sector Dispute Mediation Center in Sawai Subdistrict, Prangku District, Sisaket Province. *Journal of MCU Peace Studies*, 10(2), 652-664.
- Prachaya, V. (2012). *The Trend of Globalization and the Problems of Thai Society, Teaching Documents for the Subject Thai and World Society*. (15th ed.). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Pratheuangrattana, C. (2019). The Public Sector Dispute Mediation according to the Mediation Act according to the Mediation Act in 2562 B.E. (A.D. 2019): Opportunities in B.E. 2562 (A.D. 2019): Opportunities and Challenges and Challenges. *Journal of Thai Justice System*, 3, 9-12.
- Rosthip, C. (2023). *The Development of Wat Mai (Yai Paen) Public Sector Mediation Center, Bangkok Noi District, Bangkok, Based on Buddhist Peaceful Means*. (Doctoral Dissertation). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Sanguthai, Y. (1975). *Principles of Jurisprudence*. Bangkok: Thammasat Printing House.
- Thailand Institute of Justice. (2015). *Diversion of Cases and Offenders*. Bangkok: Academic Seminar.
- Thapvongse, C. (2019). *Mediator Handbook*. (3rd ed.). Bangkok: Saeng Chan Press Limited Partnership.

กระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวใน ชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) โดยพุทธสันติวิธี*

A Process for Developing Volunteer Mediators to Manage Family Conflict in Wat Mai (Yai Paen) Community by Buddhist Peaceful Means

¹สุวรรณี เนตรรักษ์สกุล และ อุดลย์ ชันทอง

¹Suwannee Neadruksakul and Adul Kunthong

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: pinit@mail.com

บทคัดย่อ

บทความการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษา วิเคราะห์ บริบท สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น และแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนา ผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนวัดใหม่(ยายแป้น) 3) เพื่อนำเสนอกระบวนการพัฒนา ผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนวัดใหม่(ยายแป้น) โดยพุทธสันติวิธี ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบอริยสัจโมเดล ภายใต้กรอบบันได 9 ขั้น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ ได้แก่ พระสงฆ์ ครู ผู้นำชุมชน และจิตอาสาในชุมชน จำนวน 15 ท่าน พื้นที่ชุมชนวัดใหม่(ยายแป้น) โดยการสัมภาษณ์ ฝึกอบรม ปฏิบัติการไกล่เกลี่ยในชุมชนและประเมินผล วิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอเชิงพรรณนาและเชิงสถิติ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) มีความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว ชุมชนบ้าน วัด และราชการ กันน้อยมาก อีกทั้งชุมชนยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ยังต้องได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก และภาครัฐ 2) หลักพุทธธรรมที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) โดยพุทธสันติวิธี ได้แก่ หลักไตรสิกขา หลักพรหมวิหาร 4 และหลักสังคหวัตถุ 4 3) กระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) โดยพุทธสันติวิธี มีความต้องการจำเป็นต่อครอบครัวในชุมชน โดยการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาในชุมชนให้มีความรู้ มีคุณสมบัติและทักษะด้านการจัดการความขัดแย้งในครอบครัว 3 ประการ คือ ไตรสิกขา พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 โดยได้พัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ย “MEDIATION Model” 9 ขั้นตอน คือ 1. ตั้งสติให้พร้อมสรรพ 2. ดับอารมณ์คู่กรณี 3. เน้นที่การฟัง/สื่อสารให้ลึกซึ้ง 4. ตรึงให้อยู่ในประเด็น 5. เชิญวิธีการให้สอดคล้อง 6. ปรับทัศนคติเทียมเท่า 7. ดึงเข้าสู่จุดสนใจ 8. ให้มีทางเลือกเพิ่ม และ 9. เสริมสร้างความสัมพันธ์ ผลการประเมินหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: กระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสา; การจัดการความขัดแย้งของครอบครัว; พุทธสันติวิธี

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate context, problems, and needs of a process for developing volunteer mediators to manage family conflict in Wat Mai (Yai Paen) community; 2) to analyze the Buddhist peaceful means favorable to a process for developing volunteer mediators to manage family conflict in Wat Mai (Yai Paen) community; and 3) to present a process for developing volunteer mediators to manage family conflict in Wat Mai (Yai Paen) community by Buddhist peaceful means. The study was based on *Ariyasacca* (the Four Noble Truths) model in accordance with participatory action research under the 9-step research framework. Groups of qualitative and quantitative data providers include: monks, teachers, community leaders, and volunteers total of 15 people, Wat Mai (Yai Paen) community by interviewing, training, mediation practice and evaluation. Analyze data, present descriptive and statistics.

From the study, the following results are found: 1) Wat Mai (Yai Paen) has a few connections between families, communities, temples, and government sectors. The community is unable to rely on itself and requires support from outside organizations as well as government sectors. 2) The Buddhadhamma conducive to a process for developing volunteer mediators to manage family conflict are (1) *Tisikkhā* (the threefold training); (2) *Brahmavihāra* (the four sublime states of mind); and (3) *Saṅgahavatthu* (the four bases of social solidarity). 3) A process for developing volunteer mediators to manage family conflict in Wat Mai (Yai Paen) community by Buddhist peaceful means is required by families in the community. Volunteer mediators should be equipped with knowledge, traits, and skills in managing family conflicts, including *Tisikkhā*, *Brahmavihāra*, and *Saṅgahavatthu*. The study has resulted in a mediation process called 'Mediation Model,' consisting of the following nine steps: (1) Mindfulness; (2) Emotional management; (3) Deep listening; (4) Issue analysis; (5) Attitude equation; (6) Trust; (7) Interest; (8) Options; and (9) New future and relationship. The posttest results after the training course are higher than the pretest, with a statistical significance level of 0.05.

Keywords: Process for Developing Volunteer Mediators; Managing Family Conflict; Buddhist Peaceful Means

บทนำ

นโยบายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 และยุทธศาสตร์ชาติ (NESDC, 2018) ได้กำหนดเป้าหมายการขับเคลื่อนแผนแม่บท มีเป้าหมาย 3 ประการ คือ 1) การพัฒนาเพื่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic growth) 2) ความครอบคลุมทางสังคม (Social inclusion) และ 3) การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม (Environmental protection) สอดคล้องกับนโยบายและฉันทามติขององค์การสหประชาชาติ ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาพลเมืองของโลกไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development goals: SDGs) และถือเป็นหนึ่งพันธกิจในเป้าหมายที่ 16 ของการสร้างสังคมสันติสุข:

การสร้างคุณธรรมและสถาบันอันเป็นที่พึงของส่วนรวม (UNESCO, 2022) สร้างความสมดุลของ 3 เสาหลัก คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แบ่งเป็น 5 มิติ ได้แก่ มิติสังคม (People) มิติเศรษฐกิจ (Prosperity) มิติสิ่งแวดล้อม (Planet) มิติสันติภาพ (Peace) และมิติการมีส่วนร่วม (Partnership) และบรรจุเป้าหมายของการพัฒนาเยาวชนให้มีส่วนร่วมในการสร้างโลกให้น่าอยู่ ลดและต่อต้านพฤติกรรมด้านลบ ความรุนแรง ปฏิเสธการกลั่นแกล้งหรือสร้างความเกลียดชัง มีเป้าหมายการพัฒนา 4 ด้าน ในทางพระพุทธศาสนา คือ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านพฤติกรรม 3) ด้านจิตภาพ 4) ด้านปัญญาภาพ ส่งเสริมการสร้างคุณธรรมให้เจริญงอกงามในชุมชนและสังคมไทย สถานการณ์ความรุนแรงของครอบครัวในประเทศไทยมีแนวโน้มสูงเพิ่มมากขึ้น จากรายงานสถิติความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้น พบว่า เด็กและสตรีถูกทำร้ายทางร่างกาย จิตใจ เพศ และสังคมมากที่สุด เมื่อวิเคราะห์ถึงสาเหตุของความรุนแรง ส่วนใหญ่อ้างเหตุจากเกณฑ์ในด้านสภาพแวดล้อม บริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ความเจริญด้านเทคโนโลยีและวัฒนธรรม วิธีการดำเนินชีวิตของบุคคลมุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตน ตลอดจนถึงการมีศีลธรรมและจริยธรรมลดน้อยลง (Department of Rights and Freedoms Protection, 2019) เหตุผลดังกล่าวส่งเสริมให้บุคคลมีพฤติกรรมรุนแรง เมื่อไม่ได้รับการตอบสนองต่อความต้องการ และสร้างความขัดแย้งขึ้น โดยสังคมที่รองรับความขัดแย้งที่อยู่ใกล้ชิดมากที่สุดก็คือครอบครัวตนเองและขยายไปสู่บ้านใกล้เรือนเคียง ชุมชน โรงเรียน (Kanchanakamol, 2008) หากไม่สามารถยุติความขัดแย้งลงตรงจุดเริ่มต้นแห่งปัญหา ความขัดแย้งรุนแรงก็จะแผ่ขยาย ส่งผลกระทบไปสู่สังคมในวงกว้างขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Chotisakulrat, 2016)

ชุมชนวัดใหม่ (ยายแสบ) เป็นชุมชนเล็กๆ ประมาณ 126 หลังคาเรือน เป็น 1 ใน 37 ชุมชน ในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ที่มีเส้นทางเดินทางสัญจรทางบกเชื่อมต่อบนถนนเจริญสินทวงศ์ และรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงิน (สถานีบางขุนนนท์) ทางน้ำมีท่าเรือโดยสารภายในคลองบางกอกน้อย รอบๆ ชุมชนกำลังมีการพัฒนาพื้นที่ที่เป็นที่อยู่อาศัย คอนโดมิเนียม สถานที่ท่องเที่ยว และการขับเคลื่อนบริการจากทางภาครัฐ มีระบบสาธารณสุขพื้นฐานให้กับประชาชนในพื้นที่ มีการเปลี่ยนแปลงทัศนียภาพภายในชุมชนให้สอดคล้องการพัฒนาพื้นที่ภายในวัดใหม่ (ยายแสบ) ให้รองรับกับการพัฒนาเมืองและชุมชนควบคู่กันไปในโครงการ “พลังบวร” อันประกอบไปด้วย บ้าน วัด และราชการ อีกทั้งภายในชุมชนยังมีการจัดตั้งศูนย์ใกล้เคียงภาคประชาชนขึ้น เพื่อให้มีการใกล้เคียงขึ้นนอกศาล ระวังเหตุการณ์ฟ้องร้องที่จะเกิดขึ้น ลดข้อขัดแย้งอันจะนำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัว ชุมชน สังคม คนในชุมชนวัดใหม่ (ยายแสบ) จึงต้องปรับตัวตามไปกับบริบทของสังคมที่กำลังเข้ามา มีอิทธิพลทั้งในด้านความเป็นอยู่ อาชีพ และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนที่เปลี่ยนแปลงตามวัย (Generation) ที่แตกต่างกัน อันก่อให้เกิดความขัดแย้งกันขึ้นทั้งในด้านความคิด ทัศนคติ และความเชื่อ เกิดฟ้องร้องเป็นคดีความกัน เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวภายในชุมชน กระทั่งยุติธรรมโดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จึงได้สร้างการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายอาสาสมัครภาคประชาชนและบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในการส่งเสริมการระงับข้อพิพาททางเลือกด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และตรา “พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562” ขึ้น ซึ่งกฎหมายฉบับนี้เป็นระบบยุติธรรมทางเลือก เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างแท้จริง สะดวกรวดเร็ว เป็นธรรมและไม่เสียค่าใช้จ่าย โดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง ทำให้เกิดสันติสุขขึ้นภายในครอบครัวและชุมชน การจัดการความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพมิได้เกิดขึ้นในทันที ย่อมต้องมีการกระบวนการ วิธีการ ขั้นตอนที่แสวงหาทางออกด้วยการไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง ช่วยเหลือคู่กรณีจัดการความขัดแย้ง โดยไม่ใช่ผู้ตัดสินใจหรือกำหนดวิธีแก้ปัญหา (Bernard, 2010) เป็นองค์การด้านการจัดการความขัดแย้งแห่งอเมริกา (CDR Associates) สอดคล้องกับกระบวนการจัดการความขัดแย้ง มิใช่การเจรจาตนเองโดยตรงแต่ใช้คนกลางเข้าไปช่วยเหลือ โดยได้รับความยินยอมจากคู่กรณี (Wattanasap, 2012) ไม่เป็น

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ไม่มีอำนาจตัดสินใจ เป็นการแทรกแซง (Prathaeuangrattana, 2022) และเพื่อให้คู่กรณีเปลี่ยนมุมมอง ได้พูดคุย และไม่ได้ใช้อำนาจบังคับกันในทางกฎหมาย ความขัดแย้งเกิดขึ้นได้กับทุกคนทุกสถาน ทุกกาลเวลา จึงไม่ใช่เรื่องแปลกหรือเกินความจริงที่จะเกิดความคิดเห็นไม่เป็นไปในทางเดียวกัน แต่ต้องมีกระบวนการไกล่เกลี่ยที่นำคู่กรณีเข้าสู่การเจรจา เปิดการเจรจา หาทางเลือกที่เหมาะสมแบบชนะกันทั้งสองฝ่าย (Thapvongse, 2019) ซึ่งในอดีตมีการไกล่เกลี่ยโดยคนกลางที่เป็นผู้ใหญ่ในตระกูล เรียกว่า “เจ้าโคตร” ซึ่งเป็นระบบการจัดการความขัดแย้งในชุมชน เป็นคนกลางหาสาเหตุของปัญหาและร่วมกันหาทางออกด้วยการพูดคุย ตกลงกันโดยตรง สะท้อนผ่านประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ส่วนในทางพระพุทธศาสนาเองได้มีบัญญัติไว้ในพระวินัย ได้แก่ อธิกรณสมณะ 7 ซึ่งเป็นการตัดสินหนึ่งในสี่วิธีการไกล่เกลี่ย ของพระอริยสงฆ์เมื่อเกิดอธิกรณ์กันขึ้น วิธีการนั้นเรียกว่า “ติณวัตรการวินัย” เป็นการตัดสินโดยวิธีการประนีประนอม เลิกแล้วต่อกันเพื่อระงับอนุวาทาธิกรณ์และอาบัติตาธิกรณ์ (Thai Tripitakas: 2/386/430) และการไกล่เกลี่ยที่พระพุทธเจ้าทรงเป็นคนกลางจัดการความขัดแย้งในสถานการณ์ของสงครามการแย่งน้ำของพระญาติระหว่างแคว้นศากยะและแคว้นโกลิยะ ด้วย “มัชฌิมวิธี” (Phramaha Hansa Dhammahaso (Nitibunyakorn), 2023) เพื่อให้เกิดกระบวนการยุติความขัดแย้งไม่ให้เกิดความบานปลายจนเกิดความรุนแรง เสียหายขึ้นและที่สำคัญอย่างยิ่ง ความขัดแย้งไม่ควรเกิดขึ้นระหว่างคนในครอบครัว

ปัญหาความขัดแย้งของครอบครัวถือเป็นเรื่องอ่อนไหวและมีความซับซ้อน เป็นปัญหาที่ต้องการการแก้ไขจัดการที่ถูกต้อง เนื่องจากสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่คนทุกวัยใช้เป็นแหล่ง พักพิง อาศัยที่ปลอดภัย เป็นที่พึ่งทั้งทางกายและทางใจ เป็นพื้นที่สร้างโอกาส สนับสนุน ผลักดัน เชื่อมโยงความสัมพันธ์ต่อกันด้วยความปรารถนาดี หากครอบครัวใดมีความขัดแย้งรุนแรงกันขึ้น ครอบครัวนั้นจะมีความสุข เกิดความทุกข์ความต่อการดำรงชีวิต เตือนเนื้อร้อนใจอย่างที่สุด คุณภาพชีวิตของคนในครอบครัวลดลงจนทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาและเป็นภัยร้ายที่ทำลายการพัฒนาของคนในชาติ ด้วยเหตุดังกล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเพื่อจะศึกษาวิเคราะห์ บริบท สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาตาม พ.ร.บ.การไกล่เกลี่ย พ.ศ.2562 นอกจากนี้ยังศึกษาหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสา พร้อมทั้งออกแบบพัฒนาและนำเสนอกระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) โดยพุทธสันติวิธี ด้วยหวังว่า ผู้ไกล่เกลี่ยคนกลางที่เป็นจิตอาสา จะมาช่วยบรรเทาปัญหาความขัดแย้งให้ยุติลง สร้างความสมานฉันท์ ลดคดีความขึ้นสู่ศาล และฟื้นฟูความสัมพันธ์ให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ บริบท สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น และแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น)
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น)
3. เพื่อพัฒนาและนำเสนอกระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) โดยพุทธสันติวิธี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวความคิดทฤษฎี ศึกษาค้นคว้าเอกสารข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎก เป็นต้น และ ทฤษฎี (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ ตำรา วิชาการ การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) วารสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกระบวนการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งของครอบครัวทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลเนื้อหาจากอินเทอร์เน็ต และจากการสำรวจเอกสาร ซึ่งผู้วิจัยจะสืบค้นเอกสารจากแหล่งที่มาที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยได้อย่างรอบด้าน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม ลงพื้นที่สัมภาษณ์ภาคสนาม โดยร่วมกิจกรรมกับชุมชนวัดใหม่ (ยายแบ้น) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว สาเหตุอุปสรรคในการดำเนินการยุติปัญหาความต้องการจำเป็นในการไกล่เกลี่ย ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่มีประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

3.1 กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อค้นหาสภาพปัญหาความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนที่เกี่ยวข้องแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำชุมชนวัดใหม่ (ยายแบ้น) หน่วยงานราชการในเขตบางกอกน้อย ผู้ประกอบการ ข้าราชการ โรงเรียน ทั้งหมด 28 รูป/คน กลุ่มใช้การคัดเลือกจากกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณสมบัติ แยกประเภทได้ดังนี้ 1) ผู้นำชุมชนที่เป็นประธานและคณะกรรมการชุมชนวัดใหม่ (ยายแบ้น) 3 คน 2) เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการ 3 คน 3) ผู้บริหารโรงเรียน 3 คน 4) ผู้ประกอบการในพื้นที่ 2 คน 5) ผู้อาศัยในชุมชน 3 คน 6) ผู้เชี่ยวชาญด้านการไกล่เกลี่ย 5 รูป/คน 7) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาและพุทธสันติวิธี 3 รูป 8) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 2 คน 9) ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาครอบครัว 1 คน 10) ผู้เชี่ยวชาญด้านการฝึกอบรม 2 คน 11) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสาร 1 คน

3.2 ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์โมเดลกระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสา โดยแยกเป็นนักการศาสนา นักวิชาการด้านไกล่เกลี่ย นักจิตวิทยาครอบครัว รวมทั้งหมด 6 รูป/คน

3.3 วิทยากรผู้ให้การอบรมหลักสูตรการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสา โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านการไกล่เกลี่ย นักการศาสนา นักจิตวิทยาครอบครัว รวมทั้งหมด 3 คน

3.4 ผู้เข้ารับการอบรมเป็นผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสา ได้แก่ พระสงฆ์ ครู ผู้นำชุมชน และจิตอาสา ในชุมชน จำนวน 15 ท่าน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้เครื่องมือสำคัญ เชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การฝึกอบรมวิธีการไกล่เกลี่ย แสดงบทบาทสมมติ การจดบันทึกภาคสนาม (Field Note) การบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว เชิงปริมาณ ได้แก่ แบบประเมินผลการฝึกอบรมพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสา ก่อน-หลัง กล่าวคือ

4.1 การสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วม

4.2 การวิพากษ์กระบวนการ (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติวิธี ด้านศาสนา และด้านจิตวิทยา จำนวน 6 รูป/คน เพื่อนำกระบวนการไปพัฒนาในพื้นที่วิจัย

4.3 ศึกษาและติดตามผลการปฏิบัติ/ทดลอง/ฝึกอบรม โดยจัดอบรมพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสา เป็นเวลา 2 วัน และลงมือปฏิบัติการไกล่เกลี่ยจำนวน 2 กรณี จากนั้นมีการติดตามผลการไกล่เกลี่ยเป็นระยะ

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาบริบท สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็นจากข้อมูลปฐมภูมิ ทฤษฎี การลงพื้นที่สัมภาษณ์จากคำถามกึ่งโครงสร้าง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) กับกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์แบบเฉพาะเจาะจง อีกทั้งข้อมูลจากข้อเสนอแนะให้การรับรองกระบวนการพัฒนาที่ศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พร้อมทั้งผลการประเมินการอบรมพัฒนาผู้ใกล้ชิดจิตอาสา ก่อน-หลัง โดยใช้วิธีการทางสถิติ คะแนนวัด 5 ระดับจากมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด มาทำการจัดหมวดหมู่ แบ่งชนิดประเภท สาเหตุปัญหา ลักษณะองค์ประกอบของปัญหา หลักการ แนวทาง วิธีการป้องกัน แก้ไขปัญหา ตลอดจนถึงแนวทางการส่งเสริมพัฒนา

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจุดอ่อนจุดแข็งแนวทางแก้ไข ข้อเสนอกระบวนการพัฒนาและวิธีการฝึกอบรม พร้อมทั้งการลงมือปฏิบัติการใกล้เคียงของผู้ใกล้ชิดจิตอาสา ในชุมชน และนำผลการใกล้เคียงมาสรุป

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัยและการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ติดตามผู้ใกล้ชิดจิตอาสา พร้อมทั้งได้สร้างเครือข่ายผู้ใกล้ชิดจิตอาสาในชุมชน เพื่อให้กระบวนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาผู้ใกล้ชิดจิตอาสา ด้วยการเผยแพร่บทความวิจัยและประชาสัมพันธ์ผ่านศูนย์ใกล้เคียงวัดใหม่ (ยายแป้น) เพื่อให้เกิดความแพร่หลายต่อยอดในองค์กรอื่น เช่น โรงเรียน วัด บริษัท เป็นต้น

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์บริบท สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น และแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาผู้ใกล้ชิดจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) **ผลการวิจัยพบว่า** 1) บริบทต่อกระบวนการพัฒนาผู้ใกล้ชิดจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) เป็นชุมชนที่ประกอบด้วยคนหลากหลายอาชีพประกอบด้วย อาชีพรับจ้างทั่วไป ค้าขายเล็กๆ น้อย ในชุมชนและภายนอกบริเวณบวทวิธิ ประกอบธุรกิจส่วนตัวตั้งแต่ขนาดเล็กไปจนถึงขนาดใหญ่ กลุ่มคนทำงานที่ไปเช้า-เย็นกลับ กลุ่มเด็กเล็กและผู้สูงอายุ ส่วนกลุ่มเยาวชนมีอยู่น้อยแต่ละคนมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันและอยู่ในสภาพของชุมชนแออัด 2) สภาพปัญหา อุปสรรคและความต้องการจำเป็นต่อกระบวนการพัฒนาผู้ใกล้ชิดจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชน พบว่า 2.1) สภาพปัญหา ได้แก่ ชุมชนยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ยังต้องได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกและภาครัฐ 2.2) อุปสรรค ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนบ้าน วัด และราชการ ยังมีความสัมพันธ์กันน้อยมากเนื่องจากยังเป็นต่างฝ่ายต่างขับเคลื่อนงานของตนยังไม่ประสานสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน 2.3) ความต้องการที่จำเป็นต้องมีกระบวนการใกล้เคียง ได้แก่ การพัฒนาชุมชนถูกขับเคลื่อนด้วยการมีแผนพัฒนาชุมชนและโครงการที่สนับสนุนจากภาครัฐ นโยบายภาครัฐตาม พ.ร.บ.การใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 การจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชนและการแจ้งข้อมูลข่าวสาร 3) แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาผู้ใกล้ชิดจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชน โดยแนวคิดและทฤษฎีที่ได้นำมาพัฒนาเป็นกระบวนการใกล้เคียงจิตอาสา ได้แก่ 3.1) แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาผู้ใกล้ชิด 3.2) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาผู้ใกล้ชิด 3.3) แนวคิดทฤษฎีการจัดการความขัดแย้ง 3.4) แนวคิดการสื่อสารเพื่อจัดการความขัดแย้ง 3.5) แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะและทักษะของผู้ใกล้ชิดจิตอาสา 3.6) แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาคือครอบครัวเพื่อจัดการความขัดแย้ง และ 3.7) แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ใกล้ชิดจิตอาสาเป็นกรอบในการศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสา เพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) **ผลการวิจัยพบว่า** หลักพุทธธรรมที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) โดยพุทธสันติวิธี ประกอบด้วยหลักธรรมที่เป็นแกนหลัก และหลักธรรมที่สนับสนุนในการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสา โดยสรุปได้ดังนี้ 1) หลักธรรมที่เป็นแกนหลัก ได้แก่ หลักไตรสิกขา เป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์หรือการฝึกฝนพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาอย่างรอบด้านทั้งด้านศีล สมาธิ และปัญญา หลักธรรมที่สนับสนุน ได้แก่ 2.1) หลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักคุณธรรมที่ช่วยเสริมสร้างหรือทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีงามต่อกัน ซึ่งเป็นคุณสมบัติภายในของบุคคลผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสา ซึ่งจะต้องประกอบด้วยความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา 2.2) หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่สร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ส่งเสริมการมีน้ำใจ ให้การช่วยเหลือสังเคราะห์แก้ปัญหซึ่งกันและกัน

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อพัฒนาและนำเสนอกระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) โดยพุทธสันติวิธี **ผลการวิจัยพบว่า** กระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) โดยพุทธสันติวิธี ได้นำกระบวนการไกล่เกลี่ย “MEDIATION Model” 9 ขั้นตอน มาบูรณาการการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาให้มีทักษะในการจัดการความขัดแย้งของครอบครัวตามหลักพุทธธรรมด้วยสันติวิธี 1) M (Mindfulness): ตั้งสติให้พร้อมสรรพ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องระลึกถึงตนเองว่าอยู่ในฐานะคนกลาง ทำหน้าที่ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก ให้คู่พิพาทสามารถตกลงกันได้อย่างเข้าใจกัน มีสติเท่าทันต่อสถานการณ์เฉพาะหน้าที่เป็นเหตุการณ์ความขัดแย้ง 2) E (Emotion Management): ควบคุมอารมณ์ความรู้สึก เมื่อคู่พิพาทต่างมุ่งเอาชนะกันด้วยความโกรธ พยาบาท เคียดแค้น ขุ่นเคือง เมื่ออยู่ต่อหน้า ใช้เทคนิคสร้างบรรยากาศให้ผ่อนคลาย อารมณ์ที่ขุ่นข้องจนทำให้คู่พิพาทใจเย็นขึ้น พร้อมทั้งจะรับฟังกันและกัน หากฝ่ายหนึ่งพูด ขอให้อีกฝ่ายหนึ่งรับฟังอย่างตั้งใจ ไม่โต้เถียง ให้เกียรติเคารพสิทธิกันและกัน 3) D (Deep Listening): เน้นที่ฟัง/สื่อสารให้ลึกซึ้ง ผู้ไกล่เกลี่ยต้องเป็นนักฟัง ที่ดี มีศิลปะในการพูดสื่อสารทำให้คู่ความเข้าใจ และสามารถตกลงกันได้เอง 4) I (Issue Analysis): ตรึงให้อยู่ในประเด็น รู้ว่าประเด็นปัญหาคืออะไร รู้ว่าสาเหตุเกิดจากอะไร รู้ว่าเป้าหมายหรือความต้องการที่แท้จริงของคู่ความเป็นอย่างไร ตรึงให้คู่พิพาทอยู่ในประเด็นที่คู่พิพาทจะร่วมกันตัดสินใจ ไม่ควรให้คู่พิพาทออกนอกเรื่อง ที่จะทำให้เกิดปัญหาลายไป 5) A (Attitude Equation): เชิญวิธีการให้สอดคล้อง ผู้ไกล่เกลี่ยพยายามปฏิบัติตามวิธีการที่ถูกต้อง ปฏิบัติตามจริยธรรมของผู้ไกล่เกลี่ย ให้สอดคล้องกับหลักการไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยนั้นเป็นผู้ดำเนินการไปสู่การไกล่เกลี่ยให้สามารถตกลงกันได้ โดยต้องใช้วิธีการ เทคนิค ที่สอดคล้องกับหลักการไกล่เกลี่ย ไม่ใช่วิธีการรับสินบน บังคับ ชูเชิญ ให้คู่พิพาทตกลงกัน เข้าใจกัน ดังนั้น ผู้ไกล่เกลี่ยจึงต้องเชิญวิธีการให้สอดคล้องกับหลักการไกล่เกลี่ย 6) T (Trust): ปรับทัศนคติเทียบเท่า ผู้ไกล่เกลี่ยทำหน้าที่ปรับทัศนคติของคู่พิพาทให้มีมุมมองแนวคิดความเห็นที่อยู่ในจุดร่วมกันได้ มีทัศนคติเสมอภาคเท่าเทียมยอมรับกัน เพราะความเห็นเหมือนกันจะตกลงตรงกันได้ง่ายขึ้น ผู้ไกล่เกลี่ยจึงเป็นสะพานเชื่อมปรับความคิดความเห็นให้ตรงกัน ช่วยเอื้อประโยชน์และอำนวยความสะดวกต่อการตกลงกัน เข้าใจกันได้ของคู่พิพาท 7) I (Interest): ดึงเข้าสู่จุดสนใจ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องรู้ความต้องการที่แท้จริงของคู่พิพาทและรู้จุดร่วมตกลงกันที่ไม่เป็นไปเพื่อการ เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด 8) O (Option): ให้มีทางเลือกเพิ่มเติม โดยเสนอทางเลือก ข้อคิดเห็นเสนอแนะตามมุมมอง ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเหมาะสมแก่การตกลงกัน เพื่อความเข้าใจกันของคู่พิพาท 9) N (New Future & Relationship): เสริมสร้างความสัมพันธ์ ผู้ไกล่เกลี่ยในฐานะคนกลางต้องเสริมสร้าง ความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างคู่พิพาท เมื่อตกลงกันได้ ให้อยากันเป็นการเชื่อมประสานความสัมพันธ์อันดี อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข หลักพุทธธรรมที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสา

เพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) โดยพุทธสันติวิธี พบว่า 1) หลักธรรมหลักในการพัฒนา ผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสา เป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์หรือการฝึกฝนพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาอย่างรอบด้าน ได้แก่ หลักไตรสิกขา ด้านยึดมั่นในกติกา (ศีล) พัฒนางานอย่างแน่วแน่ (สมาธิ) และพิจารณาในแง่เหตุผล (ปัญญา) 2) หลักธรรมที่สนับสนุนให้ผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาสามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ตามขั้นตอนไกล่เกลี่ย ได้แก่ 2.1) หลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักคุณธรรมที่ช่วยเสริมสร้างหรือทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีงามต่อกัน เป็นคุณสมบัติภายในของบุคคลผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสา ซึ่งจะต้องประกอบด้วยความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา 2.2) หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่สร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ส่งเสริมการมีน้ำใจ ให้การช่วยเหลือ สังเคราะห์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสา ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้าอบรม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชน ก่อนการฝึกอบรมมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 แต่ภายหลังการฝึกอบรมค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48 ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยก่อนและหลังการฝึกอบรมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการลงปฏิบัติการไกล่เกลี่ยกับครอบครัวในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) พบว่า 1) เกิดความรัก ความเข้าใจ ต่อกันภายในครอบครัวมากยิ่งขึ้น 2) เกิดความรู้สึกรู้สึกเห็นใจ เห็นใจ ต่อกันเพิ่มมากขึ้น 3) เกิดความรู้สึกที่ดีและมีความ ใส่ใจ กันและกันเพิ่มมากขึ้น และ 4) เกิดความสุขใจ ต่อกันเมื่อฟื้นสัมพันธ์ภายในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

Figure 1: The Process of Developing Volunteer Mediators for Family Conflict Resolution in the Wat Mai (Yai Paen) Community by Buddhist Peaceful Means

องค์ความรู้ใหม่ คือ MEDIATION Model วงกลมชั้นในสุด “WAT” หมายถึง เป้าหมายสูงสุดที่เป็นผลสัมฤทธิ์ของโครงการพัฒนา WAT Next Model อันประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (W: Wisdom) วัตถุประสงค์ (A: Awareness) และวัตถุประสงค์ (T: Truth) โดยกระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาจะต้องสามารถขับเคลื่อนไปสู่การไกล่เกลี่ยในขั้นตอนต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาได้นำทักษะและวิธีการต่างๆ ที่จำเป็นไปใช้ในการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ที่เกิดจากความขัดแย้งรุนแรงให้กลายเป็นความสมานฉันท์ วงกลมล้อมรอบชั้นใน “ไตรสิกขา” หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาอย่างรอบด้านเพื่อให้เกิดความรู้ ทักษะความสามารถ และเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชน โดยการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาจะต้องได้รับการฝึกอบรมพัฒนาเกี่ยวกับการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยเพื่อการจัดการความขัดแย้งในครอบครัวอย่างรอบด้าน ทั้งด้านพฤติกรรม (ศีล) ทักษะ ที่จำเป็นสำหรับการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยอาสา ด้านจิตใจ (สมาธิ) คุณธรรมหรือคุณลักษณะภายในตนของการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยอาสา และด้านปัญญา (ปัญญา) ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยเพื่อการจัดการความขัดแย้งในครอบครัว โดยมีสติเป็นฐานใจสำคัญของการพัฒนาผู้เข้าอบรม วงกลมล้อมรอบ “กระบวนการไกล่เกลี่ย 9 ขั้นตอน” เพื่อการจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชน ประกอบด้วย ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ตั้งสติให้พร้อมสรรพ (Mindfulness) ขั้นที่ 2 ดับอารมณ์ความรู้สึก (Emotion Management) ขั้นที่ 3 เน้นฟัง/สื่อสารให้ลึกซึ้ง (Deep Listening) ขั้นที่ 4 ตรึงให้อยู่ในประเด็น (Issue Analysis) ขั้นที่ 5 เชื้อวิธีทำให้สอดคล้อง (Attitude Equation) ขั้นที่ 6 ปรับทัศนคติเทียมเท่า (Trust) ขั้นที่ 7 ดึงเข้าสู่จุดสนใจ (Interest) ขั้นที่ 8 ให้มีทางเลือกเพิ่มเติม (Option) ขั้นที่ 9 เสริมสร้างความสัมพันธ์ (New Future & Relationship) และกลีบดอกบัวรอบนอกสุด คือ เมื่อมีการไกล่เกลี่ยในครอบครัวสำเร็จ ผลลัพธ์ของการไกล่เกลี่ยเพื่อการจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนจะได้รับ ได้แก่ ด้านความเข้าใจ ด้านเห็นใจ ด้านใส่ใจ และด้านสุขใจ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นของครอบครัวในชุมชนวัดใหม่ยายแป้น ควรมีการแก้ไขให้ครอบครัวหรือชุมชนมีความสุขมากยิ่งขึ้น ควรส่งเสริมให้มีความเข้าใจ ความเห็นใจ ความใส่ใจ และความสุขใจของบุคคลภายในครอบครัว จึงเห็นว่ามีจำเป็นต้องมีการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) โดยพุทธสันติวิธี ทั้งนี้เพราะชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) มีความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว บ้าน วัด และราชการน้อยมาก อีกทั้งชุมชนยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ยังต้องได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกและภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Moore (1947) ที่กล่าวไว้ว่า การลดความขัดแย้งในครอบครัวจะทำให้ปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องลดน้อยลง รวมทั้งปัญหาความรุนแรงด้วย และสอดคล้องกับแนวคิดของ Roger, William and Pattan (1991) กล่าวว่าความขัดแย้งในครอบครัวเป็นผลมาจากความปรารถนา หรือเป้าหมายที่ไปด้วยกันไม่ได้ โดยความขัดแย้งของครอบครัวเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และ เช่นเดียวกับ ผลการวิจัยของ พระอนุรักษ อนุรักษิโต (รัฐธรรม) (Phra Anurak Anurakkhito (Ratthatham), 2023) ที่วิจัยเรื่องการศึกษาแบบการพัฒนาการฝึกอบรมผู้นำเยาวชนต้นแบบด้านคุณธรรมโดยพุทธสันติวิธี จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยพบว่าหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้นำเยาวชนต้นแบบ คือ หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เป็นกระบวนการในการพัฒนา และมีหลักธรรมสนับสนุน คือ สังคหวัตถุ 4 และอิทธิบาท 4

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า หลักพุทธธรรมที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) โดยพุทธสันติวิธี ได้แก่

หลักไตรสิกขา หลักพรหมวิหาร 4 หลักสังคหวัตถุ 4 ทั้งนี้เพราะว่า เป็นหลักธรรมที่สามารถส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด และการลงมือปฏิบัติในการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างเป็นองค์รวมรอบด้าน ตามหลักของไตรสิกขา ทั้งด้านพฤติกรรมหรือศีลสิกขา ด้านจิตใจหรือจิตตสิกขา และด้านปัญญาหรืออภิญญาสิกขา เป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาในการเข้าไปให้การช่วยเหลือผู้อื่น จะต้องมีความรัก ความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ผ่านการแสดงออกที่เป็นรูปธรรมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ตั้งแต่การให้ทาน คือ ให้ความรู้ความเข้าใจเพื่อการจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชน ปิยวาจา เป็นการไกล่เกลี่ยด้วยการสื่อสารอย่างสันติหรือการสื่อสารเชิงบวก อตถจริยา การปฏิบัติบำเพ็ญประโยชน์ให้การช่วยเหลือหรือการแก้ปัญหาคความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนได้ และสมานัตตตา การไกล่เกลี่ยด้วยการรู้จักการเคารพผู้อื่นด้วยความยุติธรรมและเท่าเทียม ไม่เอาเปรียบผู้อื่นร่วมทุกข์ ร่วมสุข ร่วมแก้ปัญหาจนประสบความสำเร็จได้ สอดคล้องกับบทความวิจัยของ ธปภัค บุณยะสิงห์, พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส และพระปราโมทย์ วาทโกวิโท (Buranasingh, Phramaha Hansa Dhammahaso, and Phra Pramote Vadakovido, 2020) เรื่อง รูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนโดยพุทธสันติวิธี: ศึกษากรณีตำบลสวาย อำเภอบางคนที จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า รูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนใช้หลักพุทธสันติวิธี ประกอบด้วย 1) หลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ประกอบด้วย การสมัครใจของทุกฝ่าย การผ่อนปรนให้แกกัน การฟื้นฟูความสัมพันธ์ของคู่กรณี และการยุติคดีด้วยความพึงพอใจ 2) ขั้นตอนการไกล่เกลี่ย ประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัญหาตามหลักอริยสัจสี่ เปิดเวทีพูดคุยด้วยพรหมวิหาร แบบไม่มีอคติและจบลงด้วยสามัคคีธรรม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตินุญยากอร์) (Phramaha Hansa Dhammahaso (Nitibunyakorn), 2004) เรื่อง รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี: ศึกษากรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จ.เชียงใหม่ โดยใช้รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี ซึ่งสอดคล้องกับบทความวิจัยของ ประสิทธิ์ ลาภพิทักษ์มงคล และคณะ (Lappitakmongkol et al. 2019) เรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประนีประนอมประจำศาลจังหวัดสมุทรปราการตามหลักพุทธสันติวิธี โดยการวิจัยได้นำหลักไตรสิกขามาพัฒนาเป็นกระบวนการไกล่เกลี่ยเพิ่มเติมใน T-I-P Model

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า กระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชน พบว่า ก่อนการฝึกอบรมมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 แต่ภายหลังการฝึกอบรมค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48 ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยก่อนและหลังการฝึกอบรมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการลงปฏิบัติการไกล่เกลี่ยกับครอบครัวในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) พบว่า 1) เกิดความรัก ความเข้าใจ ต่อกันภายในครอบครัวมากยิ่งขึ้น 2) เกิดความรู้สึกรู้สึกเห็นอก เห็นใจ ต่อกันเพิ่มมากขึ้น 3) เกิดความรู้สึกที่ดีและมีความ ใส่ใจ กันและกันเพิ่มมากขึ้น และ 4) เกิดความ สุขใจ ต่อกันเมื่อฟื้นสัมพันธ์ภายในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น มีจุดเด่นคือ เนื้อหาการฝึกอบรมมีความทันสมัย ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เข้าอบรมที่จะพัฒนาเป็นผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสา และตอบสนองต่อความต้องการของครอบครัวที่มีปัญหาคความขัดแย้งได้เป็นอย่างดี เนื้อหาสาระในการฝึกอบรมจึงมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เข้าอบรม มีความน่าสนใจ แปลกใหม่ มีความถูกต้องและทันสมัย ทำทนายต่อศีกษาภาพทางการเรียนรู้ของผู้เข้าอบรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีณา สงวนชม และ พระปราโมทย์ วาทโกวิโท (Sa-nguanchom, and Phra Pramote Vadakovido, 2022) ที่ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำกระบวนการต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี ที่พบผลวิจัยว่า F-A-M-S-U-K MODEL มีกระบวนการพัฒนา คือ ปลูกให้เป็น เห็นตัวรู้ พัฒนาสู่การปฏิบัติ ผ่านการพัฒนาทั้ง 6 ด้าน คือ 1) ด้านผู้นำกระบวนการ 2) ด้านการสร้างทัศนคติ 3) ด้านการสร้างสันติภายใน 4) ด้านทักษะและเครื่องมือ 5) ด้านความ

เข้าใจเครื่องมือพุทธสันติวิธี 6) ด้านองค์ความรู้ โดยมีผลลัพธ์ คือ งดงามตื่นรู้ ประพฤติอยู่ในธรรม น้อมนำจิตมั่นคง และสอดคล้องกับแนวคิดการคัดเลือกเนื้อหาสาระในการฝึกอบรมของ Tyler และ Tabá คือ เนื้อหาในการอบรมจะต้องจัดลำดับเนื้อหาที่ง่ายไปสู่เนื้อหาที่ยาก เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน พื้นฐานก่อนเรียนเนื้อหาที่ยากขึ้นไป ให้ผู้เรียนได้เข้าใจเนื้อหาส่วนย่อย แล้วค่อยพัฒนาความรู้ความเข้าใจไปสู่ส่วนรวม ได้แก่ 1) ขอบเขตเนื้อหาสาระกับประสบการณ์การเรียนรู้จะต้องมีความเหมาะสมกับผู้เข้าอบรม 2) การจัดเรียงลำดับเนื้อหาสาระกับประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความต่อเนื่องและเป็นระบบ 3) การบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เข้าอบรม ซึ่งกระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาที่พัฒนาขึ้น มีจุดเด่นคือการจัดประสบการณ์หรือวิธีการฝึกอบรม เป็นผู้นำการเรียนรู้ตนเอง (Self-directed learning) และได้ลงมือปฏิบัติเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีการบูรณาการเนื้อหาความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ที่เป็นวัยผู้ใหญ่ และหลักการออกแบบการจัดประสบการณ์ในการฝึกอบรมหรือการจัดการเรียนรู้ (Tyler, 1949; Tabá, 1962)

สรุป

ผลลัพธ์ของการใช้กระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชน จากผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสา หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม และผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการไกล่เกลี่ยเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชน ส่งผลทำให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ทั้ง 4 จ ได้แก่ เข้าใจ เห็นใจ ใส่ใจ สุขใจ กระบวนการที่พัฒนาขึ้น เนื้อหาการฝึกอบรมสามารถตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของผู้เข้าอบรมได้เป็นอย่างดี รวมถึงการจัดวางเนื้อหาให้ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้จากเนื้อหาสาระที่ง่ายไปสู่เนื้อหาที่มีความยากขึ้นไปตามลำดับ เมื่อจบการฝึกอบรมแล้วสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการไกล่เกลี่ยเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนได้ทันที เนื่องจากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยเพื่อจัดการกับความขัดแย้งที่เป็นศาสตร์สมัยใหม่หรือสากล มาบูรณาการกับแนวคิดพุทธธรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสา มุ่งเน้นการพัฒนาให้ผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติผ่านประสบการณ์ตรงด้วยตนเองของผู้เข้าอบรมอย่างรอบด้าน ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยใช้กระบวนการไตรสิกขาในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้ผู้เข้าอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีทักษะความรู้ ความสามารถ และเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชน ในส่วนของกระบวนการในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมเน้นการพัฒนาให้ผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย กระบวนการกลุ่ม การถอดบทเรียน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผู้ที่จะนำกระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนในงานวิจัยนี้ไปใช้ จะต้องศึกษาองค์ประกอบของกระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสา โดยเฉพาะการฝึกอบรม และขั้นตอนการไกล่เกลี่ย 9 ขั้นตอนเป็นอย่างดี เพราะเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การฝึกอบรมและการดำเนินการไกล่เกลี่ยเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ควรมีการศึกษาหลักพุทธธรรมอื่นๆ ที่นอกเหนือจากหลักธรรมในงานวิจัยนี้ เช่น หลักกัลยาณมิตร หลักโยนิโสมนสิการ หลักพละ 5 หลักอิทธิบาท 4 หลักสาราณียธรรม เป็นต้น เพื่อนำมาใช้เป็นแนวคิดในการพัฒนาเป็นกระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ควรมีการศึกษาผลหรือประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับครอบครัวที่ได้รับกระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อจัดการความขัดแย้ง ที่นอกเหนือจากการประเมินผลลัพธ์ทั้งด้านความเข้าใจ ใส่ใจ เห็นใจ สุขใจในงานวิจัยนี้ เช่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครอบครัวตามหลักภavana 4 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครอบครัวตามหลักสาราณียธรรม 5 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครอบครัวตามหลักอริยวุฒิ 5 เป็นต้น เพื่อเป็นการศึกษาว่า กระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสา ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครอบครัวได้ตามหลักธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อนำกระบวนการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาไปใช้ในการจัดฝึกอบรมผู้นำชุมชน หรือบุคคลทั่วไปภายในชุมชน ที่ยังไม่เคยได้รับประสบการณ์ในการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชน

2.2 วิทยากรที่จะนำคู่มือการฝึกอบรมนี้ไปใช้ จะต้องเป็นนักกิจกรรมหรือนักฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ไม่เน้นการบรรยายเพียงให้ความรู้เท่านั้น แต่ต้องส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้การเป็นผู้ไกล่เกลี่ยจิตอาสาจากการลงมือปฏิบัติผ่านประสบการณ์ตรง จากกิจกรรมที่หลากหลาย จะทำให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดี และเกิดทักษะความสามารถในการไกล่เกลี่ยเพื่อจัดการความขัดแย้งของครอบครัวในชุมชนได้อย่างชัดเจน

2.3 กรณีที่ไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จสามารถส่งต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยภาคประชาชนวัดใหม่ (ยายแป้น) ต่อไป

References

- Bernard, M. (2010). *Dynamic in Conflict Resolution* [Medical Doctor]. (Tanteerawong, Translator). Bangkok: Kobfai.
- Buranasingh, T., Phramaha Hansa Dhammahaso, & Phra Pramote Vadakovido. (2020). *A Judicial Public Mediation Model for People by Buddhist Peaceful Means: Case Study of Sawai Sub-District, Prang Ku District, Sri Sa Ket Province*, (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Chotisakulrat, P., Maneeekaw, N. (2016). *Peace Building Communication: Turning Conflict into Creative Power*. Nakhon Pathom: Human Rights and Peace Studies Institute, Mahidol University.
- Department of Rights and Freedoms Protection. (2022). *Strategy for 20 Years (2017-2036) Dispute Mediation Act 2019*. Retrieved January 10, 2022, from <http://www.rlpd.go.th>
- Fisher, R., Ury, W., & Patton, B. (1991). *Getting to Yes: Negotiating Agreement without Giving in*. 2nd ed., Massachusetts, USA: Houghton Mifflin Harcourt.
- Hellriegel, D., & Slocum, J. W. (2002). *Management: A Competency-based Approach*. Ohio: Cincinnati.

- Kanchanakamol, U. (2008). *Community Development Based on Community Assets and Aesthetic Questions*. Bangkok: King Prajadhipok's Institute.
- Lappitakmongkol, P. et al. (2019). A Development of Mediator Characteristics at Samutprakarn Provincial Court by Buddhist Peaceful Means. *Journal of MCU Peace Studies*, 7(5), 1283-1295.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Moore, Ch. W. (1947). *Summary of the Mediation Process: Practical Strategies for Resolving Conflict*. (4th ed.). San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- NESDC (Office of the National Economic and Social Development Council). (2018). *Document Summarizing the Master Plan under the National Strategy (2018-2037) No. 22: Law and Justice Process* (pp. 134). Retrieved June 22, 2023, from https://www.bic.moe.go.th/images/stories/pdf/National_Strategy_Summary.pdf
- Phra Anurak Anurakkhito (Ratthatham). (2023). A Model Youth Leaders Through Moral Training by Buddhist Peaceful Means in Nakhon Si Thammarat Province. *Journal of MCU Peace Studies*, 11(2), 667-680.
- Phramaha Hansa Dhammhaso (Nitibunyakorn). (2004). *Water War of the Mae Ta Chang Basin, Chiang Mai: Concept and Tools for Conflict Management in Buddhist Perspective*. (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phramaha Hansa Dhammhaso (Nitibunyakorn). (2023). *Buddhist Peaceful Means: Integration of Principles and Tools for Conflict Management*. Bangkok: Prayoorasanthai Printing.
- Pratheuangrattana, C. (2022). *Mediation by Mediator; The Path to Managing Conflict by Creating Mutual Understanding Office of Peace and Good Governance*. Bangkok: Office of Peace and Good Governance, King Prajadhipok's Institute.
- Sa-nguanchom, P., & Phra Pramote Vadakovido. (2022). A Model of Development of Prototype Facilitative Leaders for Peace by Buddhist Peaceful Means. *Journal of MCU Peace Studies*, 10(7), 133-143.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. New York: Harcourt Brace & World.
- Thabvongse, C. (2019). *Handbook of Negotiator*. Bangkok: Sangchan Printing.
- Tyler, R. W. (1949). *Basic Principle of Curriculum Instruction*. Chicago: The University of Chicago Press.
- UNESCO. (2022). *Peace, Justice and Strong Institutions: Promote Peaceful and Inclusive Societies for Sustainable Development, Provide Access to Justice for All and Build Effective, Accountable and Inclusive Institutions at All Levels*. Retrieved January 10, 2023, from <https://www.globalgoals.org/goals/16-peace-justice-and-strong-institutions/>
- Wattanasub, W. (2012). *Conflict: Principles and Resolution Tools*. (4th ed.). Khonkan: Kangnana Wittaya Press.

กระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อสร้างความสมานฉันท์โดยพุทธสันติวิธี: ศึกษากรณีสะพานข้ามเข้าโรงเรียนนานาชาติฮาร์โรว์ เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร*

The Mediation Process for Building Reconciliation Based on Buddhist Peaceful Means: A Case Study of the Bridge Across to Harrow International School, Don Mueang District, Bangkok

¹วิวัฒน์ พัฒนสิน และ อุดลย์ ชันทอง

¹Vipat Pathanasin and Adul Khunthong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Vpatthanasin@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา บริบท ความจำเป็น และแนวคิด ทฤษฎีกระบวนการไกล่เกลี่ยตามศาสตร์สมัยใหม่ 2. ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อสร้างความสมานฉันท์โดยพุทธสันติวิธี 3. นำเสนอกระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อสร้างความสมานฉันท์โดยพุทธสันติวิธี ศึกษากรณีสะพานข้ามเข้าโรงเรียนนานาชาติฮาร์โรว์ เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพตามกรอบบันไดของอริยสัจโมเดล 9 ขั้น ประชากรกลุ่มผู้ให้ข้อมูลนักไกล่เกลี่ย นักวิชาการ นักการศาสนา และผู้ได้รับผลกระทบ จำนวน 25 รูป/คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม จำนวน 10 รูป/คน วิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัญหาของคนในชุมชนได้รับความเดือดร้อน ซึ่งไม่มีการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จึงจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในการสร้างความเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงเกิดจากความผันผวน ความไม่แน่นอน ความซับซ้อน ความคลุมเครือ และได้นำไปสู่ความขัดแย้งในการอยู่ร่วมกัน 2. หลักอริยสัจเป็นหลักพุทธธรรมในการวิเคราะห์ระดับคู่ขัดแย้ง ได้แก่ 1) ขั้นทุกข์ เป็นการวิเคราะห์ประเด็นความขัดแย้ง 2) ขั้นสมุทัย เป็นการวิเคราะห์สาเหตุความขัดแย้งว่าสาเหตุที่แท้จริงที่อยู่ใต้อิทธิพลแห่ง 3) ขั้นนิโรธ หาความต้องการที่แท้จริงของคู่ขัดแย้ง 4) ขั้นมรรค วิธีการกระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อสร้างความสมานฉันท์โดยพุทธสันติวิธี ที่เน้นสนับสนุนให้คู่ขัดแย้งมีความร่วมมือในการแก้ปัญหา 3. กระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อสร้างความสมานฉันท์โดยพุทธสันติวิธี พบว่า การสร้างความปรองดองในรอบของห้าเสาหลักสู่การเจรจาไกล่เกลี่ย ได้แก่ 1) เสาความจริง ให้พูดความจริงแม้มันจะเจ็บปวด 2) เสาความรัก ความรักที่มีต่อกัน ไม่มีการตำหนิ 3) เสารับผิดชอบ จงมีการรับผิดชอบร่วมกัน 4) เสาความเป็นกลาง มีความยุติธรรม 5) เสาสามัคคี เป็นพลังของคนในชุมชนสังคม โดยกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีการวิเคราะห์คู่ขัดแย้ง 4 ขั้น 1) ขั้นประเด็นปัญหา 2) ขั้นสาเหตุปัญหา 3) ขั้นวางเป้าหมาย 4) ขั้นวิธีการของกระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อสร้างความสมานฉันท์ด้วยบันได 9 ขั้น ได้แก่ 1) สติให้พร้อมสรรพ 2) ดับอารมณ์คู่กรณี

*Received July 6, 2023; Revised November 30, 2023; Accepted December 8, 2023

3) เน้นฟังลึกซึ้ง 4) ตรึงให้อยู่ในประเด็น 5) เชิญวิธีการให้สอดคล้อง 6) ปรับทัศนคติให้เทียบเท่า 7) ดึงเข้าสู่จุดสนใจ 8) ให้ทางเลือกเพิ่ม และ 9) เสริมสร้างความสัมพันธ์

คำสำคัญ: กระบวนการไกล่เกลี่ย; การสร้างความสมานฉันท์; พุทธสันติวิธี

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to analyze problems, context, needs, and concepts relevant to mediation process based on modern science; 2) to examine the Buddhist peaceful means conducive to building reconciliation; and 3) to present mediation process for building reconciliation based on Buddhist peaceful means on a case study of the bridge across to Harrow International School. The study employed an action research based on *Ariyasacca* (the four noble truths) model under 9-step framework. The in-depth interview was conducted with 25 key informants comprising 25 mediators, scholars, religious officials, and those affected. The focus group discussion was also carried out with 10 persons. The obtained data were analyzed and presented by descriptive method.

From the study, the following results were found: 1) People in the community are experiencing problems as a result of their lack of participation; therefore, a mediation process is required to effect change. Change is caused by volatility, uncertainty, complexity, and ambiguity, all of which contribute to problems in coexistence; 2) *Ariyasacca* (the four noble truths) is the Buddhaddhamma to analyze the parties to the conflict namely, (1) *Dukkha*, referring to an analysis of conflict, (2) *Samudaya*, referring to an analysis of the real causes of conflict, (3) *Nirodha*, referring to the real needs of the conflicting parties, and (4) *Magga*, referring to dispute mediation process based on the Buddhist peaceful means that focuses on collaboration between conflicting parties to solve problems; and 3) The mediation process for building reconciliation based on the Buddhist peaceful includes the 5 pillars of mediation, which are (1) Pillar of truth, involving speaking the truth even if it is painful, (2) Pillar of love, involving love for one another without complaint or accusing, (3) Pillar of responsibility, involving shared responsibility, (4) Pillar of neutrality and justice, and (5) Pillar of unity, involving the power of people in the community. Dispute mediation process analyzes conflict into the following stages (1) problems, (2) causes of problems, (3) setting goals, and (4) mediation process for building reconciliation under the 9-step framework. This phase involves (1) mindfulness, (2) empathetic companion, (3) deep listening, (4) instance analysis, (5) appropriate thinking, (6) thinking wisely, (7) interest finding, (8) option creating, and (9) new relationship building.

Keywords: Mediation Process; Creativity Unity; Buddhist Peaceful Means

บทนำ

ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ดังนั้นที่ใดมีมนุษย์อยู่ ที่นั่นย่อมมีความขัดแย้งอยู่ ความขัดแย้งเปรียบเหมือนเงาตามตัวของมนุษย์ซึ่งส่งผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ ทางบวกจะทำให้เกิดการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลง ส่วนทางลบก่อให้เกิดความเดือนร้อนหรือแตกแยก เป็นต้น ความขัดแย้งเป็นส่วนทำให้มนุษย์มีพฤติกรรมแก่งแย่ง แข่งขัน ชิงดีชิงเด่น จนนำมาสู่ความขัดแย้งในสังคมปัญหา ในขณะเดียวกันความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ทั่วไปที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ก่อเกิดกฎหมายหลักฐานของข้อพิพาทมากมายตามมา ความขัดแย้งย่อมเกิดขึ้นได้ทุกสถานที่และทุกเวลา การกระทบกระทั่งหรือการทะเลาะวิวาทของมวลมนุษย์นั้นมักเริ่มเกิดจาก ความคิดที่แตกต่างหรือจากความเห็นซึ่งไม่ลงรอยกัน เพราะเป็นไปไม่ได้ที่จะทำให้คนทั้งหลายคิดเหมือนกันได้ ดังนั้น ความขัดแย้งจึงเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ (Phra Dhampitaka (P.A.Payutto), 2003) มนุษย์ยากยิ่งที่จะหลีกเลี่ยงสถานการณ์ความขัดแย้งได้ ความขัดแย้งจึงนับได้ว่าเป็นสถานการณ์ปกติของการอยู่ร่วมกันในสังคม ไม่ว่าจะเป็น การคิด การพูด และการกระทำ แต่เมื่อสถานการณ์ความขัดแย้งเกิดขึ้น และมนุษย์ไม่สามารถที่จะแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ทันทีทั้งที่ ความขัดแย้งที่ก่อตัวขึ้น ก็จะขยายวงกว้างเป็นการทะเลาะวิวาทกัน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีวิธีการหรือเครื่องมือในการระงับยับยั้งหรือหาทางป้องกัน แก้ไขความขัดแย้ง เช่น การไกล่เกลี่ย เป็นต้น

ปัญหาความขัดแย้งสะพานเปรมประชากร เฉพาะกรณีสะพานข้ามเข้าโรงเรียนนานาชาติฮาร์โรเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร เกิดขึ้นเมื่อกรุงเทพมหานครได้เริ่มโครงการก่อสร้างเขื่อนคอนกรีตเสริมเหล็กคลองลาดพร้าว เป็นโครงการสำคัญของรัฐบาลในการป้องกันและแก้ไขปัญหา น้ำท่วมในพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีความยาว 2 ฟังคลอง ทั้งนี้โครงการก่อสร้างเขื่อนคอนกรีตเสริมเหล็กคลองลาดพร้าว มีบ้านเรือนประชาชนที่อยู่ในแนวพื้นที่โครงการก่อสร้างเขื่อนทั้งหมด 3,761 หลัง โดยยินยอมเข้าร่วมโครงการ 3,350 หลัง ไม่ยินยอมเข้าร่วมโครงการ 411 หลัง จึงสามารถดำเนินการรื้อย้ายบ้านได้แล้ว 1,529 หลัง ยังไม่ได้รื้อย้ายอีก 1,821 หลัง ในพื้นที่เขตดอนเมืองมีบ้านเรือนประชาชนที่อยู่ในแนวพื้นที่โครงการทั้งหมด 10 ชุมชน จำนวน 762 หลัง รื้อย้ายออกไปแล้ว 725 หลัง คงเหลือ 37 หลัง ซึ่งประชาชนในชุมชนได้ให้ความร่วมมือในการรื้อย้ายบ้านเรือนออกไปเกือบหมดแล้ว สำหรับพื้นที่เขตสายไหมทั้ง 2 ฟังคลองรวมกันมีความยาวประมาณ 7,370 เมตร สามารถตอกเสาเข็มได้แล้วความยาว 6,070 เมตร ผลงานทำได้ 83.33 % ทั้งนี้ได้มอบหมายให้สำนักงานระบายน้ำติดตามความคืบหน้าของโครงการอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งกำชับผู้รับจ้างให้เร่งดำเนินการตอกเสาเข็มในพื้นที่ก่อสร้างที่ได้ส่งมอบและบริเวณที่รื้อย้ายบ้านรื้อย้ายออกไปแล้ว ปัญหาความขัดแย้ง คือ การบุกรุกที่สาธารณะริมคลอง การสัญจรทางน้ำไม่สะดวก การไม่ยอมย้ายออก และการไม่ได้รับการชดเชยเยียวยาหรือเรียกร้องค่าชดเชยเยียวยาเพิ่มเติม อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์ในการก่อสร้างเขื่อนคอนกรีตเสริมเหล็กคลองลาดพร้าวนั้น ไม่ใช่เพื่อการป้องกันน้ำท่วมและการแก้ไขปัญหา น้ำเน่าเสียเพียงอย่างเดียว แต่วัตถุประสงค์ที่สำคัญของรัฐบาล เพื่อต้องการให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ริมคลองลาดพร้าวได้มีบ้านเรือนที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิต ส่งผลให้สภาพแวดล้อมรอบตัวดีขึ้น ซึ่งจะเกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยรวมอย่างแท้จริง

ประชาชนในพื้นที่ริมคลองเปรมประชากร เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ได้รับความสะดวกสบายจากการที่สำนักงานโยธาได้อนุญาตให้บริษัทเอกชนใหญ่ในตลาดหลักทรัพย์ฯ ที่กำลังจะสร้างหมู่บ้านจัดสรรขาย ได้ก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลองเปรมประชากร บริเวณ ซอยพหลโยธิน 54/1 ซึ่งเป็นคลองสาธารณะประโยชน์ที่พลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกันในการสัญจรทางน้ำ อีกทั้งรัฐบาล โดยกรุงเทพมหานคร มีนโยบาย ไล่รื้อบ้านเรือนประชาชนริมคลองให้ออกไปจากแนวคลองเป็นจำนวนมาก โดยอ้างว่าชาวบ้านปลูกบ้านรุกล้ำแนวคลอง เป็นปัญหาและอุปสรรคในการระบายน้ำ และหรือการบริหารจัดการน้ำ แต่ทว่า

ในทางกลับกันสำนักการโยธากลับอนุญาตให้เอกชนทำการก่อสร้างสะพานข้ามคลองเปรมประชากรดังกล่าว ซึ่งการใช้อำนาจดังกล่าวเป็นการย้อนแย้งต่อนโยบายของรัฐบาลและกรุงเทพมหานคร การก่อสร้างที่ก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อนต่อประชาชน ประชาชนจึงนำความพร้อมหลักฐานไปร้องเรียนต่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เพื่อเอาผิดผู้ที่เกี่ยวข้องและ ยื่นฟ้องกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการโยธา ผู้อำนวยการสำการระบายน้ำ ผู้อำนวยการเขตสายไหม และอธิบดีกรมธนารักษ์ ต่อศาลปกครอง ใช้อำนาจโดยมีขอบด้วยกฎหมาย ละเลยการปฏิบัติหน้าที่และเลือกปฏิบัติ จากเหตุ กรุงเทพมหานครอนุญาตให้ผู้ประกอบการหมู่บ้านจัดสรรซื้อที่ดินสร้างสะพานข้ามคลอง จากขอยพหลโยธิน 54/1 ข้ามไปยังแปลงที่ดินของเอกชน ซึ่งกำลังถมดินพัฒนาเป็นหมู่บ้านจัดสรรขาย ทั้งๆ ที่พื้นที่ดังกล่าวมีทางออกในซอยประชานุกูล และซอยดวงมณี ที่มีสะพานข้ามคลองอื่นอยู่ใกล้ๆ ที่กรุงเทพมหานครสร้างไว้นานแล้วเพียง 100 เมตร และสะพานที่สร้างใหม่ไม่ก่อประโยชน์แก่ชาวบ้านในพื้นที่ดังกล่าว เพราะปลายสะพานด้านหนึ่งจ่อเข้าไปในโครงการหมู่บ้านจัดสรร ผู้ที่จะใช้สะพานดังกล่าวได้ คือ ผู้ที่จะมาซื้อโครงการหมู่บ้านจัดสรรอยู่อาศัยเท่านั้น (Online Manager, 2021) จากปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องหาทางออกด้วยกระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อการสมานฉันท์หรือการสานเสวนาเพื่อหาทางออกร่วมกัน เป็นแนวทางเครื่องมือสันติวิธีอย่างหนึ่งของการแก้ไขปัญหา หลักการไกล่เกลี่ยสำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานยุติธรรมได้ อธิบายเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยไว้ดังนี้ (Dispute Settlement Office, Office of the Court of Justice, 2004) 1) ขั้นตอนก่อนการไกล่เกลี่ย ได้แก่ การพิจารณาแฟ้มข้อพิพาทและเตรียมคำกล่าวเปิดการไกล่เกลี่ยของผู้ไกล่เกลี่ย 2) การรวบรวมข้อมูลหรือเรื่องราวที่เกิดขึ้น 3) การกำหนดหัวข้อที่จะไกล่เกลี่ย 4) ทำให้การไกล่เกลี่ยเดินหน้าต่อไป 5) การสิ้นสุดการไกล่เกลี่ย อาจเนื่องมาจากการทำข้อตกลงระงับข้อพิพาททั้งปวงเป็นลายลักษณ์อักษรและมีการลงนามโดยคู่พิพาททุกฝ่าย ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวทางการสานเสวนาเพื่อการรับฟังปัญหาและหาทางออกร่วมกัน กล่าวคือ ผู้ทำหน้าที่ประสานงานมีบทบาทสำคัญ เพื่อค้นหาผู้ที่เหมาะสมจะร่วมสนทนา เพื่อวัตถุประสงค์ร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง และคณะทำงานผู้ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกจะต้องจัดสนทนาให้เป็นไปตามหลักการของกระบวนการอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวได้ว่า สานเสวนาเป็นการสนทนาที่ใช้สัมมาทิฐิของบุคคล ผู้สนทนามีความสุภาพและ ให้เกียรติในการรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นด้วยความจริงใจ สานเสวนาจึงเหมาะสม และหลักการแนวทางยังสอดคล้องกับการสื่อสารเพื่อสร้างความสมานฉันท์ กล่าวคือ 1) ผู้ส่งสาร ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องที่จะสื่อสารเป็นอย่างดี ต้องมีทักษะในการสื่อสาร และเป็นผู้ที่มีความประพฤติดีเป็นแบบอย่างได้ 2) สาร การวางกลยุทธ์เกี่ยวกับเนื้อหาที่สำคัญก็คือ รูปแบบและเนื้อหาต้องเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต และมีประโยชน์ต่อผู้รับสาร 3) สื่อ สื่อบุคคลเป็นสื่อหลักที่ได้ผลดี เนื่องจากมีอิทธิพลต่อการโน้มน้าวใจ สื่อชุมชน เป็นสื่อที่กระจายข่าวได้อย่างทั่วถึง 4) ผู้รับสาร ผู้รับสารควรมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อผู้ส่งสารและเนื้อหาสาร ก็จะทำให้การสื่อสารประสบความสำเร็จได้

สำหรับทางพระพุทธศาสนามีท่าทีต่อการลดข้อขัดแย้งไม่ให้เกิดความรุนแรง โดยไม่ให้เกิดแรงปะทะทางความคิด อารมณ์ โดยใช้ความรัก ความเมตตา เจรจาด้วยความเข้าใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา สร้างประสานสามัคคีให้เกิดกับชุมชน พระพุทธศาสนายอมรับได้ว่า “ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของมนุษย์และสังคม (Phramaha Hansa Dhammahāso, 2005) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งพระพุทธศาสนายอมรับว่าเกิดจากการทำงานร่วมกันระหว่างปัจจัยภายใน คือ กุศลมูล และอกุศลมูล รวมถึง ตัณหา มานะ และ ทิฏฐิ (Phra Dhampitaka (P.A.Payutto), 2010) ผณวกและปัจจัยภายนอก คือ ข้อเท็จจริง การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ โดยใช้กระบวนการตามหลักอริยสัจ 4 ไตรสิกขา สัมมาวาจา ปิยวาจา สาราณียธรรม เป็นต้น จะทำให้เกิดการพูดคุยสื่อสารและการไกล่เกลี่ยที่มีประสิทธิภาพ

จากมูลเหตุสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาบริบท สภาพปัญหาและสาเหตุ ความขัดแย้งในการสร้างสะพานข้ามเข้าโรงเรียนนานาชาติฮาร์โรว์ เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร และ กระบวนการไกล่เกลี่ยด้วยวิทยาการสมัยใหม่ และศึกษาหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการไกล่เกลี่ยและสร้าง สมานฉันท์กรณีการสร้างสะพานข้ามเข้าโรงเรียนนานาชาติฮาร์โรว์ เพื่อนำเสนอกระบวนการไกล่เกลี่ย เพื่อสร้างความสมานฉันท์โดยพุทธสันติ เพื่อจัดการความขัดแย้งและเชื่อมประสานสังคมให้เกิดการรับฟังและ ให้เกิดความสามัคคี โดยใช้หลักกระบวนการไกล่เกลี่ย การสานเสวนา การสื่อสาร ประกอบด้วยหลักพุทธธรรม ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้ มาเป็นกรอบในการสร้างสันติสุขมุ่งสู่ความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน ด้วยการ ทำประโยชน์ในการอยู่ร่วมกันในสังคมอันจะก่อให้เกิดความสมานฉันท์ ความสามัคคี ในชุมชนได้อย่างสันติสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา บริบท ความจำเป็น และแนวคิดทฤษฎีกระบวนการไกล่เกลี่ย ตามศาสตร์สมัยใหม่
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อสร้างความสมานฉันท์ โดยพุทธสันติวิธี
3. เพื่อนำเสนอกระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อสร้างความสมานฉันท์โดยพุทธสันติวิธี ศึกษากรณีสะพาน ข้ามเข้าโรงเรียนนานาชาติฮาร์โรว์ เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อสร้างความสมานฉันท์โดยพุทธสันติวิธี: ศึกษากรณี สะพานข้ามเข้าโรงเรียนนานาชาติฮาร์โรว์ เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร” โดยดำเนินการตามการวิจัย ตามบันได 9 ขั้น ใช้กรอบวิธีดำเนินการตามวิจัยตามบันได 9 ขั้น ของหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา บริบท ความจำเป็น ของบุคคล ชุมชน องค์กร และ สังคมก่อนดำเนินการ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัญหาของพื้นที่ ความจำเป็นของของกระบวนการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทเพื่อสร้างความสมานฉันท์ โดยสอดคล้องกับอริยสัจโมเดลในประเด็นหัวข้อ “ทุกข์” ซึ่งเป็นประเด็น ปัญหาของกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยจะศึกษาและพัฒนา มีการดำเนินการได้มาซึ่งข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์ ขอคำแนะนำปรึกษาหารือกับหน่วยงานภาครัฐ เชิญผู้เกี่ยวข้องได้มารับฟังปัญหาและความต้องการ มีการ ลงพื้นที่สังเกต สอบถามพูดคุยสนทนา และสอบถามออนไลน์ ทั้งแบบกลุ่มและเดี่ยวกับบุคคลที่มีความ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และถอดแบบอย่างของความสำเร็จหรือกระบวนการ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนา โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ตามศาสตร์สมัยใหม่ ประกอบด้วย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการสนทนา การสื่อสารพูดคุยรับฟัง ปัญหา การ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พุทธสันติวิธี โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลทั้งจากคนในพื้นที่ และนักวิชาการ การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาโดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาหลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย 1) ทุกข์ ชั้นปัญหา 2) สมุทัย ชั้นสาเหตุของปัญหา 3) นิโรธ ชั้นเป้าหมาย และ 4) มรรค ชั้นวิธีการ เป็นหลักพุทธสันติวิธีในการวิจัยในครั้งนี้ โดยมีหลักธรรมสนับสนุนในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

โดยพุทธสันติวิธีคือ อกติ 4 และสันติสนทนารับฟัง ถือว่าหลักธรรมและแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่สนับสนุนที่เอื้อต่อกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยพุทธสันติวิธี

ขั้นตอนที่ 4 บูรณาการพุทธสันติวิธีกับศาสตร์สมัยใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา บริบท และความจำเป็น โดยผู้วิจัยได้มีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการ จัดเวทีสันติสนทนาเพื่อการรับฟังเพื่อหาทางออกและถักทอความสัมพันธ์ร่วมกันของคนในชุมชน อีกทั้งในช่วงก่อนที่ผู้วิจัยจะได้ศึกษาเล่าเรียนและในขณะกำลังศึกษาเล่าเรียนผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูล พร้อมทั้งได้มีส่วนร่วมในกระบวนการไกล่เกลี่ย ซึ่งความขัดแย้งบางกรณีได้รับการแก้ไขปัญหาคืออยู่ที่ยุติแล้ว บางกรณียังอยู่ในช่วงของการดำเนินการ ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลมาต่อยอด ประมวลให้เป็นระบบขั้นตอนกระบวนการ ผนวกกับชุดแนวคิดจากการศึกษาเอกสาร ตำราทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยพุทธสันติวิธีสังเคราะห์ผ่านการบูรณาการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 สร้างกระบวนการไกล่เกลี่ยโดยผู้วิจัยได้ร่างกระบวนการเพื่อนำไปวิพากษ์ ผู้วิจัยถอดบทเรียนการไกล่เกลี่ยของพื้นที่ในอดีตที่ได้เคยมีส่วนร่วม บูรณาการกับหลักการ แนวคิด และหลักธรรม พร้อมทั้งยกร่างเป็นแนวทางวิธีการการไกล่เกลี่ย และนำร่างสู่การสนทนากลุ่มเฉพาะจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญได้วิพากษ์ และรับรองกระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อสร้างความสมานฉันท์โดยพุทธสันติวิธี: ศึกษากรณีสะพานข้ามเข้าโรงเรียนนานาชาติฮาร์โรว์ เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 6 พัฒนากลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้นำกระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อสร้างความสมานฉันท์โดยพุทธสันติวิธี: ศึกษากรณีสะพานข้ามเข้าโรงเรียนนานาชาติฮาร์โรว์ เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานครลงสู่การพูดคุย สื่อสาร สนทนาแลกเปลี่ยนเพื่อหาทางออกของความขัดแย้ง มีการรับฟังอย่างตั้งใจเพื่อเข้าถึงความรู้สึก และสร้างความเข้าใจและไว้วางใจกันและกัน ผู้วิจัยมีการประเมินผลสอบถามย้อนกลับจากกระบวนการการไกล่เกลี่ยในอดีตในการนำไปใช้แก้ไขปัญหาคือ

ขั้นตอนที่ 7 ประเมินผลกระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อสร้างความสมานฉันท์โดยพุทธสันติวิธี ผู้วิจัยมีการประเมินผลความพึงพอใจก่อนและหลังกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากอดีต ประเมินผลพฤติกรรมและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งสะท้อนเทียบเคียงกับกรอบแนวทางโดยพุทธสันติวิธีที่ได้ศึกษาขณะปัจจุบัน สอบถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประเมินผลถึงการนำหลักการแนวทางพุทธสันติวิธีไปบูรณาการใช้จริงในพื้นที่ ผู้วิจัยได้เป็นผู้นำหลักการแนวทางที่ศึกษาวิจัยไปใช้ผ่านการสัมภาษณ์ การพูดคุยสันติสนทนา การรับฟังด้วยความเข้าใจ การแลกเปลี่ยนมุมมอง การระดมสมองย้อนอดีต โดยยึดตามกรอบหลักการแนวทางการวิจัยที่ได้ศึกษาไว้

ขั้นตอนที่ 8 นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ (Body of Knowledge) ผลลัพธ์ และสันตินวัตกรรม ผู้วิจัยนำเสนอองค์ความรู้ใหม่สร้างเป็น Model เพื่อเป็นแนวทางกระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อสร้างความสมานฉันท์โดยพุทธสันติวิธี

ขั้นตอนที่ 9 กระบวนการติดตาม รักษา และพัฒนาต่อยอดให้เกิดการพัฒนา โดยผู้วิจัยมีการติดต่อสอบถาม สร้างเครือข่ายกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยพุทธสันติวิธี มีการส่งเสริมพัฒนาต่อยอดเผยแพร่แนวคิดการเรียนรู้การไกล่เกลี่ยกับสถาบันเครือข่ายด้านการไกล่เกลี่ย มีโอกาสเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหลักสูตรระดับต้น สู่วิทยาลัยระดับกลาง และหลักสูตรระดับสูงเพื่อการพัฒนาแนวคิดและวิธีการให้มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับยิ่งๆ ขึ้นไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ปัญหาความขัดแย้งกรณีสะพานข้ามเข้าโรงเรียนนานาชาติฮาร์โรว์ เขตดอนเมือง เมื่อกรุงเทพมหานคร เริ่มโครงการก่อสร้างเขื่อนคอนกรีตเสริมเหล็กคลองลาดพร้าวเป็นโครงการสำคัญของรัฐบาลในการป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ประชาชนในพื้นที่ริมคลองเปรมประชากร เขตดอนเมือง ได้รับความเดือดร้อนจากการก่อสร้างสะพานเขื่อนคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลองเปรมประชากร บ้านเรือนประชาชนที่อยู่ในแนวพื้นที่โครงการทั้งหมด 10 ชุมชน พบปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับการบุกรุกที่สาธารณะริมคลอง การสัญจรทางน้ำไม่สะดวก การไม่ยอมย้ายออก และการไม่ได้รับการชดเชยเยียวยาหรือเรียกร้องค่าชดเชยเยียวยาเพิ่มเติม ทั้งนี้ได้มีการรื้อย้ายบ้านเรือนคงเหลือ 37 หลัง ซึ่งสืบเนื่องจากประชาชนในชุมชนได้ยื่นฟ้องกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนักการโยธา ผู้อำนวยการสำรวจการระบายน้ำ ผู้อำนวยการเขตสายไหม และอธิบดีกรมธนารักษ์ ต่อศาลปกครอง ใช้อำนาจโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ละเลยการปฏิบัติหน้าที่และเลือกปฏิบัติจึงมีการฟ้องร้องดำเนินคดีเกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วภายใต้คำว่า ความผันผวน ความไม่แน่นอน ความซับซ้อน ความคลุมเครือ ความสำเร็จในอดีตอาจจะไม่สามารถใช้ในปัจจุบันได้แล้ว ดังนั้น การใกล้เคียงจึงมีความจำเป็นที่ถูกนำมาช่วยแก้ไขความขัดแย้งในระยะเบื้องต้น ระยะกลางซึ่งได้แก้ไขปัญหามาที่ยุติได้บางส่วน และระยะสุดท้ายบางส่วนอยู่ในช่วงของการดำเนินการ ซึ่งผู้วิจัยก่อนศึกษาและขณะศึกษาเล่าเรียนได้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์หรือกระบวนการใกล้เคียง

วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการใกล้เคียงเพื่อสร้างความสมานฉันท์ โดยพุทธสันติวิธี คือ หลักอริยสัจ 4 กล่าวคือ ความรู้ในทุกข์ (ปัญหา) ความรู้ในทุกข์สมุทัย (สาเหตุ) ความรู้ในทุกข์นิโรธ (เป้าหมายความต้องการ) และความรู้ในทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา (ขั้นตอนวิธีการปฏิบัติ) (Thai Tripitakas: 19/1720/552) การประยุกต์อริยสัจ 4 ในการใกล้เคียงเพื่อสร้างความสมานฉันท์ ทั้งนี้เพราะข้อมูลของผู้มีส่วนได้เสียมีหลายภาคส่วน และเหตุการณ์ได้ผ่านการแก้ไขคลี่คลายปัญหามาได้ในระดับหนึ่งแล้ว ข้อมูล กระบวนการ วิธีการ ขั้นตอนต่างๆ ได้ถูกนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา การวิจัยจึงใช้ทั้งการถอดบทเรียนในอดีตและหลักการแนวคิดปัจจุบัน ดังนั้น หลักอริยสัจ 4 จึงเป็นการมองสำรวจสังเคราะห์ข้อมูลรอบด้านผ่านอริยสัจโมเดล ประกอบด้วย 1) ขั้นทุกข์ เป็นการวิเคราะห์ประเด็นความขัดแย้งว่า คู่กรณีมีความขัดแย้งในประเด็นใด 2) ขั้นสมุทัย เป็นการวิเคราะห์สาเหตุความขัดแย้งว่าสาเหตุที่แท้จริงที่อยู่ใต้ภูเขาน้ำแข็งคืออะไร เป็นการมองสาเหตุลึกๆ 3) ขั้นนิโรธ เป็นการวางเป้าหมายของการใกล้เคียงข้อพิพาท ต้องการผลลัพธ์ หาความต้องการที่แท้จริงของคู่ขัดแย้ง 4) ขั้นมรรค ใช้กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทที่เน้นความต้องการที่แท้จริง สนับสนุนให้คู่ขัดแย้งมีความร่วมมือในการแก้ปัญหาของตนเองอย่างชนะไปด้วยกันด้วยความพึงพอใจ 5) ขั้นลตอคติ สุดท้ายทุกฝ่ายจะต้องลตอคติของตนเองของกลุ่มตนเอง ด้วยการยึดหลักความไม่ลำเอียง 4 ประการ คือ การสื่อสารพูดคุยสนทนาท่ามกลางความขัดแย้ง หรือในสถานการณ์ที่อ่อนไหวต่ออารมณ์และความคิด ต้องเป็นการพูดที่มีสติรอบครอบและฟังอย่างตั้งใจ คือ การพิจารณาไตร่ตรองคำพูดที่ได้ยิน ต้องเป็นนักฟังที่ดีหรือฟังอย่างตั้งใจ และเป็นการฟังที่ปราศจากอคติต่อข้อมูลที่เรากำลังฟังหรือผู้ที่กำลังพูดให้เราฟังอยู่ ไม่พยายามที่จะตัดสิน ไม่พยายามจะประเมินค่า ต้องทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตอารมณ์ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นในขณะที่ได้ยินได้ฟัง ดังนั้น การทันต่อความรู้สึกจึงเป็นการป้องกันอคติก็จะสามารถเริ่มต้นตั้งวงคุยเพื่อคิดร่วมกันได้ หลักอคติ 4 คือ 1) ฉันทาคติ ฟังหรือการพูดต้องมีสติที่จะไม่ถูกครอบงำด้วยความชอบ ไม่ว่าเขาจะพูดหรือทำอะไร 2) โทสาคติ ฟังหรือการพูดต้องมีสติที่จะไม่ถูกครอบงำด้วยความเกลียดชัง 3) โมหาคติ ฟังหรือการพูดต้องมีสติที่จะไม่ถูกครอบงำด้วยข้อมูลเท็จ ไม่หลงเชื่อเขาและตัดสินใจผิดพลาด 4) ภยาคติ ฟังหรือการพูดต้องมีสติที่จะไม่ถูกครอบงำด้วยความกลัว

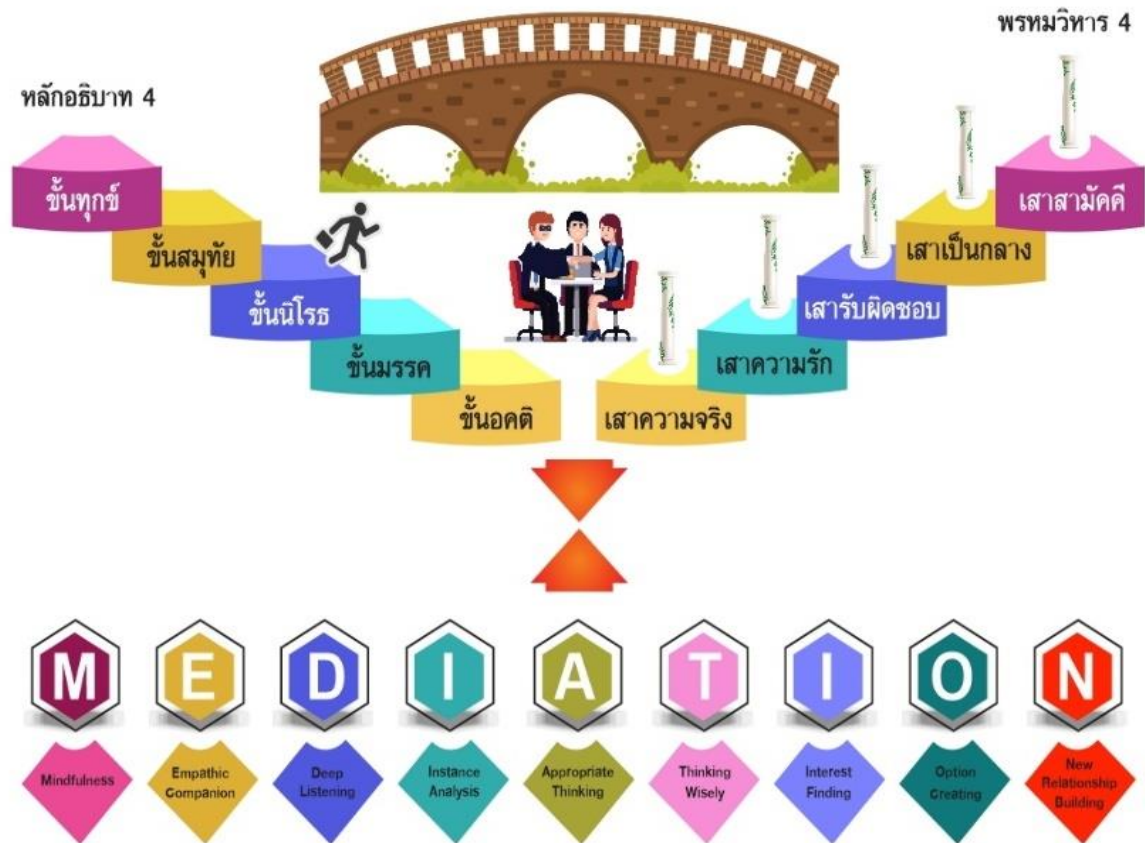
ต่อคำสั่งหรืออำนาจหรือเพราะความกลัวภัย (Thai Tripitakas: 21/17/29) หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง คือความไม่ลำเอียงหรือ ความเป็นกลางของผู้ไกล่เกลี่ยที่จะไม่ลำเอียง เป้าหมายการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเชิงพุทธ คือ ต้องแก้ความขัดแย้งที่อกุศลมูล อย่าให้อกุศลมูลเข้ามาปฏิสัมพันธ์ภายในจิตของตนและ คู่กรณี โดยต้องพยายามลดอกุศลมูล ที่เป็นตัวต้นเหตุ มานะ ทิฐิของคู่กรณี เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ร่วมมือร่วมใจพัฒนาชุมชนสังคม

นอกจากนี้ กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยพุทธสันติวิธีต้องใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยตามแนวทางของบันได 9 ขั้นประกอบด้วย 1) Mindfulness สติให้พร้อมสรรพ 2) Empathic Companion ดับอารมณ์คู่กรณี 3) Deep Listening เน้นฟังลึกซึ้ง 4) Instance Analysis ตรึงให้อยู่ในประเด็น 5) Appropriate Thinking เชิญวิธีการให้สอดคล้อง 6) Thinking Wisely ปรับทัศนคติให้เทียบเท่า 7) Interest Finding ดึงเข้าสู่จุดสนใจ 8) Option Creating ให้ทางเลือกเพิ่ม และ 9) New Relationship Building เสริมสร้างความสัมพันธ์โดยหัวใจสุดท้ายคือ “คดีจบ ใจจบ” รักษาความสัมพันธ์ของคู่กรณีให้กลับมาดีเหมือนเดิมสามารถอยู่ร่วมกันได้ (Phrakrupalad Pannavorawat, 2023)

วัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า กระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อสร้างความสมานฉันท์โดยพุทธสันติวิธี ศึกษากรณีสะพานข้ามเข้าโรงเรียนนานาชาติฮาร์โรว์ เป็นเพียงการนำเสนอหลักการแนวคิดเพื่อการสร้างความปรองดองในกรอบของ 5 เสาหลักสู่การเจรจาไกล่เกลี่ย ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปใช้ปฏิบัติบางส่วนในขณะลงพื้นที่สนทนาพูดคุยรับฟัง แลกเปลี่ยนมุมมอง และสะท้อนย้อนรอยเหตุการณ์เรื่องราวในอดีต โดยเน้นดึงคนมาคุยกันที่จะต้องไม่ผลักคนออกจากการมีส่วนร่วม ดึงคนเห็นต่างมาคุยกัน หาทางออกร่วมกัน แนวทางที่ควรปฏิบัติจากการสังเคราะห์กระบวนการวิจัยพบ 5 เสาหลักของการความสมานฉันท์ในการอยู่ร่วมกัน ประกอบด้วย 1) เสาความจริง ให้พูดความจริงแม้มันจะเจ็บปวด ความจริงย่อมชนะสรรพสิ่ง จงพูดความจริง ต้องบอกความจริงของความจริงไม่ใช่ความของความรู้สึก แต่ถ้าความรู้สึกสอดคล้องกับความจริงควรพูด ใส่ความจริงเข้าไปในความรู้สึก เราต้องการความจริง เราแยกไม่ออกว่าอะไรคือความจริง 2) เสาความรัก ความรักที่มีต่อกันไม่มีการคำทอ บอกความต้องการที่แท้จริง คำพูดต้องไม่บั่นทอนความเป็นมนุษย์ เราอยากคำพูดที่ประกอบด้วยความรัก เมตตาธรรมคำจูนโลก อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข 3) เสารับผิดชอบ จงมีการรับผิดชอบร่วมกัน รับผิดชอบต่อลูกหลานอนาคตของลูกหลาน 4) เสาความเป็นกลาง กลางในกับกลางนอก กลางนอก คือ หาสองแบ่งผลประโยชน์ลงตัวถือว่ากลางเทียม อาจจะไม่ยั่งยืน ส่วนกลางในเป็นกลางที่ไม่ถูกความโลภ ความโกรธ ความหลงเข้าครอบงำภายในจิตใจ 5) เสาสามัคคี เป็นพลังของคนในสังคม ทุกคนจึงต้องมาร่วมกันเพื่อหาทางออก ดังตารางอธิบายต่อไปนี้

ตารางที่ 1 5 เสาหลักของการสร้างความสมานฉันท์โดยพุทธสันติวิธี

ศาสตร์สมัยใหม่	พุทธสันติวิธี	พุทธบูรณาการสมานฉันท์
เสาความจริง	ขั้นทุกซ์ (วิเคราะห์ประเด็น ความขัดแย้ง)	กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อสร้างความสมานฉันท์จะต้องสามารถวิเคราะห์ประเด็นความขัดแย้งได้ กล่าวคือ ต้องพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องถึงความคิดความต้องการของคู่กรณี ทำไม่ถึงตัดสินใจแบบนั้นใจเขา ใจเรา ถ้าเป็นเราจะทำอะไร สาเหตุและปัญหาที่แท้จริงคืออะไร ข้อมูลแวดล้อมของคู่กรณี ค่านิยมความเชื่อ ผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งเป็นประเด็นอะไร อย่างไร
เสาความรัก	ขั้นสมุทัย (วิเคราะห์สาเหตุ ความขัดแย้ง)	กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อสร้างความสมานฉันท์ต้องสามารถวิเคราะห์สาเหตุของความขัดแย้งที่เป็นสามารถที่อยู่ใต้อาณัติแห่งใจว่าจริงแล้ว ความขัดแย้งมีสาเหตุมาจากอะไร
เสารับผิดชอบ	ขั้นนิโรธ (วางเป้าหมายของ การไกล่เกลี่ยข้อ พิพาท)	กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อสร้างความสมานฉันท์ต้องมีเป้าหมายในการพูดคุยครั้งนี้ว่าจะต้องหาข้อยุติข้อขัดแย้ง กล่าวคือ พูดความจริงแล้วเราต้องฟังและกลั่นกรองความจริงให้ได้แล้วซึ่งน้ำหนักให้ได้ว่าตรงไหนยุติธรรมตรงไหนไม่ยุติธรรม รู้จักอธิบายให้เหตุผล ชี้คุณชี้โทษให้เห็นประจักษ์ถึงผลกระทบ โดยสองฝ่ายเป็นผู้ร่วมกันหาทางออกจากปัญหาด้วยตนเอง
เสาความเป็นกลาง	ขั้นมรรค (วิธีการของการ ไกล่เกลี่ยข้อ พิพาท)	กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อสร้างความสมานฉันท์ต้องมีวิธีการในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยใช้แนวทางของบันได 9 ขั้นในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเริ่มต้นจากการมีสติ และจบด้วยการรักษาความสัมพันธ์ กล่าวคือ ใจต้องนิ่งมีสติกันทุกฝ่าย แยกคนออกจากปัญหา แยกอารมณ์ออกจากเหตุผล การสร้างสติ ควบคุมความสงบก่อนแล้วค่อยพูดถึงปัญหา ลำดับขั้นตอนกระบวนการไกล่เกลี่ยผู้ไกล่เกลี่ยต้องแม่นยำชัดเจน คือ 1) ต้องมีการเปิดการไกล่เกลี่ย 2) ต้องมีการค้นหาความต้องการที่แท้จริง ต้องรู้ปัญหา (วิเคราะห์) หาทางออกของปัญหา (หาวิธีแก้)
เสาสამัคคี	ขั้นลตอคติ (สานสัมพันธ์เพื่อ การอยู่ร่วมกัน ถ้อยคนละก้าว)	กระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อสร้างความสมานฉันท์โดยพุทธสันติวิธี: ศึกษากรณีสะพานข้ามเข้าโรงเรียนนานาชาติฮาร์โรว์ เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร จะต้องนำไปสู่ความสามัคคีในการอยู่ร่วมกันผ่านการลตอคติของแต่ละฝ่ายเพื่อสร้างบรรยากาศในการพูดคุยหาทางออกร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ต้องการยอมรับและตกลงเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน ข้อตกลงต้องมีความชัดเจน และต้องเข้าใจให้ตรงกัน ประเด็นความต้องการครบถ้วน มีเงื่อนไข มีรายละเอียดของระยะเวลา สถานที่ บุคคลและยืนยันเจตจำนงของทั้งสองฝ่าย

Picture 1: 9-step Mediation Process to Create Reconciliation
Using Buddhist Peaceful Methods

องค์ความรู้ใหม่

จากการค้นพบผลวิจัยกระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อสร้างความสมานฉันท์โดยพุทธสันติวิธี: ศึกษากรณีสะพานข้ามเข้าโรงเรียนนานาชาติฮาร์โรว์ เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้พบองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากกระบวนการวิจัยที่ผ่านมา ผู้วิจัยพบว่าปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ทำให้กระบวนการไกล่เกลี่ยวิธีพุทธประสบความสำเร็จ ดังนี้

Picture 2: Guidelines and Goals of the Mediation Process for Peace

สันติภายนอก

1. การเตรียมการ: ข้อมูล สถานที่ บุคคล ผู้ไกล่เกลี่ยต้องพิจารณาข้อมูลที่สะท้อนถึงความคิดความต้องการของคู่กรณี ทำไม่ถึงตัดสินใจแบบนั้น ใจเขา ใจเรา ถ้าเป็นเราจะทำอะไร สาเหตุและปัญหาที่แท้จริงคืออะไร ข้อมูลแวดล้อมของคู่กรณี ค่านิยมความเชื่อ เป็นต้น ถ้าเรามีข้อมูลที่มากพอ จะช่วยยุติ แก้ไขปัญหา หรือมีวิธีการพูดคุยอย่างสันติได้หลากหลายแนวทางให้เลือก

2. การสร้างความสัมพันธ์: กระบวนการ ท่าที พฤติกรรม ภาวะความขัดแย้ง ใจต้องนิ่งมีสติกันทุกฝ่าย แยกคนออกจากปัญหา แยกอารมณ์ออกจากเหตุผล การสร้างสติ ควบคุมความสงบก่อนแล้วค่อยพูดถึงปัญหา ลำดับขั้นตอนกระบวนการไกล่เกลี่ยผู้ไกล่เกลี่ยต้องแม่นยำชัดเจน คือ 1) ต้องมีการเปิดการไกล่เกลี่ย 2) ต้องมีการค้นหาความต้องการที่แท้จริง ต้องรู้ปัญหา (วิเคราะห์) หาทางออกของปัญหา (หาวิธีแก้) จะต้องทราบปัญหาของทั้ง 2 ฝ่าย วิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริง ไม่ชี้นำ

3. การเจรจา: การชี้แจง เหตุผล ความจำเป็น ต้องรู้จักพูด รู้จักฟัง รู้จักซักถาม ทวนถาม จับประเด็นให้เป็น พยายามให้ทุกคนพูดความจริงแล้วเราต้องฟังและกลั่นกรองความจริงให้ได้ แล้วพิจารณาให้ได้ว่าข้อมูลประเด็นไหนที่ไม่ยุติธรรม รู้จักอธิบายชี้แจงให้เหตุผลเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ชี้คุณชี้โทษชี้ให้เห็นประจักษ์ถึงผลกระทบต่องานและสถานะทางเศรษฐกิจ การเจรจาต้องไม่เร่งรีบ มีการแยกเจรจาที่ละฝ่ายเพื่อให้ทุกฝ่ายได้ทราบความต้องการที่แท้จริงของตนเองและของคู่กรณี เป็นต้น

สันติภายใน

4. **การสร้างความสัมพันธ์:** การโอนอ่อน การยอมรับ การเห็นใจ การดื่บอารมณ์ สร้างบรรยากาศแห่งการฟัง การรับรู้ความรู้สึกของแต่ละฝ่ายร่วมกัน การยอมรับข้อจำกัดหรือความจำเป็น เป็นผู้รับฟังเป็นผู้ฟังที่ดี ไม่พูดไขว้ไขว่ ค้นหาประเด็นข้อพิพาทและความต้องการที่แท้จริงของคู่พิพาทร่วมกัน การร่วมกันแก้ปัญหาในประเด็นพิพาท การให้โอกาสคู่ความได้ชี้แจงความต้องการและข้อเสนอแนะ

5. **การเจรจา:** การบอกความต้องการ การช่วยเหลือ เมื่อทุกฝ่ายเข้าใจในข้อมูลที่รอบด้านจากทุกฝ่ายแล้ว สิ่งที่เขาไม่ได้คือ การบอกความต้องการและความจำเป็นในระดับที่แต่ละฝ่ายยอมรับได้ การช่วยกันหาแนวทาง การยอมให้หรือยอมถอยคนละก้าวเพื่อให้ทุกฝ่ายไปกันได้ นอกจากนี้ผู้ไกล่เกลี่ยต้องสร้างหรือรื้อฟื้นความสัมพันธ์ที่ดี กล่าวนำพาร้องขอความช่วยเหลือจากอีกฝ่าย การเปิดโอกาสการขอโอกาส การนำพาไปสู่การขอโทษ การให้อภัยหรือได้พูดอะไรที่ค้างคาใจ การให้อภัยซึ่งกันและกัน

6. **การทวนบันทึก:** ความชัดเจน ความเชื่อมั่น โปร่งใส เป้าหมายการไกล่เกลี่ย คือ ความต้องการได้รับการยอมรับและตกลงเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน ข้อตกลงต้องมีความชัดเจน และต้องเข้าใจให้ตรงกัน ผู้ไกล่เกลี่ยต้องทวนถามประเด็นความต้องการว่าครบถ้วนหรือไม่ มีเงื่อนไข มีรายละเอียดของระยะเวลา สถานที่ บุคคล สัตว์สวนหรือขั้นตอนหลักฐานอะไรอื่นอีกหรือไม่

7. **ข้อตกลง:** การยินยอม กติกา เงื่อนไข พันธะผูกพัน การทำข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษร จำเป็นต้องทำ เพื่อเป็นเครื่องยืนยันเจตจำนงของทั้งสองฝ่าย การยุติคดี เป็นการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ การถอนฟ้อง เป็นหลักฐานว่าคู่ความทั้งสองฝ่ายยินยอมสมัครใจที่จะยุติปัญหา เป็นข้ออ้างเพื่อทำข้อตกลงร่วมกันที่จะปฏิบัติตามข้อตกลงนั้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพปัญหา บริบท ความจำเป็น และแนวคิดทฤษฎีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พบว่า ประชาชนในพื้นที่ริมคลองเปรมประชากร ได้รับความเดือดร้อนจากการก่อสร้างสะพานเชื่อมคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามคลองเปรมประชากร มีชาวบ้านรูกล้ำแนวคลอง และอุปสรรคในการระบายน้ำ การตอกตอม่อหรือเสาสะพานขัดขวางการไหลของน้ำและเป็นอุปสรรคต่อการไหลและสัญจรทางน้ำของประชาชน แนวสะพานต่ำเตี้ยติดน้ำเกินไป ไม่สามารถสัญจรลอดผ่านไปได้ จึงมีการฟ้องร้องและไกล่เกลี่ยเพื่อหาทางออกร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและประชาชน สอดคล้องกับบทความวิจัยของ จินตนา ยูนิพันธ์ และ ลิลิต ศรีทรัพย์นันต์ (Unipan and Sritrapanan, 1999) ที่ได้ประมวลเสนอประเด็นสาเหตุของความขัดแย้งไว้ว่า ความขัดแย้งเกิดจากเหตุปัจจัย คือ 1) ความขัดแย้งด้านข้อมูล (Data Conflict) 2) ผลประโยชน์และความต้องการ (Interest Conflict) 3) ความสัมพันธ์ (Relationship Conflict) 4) โครงสร้าง (Structural Conflict) และ 5) ค่านิยม (Value Conflict) สอดคล้องกับ สมภาคย์ ตระการกุลพันธ์ (Trakankunphan, 2009) ที่ได้ทำรายงานวิจัยเรื่อง ขั้นตอนการประนีประนอมในกระบวนการยุติธรรม พบว่า กระบวนการประนีประนอมต้องสร้างความมั่นใจในระบบเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับคู่ความได้ น่าเชื่อถือ มีศรัทธาวิเคราะห์คดีข้อมูลล่วงหน้า มีความเป็นกลาง เป็นต้น และ สอดคล้องกับ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (Phramaha Hansa Dhammahāso, 2013) ได้เสนอแนวคิดไว้ในหนังสือหลักศาสนากับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไว้ว่า หน้าที่สำคัญของนักเจรจาไกล่เกลี่ยคือการนำเสนอทางเลือกให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์และความต้องการของคู่กรณี แสวงหาคำตอบว่า ความขัดแย้งเกิดจากอะไร นำไปสู่อะไร เราควรมีท่าทีรวมไปถึงการแสวงหาทางออก หรือหาเครื่องมือเพื่อนำไปจัดการความขัดแย้งให้ถูกต้องตามหลัก เหตุ ผล ตนประมาณ กาล บุคคล และชุมชนอย่างไร

ผลจากการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการการไกล่เกลี่ยเพื่อสร้างความสมานฉันท์ พบว่า หลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย 1) ทุกข์ ผลลัพธ์ที่ปรากฏความทุกข์ 2) สมุทัย สาเหตุแห่งความทุกข์ 3) นิโรธ เป้าหมายความพ้นทุกข์ 4) มรรค ข้อปฏิบัติให้ถึงซึ่งการดับทุกข์ พร้อมทั้งปราศจากความลำเอียงอคติ มุ่งแก้ไขปัญหาดับอกุศล คือ ตัณหา มานะ ทิฐิ ของคู่พิพาท สอดคล้องกับ พระไพศาล วิสาโล (Phra Paisan Wisalo, 2013) ที่ได้เสนอหลักการในหนังสือการไกล่เกลี่ยแบบพุทธไว้ว่า บทบาทสำคัญของผู้ไกล่เกลี่ยคือการลดอคติในคู่กรณี ไม่ว่าจะเป็นโทสะ โลภะ หรือโมหะ และวิธีการกระตุ้นและวิธีที่จะช่วยลดอคติได้ดีที่สุดคือ การกระตุ้นให้คิด ไกล่เกลี่ยควรทำหน้าที่เหมือนนักข่าว ตั้งคำถามให้คู่กรณีตระหนักว่าข้อเรียกร้องของตนเองนั้นบางครั้งก็มากเกินไป การตั้งคำถาม การตั้งคำถามเป็นเครื่องมือสำคัญมากสำหรับผู้ไกล่เกลี่ย...คำถามควรจะเป็นคำถามเปิดไม่ใช่คำถามปิด สอดคล้องกับสุภาพรณ เพิ่มพูน (Permpool, 2014) ที่ได้วิจัยเรื่องรูปแบบการเจรจาไกล่เกลี่ยคดีข้อพิพาทเชิงพุทธบูรณาการไว้ว่าหลักการไกล่เกลี่ยคดีข้อพิพาทตามหลักธรรม คือ หลักอคติ 4 พรหมวิหาร 4 วชิรสุจริต 4 มรรคมิองค์ 8 สาราณียธรรม 6 และหลักธรรมสำหรับค้นหาความจริงอันไปสู่การไกล่เกลี่ยอย่างมีประสิทธิภาพ คือ อริยสัจ 4 และ สอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2008) ที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือพจนานุกรมพุทธศาสตร์ว่า พรหมวิหารธรรม หมายถึง คุณธรรมสำหรับผู้ใหญ่ นักปกครองหรือผู้บริหาร 4 ประการ ได้แก่ 1) เมตตา คือ ความรักปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข 2) กรุณา คือ ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ 3) มุทิตา คือ ความยินดีในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข 4) อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง

ผลจากการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 กระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อสร้างความสมานฉันท์โดยพุทธสันติวิธี ศึกษากรณีสะพานข้ามเข้าโรงเรียนนานาชาติฮาร์โรว์ เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร พบว่า หลักการสร้างความปลอดภัยในกรอบของห้าเสาหลักสู่การเจรจาไกล่เกลี่ย โดยต้องดึงคนมาคุยกันต้องไม่ผลักคนออกจากการมีส่วนร่วม หาทงอกร่วมกัน 5 เสาหลัก ได้แก่ 1) เสาความจริง 2) เสาความรัก 3) เสารับผิดชอบ 4) เสาความเป็นกลาง 5) เสาสามัคคี และมีกระบวนการไกล่เกลี่ยตามแนวทางของบันได 9 ขั้น 1) สติให้พร้อมสรรพ 2) ดับอารมณ์คู่กรณี 3) เน้นฟังลึกซึ้ง 4) ตรึงให้อยู่ในประเด็น 5) เชิญวิธีการให้สอดคล้อง 6) ปรับทัศนคติให้เทียบเท่า 7) ดึงเข้าสู่จุดสนใจ 8) ให้ทางเลือกเพิ่ม และ 9) เสริมสร้างความสัมพันธ์ สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานศาลยุติธรรม ที่ระบุไว้ในคู่มือการระงับข้อพิพาทสำหรับประชาชนไว้ว่า การระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยมีเป้าหมายเพื่อให้การดำเนินคดีเสร็จสิ้นไปได้ด้วยความรวดเร็วและประหยัดเวลา ระงับความขัดแย้งลงด้วยความพอใจของคู่ความ รักษาสัมพันธภาพที่ดีโดยให้ทุกฝ่ายต้องสมัครใจเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ย คู่ความเกิดความพอใจแล้วตกลงระงับข้อพิพาทกัน ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยที่เป็นกลางไม่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการตัดสินใจ ให้ความช่วยเหลือ ให้ความรู้ความชำนาญกับคู่กรณีเพื่อหาทางออกร่วมกัน เนื้อหา ความต้องการ (Dispute Settlement Office, Office of the Court of Justice, 2004) สอดคล้องกับ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กรมบังคับคดี (Mediation Center Department of Good Enforcement, 2015) ที่ได้ระบุในคู่มือการปฏิบัติงานไกล่เกลี่ยขั้นบังคับคดีในขั้นตอนของการไกล่เกลี่ยไว้ว่า ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีก่อน เริ่มการประชุมไกล่เกลี่ยโดยผู้ไกล่เกลี่ยกล่าวเปิดการไกล่เกลี่ย ด้วยการแนะนำตัวเองและสร้างบรรยากาศในการเจรจา ตลอดจนชี้แจงถึงบทบาทหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ยและอธิบายขั้นตอนกระบวนการ รวมถึงกติกาการยาต่าง ๆ ในการเจรจาให้คู่กรณีทราบ การค้นหาความต้องการแท้จริงของคู่กรณี ผู้ไกล่เกลี่ยต้องค้นหาความต้องการที่แท้จริงของคู่กรณีจากข้อมูลและข้อเท็จจริงที่ได้รับ ซึ่งอาจเป็นการเจรจาร่วมกันทุกฝ่าย หรือประชุมแบบแยกเจรจาทีละฝ่ายก็ได้ การหาทางแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง ผู้ไกล่เกลี่ยมีหน้าที่ลดประเด็นข้อขัดแย้ง และเสนอทางออกในการยุติข้อขัดแย้งให้แก่คู่กรณี

สรุป

กระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อสร้างความสมานฉันท์โดยหลักการภาพรวมแล้วใช้หลัก 5 เสาหลัก สู่การสร้างสมานฉันท์โดยพุทธสันติวิธี คือ เสาความจริง ร่วมกันแสวงหาความจริง แยกข้อมูลข้อเท็จจริงออกจากอารมณ์ความรู้สึก เสาความรัก มุ่งสร้างความรัก ความสุข ความปรารถนาดีต่อกัน พุทสนทนาหรือมีท่าทีเป็นมิตรเกื้อกูลให้แบ่งปันโอกาสต่อกัน เสารับผิดชอบ การร่วมกันคิด ความกันวางแผน และร่วมมือกันปฏิบัติ เสาความเป็นกลางถูกต้องเหมาะสมกับเกณฑ์กฎแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานและสภาพบริบทสังคมที่เป็นอยู่ ไม่ถืออคติ ลดความโลภ ความโกรธ ความหลง และเสาสამัคคี คือการให้ความร่วมมือยินยอมพร้อมใจกัน ทั้งนี้ยังมีขั้นตอนในหาทางออกโดยยึดขึ้นทุกขั้ววิเคราะห์ประเด็นความขัดแย้ง ขึ้นสมุทัยวิเคราะห์สาเหตุความขัดแย้ง ขึ้นนิโรธวางเป้าหมายทางออก ขึ้นมรรควิธีการของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และขึ้นลดอคติ ซึ่ง กระบวนการดังกล่าวจะนำไปสู่สันติสุข สามารถรื้อฟื้นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดการเจรจาอย่างเป็นมิตร มีท่าทีการโอนอ่อนผ่อนตาม เกิดการยอมรับ การเห็นใจ พร้อมทั้งสนองตอบต่อความต้องการของแต่ละฝ่าย พร้อมทั้งได้มีการให้การช่วยเหลือที่มีเป้าหมายและมีความชัดเจน โดยมีหลักฐานข้อตกลงที่มีการยินยอมในเงื่อนไขพันธะผูกพันที่ทุกฝ่ายยินยอมร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์ “กระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อสร้างความสมานฉันท์โดยพุทธสันติวิธี: ศึกษากรณีสะพานข้ามเข้าโรงเรียนนานาชาติฮาร์โรว์ เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากข้อค้นพบแนวทางกระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อสร้างความสมานฉันท์โดยพุทธสันติวิธี ด้วยหลัก 5 คือ เสาความจริง เสาความรัก เสารับผิดชอบ เสาความเป็นกลาง เสาสามัคคี ภายใต้กรอบการไกล่เกลี่ยโดยยึดหลักอริยสัจ 4 และขั้นตอนการกระบวนการไกล่เกลี่ย 9 ขั้นตอนเพื่อสร้างความสมานฉันท์ ผู้วิจัยเห็นว่าการไกล่เกลี่ยเป็นทางออกที่ดีในการแก้ไขปัญหาของชุมชน จึงควรส่งเสริมให้เกิดค่านิยมนำการไกล่เกลี่ยไปใช้ในหลายๆ องค์กร ไม่ว่าจะเป็นสถานหน่วยงานราชการ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีผู้ไกล่เกลี่ยที่ผ่านการอบรมให้มาก เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ทันทั่วถึง และสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียน หรือระดับมหาวิทยาลัยก็ควรมีศูนย์ไกล่เกลี่ยในสถานศึกษา เพราะเด็กหรือเยาวชนมีการทะเลาะวิวาทกันบ่อยครั้ง การไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทจะช่วยลดความเสียหายที่เกิดจากความขัดแย้งไม่ให้บานปลายได้เป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเรื่อง การพัฒนาอบรมผู้ไกล่เกลี่ยประจำชุมชนด้วยระบบออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องด้วยในบางสถานการณ์คู่พิพาทมีหลายกลุ่ม หลายคณะ ซึ่งบางท่านอาจไม่สามารถเดินทางมาร่วมการเจรจาได้ จึงจำเป็นต้องใช้ระบบออนไลน์เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่พร้อมในการเดินทางของคู่กรณีพิพาท

2.2 ควรมีการวิจัยเรื่อง การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพของผู้ไกล่เกลี่ย เนื่องด้วยผู้ไกล่เกลี่ยจำเป็นต้องพูดอธิบายทำความเข้าใจต่อคู่พิพาท แต่ทั้งนี้ก็ต้องเป็นผู้ที่ฟังเป็น เป็นผู้ฟังที่ดี รู้จักวิธีเทคนิคการจับประเด็น รู้จักทวนถาม เป็นต้น เป็นการผลักดัน ต่อยอดงานวิจัยด้านการสื่อสารที่มีอยู่แล้วไปให้กับผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งจำเป็นต้องผ่านการฝึกทักษะการสื่อสารดังกล่าว จึงควรวิจัยในประเด็นนี้เพื่อเป็นคู่มือแนวทางการศึกษาของผู้ไกล่เกลี่ย

References

- Dispute Settlement Office, Office of the Court of Justice. (2004). *Mediation Guidebook*. Bangkok: Court of Justice.
- Dispute Settlement Office, Office of the Court of Justice. (2004). *Dispute Resolution Handbook for the People*. Bangkok: Printing House, Jirarat Printing Ltd., Part.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Mediation Center Department of Good Enforcement. (2015). *Regulations of the Legal Execution Department on Mediation of Disputes, 2015*. No 1. Manual for the Execution of Mediation. Training Documents for Staff at the Mediation Center between 3-15 December 2015. At A-One the Royal Cruise Hotel Pattaya, Chonburi Province.
- Online Manager. (2021). "Srisuwan" Leads the Community along Lat Phrao Canal to sue Bangkok Encourages Village Capitalists to Build a Bridge over a Canal. Retrieved September 1, 2021, from <https://mgronline.com/politics/detail/9630000065862>
- Permpool, S. (2014). *The Model of the Buddhist Integrated Mediation: The Alternative Dispute Resolution Office of the Judiciary*. (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto). (2008). *Buddhist Dictionary. Dharma Edition*. (16th ed.). Bangkok: S.R. Printing Mass Products Co., Ltd.
- Phra Dhampitaka (P.A. Payutto). (2003). *Crumble Conflict*. Bangkok. Saha Thammik.
- _____. (2010). *Buddhist Dictionary*. (Compiled Version). Bangkok: Sahathamika Company Limited.
- Phra Paisan Wisalo. (2013). *Buddhist Mediation in Religious Principles and Dispute Mediation, Version 1.2*. Alternative Dispute Resolution Center. Dispute Settlement Office, Office of the Court of Justice. Bangkok: Active Print Co., Ltd.
- Phrakrupalad Pannavorawat. (2023). Subject of Research Methods (Handout (PPT). Peace Studies Program. Interview. June 25.
- Phramaha Hansa Dhammahāso. (2005). *A Pattern of Conflict Management by Buddhist Peaceful Means: A Critical Study of Mae Ta Chang Watershed Chiang Mai*. (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phramaha Hansa Dhammahāso. (2013). *Religious Principles and Mediation: A Solution to the Sustainably Problem*. Bangkok: Thana Place Company Limited.
- Trakankunphan, S. (2009). *The Process of Mediation in the Justice Process*. Course of Senior Justice Administration (Bor Yor Sor). Bangkok: Class 12, College of Justice, Office of the Court of Justice.
- Unipan, J., & Sritrapanan, L. (1999). Nursing Education Management and Graduate Quality. *The Journal of Boromarajonani College of Nursing, Suphanburi*, 1(11), 33-37.

กระบวนการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวัน ผ่านการโค้ชที่มีสติเป็นฐาน*

Mindfulness Cultivation Process in Daily Life
through Mindfulness-Based Coaching¹วรารณ์ ศิริโอวัฒน และ พระปราโมทย์ วาทโกวิโท¹Varaporn Siriowattana and Phra Pramote Vadakovido

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: coachvara66@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ บริบท สภาพปัญหา ความจำเป็นด้านการฝึกเจริญสติของประชาชนในชุมชน วัดใหม่ (ยายแป้น) และแนวคิด ทฤษฎีการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวัน ผ่านการโค้ชที่มีสติเป็นฐาน ตามแนวทางศาสตร์สมัยใหม่ 2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวันผ่านการโค้ชที่มีสติเป็นฐาน 3. เพื่อพัฒนาและนำเสนอกระบวนการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวัน ผ่านการโค้ชที่มีสติเป็นฐานสำหรับประชาชนในชุมชน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยการลงพื้นที่ ประสานพลัง บ ว ร ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เรียนรู้สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม สัมภาษณ์เชิงลึก วิพากษ์กระบวนการก่อนนำไปพัฒนากลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้การเจริญสติในรูปแบบทางพุทธศาสนา บูรณาการร่วมกับทฤษฎีสมัยใหม่ ทำให้ได้เครื่องมือในการฝึกเจริญสติผ่านการโค้ชนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัญหาของชุมชน วัดใหม่ (ยายแป้น) มาจากสภาพเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ความเครียด ไม่สามารถหาทางออกของปัญหาและขาดที่พึ่งทางด้านจิตใจ จึงจำเป็นต้องฝึกสติพัฒนาจิต ให้เกิดสุขภาวะภายใน 2. กระบวนการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวัน ตามหลัก สติปัญญา 4 โดยการฝึกสติให้รู้เท่าทัน กาย เวทนา จิต ธรรม เพื่อนำมาพัฒนาจิตให้เกิดปัญญา เมื่อเกิดทุกข์ขึ้น สติจะเป็นตัววิเคราะห์ทุกข์ หาสาเหตุ(สมุทัย) กำหนดเป้าหมาย(นิโรธ) และหาวิธีการแก้ไข(มรรค) แล้วนำหลักธรรมภาวนา 4 มาบูรณาการ ให้เข้าใจทุกข์ตามเป็นจริง เกิดการตระหนักรู้ด้วยปัญญา 3. พัฒนาและนำเสนอโดยออกแบบกิจกรรม “ปลูกสติ สร้างสุข เพื่อความสำเร็จ” ลงไปพัฒนากลุ่มเป้าหมาย ผลลัพธ์ที่ได้คือกระบวนการที่ได้ผล ประเมินผลในเชิงพฤติกรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงประจักษ์ องค์ความรู้ที่ได้คือ โมเดล “ปลูกต้นแห่งสติ” เป็นการฝึกเจริญสติ เข้าถึงได้ง่าย ประกอบด้วยการพัฒนา 5 ด้าน 1) กายเจริญรักและเมตตาเห็นคุณค่าในตน 2) ศีลเจริญ ประพฤติดีทั้งการพูดและการกระทำ เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน และสังคม 3) จิตเจริญ พัฒนาจิต เกิดสุขภาวะภายใน 4) ปัญญาเจริญ เกิดการตระหนักรู้ด้วยปัญญาแจ่มแจ้ง 5) กัลยาณมิตรโค้ช ช่วยเหลือ เกื้อกูลในการฝึกฝนปฏิบัติให้เกิดความต่อเนื่อง เจริญอกงาม

คำสำคัญ: การเจริญสติ; การโค้ชสติ; พัฒนาด้านจิตภาพ; กระบวนการ; สติในชีวิต

Abstract

This dissertation consisted of the following objectives: 1) to analyze context, condition, problems and needs of people in Wat Mai Yai Paen community in terms of cultivating mindfulness, as well as concepts on cultivating mindfulness in daily life through mindfulness-based coaching according to modern science; 2) to analyze the Buddhist peaceful means to develop and present the process of cultivating mindfulness in daily life through mindfulness-based coaching; and 3) to develop and present mindfulness cultivation process in daily life through mindfulness-based coaching for people in Wat Mai Yai Paen community. In the study, action research was conducted through field research and collaboration under the Bowon power (villages, temples, schools). Data were also collected through documentary research, participant observation, and in-depth interviews. The process was analyzed before being used to develop the target group to achieve Buddhist mindfulness cultivation integrated with modern science. As a result, the tools for cultivating mindfulness through mindfulness-based coaching were obtained, resulting in a concrete practice that was successful according to the objectives.

From the dissertation, the following results are found: 1) The problems of Wat Mai Yai Paen community are caused by economic situations, which cause conflict among family members, impacting to mental health, leaving them unable to handle problems and lacking mental instability. As a result, the mental development of people in the community is required through mindfulness cultivation, which will result in good inner well-being. 2) The mindfulness cultivation in daily life should be based on Satipaṭṭhāna (the four foundations of mindfulness), namely mindfulness as regards the body, feelings, mental conditions, and ideas. Whenever there are conditions that give rise to suffering, mindfulness will examine suffering by identifying the origin of suffering (samudaya), the cessation of suffering (nirodha), and the path leading to the cessation of suffering (magga). Followed by integration with Bhāvanā (four developments) to understand suffering as it really is through the use of wisdom. 3) From developing and presenting mindfulness cultivation process in daily life through mindfulness-based coaching for people in Wat Mai Yai Paen community, the activity called ‘cultivate mindfulness and build happiness for success’ was adopted to develop the target group. The results reveal that the designed process is effective as there is a behavioral change evidently. A body of knowledge obtained is ‘growing a tree of mindfulness’ model, which promotes mindfulness cultivation in daily life. A model consists of the following five aspects: (1) physical cultivation, which refers to loving and having compassion for oneself, as well as recognizing one's value; (2) moral cultivation, which refers to a good conduct, both in speech and action, in order to benefit oneself, the communities, and society; (3) mental cultivation, which refers peaceful mind and inner well-being; (4) intellectual cultivation, which refers to self-realization through wisdom; and (5) kalyanamitta coach, which refers to a good company who assists a person in cultivating mindfulness.

Keywords: Mindfulness Cultivation; Mindfulness-based Coaching; Mentality Development; Process; Mindfulness for Life

บทนำ

ในสังคมยุคปัจจุบัน ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากขึ้น แต่ประชาชนกลับมีความสุขลดลง มีความทุกข์ง่ายขึ้น จากข้อมูลรายงานของ World Happiness Report (WHR) (World Happiness Report, 2022) ได้วัดคะแนนความสุข (Happiness Score) และจัดอันดับประเทศต่างๆ ทั่วโลกเป็นประจำทุกปีพบว่า รายงานของปี พ.ศ. 2565 (การสำรวจระหว่างปี พ.ศ. 2562 - พ.ศ. 2564) ประเทศไทยจัดอยู่ในอันดับที่ 61 จาก 146 ประเทศ มีภาวะความกังวลซึมเศร้า และความเครียดที่เพิ่มสูงขึ้น จากสถิติของกรมสุขภาพจิตเปิดเผยว่า ผลกระทบด้านจิตใจของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 เป็นต้นมา พบว่า ประชาชนในประเทศไทยมีความเสี่ยงต่อปัญหาด้านสุขภาพจิตเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ โดยมีตัวเลขสูงสุดที่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2564 คือ มีภาวะเครียดสูง 45.5% เสี่ยงเป็นโรคซึมเศร้า 51.5% มีความเสี่ยงฆ่าตัวตาย 30.6% และมีภาวะหมดไฟ 17.6%

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลการสำรวจปัญหาทางด้านสุขภาพจิต (Mahidol University, 2018) ของประชากรในชุมชน วัดใหม่ (ยายแป้น) พบว่า มีผู้ที่ประสบภาวะวิตกกังวล 22 คน คิดเป็น 9.5% ของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 231 คน และสมาธิสั้น จำนวน 4 คน ระดับความเครียดของคนในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง โดยมี 3 สาเหตุหลักมาจาก 1) ปัญหาในครอบครัว 2) ปัญหาเศรษฐกิจการเงินไม่พอใช้จ่าย และ 3) ปัญหาเรื่องการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นที่ผู้วิจัยได้รับการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลในชุมชน วัดใหม่ (ยายแป้น) และสถานศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบกับวิถีความเป็นอยู่ และสภาพเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 รายได้ลดลง ทำให้บางครอบครัวประสบปัญหาภาวะเครียดจากปัญหาทางเศรษฐกิจ นำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว เมื่อไม่สามารถหาทางออกของปัญหาและขาดที่พึ่งพิงทางด้านจิตใจทำให้มีแนวโน้มที่เกิดภาวะเครียด วิตกกังวล และภาวะซึมเศร้าในที่สุด ซึ่งมีสภาพปัญหาคล้ายคลึงกับชุมชนเมืองโดยทั่วไป ที่กลุ่มคนมาอาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน วิถีชีวิตเกี่ยวพันกัน ประกอบอาชีพร่วมกัน มีวัฒนธรรม ความเชื่อ หรือความสนใจร่วมกัน ปัญหาของชุมชน ที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ประกอบด้วย 1) ปัญหาด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม 2) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ 3) ปัญหาด้านสังคม 4) ปัญหาด้านอนามัย และ 5) ปัญหาด้านจิตใจ ซึ่งปัญหาด้านจิตใจส่วนใหญ่จะมีความเชื่อมโยงกับปัญหาด้านอื่นๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม และสุขอนามัย

จากสภาพปัญหาดังกล่าว นำมาสู่แนวทางในการพัฒนาภายใต้โครงการสันติศึกษากับการพัฒนาชุมชนเมือง สอดรับกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ หรือ SDGs (Sustainable Development Goals) และในทางพระพุทธศาสนาคือ มัชฌิมาปฏิปทา ทางสายกลางที่รวมองค์ประกอบของการพัฒนาทั้งทางกายและทางจิตภาพเข้าด้วยกัน ถือเอามนุษย์เป็นตัวตั้งในการพัฒนา ดังคำกล่าวที่ว่า “พัฒนาชาติให้เริ่มที่ประชาชน พัฒนาคนให้เริ่มที่จิตใจ จะพัฒนาอะไรให้เริ่มที่ตัวเราเองก่อน” (Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammicitto), 2019) โดยเป้าหมายการพัฒนา 4 ภาพในพระพุทธศาสนา คือ กายภาพ พุทธิภาพ จิตภาพ และปัญญาภาพ กล่าวได้ว่า หากต้องการพัฒนาสังคมไทยให้มีสันติสุขภาวะ จำเป็นต้องเริ่มต้นจากพัฒนาคนในชุมชนด้วยการพัฒนาจิตใจ

การพัฒนาด้านจิตใจให้เกิดสุขภาวะที่ดี จึงมีความสำคัญและมีประโยชน์อย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต ในปัจจุบัน การพัฒนาคนให้มีความมั่นคงทางจิตใจ มองเห็นและเข้าใจปัญหา เห็นทุกอย่างบนความเป็นจริง การพัฒนาจิตในทางพระพุทธศาสนาได้แก่ การปฏิบัติสมถกรรมฐาน คือการทำสมาธิให้จิตสงบ และการปฏิบัติ

วิปัสสนากรรมฐาน คือการฝึกจิตให้เกิดปัญญา แต่เป็นที่น่าสนใจว่าการเข้าวัดปฏิบัติธรรมของชาวพุทธ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนในชุมชนที่ยังต้องดิ้นรนเพื่อการหาเลี้ยงชีพ ทำให้เข้าถึงการปฏิบัติธรรมอยู่ในวงจำกัด ในขณะที่ประเทศทางฝั่งตะวันตก ประชาชนเริ่มหันมาให้ความสนใจศึกษาการทำงานภายในจิตใจ หรือการเจริญสติ (Mindfulness) กันมากขึ้น และได้มีการฝึกปฏิบัติ ประยุกต์ใช้เรื่องนี้กันอย่างจริงจังและแพร่หลาย โดยมีผลงานวิจัยรองรับกันอย่างมากมายและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยให้ความสนใจศึกษา โดยการนำศาสตร์การโค้ช (Coach) มาเป็นเครื่องมือในกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เพื่อให้ผู้รับการโค้ชเกิดการตระหนักรู้ ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง และเกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง

เพื่อตอบโจทย์ในโครงการสันติศึกษากับการพัฒนาชุมชนเมือง ให้เกิดการพัฒนายั่งยืน ผู้วิจัยจึงเริ่มจากการพัฒนาที่จิตใจของคนในชุมชน โดยใช้กระบวนการโค้ชมาบ่มเพาะสติเพื่อเสริมสร้างสันติสุขภาวะภายในใจ สร้างเป็นกระบวนการฝึกเจริญสติโดยผ่านการโค้ชที่มีสติเป็นฐาน โดยบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่ให้เข้ากับหลักการทางพุทธสันติวิธี เพื่อให้การเจริญสติเข้าถึงได้ง่ายและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัญหา และความจำเป็นด้านการฝึกเจริญสติของประชาชนในชุมชน วัดใหม่ (ยายแบ่น) และแนวคิด ทฤษฎีการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวันผ่านการโค้ชที่มีสติเป็นฐาน ตามแนวทางศาสตร์สมัยใหม่
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวันผ่านการโค้ชที่มีสติเป็นฐาน
3. เพื่อพัฒนาและนำเสนอกระบวนการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวัน ผ่านการโค้ชที่มีสติเป็นฐาน สำหรับประชาชนในชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีพื้นที่วิจัยคือ ชุมชน วัดใหม่ (ยายแบ่น) เป็นการดำเนินการวิจัยภายใต้ “โครงการสันติศึกษากับการพัฒนาชุมชนเมือง” โดยมุ่งเน้นในการพัฒนาบุคคล ในด้าน “จิตภาพ” มีขั้นตอนในการวิจัยตามแนวทางบันได 9 ขั้น โดยการศึกษาจากการลงพื้นที่จริง ประสานความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ด้านเนื้อหาแนวคิด ทฤษฎี วิธีการปฏิบัติที่ได้ผล การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) การจัดวิพากษ์กระบวนการงานวิจัย (Research Criticism) และลงสู่การปฏิบัติจริง (Action Research) โดยดำเนินการวิจัยตามแนวทางบันได 9 ขั้น ตามลำดับดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาบริบท วิเคราะห์สภาพปัญหา และความจำเป็นของชุมชน สังคม ทำให้สามารถเข้าใจถึงบริบท และสภาพปัญหาของชุมชนในเชิงลึก นำมาวิเคราะห์ถึงสาเหตุและผลกระทบ โดยสอดคล้องกับอริยสัจโมเดลในประเด็นหัวข้อ “ทุกข์” โดยจัดการประชุมนำเสนอแนวทางการวิจัย ร่วมลงนามข้อตกลงเพื่อประสานความร่วมมือโดยใช้พลัง บ ว ร บ้าน วัด ราชการ โรงเรียน เป็นพลังขับเคลื่อน ได้แก่ สำนักงานเขตบางกอกน้อย ศูนย์บริการสาธารณสุข 30 วัดเจ้าอาวาส สถาบันการศึกษาที่อยู่ในพื้นที่บริการ ได้แก่ โรงเรียนวัดศรีสุดาราม โรงเรียนวัดสุวรรณาราม โรงเรียนสุวรรณารามวิทยาคม ชุมชนได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ และตัวแทนผู้อยู่อาศัยในชุมชน จำนวน 14 คน โดยมีวัดใหม่ (ยายแบ่น) เป็นศูนย์กลาง เครื่องมือที่ใช้คือ

การลงพื้นที่สัมภาษณ์และจัดเวทีสนทนา รวมถึงพูดคุยเก็บข้อมูลแบบไม่เป็นทางการ กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน วัดใหม่ (ยายแป้น) เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี สังเกตสภาพทั่วไปของปัญหา พร้อมรับฟังข้อเสนอแนะ การเก็บข้อมูลโดยการทำบันทึกการสัมภาษณ์ เพื่อค้นหาความจำเป็นในการพัฒนาระบบการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวันผ่านการโค้ชที่มีสติเป็นฐาน

ขั้นที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคคลในชุมชนตามศาสตร์สมัยใหม่ ถอดแบบอย่างความสำเร็จหรือกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีศาสตร์สมัยใหม่ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย การโค้ช การฟังอย่างลึกซึ้ง การสื่อสาร การเจริญสติ การทำงานของสมองที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับจิตใจ ทฤษฎีการพัฒนาบุคคลากร ศึกษาเอกสารค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ด้านเนื้อหาแนวคิด ทฤษฎีวิธีการฝึกปฏิบัติเจริญสติที่ได้ผล ศึกษาจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยเข้าร่วมปฏิบัติเจริญสติในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ได้ชุดกระบวนการฝึกเจริญสติที่ได้ผล นำมาบูรณาการร่วมกันเป็นชุดกระบวนการใหม่ที่เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นที่ 3 ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธี ที่เอื้อต่อการพัฒนาในชีวิตประจำวันผ่านการโค้ชที่มีสติเป็นฐาน โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาหลักธรรม ประกอบด้วยหลักสติปัฏฐาน 4 เป็นหลักธรรมหลักในครั้งนี้ โดยมีหลักธรรมสนับสนุนคือ ภาวนา 4 ถือว่าเป็นหลักการทางศาสนาที่เอื้อต่อการพัฒนาในชีวิตประจำวันผ่านการโค้ชที่มีสติเป็นฐาน สืบค้นข้อมูลตามแนวทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำมาบูรณาการในออกแบบพัฒนาระบบการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวันผ่านการโค้ชที่มีสติเป็นฐาน

ขั้นที่ 4 บูรณาการพุทธสันติวิธีกับศาสตร์สมัยใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความจำเป็น โดยผู้วิจัยได้มีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 4 ด้าน ทางด้านพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระวิปัสสนาจารย์ พระสงฆ์ 6 รูป ทางด้านการโค้ช ได้คัดเลือกโค้ชอาชีพจำนวน 3 คน ผู้บรรยายธรรมจำนวน 2 คน และผู้ปฏิบัติที่ฝึกการเจริญสติในชีวิตประจำวัน 2 คน รวมจำนวน 13 รูป/คน เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาระบบการ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวันผ่านการโค้ชที่มีสติเป็นฐาน มาสังเคราะห์ผ่านการบูรณาการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นที่ 5 สร้างกระบวนการที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่พัฒนา ผู้วิจัยได้จัดทำร่าง และสร้างกระบวนการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวัน ผ่านการโค้ชที่มีสติเป็นฐาน ก่อนการนำมาพัฒนากลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ชุมชน วัดใหม่ (ยายแป้น) โดยจัดทำแผนงาน ออกแบบกระบวนการพัฒนา สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์และการติดตามผลหลังการพัฒนา กระบวนการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวันผ่านการโค้ชที่มีสติเป็นฐาน จัดวิพากษ์กระบวนการ โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา การร่างกระบวนการ และการโค้ช รวมทั้งสิ้นจำนวน ๗ รูป/คน มาให้ความคิดเห็นมุมมองเพื่อการพัฒนา และรับรองผลกระบวนการก่อนนำไปปฏิบัติในพื้นที่ พิจารณาคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา เพื่อให้ได้เครื่องมือการโค้ชที่ใช้ในการฝึกเจริญสติที่ได้ผล สามารถนำไปใช้ได้จริง และเครื่องมือที่ใช้วัดและติดตามผล เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรม

ขั้นที่ 6 พัฒนาบุคคลในพื้นที่เป้าหมาย โดยการนำกระบวนการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวันผ่านการโค้ชที่มีสติเป็นฐาน ลงสู่การพัฒนาให้กับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ชุมชน วัดใหม่ (ยายแป้น) โดยพิจารณาคัดเลือกผู้ที่มีความจำเป็น และอยู่อาศัยในพื้นที่ชุมชน วัดใหม่ (ยายแป้น) หรือมีความเกี่ยวข้องกับผู้อยู่อาศัยในชุมชน โดยการพิจารณาคัดเลือกร่วมกับผู้นำชุมชน ผ่านการสัมภาษณ์ เพื่อสอบถามความสนใจสำหรับผู้ที่ต้องการพัฒนาทางด้านจิตใจ จำนวน 8 รูป/คน เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องการเจริญสติ และ

สามารถนำกระบวนการนี้ไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้จริง โดยจัดขึ้นในวันที่ 7-8 เมษายน 2566 ระยะเวลา 2 วัน รวม 16 ชั่วโมง

ขั้นที่ 7 ประเมินผลการพัฒนากระบวนการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวัน ผ่านการโค้ชที่มีสติเป็นฐาน ผู้วิจัยมีการประเมินผลด้วยแบบประเมินระดับความพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้ ระดับการมีส่วนร่วม และการให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเรียนรู้ การเปรียบเทียบพฤติกรรมก่อนและหลังการเรียนรู้ หลังจากนั้นทำการติดตามอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 14 วัน ระหว่างวันที่ 9-22 เมษายน 2566 โดยลงพื้นที่เพื่อโค้ชส่วนตัว 1:1 ในวันที่ 17 เมษายน 2566 จำนวน 4 คน และโค้ชทางโทรศัพท์ จำนวน 3 คน (ขาดประเมิน 1 รูป เนื่องจากอยู่ในช่วงปฏิบัติธรรม) การลงพื้นที่เยี่ยมกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการสนทนาและสังเกตพฤติกรรม รวมทั้งสอบถามแบบไม่เป็นทางการกับบุคคลรอบข้าง เพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้น นำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางและวิธีที่เหมาะสมต่อไป โดยมีหลักฐานเชิงประจักษ์เป็นตัวประเมิน

ขั้นที่ 8 นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ สร้างเป็นโมเดล การพัฒนากระบวนการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวัน ผ่านการโค้ชที่มีสติเป็นฐาน ได้หลักการสำคัญที่พัฒนาระดับและสามารถนำการเจริญสติไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างเป็นรูปธรรมซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคล ชุมชน สังคมและประเทศชาติ รวมถึงสร้างความศรัทธาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้าถึงได้ง่าย

ขั้นที่ 9 กระบวนการติดตาม รักษาพัฒนาให้ยั่งยืน โดยสร้างเครือข่ายการพัฒนากระบวนการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวันผ่านการโค้ชที่มีสติเป็นฐาน มีการติดตามผล รักษาและพัฒนาต่อยอด ให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่เป้าหมายมีความมั่นคงและยั่งยืน ยกระดับการเรียนรู้ สร้างเป็นกระบวนการพัฒนาโค้ชที่เลี้ยงต่อไป

การวิจัยนี้ เป็นธรรมวิจัยคือการนำเอาธรรมลงไปทำเพื่อรับใช้ชุมชนและสังคม ให้เกิดประโยชน์ ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี สู่การบูรณาการแนวคิดทั่วไป กับพุทธสันติวิธี นำไปสร้างกระบวนการเพื่อนำไปสู่การพัฒนา จากนั้นประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้น พร้อมนำเสนอองค์ความรู้ใหม่แล้วยกระดับกระบวนการติดตามรักษาพัฒนาให้ยั่งยืน ต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยชุดภายใต้ “โครงการสันติศึกษากับการพัฒนาชุมชนเมือง” โดยมีชุมชน วัดใหม่ (ยายแป้น) แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย จ.กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัย มีวัดใหม่ (ยายแป้น) เป็นศูนย์กลาง เพื่อให้วัดสามารถตอบโจทย์ ชุมชนเมืองใน 3 มิติ คือ วัดปัญญา (W: Wisdom) วัดตื่นรู้ (A: Awareness) วัดมุ่งสู่ความจริงชีวิต (T: Truth) หรือ WAT Next โดยมีเป้าหมายที่สำคัญเพื่อพัฒนาและยกระดับชุมชนเมือง ทั้งในเชิงกายภาพ พฤติภาพ จิตภาพ และปัญญาภาพ แนวทางดังกล่าว สอดรับกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ SDGs (Sustainable Development Goals) ขององค์การสหประชาชาติ และเป้าหมายการพัฒนา 4 ภาพในพระพุทธศาสนา คือ กายภาพ (ภาวิตกายะ) พฤติภาพ (ภาวิตสึละ) จิตภาพ (ภาวิตจิตตะ) และปัญญาภาพ (ภาวิตปัญญา)

เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกลุ่มผู้วิจัยที่มุ่งพัฒนาปัญญาและคุณธรรมให้เจริญงอกงามในชุมชน และสังคมไทย นำไปสู่การพัฒนาชุมชนเมืองที่เข้มแข็งมีเสถียรภาพ และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพปัญหา และความจำเป็นด้านการฝึกเจริญสติของประชาชนในชุมชน วัดใหม่ (ยายแป้น) พบว่า ชุมชน วัดใหม่ (ยายแป้น) เป็นชุมชนเก่าแก่ อยู่อาศัยกันอย่างหนาแน่น มีลักษณะปัญหา คล้ายคลึงชุมชนเมืองโดยทั่วไป ที่ประสบปัญหาเรื่องรายได้ไม่พอใช้จ่ายในครอบครัว เกิดความเครียดทางจิตใจ ทำให้พยายามหาสิ่งอื่นมาทดแทน เช่น การพนันหรือสิ่งเสพติด ซึ่งส่งผลต่ออารมณ์และจิตใจของคน

ในครอบครัว ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งและปัญหาความสัมพันธ์ และขยายผลไปยังความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในชุมชนอีกด้วย จะเห็นได้ว่า เมื่อคนในชุมชนเกิดความทุกข์ทางใจ จึงได้พยายามแสวงหาความสุขภายนอกแทนที่จะหาหนทางแก้ที่ต้นเหตุของปัญหา ทำให้เข้าถึงการพัฒนาจิตใจโดยอาศัยการปฏิบัติธรรมเป็นไปได้อย่าง จึงเป็นเรื่องที่ผู้วิจัยให้ความสนใจนำมาศึกษา เพื่อให้การเจริญสติเข้าถึงได้ง่ายและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว จนนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขต่อไป

การเจริญสติ (Mindfulness) เป็นวิธีการที่นำมาประยุกต์ใช้กันอย่างแพร่หลายในประเทศทางฝั่งตะวันตก ทั้งในสถาบันการศึกษา ในภาคองค์กรธุรกิจ วงการแพทย์ใช้ในการบำบัดและการรักษาโรคทางกายและใจ ในวงการกีฬาใช้การบริหารสติ เพื่อดึงศักยภาพสูงสุดของนักกีฬาในการแข่งขัน ลดอาการบาดเจ็บ และฟื้นฟูร่างกาย โดยมีผลการวิจัยรองรับเป็นจำนวนมาก เช่น การวิจัยเรื่องการเจริญสติช่วยรักษาอาการวิตกกังวลและอาการซึมเศร้าได้ผลเช่นเดียวกับการใช้ยารักษา ของ เอลิซาเบธ โฮจ (Elizabeth Hoge) ผู้อำนวยการโครงการ Anxiety Disorder Research Program ที่ Georgetown University สำหรับในประเทศไทย ได้มีหลายหน่วยงานเริ่มนำเรื่องการเจริญสติ มาใช้ในการพัฒนาบุคคลกรในองค์กร และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า การเจริญสติค้นพบโดยศาสนาของพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยนำกระบวนการโค้ชมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพบุคคลผ่านการฟัง การให้ข้อมูลสะท้อนกลับ และการตั้งคำถาม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมุ่งเน้นพัฒนาปรับปรุงกระบวนการคิด ทักษะและความเชื่อ ดังนั้นกระบวนการโค้ชจึงมีประโยชน์ต่อการสร้างการตระหนักรู้ผ่านคิดใคร่ครวญภายในตนเอง ซึ่งเทียบเคียงได้กับการอบรมจินตามยปัญญาในทางพุทธศาสนา ซึ่งปัญญาที่เกิดจากการคิดดังกล่าวสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการทำงานทางโลกและพัฒนาชีวิตให้เจริญก้าวหน้าได้ดี หากต้องการพัฒนาและยกระดับคุณภาพจิตใจให้สูงขึ้น จำเป็นต้องฝึกฝนอบรมปัญญาชนิดที่เรียกว่า “ภาวนามยปัญญา” ซึ่งเป็นปัญญาที่พ้นจากการคิดใคร่ครวญ แต่เป็นปัญญาอันเกิดจากการมีความรู้สึกตัว มีสัมมาสติและสัมมาสมาธิเป็นฐาน ดังนั้น การพัฒนาปัญญาประเภทนี้จำเป็นต้องอาศัยการปฏิบัติธรรมและเจริญสติปัญญา หากแต่ผู้เริ่มต้นฝึก อาจจะใช้กระบวนการโค้ชเพื่อช่วยชี้แนะแนวทางในการสังเกตหรือตระหนักรู้ เกิดปัญญา และสามารถค้นพบคำตอบของปัญหาและค้นหาทางออกของปัญหาได้ด้วยตนเอง

วัตถุประสงค์ที่ 2 วิธีที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวันพบว่า หลักพุทธสันติวิธีตามหลักธรรมสติปัญญา 4 และการพัฒนาผ่านการโค้ชที่มีสติเป็นฐาน การฝึกสติให้รู้เท่าทันกาย เวทนา จิต ธรรม คือการรับรู้สภาวะต่างๆ ทางกายรู้เนื้อรู้ตัว การรู้เท่าทันหรือเห็นการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ความคิด ความรู้สึก ในปัจจุบันขณะ ความสงบที่รับรู้ด้วยสติก็จะเกิดปัญญา คลายจากตัณหาและอุปาทานความยึดมั่นถือมั่นในกิเลสที่ก่อให้เกิดความทุกข์โดยตรง เมื่อเกิดสภาวะที่ทำให้เกิดทุกข์ขึ้น สติจะเป็นตัวกำกับกระบวนการวิเคราะห์ทุกข์ หาสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์(สมุทัย) กำหนดเป้าหมาย(นิโรธ) และหาวิธีการปฏิบัติเพื่อดับทุกข์(มรรค) ด้วยหลักความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ หรืออริยสัจ 4 และหลักธรรมภาวนา 4 เป็นธรรมอยู่ในนิโรธมรรค มีความหมายคือ การเจริญ หรือการพัฒนาให้มีขึ้นในด้านต่างๆ 1) กายภาวนา (การเจริญกาย) 2) สีสภาวนา (การเจริญศีล) 3) จิตภาวนา (การเจริญจิต) 4) ปัญญาภาวนา (การเจริญปัญญา) เป็นหลักธรรมที่เอื้อต่อการนำไปศึกษาและบูรณาการร่วมกับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อให้เข้าถึงการฝึกฝนปฏิบัติได้โดยง่าย

ศาสตร์ทางด้านการโค้ช สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างสมรรถนะ พัฒนาศักยภาพบุคคลในการฝึกฝน เกิดแรงจูงใจ นำไปสู่เป้าหมาย ดังตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่า พระพุทธองค์ทรงใช้เครื่องมือ เทคนิคในการโค้ช ประกอบด้วย การเปิดใจ (Rapport) การสอบถามเป้าหมาย หรือช่วยให้ผู้รับการโค้ชได้เห็นความชัดเจนและความสำคัญของเป้าหมาย (Goal – SMART Goal) การสอบถามข้อเท็จจริงหรือเรื่องราว

(Reality) การสะท้อนกลับ (Reflection) การตั้งคำถามทรงพลัง (Powerful Question) การฟังเชิงรุก (Active Listening) การมีสติจดจ่ออยู่กับปัจจุบัน (Coaching Presence – Mindfulness) สร้างความตระหนักรู้ (Evoke Awareness) การยกอุปมาอุปไมย การเล่าเรื่องเป็นต้น

ดังนั้น หากจิตใจได้รับการพัฒนา มีสติเป็นตัวกำกับจนเกิดเป็นทักษะ ระบบการใช้ชีวิตก็จะเหมาะสม สอดคล้อง การกระทำที่อยู่ในศีลในธรรมนำมาซึ่งความสงบสุขในชุมชน และการหาเลี้ยงชีพพึ่งพาตนเองได้ ไม่เอาเปรียบเบียดเบียนใคร โดยมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานต่างๆ ซึ่งนำไปสู่สันติสุขภาวะของบุคคลในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ที่ 3 การพัฒนาและนำเสนอกระบวนการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวัน ผ่านการโค้ชที่มีสติเป็นฐาน สำหรับประชาชนในชุมชนพบว่า ประเด็นสำคัญของเส้นทางการโค้ช คืออริยสัจ 4 คือการมองปัญหาให้เข้าใจอย่างรอบด้าน การเข้าไปวิเคราะห์ถึงสาเหตุให้ลึกซึ้ง การทำให้ผู้ที่ได้รับการโค้ชตระหนักรู้ สามารถมองเห็นหนทาง หรือหาทางออกได้ด้วยตนเองผ่านการโค้ช กระตุ้นให้เกิดการตระหนักรู้ เกิดปัญญาค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง กระบวนการโค้ชที่มีสติเป็นฐาน หมายความว่า สติจะเป็นฐานให้กับ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค หรือหลักอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา

การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น การเรียนรู้แบบกลุ่มผ่านการฝึกปฏิบัติ จำนวน 2 วัน 16 ชั่วโมง และการโค้ชส่วนตัว 1:1 โดยมีการติดตามอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 14 วัน ในการเรียนรู้แบบกลุ่มได้ใช้ชื่อหัวข้อ “**ปลุกสติ สร้างสุขเพื่อความสำเร็จ**” และได้พิจารณาร่วมกับผู้นำชุมชน ในการคัดเลือกประชากรกลุ่มเป้าหมายที่มีความจำเป็นในการพัฒนาจำนวน 8 รูป/คน สำหรับผู้ที่ทำหน้าที่โค้ช ได้กำหนดคุณสมบัติและทักษะที่จำเป็น คือต้องเป็นผู้มีประสบการณ์ในด้านการโค้ชที่ได้รับการรับรองจากสถาบันตามมาตรฐานสากล และต้องผ่านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 และปฏิบัติการเจริญสติในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง โดยก่อนเริ่มกิจกรรมได้ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทำแบบประเมินสุขภาพจิตคนไทย ฉบับสั้น (TMHI-15) (Thai Mental Health indicator, 2007) มีคำถามจำนวน 15 ข้อ ซึ่งเป็นคำถามถึงประสบการณ์ในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 5 Module โดยได้ดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ และสรุปผลของกิจกรรมได้ดังนี้

Module ที่ 1 “ฉันทคือใคร” โดยใช้บัตรภาพเป็นตัวกลางในการสื่อสาร หรือเรียกว่าเป็นเทคนิคการฉายภาพทางจิต (Projective Techniques) ทำให้เห็นความรู้สึกด้านในที่มีต่อตนเองว่าเป็นอย่างไร กำลังเผชิญปัญหาหรือความยุ่งยากอะไรในช่วงเวลานี้ รับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกภายใน สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองและทัศนคติในการดำเนินชีวิต รวมไปถึงความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง ใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้เกิดการตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง รักและเมตตาตนเอง

Module ที่ 2 “ปลุกสติ” สร้างให้เกิดความเข้าใจ ความจำเป็นของการเจริญสติ ที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความหมายของคำว่าอยู่กับปัจจุบันขณะ ฝึกฝนด้วยการทำกิจวัตรประจำวันอย่างมีสติ รู้ถึงการเคลื่อนไหวอริยาบถต่างๆ ตั้งสติมั่นอยู่ในความรู้เนื้อรู้ตัว การรับรู้ลมหายใจเข้าออก การเคลื่อนไหว อริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน รับประทานด้วยสติ การรับรู้ผ่านประสาทสัมผัส ทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สังเกตรับรู้ความรู้สึก นึกคิด อารมณ์ที่เกิดขึ้น และการฝึกรับมือเมื่อเผชิญสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ ฝึกสัมผัสถึงอารมณ์ สงบหยุดนิ่งอยู่กับลมหายใจ สังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงของร่างกาย อารมณ์ความรู้สึก จึงตอบกลับอย่างมีสติต่อไป ฝึกฝนการสนทนาอย่างมีสติ พูด ฟัง ไม่ตัดสิน โดยใช้ทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง

Module ที่ 3 “สร้างสุขภาวะภายในตนเอง” เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำว่าความสุขที่แท้จริง และยั่งยืน รู้และเข้าใจวิธีสร้างเหตุแห่งความสุขขึ้นภายในใจ โดยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับตนเอง รักและเคารพตนเอง ด้วยการดูแลรักษาสุขภาพกายและใจของตนเอง ฝึกฝนการแผ่ความรักความเมตตาไปยังผู้อื่น

ทำให้การเจริญสติเป็นเรื่องใกล้ตัวเข้าถึงได้ง่าย ทำให้เกิดความสุข นำไปสู่จุดหมายในทางพระพุทธศาสนาด้วยความเพียรต่อไป

Module ที่ 4 “เกิดการตระหนักรู้” ผ่านกิจกรรมเพื่อพัฒนาปัญญาเกิดการตระหนักรู้ด้วยตนเอง รักษาสมดุลของชีวิต ค้นพบทางออกของปัญหาและแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุด

Module ที่ 5 “สร้างกัลยาณมิตรโคช” เป็นการสร้างพันธมิตรร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ด้วยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง มีการสื่อสารติดตาม รักษา เพื่อให้มั่นใจว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความเข้าใจและมั่นใจ ในการนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการ โดยทุกคนมีบทบาทและหน้าที่ของกัลยาณมิตรโคชซึ่งกันและกัน กำหนดจุดมุ่งหมายและความตั้งใจในการเปลี่ยนแปลง ชื่นชมให้กำลังใจกัน

ผลลัพธ์ที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้และการโค้ชส่วนตัว และการลงพื้นที่เยี่ยมกลุ่มประชากร กลุ่มตัวอย่าง สังเกตพฤติกรรมรวมทั้งสอบถามแบบไม่เป็นทางการกับบุคคลรอบข้าง การประเมินเพื่อวัดผลสำเร็จของกระบวนการดังนี้

1. ระดับความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ ดัชนีชี้วัดความพึงพอใจใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ 2) ความรู้ความสามารถ และทักษะของโคช และผู้นำกระบวนการ 3) ความพร้อมของสถานที่ โดยมีเกณฑ์การวัดระดับความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ คือ พอใจมากที่สุด เท่ากับ 5 คะแนน พอใจน้อยที่สุด = 1 คะแนน ผลของคะแนนภาพรวม อยู่ที่ 4.68 คะแนน จาก 5 คะแนน หรืออยู่ในเกณฑ์ พอใจมากถึงมากที่สุด

2. ระดับการมีส่วนร่วมและการให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งโคชเป็นผู้ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม ดัชนีชี้วัดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้ง 6 ด้านได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในกิจกรรม 2) การรักษาเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม 3) ความตั้งใจและการแสดงออก 4) การแสดงความคิดเห็น 5) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนรู้ด้วยกัน 6) มีส่วนช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ โดยมีเกณฑ์การวัดระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็น 5 ระดับ คือ มีมากที่สุด = 5 คะแนน และน้อยที่สุด = 1 คะแนน ผลของการประเมินอยู่ที่ 4.54 คะแนน จาก 5 คะแนน หรืออยู่ในเกณฑ์ดีมากถึงดีมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงความสนใจในรูปแบบการเรียนรู้

3. การเปรียบเทียบแนวโน้มการประเมินสุขภาพจิตของตนเอง โดยใช้แบบประเมินสุขภาพจิตของคนไทยฉบับสั้น (Thai Mental Health Indicator (TMHI-15), 2017) จำนวน 15 ข้อ ทั้งก่อนและหลังกิจกรรม เพื่อดูแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ เป็นคำถามถึงประสบการณ์ที่ผ่านมา โดยให้สำรวจความคิดเห็นและประเมินเหตุการณ์ อาการ ความรู้สึก เช่น ความพอใจในชีวิต ความมั่นคงสบายใจ การช่วยเหลือเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และความรักความผูกพันในครอบครัว ว่าอยู่ในระดับใด และระบุคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด ตามระดับ 4 ตัวเลือก คือ เห็นด้วยมากที่สุด มาก เล็กน้อย และไม่เห็นด้วยเลย เมื่อนำค่าที่ได้มาแปลผลเปรียบเทียบกับค่าสุขภาพจิตของคนโดยทั่วไปพบว่า ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีระดับภาวะสุขภาพจิตปกติเท่ากับคนทั่วไป 4 ราย และสุขภาพจิตต่ำกว่าคนทั่วไป 3 ราย ซึ่งต้องได้รับการบำบัดส่วนการประเมินหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรม 14 วัน พบว่าระดับภาวะสุขภาพจิตของผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่ดีขึ้น โดยมีระดับภาวะสุขภาพจิตดีกว่าคนทั่วไป 4 ราย และสุขภาพจิตปกติเท่ากับคนทั่วไป 2 ราย อย่างไรก็ตาม ผลพบว่า ยังมีผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตต่ำกว่าคนทั่วไปเหลือเพียง 1 ราย ซึ่งควรได้รับการติดตามเพิ่มเติม

4. การประเมินเชิงพฤติกรรมโดยการสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์โดยเปรียบเทียบ 1) ประเมินตนเอง 2) ประเมินโดยคนรอบข้าง 3) สังเกตการณ์ผ่านการโค้ช ผลสรุปโดยรวมพบว่า ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมโดยรวมดีขึ้น 6 ราย ไม่เปลี่ยนแปลง 1 ราย ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่าเป็นบุคคลที่มีลักษณะพฤติกรรมไม่เปิดเผย

ตนเองให้ผู้อื่นทราบ ทั้งความคิดและความรู้สึกที่แท้จริง ซึ่งโค้ชยังคงต้องติดตามอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้น นอกจากนั้นผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้แสดงความคิดเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่ดีและมีประโยชน์ต่อชุมชนมาก มีความสุขสงบในใจ มีความสบายใจ และเป็นคนใจเย็นขึ้น มีความสุขง่ายขึ้น สรุปผลการดำเนินกิจกรรมพบว่า ภาพรวมของกระบวนการสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทักษะคติต่อตนเองและผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาสภาพปัญหาและความจำเป็นด้านการฝึกเจริญสติของประชาชนในชุมชนวัดใหม่ (ยายแป้น) และจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลทางด้านเอกสาร สัมภาษณ์ จัดเวทีสนทนากลุ่ม ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ คือ กิจกรรม “ปลูกสติ สร้างสุข เพื่อความสำเร็จ” ซึ่งเป็นการบูรณาการกระบวนการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวัน ผ่านการโค้ชตามแนวทางศาสตร์สมัยใหม่ กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โมเดล “ปลูกต้นแห่งสติ” ประกอบด้วยการพัฒนา 4 ด้านให้เจริญ คือการทำให้ กายเจริญ คีลเจริญ จิตเจริญ และปัญญาเจริญ ให้มากขึ้นด้วยสติ และมีกัลยาณมิตรโค้ช ช่วยเหลือเกื้อกูลให้ ต้นแห่งสติเจริญงอกงาม มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

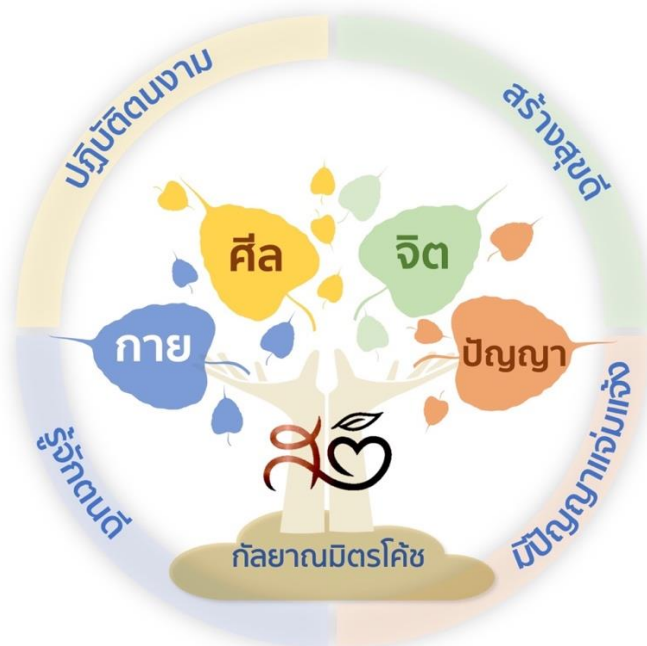

Figure 1: Mindfulness Cultivation Model

1. **ปลูกต้นแห่งสติ** คือการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวัน บ่มเพาะสติให้เจริญงอกงาม ด้วยความเข้าใจและเข้าถึงได้ง่าย จึงจะทำได้อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ รู้ถึงประโยชน์และความจำเป็นในการฝึกฝน ที่จะทำให้การดำรงชีวิตของมนุษย์พื้นฐานตั้งอยู่บนความไม่ประมาท ทำเข้าถึงธรรมของพระพุทธเจ้าได้ง่ายขึ้น เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาต่อไป

2. **กายเจริญ** คือเจริญสติเพื่อการรู้จักตน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับตนเอง รักษาร่างกายเพื่อใช้ร่างกายในการฝึกฝนระลึกตัว รู้ตน และรู้ลมหายใจ รู้การเคลื่อนไหวในอิริยาบถ รับรู้ผ่านประสาททั้ง 5 จึงต้องอาศัยกาย ใจที่พร้อม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องดูแลรักษาสุขภาพทางกาย และสุขภาพทางใจควบคู่ไปด้วยกัน รู้จักรักและเมตตาตนเอง ภูมิใจในตนเองและมีชีวิตอย่างมีความหมาย จึงรู้จักตนดี

3. **ศีลเจริญ** คือเจริญสติเพื่อการประพฤติปฏิบัติตนดี แน่วแนในการรักษาศีล ทั้งการพูดและการกระทำ ศีลเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะทำให้เกิดความก้าวหน้าในการปฏิบัติ และส่งผลต่อชุมชน สังคมทางโลกและทางธรรม ในด้านการสื่อสาร ต้องมีการสื่อสารสนทนาด้วยสติ ส่วนการกระทำได้แก่มีเมตตาต่อผู้อื่น ทำแต่สิ่งที่เป็นคุณประโยชน์ ช่วยเหลือเกื้อกูล สร้างความสงบสุขสมานฉันท์ จึงเรียกว่าเป็นผู้ปฏิบัติตนงาม

4. **จิตเจริญ** คือเจริญสติเพื่อพัฒนาจิตให้เข้าถึงความสงบ มีสติรู้เท่าทันจิต จิตจะสงบร่มเย็น เกิดสุขภาวะภายใน โดยไม่ต้องไขว่คว้าดิ้นรนความสุขจากภายนอกที่ไม่ยั่งยืนต่อไป จึงสร้างสุขดี

5. **ปัญญาเจริญ** คือเจริญสติเพื่อพัฒนาปัญญาให้เจริญ ตื่นรู้ หาทางออกของปัญหาในชีวิตได้ เมื่อสามารถปฏิบัติตนได้ด้วยสติ พัฒนากาย ศีล จิตให้เจริญแล้ว จะสามารถใช้พัฒนาปัญญাজัดต้นตอของกิเลสลงได้ เกิดการตระหนักรู้ด้วยปัญญาแจ่มแจ้ง

6. **กัลยาณมิตรโคช** คือองค์ประกอบที่สำคัญส่วนสุดท้าย ความอุดมสมบูรณ์แร่ธาตุในดินจะช่วยให้ต้นสติแข็งแรงงอกงาม กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการนำมาใช้ในกระบวนการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวัน ผสานศาสตร์ของการโค้ชได้คือ ผู้ที่เป็นโค้ชจะต้องเป็นบุคคลที่ 1) ปิโย น่ารัก, 2) ครุ น่าเคารพ, 3) ภาวนีโย น่ายกย่อง, 4) วตฺตา รู้จักพูดให้ได้เหตุผล, 5) วจนฺทโม อดทนต่อถ้อยคำ, 6) คมภีรณฺจ กล้า กตฺตา พูดเรื่องลึกซึ้งได้ 7) โน จฺณฺฐานะ นิโยชเย ไม่ชักนำในเรื่องเหลวไหล นอกจากนั้นตัวผู้รับการโค้ชเอง จำเป็นต้องปฏิบัติตนให้เป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกันด้วย เพื่อ ช่วยเหลือ เกื้อกูลในการฝึกฝนปฏิบัติเจริญสติให้เกิดความต่อเนื่อง สม่่าเสมอ เจริญงอกงามตลอดไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ของการพัฒนากระบวนการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวันผ่านการโค้ชที่มีสติเป็นฐาน เรียบเรียงตามลำดับวัตถุประสงค์ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า บริบทและสภาพทั่วไปของปัญหาในชุมชน วัดใหม่ (ยายแป้น) มีความคล้ายคลึงกับชุมชนเมืองโดยทั่วไป ปัญหาทางด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม ความปลอดภัย ด้านสุขภาพอนามัย และด้านจิตใจ ซึ่งปัญหาด้านจิตใจส่วนใหญ่จะเชื่อมโยงกับปัญหาด้านอื่นๆ เช่น ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวมีปัญหา เกิดความเครียด ความกังวล นำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในครอบครัว ไม่สามารถหาทางออกของปัญหาและขาดที่พึ่งพิงสำหรับวัดใหม่ (ยายแป้น) เป็นวัดเก่าแก่อยู่คู่กับชุมชนมาอย่างยาวนาน ปัจจุบันเริ่มเข้าสู่ยุคการฟื้นฟูเพื่อให้เป็นวัดที่ สามารถเอื้ออำนวยให้พุทธศาสนิกชนเข้าถึงปัญญา (Wisdom) การตื่นรู้ (Awareness) และมุ่งสู่ความจริงของชีวิต (Truth) หรือ WAT Next โดยต้องการให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน ดังนั้นการยกระดับและพัฒนาให้วัดใหม่ (ยายแป้น) สามารถตอบโจทย์ของชีวิต ในสังคมในยุคใหม่ โดยดึงพลัง บวร เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺธิบุญยากร) (Phramaha Hansa Dhammahas (Nithiboonyakorn), 2018) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านสันติภาพ เพื่อพัฒนากระบวนการสร้างสันติภาพในสังคม การสร้างวงล้อแห่งสันติภาพ - ล้อมวงล้อด้วย บวร ซึ่งวงล้อทั้ง 3 จะขับเคลื่อนได้ต้องอาศัยการรวมพลังของบ้าน วัด และ ราชการ โรงเรียน ที่จะมาช่วยให้สามารถขับเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่องและมีทิศทาง ดังนั้น การพัฒนาให้สังคมมีสันติสุข เกิดสุขภาวะ มีความเข้มแข็ง จึงต้องเริ่มจากคนในชุมชนด้วยการพัฒนาทางด้านจิตใจ ดังที่ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammcitto), 2019) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ศาสนากับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ดังนั้น การพัฒนาจิตใจ โดยการเจริญสติ (Mindfulness) ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า เป็นการค้นพบโดยศาสนาของพระพุทธศาสนา ซึ่งปัจจุบันเป็นวิธีการที่นำมาประยุกต์ใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยมีงานวิจัยรองรับเป็นจำนวนมาก ซึ่งสามารถพิสูจน์ทางการแพทย์และทางด้านจิตวิทยา สำหรับงานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นในการพัฒนาด้านจิตภาพ (ภาวจิตตตะ) ของคนในชุมชน เพื่อปรับเปลี่ยนกรอบความคิด มุมมอง ทักษะคติของคนในชุมชน โดยนำการศาสตร์การโค้ช มาใช้ในการพัฒนาคนผ่านกระบวนการตั้งคำถามให้เกิดการตระหนักรู้ภายในตน และเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี ตามที่ เทอดทูน ไทศรีวิชัย และ วรภัทร์ ภูเจริญ (Thaisriwichai, and Phuchareon, 2019) ผู้เชี่ยวชาญศาสตร์การโค้ช ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “หัวใจแห่งการโค้ช” การโค้ชเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในด้านการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ เนื่องจากทำให้เกิดการเปลี่ยนพฤติกรรมได้มากกว่าการเรียนการสอนในรูปแบบอื่น ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมและการดำเนินชีวิต

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่ากระบวนการฝึกเจริญสติที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ คือการฝึกสติให้รู้เท่าทัน กาย เวทนา จิต ธรรม คือการรับรู้สภาวะต่างๆ ทางกายรู้เนื้อรู้ตัว การรู้เท่าทันหรือเห็นการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ความคิด ความรู้สึก ในปัจจุบันขณะ ความสงบที่รับรู้ด้วยสติ ก็จะเกิดปัญญา สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีของ พระครูปลัดปัญญาวรรวัฒน์ (हरषा धम्महाโส) (Phrakrupalad Pannavoravat (Hansa Dhammahaso), 2022) ที่เขียนไว้ในหนังสือเรื่อง ศาสตร์และศิลป์แห่งการสร้างความสุข การใช้สติกำหนดรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อระวัง และป้องกันมิให้บาป อุกุศล หรือสิ่งไม่ดี ให้เกิดขึ้นในจิตใจ ในการฝึกเจริญสติ เพื่อนำมาพัฒนาจิตให้เกิดปัญญา เมื่อเกิดสภาวะที่ทำให้เกิดทุกข์ขึ้น สติจะเป็นตัวกำกับกระบวนการวิเคราะห์ทุกข์ หาสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์(สมุทัย) กำหนดเป้าหมาย(นิโรธ) และหาวิธีการปฏิบัติเพื่อดับทุกข์ (มรรค) ด้วยหลักความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ หรืออริยสัจ 4 หลักธรรม ภาวนา 4 เป็น ธรรมอยู่ในนิโรธ มรรค มีความหมายคือ การเจริญ การพัฒนาให้ดีขึ้น ดังนั้นจึงเป็นหลักธรรมที่นำมาบูรณาการเพื่อพัฒนาเป็นกระบวนการดังนี้ 1) กายภาวนา (การเจริญกาย) 2) สีสภาวนา (การเจริญศีล) ประพฤติตนให้อยู่ในศีลธรรมอันดีงามไม่เบียดเบียน 2) จิตภาวนา (การเจริญจิต) ให้งอกงาม ไม่ปรุงแต่ง มีเมตตาคุณธรรม 4) ปัญญาภาวนา (การเจริญปัญญา) เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง เกิดการตระหนักรู้ด้วยปัญญา หาหนทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชญาภา กาญจนทวีวัฒน์ (Kanjantaweewat, 2022) เรื่องรูปแบบการพัฒนาโค้ชผู้นำต้นแบบ ที่ได้นำหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาโค้ชผู้นำต้นแบบสันติภาพ อันประกอบด้วย กัลยาณมิตร 7 มรรคมงคล 8 และภาวนา 4

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าการพัฒนาและนำเสนอกระบวนการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวัน ผ่านการโค้ชที่มีสติเป็นฐาน สำหรับประชาชนในชุมชน ผู้วิจัยนำกิจกรรม “ปลูกสติ สร้างสุข เพื่อความสำเร็จ” ลงไปพัฒนายังกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 8 รูป/คน เพื่อสร้างให้เกิดสุขภาวะภายในด้วยการเจริญสติ สอดคล้องกับแนวคิดของ พระไพศาล วิสาโล (Phra Paisal Visalo, 2018) ในหนังสือเรื่อง “ฉลาดทำใจ” ว่าทุกชีวิตปรารถนาความสุข โดยพยายามดิ้นรนไขว่คว้า เพราะคิดว่าความสุขอยู่ที่ทรัพย์สิน เงินทอง ชื่อเสียง ความสำเร็จในชีวิต และการยอมรับจากผู้อื่น ความสุขภายนอกล้วนแต่เป็นความสุขชั่วคราว จึงต้องสร้างให้เกิดสุขภาวะภายใน ผลของการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ใน 5 Module ได้แก่ 1) เรียนรู้ รู้จักและรักเมตตาตนเอง เห็นคุณค่าและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อตนเอง 2) เข้าใจถึงความหมายและความจำเป็นในการฝึกเจริญสติที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน 3) สร้างสุขภาวะภายในตนเองได้ ด้วยการหันมาดูแลรักษาสุขภาพกายใจ 4) เกิดการตระหนักรู้ การรักษาสมดุลในชีวิต ใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า 5) มีกัลยาณมิตรโค้ช สร้างพันธมิตรบุญร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และฝึกฝนการอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไล ทองแผ่ (Tongphae, 2019) เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมฝึกการโค้ชตนเอง บนพื้นฐาน

จิตปัญญาศึกษา ที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหา โดยเริ่มจากการพัฒนาภายในจิตใจตนเอง ให้เห็นคุณค่าในตนเอง ทำให้ชีวิตมีเป้าหมายและมีความสุขมากยิ่งขึ้น

สรุป

จากสภาพปัญหาของคนในชุมชน วัดใหม่ (ยายแป้น) ชาดที่พึ่งพิงไม่สามารถหาทางออกของปัญหาได้ จึงได้ออกแบบกระบวนการฝึกเจริญสติในชีวิตประจำวัน โดยนำศาสตร์การโค้ชมาใช้ เพื่อพัฒนาทางด้านจิตใจ ให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง โดยกิจกรรมที่นำไปพัฒนายังกลุ่มเป้าหมายพบว่า เกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม ในเชิงประจักษ์ ผลการประเมินสุขภาพจิตส่วนใหญ่มีระดับเพิ่มสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนและหลัง การพัฒนา สำหรับองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ คือ โมเดล “**ปลูกต้นแห่งสติ**” ประกอบด้วยการพัฒนา 5 ด้านที่สำคัญ ดังนี้ 1) **กายเจริญ** คือเจริญสติเพื่อรู้จักตน 2) **ศีลเจริญ** คือเจริญสติเพื่อประพฤติปฏิบัติตนดี 3) **จิตเจริญ** คือเจริญสติเพื่อพัฒนาจิตให้สงบร่มเย็น เกิดสุขภาวะภายใน 4) **ปัญญาเจริญ** คือเจริญสติเพื่อพัฒนาปัญญาให้เจริญ เกิดการตระหนักรู้ด้วยปัญญา 5) **กัลยาณมิตรโคช** คือองค์ประกอบที่ทำให้ต้นสติแข็งแรงเจริญงอกงาม และผู้ที่โคชจะต้องเป็นบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตร 7 ประการ เพื่อช่วยเหลือ เกื้อกูลในการฝึกฝนปฏิบัติเจริญสติให้เกิดความต่อเนื่อง สม่าเสมอ การวิจัยครั้งนี้สำเร็จเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกลุ่มผู้วิจัยที่มุ่งพัฒนาปัญญา และคุณธรรมให้เจริญงอกงามในชุมชนและสังคมไทย นำไปสู่การพัฒนาชุมชนเมืองที่เข้มแข็งมีเสถียรภาพ โดยสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อส่งเสริมและสร้างให้เป็นชุมชน วัดใหม่ (ยายแป้น) เป็นชุมชน เมืองที่น่าอยู่ โดยมีวัดใหม่ (ยายแป้น) เป็นศูนย์กลางของชุมชน จึงควรกำหนดเป็นนโยบายหลักที่สำคัญ ของวัดใหม่ (ยายแป้น) ให้เป็นพื้นที่แห่งการบ่มเพาะสติ จัดพื้นที่สำหรับนั่งสมาธิ เดินด้วยสติ รอบๆ วัด เพื่อให้ มีพื้นที่ที่สามารถพักกายพักใจได้ และสอดแทรกเรื่องวิถีแห่งการปฏิบัติเจริญสติในทุกวันผ่านเสียงตามสาย พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยสร้างเป็นชุมชนแห่งสติอย่างแท้จริง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัจจุบันการเจริญสติเป็นที่นิยมและแพร่หลายในต่างประเทศ เป็นจำนวนมาก และมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง หากมีการพัฒนาวัดใหม่ (ยายแป้น) ให้มีโปรแกรมเรียนรู้วิถีชีวิต ของไทย ร่วมกับการเรียนรู้เจริญสติ เพื่อพัฒนาจิตสร้างสุขภาวะภายใน ดังนั้นหากผสมผสานความร่วมมือกับ ผู้ประกอบการโรงแรมในพื้นที่ จัด Mindfulness Retreat Camp ให้กับแขกต่างชาติ จัดเป็นโปรแกรม ฝึกกระยะสั้น 3-5 วัน จะช่วยส่งเสริมเรื่องการเจริญสติในประเทศไทยให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น อีกทั้งช่วยพัฒนา เศรษฐกิจในชุมชนเพิ่มขึ้นอีกด้วย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 สรุปว่า การมาปฏิบัติธรรมที่วัดคือการมาฝึกในห้องทดลอง ส่วนการเจริญสติในชีวิตประจำวันคือการปฏิบัติธรรมที่แท้จริง โดยจัดทำเป็นหลักสูตร “ปลูกสติ สร้างสุข เพื่อความสำเร็จ” ใช้การโค้ชสติเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อช่วยพัฒนาจิตใจ สร้างสุขภาวะภายใน ร่วมกับ หลักสูตรสันติศึกษา บรรจุเป็นหลักสูตรสำหรับวิศวกรสันติภาพ รวมทั้งพัฒนาต่อยอดโดยการจัดทำเป็น หลักสูตรบริการสังคม เพื่อพัฒนาให้กับชุมชน องค์กร หน่วยงานต่างๆ ให้มีสติตื่นรู้ พัฒนาจิตใจปัญญา นำไปสู่ การพัฒนาให้เกิดสันติสุขในสังคมตลอดไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 สร้างรูปแบบ หรือกระบวนการเพื่อสร้างให้เกิดแรงจูงใจในการฝึกฝนการเจริญสติในชีวิตประจำวันให้ต่อเนื่องสม่ำเสมอ

2.2 พัฒนาระบบการฝึกการเจริญสติเชิงรุกให้มากขึ้น มีเครื่องมือหรือสื่อที่ใช้ในการเตือนตน โค้ชตนเองได้ กระตุ้นความคิดด้วยการตั้งคำถาม จะช่วยนำไปสู่การหาคำตอบได้ด้วยตนเอง

2.3 พัฒนาเครื่องมือการประเมินระดับสติที่ง่าย สามารถใช้เป็นตัวชี้วัดระดับประเมินสติของประชาชนโดยทั่วไปที่ง่ายและได้ผลมากกว่าตอบแบบสอบถาม

References

- Department of Mental Health, Ministry of Public Health (2007). *Thai Mental Health Indicator Version 2007*. Retrieved April 1, 2023, from <https://dmh.go.th/test/thaihapnew/thi15/asheet.asp?qid=1>
- Elizabeth, H. (2022). *Mindfulness-based Stress Reduction vs Escitalopram for the Treatment of Adults with Anxiety Disorders*. Retrieved April 3, 2023, from <https://ctc.georgetown.edu/elizabeth-hoge/>
- Kanjanataweewat, C. (2022). *A Model of Developing an Ideal Leader Coach in Peace by Buddhist Peaceful Means*. (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Phra Nakhon Si Ayutthaya.
- Mahidol University. (2018). *Health Information Bangkok Noi Model Project*. Retrieved August 3, 2022, from <https://bangkoknoimodel.com/ลงพื้นที่เก็บข้อมูล/ลงพื้นที่เก็บข้อมูลสุข-5/>
- Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammcitto). (2019). *Religions and Sustainable Development Goals*. (2nd ed.). Bangkok: Amarin Printing and Publishing.
- Phra Paisal Visalo (Wongworawisit). (2008). *Chalard Tum Jai*. (3rd ed.). Bangkok: Med Sai Printing.
- Phrakrupalad Pannavoravat (Hansa Dhammahaso). (2022). *Sciences and Art of Creating True Happiness*. Retrieved August 3, 2022, from <https://online.fliphtml5.com/jbbzk/wsw0/#p=12>
- Phramaha Hansa Dhammahaso (Nithiboonyakorn) (2018). The Integration of the Knowledge in Field of Peace for Developing Peace Building Process in Thai Society. *Journal of MCU Peace Studies*, 6(3), 1254-1266.
- Thaisriwichai, T., & Phuchareon, W. (2019) *The WHY of Coaching*. Bangkok: Amarin Printing and Publishing.
- Thongpae, W. (2019). A Development of Self Coaching on Contemplative Education Training Program for Instructional Chang of Students Intern on Teaching Profession. *Journal of Humanities and Social Sciences, Valaya Alongkorn*, 14(1), 302-314.
- World Happiness Report. (2022). *Happiness Score*. Retrieved June 1, 2022, from <https://worldhappiness.report/ed/2022/>

แนวทางการแก้ปัญหายาเสพติดตามหลักพุทธสันติวิธีของชุมชนกุฎีจีน*

Guidelines for Solving Drug Problems According to Buddhist Peaceful Means of Kudi Jeen Community

¹สรเสริญ ศรีบุระพันธ์ และ ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์

¹Sansern Sriburaphan and Khantong Wattanapradith

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Dhammatrooper@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) ศึกษาสภาพบริบทการแก้ปัญหายาเสพติดและหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการแก้ปัญหายาเสพติดของชุมชนกุฎีจีน 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหายาเสพติดของชุมชนกุฎีจีนซึ่งผลจากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการแก้ปัญหายาเสพติดจะสามารถต่อยอดขยายผลให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหายาเสพติดในชุมชนอื่นอย่างบูรณาการ ใช้รูปแบบการวิจัย เชิงคุณภาพ แบบภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหายาเสพติดของชุมชนกุฎีจีน ประกอบไปด้วย 1) ประธานชุมชน 2) กรรมการชุมชน 3) อาสาสมัครตำรวจชุมชน 4) สมาชิกชุมชน และ 5) ผู้ที่เคยก้าวพลาดในยาเสพติด รวมทั้งสิ้นจำนวน 5 คน วิเคราะห์ผลด้วยอุปนัยวิธี

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ที่ปรารถนาจะแก้ปัญหายาเสพติดให้กับสังคมถือว่าเป็นผู้มีความหวังดีต่อเพื่อนมนุษย์อยากเห็นสังคมเกิดสันติสุข พัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี เพื่อแก้ปัญหาให้ชุมชนทั้งปัญหาเรื่องพื้นฐานทางครอบครัว ซึ่งสาเหตุของปัญหาที่ทำให้สมาชิกชุมชนก้าวเข้าไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธสันติวิธีที่ใช้เป็นแนวทางการแก้ปัญหายาเสพติดของชุมชนกุฎีจีน เป็นไปตามแนวทางหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1) ทาน คือการให้การเสียสละทรัพย์สินที่ตนมีให้กับผู้อื่น เอื้อเฟื้อต่อเพื่อนมนุษย์เท่าที่ตนจะทำได้ไม่ลำบาก 2) ปิยวาจา คือการใช้วาจาที่ไพเราะชวนฟังสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน 3) อตตะจิริยา คือการทำประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น 4) สมานัตตตา คือการปฏิบัติตนให้เสมอต้นเสมอปลาย

คำสำคัญ: ยาเสพติด; พุทธสันติวิธี; การแก้ปัญหายาเสพติด; แนวทางการแก้ปัญหายาเสพติดของชุมชนกุฎีจีน

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to explore problems of drug problems and the Buddhist peaceful means conducive to solving drug problems in Kudi Chin community; and 2) to present the guidelines for solving drug problems. The research findings would contribute to the development of a new body of knowledge on applying the Buddhaddhamma to drug problems, which could then be extended to people interested in

*Received June 11, 2023; Revised April 28, 2024; Accepted April 30, 2024

addressing drug problems in other communities in an integrated manner. The study used a qualitative research approach to obtain data from the following 15 key informants through in-depth interviews: community leader, community committee members, home police volunteers, community member, and those who had previously used drugs. The obtained data were analyzed by inductive method.

From the study, the results show that persons who desire to solve drug problems for society are considered as having good intentions for other people, wanting the society to be peaceful, and changing in a positive way. The major reason that community people get involved with drugs is a problem with their family-related backgrounds. The Buddhist peaceful means as the guidelines for solving drug problems in Kudi Chin community are based on *Sanṅahavatthu* (the four bases of social solidarity) as follows: 1) *Dāna*, which refers to giving and sacrificing one's possessions in order to help others and alleviate their sufferings; 2) *Piyavācā*, which refers to pleasant speech in order to foster positive relationships; 3) *Atthacariyā*, which refers to conducting beneficial things to oneself and others; and 4) *Samānattatā*, which refers to conducting oneself in an equal and even manner.

Keywords: Drugs; Buddhist Peaceful Means; Solving Drug Problems; Guidelines for Solving Drug Problems in Kudi Jeen Community

บทนำ

ในระยะเวลาหลายทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ซึ่งเป็นภัยต่อชีวิตเป็นพิษต่อสังคมเป็นภัยคุกคาม บ่อน ทำลาย ทั้งความมั่นคง ของประเทศ สังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนสุขภาพอนามัยของพลเมืองผู้ติดยาเสพติดล้วนมีสุขภาพร่างกายที่ทรุดโทรมต้องดิ้นรน และกระทำทุกวิถี ทางเพื่อให้ได้เสพยาเสพติดในปริมาณที่มากและหลายครั้งขึ้น ร้ายแรงขึ้นเรื่อยๆ นานเข้าก็กลายเป็นคนที่ขาดวินัย ขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง ส่งผล ให้ครอบครัวชุมชนและสังคมอ่อนแอตามลำดับ เกิดปัญหาสังคมในด้านต่างๆ ตามมาอย่างมากมาย อาทิเช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาที่ใช้ความรุนแรง ในการตัดสินปัญหา ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น รัฐบาลทุกยุคทุกสมัย ให้การป้องกันและปราบปราม การแก้ไข ปัญหาเสพติดเป็น นโยบายสำคัญที่ต้องดำเนินการให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ แต่ยาเสพติดไม่เคยจางหายไปจากสังคม ในปัจจุบันยังคงมีการแพร่ระบาดในกลุ่ม ผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด (Thavisin, Premcharoen, and Praphanphoj, 2018) โดยเฉพาะยาบ้า ยาไอซ์ ซึ่งเป็นเมทแอมเฟตามีน จัดอยู่ในหมู่ยาเสพติด ประเภท 1 ที่ผ่านมา รัฐบาลก็พยายามแก้ปัญหา โดยใช้มาตรการปราบปรามอย่างเข้มงวด ออกกฎหมาย หลายฉบับ เพื่อมุ่งป้องกันและปราบปรามปัญหาเสพติดที่เกิดขึ้น (National Statistical Office, 2022)

แม้รัฐบาลพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อจะแก้ปัญหาเสพติด แต่ก็เหมือนแก้ปัญหาไม่ถูกจุด เกาไม่ถูกที่คัน จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหการแพร่ระบาดให้หมดสิ้นไปได้ เหมือนแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ เช่น ไม่อยากให้คนสูบบุหรี่ รมรงค์ให้คนเลิกบุหรี่ แต่รัฐก็ไม่อาจปิดโรงงานยาสูบได้ อาจด้วยเรื่องของผลประโยชน์บางประการ เช่นเดียวกัน รัฐมีอาจบังคับบัญชาเหล่ามิฉฉาชีพทั้งหลายหยุดการผลิตยาเสพติดได้ แม้จะมีการปราบปราม จับกุมพวกลักลอบผลิตแต่ก็มีอาจปราบปรามให้สิ้นรากคาบไปได้ ยังมีผลิออกมาจำหน่ายไม่มีวันหมดไปจากสังคมประเทศชาติ ทำให้เกิดอาชญากรรมต่างๆ ตามมา มากมายจนทำให้มี “ผู้ต้องขังในคดียาเสพติด

ล้นเรือนจำ” จากสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์คดี พรบ. ยาเสพติดทั้งประเทศสำรวจ ณ วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565 มีผู้ต้องราชทัณฑ์ 261,348 คน เป็นชาย 231,031 คน เป็นหญิง 30,317 คน และ ล่าสุดสำรวจ ณ วันที่ 1 มกราคม 2566 มาผู้ต้องราชทัณฑ์ 206,361 คน เป็นชาย 182,821 คนเป็นหญิง 23,541 คน (Department of Corrections, 2023) เมื่อเทียบกับปีก่อน ดูเหมือนว่าสถิติจะลดลงแต่ก็ถือว่ายังสูงอยู่มากเมื่อพิจารณาถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรบุคคลของประเทศชาติ

การพึ่งตนเอง เป็นพลังสำคัญในการผลักดันให้บุคคลได้มีการแก้ไขตนเองอย่างแท้จริง ค่านิยมนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นและมีอยู่ในตัวผู้ที่มีปัญหาให้ตระหนักในศักยภาพของตนเองเรียนรู้การช่วยเหลือตนเอง ลดการพึ่งพาบริการสังคมหรือผู้อื่นให้มากที่สุด ดังนั้นตราบไต่ที่ยังไม่สามารถที่จะหยุดยั้งการแพร่ระบาดของยาเสพติดได้ ประชาชนจำต้องร่วมแรงร่วมใจหันมาดูแลเอาใจใส่คนในชุมชนด้วยตนเอง จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยสารนิพนธ์ในหัวข้อ เรื่อง พุทธสันติวิธีเพื่อแก้ปัญหาเสพติดในชุมชน: กรณีศึกษา “ชุมชนกุฎีจีน” ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันและเสริมภูมิคุ้มกันทางจิตใจเป็นวัคซีนป้องกันไวรัสที่เรียกว่า “ยาเสพติด” เหมือนกับเราฉีดวัคซีนแล้วมีภูมิคุ้มกันโรคได้ฉับไฉน หากเรามีภูมิคุ้มกันทางจิตใจคือมีองค์ความรู้ทางศาสนา มีศีลธรรม คุณธรรม เป็นเกราะป้องกัน ก็จะสามารถรับมือกับการแพร่ระบาดของยาเสพติดได้ฉับไฉนนั้น เฉกเช่นการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา-โควิด 19 เราไม่สามารถจะไปห้ามหรือบังคับบัญชาเชื้อไวรัส ไม่ให้ระบาดเข้ามาในชุมชนของเราได้แต่สิ่งที่เราทำได้คือการฉีดวัคซีนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันป้องกันเชื้อไวรัส มิให้เชื้อติดต่อมาถึงตัวเรารวมถึงคนในครอบครัวและชุมชน ดังนั้น การสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้คนในชุมชนมองเห็นพิษภัยของยาเสพติดไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยว ถวายทอดความรู้ด้านศีลธรรม คุณธรรม ให้มีความรู้ทางศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจเพื่อเป็นเกราะป้องกันภัยจากยาเสพติดด้วยความร่วมมือของคนในครอบครัวและชุมชนด้วยตนเอง ไม่จำเป็นต้องหวังพึ่งปัจจัยภายนอกอีกต่อไป ส่วนการป้องกันปราบปรามผู้ผลิต,ผู้ค้าก็ให้เป็นหน้าที่ของทางเจ้าหน้าที่ของรัฐ เราก็แค่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่เป็นพลเมืองที่ดีคอยแจ้งเบาะแสข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดกับทางเจ้าหน้าที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพบริบทการแก้ปัญหาเสพติดและหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการแก้ปัญหาเสพติดของชุมชนกุฎีจีน
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาเสพติดของชุมชนกุฎีจีนซึ่งผลจากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการแก้ปัญหาเสพติด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบภาคสนามโดยมีวิธีการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับยาเสพติด แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการแก้ปัญหาเสพติด แนวคิด ทฤษฎีการสร้างการมีส่วนร่วมชุมชน ตามหลักพุทธสันติวิธี เพื่อนำมาใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดและเครื่องมือวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purpose sampling) โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์การวิจัย เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเสพติดของชุมชนต้นแบบ

ขั้นตอนที่ 3 กระบวนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ หากคุณภาพเครื่องมือโดยตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) มีการวิเคราะห์ความตรงทางด้านเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการคำนวณหาค่าดัชนี

ความสอดคล้อง (Index of Consistence : IOC) ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ 3 คน โดยเครื่องมือที่จะนำไปใช้ต้องได้รับการให้น้ำหนักความน่าเชื่อถือจากคณะกรรมการร้อยละ 80 ขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key performants) ประชากรเป้าหมายที่ศึกษาเป็นกลุ่มจำนวน 6 ท่าน ได้แก่ ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ตำรวจชุมชน เด็กและเยาวชนที่เคยก้าวพลาดในยาเสพติด และสมาชิกชุมชน โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง เกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ผู้ที่มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเสพติดในชุมชนภูมิจีนในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา และเต็มใจที่จะให้ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยรวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาภาคสนาม เมื่อเห็นว่ามีข้อมูลมีมากพอ นำมาจัดตามประเภทของข้อมูล สร้างบทสรุป โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสร้างข้อสรุปชั่วคราวที่ผ่านการตรวจสอบยืนยันแล้วเข้าด้วยกัน เชื่อมโยงข้อสรุปเป็นบทสรุปย่อยและเชื่อมโยงบทสรุปย่อยเข้าด้วยกันเป็นบทสรุปสุดท้าย และตรวจสอบข้อมูลด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า การวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 จากการที่ได้ลงพื้นที่สัมผัสกับชุมชนภูมิจีน ชุมชนภูมิจีนเป็นชุมชนพหุวัฒนธรรมที่อยู่ในระแวกที่แวดล้อมไปด้วยชุมชนหลายชุมชนอาทิ ชุมชนวัดประยูรวงศาวาส ชุมชนวัดกัลยา ชุมชนภูมิจีน และชุมชนภูมิจีน เป็นชุมชน 3 ศาสนา 4 ความเชื่อประกอบไปด้วยศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาพราหมณ์หรือฮินดู ชุมชนภูมิจีนเป็นชุมชนที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก โดยมีโบสถ์ซางตาครูสเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชุมชน มีหลวงพ่อบาทหลวงเจ้าอาวาสเป็นผู้ที่คอยอบรมสั่งสอนให้ความรู้ทางด้านศีลธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตใจให้กับศาสนิกชน ส่วนทางด้านสภาพบริบทปัญหาเสพติดของชุมชนภูมิจีนในอดีตมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดหนักมาก จากการวิเคราะห์เห็นว่าปัญหาหลักมีผลมาจาก ปัญหาด้านการศึกษา สังคมสิ่งแวดล้อม และ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ประเด็นปัญหาด้านการศึกษา เนื่องจากมีกลุ่มเด็กเยาวชนที่ไม่ได้ศึกษาต่อ หรือจบแค่การศึกษาภาคบังคับ ไม่ว่าด้วยเหตุปัจจัยด้านทุนการศึกษา หรือด้วยเหตุปัจจัยอื่นที่ไม่เอื้อต่อการได้ศึกษาต่อ สำหรับปัญหาด้านสังคมสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนต่อเนื่องมาจากปัญหาด้านการศึกษาเนื่องจากเมื่อเยาวชนไม่ได้ศึกษาต่ออยู่บ้านเฉยๆ และไม่มียานพาหนะเนื่องจาก 1) ด้วยวัยที่ยังไม่ถึงเกณฑ์ 2) วุฒิการศึกษาที่ต่ำหางานทำยาก จึงจำใจที่ต้องอยู่ในภาวะที่ว่างงานต่างคนต่างอยู่ตามมีตามเกิด นอกจากนี้ ปัญหาด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลเริ่มต้นมาจากปัญหาด้านการศึกษาต่อเนื่องมาถึงปัญหาสังคมสิ่งแวดล้อมจนมาถึงปัญหาด้านเศรษฐกิจเนื่องจากการว่างงานไม่มีงานทำไม่มีรายได้ส่งผลกระทบถึงปัญหาความเป็นอยู่ของสังคมชุมชน ซึ่งเป็นเหตุปัจจัยให้เด็กเยาวชนก้าวเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด กล่าวได้ว่าปัญหาทั้งสามด้านมีจุดเริ่มต้นมาจากปัญหาด้านการศึกษาส่งผลให้เกิดปัญหาด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและปัญหาเศรษฐกิจ ทั้งนี้ชุมชนภูมิจีนเป็นชุมชนชาวโปรตุเกสที่สืบเชื้อสายและมีประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนมายาวนาน มีบ้านเรือนทั้งหมด 261 หลังคาเรือน มีสมาชิกชุมชน 896 คน ชุมชนภูมิจีนเป็นชุมชนปิด แต่เนื่องด้วยเป็นชุมชนที่แวดล้อมไปด้วยหลายชุมชนมีโอกาสที่สมาชิกในชุมชนไปคบค้าสมาคมกับเพื่อนชุมชนใกล้เคียงที่ติดยาเสพติดจนระบาดเข้ามาในชุมชนด้วยเหตุจากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ซึ่งอดีตที่ผ่านมาทำให้มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชนหนักมาก จนมาถึงประธานชุมชนคนปัจจุบันได้เล็งเห็นปัญหาอุปสรรคดังกล่าวว่า เป็นปัญหาที่ต้องรีบเร่งแก้ไขจึงได้มีนโยบายการแก้ปัญหาเสพติดอย่างจริงจัง และได้ขอความร่วมมือกับชุมชนในการแก้ปัญหาจนนโยบายการแก้ปัญหาเสพติดประสบความสำเร็จและได้ชื่อว่าเป็นชุมชนสีขาวปลอดยาเสพติด นอกจากได้รับความชื่นชมในฐานะต้นแบบ

ชุมชนสีขาวปลอดยาเสพติดแล้ว ด้วยความรักสามัคคีและมีผู้นำที่ทำงานอย่างมีส่วนร่วม ทำให้ชุมชนภูฏิจีนพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตามแนวชุมชนวิถีคริสต์ มีนักท่องเที่ยวมาเยือนเป็นจำนวนมาก ทั้งคนไทยและต่างชาติ

ทั้งนี้ สาเหตุการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน มาจากสังคมและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ จากตัวผู้กระทำผิดเองที่ไม่เข้มแข็งอยากได้ใคร่มีจากการค้ายาเสพติด การถูกเพื่อนชักชวน และพ่อแม่ขาดการเอาใจใส่และไม่มีเวลา เป็นเรื่องของเศรษฐกิจ กล่าวคือ มาจากปัญหาการว่างงาน และ ด้วยการศึกษาที่น้อยทำให้หางานทำได้ไม่พอเลี้ยงชีพและปัญหาการว่างงาน ถอดบทเรียนความสำเร็จการแก้ปัญหาเสพติดในชุมชนภูฏิจีน คือ ในเรื่องของปัญหาพื้นฐานทางครอบครัว, การศึกษา, เศรษฐกิจ และสังคม หลักที่นำมาใช้แก้ปัญหา คือ ให้ความรู้ สร้างงานให้มีรายได้ สร้างความเข้าใจ ปัญหาการไม่มีหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ (ทางศาสนา) หลักที่ใช้ในการแก้ปัญหา คือ เข้าโบสถ์ศึกษาคัมภีร์ทางศาสนาในวันอาทิตย์ ปัญหาเยาวชนมีภูมิคุ้มกันทางศีลธรรมมีไม่มากพอ หลักที่ใช้ในการแก้ปัญหา คือ หลวงพ่อเจ้าอาวาส บาทหลวงอบรมด้านศีลธรรม สำหรับประเด็นเรื่องของสังคมชุมชนอ่อนแอ หลักที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา คือ สร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนให้เกิดความรักความสามัคคี หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการแก้ปัญหาเสพติดในชุมชน คือ หลักสังคัตถ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา

วัตถุประสงค์ที่ 2 แนวทางการแก้ปัญหาเสพติดในชุมชนด้วยพุทธสันติวิธี ผลการศึกษาพบว่า จากการถอดบทเรียน พบว่า แนวทางและวิธีการป้องกันปัญหาเสพติด ของชุมชนภูฏิจีน ใช้วิธีการโดยสนับสนุนให้เยาวชนหรือสมาชิกในชุมชนให้มึนงานทำเพื่อมิให้ผู้ที่กำลังพลาดในยาเสพติดกลับไปกระทำผิดซ้ำ รวมถึงสมาชิกคนอื่นๆ ในชุมชนให้มึนงานทำกันทุกคน เนื่องจากปัญหาการว่างงานเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ ไม่มีรายได้มาเลี้ยงชีพจนเจอครอบครัว เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาเสพติดตามมา โดยชุมชนอาศัยทุนจากกองทุนแม่เพื่อแผ่นดินรวมทั้งทรัพย์สินส่วนตัวของผู้ที่เสียสละเพื่อชุมชน เป็นกองทุนตั้งต้นในการเริ่มต้นชีวิตหลังพ้นโทษ และอาศัยโบสถ์ข้างตารุส เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางศาสนา มีหลวงพ่เจ้าอาวาสอบรมให้ความรู้ด้านศีลธรรมเป็นเกราะป้องกันภัยทางด้านจิตใจ สำหรับแนวทางการแก้ปัญหาเสพติดของชุมชน โดยใช้หลักการให้ความรู้ด้านยาเสพติด เช่นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีหน้าที่และมีความรู้ด้านยาเสพติดมาให้ความรู้เกี่ยวกับโทษภัยของยาเสพติดเพื่อให้รู้เท่าทันภัยยาเสพติด และใช้วิธีการเก็บปัสสาวะเพื่อตรวจหาสารเสพติดในกลุ่มเยาวชนที่มีความเสี่ยง โดยขอความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชนเพื่อค้นหาผู้ติดยาเสพติดในชุมชนให้ห่างไกลยาเสพติด ทั้งอาศัยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน สร้างความรักความสามัคคีในการอยู่ร่วมกัน เมื่อวิเคราะห์จากการวิจัยแนวทางการแก้ปัญหาเสพติดของชุมชนภูฏิจีนแบ่งเป็น 2 นัยยะ นัยยะแรกคือการป้องกัน นัยยะที่สองคือการแก้ปัญหาเสพติด ทั้งสองนัยยะมีการขับเคลื่อนโดยสมาชิกชุมชนทุกฝ่ายสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพึ่งพาตนเองร่วมกัน โดยมีผู้นำศาสนา ประธานชุมชน กรรมการชุมชน อาสาสมัครตำรวจบ้าน และ สมาชิกในชุมชน ซึ่งตัวแทนจากทุกฝ่ายช่วยกันขับเคลื่อนปัญหาหลัก 3 ด้าน 1) ปัญหาด้านสังคมสิ่งแวดล้อม 2) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ 3) ปัญหาด้านการศึกษา นัยยะแรกเป็นการป้องกันภัยยาเสพติด 1) ปัญหาด้านสังคมสิ่งแวดล้อม ด้วยการที่ชุมชนสร้างความเข้าใจให้การศึกษาข้อมูลข่าวสารและความรู้กับสมาชิกให้รู้จักพิจารณาในการเลือกคบเพื่อน เข้าสังคมอย่างรู้เท่าทันเพื่อหลีกเลี่ยงการเข้าถึงยาเสพติดถ้าคบเพื่อนดีมีกัลยาณมิตรก็จะนำพาสู่วิถีชีวิตที่ดี ถ้าเจอเพื่อนที่แย่นำพาชีวิตให้แย่ตามเพื่อเป็นการป้องกันให้ตนเองและครอบครัวตลอดจนถึงชุมชนให้รอดพ้นจากภัยยาเสพติด 2) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ (การว่างงาน) ชุมชนสนับสนุนให้สมาชิกมีงานทำ มีรายได้โดยอาศัยกองทุนแม่เพื่อแผ่นดินในการแก้ปัญหการว่างงานเพื่อเป็นการป้องกันมิให้เยาวชนที่เคยก้าวพลาดกลับไปกระทำผิดซ้ำ 3) ปัญหาด้านการศึกษา ในเบื้องต้นทางชุมชนให้มีการสนับสนุนในเรื่องการศึกษา

ตามฐานานุรูปไม่ได้มีการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม จากการสังเกตแนวทางการแก้ปัญหายาเสพติดของชุมชน ภูมิปัญญาเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในระยะสั้นเพื่อการแก้ปัญหายาเสพติดให้เกิดเป็นรูปธรรม โดยการพึ่งพาตนเองของชุมชน ในระยะยาวต้องอาศัยองค์กรภาครัฐในการแก้ปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะปัญหาด้านการศึกษาซึ่งจะส่งผลดีต่อด้านเศรษฐกิจและสังคมสิ่งแวดล้อมให้มีการพัฒนาการที่ดีขึ้นต่อไป

นัยยะที่สอง การแก้ปัญหายาเสพติด เป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว กล่าวคือใช้หลักการให้ความรู้ด้านยาเสพติด โดยจัดให้มีการอบรมเชิญเจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีหน้าที่และมีความรู้ด้านยาเสพติดมาให้ความรู้เกี่ยวกับโทษภัยของยาเสพติดเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันแก่บุคคลให้มีความสามารถที่จะเผชิญหน้ากับปัญหาอุปสรรคและเหตุการณ์ต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต ให้รู้เท่าทันภัยยาเสพติด และใช้วิธีการเก็บปัสสาวะเพื่อตรวจหาสารเสพติดในกลุ่มเยาวชนที่มีความเสี่ยง โดยขอความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชนเพื่อค้นหาผู้ติดยาเสพติดในชุมชนทั้งเป็นการกดดันให้การใช้ยาเสพติดให้ลดลงและห่างไกลยาเสพติดมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยเสนอผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่อื่นต่อไป

ผู้วิจัยสรุปนำเสนอทางการแก้ปัญหายาเสพติดในชุมชนโดยพุทธสันติวิธี

1) การให้ความจริงจัง ให้โอกาส ให้ความร่วมมือ กล่าวคือ ต้องมีนโยบายและเป้าหมายในการแก้ปัญหายาเสพติดอย่างจริงจัง ให้ความรู้ความเข้าใจถึงโทษและภัยของยาเสพติดและขอความร่วมมือสมาชิกในชุมชน ในการตรวจหาสารเสพติดและต้องตรวจกับทุกคนที่เข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนเพื่อไม่ให้ยาเสพติดเข้ามาในชุมชน ที่สำคัญผู้นำชุมชนต้องมีความจริงจังและจริงใจในการแก้ปัญหายาเสพติด ใครเข้าออกชุมชน ก็แจ้งข่าวให้ทราบกัน โดยเฉพาะกับคนที่เข้ามาอยู่ในชุมชนต้องมีการขอความร่วมมือในการตรวจหาสารเสพติดเพื่อป้องกันการนำยาเสพติดเข้าแพร่ระบาดในชุมชนเพื่อประโยชน์ของชุมชน โดยส่วนรวมตามกฎหมายที่ชุมชนตั้งกันขึ้นมา จนทุกอย่างเป็นไปอย่างราบรื่นด้วยดี แม้ว่าจะไม่พบแล้ว แต่ก็มีผู้มาตรวจอยู่บ้างเว้นระยะห่างนานๆ สัปดาห์หรือเท่าที่ทำอยู่ประมาณเดือนละครั้ง การให้โอกาสผู้ก้าวพลาด กล่าวคือ ชุมชนมีกองทุนแม่เพื่อแผ่นดินช่วยเหลือผู้ที่ก้าวพลาดในยาเสพติดหรือผู้ที่พ้นโทษออกมาให้เป็นทุนในการเริ่มต้นชีวิตใหม่ เพื่อไม่ให้กลับไปกระทำผิดซ้ำ ให้คำแนะนำ ให้โอกาสแก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลง บางคนที่มีฝีมืออันจะกินบางทีเสียสละทรัพย์ส่วนตัว เมื่อเขาตั้งตัวได้แล้วมีอาชีพมีการมีงานทำมีรายได้เลี้ยงตัวเอง ก็ให้เขาช่วยเหลือผู้อื่นต่อไป เป็นการส่งต่อความดีงามที่เขาได้รับจากชุมชนแล้วทำความดีต่อผู้อื่น เป็นการมอบความรักความเมตตา

2) การสื่อสารภาษารักและเป็นมิตร สร้างความเข้าใจ สร้างพื้นที่ปลอดภัย สร้างความหวัง กล่าวคือ ชุมชนควรหาทางเข้าไปพูดคุยกับผู้ก้าวพลาดเพื่อพูดคุยเหมือนพี่น้องเหมือนญาติเราคนหนึ่ง พูดคุยด้วยคำพูดที่น่าฟัง ไม่ดูถูกดูแคลน ให้เกียรติเขา ก็คือลูกหลานเรานั่นแหละเหมือนคนทั่วๆ ไป ดังนั้นการสื่อสารของคนในชุมชนในการพูดคุยกับผู้พ้นโทษออกมา คือ การมีผู้ใหญ่ในชุมชนที่น่าเคารพนับถือเข้ามาพูดคุยด้วยความเป็นกันเองเป็นห่วงเป็นใย พูดคุยเหมือนพี่น้องเหมือนญาติไม่ดูถูกดูแคลน ให้เกียรติ สร้างพื้นที่ปลอดภัยด้วยความเข้าใจ ทางด้านจิตใจในชุมชนคือ การมีผู้นำศาสนาคอยอบรมลูกหลานในชุมชน เช่น ตัวอย่างชุมชนภูมิปัญญา วันอาทิตย์ทุกคนต้องเข้าโบสถ์ คุณพ่อก็จะคอยเตือนสั่งสอนไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

3) การสร้างคุณค่าในตนและความภาคภูมิใจจากการได้ทำประโยชน์และได้รับการยอมรับ คือ การส่งเสริมเป็นจิตอาสาช่วยงานชุมชนช่วยงานสาธารณะให้มีความร่วมมือกับทางชุมชนคอยสอดส่องดูแลชุมชนช่วยเหลือผู้อื่นหรือช่วยงานสังคมสาธารณะเมื่อเขาตั้งตัวได้แล้วมีอาชีพมีการมีงานทำมีรายได้เลี้ยงตัวเองได้ช่วยเหลือผู้อื่นต่อไปเป็นการส่งต่อความดีงามที่เขาได้รับจากชุมชนแล้วทำความดีต่อผู้อื่น

4) การส่งเสริมการมีจิตอาสาทำความดีต่อเนื่องเป็นต้นแบบให้กับเยาวชนรุ่นน้อง คือ การชักชวนให้ผู้เคยก้าวพลาดมาเป็นผู้แนะแนวทางและให้ความร่วมมือกับทางชุมชนเป็นอย่างดี หลังจากที่เขาพ้นโทษออกมาแล้วและได้มาร่วมโครงการกับทางชุมชน เขาจะให้ความร่วมมือด้วยดีวางตัวเป็นพลเมืองที่ดีและปฏิบัติเสมอต้นเสมอปลายเมื่อทางชุมชนให้สิ่งดีงามกับเขาเหล่านั้นก็ส่งความดีงามนั้นต่อผู้อื่น ช่วยงานสาธารณะถึงแม้บางคนไม่ได้เป็นจิตอาสาสมัครมีตำแหน่งอะไรแต่ก็ช่วยงานชุมชนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยทำให้เกิดความรู้ใหม่ เรียกว่า “Protect For Peace” การป้องกันเพื่อสันติสุข จากงานวิจัยการแก้ปัญหายาเสพติดตามหลักพุทธสันติวิธีของชุมชนภูมิเงิน ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ทาน ปิยวาจา อุตถจริยา สมานัตตตา และหลักการมีส่วนร่วมของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชน ทำให้พบว่า การแก้ปัญหาเสพติดของชุมชนโดยการป้องกัน ชุมชนด้วยตนเองของคนในชุมชน คือ การ Protect เป็นการป้องกันโดยการสร้างงานให้คนในชุมชนมีรายได้มาเลี้ยงดูตนเองและจุนเจือครอบครัวมีเศรษฐกิจที่ดีเพียงพอต่อการเลี้ยงชีพเพื่อป้องกันคนในชุมชนก้าวเข้าไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติดและป้องกันผู้ที่เคยก้าวพลาดในยาเสพติดกลับไปกระทำผิดซ้ำพร้อมทั้งสร้างองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นกับทุกคนในชุมชนเกิดความรักความสามัคคีด้วยการสื่อสารในทางบวกด้วยปิยวาจา ให้มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้เข้มแข็งรู้เท่าทันภัยยาเสพติดด้วยหลัก “การป้องกัน”

Picture 1: Model of Knowledge Protect for Peace

P = PROTECTION การป้องกัน คือมาตรการที่ใช้สำหรับการป้องกันเหตุของปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ไม่ใช่ปัญหาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การป้องกันจึงเป็นมาตรการสำคัญที่สุด สำหรับผู้ที่ยังไม่เคยเป็นปัญหาหรือยังไม่เคยติดยาเสพติดโดยมีเป้าหมายที่จะป้องกันไม่ให้ปัญหาเกิดขึ้น

R = RESPONSE คือการตอบสนองความต้องการของชุมชนส่วนรวมในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อความสงบสุขในการอยู่ร่วมกัน

O = ORGANIZE การจัดระเบียบ คือการจัดระเบียบคนในชุมชนมีความรักความสามัคคีมีจิตสำนึก รักษาชุมชนปกป้องที่อยู่อาศัย

T = TELLING STORY คือการเล่าเรื่องเป็นวิธีการหรือเครื่องมือประเภทหนึ่งของการจัดการความรู้ ในการดึงเอาความรู้หรือประสบการณ์ที่อยู่ภายในตัวของผู้ออกมาเล่าหรือถ่ายทอดให้ผู้อื่นฟัง ในที่นี้เป็น การเล่าเรื่องประทับใจในการป้องกันภัยยาเสพติดของชุมชนภูฏานให้ผู้อื่นฟังนำเอาความรู้หรือประสบการณ์นั้นไป ประยุกต์ใช้ในการทำงาน โดยไม่ต้องเสียเวลาเริ่มต้นในการศึกษาเรื่องนั้นๆ ใหม่

E = EMPATHY คือความเข้าใจ เข้าใจ เมื่อการทำงานย่อมต้องการความเข้าใจ ต้องเรียนรู้และ เห็นถึงความสำคัญในการเอาใจเขามาใส่ใจเราเพราะการทำงานไม่ใช่แค่การรักษาไว้ซึ่งผลงานแต่ยังต้องรักษา ไว้ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้วย

C = COMMUNICATION คือการสื่อสารด้วยวาจาที่ไพเราะถ้อยคำที่อ่อนหวานจริงใจ ด้วยหลักการ บริหารคำพูดสี่ประการ คือ เป็นจริง มีประโยชน์ เป็นที่พอใจของผู้ฟัง และถูกกาลเทศะ

T = TRUST คือความไว้วางใจ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไม่ว่ารูปแบบใดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น รอบตัวเรานั้นส่วนใหญ่จะมีพื้นฐานมาจากการขาดความไว้วางใจทั้งสิ้น ฉะนั้นความไว้วางใจจึงเป็นสิ่งสำคัญที่มี คุณค่าต่อความสัมพันธ์ระหว่างกันความไว้วางใจไม่ได้เกิดขึ้นจากเพียงแค่คำพูดเท่านั้นแต่เกิดจากการกระทำ ที่จะสร้างความไว้วางใจโดยเฉพาะการกระทำหรือการแสดงออกเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ ส่วนตัว

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดในชุมชนภูฏาน มาจากปัจจัยหลักๆ 3 ประการ คือ 1.ด้านสังคมสิ่งแวดล้อม 2.ด้านการศึกษา และ 3.ด้านเศรษฐกิจ การได้รับอิทธิพลจากเพื่อน ชักชวน ประกอบกับพ่อแม่ผู้ปกครองไม่มีเวลาหาความใส่ใจ การออกมาทำงานด้วยวุฒิการศึกษาที่ต่ำ ทำให้รายได้ไม่พอเพียงและว่างงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Leeka et al. (2019) ศึกษาวิจัยเรื่อง พุทธจริยศาสตร์เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุของการติดยาเสพติดของชุมชนใน 3 ชุมชน ประกอบด้วย 1) ชุมชนวัดอุดมธาราม เขต 3 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 2) ชุมชนหนองกุงธารา อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น 3) ชุมชนเปือยน้อย อำเภอ เปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น พบว่า มีสาเหตุมาจาก 1) สาเหตุจากความคึกคะนองและการอยากรู้อยากลอง 2) ด้านการคบเพื่อน 3) ด้านครอบครัว 4) ด้านสภาพแวดล้อม การแก้ปัญหายาเสพติดของชุมชนต้นแบบ พบว่าผู้มีส่วนในการแก้ปัญหายาเสพติดเป็นบุคคลที่มีความเมตตา มีใจรักที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้มีความสุข อยากรเห็นสังคมเกิดสันติสุขในการอยู่ร่วมกัน เพื่อหวังให้สังคมชุมชนที่อาศัยอยู่มีความเจริญและปลอดภัย จากยาเสพติด สร้างความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยมุ่งแก้ปัญหาที่มีให้หมดสิ้นไปจากชุมชนคือ ปัญหาด้านยาเสพติด การศึกษา เศรษฐกิจและสังคมสิ่งแวดล้อม หวังป้องกันเหตุที่จะเกิดขึ้นในอนาคตปัญหา เรื่องพื้นฐานทางครอบครัว ภูมิทัศน์ด้านวัฒนธรรมที่มีไม่มากพอ ชุมชนที่อ่อนแอ ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม สร้างครอบครัวชุมชนที่เข้มแข็ง ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้นำชุมชนมีความเอาใจใส่มุ่งมั่นต่อการแก้ปัญหายาเสพติดของชุมชนอย่างจริงจัง สอดคล้องกับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thavisin, Premcharoen, and Praphanphoj (2018) ศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย พบว่า ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ส่วนมากเป็นเพศชาย มีอายุ 46-55 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่เกิน 20 ปี และการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ทราบว่าด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ตามลำดับ และหลักพุทธสันติวิธี คือ สังคหวัตถุ 4 สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาเสพติดในชุมชนทั้งในเชิงป้องกันและแก้ไขสาเหตุของการติดยาเสพติดของชุมชน คือ ความคึกคะนองและการอยากรู้ อยากลอง การคบเพื่อน ปัญหาครอบครัว และสภาพแวดล้อมของชุมชน การแก้ไขและการป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชน คือ 1) การรณรงค์ให้ความรู้ 2) การใช้มาตรการทางกฎหมาย 3) การใช้วิถีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในชุมชน 4) การบำบัดและการส่งเสริมอาชีพ 5) การประชุมเพื่อหาข้อตกลงชุมชน 6) การสร้างเครือข่ายแบบพหุภาคี 7) การใช้หลักพุทธธรรม การแก้ไขและการป้องกันปัญหาเสพติดที่กล่าวมาทั้ง 7 ข้อข้างต้นคือการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนให้มีภูมิต้านทานที่จะต่อต้านภัยยาเสพติดอย่างรู้เท่าทันไม่ต้องตกเป็นทาสของกิเลส ทาสยาเสพติดโดยการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wattanapradith, Maeshee Suda Rojjanauthai, Suwanakkul, and Chaisuwan (2020) ศึกษาวิจัยเรื่อง พุทธนวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันภัยยาเสพติดโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า การทำกิจกรรมขับเคลื่อนชุมชนปลอดยาเสพติด และการมีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลงร่วมกับชุมชนเกี่ยวกับมาตรการป้องกันยาเสพติดในเชิงป้องกันและเชิงพัฒนา ที่เกิดมาจากกระบวนการแก้ปัญหาที่ชุมชนตระหนักรู้และยอมรับว่าปัญหานี้ต้องช่วยกันแก้ไข โดยการสร้างความตระหนักรู้ เปิดใจรับฟัง ร่วมแสวงหาทางออก ปลุกฝังการเรียนรู้จักชุมชนของเยาวชน อบรมบ่มเพาะ สอนให้รู้ สอนให้รัก สร้างภูมิต้านทานยาเสพติดในชุมชน การพัฒนากลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีความเข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์กลุ่ม การจัดสรรหน้าที่ และการทำกิจกรรมขับเคลื่อนชุมชนปลอดยาเสพติดในชุมชน

พุทธสันติวิธี ที่เอื้อต่อการแก้ปัญหาเสพติดคือหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถะจริยา และสมานัตตตา กล่าวคือให้สมาชิกชุมชนได้มีทักษะในการให้โอกาส ให้เวลากับคนที่ก้าวพลาดในยาเสพติดได้แก้ไขแก้ตัวปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในการกลับเข้ามาอยู่ร่วมกับสังคมอย่างปกติสุขเพื่อไม่ให้เขาเหล่านั้นกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก โดยมีทักษะในการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ให้มีทักษะที่จะช่วยกิจการของคนอื่นให้ความช่วยเหลือกันและกัน และทำอย่างเสมอต้นเสมอปลาย

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าการนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาเสพติดของชุมชน ภูมิคุ้มกันซึ่งผลจากการวิจัยจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการแก้ปัญหาเสพติดจนเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมาคือ “PROTECT FOR PEAE” วิธีการป้องกันและแก้ปัญหาเสพติดของชุมชนภูมิคุ้มกันโดยการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้เพื่อให้เกิดความรักความสามัคคีในหมู่ชนประกอบด้วยองค์ 4 ประการกล่าวคือ

1) ทาน คือ การให้ ได้แก่ การเสียสละ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การแบ่งปันช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ การให้ทาน เช่น กรณีของชุมชนภูมิคุ้มกันให้โอกาส ให้คำแนะนำชี้แนะ ให้ทุนจากกองทุนแม่ของแผ่นดินเพื่อช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดหรือจากผู้ที่ยเสียสละหยิบบินทรัพย์ส่วนตัวให้สมาชิกในชุมชนที่ก้าวพลาดในยาเสพติดเพื่อช่วยเหลือในการตั้งต้นใช้ชีวิตใหม่หลังจากพ้นโทษออกมาทั้งนี้ด้วยความเมตตาที่อยากช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน

2) ปิยวาจา ได้แก่ การพูดจาด้วยคำสุภาพ ไพเราะอ่อนหวานเพื่อให้เกิดความสามัคคี โดยใช้หลักการบริหารคำพูดของพระพุทธเจ้าในการสื่อสาร คือทุกคำพูดต้องเป็นจริง มีประโยชน์ เป็นที่พอใจ

ของผู้ฟัง และถูกกาลเทศะ ปิยวาจาทำได้ง่าย เพราะวาจานั้นมีในตัวเรา เพียงแค่มีเมตตาในใจให้กันก็สามารถพูดออกมาได้อย่างน่าฟัง การที่ชุมชนมีตัวแทนเข้าไปพูดคุยกับคนที่ก้าวพลาดในยาเสพติดด้วยการสื่อสารที่เป็นบวกจนผู้ที่ก้าวพลาดในยาเสพติดไว้นั้นเชื่อใจเปิดใจเล่าความจริงเพื่อให้คนที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหา ยาเสพติดสามารถมองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาได้ถูกจุดเกาถูกที่คัน

3) อัตถจริยา หมายถึง การบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือกันและกัน และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในวงกว้าง หลักธรรมข้อนี้มุ่งสอนให้คนพัฒนาตน 2 ด้าน คือ การทำตนให้เป็นประโยชน์ และทำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ การทำตนให้เป็นประโยชน์ หมายถึง ทำตนให้มีคุณค่าในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ ช่วยเหลือคนอื่นและสังคมตามกำลัง ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า "คนทำบุญคณะให้ดังงาม" อยู่ที่ไหนก็สร้างความเจริญที่นั่น วิธีทำตนให้เป็นประโยชน์และทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์ อาจทำได้หลายวิธี เช่น การที่ผู้ก้าวพลาดในยาเสพติดช่วยเหลืองานสาธารณะ เป็นจิตอาสา เมื่อตนได้รับโอกาสจากชุมชนแล้วก็ส่งต่อความดีงามที่ได้รับนั้นให้ผู้อื่น

4) สมานัตตตา การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย หมายถึง การวางตนได้เหมาะสม มีความหมาย 2 ประการ คือวางตนได้เหมาะสมกับฐานะที่ตนมีอยู่ในสังคม และประพฤติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เช่น การที่ผู้ที่เคยก้าวพลาดในยาเสพติดเมื่อได้โอกาสที่ดีจากสังคมและสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติแล้ว ช่วยเหลือชุมชนเป็นจิตอาสา ช่วยงานสาธารณะทุกครั้งที่มีกิจกรรมอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เข้มแข็งและมีผู้นำที่จริงใจและจริงจังในการแก้ปัญหายาเสพติดทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การที่หลวงพ่อบาทหลวงเจ้าอาวาสวัดชานตาครุส ซึ่งเป็นผู้นำจิตวิญญาณทางศาสนา มีเมตตาต่อชาวบ้านในชุมชน คอยอบรมสั่งสอนให้มีศีลธรรมให้มีภูมิธรรมภูมิใจให้มีภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจ และรู้เท่าทันภัยยาเสพติดที่กำลังจะกลืนกินไม่เพียงปรารภนา โดยให้สมาชิกในชุมชน ได้มีทักษะในการให้ ทักษะในการสื่อสาร รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น และทำอย่างเสมอต้นเสมอปลายซึ่งตรงกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือหลักสังคหวัตถุ 4 ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุภวิชัย ปภสฺสโร (วิราม) และคณะ ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างจิตสำนึกเชิงพุทธในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดตามแนวชายแดนจังหวัดเลย” ซึ่งผลการวิจัย ในข้อ 2 ของงานวิจัย พบว่า ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาระดับชาติ ไม่สามารถแก้ปัญหาให้บรรลุผลได้ด้วยองค์กรใดองค์กรหนึ่ง แต่ต้องอาศัยการแก้ไขในมิติต่างๆ ทั้ง 5 รั้วป้องกัน ให้แข็งแกร่ง ทางสถาบันทางสังคมทุกระดับ ทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน สถาบันโรงเรียน สถาบันศาสนา ต่างทำหน้าที่ของตนอย่างครบถ้วน ระดมความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อร่วมกันสร้างความรู้ ความเข้าใจทัศนคติที่ดี ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างประสิทธิภาพสมบูรณ์อย่างรู้เท่าทันเหตุการณ์ การพัฒนากระบวนการสร้างจิตสำนึกในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดตามแนวชายแดนจังหวัดเลย ซึ่งต้องทำให้คนในพื้นที่มีความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการสร้างจิตสำนึก

จนในที่สุดชุมชนภูมินันท์ก็ได้รับผลเป็นที่น่าพอใจ ได้รับผลดีเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน โดยทาง กองบัญชาการตำรวจ นครบาลได้มอบป้ายชุมชนสีขาวปลอดยาเสพติด ติดไว้ที่หน้าชุมชนและติดไว้ที่บ้านบ้านแต่ละหลัง ทุกหลังคาเรือน

สรุป

การนำหลักพุทธสันติวิธี ด้วยหลักธรรมชื่อว่า สังคหวัตถุ 4 สอดรับกับการนำไปใช้ในการแก้ปัญหายาเสพติดในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนาหรือผู้นำจิตวิญญาณ รวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐ ตำรวจ ตลอดจนจนถึงชุมชนหากนำไปใช้ จะช่วยทำให้เยาวชนที่ก้าวพลาดสามารถกลับมา มีภูมิธรรม ภูมิใจที่แข็งแกร่งด้วยการได้รับโอกาสและความเข้าใจจากคนที่อยู่รอบข้าง จนเป็นแรงผลักดันให้ผู้ก้าวพลาดในยาเสพติดกลับตัวกลับใจเป็นคนดี สมดังคำขวัญที่ว่า “คืนคนดีสู่สังคม”

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการวิจัยการแก้ปัญหาเสพติดในชุมชนของชุมชนต้นแบบกล่าวคือ ชุมชนกุฎีจีน พบว่า ปัญหายาเสพติดจะแก้ไขให้หมดไปจากชุมชนและสังคม ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง สิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถแก้ปัญหาเสพติดได้อย่างยั่งยืนคือปัจจัยด้านการศึกษานับสนุนให้เยาวชนมีการศึกษา ระดับการศึกษาที่สอดคล้องกับการรองรับของการมีงานทำทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานของการว่างงานไม่มีรายได้ ให้ทุกคนในสังคมมีการศึกษา มีงานทำมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพจากการประกอบอาชีพสุจริต ทางด้านจิตใจเพื่อให้คนในสังคมมีจิตใจที่เข้มแข็งไม่อ่อนไหว มีที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ (ศาสนา) มีศีลธรรมคุณธรรมและให้มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็งในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างรู้เท่าทัน โดยมีการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจจากผู้นำศาสนาหรือผู้นำจิตวิญญาณตามความเชื่อของแต่ละศาสนา จากการถอดบทเรียนตามหลักพุทธสันติวิธีในการแก้ปัญหาเสพติดในชุมชนกุฎีจีนซึ่งเป็นชุมชนต้นแบบในการแก้ปัญหาเสพติดคือหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ที่ทำให้เกิดความรักความสามัคคีในหมู่ชน สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาเสพติดในชุมชนอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปบูรณาการต่อยอดขยายผลให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาเสพติดในชุมชนอื่นๆ ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้มองเห็นประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 วางระบบการศึกษาให้กับสังคมโดยรวมอย่างจริงจังเป็นรูปธรรม ใจความสำคัญคือการสนับสนุนให้สังคมมีการศึกษาเพียงพอต่อการมีงานทำมีรายได้ซึ่งเป็นเหตุปัจจัยหลักในการป้องกันมิให้คนในสังคมก้าวพลาดในยาเสพติด โดยพัฒนาโครงสร้างการศึกษาให้เป็นรูปธรรมที่เสมอภาคที่ทุกคนเข้าถึงได้

2.2 การวางระบบงานเพื่อรองรับบุคลากรให้สอดคล้องกับผู้จบการศึกษาเพื่อเลี่ยงจากการว่างงานให้สังคมมีงานทำมีรายได้มาจุนเจือครอบครัว เพื่อมิให้เยาวชนเข้าไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติด

References

- Department of Corrections. (2023). *Report on Statistics of People in Prison for Drug Cases Throughout Thailand*. Retrieved January 9, 2023, from http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_result.php?date=2023-01-01&report=drug
- Leeka, J. et al. (2019). The Buddhist Ethics for Prevention and Resolution of The Drug Problem of the Community in KhonKaen Province. *Journal of Graduate MCU Khon Kaen Campus*, 6(1), 73-85.
- National Statistical Office. (2022). *Statistics on Drug Cases in Thailand*. Retrieved January 2, 2023, from http://ittdashboard.nso.go.th/preview2en.php?id_project=95
- Phramaha Suphawich Prapassaro (Wiram), Nualnoy, P., Kongthip, A., & Phiriyasuvat, J. (2022). The Process of Building a Buddhist Consciousness in the Prevention and Surveillance of Drug Problems along the Border Loei Province. *Journal of MCU Ubon Review*, 7(2), 871-882.

- Thavisin, N., Premcharoen, N., & Praphanphoj, N. (2018). The Participation of the Community Leaders to Resolve the Drug Problem in the Area Thawi Watthana District at Bangkok. *Journal of Suvarnabhumi Institute of Technology (Humanities and Social Sciences)*, 4(1), 316-329.
- Wattanapradith, Kh., Maeshee Suda Rojjanauthai, Suwanakkul, R., & Chaisuwan, Ch. (2020). Buddhist Innovation Drug Enforcement for Children and Youth through Community Participation. *Journal of MCU Peace Studies*, 8(3), 814-827.

หลักพุทธธรรมในการสร้างองค์กรสันติสุข*

Buddhist Principle in Creating a Peaceful Organization

รภัสศา ธนวุฒินาตุล

Rapassa Thanavutthanadul

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Corresponding Author's Email: rapassa2@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งเน้นนำเสนอให้เห็นถึงความสำคัญในการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบริหารพนักงานในองค์กรให้เกิด ความพึงพอใจในการทำงาน มีความสุขและมีจิตวิญญาณที่ภักดีต่อองค์กร เนื่องจากโลกปัจจุบันนี้มีความสลับซับซ้อนของสังคมเป็นอย่างมาก ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันผ่านทางเทคโนโลยีทั้งแบบที่มีอยู่แล้วและกำลังจะเกิดขึ้นใหม่อย่างรวดเร็วสร้างความขัดแย้ง แตกแยก แตกต่าง ไม่ลงรอยกัน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำหลักธรรมคำสั่งสอนมาสร้างองค์กรสันติสุขอันประกอบไปด้วยพรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักศีลธรรม และจริยธรรม ที่มุ่งเน้นให้รู้เท่าทันความจริงของโลก และชีวิตในปัจจุบัน การบริหารงานตามแนวพุทธธรรม สามารถที่จะสร้างองค์กรที่มีสันติสุข มีความสุข ในการอยู่ร่วมกัน มีการพัฒนาที่ยั่งยืน บรรลุเป้าหมายขององค์กรและหลักพุทธธรรมดังกล่าวนี้ยังสามารถที่จะกระตุ้นผู้ได้บังคับบัญชาให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและเสริมสร้างพัฒนาผู้นำองค์กรให้เกิดภาวะผู้นำเพื่อสันติสุข กล่าวคือมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ความไม่ลงรอยกันในองค์กร ซึ่งองค์กรจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมและให้ความสำคัญ เพราะการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อสันติสุขนั้นจะเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานด้านทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรให้เกิดความจงรักภักดี มีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกในองค์กรที่ดี มีคุณภาพเป็นองค์กรแห่งสันติสุขที่มีความสุขอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม; องค์กร; สันติสุข

Abstract

This article aims to explain and exhibit the significance of applying Buddha's principles in organizational management. It is widely believed that Buddha's principles can significantly influence working behaviors, especially in job satisfaction, happiness in the workplace, and employee loyalty. In today's situation, the rapid increase of social complexity and the interconnection between existing and future technology has rapidly created division among members of our society. Therefore, Buddha's principles are increasingly needed to bridge these social structure gaps. To create a peaceful organization, the areas of Buddha's principles that should be mentioned and applied in today's world working space are four sublime states of mind or *Brahmavihāra* 4, four foundations for accomplishment or *Iddhipāda* 4, and four bases

*Received June 15, 2023; Revised August 20, 2023; Accepted August 26, 2023

of sympathy or *Sanṅahavatthu* 4. These core principles are the foundation of ethical and moral behaviors which enable us to cope with today's world complexity and guide us to create a peaceful, co-existing, and sustainable working environment, thus achieving our corporate ultimate's goal. The Buddha's principle as previously mentioned, will ultimately enable us to create and nurture the environments for future successful corporate leadership. This so-called ethical and moral leadership or peaceful leadership will possess talents to resolve conflicts and disagreements within organizations. These peaceful transformations by ways of peaceful problem-solving initiatives will eventually increase efficiency in human resource management by increasing employees' commitment, involvement, and loyalty to their organization and ultimately create a peaceful and sustainable organization in the future.

Keywords: Buddhist Principle; Organization; Peace

บทนำ

สังคมปัจจุบันอยู่ในช่วงที่เรียกว่าโลกหลังการแพร่ระบาดของไวรัส “Post Covid-19” สภาพแวดล้อมของโลกและองค์กรจะมีลักษณะความ ผันผวน ไม่แน่นอน สลับซับซ้อน คลุมเครือไม่ชัดเจน สูงและเร็ว มาก จนเกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “วิถีปกติถัดไป Next normal” ที่หมายถึงการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ที่ต้องมองไปข้างหน้า “Next Normal” ของการทำงานและโลกยุคดิจิทัล จะปรับเปลี่ยน แนวคิด รูปแบบ การทำงานให้ อยู่ดี มีสุข เพื่อให้คนทำงานได้อย่างเต็มศักยภาพ (Panboonmee, 2021)

จากหลักการพื้นฐานในเรื่องความสุขที่ว่า ความสุขที่ยั่งยืนมิได้เกิดจากปัจจัยภายนอก ที่คนมุ่งให้ความสำคัญกับความหวัง สิ่งที่ต้องการ สิ่งที่ยากจะทำ สิ่งที่ยากจะเป็น ในอนาคต เช่น การได้เลื่อนยศ เลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น การถูกสลากกินแบ่งรัฐบาลรางวัลที่หนึ่ง การมีทรัพย์สินสมบัติมากมาย ฯลฯ แท้จริงแล้วเมื่อคนได้สมหวังในสิ่งที่หวังก็จะมีความสุขชั่วระยะเวลาหนึ่ง จากการศึกษาพบว่าความสุขลักษณะนี้จะเป็นความสุขในระยะสั้น แล้วคนก็จะตั้งความหวังอยากได้สิ่งใหม่ๆ เพิ่มขึ้นอีก ซึ่งก็จะไม่มีความสุข แต่ความสุขที่ยั่งยืนเกิดจากปัจจัยภายใน ที่หมายถึงสภาพของจิตใจที่แสวงหาความสุขที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่มี สิ่งที่เป็น ในปัจจุบัน มากกว่าสิ่งที่ต้องการเป็นในอนาคต และมีทัศนคติ พฤติกรรม การดำรงชีวิตที่มองโลกในทางบวก ที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้คนอย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานของจิตใจด้วยการเอาใจเขามาใส่ใจเรา “Empathy” ความเมตตา กรุณา “Compassion” ความเห็นใจ สงสาร “Sympathy” คุณภาพของความสัมพันธ์ที่ดีทำให้เกิดประโยชน์ คือ 1) การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว เพื่อน ชุมชน มีความสุขมากกว่า อายุยืนยาวกว่า ส่วนคนที่โดดเดี่ยวจะเป็นคนที่ไม่มีความสุข ความจำเสื่อม อายุสั้น 2) คุณภาพของความสัมพันธ์ที่ดีมีส่วนสำคัญ การเพื่อนจำนวนมากไม่ได้บ่งบอกถึงคุณภาพของความสัมพันธ์ แต่คุณภาพของความสัมพันธ์ หมายถึงการมีชีวิตอยู่ท่ามกลางความสัมพันธ์ที่อบอุ่น มีความพึงพอใจกับความสัมพันธ์ที่เป็นอยู่ 3) ความสัมพันธ์ที่เรารู้สึกว่าจะพึ่งพากันได้จะช่วยให้ความจำดีขึ้น (By Food for Thought, 2020)

ประเด็นปัญหาของ “Next Normal” ในการบริหารองค์กรที่สัมพันธ์กับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ คือ 1) จะทำอย่างไรให้บุคลากรในองค์กรมีความสามารถ ทักษะ ศักยภาพ ในการทำงานเพิ่มขึ้น เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของความรู้และเทคโนโลยี 2) องค์กรต้องหาวิธีในการ ตอบสนองความคาดหวังส่วนบุคคล (Personalize) ของบุคลากรในองค์กรไว้ 3) องค์กรต้องสามารถสื่อสารให้บุคลากรในองค์กรมีความ เข้าใจ และยอมรับ การเปลี่ยนแปลงในการทำงานที่ต้องทำงานได้ทุกที่และทุกเวลา “Anywhere, Anytime”

ผ่านช่องทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ถ้าองค์กรใดทำได้ดี จะส่งผลให้คนมีความศรัทธาต่อองค์กร บุคลากรในองค์กร จะรับรู้ถึงการมีส่วนร่วมและส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร ที่ต้องร่วมกันทำงานนำพาความสุข ความเจริญ มาสู่ องค์กร ส่งผลให้ ไม่ใช่แค่การอยู่รอดขององค์กร แต่จะสามารถพัฒนาต่อยอดไปสู่การประสบความสำเร็จ อย่างยั่งยืนได้ในอนาคต (Senawong, 2021)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นประกอบกับประเทศไทยเป็นประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนา พุทธเป็นจำนวน 63,299,193 คน (National Statistical Office, 2018) ซึ่งเป็นอันดับหนึ่งของประชากร ทั้งประเทศที่มีจำนวน 66,056,865 คน (Department of Provincial Administration, 2023) ทำให้ผู้เขียน สนใจที่จะศึกษาแนวคิดในการนำ “หลักพุทธธรรมมาใช้ในการสร้างองค์กรสันติสุข”

ความหมายของหลักพุทธธรรมของพุทธศาสนา

หลักพุทธธรรม คือ ธรรมะของพระพุทธเจ้า ที่มีจำนวนมากถึง 84,000 พระธรรมขันธ์ (Sarapan, (n.d.)) ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกซึ่งท่านได้อธิบายถึงความจริงตามธรรมชาติของมนุษย์ ความจริง ตามธรรมดาของโลก ที่มีทั้ง ความทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ และ วิธีการดับทุกข์โดยได้อธิบายผ่าน หลักธรรม คำสอน ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงค้นพบและนำออกเผยแผ่เพื่อบำเพ็ญหน้าที่ที่จะขจัดความทุกข์ให้หมดไป นอกจากนี้ หลักพุทธธรรมยังเป็นแนวทางปฏิบัติในวิถีชีวิตของมนุษย์ที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้มนุษย์เข้าถึงสัจจะธรรม ของชีวิตและสันติสุข รวมถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ลดความขัดแย้งขจัดความเห็นแก่ตัว มีขันติธรรม ทนต่อกันได้ รู้จักการให้อภัย สร้างคนในสังคมให้สามัคคีมีเมตตาต่อกัน หลักพุทธธรรมจึงเป็นพลังสำคัญ ที่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดสังคมสันติสุขอย่างแท้จริง (Phrakhu Arun Sutalangkan (Preeda Khantisophon), 2016) พระเทพเวที ประยุทธ์ ปยุตโต ได้ให้เกณฑ์วินิจฉัยความหมายและคุณค่าของ พุทธธรรม ซึ่งปรากฏในหนังสือพุทธศาสนากับสังคมไทย ในคราวที่ท่านได้มีโอกาสดำเนินการในงานอุทิศ กุศลแด่ท่าน พระสารประเสริฐ หรือ นาคะประทีป สรุปได้ 7 ประการดังนี้

1. พุทธธรรมเป็นอุปกรณ์ อุปกรณ์ในที่นี้เปรียบเหมือนยานพาหนะที่จะพาเราไปถึงจุดหมาย ตามที่ตั้งใจไว้ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ ด้านคุณค่าและความหมาย คือ เป็นเครื่องมือสำหรับใช้ประโยชน์ และ ด้านความสัมพันธ์ของคุณค่าหรือจุดประสงค์ที่จะนำหลักธรรมนั้นไปใช้ ดัง พุทธวจนะที่มีอยู่ว่า “ธรรมทั้งหลาย เปรียบเสมือนแพ แพนั้นมีไว้สำหรับใช้ข้ามฟาก ไม่ใช่สำหรับยึดถือเกาะเอาไว้” (Thai Tripitakas: 12/240/255)

2. พุทธธรรมมีทั้งแง่ลบและแง่บวก ในแง่ลบมีความหมายเป็นอุปกรณ์ หรือเครื่องมือสำหรับกำจัด สิ่งที่ไม่ดีไม่งามหรือไม่ต้องการ ในแง่บวกคือช่วยให้บรรลุเป้าหมายหรือเข้าใกล้จุดหมายได้มากขึ้น ซึ่งใน หลักพุทธธรรมแต่ละข้อจะมีทั้งสองความหมายคือแง่ลบและแง่บวกในตัวหลักพุทธธรรมนั้นอยู่แล้ว เช่น “สันโดษ” ความหมายในแง่ลบคือ กำจัดความโลภไม่ให้เกิดความรุ่มร้อนกระวนกระวายใจในการได้ไม่รู้จักพอ ความหมายในแง่บวกคือช่วยให้มีเวลามีโอกาสมีพลังงานสำหรับทำกิจหน้าที่เพิ่มมากขึ้น มีความสุข ความพอใจ ความภูมิใจจากความสำเร็จที่เกิดจากการกระทำของตน

3. ธรรมในแง่สาระและรูปแบบ สาระหมายถึง เนื้อหาหรือตัวแท้จริงของหลักธรรมรูปแบบนั้นก็คือ โครงร่างสำหรับยึดหรือให้เนื้อหาสาระไปเกาะตัวอยู่ตลอดถึงเปลือกสำหรับหุ้มให้หลักหรือเนื้อแท้นั้นคงอยู่ได้ ช่วยให้เนื้อหาสาระคงตัวอยู่ได้เป็นระยะเวลายาวนาน ยกตัวอย่างเช่นพิธีอุปสมบทเป็นวิธีการที่จะรับบุคคล เข้าสู่ขุมบุญสงฆ์สิ่งนี้คือสาระส่วนรูปแบบคือวิธีการรับบุคคลเข้ามาสู่คณะสงฆ์อย่างรัดกุมที่สุดซึ่งจะมี การดำเนินการเป็นขั้นตอนเริ่มแรกคือมีอุปัชฌาย์ซึ่งหมายถึงผู้รับบุคคลเข้ามาเสนอต่อสงฆ์และรับรองว่า จะช่วยปกครองดูแลความประพฤติและฝึกอบรมจนกว่าบุคคลผู้นั้นจะปกครองตนได้ขึ้นต่อไปอุปัชฌาย์

นำบุคคลนั้นเสนอต่อสงฆ์จากนั้นจะมีการประชุมสงฆ์ สงฆ์ก็จะพิจารณาเมื่อเห็นว่าถูกต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนสมควรจะรับได้ มติเป็นเอกฉันท์การอุปสมบทก็เกิดขึ้น สิ่งนี้คือรูปแบบ

4. ธรรมในแง่การเข้าถึงกับการวางท่าที ธรรมะทั่วไปเป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งอยู่แล้วว่าเป็นเรื่องที่จะต้องนำมาปฏิบัติให้เข้าถึงส่วนเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ให้ใช้วิธีวางท่าที ตัวอย่างเช่น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ อิทธิปาฏิหาริย์เหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม้อาจจะพิสูจน์ออกมาได้ให้เห็นชัดเจนทั้งในแง่ยอมรับและปฏิเสธ โดยสิ้นเชิงสิ่งเหล่านี้มีโอกาสให้คลุมเครืออยู่ตลอดไปหรือเป็นสิ่งลึกลับ ล่อๆ ไม่มีใครสามารถปฏิเสธได้โดยสิ้นเชิง และฝ่ายที่ยืนยันก็ไม่สามารถที่จะชี้แจงให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมรับได้แน่นอนเช่นเดียวกัน คือทั้งสองฝ่ายจะเอาชนะกันเด็ดขาดไม่ได้ในเมื่อเป็นเช่นนี้ พระพุทธศาสนาให้ใช้วิธีวางท่าที ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงเตือนอิทธิปาฏิหาริย์ไว้ไม่ทรงสรรเสริญทรงสอนว่าอนุสาสนีปาฏิหาริย์คือการสั่งสอนให้เห็นจริงเห็นจงดด้วยปัญญานำไปปฏิบัติได้เอง เป็นสิ่งที่ประเสริฐกว่า (Thai Tripitakas: 9/485-486/215)

5. ธรรมที่คงตัวและธรรมที่ปรับได้ ธรรมที่คงตัว หมายถึงหลักธรรมประเภทที่แสดงหลักความจริงอันแน่นอนตายตัว หรือใช้ได้ตลอดทุกกาลทุกสมัย ธรรมที่ปรับได้หมายถึงหลักธรรมที่พึงปรับหรือนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมตามสภาพแวดล้อม

6. ธรรมที่เป็นกุศลกับอกุศลเป็นปัจจัย ความเป็นปัจจัยระหว่างกุศลกับอกุศล หมายความว่า ความเป็นปัจจัยของความชั่วได้ และความชั่วก็เป็นปัจจัยของความดีได้ ตัวอย่างเรื่องความดีเป็นปัจจัยให้เกิดความชั่ว เช่นผู้ที่ทำความดีได้รับคำยกย่องสรรเสริญ ก็เกิดความพึงพอใจในคุณความดีของตนเองจนเกิดมานะคิดว่าตนนั้นดีกว่าบุคคลอื่นเหนือกว่าบุคคลอื่นจึงอาจเป็นเหตุให้เกิดความรู้สึกลดถูกผู้อื่นขึ้น ตัวอย่างเรื่องความชั่วเป็นปัจจัยให้เกิดความดี เช่นพระเจ้าอโศกมหาราชยกทัพไปรบฆ่าฟัน ฆ่าคนมากมาย เสร็จแล้วความชั่วนั้นก็กลายเป็นปัจจัยให้เกิดความสำนึกสลดพระทัยหันมาทำความดีทางศาสนา

7. กิจกรรมสนองต้นหากับกิจกรรมทางปัญญา หลักข้อนี้ใช้สำหรับวินิจฉัยปัญหาในปัจจุบันในเรื่องของเทคโนโลยีที่ว่ามนุษย์ควรจะรับสิ่งที่เป็นผลผลิตของเทคโนโลยีแค่ไหนเพียงไร โดยวินิจฉัยตามหลักพุทธธรรมก็หมายความว่า เทคโนโลยีใดเป็นไปเพื่อกิจกรรมสนองต้นหา คือเป็นการมุ่งที่จะปรนเปรอทางวัตถุ มีวัตถุประสงค์ปรนเปรอความสุข เป็นเครื่องมือของความเห็นแก่ตัวแล้ว ก็ไม่ถูกต้อง แต่ถ้าเป็นไปเพื่อกิจกรรมทางปัญญา เป็นไปในทางช่วยให้การดำเนินชีวิตของมนุษย์เกิดความสะดวกสบายโดยช่วยในทางกิจการหน้าที่เกื้อกูลแก่การดำรงอยู่ร่วมกัน ช่วยมนุษย์ในการแสวงหาชีวิตที่ดีงาม ก็พิจารณาได้ (Phra Debvedhi, (P.A. Payutto), 1989)

ความหมายขององค์กร

องค์กร (Organization) หมายถึง หน่วยสังคม หน่วยงาน หรือ กลุ่มของคนที่ยร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้บรรลุเป้าหมายเดียวกันด้วยวิธีการที่มีระบบที่ช่วยกันประสานงานให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Weber, 1966) อีกความหมายหนึ่ง คือองค์กรประกอบด้วยคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่มาร่วมมือกันเพื่อที่จะได้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่มีอยู่ร่วมกันโดยมีกระบวนการปฏิบัติที่เป็นระบบและทุกคนในองค์กรตระหนักถึงหน้าที่ที่ตนปฏิบัติ (Raktham, 1993) โดยที่เมื่อมีคนมาร่วมมือกันนั้นจะก่อให้เกิดผลที่ดีมากกว่าการที่แต่ละคนจะต่างคนต่างทำ แล้วจึงนำผลที่ได้มารวมกันในภายหลัง หรือที่เรียกว่าเกิดงานร่วม (Synergy) เนื่องจากการที่เมื่อคนมาทำงานร่วมกันโดยแบ่งหน้าที่ให้แต่ละคนทำในสิ่งที่ตนมีความรู้ความสามารถ และในขณะเดียวกันก็ให้สิ่งที่ตนถนัดของตนถูกขัดเขยด้วยสมาชิกคนอื่นในองค์กรที่มีความสามารถในการทำสิ่งนั้น องค์กรที่มีอยู่ในโลกปัจจุบันนี้ตั้งแต่องค์กรขนาดเล็กที่ประกอบไปด้วยสมาชิก

จำนวนน้อยไปจนถึงองค์กรขนาดใหญ่ที่ประกอบไปด้วยสมาชิกจำนวนมาก อีกทั้งองค์กรอาจมีเป้าหมายที่แตกต่างกันโดยสามารถแบ่งประเภทองค์กรออกได้ 2 ประเภท ตามเป้าหมาย คือ

1. องค์กรที่มุ่งแสวงหากำไร (Profit Organization) เป้าหมายหลักขององค์กรชนิดนี้ คือตั้งขึ้นมาเพื่อความอยู่รอดและกำไร โดยทั่วไปจะเป็นองค์กรธุรกิจต่างๆ ซึ่งอาจจะมีตั้งแต่ธุรกิจขนาดเล็ก (Small Business) เช่น ร้านค้าขายของชำในซอยที่มีเจ้าของ 1 คน และลูกจ้าง 2 คน ช่วยงานในร้านไปจนถึงองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ เช่น ธนาคารกรุงเทพจำกัด ที่มีพนักงานร่วมหมื่นคน

2. องค์กรที่ไม่มุ่งแสวงหากำไร (Not-for-profit Organization) คือองค์กรที่ตั้งขึ้นมาด้วยเป้าหมายหลักอื่นนอกจากกำไร (Prasertsri, 2014) เช่น มหาวิทยาลัยที่มีเป้าหมายหลักในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ รับใช้สังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีเป้าหมายหลักในการดูแลทุกข์สุขของประชาชน สภากาชาดไทย องค์กรการกุศล ที่มีเป้าหมายหลักในการให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์โดยไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อป้องกันความทุกข์ทรมานของมนุษย์เป็นต้น ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นองค์กรประเภทใดหรือขนาดใด ต่างต้องมีทรัพยากรพื้นฐาน 4 ประการในการดำเนินงานได้แก่

1. ทรัพยากรการเงิน (Financial Resource) นั่นคือ เงินลงทุนในสินทรัพย์ต่างๆ ขององค์กร เงินทุนหมุนเวียนที่ต้องใช้ในองค์กรเป็นต้น

2. ทรัพยากรสินทรัพย์ถาวร (Physical Resource) เช่น อาคาร ที่ดิน สำนักงาน วัตถุดิบ เครื่องจักร เครื่องมือต่างๆ

3. ทรัพยากรข้อมูล (Information) ได้แก่ ข้อมูล รายงานต่างๆ เป็นต้น

4. ทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) คือพนักงาน บุคลากรตั้งแต่ระดับปฏิบัติการถึงระดับบริหาร (Chomphukham, 2009) จากทรัพยากรทั้ง 4 ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ทั้งหมดถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญ และองค์กรไม่สามารถดำเนินงานได้โดยขาดทรัพยากรใดทรัพยากรหนึ่ง ซึ่งในทรัพยากรทั้ง 4 นั้น ทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างมากสำหรับทุกองค์กร และถือเป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว นับตั้งแต่ยุคศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา (Hrex.asia, 2022) กล่าวโดยสรุป การรวมกลุ่มที่มี หมายความว่า วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เดียวกัน คือความหมายของคำว่าองค์กร ในโลกยุคปัจจุบันนี้ ทรัพยากรมนุษย์ สำคัญที่สุดในองค์กรและเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กร ในทัศนะของผู้เขียนจากประสบการณ์ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโคโรนาไวรัสสายพันธุ์ใหม่ COVID-19 เป็นช่วงเวลาที่ไม่อยากจะเชื่อว่าจะเกิดขึ้น และไม่ยากที่จะจดจำ พนักงานทุกคนในองค์กรได้รับผลกระทบ ประสบกับความโกลาหล ต่อสู้กับความกลัว ความเหนื่อยยาก ลำบาก สับสน เกิดความขัดแย้งในองค์กรขึ้นมากมาย เป็นปรากฏการณ์ที่มนุษยชาติไม่เคยประสบพบเจอ เป็นมหันตภัยในรอบศตวรรษ ที่ได้คร่าชีวิตของมนุษย์ไปมากมายอย่างง่ายดาย โดยที่ไม่รู้ว่าจะสิ้นสุดลงเมื่อใด บทเรียนในครั้งนั้นทำให้ผู้เขียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นระหว่างพนักงานและองค์กร ในภาวะแห่งความขัดแย้ง ความกลัว ความยากลำบากนั้น ผู้เขียนได้เรียนรู้ว่าหัวใจหลักที่จะทำให้การฝ่าฟันอุปสรรคให้ผ่านพ้นไปได้คือการนำหลักพุทธธรรมมาใช้เพื่อขจัดภาวะแห่งความกลัว ความโกลาหล ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เพราะ โรงพยาบาลสนาม ห้องความดันลบ วัคซีน เป็นสิ่งที่องค์กรซื้อได้ด้วยเงินทุนที่มี แต่ทัศนคติเชิงบวกและการเปิดใจยอมรับในวิกฤติที่ต้องฝ่าฟันร่วมกันนั้นต้องมาจากพลังใจที่ยิ่งใหญ่ของพนักงานทุกคนที่องค์กรไม่สามารถใช้เงินซื้อหามาได้ ผู้เขียนจึงได้เห็นถึงความสำคัญในการนำหลักพุทธธรรมเข้ามาใช้ในองค์กรเพื่อก่อให้เกิดองค์กรสันติสุขอย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรมเพราะหากเกิดวิกฤติเช่นเดียวกันนี้หรือมากกว่านี้ขึ้นอีกครั้งองค์กรก็จะมีความพร้อมในการรับมือกับภาวะวิกฤติได้

ความหมายของสันติสุข

คำว่า “สันติสุข” ประกอบขึ้นจากคำว่า สันติ หนึ่งคำ กับ สุข อีกหนึ่งคำ คำว่า “สันติ” ในภาษาบาลี คือ “สนธิ” ตามความในพระพุทธศาสนา สันติแปลความหมายได้ว่า ความสงบ ความระงับดับหายหมดไปแห่งความพลุ่งพล่านเร่าร้อนกระวนกระวาย ภาวะเรียบรื่นไร้ความสับสนวุ่นวาย ความระงับดับไปแห่งกิเลสที่เป็นเหตุให้เกิดความเร่าร้อนวุ่นวุ่น (Somdet Phra Buddhaghosacariya (P.A. Payutto), 2018) สันติในความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานแปลความหมายได้ว่าความสงบ (Office of the Royal Society, 2011) คำว่าสุขตามความในพระพุทธศาสนาหมายถึง ความสบาย ความสำราญ ความฉ่ำชื่นรื่นภายในใจ (Somdet Phra Buddhaghosacariya (P.A. Payutto), 2018) คำว่าสุขมีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง ความสบายกายสบายใจ (Office of the Royal Society, 2011) เมื่อรวมคำว่าสันติ และ สุข เข้าด้วยกันเป็นคำว่าสันติสุข พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความสุขที่เกิดจากความสงบ (Office of the Royal Society, 2011) กล่าวโดยสรุปแล้วความหมายของคำว่าสันติสุข มีความหมายไปในทิศทางเดียวกันคือ ความสุขสบาย ความสงบ ปราศจากทุกข์และความสับสนวุ่นวายซึ่งสอดคล้องกับธรรมบทของพระพุทธเจ้า ที่ได้กล่าวถึงเรื่องของความสุขไว้ว่า “นตฺถิ รากสโม อคติ นตฺถิ โทสสโม กลิ นตฺถิ ขนธาทิสสา ทุกขา นตฺถิ สนฺติปรํ สุขํ ฯ” (Thai Version Pali Tripitakas: 25/202/42) “ไฟเสมอด้วยรากะ ไม่มี โทษเสมอด้วยโทสะ ไม่มี ทุกข์เสมอด้วยเบญจขันธ์ ไม่มี สุขยิ่งกว่าความสงบไม่มี” (Thai Tripitakas: 25/202/95) ในทัศนะของผู้เขียน “สันติสุข” จึงมีความหมายว่า ความสุขที่มีลักษณะแห่ง ความหมดไปซึ่งกิเลส ความเยียบ สงบ ฉ่ำเย็นภายในใจ โดยสุขที่มาจากสันติสุขนั้นมีหลายประเภท สุขของอันเกิดจากกาม สุขจากการบวชอันปลอดโปร่งจากกาม สุขทางกาย (สันติสุขภายนอก) สุขทางใจ (สันติสุขภายใน) สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มนุษย์แสวงหาและปรารถนาที่จะได้มาครอบครองเป็นของตนเอง มนุษย์ทุกคนต้องการที่จะครอบครอง ความสงบ ความสุข แบบสันติสุขนี้ ไว้ในตัวของตนให้ยาวนานที่สุดเท่าที่จะนานได้ผู้เขียนพิจารณาแล้วเห็นว่าการสร้างสันติสุข สิ่งที่สำคัญคือต้องสร้างขึ้นมาจากตนเองโดยใช้รูปแบบวิธีการตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า อันได้กำหนดไว้เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติ เริ่มตั้งแต่วินัยฐานจนถึงขั้นสูงสุด ผลลัพธ์ที่ได้จะมีสันติสุขมาก สันติสุขน้อย ขึ้นอยู่กับสติปัญญาของมนุษย์แต่ละคนที่จะพิจารณาว่าต้องการสันติสุขแบบใด มีทั้งสันติสุขชั่วคราวชั่วคราว สุข บ้าง ทุกข์บ้าง และสันติสุขแบบถาวรยั่งยืน โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยของมนุษย์แต่ละคนที่มี

หลักพุทธธรรมในการสร้างองค์กรสันติสุข

หลักพุทธธรรมในการสร้างองค์กรสันติสุขได้แก่พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วยหลักศีลธรรม และจริยธรรม ที่มุ่งเน้นให้รู้เท่าทันความจริงของโลกและชีวิตในปัจจุบัน

การสร้างองค์กรแห่งสันติสุข เป็นกระบวนการพัฒนาคนในองค์กรอย่างมีเป้าหมายและยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร เพื่อให้องค์กรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง พนักงานในองค์กรมีคุณภาพชีวิตที่ดีซึ่งจะนำไปสู่การเติบโตอย่างต่อเนื่องขององค์กร ซึ่งเป็นการจัดการองค์กร โดยเน้นการจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและหลักการสร้างองค์กรแห่งความสุขของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่ได้กล่าวถึงเรื่องของความสุขไว้ว่า “ความสุขคือสิ่งที่ทำให้คนเราเกิดสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว ภายใต้ความเชื่อที่ว่า คน คือ หัวใจขององค์กร การสร้างคนที่มีความสุขให้อยู่รวมกัน จะเกิดเป็นองค์กรแห่งความสุข” (Institute for Social Research Chulalongkorn University, 2019) ซึ่งความสุขนั้นคือหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้เกิดสันติสุขในองค์กร

หลักพุทธธรรมพรหมวิหาร 4 ในการสร้างองค์กรสันติสุข

พรหมวิหาร 4 เป็นหนึ่งในหลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งหลักธรรมนี้มีความสำคัญสำหรับการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของทุกคน ทุกอาชีพ เป็นหลักธรรมที่เน้นด้านความสัมพันธ์ในองค์กร ในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึงพรหมวิหาร 4 ดังนี้ “พระพุทธเจ้าผู้เสวยพระชาติเป็นมหาโควินท พราหมณ์โพธิสัตว์สอนการเจริญพรหมวิหารแก่เหล่าสาวกซึ่งเป็นหนทางแห่งผู้เป็นผู้อยู่ร่วมกับพระพรหมในพรหมโลก” และทรงแสดงการเจริญพรหมวิหารดังนี้ “มีเมตตาจิตแผ่ ไปตลอดทิศที่ 1 ทิศที่ 2 ทิศที่ 3 ทิศที่ 4 ทิศเบื้องบน ทิศเบื้องล่าง ทิศเฉียง แผ่ไปตลอดโลกทั่วทุก หมู่เหล่าในที่ทุกสถาน ด้วยเมตตาจิตอันไพบูรณ์ หาประมาณมิได้ ไม่มีขอบเขต ไม่มีเวร ไม่มีกรรม เปียดยืนอยู่” (Thai Tripitakas: 19/235/174) ในทางธรรม พรหมวิหาร 4 คือ “ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่า ดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ หลักธรรมประจำใจของผู้มีจิตใจ กว้างขวาง หลักธรรมที่นำไปใช้ นำไปปฏิบัติให้สังคมเกิดความรัก ความสงบสุข ความเกื้อกูลกัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน” (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2016) ในทัศนะของผู้เขียนสามารถสรุป หลักพรหมวิหาร 4 เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานให้องค์กรเกิดสันติสุขได้ดังนี้

1. เมตตา ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับความสุข

ผู้บริหารในองค์กรมีหน้าที่ในการให้การสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาในองค์กรให้มีความสุขในชีวิตอย่างยั่งยืน โดยต้องคอยหมั่นสังเกตและซักถามความเป็นอยู่ของลูกน้อง จะทำให้เกิดความรู้สึกว่าหัวหน้าเอาใจใส่และห่วงใยลูกน้องจากใจจริง เกิดเป็นความสัมพันธ์ที่ดีที่จะช่วยส่งเสริมให้การบริหารงานในองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเกิดสันติสุขในองค์กร

2. กรุณา ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้พ้นทุกข์

เมื่อมีเหตุการณ์ที่ลูกน้องประสบปัญหา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องงานหรือเรื่องส่วนตัว ผู้บริหารก็ควรจะยื่นมือเข้าไปให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม เวลานี้เป็นเวลาที่เราต้องการการสนับสนุนมากที่สุด ซึ่งหลายครั้งสิ่งที่ลูกน้องในองค์กรต้องการอาจเป็นแค่เพียงคำพูดที่สร้างพลังใจ แรงใจ หรือคำพูดที่ให้กำลังใจก็เป็นได้ สิ่งที่สำคัญคือ ผู้บริหารจะต้องไม่ทอดทิ้งกันในวันที่ผู้ใต้บังคับบัญชามีปัญหา

3. มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี

เมื่อพนักงานในองค์กรประสบความสำเร็จ ทำผลงานได้ดี ได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งผู้บริหารก็ควรแสดงความยินดีด้วยจากใจจริง อย่ากลัวว่าลูกน้องจะได้ดีขึ้นมาจนเหนือตนเอง แต่ควรจะต้องส่งเสริมอย่างเต็มที่และภาคภูมิใจเสียด้วยซ้ำว่าคนที่ตนเองดูแลมาตั้งแต่ต้นกำลังได้รับความก้าวหน้า เหมาะสมกับความสามารถและความทุ่มเทที่เขามีให้กับองค์กร

4. อุเบกขา การรู้จักวางเฉย ทำใจเป็นกลาง ไม่ปฏิบัติเอนเอียงด้วยความรักหรือชัง

เมื่อผู้บริหารมอบความหวังดีให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาแล้วนั้นก็ควรหวังดีอย่างมีขอบเขตและตั้งอยู่บนความยุติธรรม มีหลายครั้งที่แม้ผู้บริหารอาจจะเกิดความปรารถนาอยากช่วยเหลือพนักงานในองค์กรในยามที่เดือดร้อน แต่หากสิ่งที่พนักงานในองค์กรทำเป็นสิ่งไม่ถูกต้อง เช่น มีการยกยอก คดโกงบริษัท ทำผิดกฎหมาย ในกรณีเช่นนี้ต้องให้เป็นลูกน้องคนสนิทก็ไม่ควรยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือ ควรปล่อยให้เขาได้รับผลจากการกระทำไปตามที่ควรจะเป็น

จากที่กล่าวมาหลักพรหมวิหาร 4 ครอบคลุมทุกสถานการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงกับทุกเรื่องในชีวิต ไม่ใช่เฉพาะกับเรื่องการทำงาน ไม่จำกัดเฉพาะคนที่เป็นผู้บริหาร แต่คนที่พนักงานในองค์กรก็สามารถใช้หลักการนี้ในการดำเนินชีวิตได้เช่นกัน หากต่างฝ่ายต่างอยู่ร่วมกัน

ด้วยความปรารถนาดีต่อกันเช่นนี้ องค์การและสังคมของเราคงจะเป็นสถานที่ที่อบอุ่นด้วยความสามัคคี
ปรองดอง มีสันติสุข

หลักพุทธธรรมอริยบท 4 ในการสร้างองค์กรสันติสุข

องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ให้หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับอริยบท 4 ไว้ว่า “สาวกทั้งหลายของเรา
ผู้ปฏิบัติตามเจริญอริยบท 4 ประการ คือ เจริญอริยบทอันประกอบไปด้วยฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา สมาธิ
ปธานสังขารสมาธิที่เกิดจาก ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา และความเพียรสร้างสรรค์เพราะเจริญอริยบท 4
ประการนั้นแลสาวกของเราเป็นอันมากจึงได้บรรลุที่สุดแห่งอภิญญาและอภิญญาบารมีอยู่” (Thai Tripitakas:
13/247/292) และในพระไตรปิฎกยังได้กล่าวถึงการเจริญอริยบทที่ประกอบด้วยฉันทะสมาธิและปธาน
สังขารดังนี้ “การเจริญอริยบทที่ประกอบด้วยฉันทะสมาธิและปธานสังขารในนั้น พระพุทธองค์ได้กล่าวถึง
ว่า ภิกษุเจริญอริยบทที่ประกอบด้วยฉันทะสมาธิและปธานสังขารเป็นอย่างไร ถ้าภิกษุทำฉันทะให้เป็นอธิบดี
แล้วได้สมาธิได้เอกัคคตาจิต นี้เรียกว่า ฉันทะสมาธิภิกษุนั้น สร้างฉันทะ พยายาม ปรารภความเพียร
ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดภิกษุนั้นสร้างฉันทะ พยายาม ปรารภ
ความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ภิกษุนั้นสร้างฉันทะ พยายาม ปรารภ
ความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อยังกุศลธรรมที่ยัง ไม่เกิดให้เกิด ภิกษุนั้นสร้างฉันทะ พยายาม ปรารภ
ความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อความดำรงอยู่ ไม่เลือนหายภิกษุโยภาว ไพบูลย์เจริญเต็มทีแห่งกุศลธรรม
ที่เกิดแล้วธรรมเหล่านี้เรียกว่าปธานสังขาร ประมวลย่อฉันทะสมาธิและปธานสังขารเข้าเป็นอย่างเดียวกัน
จึงนับได้ว่าฉันทะสมาธิและปธานสังขาร ด้วยประการฉะนี้ ” (Thai Tripitakas: 35/432/342)
สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ยังได้กล่าวถึงอริยบท 4 ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน
สรุปได้ดังนี้ 1) ฉันทะคือการรักในงานเห็นคุณค่าของงานมีใจรักพอใจจะทำงานสิ่งนั้นด้วยความเต็มใจต้องการ
ทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงานที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ทำเพียงแค
ให้สำเร็จเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร 2) วิริยะคือความสู้งาน มีความขยันหมั่นเพียร ใจสู้ ตั้งใจทำงาน
ที่ได้รับมอบหมายด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ท้อถอย ก้าวไปข้างหน้า จนกว่างาน
นั้นจะสำเร็จด้วยความมุ่งมั่นทุ่มเททั้งกายและใจที่จะเรียนรู้และทำให้เข้าถึงแก่นแท้ของงานนั้น 3) จิตตะ คือ
ความใส่ใจในงาน มีความคิด อุทิศตัวต่องาน ใจจดจ่อ จริงจัง คือ ทำงานอย่างมีสติ สมาธิ และทำงานด้วย
ความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลือนลอย ใช้ความคิดในงานบ่อยๆ เสมอๆ ทำงานอย่างอุทิศตัว อุทิศใจ
4) วิมังสาคือการทำงานด้วยปัญญา มีการไตร่ตรองและ พิสูจน์ทดสอบ ตรวจสอบ ทดสอบ ตรวจสอบ แก้ไข ใช้สติปัญญา
พิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อผิดพลาดของงานที่ทำ โดยต้องมีการวางแผน
การทดลอง การวัดผลเพื่อ คิดค้นหาวิธีการแก้ไขปรับปรุงเพื่อดำเนินงานนั้นให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
(Somdet Phra Buddhaghosacariya (P.A. Payutto), 2018)

ในทัศนะของผู้เขียนสามารถสรุป หลักอริยบท 4 เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานในองค์กร
เกิดสันติสุขได้ดังนี้

1) ฉันทะ มีความรักงาน ก่อนการปฏิบัติงานควรต้องมีการสำรวจพนักงานในองค์กร ว่า รักในองค์กร
หรือไม่ พอใจในองค์กรหรือไม่ มีความสุขเมื่ออยู่ในองค์กรหรือไม่ เพราะหากพนักงานมีความไม่พอใจ
ไม่ชอบใจในองค์กร จะสร้างปัญหาให้กับองค์กร ดังนั้น การเลือกพนักงานเข้ามาปฏิบัติงานในองค์กร
จึงมีส่วนสำคัญ องค์กรต้องคัดเลือกพนักงานที่มีใจรักมีความศรัทธาต่อองค์กรเข้ามาทำงานเพราะหากพนักงาน
ศรัทธาในองค์กรแล้วพลังแห่งการทำงานสร้างสรรค์ก็จะเกิดขึ้นทำให้องค์กรประสบความสำเร็จบรรลุ
ตามวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ตั้งไว้

2) วิริยะ มีความสู้งาน พนักงานในองค์กรต้องมีความอดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค เป้าหมายขององค์กรจะสำเร็จได้ต้องอาศัยพนักงานที่มีความขยันหมั่นเพียร ดังนั้น ความวิริยะจึงเป็นเครื่องมืออีกอย่างที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้

3) จิตตะ มีความเอาใจใส่งาน พนักงานในองค์กรต้องมีสติและสมาธิอยู่เสมอจดจ่อและรับผิดชอบในงานของตนเอง มีความรอบคอบในงานที่ทำ พนักงานแต่ละคนในองค์กรหากมีใจที่มีสติ จดจ่ออยู่กับงานที่ทำ อุทิศตัว อุทิศใจให้กับองค์กร ความผิดพลาดก็จะลดน้อยลง นอกจากต้องรอบคอบและรอบรู้ตามหลักจิตตะแล้วยังต้องมีความตั้งมั่นเป็นเครื่องเตือนสติอีกด้วยจึงจะครบถ้วนในองค์ประกอบของการใส่ใจงาน

4) วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา พนักงานในองค์กรต้องทำงานด้วยการพินิจพิจารณาใช้สติปัญญาในการไตร่ตรองเนื้อหางานที่ตนรับผิดชอบอย่างเหมาะสมและถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ขององค์กร หมั่นทบทวนตรวจสอบงานที่รับผิดชอบอยู่เสมอว่าเกิดผลดีผลเสียอย่างไรต่อองค์กรเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น

จากที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่าอิทธิบาท 4 เป็นหลักพุทธธรรมเพื่อเอาชนะปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการทำงานและเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การสร้างองค์กรสันติสุข

หลักพุทธธรรมสังคหวัตถุ 4 ในการสร้างองค์กรสันติสุข

หลักพุทธธรรม สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักพุทธธรรมที่ช่วยประสานคนในสังคมหมู่มาให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ในพระไตรปิฎก ได้กล่าวถึงหลักพุทธธรรมสังคหวัตถุ 4 ว่าเป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว 4 ประการ คือ 1) ทาน การให้ 2) เปยยวัชชะ (ปิยวาจา) วาจาเป็นที่รัก 3) อตถจริยา การประพฤติประโยชน์ 4) สมานัตตตา การวางตนสม่ำเสมอ ทาน ปิยวาจา อตถจริยาในโลกนี้และสมานัตตตาในธรรมนั้นๆ ตามสมควรธรรมเหล่านี้และช่วยอุ้มชูโลกเหมือนลัมสลักที่ยึดคุมรถซึ่งแล่นไปได้ฉะนั้นถ้าไม่พึงมีธรรมเหล่านี้มารดาหรือบิดาก็ไม่พึงได้การนับถือหรือการบูชาเพราะบุตรเป็นเหตุแต่เพราะบัณฑิตเล็งเห็นความสำคัญของสังคหธรรมเหล่านี้ฉะนั้นบัณฑิตเหล่านั้นจึงถึงความเป็นใหญ่และเป็นผู้บำเหน็จสรรเสริญ (Thai Tripitakas: 21/32/50) สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายกได้ให้ความหมายเกี่ยวกับสังคหวัตถุ 4 ไว้ว่าสังคหวัตถุประกอบด้วยธรรม 4 ประการ ได้แก่ “ทาน” คือ การให้ การเสียสละ การเอื้อเฟื้อ แบ่งปัน “ปิยวาจา” คือ การสื่อสารด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน จริงใจ ไม่หยابคายก้าวร้าว เหมาะแก่กาลเทศะ “อตถจริยา” คือ การประพฤติในสิ่งที่ประโยชน์แก่ผู้อื่น และ “สมานัตตตา” คือ การเป็นคนเสมอต้น เสมอปลาย มีจิตใจหนักแน่นไม่โลเล ก่อให้เกิดความไว้วางใจในหมู่คณะ (Somdet Phra Ariyawongsagatayarn (Amborn Ambaro), 2020) สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) ได้นิยามความหมายเกี่ยวกับสังคหวัตถุ 4 ไว้ว่า เมื่อทุกคนต่างประพฤติสังคหวัตถุทั่วถึงกันแล้ว อย่างว่าแต่เฉพาะคนเฉพาะครอบครัว จะรักใคร่ นับถืออยู่เป็นสุขสบายเลย ถึงคนทั้งหมู่บ้าน ทั้งเมือง ทั้งประเทศ ทั้งโลก ก็ต้องอยู่เป็นสุขสบาย ตลอดไปเหมือนกัน เพราะฉะนั้นท่านจึงว่าสังคหวัตถุทั้ง 4 อย่าง เป็นคุณสมบัติที่ยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่นให้รักใคร่นับถือช่วยเหลือกัน อย่างวิเศษแท้ (Somdet Phra Ariyawongsagatayarn. (Vasana Vasano), 1984)

ในทัศนะของผู้เขียนสามารถสรุป หลักพุทธธรรมสังคหวัตถุ 4 เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานให้องค์กรเกิดสันติสุขได้ดังนี้

1. ทาน คือการให้ การเสียสละ การเอื้อเฟื้อแบ่งปันสิ่งของๆ ตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว และการให้ที่ยิ่งใหญ่คือการให้อภัย เมื่อพนักงานในองค์กรมีความเดือดร้อนในด้านต่างๆ บุคลากรในองค์กรควรให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งก็คือ การให้ทานอันเป็นวัตถุสิ่งของที่จำเป็นในการดำรงชีพ ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจและให้คำแนะนำ และรวมไปถึง

การให้อภัยแก่เพื่อนร่วมงานในองค์กร เมื่อเพื่อนร่วมงานทำงานผิดพลาด ไม่ประสบความสำเร็จ หรือมีเหตุให้ขัดข้องหมองใจ หลักของการให้ทานนี้ก็เพื่อให้พนักงานในองค์กรเป็นบุคลากรที่มีน้ำใจงาม น้ำใจดี มีความรัก ความสามัคคี เป็นหนึ่งอันเดียวกันจนเกิดสันติสุขขึ้นในองค์กร

2. ปิยวาจา คือการสื่อสารด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน การใช้วาจาประสานไมตรี การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคาย ก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับกาลเทศะ ซึ่งการทำงานร่วมกันในองค์กรจะต้องมีการพูด การประสานงาน หรือปรึกษาหารือกัน โดยในองค์กรควรที่จะยึดถือหลักเกณฑ์ 4 ประการ ไว้เป็นหลักในเรื่องของการพูด คือ 1) เว้นจากการพูดเท็จ 2) เว้นจากการพูดส่อเสียด 3) เว้นจากการพูดคำหยาบ 4) เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ และที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ ต้องพูดหรือเจรจากันด้วยไมตรีและความปรารถนาดีต่อกัน เมื่อพนักงานในองค์กรมีความเดือดร้อนในการทำงาน ต้องการความช่วยเหลือด้านกำลังใจผู้บริหารในองค์กรก็ควรพูดให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา แสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้คำแนะนำ อย่างถูกต้อง ไม่พูดจาดูหมิ่นเสียสติ บุคลากรในองค์กรควรพูดจาปรึกษาหารือกันด้วยความไพเราะน่าฟังอันจะทำให้เกิดสันติสุขในองค์กรได้

3. อตถจริยา คือการประพฤติในสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ร่วมสร้างสรรค์อุดมการณ์ การช่วยเหลือในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น การทำงานในองค์กรเป็นการทำงานร่วมกันดังนั้นต้องช่วยเหลือกันด้วยกำลังกาย กำลังความคิด และกำลังใจ และเมื่อพนักงาน ในองค์กรต้องการความช่วยเหลือทางด้านร่างกาย ผู้บริหารในองค์กรก็ควรให้ความสำคัญ ขวนขวายช่วยเหลืออย่างเต็มกำลังความสามารถ รวมไปถึงการให้ความสำคัญ ในการร่วมกิจกรรม สาธารณประโยชน์ หรือ จิตอาสา กับองค์กรของตนเองและเมื่อเกิดปัญหา ก็ช่วยแก้ไข ปัญหาภายในองค์กรด้วยความเต็มใจเพื่อความสันติสุขในองค์กร

4. สมานัตตตา คือการเป็นคนเสมอต้นเสมอปลายต่อผู้อื่น การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ ประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย พนักงานในองค์กรทุกคนจะต้องไม่ถือตัว มีความเสมอภาค วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ทำตนให้เป็นที่น่ารัก น่าเคารพ นับถือ และให้ความร่วมมือช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาขึ้นในองค์กร อีกทั้งผู้บริหาร องค์กรก็ควรเข้าไปช่วยในการแก้ไขปัญหา โดยให้ความเสมอภาค ไม่เอาเปรียบผู้อื่น อยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกันกับเพื่อนร่วมงาน และองค์กรทุกครั้ง

จากที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่าหลักพุทธธรรม “สังคหวัตถุ 4” คือหลักพุทธธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกันและกันของพนักงานองค์กรให้เกิดความกลมเกลียวสามัคคีเพื่อที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุ วัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การสร้างองค์กรสันติสุข

การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมกับการสร้างองค์กรสันติสุข

การใช้หลักพุทธธรรมทั้ง 3 มาสร้างสันติสุขขึ้นในองค์กรสามารถวิเคราะห์โดยละเอียดได้ว่า เมื่อปฏิบัติและนำไปใช้อย่างถูกต้องทำให้บุคลากรในองค์กรตั้งอยู่ในความดีทำให้เกิดองค์กรสันติสุข ตามแนวพระพุทธศาสนาซึ่งสามารถนำหลักพุทธธรรมใช้เป็นแนวทางการพัฒนาได้ดังนี้

1) พรหมวิหาร 4 เป็นหลักพุทธธรรมที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร เป็นหลักพุทธธรรมที่กำกับการประพฤติ ปฏิบัติตนในสังคม เป็นหลักพุทธธรรมที่เน้นความเข้าใจในสังคมเรื่องการปกครอง ผู้ที่มีคุณธรรม ด้านพรหมวิหารสูงจะสามารถเกื้อกูลองค์กรให้เกิดสันติสุขได้แนวทางการนำหลักพุทธธรรมพรหมวิหาร 4 ไปใช้ ผู้ปฏิบัติพรหมวิหารเมื่ออยู่ในองค์กรตามปกติก็ใช้ “เมตตา” เมื่อองค์กรอยู่ในภาวะยากลำบาก มีความตกต่ำ มีความทุกข์เกิดขึ้นก็ใช้ “กรุณา” เมื่อองค์กรมีความสุขก็ใช้ “มุทิตา” ต่อกันและกัน หลักพุทธธรรมดังกล่าวนี้ เป็นการพัฒนาจิตใจ ให้เป็นผู้ที่มีความโอบอ้อมอารีต่อกันในองค์กร และเมื่อบุคลากรในองค์กรปฏิบัติได้อย่างนี้ องค์กรก็จะน่าอยู่ มีความสันติสุข เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และหลักพุทธธรรมพรหมวิหาร

ยังสามารถพัฒนาได้ทั้งด้านจิตภาวนาและด้านปัญญาพัฒนา นำไปใช้พัฒนาชีวิตให้มีคุณค่าจึงเป็นการพัฒนาสำหรับการมองโลกเชิงบวก เมื่อองค์กรเกิดสันติสุขก็ทำให้ชีวิตของบุคลากรในองค์กรเกิดสันติสุขด้วย

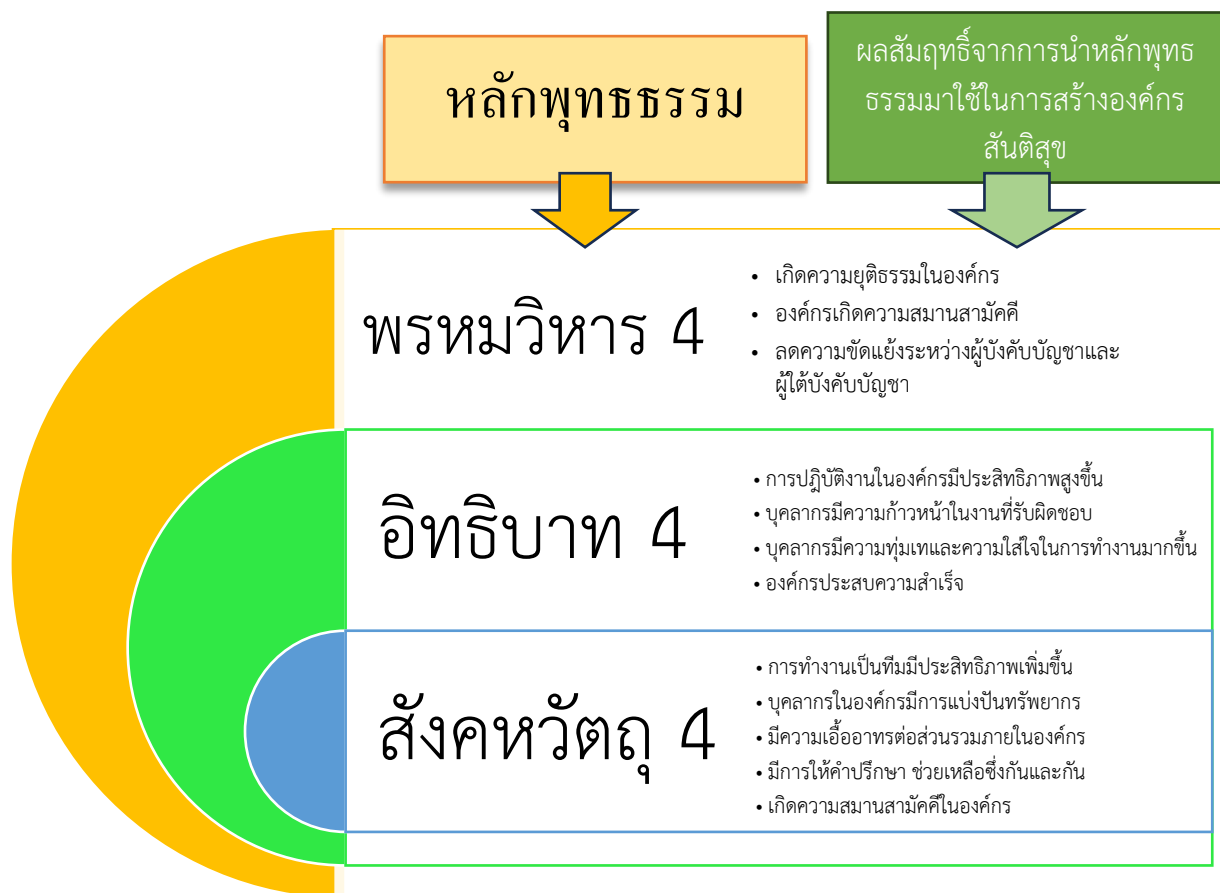
2) อิทธิบาท 4 เป็นหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสำหรับบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในองค์กร เป็นหลักพุทธธรรมแห่งความสำเร็จ ในการดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพโดยสามารถนำหลักอิทธิบาท 4 เป็นแนวทางในการปฏิบัติได้ เพราะอิทธิบาท 4 เป็นหลักพุทธธรรมที่ใช้เป็นหลักปฏิบัติเพื่อเอาชนะอุปสรรคปัญหาต่างๆ ทำให้บรรลุถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กรตามที่มุ่งหวัง การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 นี้เป็นการนำหลักหรือทางปฏิบัติที่มุ่งสู่ความสำเร็จที่ประกอบด้วย “ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา” มาปรับใช้ในการบริหารเพื่อให้การปฏิบัติงานของทั้งระดับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานเกิดสันติสุขในการทำงานในองค์กร

3) สังคหัตถุ 4 เป็นหลักพุทธธรรม 4 ประการที่ช่วยยึดเหนี่ยวน้ำใจของบุคลากรในองค์กรให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นเครื่องช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้บุคลากรในองค์กรอยู่ร่วมกันด้วยความรัก สามารถนำไปใช้ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับองค์กร ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมที่หล่อเลี้ยงองค์กรให้มีความกลมเกลียว สมานสามัคคีกัน การสงเคราะห์ด้วยวัตถุ สิ่งของ คำพูด การช่วยเหลือและการประพัติน เป็นสิ่งที่สามารถใช้ในการพัฒนาตนเองและองค์กรให้มีความเจริญรุ่งเรืองได้เป็นอย่างดี ดังนั้น การนำหลักพุทธธรรมสังคหัตถุ 4 มาช่วยในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรเพื่อให้เกิดการร่วมงานและการประพัตินที่ดีต่อ อันจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรในองค์กรด้วยกันเองและระหว่างองค์กรกับบุคลากรมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความสันติสุข ความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กรรวมไปถึงการสร้างความรักภักดีต่อองค์กรของบุคลากรและยังช่วยส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองมากขึ้น ให้ความสำคัญกับตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรที่จะเข้าไปช่วยแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นภายในองค์กรด้วยความเต็มใจ

สรุป

จากการสังเคราะห์ข้อมูลพบว่าหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการสร้างองค์กรสันติสุขนั้นประกอบด้วยหลักพุทธธรรม 3 หมวด ได้แก่ พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 สังคหัตถุ 4 ซึ่งหลักพุทธธรรมแต่ละหมวดมีคุณสมบัติที่แตกต่างกันในการนำไปสร้างองค์กรสันติสุขดังนี้ “พรหมวิหาร 4” เป็นหลักธรรมที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กรทำให้เกิดองค์กรสันติสุข ทำให้อยู่ได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์ หลักธรรมนี้ประกอบด้วย 1) เมตตา ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับความสุข 2) กรุณา ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ 3) มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี 4) อุเบกขา การวางตนเป็นกลางเป็นหลักธรรมที่ผู้บริหารและบุคลากรในองค์กรทุกคนควรมีให้แก่กันภายในองค์กร “อิทธิบาท 4” เป็นหลักพุทธธรรมที่ปฏิบัติเพื่อเอาชนะปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการทำงานเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การสร้างองค์กรสันติสุข เป็นหนทางนำไปสู่ความสำเร็จในหน้าที่การงานต่างๆ ตามที่มุ่งหวังไว้ ซึ่งประกอบด้วย 1) ฉันทะ ความรักในงาน 2) วิริยะ ความสู้งาน 3) จิตตะ ความใส่ใจในงาน 4) วิมังสา ความไตร่ตรอง ทำงานด้วยปัญญา ซึ่งเหมาะกับผู้ที่ต้องการสันติสุขในการทำงานอย่างแท้จริง “สังคหัตถุ 4” เป็นหลักพุทธธรรมที่ยึดเหนี่ยวน้ำใจให้บุคลากรในองค์กรรักใคร่ นับถือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ได้แก่ 1) ทาน คือรู้จักการให้ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือด้วยการแบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่นที่ควรให้ ตลอดจนการให้ปัญญาและศิลปะวิทยาการ รวมไปถึงการให้อภัยแก่ผู้อื่น ทำให้สังคมอยู่กันอย่างมีความสุขเพราะการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 2) ปิยวาจา คือการสื่อสารด้วยคำไพเราะ ปราศรัยด้วยถ้อยคำสุภาพอ่อนหวาน เป็นที่รัก พูดด้วยถ้อยคำที่น่าฟัง ชี้แจงสิ่งที่ประโยชน์ให้กำลังใจแก่กัน

และกัน ทำให้เกิดความพอใจแก่ผู้ได้ยินได้ฟัง ก่อให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันลดความขัดแย้งที่เกิดจากการสื่อสารที่ผิดพลาด 3) อุตถจริยา คือการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น เป็นการปฏิบัติสิ่งที่เป็นประโยชน์ซึ่งกันและกันมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ด้วยกำลังความคิด กำลังกาย และกำลังทรัพย์ การทำตนให้เป็นประโยชน์เท่าที่จะทำได้ เช่น ส่งเสริมจริยธรรม ส่งเสริมให้ผู้อื่นได้รับสิ่งที่ดี การช่วยเหลือผู้อื่นจะทำให้หมู่คณะ สังคม และประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้า ได้รับความสำเร็จในสิ่งต่างๆ เป็นอย่างดี 4) สมานัตตตา คือการปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย การทำตัวให้เข้ากันได้เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ ร่วมสุขกัน ไม่เอาเปรียบ ร่วมเผชิญ และแก้ไขปัญหาก็ไม่ทอดทิ้งยังช่วยเหลือ ย่อมเกิดความสุข และความสามัคคีในหมู่คณะ

Picture 1: Summary of Achievements from Applying Buddhist Principles to Building a Peace Organization

References

- By Food for Thought. (2020). *Sustainable Happiness in the New Year*. Retrieved August 5, 2023, from <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/126649>
- Chomphukham, P. (2009). *Organization and Management*. Bangkok: McGraw-Hill International Enterprises.

- Department of Provincial Administration. (2023). *Civil Registration Demographic Statistics*. Retrieved June 12, 2023, from <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData>
- Hrex.asia. (2022). *The HRM Human Resource Management Objectives*. Retrieved July 30, 2023, from <https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/190530-hrm-objective/>
- Institute for Social Research Chulalongkorn University. (2019). *Happy 8*. Retrieved August 5, 2023, from https://happy-worklife.com/detail?tool_id=43
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1992). *Thai Version Pali Tripitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. Bangkok: MCU Press.
- National Statistical Office. (2018). *The Number of Believers*. Retrieved June 12, 2023, from <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/04.aspx>
- Office of the Royal Society, Dictionary. Royal Institute Edition. (2011). Retrieved June 12, 2023, from <https://dictionary.orst.go.th/>
- Panboonmee, S. (2021). *Digital Transformation from New Normal to Next Normal*. Retrieved August 5, 2023, from <https://www.depa.or.th/th/article-view/digital-transformation-new-normal-next-normal>
- Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto). (2016). *Dictionary of Buddhism*. Retrieved August 1, 2023, from https://www.watnyanaves.net/uploads/File/books/pdf/dictionary_of_buddhism_pra-muan-dhaama.pdf
- Phra Debvedhi. (P.A. Payutto). (1989). *Buddhism and Thai Society*. (2nd ed.) Retrieved May 25, 2023, from https://www.watnyanaves.net/en/book_detail/316
- Phrakhru Arunsutalangkan (Preeda Khantisophon). (2016). *Buddha Dharma: The Driving Force for a Peaceful Society*. (Research Report). Ayutthaya: Buddhist Research Institute of MCU.
- Prasertsri, R. (2014). *General Knowledge about the Administration of Public Organizations, Teaching Document for the Public Sector Organization Management Course*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Raktham, A. (1993). *Organizational Theory. Compilation of Theory and Practice Courses in the Administration of Education*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Sarapan, P. (n.d.). *Basic Knowledge of Tripitaka*. Retrieved July 29, 2023, from http://oldweb.mcu.ac.th/mcutrai/menu2/menu2_2.htm
- Senawong, C. (2021). *People Management: Next Normal*. Retrieved August 5, 2023, from <https://www.khonatwork.com/post/people-management-next-normal>
- Somdet Phra Ariyawongsagatayarn (Amborn Ambaro). (2020). *Morale*. Retrieved August 2, 2023, from https://www.si.mahidol.ac.th/th/siacg/page_detail.asp?id=1
- Somdet Phra Ariyawongsagatayarn (Vasana Vasano). (1984). *Sangahavatthu 4*. Bangkok: Mahamakut Buddhist University Printing House.

- Somdet Phra Buddhaghosacariya (P.A. Payutto). (2018) . *Work Efficiency Improvement*. Retrieved August 2, 2023, from https://www.watnyanaves.net/th/book_detail/27
- Weber, M. (1966). *The theory of Social and Economic Organization*. New York: Oxford University.

แนวทางการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร*

Guidelines for Developing Human Resource Professional to Become Business Partners of the Organization

¹กาญจนา จินดานิล และ ชิตัพพัธน์ ชิตสกุล

¹Kanchana Jindanil and Chitipat Chitsakul

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Faculty of Management Science, Phranakhon Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: kanpnru@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร ในการศึกษาเรื่องนี้ได้ดำเนินการโดยการทบทวนวรรณกรรม บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและสถานการณ์การแข่งขันทางธุรกิจในปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจและกำไรขององค์กร ด้วยเหตุนี้ องค์กรจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ดังกล่าว เพื่อความอยู่รอดและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจขององค์กร องค์กรพยายามนำกลยุทธ์ต่างๆ มาใช้ในการปรับปรุงธุรกิจให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร นับเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่นำมาใช้ในองค์กร เพื่อเพิ่มความสามารถในการช่วยสนับสนุนธุรกิจขององค์กร เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์ถือว่าเป็นทุนมนุษย์อันสำคัญขององค์กร ที่สามารถสร้างคุณค่าให้แก่องค์กรได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีบทบาทสำคัญและความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานเดิม จากที่มุ่งเน้นงานบริการธุรการในองค์กร มาเป็นมุ่งเน้นงานบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ โดยการวางแผนงาน และออกแบบการปฏิบัติงานด้านทรัพยากรมนุษย์ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ และเป้าหมายทางธุรกิจขององค์กร นอกจากนี้ นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กรจำเป็นต้องเข้าใจในธุรกิจขององค์กรเป็นอย่างดีและสามารถสนับสนุนการทำงาน และให้คำปรึกษาด้านทรัพยากรมนุษย์แก่หน่วยงานและผู้บริหารด้านธุรกิจขององค์กร ได้อย่างใกล้ชิดและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในตอนท้ายของบทความเป็นการนำเสนอแนวทางการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละองค์กร

คำสำคัญ: กลยุทธ์; ทุนมนุษย์; นักบริหารทรัพยากรมนุษย์; หุ้นส่วนทางธุรกิจ

Abstract

This academic article aims to present the guidelines for developing human resource professional to become business partners of the organization. This study has been conducted by reviewing the relevant literatures, text books, academic articles, information and research

*Received September 1, 2023; Revised October 30, 2023; Accepted November 7, 2023

papers. It was found that the current environmental changes and business competition situations have affected to organizations' business operation and profit. As a result, organizations need to adapt to the situations for surviving and creating their business competitive advantage. They have tried to bring various strategies to improve their business more efficiently. Human resource professional developing to be as organization's business partner is a strategy brought to implement in the organization for increasing the capability to support business. According to Human resource which is as a crucial human capital of organization that enables to create value for the organization, especially, human resource professionals who play the key roles in human resource management need to be developed to change their existing working styles from focusing on administrative services to focusing on strategic human resource management through human resource work planning and practices that align with organization's business vision, mission, strategy and target. Furthermore, human resource professionals as organization's business partner must understand in business deeply and enable to support the organization's business units and executives in working and advise them on human resource more closely and efficiently. At the end of the article is the presentation of guidelines for developing human resource professional to become business partners of the organization which can be applied appropriately to the context of each organization.

Keywords: Strategy; Human Capital; Human Resource Professional; Business Partner

บทนำ

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งทางด้านเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ในยุคปัจจุบัน องค์กรธุรกิจต่างๆ พยายามปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อความอยู่รอดของธุรกิจและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันด้านธุรกิจให้เหนือคู่แข่ง ดังนั้น องค์กรธุรกิจต่างก็นำกลยุทธ์ต่างๆ มาใช้ในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันด้านธุรกิจขององค์กรให้สูงขึ้น โดยนำความรู้ด้านการบริหารจัดการแนวใหม่มาใช้เพิ่มคุณภาพของสินค้าหรือบริการขององค์กรให้สูงขึ้น เช่น เทคนิคการสร้างคุณภาพโดยรวมทั้งองค์กร (Total Quality Management : TQM) ดัชนีชี้วัดผลงานหลักขององค์กร (Key Performance Indicator: KPI) และนำเทคนิคต่างๆ ที่มาใช้ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานและช่วยลดความสูญเสียที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต เช่น QCC, Lean , Kaizen และ Six Sigma เป็นต้น รวมทั้งนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในกระบวนการผลิต เช่น การนำเครื่องจักรหรือหุ่นยนต์มาทำงานแทนแรงงานคน ในงานที่มีลักษณะการทำซ้ำๆ เป็นประจำ และไม่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับงาน เพื่อให้ได้ผลผลิตที่เพิ่มขึ้นและมีคุณภาพที่ได้มาตรฐานดี เป็นต้น นอกจากนี้ องค์กรได้นำกลยุทธ์ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการพัฒนาศักยภาพขององค์กรให้มีศักยภาพและความสามารถในการทำงานให้สูงขึ้นมาใช้ในการแข่งขันด้านธุรกิจ ดังที่ Thepwan (2012) ได้กล่าวถึงกลยุทธ์ในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันที่องค์กรควรให้ความสำคัญอันดับแรก ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรให้มีศักยภาพที่สูงขึ้น เพราะถือว่ามนุษย์เป็นทุนที่สำคัญที่สุดขององค์กร ซึ่งสามารถเป็นพลังอันสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรและสนับสนุนองค์กรไปสู่เป้าหมายขององค์กรให้สำเร็จได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับการเพิ่ม

ขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรของ Thananan (2011) ที่กล่าวถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่าเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญยิ่งต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและความอยู่รอดขององค์กรภายใต้สภาพแวดล้อม ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ การเข้ามาของคู่แข่งรายใหม่ การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และความต้องการที่เปลี่ยนไปของลูกค้าในยุคปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้ หน่วยงานต่างๆ และบุคลากรในองค์กรจำเป็นต้องทำงานประสานกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับองค์กร เพื่อช่วยสนับสนุนให้องค์กรดำเนินธุรกิจไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาบุคลากรในองค์กรโดยตรงและมีบทบาทอันสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ในสภาวะการณ์ของการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันด้านธุรกิจในยุคปัจจุบัน ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการทำงานแบบเดิมที่มุ่งเน้นด้านงานบริการธุรการในแต่ละวัน มาเป็นการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์มากขึ้น โดยวางแผนงานและบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ และเป้าหมายขององค์กร ดังที่ Sritanyarat (2019) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารจัดการและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ขององค์กร ที่องค์กรต้องดำเนินการอย่างสอดคล้องกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่นานอน คลุมเคลือ และซับซ้อนมากยิ่งขึ้นในปัจจุบัน ดังนั้น นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human resource professional) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์สามารถช่วยสนับสนุนการดำเนินงานธุรกิจขององค์กรและช่วยสร้างคุณค่า (value creation) ให้แก่องค์กรได้ ดังที่ Ulrich, Younger, Brockbank, and Ulrich (2012) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับคลื่นของการวิวัฒนาการงานทรัพยากรมนุษย์ไว้ดังนี้ คลื่นลูกที่หนึ่ง คือ คลื่นการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (HR Administrative) เป็นการบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบดั้งเดิม (HR Traditional) ให้บริการงานด้านทรัพยากรมนุษย์ ที่ทำงานกับกฎและระเบียบ และเริ่มยกระดับความสำคัญของงานในมุมมองของธุรกิจ ผลักดันให้ผู้จัดการในสายงานใช้แนวทางในเชิงรุก (Proactive approach) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน คลื่นลูกที่สอง คือ คลื่นการปฏิบัติด้านทรัพยากรมนุษย์ (HR Practices) เป็นการออกแบบนวัตกรรมการปฏิบัติด้านทรัพยากรมนุษย์ เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ การติดต่อสื่อสารที่เกี่ยวกับนโยบายและกระบวนการทำงาน เริ่มมีความเป็นมืออาชีพในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HR Professional) ที่สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร คลื่นลูกที่สาม คือ คลื่นทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ (HR Strategy) ทรัพยากรมนุษย์ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ขององค์กร เพราะองค์กรจะประสบความสำเร็จได้นั้นก็ต้องอาศัยกลยุทธ์ทางด้านทรัพยากรมนุษย์ด้วยเช่นกัน ดังนั้น ทรัพยากรมนุษย์ต้องเพิ่มบทบาทในการแก้ปัญหา และการมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนากลยุทธ์ขององค์กรด้วย เพื่อเพิ่มคุณค่าและทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และคลื่นลูกที่สี่ คือ คลื่นบริบทและทรัพยากรมนุษย์ (HR and context) เป็นลูกคลื่นแห่งอนาคตตามมุมมองจากภายนอกสู่ภายใน (Outside in) มุ่งสู่บริบททางธุรกิจที่กว้างขึ้น นับเป็นการปรับตัวด้านทรัพยากรมนุษย์ (HR Transformation) ที่เปลี่ยนแปลงทั้งวิธีคิดและการปฏิบัติ การออกแบบงานใหม่ เปลี่ยนมุมมองไปสู่ภายนอกเพื่อตอบสนองกลยุทธ์ขององค์กร นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจ (HR Business Partner) จะมีส่วนร่วมพัฒนากลยุทธ์และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กร การที่ผู้นำและนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ (HR Professional) ในองค์กรเข้าใจถึงวิวัฒนาการของงานทรัพยากรมนุษย์ในแต่ละลูกคลื่นทำให้เห็นปัจจัยหลักที่เป็นแรงขับเคลื่อนองค์กรทั้งในระดับบุคคล หน่วยงาน และองค์กรให้ไปสู่เป้าหมายได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยการทำงานของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรที่เป็นไปในทางเดียวกันกับกลยุทธ์ขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับผลงานการวิจัยเรื่อง ความเป็นมืออาชีพของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในธุรกิจโรงพยาบาลเอกชน เพื่อรองรับการขยายตัวของ

ภาคอุตสาหกรรมบริการภายหลังการเปิดประชาคมอาเซียน (Ruangkun, 2016) ที่พบว่า นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ทำงานในโรงพยาบาลเอกชนนั้น จะต้องเป็นหุ้นส่วนด้านกลยุทธ์ขององค์กร โดยทำให้องค์กรมีความสามารถในการสร้างโอกาส และลดปัญหาหรืออุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เพื่อสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันให้กับองค์กร โดยนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ของโรงพยาบาล ทำงานร่วมกับบุคลากรหลักของโรงพยาบาลและหน่วยงานอื่นๆ ในรูปของคณะกรรมการ เช่น ผู้บริหาร แพทย์ พยาบาล เป็นต้น นอกจากนี้ นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ จะต้องมีความเชี่ยวชาญในการบริหาร ให้ความช่วยเหลือพนักงาน และเป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลงขององค์กร รวมทั้งมีคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และความรับผิดชอบในวิชาชีพ

การเป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร (HR Business Partnering) ของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์มีส่วนช่วยสนับสนุนธุรกิจขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กรนั้น ผู้ศึกษาได้ศึกษาและค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือ บทความทางวิชาการ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ความรู้ที่หลากหลายและเข้าใจถึงความหมายของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์และนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร บทบาทของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร สมรรถนะที่จำเป็นของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และแนวทางการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร

ความหมายของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์

Senawong (2023) ที่ศึกษาอาวูโสด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์และธุรกิจ จากสมาคมการจัดการงานบุคคลแห่งประเทศไทย ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับนักบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างมืออาชีพ (HR Professional) ไว้ดังนี้ นักบริหารคนเป็นวิชาชีพ (Profession) หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานในอาชีพนี้จะต้องมีความรู้เฉพาะทาง ที่ได้มาจากการศึกษา ฝึกฝน จนมีทักษะเชี่ยวชาญและในการปฏิบัติงานจะต้องทำงานแบบมืออาชีพ (Professionalism) โดยมีกรอบแนวคิด พฤติกรรม ค่านิยม จริยธรรม หรือคุณสมบัติอื่นๆ ที่แสดงถึงการปฏิบัติงานในวิชาชีพ การบริหารคนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การบริหารคนอย่างมืออาชีพนั้น จะต้องสามารถปฏิบัติงานได้ ดังนี้ 1) มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง สามารถบูรณาการองค์ความรู้จากหลายๆ วิชาชีพ มาสนับสนุน เพื่อให้การแก้ปัญหาคล่องไปได้ด้วยดี 2) มีความซื่อตรงและมีเกียรติเชื่อถือได้ อยู่บนพื้นฐานของระบบคุณธรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาคนให้มีความสามารถที่สูงขึ้น มีคุณธรรม จริยธรรม 3) มีความรับผิดชอบที่เชื่อถือได้ ต้องทำความเข้าใจในงานที่ทำในมิติต่างๆ เช่น ทำงานนี้ไปเพื่ออะไร มีการะรับผิดชอบต่ออะไร มีการะรับผิดชอบต่อใคร และมีกระบวนการทำงานอย่างไร เป็นต้น เพื่อให้ได้ผลการปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ของงานนั้นๆ 4) เป็นผู้มีความวินัยในตนเอง สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเอง ให้อยู่ในกรอบของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่และทำงานร่วมกับคนอื่น และ 5) ใฝ่ศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองตลอดชีวิต พัฒนาความรู้ และทักษะอย่างไม่มีวันสิ้นสุด โดยนำกรอบความรู้ของศาสตร์อื่นๆ มาประยุกต์ใช้ ทำความเข้าใจแก่นแท้และภาพรวมของปัญหา จนทำให้สามารถประยุกต์ใช้หรือสร้างสรรค์ให้เกิดนวัตกรรมขึ้นมาได้ นอกจากนี้ Institute of Professional Qualifications, which is a public organization (2023) ได้จัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ การบริหารทรัพยากรบุคคล ได้นิยามความหมายของผู้เชี่ยวชาญหรือนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ (HR Professional) เพิ่มเติมจากแนวคิดของ Senawong (2023) ดังนี้ นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานด้านทรัพยากรบุคคล ตั้งแต่ระดับ 4 ขึ้นไป ที่ต้องใช้ความรู้พื้นฐานในวิชาชีพบริหารทรัพยากร

บุคคล มีทักษะ และประสบการณ์ในงานวิชาชีพบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างน้อย 1 สาขา เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 4 ปี และเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป

ดังนั้น นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะ มีประสบการณ์ในงานวิชาชีพบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างน้อย 1 สาขา เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 4 ปี มีคุณวุฒิการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป รวมทั้งเป็นบุคคลที่มีจริยธรรม และจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพของตน

แนวคิดหลักเกี่ยวกับการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร

ในการศึกษาแนวทางการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กรนั้น ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าหาความรู้และสร้างความเข้าใจในแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร โดยศึกษาและค้นคว้าแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร และแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อช่วยสนับสนุนให้ผู้ศึกษาคิดและวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กรได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรได้อย่างเหมาะสม

สมรรถนะที่จำเป็นสำหรับนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร

Spencer, and Spencer (1993) ได้นิยามความหมายของสมรรถนะ (competencies) ไว้ดังนี้ว่า สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะที่เป็นบุคลิกภาพเฉพาะตนของบุคคล ซึ่งทำให้สามารถทำงานได้สำเร็จและสามารถโต้ตอบกับสถานการณ์ต่างๆ ได้เหนือกว่าบุคคลอื่น คุณลักษณะดังกล่าวประกอบด้วย 5 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ 1) ทักษะ (skills) ซึ่งหมายถึง ความสามารถของบุคคลในการแสดงออกทั้งทางด้านกายภาพและการคิด เช่น การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ การใช้ภาษา เป็นต้น 2) ความรู้ (knowledge) ซึ่งหมายถึง ข้อมูลหรือข้อสนเทศที่แต่ละบุคคลมี ทั้งความรู้ที่ไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนและอยู่ภายในตัวบุคคล (implicit or tacit knowledge) และความรู้ที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน (explicit knowledge) เช่น การเขียน การบรรยาย เป็นต้น 3) มโนภาพแห่งตนของแต่ละบุคคล (self-concept) เช่น ทศตนคติ ค่านิยม ความเชื่อ เป็นต้น และภาพลักษณ์ส่วนบุคคลเกี่ยวกับตนเอง ที่มองเห็นได้ยาก เช่น ความเชื่อมั่นในตนเอง มุมมองเกี่ยวกับตนเอง เป็นต้น 4) บุคลิกลักษณะ (traits/core personalities) หมายถึง คุณลักษณะเชิงกายภาพ และการโต้ตอบกับสถานการณ์หรือข้อมูลข่าวสาร เช่น การควบคุมอารมณ์ ปฏิกริยาที่โต้ตอบกับเหตุการณ์ที่ซับซ้อนและกดดัน เป็นต้น และ 5) แรงดลใจ (motives) หมายถึง ส่วนที่บุคคลจะใช้เป็นตัวผลักดันหรือขับเคลื่อนความต้องการให้ไปสู่การกระทำประจำสม่ำเสมอของตน

มีสถาบันด้านการฝึกอบรมทรัพยากรมนุษย์และนักวิชาการด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ได้กล่าวถึงสมรรถนะที่จำเป็นของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร โดยมีมุมมองในเรื่องนี้ที่สอดคล้องกัน ดังนี้ Sayed (2023) ผู้เชี่ยวชาญด้านการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์ การฝึกอบรม และการพัฒนาอาชีพจากบริษัท LinkedIn ได้สรุปถึงสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กรไว้ดังนี้ ดังนี้ 1) มีทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์ หมายถึง ความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์และพัฒนาแผนระยะยาวด้านบุคลากรขององค์กรในอนาคต ที่สอดคล้องกับกลยุทธ์ วิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กร 2) มีทักษะการสื่อสาร หมายถึง ความสามารถในการสื่อสารกับบุคคลทุกระดับในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น เข้าใจในข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ 3) มีทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้ง หมายถึง สามารถบ่งชี้และแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างพนักงานด้วยกัน เข้าใจถึงสาเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง สามารถนำเทคนิคการสื่อสารมาใช้ในการบริหาร

จัดการความขัดแย้งในการเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ย และการทำข้อตกลงยุติความขัดแย้งร่วมกัน 4) มีทักษะการวิเคราะห์ หมายถึง สามารถวิเคราะห์ข้อมูลและตัดสินใจที่อยู่บนพื้นฐานของสิ่งได้ค้นพบจริง สามารถรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร แก้ไขปัญหาและตัดสินใจได้ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลการเงิน และการวิจัยการตลาดได้ 5) มีทักษะการแก้ไขปัญหา หมายถึง สามารถบ่งชี้ถึงตัวปัญหาและพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่สร้างสรรค์และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง 6) มีทักษะการเป็นผู้นำ หมายถึง สามารถทำทีมงานและสร้างแรงจูงใจในการทำงานจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร รวมทั้งทักษะการแก้ไขปัญหาการร่วมมือกันทำงาน การมอบอำนาจในการทำงาน การวางแผน การตั้งเป้าหมาย ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกทีมงาน และการคิดเชิงกลยุทธ์ 7) มีทักษะการเจรจาต่อรอง หมายถึง สามารถเจรจาต่อรองกับผู้ขายสินค้าหรือวัตถุดิบให้กับองค์กร หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียนอกองค์กร ในฐานะตัวแทนขององค์กร เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามผลลัพธ์ที่ต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และ 8) มีทักษะการจัดการการเปลี่ยนแปลง หมายถึง สามารถจัดการการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร โดยนำกระบวนการหรือระบบใหม่ๆ และลดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรมาใช้ในองค์กร รวมทั้ง ผลการวิจัยของ Kingvongsa, Boonyasopon, Pinthapataya, and Choti Wong (2021) เรื่องรูปแบบศักยภาพผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ในการเป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจ ที่พบข้อสรุปเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบของศักยภาพของผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ในการเป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจซึ่งประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ 1) มิติด้านความรู้ความสามารถในการบริหารธุรกิจ ซึ่งแบ่งออกเป็น ความรอบรู้การจัดการธุรกิจอุตสาหกรรม และความรู้กฎหมายการดำเนินธุรกิจอุตสาหกรรม 2) มิติด้านการปฏิบัติงานเชิงกลยุทธ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น การทำงานภายใต้การเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ทางธุรกิจ การเป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจเพื่อขับเคลื่อนองค์กร การเรียนรู้และพัฒนาบุคลากรเพื่อความยั่งยืนทางธุรกิจ และการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ และ 3) มิติด้านการทำงานร่วมกันในองค์กร ซึ่งแบ่งออกเป็น การเป็นผู้นำทีมงาน การยอมรับการเปลี่ยนแปลง และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sayed (2023)

สมรรถนะที่จำเป็นสำหรับนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร อาจสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านความรู้ จำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ การบริหารจัดการด้านธุรกิจ การตลาดและด้านการเงิน 2) ด้านทักษะ จำเป็นต้องมีทักษะการสร้างความสัมพันธ์ในการทำงาน การสื่อสาร การวิเคราะห์ข้อมูล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การเจรจาต่อรอง การจัดการความหลากหลายของบุคลากรในองค์กร และการเป็นที่ปรึกษาแก่หน่วยงานอื่น และ 3) ด้านคุณลักษณะ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีจริยธรรม มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อย่างไรก็ตาม รูปแบบของสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กรต่างๆ อาจแตกต่างกันตามบริบทของแต่ละองค์กร

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

Swanson, and Holton (2001; 2009) ได้กล่าวถึงองค์ความรู้พื้นฐาน ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการนำทฤษฎีและแนวคิดของศาสตร์ทั้ง 3 สาขามานบูรณาการร่วมกันทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งได้แก่ 1) ทฤษฎีทางจิตวิทยา (psychological theories) โดยการนำแนวคิดการเรียนรู้ในองค์กร การจูงใจพนักงาน กระบวนการการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจและพฤติกรรมการแสดงออกมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาผลการปฏิบัติงาน (performance) ทั้งในระดับองค์กร หน่วยงาน และบุคคลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 2) ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ (economic theories) โดยการนำมาใช้ศึกษาถึงต้นทุนที่องค์กรลงทุนในการฝึกอบรมหรือพัฒนาบุคลากรว่าจะได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่างับค่าใช้จ่ายที่ลงทุนหรือไม่ อย่างไร และ 3) ทฤษฎีระบบ (system theories) โดยการนำมาใช้เป็นหลักการ แนวคิด เครื่องมือ และ

วิธีการที่สัมพันธ์และเชื่อมโยงต่อไปกับระบบอื่นๆ ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะมีลักษณะเป็นกระบวนการ (process) ที่สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมได้ มีการพิจารณาถึงปัจจัยนำเข้า (input) ที่จำเป็น เช่น ข้อมูล วัสดุ อุปกรณ์ เงิน บุคลากร เทคโนโลยี เป็นต้น ปัจจัยด้านผลลัพธ์ (output/outcome) เช่น ผลผลิตสินค้าหรือบริการที่ส่งมอบให้ลูกค้า ผลกำไร เป็นต้น รวมทั้งการให้ข้อมูลป้อนกลับ (feedback) เพื่อแจ้งผลปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นแก่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขในสิ่งบกพร่องที่อาจขึ้นจากปัจจัยนำเข้า หรือกระบวนการดำเนินงาน นอกจากนี้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต้องตั้งอยู่บนฐานของจริยธรรม (ethics) โดยนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต้องมีจริยธรรม และจรรยาบรรณด้านวิชาชีพ เช่น มีความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความเคารพต่อผู้อื่น ความน่าเชื่อถือและไว้วางใจ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เป็นต้น

ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถกระทำได้โดยผ่านหลากหลายช่องทางหรือวิธีการ ผู้ศึกษาขอหยิบยกตัวอย่างวิธีการพัฒนาคนที่ Arkarabavon (2018) ได้กล่าวถึงวิธีการต่างๆ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคลากรในองค์กรตามความเหมาะสมกับบริบทขององค์กรและความแตกต่างของบุคลากร ได้ดังนี้

1. การฝึกอบรม (training) เป็นการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานปัจจุบัน เป็นโปรแกรมที่ช่วยให้อุปกรณ์มีความรู้หรือทักษะเฉพาะ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในปัจจุบัน การฝึกอบรมเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ช่วยเพิ่มมูลค่าของบุคลากรให้มีทักษะสูงขึ้น

2. การเป็นพี่เลี้ยง (mentoring) เป็นวิธีการพัฒนาบุคลากรที่เปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กรช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีพี่เลี้ยง (mentor) และน้องที่ได้รับการดูแล (mentee) ซึ่งโดยมากจะเป็นเพื่อนร่วมงานที่เพิ่งมาทำงาน หรือเพิ่งมารับผิดชอบงานใหม่ เพื่อเรียนรู้งานตามหน้าที่ และสามารถปฏิบัติงานได้

3. การสอนงานหรือการโค้ช (coaching) การสอนงานเป็นการพัฒนาทักษะให้บุคลากรและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ในการสอนงานอาจเป็นหัวหน้างานหรือผู้บังคับบัญชาสอนงานบุคลากรที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชาหรือบุคคลอื่นก็ได้ การสอนงานสามารถทำได้ทุกวัน และเป็นการพัฒนาทักษะการทำงาน

4. การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (action-based learning) เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเคลื่อนไหวของกายและใจไปพร้อมๆ กัน โดยเรียนรู้จากการนำความรู้ เนื้อหา หลักการ หรือทฤษฎีที่ตนมีไปประยุกต์ใช้โดยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมการวิเคราะห์หาสาเหตุและการแก้ไขปัญหาในบริบทที่สมมุติขึ้น

5. การวางแผนพัฒนาส่วนบุคคล (individual development plans) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการพูดคุยร่วมกับการตัดสินใจระหว่างบุคลากรกับหัวหน้างานในการเป็นพี่เลี้ยงเกี่ยวกับการพัฒนาที่จำเป็นของแต่ละบุคคล เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาอาชีพ และการแสวงหาทักษะหรือความชำนาญใหม่

6. การให้ข้อมูลป้อนกลับ (feedbacking) เป็นการป้อนข้อมูลกลับที่เป็นคำแนะนำ ข้อเสนอแนะ หรือคำติชม ซึ่งช่วยพัฒนาบุคลากรหรือทีมงานในการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้อย่างตรงจุด รวมทั้งเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ทำงานสอดคล้องกับเป้าหมายในบทบาทหน้าที่ของตน หน่วยงาน และองค์กร

ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น มีหลากหลายวิธีการที่สามารถนำมาใช้พัฒนาบุคลากรขององค์กร ดังนั้น องค์กรต้องรู้จักเลือกวิธีการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทหรือสภาพแวดล้อมขององค์กร

มาประยุกต์ใช้กับองค์กร เพื่อให้การพัฒนาบุคลากรสามารถดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร

บทบาทของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร

Ulrich, Allen, Brockbank, Younger, and Nyman (2009) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กรไว้ ดังนี้ นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กรมีบทบาทหน้าที่ดังนี้ 1) มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการประเมินและการทบทวนกลยุทธ์ทางธุรกิจขององค์กร 2) เป็นผู้คอยรับฟังและให้ความสนใจเกี่ยวกับผลกระทบที่พนักงานอาจได้รับจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น 3) บ่งบอกถึงสิ่งที่จำเป็นซึ่งทำให้องค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมายทางธุรกิจได้ และบ่งชี้ถึงปัญหาขององค์กรที่อาจยังคงมีอยู่ โดยทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและให้ข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการบุคลากร เพื่อช่วยผลักดันให้องค์กรประสบความสำเร็จตามกลยุทธ์และเป้าหมายทางธุรกิจได้ 4) เลือกวิธีการปฏิบัติด้านทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสมมากที่สุดและนำมาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร เพื่อช่วยสนับสนุนกลยุทธ์ด้านธุรกิจขององค์กร และ 5) วัดผลและคอยติดตามผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้ทราบว่าการลงทุนในการบริหารจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรสามารถสร้างผลงานได้ตามคุณค่าที่มุ่งหวังไว้หรือไม่ นอกจากนี้ ผลการวิจัยของ Jannson, and Rozenbachs (2016) เรื่อง HR as Strategic Partner: How make it happen ที่พบว่า นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่จะเป็นหุ้นส่วนด้านกลยุทธ์ขององค์กรนั้นมีบทบาทดังนี้ ต้องมีส่วนร่วมในกลยุทธ์ทางธุรกิจขององค์กร โดยการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ถือเป็นทุนมนุษย์ (human capital) ขององค์กรให้สอดคล้องและช่วยสนับสนุนกลยุทธ์ด้านธุรกิจขององค์กร มีบทบาทที่สมดุลระหว่างการบริหารจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์และการบริหารจัดการงานด้านธุรการ ทำงานและประสานงานกับผู้บริหารระดับสูง มีส่วนร่วมในฐานะหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร (business partner) สามารถวิเคราะห์และนำเสนอด้านการเงินได้ รวมทั้ง สร้างศักยภาพของในการทำงานให้สูงขึ้น คิดและพิจารณามุมมองจากภายนอกที่มีต่อภายในองค์กร เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สร้างความรู้และความสามารถในด้านธุรกิจ และนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการงานที่รับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Ulrich et al. (2009) รวมทั้งผลการวิจัยของ Lorenzo Wash (2022) เรื่อง Strategy and competencies for future-ready business and HR business partners: A conceptual analysis ที่พบว่าองค์กรจะสามารถดำเนินธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ หากนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กรสามารถบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรมนุษย์ได้สอดคล้องกับพันธกิจ เป้าหมาย และกลยุทธ์ขององค์กร รวมทั้งมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านธุรกิจทั้งภายในและภายนอกองค์กรกับผู้จัดการหรือผู้บริหารที่รับผิดชอบด้านธุรกิจ เพื่อช่วยสนับสนุนข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในปัจจุบันและอนาคต และแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทอันสำคัญของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กรของทีมบรรณาธิการของบริษัท Indeed Career Guide (2023) ซึ่งเป็นบริษัทจัดหางานให้ผู้ที่ต้องการหางานทำและเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาอาชีพ และให้คำปรึกษาด้านการพัฒนาอาชีพแก่ผู้ที่มาใช้บริการ ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กรนั้น จะต้องเป็นบุคคลที่ให้ความร่วมมือและคอยช่วยเหลือสนับสนุนผู้บริหารองค์กรและผู้นำอื่นๆ ในองค์กร เพื่อสร้างแผนงานด้านทรัพยากรมนุษย์ ที่ช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยมีความรับผิดชอบในการทำให้อย่างมั่นใจว่าแผนงานการบริหารจัดการ วิธีการปฏิบัติงาน และนโยบายด้านทรัพยากรมนุษย์มีความสอดคล้องหรือเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับกลยุทธ์และเป้าหมายด้านธุรกิจขององค์กร ซึ่งผลการวิจัยของ Lorenzo Wash (2022) และ

แนวคิดของบริษัท Indeed Career Guide (2023) ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Ulrich et al. (2009) และผลการวิจัยของ Jannson, and Rozenbachs (2016)

นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กรมีบทบาทที่สำคัญ ทั้งในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร และด้านการบริหารจัดการธุรกิจขององค์กร รวมทั้งรู้จักนำเทคโนโลยีและกลยุทธ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ที่ถือเป็นทุนมนุษย์ให้สูงขึ้น มาช่วยสนับสนุนการดำเนินธุรกิจขององค์กรให้สามารถบรรลุความสำเร็จตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และกลยุทธ์ทางธุรกิจขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

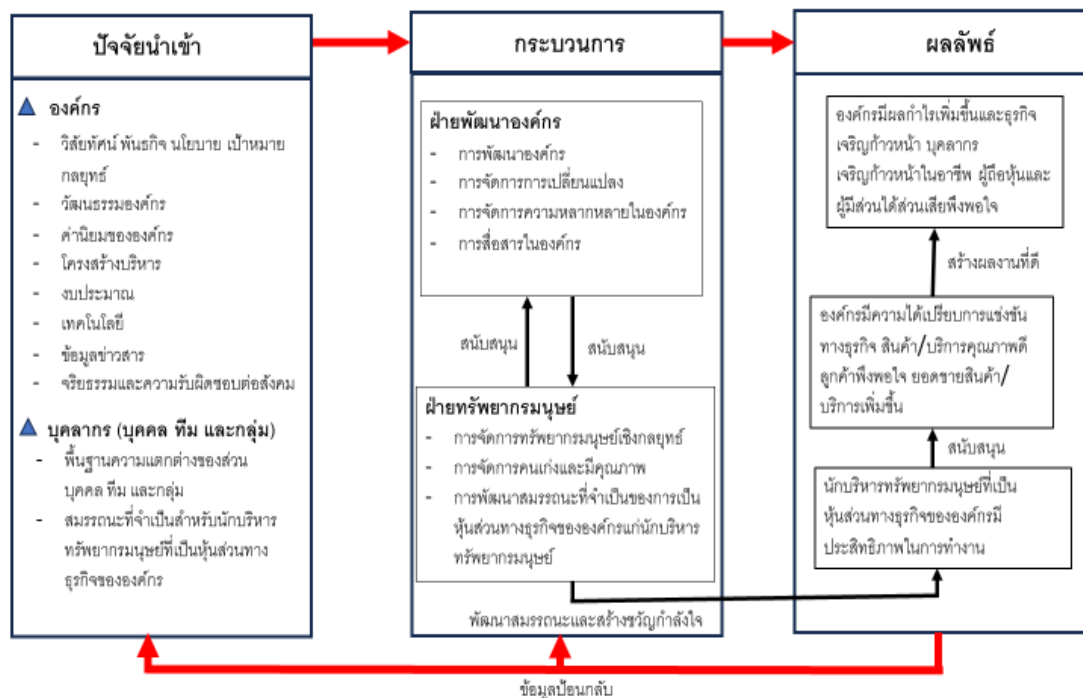

Figure 1: Guidelines for Developing Human Resource Professional to Become Business Partners of the Organization by Kanchana Jindanil and Chitipat Chitsakul

จากแนวทางการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร ที่ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนา โดยเริ่มต้นจากปัจจัยนำเข้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร ซึ่งมีดังนี้ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์กร ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย เป้าหมาย และกลยุทธ์ขององค์กร วัฒนธรรมและค่านิยมขององค์กร โครงสร้างบริหาร งบประมาณ เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร และจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ทีม และกลุ่มในองค์กร ได้แก่ พื้นฐานความแตกต่างส่วนบุคคล และสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร ปัจจัยนำเข้างดกล่าวมีความสำคัญต่อการวิเคราะห์และการพิจารณาในการวางแผนพัฒนาบุคลากรขององค์กรให้ประสบความสำเร็จตามเป้าประสงค์และสอดคล้องกับบริบทขององค์กรได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Winch (2021) เรื่อง Human Resource Business Partner as a Source of Conflicts in an Enterprise – Research Results ที่พบว่า โครงสร้างการบริหาร วัฒนธรรม เป้าหมาย

และกลยุทธ์ขององค์กร อาจเป็นอุปสรรคหรือข้อขัดแย้งในความสำเร็จของการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร ดังนั้นผู้บริหารองค์กรจำเป็นต้องปรับหรือเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายในที่มีอยู่เดิมให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน รวมทั้งต้องพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นของการเป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กรให้แก่นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้สามารถทำหน้าที่และมีบทบาทที่สำคัญในการสนับสนุนธุรกิจขององค์กรได้อย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนี้ผลการวิจัยของ Shi (2021) เรื่อง Analysis on the challenges of HRBP application in organizations ที่พบว่า การนำแนวคิดเกี่ยวกับนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กรมาประยุกต์ใช้ในองค์กรนั้น จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนและความสนใจจากผู้บริหารและทุกหน่วยงานในองค์กร เช่น โครงสร้างการบริหารที่ให้อำนาจตัดสินใจในการทำงาน การสนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีแก่นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร เป็นต้น รวมทั้งการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กรให้มีขีดความสามารถและคุณภาพที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Winch (2021) ปัจจัยนำเข้าเหล่านี้จะเข้าสู่กระบวนการพัฒนาองค์กรโดยฝ่ายพัฒนาองค์กร และต้องได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ด้วยเช่นกัน เพื่อจัดการการเปลี่ยนแปลง จัดการความหลากหลายของคนในองค์กร และการสื่อสารในองค์กร ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ ในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ การจัดการคนเก่งและมีคุณภาพ และการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมการใช้งบประมาณในการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์และความคุ้มค่าของผลลัพธ์ที่จะได้ และเลือกวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทขององค์กรและบุคลากรขององค์กร โดยผ่านวิธีการต่างๆ เช่น การฝึกอบรม การสอนงานหรือการโค้ช การเป็นพี่เลี้ยง การวางแผนพัฒนาส่วนบุคคล การให้ข้อมูลป้อนกลับ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้สูงขึ้นและสร้างขวัญกำลังใจที่ดีในการทำงาน ส่งผลให้องค์กรมีนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กรที่มีประสิทธิภาพในการทำงาน และช่วยสนับสนุนให้องค์กรมีความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ สินค้าหรือบริการมีคุณภาพดี ลูกค้ายินดีจ่ายและยอดขายสินค้าหรือบริการเพิ่มขึ้น อันจะนำไปสู่การเพิ่มผลกำไร ธุรกิจเจริญก้าวหน้า และบุคลากรมีความก้าวหน้าในอาชีพการงาน รวมทั้งผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพึงพอใจในการดำเนินงานขององค์กร แนวทางการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กรดังกล่าว สามารถปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพในการนำไปปฏิบัติให้ดียิ่งขึ้นได้ โดยอาศัยการให้ข้อมูลป้อนกลับจากผู้เกี่ยวข้อง เช่น ลูกค้ายุติเพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา หัวหน้างาน ผู้บริหาร เป็นต้น เพื่อนำไปปรับปรุงแนวทางการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กรให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง

สรุป

นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กรมีสองบทบาท ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ ที่สอดคล้องกับกลยุทธ์และเป้าหมายธุรกิจขององค์กร ควบคู่กับ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนกลยุทธ์ด้านธุรกิจกับหน่วยงานและผู้บริหารด้านธุรกิจ และเป็นพี่ปรึกษาด้านทรัพยากรมนุษย์ให้กับหน่วยงานและผู้บริหารด้านธุรกิจอย่างใกล้ชิด เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ไปในทิศทางเดียวกับกลยุทธ์และเป้าหมายด้านธุรกิจขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเสริมสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันด้านธุรกิจให้แก่องค์กร ดังนั้น ควรศึกษาและเลือกแนวทางการพัฒนานักบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร ที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละองค์กรและความแตกต่างของบุคลากรในองค์กร

References

- Akaraborworn, J. (2018). *100 Methods (no) Secret for Human Resource Development*. Bangkok: Kornkanok Printing.
- Indeed Career Guide (2023). *What is an HR Business Partner? (Plus Skills and Salary)*. Retrieved July 7, 2023, from <https://www.indeed.com/career-advice/finding-a-job/what-is-hr-business->
- Jansson, A., & Rozenbachs, A. (2016). *HR as Strategic Partner: How to Make It Happen*. (Master's Thesis). Uppsala University. Sweden.
- Kingvongsa, P., Boonyasopon, T., Pinthapataya, S., & Choti Wong, C. (2021). The Potential Mode for Human Resource Business Partner Executives. *Journal of Social Science and Buddhist Anthropology*, 6(1), 227-251.
- Lorenzo Wash, G. (2022). Strategy and Competencies for Future - Ready Business and HR Business Partners: A Conceptual Analysis. *International Journal of Research in Human Resource Management*, 5(1), 11-20.
- Ruangkun, J. (2016). *Human Resource Professionals in Private Hospitals to Support the Growth Of Service Industry after the Opening of the ASEAN Community*. (Report Research). Bangkok: National Research Council of Thailand and The Thailand Research Fund.
- Sayed, M. (2023). *HR Business Partner Skills*. Retrieved July 7, 2023, from <https://www.linkedin.com/pulse/hr-business-partner-skills-magdi-sayed/>
- Senawongs, C. (2023). *Human Resource Professional*. Retrieved July 7, 2023, from <http://www.pmat.or.th/pageconfig/viewcontent/viewcontent1.asp>
- Shi, F. (2021). Analysis on the Challenges of HRBP Application in Organizations. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research. Proceedings of the 2021 5th International Seminar on Education, Management and Social Sciences (ISEMSS 2021)* (pp 419-425). Hong Kong: Atlantis Press SARL.
- Spencer, L. M., & Spencer, M. (1993). *Competence at Work*. The United States of America: John Wiley & Sons.
- Sritanyarat, D. (2019). *Strategic Human Resource System for Organization Development*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Swanson, R. A., & Holton, E. F. (2001; 2009). *Foundation of Human Resource Development*. San Francisco, CA: Berrett-Koehler Publisher, Inc.
- Thailand Professional Qualification Institute (Public Organization). (2003). *HR Occupational Standard and HR Professional Qualification Project*. Retrieved July 18, 2023, from <https://tpqi-net.tpqi.go.th/search-qualifications>
- Thananan, S. (2011). *Human Resource Development*. Bangkok: TPN Press.
- Thepwan, P. (2012). *A-Z Tools for Modern Human Resource Management*. Bangkok: SE-Education.

- Ulrich, D., Allen, J., Brockbank, W., Younger, J., & Nyman, M. (2009). *HR Transformation: Building Human Resources from the Outside In*. The United States of America: Mc Graw Hill.
- Ulrich, D., Younger, J., Brockbank, W., & Ulrich, M. (2012). *HR from the Outside In: Six Competencies for the Future of Human Resources*. USA: Mc Graw Hill.
- Winch, S. (2020). *Human Resource Business Partner as a Source of Conflicts in an Enterprise - Research Results*. *JEEMS*, 26(2), 198-213.

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้วยหลักธรรม “อริยวัตน 5” อย่างมีประสิทธิภาพ*

The Efficient Human Resource Management Based on Ariyā Vaḍḍhi

¹พระครูโสภณวีรบัณฑิต และ พระพิชณฺพล สุวณฺณรูป (รูปทอง)

¹Phrakrusophonveerabunthit and Phra Pisanupol Suvannarupo (Rooptong)

วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lampang Buddhist College, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: srawat1@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มุ่งให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยการนำหลักธรรมอริยวัตน 5 มาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการบริหารองค์กรจะช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยผู้ยึดถือหลักอริยวัตน 5 เป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพทรัพยากรมนุษย์ อันประกอบด้วย 1) ศรัทธา คือ ความเชื่ออย่างมีเหตุผล ความมั่นใจในความจริง เป็นปัจจัยนำไปสู่การมีสมาธิและปัญญา 2) ศีล คือ การไม่เบียดเบียนผู้อื่น จิตใจมั่นคง 3) สุตะ คือ การได้เรียนรู้ ส่งผลให้ประสบผลสำเร็จในชีวิตสูงขึ้น 4) จาคะ คือ การเสียสละแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น 5) ปัญญา คือ มีความรู้เหตุรู้ผลอย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง การเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารทรัพยากร โดยการสร้างพลังอำนาจให้กับผู้ปฏิบัติงาน พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในด้านองค์ความรู้ การมีทักษะและความสามารถ รวมถึงคุณลักษณะส่วนบุคคลและแรงจูงใจ ด้วยกระบวนการ 1) การออกแบบงานและการวิเคราะห์งาน 2) การวางแผนกำลังคน 3) การสรรหาและคัดเลือก 4) การปฐมนิเทศและการประเมินผลการปฏิบัติงาน 5) การอบรมและการพัฒนาขั้นตอน ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้วยการสร้างการเรียนรู้ในองค์กร มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์กร ก่อให้เกิดคุณภาพของงาน เสริมทักษะ ความรู้ความสามารถปฏิบัติงานได้มีการบริหารเวลาให้เหมาะสมกับปริมาณงาน และยกระดับความสามารถ และสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร ทำให้องค์กรบรรลุผลมีคุณภาพของงานได้มาตรฐานตามเป้าหมาย มีความเหมาะสมกับปริมาณงานและระยะเวลา และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าลดต้นทุนค่าใช้จ่ายต่างๆ การบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นต้องใช้หลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ผสมผสานเข้าด้วยกันกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กรให้เกิดการพัฒนา ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยิ่ง

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; ทรัพยากรมนุษย์; อริยวัตน 5

Abstract

The research article aimed to provide knowledge and understanding about the enhancement of human resources through the application of *Ariyā Vaḍḍhi* (the five noble growths). Using the Buddhaddhamma as a guide will help the organization to succeed according to the set goals and objectives. The guidelines for increasing human resources based on *Ariyā Vaḍḍhi* include the following: 1) *Saddhā*, refers to confidence based on reasons and truths, leading to concentration and wisdom; 2) *Sīla*, refers to good conduct by not troubling others and having a stable mind; 3) *Suta*, refers to the learning that will lead to greater success in life; 4) *Cāga*, refers to sacrificing oneself and sharing for the benefits of others; and 5) *Paññā*, refers to knowledge and reasons. Improving resource management capacity is achieved by empowering employees to continuously develop their knowledge, skills, and abilities as well as their personal qualities and motivation. This includes the following processes: 1) Work design and analysis; 2) Human resource planning; 3) Recruitment and selection; 4) Orientation and performance assessment; and 5) Procedure training and development. All of these factors contribute to the efficiency of human resource development by fostering learning and knowledge exchange within the organization, resulting in improved quality of work, increased knowledge and skills, good time management that matches the amount of work, increased capacity, and satisfaction with operations. As a result, the organization will meet the set quality standards, effectively manage the quantity of work and duration, and maximize resources while reducing expenses and costs. To be effective in human resource management, modern science management must be combined with Buddhaddhamma before being applied to organizational management.

Keywords: Efficiency; Human Resource; Ariyā Vaḍḍhi

บทนำ

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ เป็นกระบวนการในการจัดการพนักงานในองค์กรตามมิติต่างๆ ให้ดำเนินการอย่างยุติธรรมและเป็นระบบ เพื่อให้พนักงานสามารถทำงานตามหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ถือได้ว่าคนเป็นตัวจักรที่ขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความก้าวหน้า ความเจริญรุ่งเรือง ความมั่งคั่ง ความมีเสถียรภาพ และความยั่งยืน องค์กรใดที่มีทรัพยากรมนุษย์เต็มเปี่ยมด้วยความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และทักษะการทำงานเป็นเลิศ องค์กรนั้นย่อมมีแต่ความเจริญก้าวหน้า หลายองค์กรในปัจจุบันจึงให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยเริ่มตั้งแต่การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การกำหนดอัตรากำลัง การสรรหาและคัดเลือก การฝึกอบรมและการพัฒนาพนักงานอย่างต่อเนื่อง การให้ผลประโยชน์และค่าตอบแทน การประเมินผลการปฏิบัติงาน จนกระทั่งการธำรงรักษาพนักงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญตามที่ต้องการให้อยู่ในองค์กรอย่างมีความสุข (Siripap et al. 2021) ดังนั้น การบริหารทรัพยากรมนุษย์ จึงจัดเป็นปัจจัยที่สำคัญ ซึ่งถ้าองค์กรเริ่มต้นด้วยการมีพนักงานที่ดี มีความสามารถปัจจัยด้านอื่นๆ ก็จะดีตามมาด้วย ในขณะเดียวกันก็ต้องให้ความสำคัญกับการรักษาพนักงานนั้นๆ ด้วย ซึ่งความจำเป็นที่องค์กรจะต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จำเป็นต้องหาวิธีการทำงาน

ที่สามารถตอบสนองกับการเปลี่ยนแปลง ด้วยการเพิ่มพูนให้ความรู้ทักษะประสบการณ์อย่างเป็นระบบ รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับพนักงาน เมื่อพนักงานมีความรู้ความสามารถเท่าเดิมหรือมีศักยภาพเดิมอยู่ในระดับใดหรือมากน้อยเพียงใด สิ่งสำคัญก็คือ จะใช้วิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างไรจึงจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดและคุ้มค่า ดังนั้น องค์กรใดมีการพัฒนาพนักงานอย่างเป็นระบบ ย่อมเป็นการสนับสนุนให้องค์กรมีการบริหารจัดการได้ง่ายขึ้น บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ผู้บริหารควรยึดหลักคุณธรรมในการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้ทุกคนในองค์กรอยู่อย่างมีความสุข ถึงแม้ว่าการบริหารภาครัฐจะเน้นการปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย ไม่หวังผลกำไร เน้นประชาชนมีส่วนร่วม ส่วนภาคเอกชน เน้นผลลัพธ์เป็นผลกำไร แต่มีสิ่งหนึ่งที่เหมือนกัน คือ การบริหารคน โดยทำให้พนักงานเกิดประโยชน์สูงสุดหรือให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กร ได้ใช้ความรู้ความสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพเป็นความพยายามในการผสมผสานเอาหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ให้เกิดการบูรณาการหลักธรรมอันเป็นคำสอนของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการเพิ่มประสิทธิภาพทรัพยากรมนุษย์ทั้งจิตใจและการทำงาน เพื่อให้พนักงานมีคุณภาพ และมีสมรรถนะตามที่องค์กรคาดหวัง ซึ่งจะช่วยให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้อย่างสำเร็จ

ถึงแม้การสร้างสมดุลในการเพิ่มประสิทธิภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยยึดหลักการใดหลักการหนึ่ง โดยเฉพาะการมุ่งเน้นความสำเร็จมากจนไม่สนใจในการพัฒนาพนักงานหรือการดูแล ก็จะทำให้องค์กรพบกับความล้มเหลวได้ อาจเกิดจากการมุ่งเน้นการพัฒนาแนวทางนิยมเพียงแนวทางเดียว ทำให้พื้นฐานจิตใจของพนักงานเสียหาย ขาดพลังความสามัคคี และความเห็นอกเห็นใจที่จะร่วมมือร่วมใจช่วยเหลือกัน เพราะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แนวทางนิยมเน้นที่คนเก่ง และผลสำเร็จตามเป้าหมายเท่านั้น ดังนั้น การนำเอาแนวทางการพัฒนาวิถีพุทธและแนวทางการพัฒนาที่เป็นทางเลือกอื่นๆ มาเป็นตัวแบบเพิ่มประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนองค์กรด้านพนักงาน ความผูกพันต่อองค์กรทั้งทัศนคติและพฤติกรรมบุคคลจะเป็นเครื่องทำนายการเข้า-ออกจากงานของสมาชิกองค์กรได้ บุคคลที่มีความผูกพันต่อองค์กรสูง มักมีความต้องการที่จะเติบโตเคียงข้างกับองค์กรต่อไปเป็นแรงผลักดันให้สมาชิกทำงานได้ดีขึ้น ดังนั้น การรักษากิจการให้คงอยู่กับองค์กรจึงถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ชี้วัดความสำเร็จในด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์

หลักการบริหารทรัพยากรมนุษย์

มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร ให้ไปถึงเป้าหมาย มนุษย์มีความรู้ มีความสามารถ สติปัญญาและสามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างไม่มีข้อจำกัด การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ดีจะทำให้สามารถดึงศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานให้ออกมาใช้ได้อย่างเต็มที่ อันจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน การที่องค์กรจะสามารถพัฒนางานให้ได้ดี องค์กรจะต้องตอบสนองความต้องการของพนักงานอย่างเหมาะสม เมื่อองค์กรสามารถตอบสนองความต้องการของพนักงานได้ย่อมเกิดแรงจูงใจในการทำงาน

มอนดี้, โน, และ พรีเมแม็กซ์ (Mondy, Noe, and Premeaux, 1999) กล่าวว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

Dessler (2009) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง นโยบายและการปฏิบัติที่เกี่ยวกับบุคคลในการทำงานโดยเฉพาะในเรื่องการสรรหา การฝึกอบรม การประเมินผลการปฏิบัติงานการให้รางวัล ความปลอดภัยในการทำงาน จริยธรรมและความยุติธรรมต่อพนักงาน ซึ่งนโยบายและการปฏิบัติดังกล่าวจะครอบคลุมถึงการวิเคราะห์งาน การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การสรรหา การคัดเลือก

การปฐมนิเทศ การจ่ายค่าตอบแทนและเงินเดือน แรงจูงใจ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การติดต่อสื่อสาร การฝึกอบรมและพัฒนาและความผูกพันต่อองค์กร

Peterson, and Plowman (1989) ได้กำหนดแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของประสิทธิภาพในการทำงานไว้ 4 ประการ (Prasopmoh, 2021) ดังนี้

1. คุณภาพของงาน (Quality) คือ คุณภาพของงานที่ได้ต้องมีคุณภาพสูงได้มาตรฐานตามที่ต้องการ รวดเร็วและไม่ผิดพลาด คุณภาพของงานต้องก่อให้เกิดความพึงพอใจและเป็นประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร ตามเป้าหมายที่กำหนด

2. ปริมาณงาน (Quantity) คือ ปริมาณงานที่เกิดขึ้นต้องเป็นไปตาม ความคาดหวังของหน่วยงาน ขึ้นอยู่กับความต้องการและความพึงพอใจ ดังนั้นองค์กรต้องบริหารเวลา ให้เหมาะสมกับปริมาณงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้อย่างรวดเร็วและทันเวลา

3. เวลา (Time) คือ เวลาที่ใช้ในการดำเนินงานจะต้องอยู่ในหลักการที่ เหมาะสม องค์กรต้องมีการ พัฒนาเทคนิคในการปฏิบัติงานอย่างดี ให้สะดวกต่อการปฏิบัติงานเพื่อให้ ได้งานไม่ผิดพลาดและทันเวลา

4. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (Costs) คือ องค์กรต้องมีการใช้จ่ายที่ สอดคล้องและเหมาะสม กับผลประโยชน์ที่จะได้มาและต้องให้ความสำคัญในการใช้ทรัพยากรอย่าง คุ่มค่าที่สุด เพื่อช่วยลดต้นทุน ค่าใช้จ่ายต่างๆ

ดังนั้น การปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลจะมีผลงานที่มีประสิทธิภาพได้นั้น ต้องประกอบด้วย ความสามารถ ความชำนาญ และสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

เช่นเดียวกับ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวถึง หลักธรรม อริยวินัย 5 หมายถึง หลักปฏิบัติ ที่นำไปสู่ความเจริญงอกงาม หรือความเป็นอารยชน หรือความเป็นคนดีในอุดมคติ ซึ่งจะต้องประกอบด้วย คุณสมบัติ 5 ประการ (Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto), 1997) ดังนี้

1. ศรัทธา (งอกงามด้วยศรัทธา) หมายถึง มีความเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เชื่อด้วยปัญญาและเหตุผล และ ความดีตามหลักธรรมคำสอน สามารถนำมาตรวจสอบตัวเอง เมื่อเกิดการเชื่อฟังก็จะสามารถปฏิบัติได้ อย่างมั่นใจ

2. ศีล (งอกงามด้วยศีล) หมายถึง รักษากายและวาจาให้เรียบร้อยเป็นปกติ ในทางปฏิบัติคือการรักษา ศีล 5 หรือ ศีล 8 ของชาวพุทธทั่วไป

3. สุตะ (งอกงามด้วยสุตะ) หมายถึง ความรู้ที่ได้ยินได้ฟัง หรือการศึกษาหาความรู้ด้วยการฟัง ซึ่งรวมถึงการอ่านหนังสือและใช้สื่อเทคโนโลยีต่างๆ ในการแสวงหาความรู้ การอ่าน เสมือนการตรวจสอบ ความถูกต้อง และสามารถนำไปแนะนำหรืออธิบายให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม

4. จาคะ (งอกงามด้วยจาคะ) หมายถึง รู้จักเสียสละ แบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่น ทั้งภายในและภายนอก ภายในก็คือ สละกิเลสที่เข้ามาครอบงำจิตใจ ทั้งความโลภและความโกรธ รวมถึงสละภายนอก เช่น สละทรัพย์สินเงินทองช่วยเหลือผู้อื่น

5. ปัญญา (งอกงามด้วยปัญญา) หมายถึง มีความรู้อย่างกว้างขวาง รู้ชัดเจน และรู้จริง เป็นความรู้ ทั้งในวิชาชีพ วิชาสามัญ หรือรู้เท่าทันโลก ปัญญาเป็นหลักสำคัญ บางรายอาจทำตามอารมณ์มากกว่า ทำด้วยเหตุผลและปัญญา จะเป็นตัวคุมทั้งหมด เพราะว่า ศรัทธาจะเชื่อถูกต้องหรือไม่ ต้องมีปัญญากำกับ ดังนั้น ความรู้ ความเข้าใจ ไม่เช่นนั้น จะกลายเป็นเรื่องงมงาย

การเพิ่มประสิทธิภาพทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาพนักงาน เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญยิ่ง นักบริหารจึงให้ความสำคัญ เพื่อที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และสามารถนำมาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรือให้ผู้ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กร โดยใช้ความรู้ความสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพการทำงานเสร็จ โดยการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้เกิดความสิ้นเปลืองน้อยที่สุด สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายโดยใช้ทรัพยากรต่ำที่สุด บรรลุเป้าหมายของตนเองและองค์กร อันจะทำให้ตนเอง ผู้อื่น และองค์กรเกิดความพึงพอใจ ภายใต้การมี 1) ทักษะ (Skills) คือ สิ่งที่บุคคลกระทำได้ดีและฝึกปฏิบัติเป็นประจำจนเกิดความชำนาญ 2) ความรู้ (Knowledge) คือ ความรู้เฉพาะด้านของบุคคล 3) ทักษะ ค่านิยม ความเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตน พฤติกรรมส่วนบุคคลมีความหลากหลาย มีแนวคิด ค่านิยม วัฒนธรรมและยึดติดกับกรอบการทำงานแบบเดิมๆ การพัฒนาทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างรวดเร็ว สังคมการทำงานในปัจจุบันจึงประกอบด้วย ปัจจัยหลายด้านที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมงานในองค์กร ซึ่งปัจจัยประการหนึ่งที่สำคัญต่อการตัดสินใจเข้าร่วมงานในองค์กรของบุคคลคือ ผู้บริหารที่มีความสามารถนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ นอกจากความสามารถ ความเชี่ยวชาญในกิจการงานต่างๆ แล้ว ผู้บริหารยังต้องมีความเสมอภาค การให้ความมั่นคงในงานแก่พนักงาน ความยุติธรรมที่เป็นหลักปฏิบัติในการบริหารงานบุคคล และการเสริมสร้างจริยธรรมและคุณธรรม

การเพิ่มประสิทธิภาพทรัพยากรมนุษย์ มีกระบวนการดังนี้

1) การออกแบบงานและการวิเคราะห์งานเพื่อจัดตำแหน่ง การวางแผนองค์กร และการออกแบบงานจะเป็นหัวใจสำคัญที่สุดของกิจกรรม การระบุหน้าที่ความรับผิดชอบ สภาพการทำงาน และความรับผิดชอบในการบังคับบัญชาของงานนั้น ทำให้การทำงานเกิดความชัดเจน

2) การวางแผนกำลังคน ตำแหน่งงานและพนักงานที่ต้องการ กำหนดแผนกำลังคนขององค์กร ซึ่งถือเป็นหนึ่งในทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในองค์กร หากไม่มีกำลังคนที่เหมาะสมงานก็ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ ดังนั้น การกำหนดจำนวนคน ประเภทของกำลังคน ในสถานที่ที่เหมาะสม เวลาที่เหมาะสม และการดำเนินการอย่างถูกต้องเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร จึงเป็นการลดต้นทุน และสามารถได้พนักงานที่ตรงตามความต้องการได้อย่างเหมาะสมและชัดเจน

3) การสรรหาและคัดเลือก เพื่อให้ได้บุคคลที่พึงประสงค์และมีวิธีการคัดเลือกคนได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีทักษะที่เหมาะสม เพื่อเข้ามาปฏิบัติงานตามการวางแผนกำลังคนขององค์กร ทำให้การขับเคลื่อนงานเกิดประสิทธิภาพ

4) การปฐมนิเทศและการประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมและแก้ไขปัญหาอันอาจเกิดขึ้นจากความแตกต่างของประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน การปฐมนิเทศจึงเป็นขั้นตอนชี้แจงเบื้องต้นเพื่อให้ได้รู้เรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับองค์กร ก่อนเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ เพราะฉะนั้นผู้บริหารควรใส่ใจในการปฐมนิเทศเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในด้านจิตใจให้เกิดความรัก ความผูกพันที่จะร่วมทำงานภายใต้ความศรัทธาไว้วางใจในการอยู่ทำงานกับองค์กรตั้งแต่นั้น และการประเมินผลการปฏิบัติงานถือเป็นเครื่องมือสำคัญขององค์กรที่ช่วยวัดความสำเร็จได้ ทั้งในเรื่องความสามารถในการทำงานจนถึงศักยภาพที่ทำให้บริษัทประสบความสำเร็จ ซึ่งการประเมินผลจะเป็นเครื่องมือกำหนดการสร้างแรงจูงใจให้แก่พนักงาน ในการขับเคลื่อนงานต่อได้อย่างเต็มที่ และยังเป็นเครื่องมือช่วยผู้บริหารในการวัดผลและเสริมศักยภาพในด้านต่างๆ แก่พนักงานที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ในเรื่องนั้นๆ

5) การอบรมและการพัฒนาขั้นตอน การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ที่ต้องจัดทำขึ้นเพื่อมุ่งส่งเสริมความรู้ความสามารถเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และความชำนาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามเป้าหมายตามที่องค์กรกำหนดไว้

5.1) การฝึกอบรม/ศึกษาต่อ

5.2) การศึกษาดูงาน

5.3) การสอนงาน ถือว่าเป็นวิธีที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย เพราะลดต้นทุนและสามารถทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นวิธีพัฒนาทรัพยากรบุคคลในพื้นที่ปฏิบัติงานจริง และเป็นหน้าที่ของหัวหน้าสอนงานลูกน้อง โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของพนักงานให้มีความรู้ทักษะ และสมรรถนะที่เหมาะสม และช่วยพัฒนาสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงาน

ซึ่งทุกองค์กรล้วนแล้วมีการพัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายที่มีคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วยการมีความรู้ความสามารถที่จะเข้ามาปฏิบัติงานในองค์กร โดยหน่วยงานทรัพยากรมนุษย์จะทำหน้าที่จัดการวางแผนเพื่อสรรหาคัดเลือกพนักงานคนใหม่ให้กับองค์กรด้วย วิธีการต่างๆ ดังนั้นหน่วยงานจะต้องดูแลพนักงานให้ได้รับความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการทำงานที่ทันสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่เป็นพลังเสริมให้กับพนักงานได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจะปฏิบัติงานที่ท้าทายและสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร

การบริหารจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับคนและงานเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการบริหาร ผู้บริหารจึงเป็นบุคคลซึ่งมีอิทธิพลที่จะทำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามวัตถุประสงค์และบรรล่วัตถุประสงค์นั้นด้วยกัน เป็นบุคคลที่ทำให้องค์กรมีความก้าวหน้าและบรรลุผลสำเร็จ และการที่จะพัฒนาองค์กรเพื่อนำพาไปสู่การมีประสิทธิภาพและต้องมีหลักในการบริหารตนเองเสียก่อน ซึ่งสิ่งที่สำคัญประการหนึ่งคือ หลักคุณธรรมของผู้นำ และการสื่อสารที่ดี การสร้างบรรยากาศในการทำงานด้วยหลักธรรม อริยวัตร 5 (Phakru Sutahphattaradham et al. 2020) ประกอบด้วย

1. ศรัทธา (งอกงามด้วยศรัทธา) การทำงานด้วยการมุ่งเป้าหมายของงานจริงๆ ซึ่งเริ่มจากการปฐมนิเทศและการประเมินผล เป็นแรงขับเคลื่อนในการพัฒนางาน ด้วยความเชื่อ ความศรัทธา ความรักชอบในงานที่ทำ ซึ่งความศรัทธานี้อาจเกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงาน รวมถึงการเรียนรู้จากฝึกอบรม การสอนงาน รวมถึงการศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนางานให้มีความเชี่ยวชาญในด้านนั้นๆ ประกอบการสร้างแรงจูงใจในการทำงานเช่น ค่าตอบแทน คำชื่นชม หรือแม้แต่การเลื่อนขั้นเงินเดือน เมื่อทุกคนมีศรัทธา ก็จะทำให้ทุกคนมีเป้าหมายที่ต้องขับเคลื่อนเหมือนกัน และสามารถบรรลุเป้าหมายได้สำเร็จ

2. ศील (งอกงามด้วยศีล) การทำงานที่ดีต้องมีจิตใจที่มุ่งมั่นในการทำงาน ในการรักษาศีล เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น วางตัวเป็นกลาง ป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนของพนักงาน ในการยึดหลักธรรมพื้นฐาน เช่น การรักษาศีล 5 ได้แก่ เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการดื่มน้ำเมา สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นอบายมุขนำไปสู่ความล้มเหลวในการทำงาน ทำให้การทำงานเกิดอุปสรรค ไม่คิดร้ายต่อเพื่อนร่วมงาน รักษาทรัพย์สินและผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมเป็นหลัก เป็นการปลูกฝังคุณธรรมในตัวบุคคล ต้องการทำความดี ละเว้นการทำชั่ว ด้วยความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดีของตนเอง ซึ่งการให้รางวัลจูงใจแก่คนที่ประพฤติปฏิบัติดี จะช่วยเสริมกำลังใจ และเป็นต้นแบบให้เพื่อนร่วมงานปฏิบัติ ตามหลักเกณฑ์ความถูกต้องและเป็นธรรม

3. สุตะ (งอกงามด้วยสุตะ) ในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงที่ทั่วโลกเต็มไปด้วยข่าวสารและข้อมูลต่างๆ ที่ล้นส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจ ดังนั้นพนักงานที่สามารถเข้าถึง และมีความแม่นยำของข้อมูลมากกว่าย่อมตัดสินใจในสิ่งต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมและถูกต้องบนพื้นฐานของการเรียนรู้ด้วยตนเอง การฝึกอบรม การสอนงาน รวมถึงการศึกษาในสาขาความเชี่ยวชาญนั้นๆ ด้วยการมีทักษะในการแก้ปัญหาที่ดีและเป็นเพื่อนร่วมงานที่ทำงานกันอย่างเป็นทีม อีกทั้งยังเป็นคนที่มีความกระตือรือร้นในการทำความเข้าใจต้นตอของปัญหา

และทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อพิจารณาวิธีแก้ปัญหามากมาย ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง สามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว

4. จาคะ (งอกงามด้วยจาคะ) ทำตนให้เป็นคนเปิดกว้าง ยอมรับการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ไม่ปิดกั้น ไม่ด่วนสรุป และพร้อมเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ร่วมกับทีมได้เป็นอย่างดี ด้วยการยึดหลักธรรมในการส่งเสริมให้พนักงานปฏิบัติ เป็นการสร้างบุคลากรให้เป็นคนดี มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประกอบกับเป็นการสร้างคนดีและมีความสามารถเข้ามาทำงานในองค์กร

5. ปัญญา (งอกงามด้วยปัญญา) หมายถึง มีความรู้อย่างกว้างขวาง รู้ชัดแจ้ง และรู้จริง เป็นความรู้ทั้งในวิชาชีพ วิชาสามัญ หรือรู้เท่าทันโลก ปัญญาเป็นหลักสำคัญ บางรายอาจทำตามอารมณ์มากกว่าทำตามเหตุผลและปัญญา จะเป็นตัวคุมทั้งหมด เพราะว่า ศรัทธาจะเชื่อถูกต้องหรือไม่ ต้องมีปัญญากำกับ ดังนั้น ความรู้ ความเข้าใจ ไม่เช่นนั้น จะกลายเป็นเรื่องมกมายการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ดีจะนำมาสู่กระบวนการสรรหา คัดเลือกและบรรจุแต่งตั้งให้มีความสอดคล้องกับความต้องการขององค์กร ถึงแม้ว่า การทำงานย่อมต้องเจออุปสรรคโดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์อยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นอุปสรรคที่เกิดจากตัวเอง หรืออุปสรรคการทำงานที่เกิดจากเพื่อนร่วมงาน ปัญหาในการทำงานของแต่ละคนอาจจะแตกต่างกันออกไป เช่น ปัญหาในการบริการเวลาไม่ดี ปัญหาการจัดลำดับความสำคัญของงานไม่ถูก หรือขาดทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การมีทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้สื่อสารได้อย่างตรงจุด เข้าใจได้ง่าย และที่สำคัญ คือ สามารถช่วยให้ทำงานได้รวดเร็วและราบรื่นขึ้น ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้เป็นตัวการที่ทำให้งานล่าช้า หรือทำงานไม่ลุล่วงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และหากปล่อยไว้อาจจะส่งผลเสียต่อตัวเองและองค์กรมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเป็นตัวช่วยที่สามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี และช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้บริหารควรพัฒนาบรรยากาศองค์กรให้ตอบสนองต่อความต้องการและความจำเป็น เพื่อให้แสดงพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรได้ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับ George (2019) ในเรื่องบรรยากาศองค์กรมีอิทธิพลและมีผลต่อการปฏิบัติงานขององค์กรทั้งหมด

ทั้งนี้ คุณลักษณะทั้ง 5 ประการนั้นมีความสำคัญมากน้อยแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบในการวางแผนและควบคุมคนจำนวนมาก โดยเฉพาะปัญญามีความสำคัญมาก สำหรับผู้บริหารที่จะต้องมีความรู้ รวมถึงผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความสามารถตามหลักจาคะ (งอกงามด้วยจาคะ) รู้จักเสียสละ แบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่น ทั้งภายในและภายนอก และการมีสุตะในการไม่หยุดแสวงหาความรู้ เพื่อมาพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง ด้วยหลักธรรมทั้ง 2 ข้อสำหรับผู้ใต้บังคับบัญชามีความสำคัญพอๆ กัน คือมีความชำนาญเฉพาะด้านและมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน ในขณะเดียวกันต้องมองภาพกว้างและต้องมีความเสียสละ การมีจาคะในการทำงาน และการอยู่ร่วมกันด้วยการรักษาศีล รักษากายและวาจาให้เรียบร้อยเป็นปกติ

สรุป

การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการบริหารองค์กรจะช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้ ผู้บริหารต้องมีหลักในการบริหารตนเองเสียก่อน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ หลักธรรม อริยวัตร 5 จึงมีความจำเป็นต้องใช้หลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ผสมผสานเข้าด้วยกันกับหลักการทางพระพุทธศาสนาและนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กร เพิ่มประสิทธิภาพทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้ทันกับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การมีส่วนร่วมในการออกแบบงานและการวิเคราะห์งาน การวางแผนกำลังคน การสรรหาและคัดเลือก การปฐมนิเทศและการประเมินผลการปฏิบัติงาน และการอบรมและการพัฒนาซึ่งแต่ละขั้นตอนนั้นต้องมี

ความชัดเจนและมีธรรมาภิบาล รวมถึงเรื่องการแข่งขันสวัสดิการต่างๆ ร่วมกันให้ชัดเจน มีระบบการสื่อสารทั้งเปิดและปิด และการสร้างบรรยากาศที่ดีระหว่างกัน การสร้างเครือข่ายการทำงานในการบริหารจัดการความสัมพันธ์ของบุคคลในการทำงาน รวมถึงส่งเสริมศักยภาพพนักงานอย่างต่อเนื่อง ด้วยการฝึกอบรม สอนงาน ศึกษาหาความรู้จากแหล่งต่างๆ เพื่อพัฒนาตนเองและงานอย่างต่อเนื่อง ให้งานมีคุณภาพ ส่งเสริมด้านความรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ทัศนคติ และทักษะ ค่านิยม การมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กรและสิ่งสำคัญ คือ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีแก่ทุกคน ทุกระดับชั้น จะทำให้งานราบรื่นและปราศจากอุปสรรค และเพื่อนร่วมงานย่อมทำให้พนักงานมีความสุขในการทำงาน ก็จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หากบุคคลมีความสุขกับการทำงานย่อมส่งผลให้เกิดความมุ่งมั่น ตั้งใจและเต็มใจในการทำงานให้สำเร็จ รวมถึงการเพิ่มประสิทธิภาพทรัพยากรมนุษย์ ด้วยหลักธรรมอริยวัตน 5

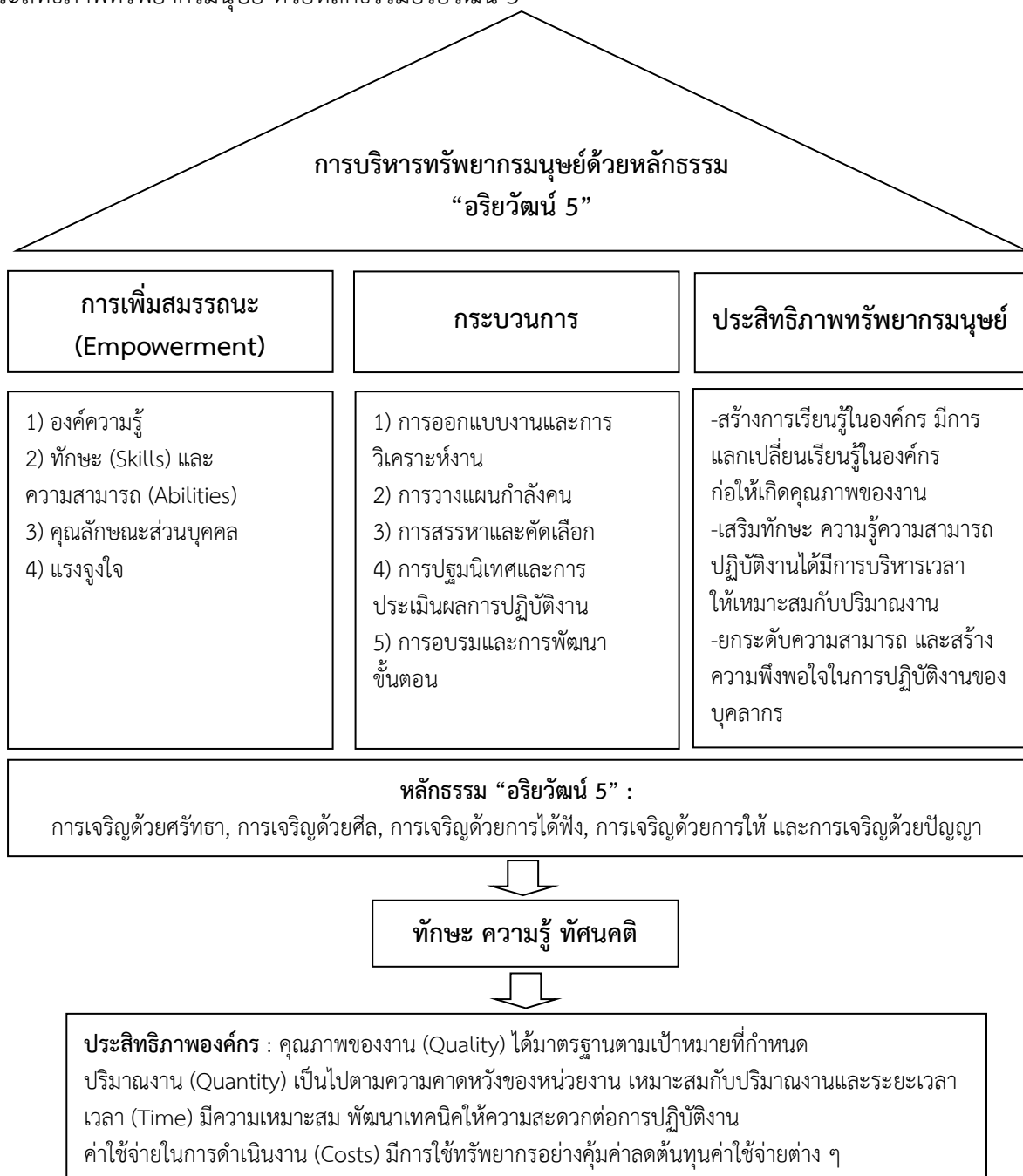

Figure 1: Efficient Efficient Management of Human Resources with the Principles of
“5 Ariyavaddhi”

References

- Dessler, G. (2009). *A Framework for Human Resource Management*. (5th ed.). New Jersey: Pearson Education.
- George, J. M. (2019). State or trait: Effects of Positive Mood on Prosocial Behaviors at Work. *Journal of Applied Psychology*, 76(2), 299-307.
- Khiewngamdee, W. (2012). The Enhancement of Efficient Human Resource Management in the Public Sector Using Core Competencies Concept. *Silpakorn University Journal, (Social Sciences, Humanities, and Arts)*, 32(1), 8-10.
- Mondy, R. M. et al. (1999). *Premeaux Human Resource Management*. (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Schuster.
- Peterson, E., & Plowman, E.G. (1989). *Business Organization and Management*. Homewood, Illinois: Richard D. Irwin.
- Phakru Sutahphattaradham et al. (2020). Ariyā Vaddhi 5 as the Desirable Characteristics of Youth. *Journal of Modern Learning Development*, 5(2), 263-265.
- Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). (1997). *Measurement of Buddhist Prosperity (Ariyā Vaddhi)*. (7th ed.). Bangkok: Sahathammik Company Limited.
- Prasopmoh, P. (2021). Factors Affecting Performance Efficiency of Employee of the Department of Rural Roads 2 (Saraburi). *Tree-Science Journal*, 7(1), 210-211.
- Siripap, P. et al. (2021). Human Resource Management that Affects Organizational Commitment of Personnel at Thai Higher Education Institutions. *Journal of Administrative Administration*, 10(1), 196-220.